SINGULARIS, ET EXCELLENTISSIMA PRACTICA CRIMINALIS CANONICA...

Ignacio Lopez de Salsedo, Juan Bernardo Diaz de Lugo, ...

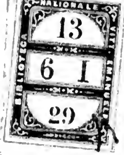

Io. Bernardi Diaz. de Lugo. Epi. Calagurritani

SINGVLARIS, ET EXCELLENTISSIMA PRACTICA CRIMINALIS CANONICA EXCOMMVNICATIONIS, IRREGVLARITATIS,

Suspensionis, Degradationis, Dispensationis materiam, in vtroque foro frequétissimam complectens. Qua omnia ferè criminá, quæ tàm à clericis, quàm à laycis, ad Ecclesiastica ordinaria, & sanctæ Inquisitionis spectantia tribunalia, cum eorum pœnis, & reorum defensionibus describuntur.

NOVISSIME RECOGNITA, DVODECIM CApitibus aucta, amplissimis Scholijs locupletata, quibus vltra iuris communis sanctiones, propè infinita decreta antiquissimorum Conciliorum Catholicæ Ecclesiæ, & sacrosancti Tridentini, nec non nouissimorum Romanorum Pontificum constitutiones (quas motus proprios appellant) simulq; diuersarum prouinciarum, & Diœcesum statuta municipalia interpretantur.

Accesserunt etiam huic quartæ, & vltimæ editioni selectissimæ annotationes, quæ hoc signo ☞ designantur.

A DOCTORE IGNATIO LOPEZ DE SALZEdo, in inclita Academia Complutensi, toto orbe celebratissima iuris Pontificij publico, primarioq; professore, & Decano.

Accesserunt etiam huic editioni, egregia Responsa Cardinalium, qui Concilij Tridentini interpretationi præsunt, quæ mirè ad hanc Canonicam Practicam desiderabantur, aptissimè constituta.

CVM INDICE CAPITVLORVM, ET materiarum locupletissimo.

OPVS PROFECTO, OMNIBVS IVRIS PONTIFICIj, & Cæsarei Professoribus, iudicibus, aduocatis, causidicis, cæterisq; in foro versantibus, non solum vtile, sed necessarium.

CVM PRIVILEGIO REGIO.

COMPLVTI.

Ex officina Iusti Sanchez Crespo,

Anno. M. DC. IIII.

Acosta de Bautista Lopez mercader de libros. Tiene este libro ciéto y sesenta y seys pliegos.

EL REY.

POR quanto por pate de vos el Doctor Iñigo Lopez de Salcedo, Cathedraticõ de prima de Canones en la Vniuersidad de la villa de Alcala de Henares, nos fue fecha relacion que con licencia nuestra auiades impresso ciertas adiciones y anotaciones que auiades hecho, a la practica criminal canonica que auia compuesto don Iuan Bernardo Diaz de Lugo, obispo que fue de Calahorra, y por que las impressiones que de la dicha obra se auian hecho, se auia gastado, y auia mucha falta del dicho libro, por ser como era tan necessario, y por no auer otro que tratasse del argumento y materia del por ser muy ampla, y el dicho libro muy pequeño con mucho trabaxo y diligencia que antes le auiades añadido y era el que presentauades: de tal manera que agora parecia, que tẽdria las materias muy importantes a la dicha practica que hasta aqui auian faltado, y nos suplicastes fuessemos seruidos, daros licencia para lo poder imprimir, y priuilegio para que otra ninguna persona no le pudiesse imprimir, o como la nuestra merced fuesse. Lo qual visto por los del nuestro consejo, por quanto en el dicho libro, se ha hecho la diligencia, que la pragmatica por nos sobre ello fecha dispone, fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula por vos en la dicha razon, e yo tuuelo por biẽ, y por la presente por vos hazer bien y merced os damos licẽcia y facultad paraque por tiempo de diez años primeros siguiẽtes, que corren y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula en adelãte, vos o la persona que vuestro poder ouiere, podays hazer imprimir y vender el dicho libro que de suso se haze mencion. Y damos licencia y facultad a qualquier impressor destos nuestros reynos que vos nombraredes, pare que por esta vez lo pueda imprimir, con que despues de impresso antes que se venda le traygays ante los del nuestro consejo, juntamẽte con el original, que va rubricado, y firmado al cabo de Miguel de Ondarça çauala nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, y traygays fe en publica forma, en como por corrector nombrado por nuestro mãdado, se vio y corrigio la dicha impression con el original, y se imprimio cõforme a el, y que assi mismo impressas las erratas por el apuntadas para cada vn libro de los que assi fuerẽ impressos. Y se os tasse el precio de lo que cada volumen vuieredes de auer, y mandamos que durante el dicho tiempo, persona alguna sin vuestra licencia no lo pueda imprimir ni vender, so pena que el que lo hiziere aya perdido y pierda todos y qualesquier libros, y aparejos que tuuiere, e incurra en pena de cinquenta mil marauedis por cada vez que lo contrario hiziere, la qual dicha pena sea la tercia parte para el denunciador y la otra tercia parte para el juez que lo sentenciare, y la otra tercia parte para mi camara. Y mando a los del nuestro consejo, Presidente y oydores de las nuestras audiencias, alcaldes alguaziles de la nuestra casa y corte, y chancillerias, y otros juezes y justicias qualesquier de todas las ciudades, villas y lugares, de todos nuestros reynos y señorios, assi a los q̃ agora son, como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden, cũplan esta nuestra cedula y merced que assi vos hazemos, y contra su tenor y forma, no vayan, ni passen, ni consienta yr ni passar en manera alguna so pena de la nuestre merced, y diez mil marauedis para la nuestra camara. Dada en San Lorenço, a tres dias del mes de Octubre de mil y quinientos y ochenta y siete años.

YO EL REY.

Por mandado del Rey nuestro señor.

Iuan Vazquez.

EL REY.

POR quanto por parte de vos el Licenciado Lopez de Salzedo, vezino de la villa de Alcala de Henares, por lo que os tocaua, y como conjunta persona de vuestros hermanos, todos hijos legitimos del Doctor Lopez de Salzedo vuestro padre, Cathedratico que fue de prima de Canones, en la Vniuersidad de la dicha villa de Alcala de Henares: nos fue echa relacion que el dicho vuestro padre auia compuesto entre otros libros, vnas adiciones a la pratica criminal Canonica de Bernardo Diaz de Lugo, Obispo q̃ fue de Calahorra, en lo qual auia puesto mucho trabajo, y auia gastado mucha parte de su vida, el qual auia muerto tan pobre que no os auia dexado con que poderos sustentar: y el principal remedio vuestro, y de vuestros hermanos estaua en la impression del dicho libro: y os auiamos echo merced de daros priuilegio para le poder vender, el qual se os acauaua; y para lo remediar nos pedistes y suplicastes os mandasemos prorrogar el dicho priuilegio y merced, por el tiempo que fuessemos seruido para le poder vender, ò como la nuestra merced fuesse: lo qual visto por los del nuestro Consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimoslo por bien, y por la presente prorrogamos y alargamos el termino contenido en el dicho priuilegio por otros cinco años mas, los quales corran y se cuenten desde el dia de la data desta nuestra cedula: y durante el dicho tiempo damos licencia a qualquier impressor que nõbraredes para que pueda imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion, por el original que en el nuestro Consejo se vio, que va rubricado y firmado de Gonçalo de la Vega nuestro escriuano de Camara, de los que en el nuestro Consejo residen, con que antes que se venda lo traigays ante los del nro Consejo, juntamente con el dicho original, para que se vea si la dicha impression esta conforme a el, ò traigays fee en publica forma como por el Corrector nõbrado por nuestro mandado, se vio y corrigio la dicha impression por el dicho original. Y mãdamos al Impressor que ansi imprimiere el dicho libro, no imprima el principio y primer pliego del, ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, ò persona a cuya costa lo imprimiere, para efecto de la dicha correcion, y tassa, hasta que antes y primero el dicho libro este corregido, y tassado por los del nuestro Consejo: y estando echo y no de otra manera, pueda imprimir el dicho principio y primer pliego, en el qual seguidamente ponga esta nuestra cedula, prorrogacion, y tassa, sopena de caer è incurrir en las penas contenidas en la pragmatica y leyes de nuestros Reynos, que en tal caso disponen. Y mandamos que durãte los dichos años desta prorrogacion persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender el dicho libro, so las penas contenidas en el dicho priuilegio, y leyes de nuestros Reynos. Y mandamos a los del nuestro Consejo, Presidente, y Oydores de las nuestras Audiencias, Alcaldes, Alguaziles de la nuestra casa, corte, y chancillerias: y a todos los Corregidores, Asistente, Gouernadores, Alcaldes mayores y ordinarios, y otros juezes y justicias qualesquier, de todas las ciudades, villas, y lugares de los nuestros Reynos, y señorios, assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante, que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula, y prorrogacion: y contra su tenor y forma, no vayan ni passen, ni consientan yr ni passar por alguna manera, sopena de la nuestra merced, y de diez mil marauedis para la nuestra Camara. Dada en san Lorenço, a nueue dias del mes de Septiembre de mil y quinientos y nouenta y ocho años.

YO EL PRINCIPE,

Por mandado del Rey nuestro Señor.

Iuan Vazquez.

E L R E Y.

Or quanto por parte de vos el Doctor Lopez de Salzedo, vezino de la villa de Alcala de Henares, como hijo, y heredero del Doctor Lopez de Salzedo vuestro padre, catedratico q̃ fue de prima de Canones en la Vniuersidad de la dicha villa, por lo que a vos toca y en nombre vuestros hermanos nos fue hecha relacion, que os auiamos hecho merced de prorrogar la licencia que teniades para imprimir vnas adiciones a la practica Criminal canonica por tiempo de cinco años y porque se cumplian muy presto y en ellos no auiades podido hazer la dicha impresion en que cõsistia el ayuda, sustento y remedio de vuestros hermanos nos pedistes y suplicastesos mandasemos prorrogar la dicha licencia por el tiempo que fuesemos seruidos, o como la nuestra merced fuese, lo qual visto por los del nuestro consejo fue acordado que deuiamos mandar dar esta nuestra cedula para vos en la dicha razon, y nos tuuimos lo por bien, y por la presente prorrogamos y alargamos el termino contenido en la licencia y preuilegio que mandamos dar y dimos para imprimir el dicho libro que de suso se haze mencion y prorrogacion del por otros tres años mas que corran y se quenten despues de ser cumplido y acabado el termino contenido en la dicha licencia y prorrogacion, y durãte el dicho tiempo damos licencia a qualquier impressor que nombraredes para q̃ pueda imprimir el dicho libro de adiciones que de suso se haze mencion por el original que en en el nuestro consejo se vio que va rubricado y firmado de Francisco Martinez nuestro escriuano de camara de los que en el nuestro consejo residen cõ que antes que se venda le traygays ante los del nuestro consejo juntamente cõ el dicho original para que se vea si la dicha impresion esta conforme a el y traygays fee en publica forma como por corrector, nõbrado por nuestro mandado se vio y corrigio la dicha impresion por el dicho, original, y mandamos al impressor que assi impriere el dicho libro no imprima el principio y primer pliego del ni entregue mas de vn solo libro con el original al autor, o persona a cuya costa lo imprimiere para efecto de la dicha correcion y tassa hasta que antes y primero el dicho libro de adiciones este corregido y tassado por los del nuestro consejo y estando hecho y no de otra manera pueda imprimir el dicho principio y primer pliego en el qual seguidamente se ponga esta nuestra cedula prorogacion y tassa so pena de caer, e incurrir en las penas contenidas en la pregmatica y leyes de nuestros reynos que en tal caso disponen: y mandamos que durante los dichos tres años desta prorrogaciõ persona alguna sin vuestra licencia no pueda imprimir ni vender el dicho libro de adiciones so las penas contenidas en el dicho priuilegio y leyes de nuestros reynos, y mandamos à los del nuestro consejo Presidẽte y oydores de las nuestras audiencias Alcaldes alguaziles de la nuestra, casa Corte y chancillerias, y a todos los corregidores assistentes Gouernadores Alcaldes maiores y ordinarios y otros juezes y justicias qualesquier de todas las Ciudades villas y lugares destos nuestros Reynos y señorios assi a los que agora son como a los que seran de aqui adelante que vos guarden y cumplan esta nuestra cedula y prorrogacion y contra su tenor y forma no vayan ni pasen ni consientan, yr ni passar en manera alguna so pena de la nuestra merced y de diez mil marauedis para la nuestra Camara y cũplido que sea el termino desta prorrogacion no pidaismas otra alguna Dada en Aguilafuente a veynte y quatro dias del mes de Octubre de. 1603. años.

Y O E L R E Y.

Por mandado del Rey nuestro señor.
Iuan de Amezqueta.

ERRATA.

FOlio.4.columna.2.linea.44.fit legatur,fint.fol.19.col.1.l.5.ad istrinixit.l. adstrinxit fo. 34.col.2.l.20.minastrauit.l.ministrauit.fol.67.col.1.l.30.causa.l.causam.fol.101.col.2.l.42. seruaris.l.seruatis.fol.131.col.2.l.34.dâtur.l.datur fol.163.col.2.l.32. reciprocere.l.reciproce fol.193.col.2.l.36.perpedi.l.perpēdi.fol.229.col.2.l.10.eadem.l.eandem .fol.260.col.1.l.18. punientur.l.punietur. fol.289.col.1.l.vltima.generalis.l.generales.fol.321.col.1.l.14.ipse.l.ipsi.fol.354.col.1.l.14.qua.l.quam.fol.386.col.2.l.39.homicillos.l.homicidios.fol.319. co.1.l.5. Dominus.l.Dominos.fol.454.col.1.l.18.Clericu.l.Clericus fol.488.col.2.l.32.ista.l.istam.fol. 513.col.2.l.26.sæculari.l.secularis fol.546.col.1.l.20.lex.l.Alex.fol.579.col.2.l.8. religiosos.l. religiosus.

Librum hunc vidi,& cum suo Archetypo cōtuli,quód Sacræ Cęsareæ Maiestatis senatus approbauit,& eorum,qui typis excusi sunt exemplar esse voluit, omniaque in eo sunt adeò vere,& fideliter impressa,vt præter ea,quæ à me proximê sunt emendata,nulla vnquam in re ab exemplari suo discedant. Dat. Compluti in insigni collegio Matris Dei Theologorū, die 10.mensis Iunij Anno. 1604.

Licenciatus Franciscus Murcia de la Llana.

TASSA.

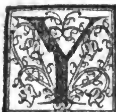

O Miguel de Ondarça Zauala, escriuano de Camara de su Magestad de los que residen en su Consejo, doy fee, q̃ por los Señores del se tasso, al Doctor Iñigo Lopez de Salzedo, el libro intitulado Practica criminalis Canonica, q̃ con licencia delos dichos Señores ha impresso, à tres marauedis y medio cada pliego: y a este precio y no mas mandaron se venda, y que se põga esta fee en cada volumen del dicho libro: y para que dello conste de pedimiento del dicho Doctor Iñigo Lopez de Salzedo, y mandado de los dichos Señores. Di esta fee en Madrid à treze dias del mes de Septiembre de mil y quinientos y nouenta y quatro años, y en fee de ello lo firme.

Miguel de Ondarça
Zauala.

AD DOMINVM MARtinum à Corduba.

VLTA Ac magna esse videntur, Amplissime vir, omni virtutū genere ornatissime, quæ meum animum impulerant, vt practicam hanc criminalem Canonicam, quem iam diu perperam, tibi dicarē ac consecratam relinquerem. Nam si mihi diligendus erat, qui maiorum suorum antiquas imagines propria nobilitate expresisset, parentumque honestatem bonis moribus condecorasset, vt hoc meum munus ob publicam vtilitatem editum, à detractantium morsibus acriter tueretur, quod firmius præsidium, te ipso assumere possem, qui sanguine clarus, moribus insignis, prudentia excellens existis? Habes profecto quorum expressa vestigia sequaris, sed maximè magnanimi parentis tui Andreæ Ponce de Leon, quem propter generis claritatem, singularem prudentiam, & miram eruditionē, Philippus noster potentissimus, & Christianissimus Hispaniarum Rex huius nominis secundus, post plures Regios magistratus ad supremum eius iustitię, & rerum status consilium meritò prouexit. Vbi tot signa internæ virtutis, sapientiæ, & cæterorum omnium, quæ hominem perfectum, & consumatum efficiunt, ita clarè, & apertè monstrauit, vt superuacaneum esset ea recensere. Hoc vnum silētio non contegam, quod immortalis eius memoria non solum per totam Hispaniam seminata fuit, vērum vniuersa Italia, dum summum Regium magistratum Neapolin dominatum suum nomēn iustitia, & equitate illustratum, mira cōsensione coluit. Et nunc profusis lachrymis totam rempublicam, eius obitum deplorantem videremus, nisi te fratremque tuum Andræam Ponce de Leon, parentis nomine dignum, Cathedram Sixti libri Decretalium fœliciter moderantem, in Complutensi Academia intueretur, quorum patrocinio diu salua, & incolumis consistit. Quemadmodum existimat hic noster liber se tanto patrono in publicū posse prodire. Eum igitur accipe vir multis nominibus ornatissime, quē propter tuam erga me beneuolentiam maximis beneficijs coniunctam, magis debitum, quam dicatum esse proculdubio credito. Vale.

DENVNCIATIO.

CAPVT. I.

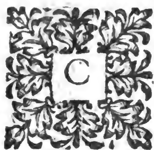

ORAM vobis Domino. N. officiali, ac Vicario generali, ego N. presbyter promotor seu fiscalis curiæ vestræ, denuncio quod Coluberius, & Serpeliō diœcesis huius originarij, in ea domiciliū habentes, & beneficia, grauia, & plura perpetrarūt facinora. Cum enim laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi. Tandem vero excommunicati, elligitimi, rebaptizati, bigami, corpore vitiati, & sine titulo, serui sine dominorū suorum licentia, & illiterati, & ad rationem obligati & post peractam pœnitentiam solennē, Neophiti per saltum, furtiue, extra tempora, & ante ætatē debitā, & ab alieno Episcopo, ac simoniaco, excōmunicatoquè, hæretico, & à collatione ordinū suspēso, & qui episcopatui renūtiauerat, interdictiq; tēpore, ad ordines sunt promoti, ad sacros ordines sūt promoti, ac suspensionis, excōmunicationis, ac interdicti cēsura nodati, nō ieiuni, ac in die sæpius, & sine aqua & igne, vel in pane fermētato, & calice ligneo, & super altari non consecrato, ac in priuatis locis sine licētia Episcopi celebrarunt, missamq; pro requie defunctorū promulgatā, pro viuis celebrarūt hominibus, vt illi mortis incurrerēt periculū: Eucharistiā ob ebrietatē ac voracitatē euomuerunt, ac ob negligētiā ipsorū aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altari, aliquoties insuper celebrando corpus, & sanguinē Domini nō percipiebant, super rebus aptis ad faciendū sortilegia, & ad illū effectum tantū vnā, vel plures missas scienter celebrarūt, adhibitis nefarijs precibus, & verbis superstitiosis, in custodia Eucharistiæ desides, Missāque sacram inceptam reliquerunt. Horis prohibitis celebrare sunt ausi. Commendatumq; sibi infirmum baptizare noluerunt: beneficia plura possidēt, quorum aliqua patres eorum nullo mediante possederunt, & in pluribus eorum intrusi sunt, viuis eorum possessoribus & occasione laicæ recognitionis, non requisita Episcopi audientia, beneficia Ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare, & in nullo beneficiorum resident, cumque parochiales Ecclesias habeant, intra annū non fuerunt promoti, cum alienigenæ sint in his castellæ & Legionis regnis, vel in alijs quibus legibus moribus, vel

A consue-

consuetudine prohibitum est: dignitates Ecclesiasticas, pensiones impetrare sunt ausi. Officium insuper diuinum, prout tenentur, non recitarunt: negotiatores, ac alienæ rei conductores, proxenetæ illicitorũ contractuũ, laicorum ministri, ac in rebus eorum procuratores existentes, tabellionatus officium exercentes, ac leges, & physicam audientes, villarum procurationes suscipientes, ac Principum, & sæcularium virorũ iusticiarij: corã sæcularibus magistratibus, clericos inuitos cõuenire sunt ausi, contra Ecclesias, à quibus beneficia obtinenr, aduocati, vel procuratores extiterunt. Instituti hæredes rogati de restituendo hæreditatem incapaci, tacitam fidem dederunt. Calumniatores, maledici, venatores, ioculatores, goliardi, seu buffones. Carnificũ seu macellariorum, aut tabernariorum officium publice, & personaliter exercentes. Aleatores, ac bona Ecclesiæ dilapidantes: publicis spectaculis, & clãdestinis nuptijs interessentes, nuptias secundas benedicentes, virgatis ac partitis, & alijs prohibitis vestibus publice vtentes, & comã nutrientes siue relaxantes, ebrij, fornicarij, concubinarij, ac matrimonium de facto contrahentes. Monialibus, & spiritualibus filiabus se cõmiscentes, stupri, incæstus, adulterij, ac criminis nefandi rei, sacrilegi, vsurarij, à manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosque Ecclesiasticæ sepulturæ tradentes, beneficia, præstimonia, vel fures, simoniaci, periuri, ac falsi testimonij rei, homicidæ, venefici, parricidæ, & per assassinos alios interfici mandantes. In criminalibus capitalibusq; causis accusatores, aduocati, procuratores, testes, contra reos in secularibus tribunalibus extiterunt, trũcationesq; mẽbrorũ per se faciẽtes seu iudicantes, duellum alijs sponte offerentes, seu oblatũ suscipiẽtes, naues ad pugnã gubernantes, & cõflictũ personaliter exercentes, aliosq; ad pugnam incitantes, violẽtiæq; illatores literas ad alios directas aperiẽtes, & aduersarijs ostendentes. Ecclesiasticos viros, vt sua resignent beneficia, ac ne citati ad curiã accedãt, capientes. Incendiarij, ac raptorũ, & Ecclesiarum violatorum non satisfacientium, sepulturis interessentes, eorumq; eleemosynas recipiẽtes, ac de eorũ rapina participantes. Sortilegij, cõsulentesq; aruspices, incãtatores ariolos, augures, sortilegos: ac eos qui artẽ magicã profitẽtur & peccatores, qui sibi cõfessi fuerũt, signo, aut verbo, prodẽtes, blasphemi, apostatæ, schismatici, hæretici, ac hæreticis receptatoribus, defensoribus

& fauto-

fautoribus eorum Ecclesiastica adhibentes Sacramēta, ac eos Christianæ sepulturæ tradentes, & eorū eleemosynas ac oblationes recipiētes. Excōmunicationis vinculo innodati per annū, vel multo tēpore contumaciter steterunt, Falsarij, cōspiratores ac lęsæ maiestatis rei, seque de suis criminibus gloriātes. Quare peto, præmissorum habita informatione summaria, eos citari personaliter, aut capi, ab Ecclesijs, ad quas confugerūt extrahi, incarcerari, tortura siue iuramēto pręmissis interrogari: cōfessionibus proprijs aut testibus conuictos ab ingressu Ecclesiæ interdici, suspēdi, beneficijs priuari, ac bonorum publicatione puniri, verberari, in exilium mitti deponi, ac in arctū monasteriū detrudi, in perpetuum carcerē dānari, ac exigentibus culpis, aut data incorrigibilitate degradari, ac sæculari curiæ tradi, pœnis vè alijs pecuniarijs, vel corporalibus, canonicis, vel synodalibus, cōsuetudinarijs, siue arbitrarijs puniri, aliquo lapsu tēporis nō obstāte. Deficiente vero legitima probatione, ob vulgatā infamiā, graue scandalū, vehementē suspitionem ex testiū dictis obortam illis purgationē indici, in qua si defecerūt, vti conuictos puniri. Si vero capi non potuerint, absentes eos pœnis dānari cōdignis. Et si opus fuerit ad dictarum pœnarū executionē seculare brachiū imploretis. Pro quib^9 omnibus, ac in necessarijs eorū, vestrū imploro officiū, ac expēsa protestor, & peto.

Coram vobis Domino. N.

CAPVT. II.

1 *Denunciationes coram iudice fieri expedit.*
2 *Tabellionum corruptus animus delictorū correctionē impedit.*

Voties enim ad expurgandam Ecclesiasticā Rēpub. facinorosis clericis alicuius eorū flagitiū a nunciandum est, decet vt id præsentia iudicis fiat. Sic enim & iudex ipse perpēdere poterit, quæ sit personę qualitas, contra quam denunciatio fitq; insuper delicti species ac grauitas, vt iuxta illā, quæ futura sunt ordinet, ac præcipiat, intelligatque, quo animi motu, qua vè certitudine delicti, fiscalis suus, aut quiuis alius denūciaturus accedit: & an etiam negociū id, de quo agitur notario, qui tunc se illi offert, tuto committi valeat. Nō enim in criminalib^9 causis minima cura iudicis debet esse personā notarij eligere, ac variare iuxta casuū & negociorū occurrētiā, cū pręcipuę inter plures optio datur. Multū namq; impedit delicto-

rum correctionem tabellionum
b animus corruptus b precibus, aut precio, seu particulari quadã affectione, vnde sæpius causarũ secreta reuelant, testes negligenter, & non vt decet, examinant, & iudices ipsos varijs persuasionibus, & fictionibus ad suæ prauæ intentionis tramitem inclinare satagunt, aut alijs importunitatibus oppugnat, eorum insuper torpore, & segnicie (cum à iudicibus seu fiscalibus in similibus copia, & reorum pauperum defensio. Oportebit etiam de omnibus curiæ tabellionibus diffidere, quando illos certioraturos malefactorem de his, quæ geruntur, iudex probabiliter suspicatur, extraneumque quærere notarium, quo præsente denunciatio fiat, & per quem summarie informationis testes examinentur ac mandatum capturę subscribatur. Proderit præterea quod Iudice præsente denunciationes fiant contra reos: nam ex hoc ipse facilius illorum memoriã cõseruabit, & melius rationem criminalium causarum, & status earum ab officialibus exiget, nec eis licebit, aliquorum prosequi causas, & reliquas pro arbitrio silentio præterire.

A IVdicis fiat. Vide multa lectu non indignaq; de hac denunciatione: quę coram iudice facienda est circa quam huius capitis argumentum versatur. Scripta per Ang. in tract. malefi. in verbo, *Nec non ad denun.* Bossi. in locupletissimo illo delictorum tractat. tit. de denunciatione. pagi. 101. Iulius Clar. lib. 5. recep. senten. 6. fin. quæst. 3. & 7.

Tabellionum animus corruptus. B Dolus equidem, & tabellionum imperitia, destruit mundum: & multorum conscientias in magno discrimine constituit, vt singulariter scribit Bald. consi. 6. incipien. Viso testamento. lib. 2. Et ex notariorum imperitia plurima damna, & litium occasio oritur. Ita scribitur in sacro Concilio Tridentino, sessione. 22. c. 10 de reformatione. Quapropter iustissimè ibi decretum est Notarios imperitos, vel in officio delinquentes, priuandos, vel ad tẽpus suspendendos esse, ab Episcopo tanquam Apostolicę sedis, delegato. Ex quibus iustissime defenditur decretum ab Illustrissimo Toletano Præsule factum quo statutũ est, quod nullus Notarius Apostolicus, fungatur munere suo, in hoc amplissimo Archiepiscopatu, nisi pręuio examine, approbatus fuerit ab ipso, vel ab iudicibus sui senatus, qui semper floret viris integerrimis, & omni laude dignissimis.

Contra Notarios.

Et multa contra tabelliones, & Notarios tradit Ripa. in l. Cẽturio. nu. 83. ff. de vulgar. Cagno. in l. si librarius. nume. 2. ff de regu. iur. Neuiza. cons. 28. nu. 11. & 12. Ias. cons. 37. col. 2. lib. 4. Iac. Menoch. cons. 38. num. 138. vol. 1. & Antonius Tessara peculiari libello, cui titulum fecit de erroribus notariorum.

Nec minus quam notarij, impedire solent dilictorum condignam punitionem, nonnulli receptores Ecclesiasticarum curiarum, qui sic iure optimo nuncupantur, cũ receptores sit munerũ, & delinquentium receptatores, nec non fabricatores iniquita-

Contra nõnullos receptores curiarum Eccle.

quitatuum: canes sunt ferarum, & ciuium deuoratores. Qui muneribus & donis corrupti, facinorosos homines, & publicos peccatores tuētur, & probos & bonis moribus imbutos, si nihil eis tribuunt infamant, & persequūtur. Quod si crimen aliquod antequā ad iudicis aures perueniat, ipsi nouerint: sæpenumero illius causam de plano iudicant, & nō sine plena manu. In reorū informationibus innumera crimina perpetrare solent: nam aliquando testes in suū fauorē deponentes, longe repellunt asseuerantes, illud omittendum esse, quousq; pro illis ferant testimonium. Si vero nullam culpam inueniunt, vt salarium itineris reportent, ex capite in testium depositionibus asseuerant, scandalum saltim ortu fuisse: ex obiecto crimine, quasi hoc alicuius foret momenti, non probata legitima causa scandali, præsertim apud optimos iudices, & Deū timētes. Inquirūt isti aliena crimina, cū ipsi grauissimis sceleribus irretiti sint. Quibus illud Salustij obijci potest. *Qui in alterum dicere paratus est, vitio carere debet.* Et vt ægregie cecinit ille.

Tollere festucā si vis de fratris oculo
Quæ tua conturbat, lumina tolle trabem.

Et Horatius.

Cum tua peruideas oculis mala, lippus inunctis.
Cur in amicorum vitijs tam cernis acutum.

Tēpus equidē mihi deficeret, si sigillatim omnes ipsorū iniquitates recenserem. Cēseo Christianæ reipublicę vtilissimū fore, vt istis hominibus ab Ecclesiasticis tribunalibus expulsis, testes in criminalibus causis, præsertim grauioribus corā iudicibus examinarentur, q̄ iuri communi cōsonū est l. Apud eloquentissimū C. de fidei instr. tradit late Calagur. Episc. reg. 757. vbi ipse anno taui, Iacob. Menoch. in tract. de recup. posses. 15. remed. q. 26. nu. 336. & latissime doctissimus Auend. de exequēd. mand. Regum 2. p. c. 17. vbi regulā istam cū vndecim limitationibus cōstituit. Vel oportet, quod in singulis tribunalibus, vnus vel duo clerici viri probi, & integerrimi ad munus, hoc assignato cōpetēti salario eligerētur, qui cū alijs curiæ officialibus debito tēpore sin dicarētur. Nec dicta malamedētur si testiūexamē (prout nūc fit) priuatis locorū clericis cōmittatur: nam cū ex proprio munere hoc illis nō incūbat, negligētissime in his se gerunt, quia frequētissimè ipsis absentibus, & prorsus ignorātibus, testes ab receptoribꝰ examinātur: nec iudice cōmissionis opus est, nisi ad solam subscriptionē factæ informationis.

Officiali, ac Vicario generali.

CAPVT. III.

1 *Differentia sit ne aliqua inter officialem vel Vicarium.*
2 *Officialis vt corrigere, & punire crimina possit, potestas expressa sibi est committenda.*
3 *Officialis ex generali mandato potest inquirere.*
4 *Compositio officialis Episcopi, facta super crimine, an Episcope*

copo præiudicet.

5 *Antiquo iure de diaconorũ causis, tres Episcopi cognoscebãt, de causis vero præsbyterorũ sex.*

6 *Episcopi vel eorum officiales per se hodie de cõsuetudine de clericorũ causis criminalib⁹ cognoscũt.*

7 *Solemnitas, quæ hodie ex Tridẽtino Concilio, in clericorum degradatione obseruanda est.*

I duo termini Officialis, ac Vicarius, inter se differunt, vt notat Gulielmus in Clem. 1. de offic. vicar. quam refert Federic. de Senis in cõs. 302. incip. Reuerẽde Pater, dicitur in iure. in col. fin. Nam quicquid potest officialis, potest, & Vicarius, sed non conuertitur: & Officialis non habet potestatẽ circa actus spirituales extraiudiciales, quia illud pertinet ad Vicariũ in spiritualibus, & Vicarius potest punire, & corrigere, [a] non tamẽ officialis. Quando autẽ Episcopus vnũ solũ Vicariũ constituit, credit Feder. vbi supra, quod transit in eum, quicquid transiet in officialẽ, & quicquid trãsire potuit in Vicariũ in spiritualibus. Ioan. And. tamẽ in addit. ad specul. in Rub. de officio Vicarij, dicit ꝙ ista vocabula sunt synonoma, & sic idẽ est dicere Officialis, quod Vicarius, & quod dimittenda est ista diuersitas vocabulorũ cõsuetudinibus patriæ, quẽ refert Barbat. in Clemen. Et si principalis. de rescript. in 1. col. qui dicit, ꝙ ista opinio Ioan. Andr. videtur verior, & sic quod nulla sit differẽtia in effectu, sed solum in nomine, reiecta opinione Guliel. vbi supra, qui nititur facere differentiam inter ea, quæ sunt gratiæ, & iustitiæ, & iurisdictionis voluntariæ prout latius ipse refert. Præter alia autẽ, quæ in his qui creãdi sunt Officiales adesse debent, tanquam quibus totius diœcesis moderatio, ac regimen committenda sunt, aut saltem committi solent (licet verius ij coadiutores, non vero excusatores Episcoporum esse deberent) vt crimina corrigere, & punire possent, pœnãque depositionis infligere, non sufficit quod solũ aliquis in Officialẽ creetur, sed requiritur quod sibi expresse prędicta committantur, vt sanxit Bonifacius huius nominis Pontifex. 8. in c. licet. de officio Vicar. lib. 6. Sufficeret etiã iuxta glo. ibi, quod expresis aliquibus casibus ex requirẽtibus speciale mandatum, cętera sub generali clausula cõmitterẽtur. Aduerte tamen quod talis officialis ex generali mandato posset inquirere, vt notant Ioann. Mon. Lapus, & Domin. contra Ioan. And. ibi, & vide notabile verbum in ista materia per Mar. in c. Qualiter. lo. 2. de accus. quęstion. 5. artic. 13. quod refert Felin. in cap. Non potest. de re iudica. in. 4. col. vbi dicit quod licet Vicarius Episcopi ex generali mandato, non potest punire, tamen sicut potest inquirere, vt supra, ita posset inquisitum, absoluere absq; aliã relatione ad superiorem. Et dicetur facta inquisitio, & absolutio, ex potestate ordinaria Vicarij: quę nõ impeditur, per. d. c. licet, ꝙ dicit dictum peregrinũ, & nunquã obliuiscẽdum. Et quanuis Ripa. in. l. qui con-

condẽnare.in.3.col.n. pen. ff.dé re iud.referat hanc conclusioné Marian. & Felin. & dicat quod ista decisio nõ videtur vera quia Vicarius non prohibetur, condemnare criminosos, fauore ipsorum delinquentium,sed defectu potestatis iurisdictionis. Vnde cum Vicarius careat potestate,non videtur quomodo possit absoluere.Ego credo eorũ opinioné esse veram in terminis,in quibus ipsi loquũtur,quia dicũt ꝙ sicut permittitur Vicario facere Inquisitionem ad effectum remittendi culpabiles inquisitos ad Episcopum, sequendo decisi. Rotæ.66.in nouis:ita si post Inquisitionem inuenerit eos innocentes,potest absoluere.Nam in isto casu sententia absolutoria Vicarij non est à crimine, vnde non operatur exceptionem rei iudicatæ,ad quam pronũciãdã necessaria esset iurisdictio,sed est solum absolutoria ab Inquisitione per eum formata, ad quã sufficit eadem potestas, qua potuit Inquisitionem formare, & eundem quem absoluit ad Episcopũ remittere,si fuerat inuentus culpabilis.Et isto modo non obstat regula negatiua. Quod qui non potest condemnare, non potest absoluere: in qua etiam videtur fundari Ripa, dũ impugnat prædictos Doctores. An autem quã
4 do officialis Episcopi fecit expositionem pecuniariã super adulterio posset præiudicare Episcopo,quo minus posit iterũ cognoscere,& debita pœna Clericũ criminosum punire: vide Paul. de Cast.cõs.368.notãdũ.in.1.volu.& si quisquã dubitauerit, cur
5 tantorum,ac tã grauiũ criminũ causas,corã solo officiali Episcopi tractandas, ac ab eo definiendas proposuerint,cũ antiqua iura Ægasthensiũ,& Carthaginensium conciliorum statuerint,diaconum à tribus Episcopis vicinis,præsbyterũ à sex,audiendos esse,vt habetur in capit. Si quis tumidus:cum duobus seq.15. q. 7.præcipue, cum illa tria capitula intellexerit Archidiac.ibi, in causa criminali, in qua proceditur ad depositioné,prout sunt in hac nostra denunciatione plura crimina depositione digna. Huic 6
dubitationi satisfaciendo dicimus ꝙ de consuetudine audiunt Episcopi per se, vel per Officiales suos causas criminales Clericorum suorum: vt notat Specu. tit.de accusatio.in.§. quarto loco,cuius meminerunt Ioan.An. & Dom.Philip.in c.degradatio, de pœnis.lib.6.Vnde solus Episcopus sine numero aliorum Episcoporum potest Clericũ verbaliter deponere,vt notãt ibi Domi. & Philip. In criminibus autem illis,in quibus procedendum est ad actualem degradationem,tũc adhibendus est numerus Episcoporum, de quo in dictis iuribus in examinatione, & definitione causæ,&ad pronunciandam illã verbalem depositionem, quæ debet præcedere actualem degradationem,vt notãt Domi. & Phil. in d.c.degradatio.& scribitur in lib.Pontif.fol.203.col.4. Hodie vero in Concil.Triden.in.3.Ses. celebrata anno Domini.1551.canone.4.statutũ est, quod liceat *Concil. Trident.*
Episcopo, seu eius Vicario procedere in dictis criminibus, etiã 7
sine requisito numero Episcoporũ subrogatis tamé loco eorũ to-

tidē Abbatibus, vel personis in Ecclesiastica dignitate cōstitutis prout habetur in decreto dicti concilij tenoris sequentis: Episcopo per se, seu illius Vicarium in spiritualibus generalē contra Clericum in sacris etiam presbyteratus ordinibus constitutum, etiam ad illius condemnationē, nec nō verbalem depositionem, & per seipsum etiam ad actualē, atque solennem degradationem ab ipsis ordinibus, & gradibus Ecclesiasticis in casibus, in quibus aliorum Episcoporum præsentia, in numero à Canonibus definito requiritur, etiam absq; illis procedere liceat, adhibitis tamen & in hoc sibi assistētibus totidem, Abbatibus vsum mitrę & baculi ex priuilegio Apostolico habentibus, si in ciuitate aut diœcesi reperiri, & commode interesse possint. Alioquin alijs personis in Ecclesiastica dignitate constitutis, quæ ætate graues, ac iuris scientia commendabiles existant.

ANNOTATIO.

ADde plura quæ de Officialis, nec non Vicarij generalis iurisdictione, & potestate, quę scribit Ab. in c. si quis cōtra. n. 30. vbi Feli. & Doct. de foro comp. Rot. deci. tit. de officio Vicarij in nou. vbi amplissima additio Syluest. in summ. in verbo, Vicarius. q. 4. Petrus Rebuff. in practi. benefic. 1. part. titul. de Vicarijs Episcopo.

A *Punire & corrigere*. Est sane peculiare munus Episcoporū, vel Vicariorum suorum generaliū, subditorū crimina, & scelera punire, eorumque vitia redarguere & quod ab eis summe cauēdum est, ne Clerici præsertim curā habentes animarum, criminosi sint & inhonestam vitam agant, vel prauis, & corruptis sint moribus vt in Cōci. Trid. ses. 14. in proę. de refor. & ses. 6. c. 3. de refor. Iure igitur, generalis hæc delictorum denūtiatio, coram Vicario generali proponitur, cū ipse ex munere sibi commisso, puniendi, & corrigēdi, hæc crimina amplissimam iurisdictionem, & potestatem haberet. c. licet. c. irrefragabil. de officio ordinarijs. c. de persona. 11. q. 3. Concil. Trid. ses. 24. c. 20. de reform. vbi interdictū est Decanis, seu Archidiaconis, vel alijs inferioribus iudicibus, criminales causas etiam visitando iudicare. Quæ potestas, & iurisdictio non solum eis cōpetit aduersus clericos (quos sæculares appellamus) verum contra regulares, si extra claustrū vitam agentes, delictū aliquod fuerint perpetrati. Conc. Tri. ses. 6. ca. 3. de refor. nec iuuari possunt Clerici, ad effugiendam hanc ordinariam iurisdictionē, sub prætextu immunitatis, aut exēptionis, non obstantibus quibuscunque consuetudinibus, aut cōcordijs etiam iuramento confirmatis, vt in d. Concil. ses. 14. c. 4. de refor. Imo ad defendendam suā iurisdictionē procedere possunt ordinarij, contra eam turbantes & impedientes, etiamsi fuerint exēpti, vt ægregie scribit Innoc. in c. dilectus, de pœnis, quem sequitur Step. Aufrer, in tract. de potest. sæcular. super Ecclesi. personas. n. 23. Ioan. Rojas, Valentinus Inquisitor in tract. de hæreticis. 1. p. n. 555. cū sequenti asseuerans

uerans, quod cum ipse esset Episcopatus Pampilon. Vicarius generalis, ita in forensibus controuersijs obtinuit, contra Canonicos regulares illius Ecclesiæ, & contra quosdam monachos diui Bernard. Ipse quoq; Inno. singularem sententiam receptam vidi contra moniales exemptas, quæ mulierem nuptam, intra claustra monasterij iniuste detinebât, & hac ratione, iustissimè iudex ordinarius contra ipsas censurijs Ecclesiasticis processit: quousq; mulier ipsa, marito fuit restituta idemq; in similibus casibus erit obseruandum.

Cópetit quidem Episcopis amplissima potestas, & iurisdictio: visitandi, corrigédi, & emendandi clericos omnes suę diœcesis, etiam capitulares cathedralium, aut maiorum Ecclesiarum, vt solus hac iurisdictione vti possit: nó obstantibus exemptionibus, consuetudinibus, sentétijs iuramentis, concordijs in contrariú Concil. Trid. sess. 6. c. 4. de reforma. Quæ decisio non solum obseruanda est, quando visitat: sed etiá quoties ex officio, vel ad partis petitioné procedit in casibus in dicto decreto diffinitis vt probat idem Conci. sess. 25. cap. 6. de refor. cú vero Episcopus, vel eius generalis Vicarius extra visitationem cótra capitulares procedit longo aliter est obseruandú. Pro cuius declaratione oportet pręmittere, quid sacri antiqui canones circa hoc decreuerint. Etenim Conc. Cartha. 4. ca. 23. his verbis diffiniuit: *Nullus* (inquit) *Episcopus nullam causam audiat sin suorú clericorum præsentia alioqui sententia sit irrita.* Quod retulit Gra. in c. Episcopus nullus 15. q. 7. Et quanuis Concilium illud Cartha. fuerit prouintiale in ca. 1. de excessi. præla. fere idem fuit stabilitum, nempe quod Episcopus minime sententiam interdicti proferat, vel clericos suspendat sine iudicio capituli, quo loco glo. consensum c. exposcit ex tex. in c. quęsiuit, de his quę fiút à maio. par. ca. cum alijs congestis à Fe. in c. irrefragabili, col. 2. de offi. ord. Quæ opinio seruanda est quando de graui & seuera pęna imponéda tractaretur Ioã. And. Ant. de Butrio Abb. & omnes, in d. c. 1. glo. Arch. & Domi. in c. 1. de hæret. lib. 6. Oldr. cons. 251. Vnde veteres Canones, qui consiliú capituli in suplitio cleris inferendo desiderant, quales sunt text. in c. 3. de consue. lib. 6. capit. nouit. c quanto de his quę fiunt à pręla. glo. in verbo, per capitulum in d. c. irrefragabili loquútur in leuibus criminibus, in his etenim cósilium capituli ab Episcopo requirendum est. Itaque ex his quæ Doctores diuersis locis tradiderunt, hæc colligitur resolutio, quod cósiderata criminú qualitate, iura requiréntia consilium de cósensu sunt intelligéda si ardua, & grauia sunt. Si vero causa leuis, & parui momenti fuerit, vel non admodum grauis sufficit consilium absque cósensu requiri. Hodie vero ex Sacro Concilio Tridétino sess. 25. cap. 6. de refor. supra allegat. nullo modo Episcopus cum extra visitatione aduersus capitulares procedit id facere poterit, absq; cósilio, & assensu duorum canonicorum qui singulis annis ad munus hoc sunt nominãdi vbi for-

bi forma, quę in procedendo diffiniendo obseruanda est præscribitur quæ si omissa fuerit omnia irrita sunt, & inania.

Conc. Tri. interpretatur.

Quam equidem constitutioné locũ obtinere cẽseo, in quibuscunque criminibus, quanuis grauia non sint: quia generalia concilij verba, nullam circa hoc restrictionem patiũtur. Quod prudẽtissimè ex eo factum fuisse cẽseo: nam cum non omnino iure sit diffinitum quæ crimina grauia sint vel leuia, sed hoc magis ex prudentis iudicis arbitrio dependeat, innumeræ lites ex his concertationibus orirentur, & inde dareturansa, qua capitulares molestijs afficerẽtur, quibus obiare potissima fuit cura. Cõcilij. in Ecclesijs vero quib' cõtraria est consuetudo, illa seruabitur prout Concilium ibi decreuit.

Nec possunt Clerici, aut laici, in criminibus mixti fori, fugere ab hac ordinaria Ecclesiastica iurisdictione, etiamsi allegẽt se habere certos, & peculiares iudices, per literas (quas conseruatorias nuncupãt) vt eos a molestijs & iniurijs defendant (vt moris est) dictæ nempe literæ, cum quibuscunque clausulis, aut decretis nullius momenti sunt. Conc. Trid. Ses. 14. c. 5. de refor. Excipiũtur tamen generales Vniuersitates, seu Collegia Doctorum, vel Scholasticorum, vel regularia loca, aut hospitalia actũ hospitalitem obseruantia: quorum personæ, suis priuilegijs, & exemptionibus, circa iurisdictionem suorum iudicum conseruatorũ, frui minime prohibentur.

Sed dubiũ ægregium, & in praxi frequentissimum, nec alienũ à nostro instituto se offert. Vtrũ dicti conseruatores Vniuersitatum, vel religiosorum, aut piorũ locorũ, possint de omnibus causis, cuiuscunq; conditionis cognoscere, & dubium facit Innocentij quarti Pontificis Maximi constitutio. in c. 1. de offic. dele. lib. 6. qua his iudicibus conseruatoribus, tãtum concessum est, vt de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscant: nec ad alia quæ iudicialem indaginem exigunt, suam possunt extẽdere potestatem. Idem decretum est in c. fi. illo titulo. Quod si præscriptam formam fuerint transgressi, eo ipso per annum suspensi sunt. Imo, & quod non vulgarem difficultatem habet Regia constitutio prima. tit. 8. lib. 1. ord. nou. diffiniuit, minime posse iudices cõseruatores id transgredi, etiamsi vberior potestas, & iurisdictio in rescripto concessa fuerit quodsi ad vnguem non seruauerint pœna amissionis, naturalitatis, horum regnorum puniuntur.

Verius tamen videtur, non esse prædictis iudicibus prohibitum de alijs causis vltra violentias, & manifestas iniurias cognoscere: si in literis Apostolicis, illis fuerit indultum, quod ex eo manifestè patet. Quia summus Ecclesię præsul, causas ad Ecclesiastica tribunalia ex spectãtes auocare potest, & alteri terminandas cõmittere, vt in c. nostrã. de appel. c. pastoralis. §. littereà, de offic. dele. c. Ecclesia, in. 2. verbo: *Nec quidquid*, vt lite pend. Cõc. Trid. Ses. 24. c. 20. de reform. conducit, text. in. l. iudicium soluitur. ff. de iudi. tradit vltra alios latissime D. Couar. in pract. q. c. 9. Et isto-

istorum iudicum potestas à literarum facultate dependet, ca. recepimus. §. porro. de priuileg.

Nec refragatur tex. in c. 1. quia loquitur quãdo cõseruatorũ potestas est limitata. Secus vero si ampla tribuatur iurisdictio, quia tunc impune ea vti possũt. Quapropter illius text. decisio fere hodie inutilis est, cum amplior forma recepta sit, vt scribit Ioã. Andr. ibi in casus positione, & ibi etiam Archi. & Domi. idem Domin. in d. c. fin. §. conseruatores, Petrus Rebuffus in. l. 48. in fine. ff. de verb. signific.

Regiæ constitutiones l. & 5. tit. 3. lib. 1. ordi noui explicantur.

Nec minus aduersatur præcitata Regia lex prima disponens, non esse alicuius valoris iurisdictio, quæ contra dictã prohibitionem concessa fuerit. Quia interpretanda est in casu, d. c. 1. cũ quo concordat, vel quando talis concesio tenderet in præiudicium Regię, & secularis iurisdictionis: non vero quando ea iurisdictio daretur tantũ inter Ecclesiasticas personas, quarum causæ coram iudicibus Ecclesiasticis sunt tractandæ, vt in c. si diligenti. de foro comp. cum alijs Regia lex. 57. tit. 6. part. 1. Vel si causa esset Ecclesiastica, vt in Clemét. 2. de iudi. l. 56. eadem par. 1. His nempe casibus, Pontifex Sũmus liberam potestatem & iurisdictionem obtinet, nec Regia potestate potest impediri. ca. nouit. de iud. l. 5. titul. 3. lib. 1. ordin. nou. & quod iste sit verus, & germanus intellectus. d. legis ex verbis ipsius colliges: cum dicit. *Los conseruadores dados, y diputados por nuestro muy sancto Padre, no sean osados de perturbar la nuestra jurisdicion seglar, ni se entremetã a conocer, ni proceder, &c.* Intelligenda quidem lex est inter laicos, & exceptio, quę statim sequitur, ibi. *Saluo de injurias y ofensas manifiestas, y notorias, que suelen ser hechas a las Iglesias, ò monasterios, y personas Ecclesiasticas.* interpretanda est respectu laicorũ.

Vnde ex illa lege singulariter colligo, iudices conseruatores religiosorũ, vel médicantiũ, posse non solũ contra Clericos, stante dicto decreto Concilij Trid. procedere, sed contra laicos, pro manifestis iniurijs, vel violentijs personis Ecclesiasticis illatis, quanuis rei sint quia minime ex hoc defraudatur Regia iurisdictio, cum talia crimina mixti sint fori. ca. cum sit generale. de foro compet. l. 58. titul. 6. p. 1. l. 4. tit. 18. ead. part. & cum dicta Regia lex. 5. tit. 3. lib. 1. ord. Loquatur de laicis, in illis regulam constituat, exceptio qua permittitur conseruatoribus, de manifestis iniurijs, & violentijs cognoscere contra laicos dubio procul intelligenda est, cum exceptio semper ex regula profluat. l. nam quod liquide. §. fin. ff. de penu. legat. & huic interpretationi non vulgariter suffragatur. l. 2. tit. 8. lib. 1. ord. noui. dicés: *Iuezes Ecclesiasticos ansi conseruodores, como otros qualesquier, no seã osados de exceder los terminos del poderio, que los derechos les dan en sus jurisdiciones: y si excedieren lo que los derechos disponẽ, y enla nuestra jurisdicion Real se entremetieren, y la atentaren vsurpar, y entre legos, sobre causas profanas, &c.* Nó certè inter Clericos, nec circa causas Ecclesiasticas lex illa aliquid diffiniuit.

Ec

Et nota quod tunc dicetur manifesta iniuria,& violentia inferri,vt pateat aditus iudicibus cõseruatoribus contra laicos procedendi,quando monasteriũ vel religiosi sua possessione perturbantur,aut eorũ priuilegia exẽptiones,& immunitates violãtur c.cum sit generale de foro. cõp. quod in qualibet oppressione locũ obtinet.in cap. si clericus eo. titu. Abb. & Doctores in d.c.cũ sit generale.vbi Socin.n.18. Lap. alleg.58.& 72.& est optimus textus.in capi.conquestus. de foro cõpe. vbi iudicibus Ecclesiastic. permittitur laicos cõpellere, vt pro iniurijs, & damnis Ecclesiæ illatis competenter satisfaciant, & cõducit tex.quem ibi ad hoc not.Barb.in c.licet.de pœnis, in verbo, *Exigunt*. Quia exigere est ab inuito extorquere.l. lex fidei cõmiss.ff.de legat. 3, & est hodie ægregia decisio Conc. Trid.sess. 22.c.11.de reform. & in proprijs terminis huius propositæ controuersiæ tenet Ioã. Lap. Hispanus(vir magni nominis)in rep. c.per vestras de dona.inter vi.& vxo.§.sed pulchra dubitatio.nu. 3.fol.magno.181. Et ita non semel iudicatum vidi,maxime hoc anno.1583.in fauorem religiosissimi, totoque orbe celebratissimi Collegij Societatis Iesu,huius Complutẽsis populi. Nam cum quidam ciues opidi de *Loranca*, vim dicto Collegio quibusdam suis prædijs intulissent,meo cõsilio quærela huius oppressionis,& violentiæ, proposita fuit coram Vicario generali huius Complutensis curiæ,tanquã iudice cõseruatore, & licet rei personaliter citati,declinatoriã fori exceptionem proposuerunt, causa ad Regiam Pintianam curiam fuit delata, declaratum in ea fuit,nullam vim à iudice conseruatore illatam fuisse, & causa ei remissa fuit.

Hęc de conseruatoribus mendicãtium ordinum, piorumque locorum: cõseruatores vero Salmanticensis Pintianæ, & Complutensis Academiæ,in distincte de omnibus causis in fauoré Doctorum,vel Scholasticorum,cõtra laicos procedere possunt.l.8. tit.7.lib.1.dicti noui ordina.cum dicit. *Que el Maestrescuela o su lugar teniente pueda conocer y conozca de todas las causas tocantes a la dicha Vniuersidad,y a las personas del dicho Estudio, aunque no sea injurias,ni fuerças notorias y manifiestas.*

Ego N. Presbyt.

CAPVT. IIII.

1 *Laici Clericos accusare nõ possũt*
2 *Prælati cauere debẽt,ne officialiũ suorum officia sub annuo censu locentur.*
3 *Fiscalis curiæ in principio officij iurare tenetur.*

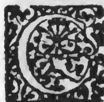

CVm enim in curijs Ecclesiasticis officio fiscalis fũcturi, vltra laicorum crimina,clericorũ etiã flagitia accusare, seu denũciare debeãt, & laicis inter- 1 dictũ sit clericos accusare,aut in c.Laico.& in c.Sicut Sacer.2.q. 2 7.optime faciunt Prælati, si Sacerdotes,aut in sacris saltem cõstitutos viros, similibus præficiunt officijs:illa namq; non ea quæ seculares viri inuidia,ac infestatione,

festatione, clericorũ flagitia accusabunt, aut iudicibus nunciabunt, & vitia solum persequentes, reorum personas tanquam in eadem sorte Domini vocatas non abhorrebunt. Fiet insuper, vt ad occultanda crimina, non sic facile muneribus corrumpantur, quod tandem prudenter statutum inueni inter Constitutiones Cæsarauguştanæ Prouinciç cuius est Ecclesia nostra Calagurritana, in tit. de procurat. in constitu. penul. tenoris seq. Nullus de cętero procurator fisci admittatur, nisi in sacris sit ordinibus cõstitutus, suffraganeis nostris, & eorum officialibus contrariũ faciendi potestatem omnimodã
2 adimentes. Debent tamen Pręlati cauere ne similia officia illis,
b vel alijs sub annuo cẽsu locẽt.[b] Nam dum hoc fit, feruent vitijs omnibus reipublicæ, Clericiq; ac laici facinorosi, non vitę, emẽdatione, sed pecuniæ prçstatione canonicam vltionem effugiunt, quam promerentur sicque dum quid offerre possint: habeant, ꝙ in eis aliquid puniri possit, non timent. Cum prætereа synodalium testium vsus simul cum ipsa synodorum celebratione (nõ paruo Christianitatis dispẽdio) perierit, & eorum loco in singulis diœcesibus ij, quos fiscales vulgus appellat, creati videantur, non minima debet esse prælatorum cura, vt ad huius officij onus, & exercitium prudentes, fideles, ac solertes viros eligant, qui subditorum suorũ spiritualia vulnera valeant inuestigare; illa quæ iam nota, & probatione non difficilia prçlatis eisdem, aut suis Vicarijs reuelare ignaua ia non differant, aut perfidia dissimulent. Et vt hoc diligẽtius obseruent, aduertant semper Prçlati, seu eius Vicarij in creationibus talium fiscalium vt eos faciant ante omnia iurare,[c] quod officium suum fideliter, diligenter, & legaliter exercebũt. Cum enim tales censeantur publici denunciatores, tenentur in principio sui officij iurare, vt notat Angel. in l. si vacantia. de bon. vacan. libr. 10. quem refert Præpo. in cap. de accusat. 2. quęs. 8. col. 65. 3 c

A *Ccusare.* Videlatẽ prępositũ in c. laicos. n. 4. 2. q. 7. glos. Abb. & Doctores in. ca. ex parte. de testib. l. 3. tit. 3. lib. 1. noui ord. Idq; ægregie in Concilio Prouin. Toleta. celebrato anno. 1566. act. 2. c. 11 his verbis diffinitum est. *Fiscales ab Episcopis deputentur, qui vel sacerdotes sint, vel intra sex menses ad sacrum ordinem, intra annum ad sacerdotiũ promoueri possint, & promoueantur. Alioqui ad vsum proprij muneris nequaquã admittantur.* Et duas rationes, propter quas laici à clericorũ accusationibus repellũtur. Scribit Ioan. Crot. in tract. de testib. nu. 56. Hieron. Gig. in tract. de crimine læsæ Maiest. in rubr. quomodo, & per quos crimen læsę Maiest. prob. quæst. 15. Possunt tamen laici in aliquibus criminibus Clericos iure optimo accusare. Primò, in crimine hçreticę prauitatis. c. Sacerdotes. ca. oues. 2. q. 7. Secundò, in crimine læsę Maiest. c. sane. 15. q. 3. glo. in summa. 2. q. 7. & ibi Pręposi. Archid. Bellam. & Cardin. à Turrecrem. in. c. 1. ibi. Tertiò, in crimine dila- A

Decem tradũtur casus quibus laici Clericos accusare possunt.

ue dilapidationis.c. non liceat.7 q.2.& hoc inter Doctores communiter receptum esse testatur. Fe.cons.183. num.3. Iul. Clar. in præct.crim.§.fi.q.14.vers.Propter reuerentiam. Quarto, quando laicus suam vel suorum iniuriam prosequitur.c. omnibus.4. q.7.ca.de cętero. de testib. & licet Archi.in summa.2.q.7.in ea sit sententia,vt existimet, id procedere,quando ciuiliter agitur: secus vero si criminaliter. Sed verius Host.in d.c.de cætero cõtrarium censet scribens,permissum esse laicis Clericos accusare tam ciuiliter quam criminaliter si suam vel suorum iniuriam prosequantur.cui se subscribit Præposi.in c.quod vero.2.q.7.col.1. allegans text.in c.Maximianus. 81.dist.Quinto,non est locus regulę in crimine simoniæ tex. in cap.tanta de simo.Sexto, in crimine sacrilegij.text.in.§. qui autem.17.q.4.Septimo,quando semel laicus admissus fuit ad accusandum Clericum, quia postea non potest repelli. Ita scribit Aug.Ber.in.c.1.n.4. de accusat. Quod manifeste iuri contrariũ est:nã cum iste fauor,qui in hoc versatur in fauorem totius sacerdotalis ordinis fuerit introductus minime in eius præiudiciũ & pernitiem Clericorum laicos ad eos accusandos aduersus sacras constitutiones magno consilio æditas admittendos esse céseo.Octauo,& vltra supradictos casus illud censeo notatu dignũ quod speciali iure sancitũ est, parochianos posse proprium sacerdotem,& rectorem denuntiare,cum sua intersit habere bonũ pastorem,& ab omni scelere immunem.In hoc æquidem Doctores omnes cõueniũt,teste Arch. in c.illa.n.7.de accusat.& est cõmunis sententia,si credimus Iulio Claro.d.§.fi.q.7.idem profitetur ipse Aret.in c.ex parte. de testib. Scribit tamen circa hoc eleganter Host.in tit. de Inquisitione.§.2.ver.vt auté. quod Prę lati non debent passim, nec frequenter recipere eas cartulas, quas rustici cõtra rectores suos clanculo offerunt:nec tamen debent esse nimis increduli: nam solent hæ manifestationes non vulgarem commodam, & vtilitatem reportare,si iudex maturo consilio,& prudentia veritatem indagauerit,vel saltem legitimã causam inuenerit,vt seruato iuris ordine ad Inquisitionem criminis deueniat. Non tamen superdictis capitulis aliquomodo procedendum est, etiamsi in ipsis copia testiũ exhibeatur: tum quia incertus est illorũ auctor, tum quia capitula illa extraiudicialiter fuerunt producta, quod si aliter fieret processus esset ipso iure nullus.Itascribit Iul.Cla. in pra.cri.§.fi.q.5.versi. Scias enim,dicens apud suos ita seruari ri.Nono limita,quando crimen esset notorium.ca.cum dilectus. de purg.can.Abb.in.d.c.de cætero.vbi Feli.num. 6. de testibus. Quinti.Mãdosi.vir.doctissimus in anno ad Lap.alleg.11.litera E. Decimo limita,in patrono laico qui præsbyterum dilapidantem bona iuris patronatus accusare tenetur.ca. constitutum.16. q.1. glo.in c.filijs.16.q.7.tradit latissimè Cesar Lãb.de iure pat.lib.3. art.2.q.2.quem vide.

B *Locent.* Adde Caieta.in sũma. in verb. B

in ver. officiorũ venalitas. Dom. Soto lib. 3. de iust. & iur. q. 6. art. 4. Frat. Fran. à Victoria in priuato consilio, quod de hoc argumento vernaculo sermone ędidit. Mart. Nauarr. in manuali cõfessorum Latino. c. 25. nu. 6. & 7. lege quæ circa hoc longe lateq; scribit noster Bernardus Diaz de Luco, qui ob eius summã integritatem ingentẽ vberrimãq; doctrinã dum in supremo indice dictionis prętorio esset incorruptus senator, & summæ integritatis vir ob syncerissimã eius fidem, & sæpius exploratam sanctitatem à Carolo. 5. huius nominis Cæsare, & primo Hispaniarũ Rege selectus, eodemque munere syncere functus Calagurritanæ, & Calciatensi amplissimis Ecclesijs ab ipso Cęsare Maximo designatus: tandẽ Pontificis Romani suffragio, vt reipublicæ Christianę maximum esset ornamentum Episcopi titulo fuit insignitus. Et paulò post cũ singulari pietate, & religione pontificale munus exerceret ad impiorum hæreticorum labes extirpãdas, ad Tridentinum Conc. fuit vocatus, quo incredibilis eius pietatis, & religionis amplissimũ præstitit testimoniũ. Qua ratione passim Doctores eũ summis laudibus celebrant maximè Insignis D. Couar. in. 4. lib. decret. 2. par. c. 6. num. 14. iuris vtriusq; consultissimũ, merito appellat, & doctissimus, & obseruantissimus Præsul nuncupatur ab eodem li. 1. var. resol. c. 11. nume. 5. & vir moribus, & doctrina excellens in rub. de testa. 3. par. nu. 26. & multis in locis practicam istam excellentissimã esse testatur. & eum meritissimum pastorem Calagurritanæ Ecclesiæ nũcupat Petrus Auend. in cap. prętor. 2. part. cap. 5. num. 26. & nouissime eruditissimũ, & Christianissimum Episcopum nuncupat insig. Nauar. cons. 1. tit. de hęret. num. 7. inquam, in tractat. cui titulum fecit, *Instruction de Perlados*, ca. 19. & 20. iurisdictiones vero Ecclęsiasticę, siue facultates nominandi Vicarios in spiritualibus locari minime licet, nec conductores per se ipsos, aut alij eorum nomine, ea munera possunt exercere, aliter concessiones etiam à sede Apostolica factæ subreptitiæ iudicandæ sunt, ita decretum est in Sacro Concilio Trid. ses. 25. cap. 11. de reforma. In Concilio vero Prouin. Tole. act. 2. cap. 15. ann. 1565. iustissime decretum fuit, vt Notariorum Ecclesiasticorum, necnõ promotoris fiscalis officia, & cætera alia quæ ad iurisdictionem Episcoporum, & aliorum inferiorum spectant, minime vendãtur, vel locentur, alioqui siquis illius decreti transgressor fuerit hac pœna mulctatur: nempe vt lucrum non acquirat: imo in animę iudicio fabricæ Cathedralis Ecclesiæ restituere tenetur, & qui officium ita fuit assequutus illo priuari debet, quod vtinam in omnibus tribunalibus seruaretur.

Ioann. Bernard. Diaz. de Luco.

C *Iurare.* Adde Ang. in tract. maleficio. in verbo. Nec non ad denunciationem. col. 2. Petrum Foller. in pract. crim. in parte audiantur exceptiones. num. 65. pagin. 162. Lod. in pract. crim. cap. 6. num. 11. Add. Bart. in. l. Diuus. ff. de cust. reorum.

Promo-

Promotor seu fiscalis curiæ vestræ.

CAPVT. V.

1 *Fiscalis à Prælato vel iudice creatus loco officij iudicis succedit.*

2 *Iudex ex proprio officio procedens infamia præcedente cogere potest reum ad iurandum de veritate dicenda.*

Fficiũ huius fiscalis creati à prælato, vel iudice, loco officij iudicis succedit, & quod facit iste ex mandato iudicis, videtur facere ipse iudex, vt notat Præpo. in c. de accusat. 2. q. 8. co. 36. & col. 39. Vnde non tanquã pars accusans debet iudicari. Pro quo optime facit, quod notat Innoc. & alij, vt refert Felinus in col. 2. in cap. Cum clamor. de test. quod quando persecutor Inquisitionis est datus à iudice, ad ipsam Inquisitionem prosequendam, tunc quia talis non est proprie pars, sed minister iudicis, ad eius instantiam possunt testes repeti, quia nunc potius iudicis of-
2 ficio repetuntur. Ex quo ego alias dicebã in contingentia facti quod sicut iudex procedens ex officio suo, & non ad petitioné partis, præcedente infamia, potest reum cogere ad iurandũ de
a veritate delicti, a de quo infamatus est, vt not. Abb. in c. Cum super. de confess. quasi ad finẽ. Pari modo poterit hoc facere ad petitionem dicti fiscalis, cum hoc tamen necessario temperaméto, videlicet nisi fiscalis prosequeretur talem accusationem, ex qua si vincat, defertut lucrum sibi ab aliqua constitutione synodali, vel consuetudine præscripta, cũ tunc videatur sequi proprium interesse, & ad id oporteat probationes habere legitimas.

ANNOTATIO.

NOta circa huius capitis argumentũ, quod quilibet merum imperium habens potest hos permotores, seu fiscales (quos vocant) creare. vt docet Bar. in l. Diuus. ff. de custodi. reor. Ioann. de Anna. in ca. sicut olim. num. 2. de accusat.

A *De veritate delicti.* Adde Bar. hanc opinionem tenentem. in. l. inter omnes. §. rectè. in fine. ff. de furt. cuius opinio ab omnibus approbatur. teste Aug. in tract. malefi. in addit. Ang. in parte: *Cõparuerunt, & confitentur totum.* n. 13. quã opinionem communé esse fatetur Hyppo. in l. quæstionis habendæ. nu. 72. ff. de quæst. Ant. Gom. lib. 3. var. resolu. ca. 1. nu. 65. & esse magis communem asseuerat Iul. Clar. in pract. crim. §. final. q. 45. vers. Sed quæro nunquid. Quæ opinio Forense consuetudine recepta est. teste Maria. Soci. in cap. qualiter, & quando. num. 227. de accusa. q. 84. Et communis totius Italiæ stillus, iam pridem eam recepit. vt memoriæ mandauit Bart. in l. 1. nu. 6. C. de iur. col. & eam dicit cõmunem, & apud suos obseruari Doctissimus Octauian. in decis. Pedam. 66. nu. 7. & in Hispania seruatur, quia ei suffragatur egregia Partitarum. l. 4. tit. 29. part. 7. vbi magnus Greg. Lop. idé annotauit

tauit.in glos.incip. *Iurar que diga la verdad*. Quanuis propter manifestatam periurij causam, eam increpet Clar. vbi paulo ante allegaui. Vnde apud Gallos non iuramentum, sed sola fidei interpositio adhibetur, vt refert Marcus decis.674. quod Hispanica lege apud nos seruari, piè desiderabat ægregius Ant. Gomez (quem præceptorem Salamanticæ habuisse anno Domini 1554. nunquam pęnitebit) is inquam lib.3.vari.resol.ca.12.n.15. nõ æquidem oportet, nec decet iuramentum exigi, quando periurij crimen timetur cap. clericos.de coha.cler. Sed quando iuramentũ exposcitur, à iudice secundum iuris normam procedẽte, dubitandum nõ est, quin reus eius religione astrictus, veritatẽ patefacere teneatur: nec vllo modo potest, etiam ad effugiẽdas aduersarij calumnias iudicem fallere. vt docet S.Tho.2.2. q.7. art.3. & ex nostris tenuit Bal.in rub. C.de fid.institu. num.3. Abb. in c.olim.in.1.col.fin. de rest. spol. & in c.sicut.in.3.col.6.de iureiuran. Ias.in.l.cum proponas. col.2.C.de pact. quam opinionẽ esse profitetur Aret.in l decem nu.7 ff de verb.obliga. Couarr. lib.1. var.resol.cap.2.num.1.circa quã vide late Mart. Nauar.in cap. inter verba.Corro.65.numer.237. concl.6.11.quæst. 3. & vide quæ late scribo.inf.cap.124.

D. Anto. Gomez.

Denuncio.

CAPVT. VI.

1 *Publicæ denunciationis diffinitio.*

2 *Officiales infames, vel criminosi à denunciatione repelluntur.*

3 *Fiscales ex communi curiarum stillo non notoria scelera denũtiare possunt.*

4 *Iudex Ecclesiasticus minime debet permittere clericum sine delatore de occulto crimine accusari.*

5 *Delator debet se obligare, quod probabit, quod in denunciatione proponit.*

6 *Quãdo probasse dicatur, ꝙ denũciat, vt ab obligatione liberetur.*

7 *Iudices Ecclesiastici non debent ad clericorum capturam sine informatione procedere.*

8 *Sententia absolutoria, super denunciatis prolata prodest sicut lata super accusatis.*

9 *An iudex Ecclesiasticus accusare volentibus terminum præfixere teneatur.*

10 *Offensus si dixit se nolle accusare, & ideo ad Inquisitionẽ iudex processit: offẽsus postea accusare volẽs, audiẽdus non est.*

11 *Fiscalis de quocunque crimine potest clericum accusare.*

12 *Scribitur ægregia Cæsaraugustanæ Ecclesiæ synodalis cõstitutio.*

Libuit enim sub denunciationis verbo, hanc delictorum cõgeriem scribere: quia Episcoporum promotores, seu fiscales magis denunciatoribus, quã accusatoribus assimilari par est. Et licet variæ sint in iure denunciationis species, vt declarat Hẽricus in capit. Nouit. de iudic. fin.column. Et latius ibi prosequitur Abb. & diffusius Præp. in capit.de accusat.2.quæstio.8. in colum. 56. & pluribus alijs.

Illa tamen, quæ materiam nostram complectitur, est denunciatio, quæ dicitur publica, quã sic diffiniuit, seu descripsit Præpo. vbi supra, in columna. 64. Est enim denunciatio, criminis alicuius apud competentem iudicem per officialem ad hoc deputatum facta delatio, ad pœnam eidem inferendam. Competit nãque hæc ex mero iudicis officio procedentis in ea ad denunciationem, seupromotionem suorũ officialium, secũdum prædictos Doctores, vbi supra, & fundatur ex. l. ea quidem. C. de accusa. & cap. Episcopus in synodo. 35. q. 6. & l. diuus. ff. de custodia, & exhibitione reorum cap. pręterea de testibus cogendis. Et nota
2 quod ab ista denunciatione repelluntur officiales, si sunt criminosi,[a] vel infames, notat Henricus. d. co. fin. allegat textum. & quod ibi notat Bernar. in. d. cap.
3 Pręterea. Et licet in hac materia denunciationis publica Doctores communiter scripserint in d. cap. nouit. & in. d. l. Ea quidẽ, quod notaria tantum crimina denunciari possunt.[b] Communis tamen stylus curiarum Ecclesiasticarum admisit, vt indistinctè illarũ fiscales, seu promotores accusationes suas, vel proprius denunciationes instituãt, in quo videtur recepta opinio Saliceti in. d. l. Ea quidem, dum dicebat, quod etiam nõ notoria denunciari debent, dũmodo probari possint, quod æquum videtur, nam si de solis notorijs criminibus clerici per fiscales accusandi essent, plura alia, quæ sæpius occulta, & si probabilia sũt
4 impunita manerent. Vnum autẽ consulendum se offert iudicibus Ecclesiasticis, vt non permittãt, de aliquo occulto crimine accusari clericum apud eos per fiscales, nisi delatorem sibi prius obtulerint aut videant, quod dicti officiales sufficienti probatione aut legitimis iudicijs muniti causam ipsam aggrediũtur.[c] Sienim Reges nostri suis fiscalibus iniũgunt, vt habeant delatorem, cur & ijs, qui ad accusandos clericos creati sunt officiales per Episcopos, hoc non pręcipietur? Et quia de delatore mentionem fecimus, & hæc materia Canonistis non est familiaris: ideo circa eam notari debent sequentes cõclusiones. Quod quando iudex delatorem admiserit, ille se obligare debet, de probando quod denunciat, ita quod fiscus obtineat, vt probatur in authentica de exhibendis reis. §. 1. per quem ita determinat Lucas de Penna. in rubr. de delatoribus, libr. 10. col. 2. versi. Ad deferẽdum. Postquam vero obligauit se probare quod detulit, si semiplene probauit, non sufficit, quo minus condemnetur ad pœnã, ad quam se astrinxit, si non probaret, vt cõcludit dictus Doctor in. l. 2. eiusdem tituli, in. 3. col. versicul. Sed pone. Si autem delator probauit crimen, & reus defensiones iustas, tunc si tales erant adeò notę, quod delator habuit iustam causam credendi, ꝙ iniquè procedebat ad delationẽ, tunc non excusabitur à pœna. Secus autẽ quãdo detulit crimẽ, quod erat publice notũ, & defensiones totaliter occultę, & fama in cõtrarium habebatur: quia tunc delator excusabitur à pœna, si suam vel

vel suorum iniuriá prosecutus est. Si autem deduxit crimen in dalatationem, cuius vindicta sui non intererat, tunc puniendus est: quia se ad id astrinixit, quod sua non intererat. Ita concludit idem Lucas in dict. column. 3. & seq. Ego tamen crederem, in hoc secundo membro mitius puniendum delatorem, cui delictum fuit notum, & defensiones occultæ, quam in casu præcedenti: quia licet eius non interfuerit, ratione suę vel suorum iniuriæ, potuit moueri zelo iustitiæ, & publicæ vtilitatis, quę versatur in expurganda prouincia malis hominibus. Quando vero reus absolutus fuit, quia testes fuerunt reprobati, propter delictum delatoris producentis, vt quia corrupti precio, vel alias falsum dixerunt tunc bene credit Lucas, vbi supra, in. 4. colum. puniendum esse delatorem. Et idé dicit; si probatum fuit testes esse inhabiles, aut criminosos, & hoc esse publice notum delatori. Secus tamen si sunt repulsi ex alia causa, sine culpa delatoris, vel quam ipse potuit ignorare: quia tunc non tenetur delator ad pœnam, secundum eum. Quod tamen credit verum, vbi delator suam, vel suorum iniuriam prosequitur, alias videtur sibi dicendum, quod teneatur, quia non satisfacit ei, ad quod se spóte obligabit. Sed ego etiam in hoc casu crederem arbitrio boni iudicis relinquendum, vt consideret an delator habuerit iustam causam ignorandi defectus testium, & an publicum fuerit delictum & numerus testium sufficiens: aliter enim nullus audebit crimina iudicibus referre quantumcunque illa probare posit timore alicuius occultæ defensionis competentis reo accusando. Placet prætereà dicti Doctoris sententia in dict. l. 2. column. 5. vers. Item quid sit, dum tradit, quod si quis denunciat plura crimina capitalia, quæ se obligat probaturum sub aliqua pœna, & ex illis vnicum probat sufficiens ad condemnationem capitis, quod non euitauit pœnam, quia non impleuit quod promisit, & sibi imputet, qui se onerauit ad superflua comprobanda, quod possit practicari in materia nostra, quando quis detulisset plura crimina depositione, vel aliqua pœna cenonica digna, & vnum solum probaret, imo plus asserit dictus Doctor, quod qui se astrinxit probaturum crimen sub certa qualitate in denúciatione deducta, quod non excusatur à pęna, si non probauit crimen cum eiusdem circunstantijs, & qualitatibus, prout detulit, quanuis crimen probauerit fuisse commissum, vnde in hac materia delatorum iudicibus Ecclesiasticis consulo, vt cum eos acceperint, denunciationem ab illis factam inscriptis redigāt, eosque astringāt ad probandum omnia crimina ibi discreta, cum suis qualitatibus sub pœna in obligatione declaranda, monendo eos vt crimina, quæ probare non possunt in delatione non inserant, nulla in eis post monitioné, & obligationem pœnitétia recepta: quia alias clerici accusati de varijs criminibus, infamati manent apud populum, qui cum accusationis notitiam habet, non semper de-

fectum probationis aliquorum capitulorum intelligit. Nec decipiat quosdã iudices pietas quędam nociua, quæ eos retrahit à condemnatione expensarum, & pœnę, quia vident delatores aliqua ex his, quæ detulerint probasse, magis in hoc amantes susurrones, & maleuolos fouere, quam Clericorum honori, & famæ consulere. Nec præterea ob id quod delatores habeant obligatos ad probandum crimina, quæ deferunt, faciles debent esse iudices in captura Clericorum, maxime in grauibus delictis, nisi prius sufficientẽ

d habeant informationem, quia si postea deficit illa non satisfactũ est captorum Clericorum honori, relaxatione à carcerib⁹, & cõdemnatione expensarum, & pœnę facta contra delatores: cum infamia carcerationis ob famosum crimẽ vix aliqua relaxatione quantumuis honorabili, possit bene dilui, seu purgari. Et nota præterea in proposito, quod sententia absolutoria lata super denunciatis prodest, sicut lata super accusatis.

e [e] Ita notat Præpo. in capit. de accusa. 2. quæst. 8. in colum. 68. versi. quær. an absolutoria, allegat Sali. in l. Ea quidem vers. 15. quæro de accusationib. An autem iudex Ecclesiasticus debeat statuere terminum

f [f] accusare volentibus? Abbas in capit. inter. de purga. canonic. column. 2. distinguit, videlicet, quod si Episcopus, vel superior habet probationes promptas cõtra infamatum, tunc non est necesse, neque vtile statuere terminum accusare volentibus: quia posset supponi amicus, & fieri colludium, & alia ratione de qua per eum. Si tamen non habet illas promptas, potest si vult, sed non est necesse, sufficit enim quod accusator se non offerat. Ego semper tamen intellexi dictam conclusionem, Abb. in delictis, in quibus non constat, ꝙ aliqua persona sit offensa ex eis. Aliter enim bene crederem iudicem Ecclesiasticum debere illam requirere, an velit accusare ante quam ex officio, vel ad fiscalis petitionem procedat. Nam si Inquisitionem ex officio formauerit, vel ad fiscalis petitionem processerit, non requisita parte offensa, & postea superueniat accusator, tunc seruanda esset distinctio Sal. in l. Ea quidem, versic. Quia prop. C. de ac. quam refert, & sequitur Angel. in tract. malefi. in parte: hæc est quædam Inquisition. fol. 16. in parua impresi. Cuius etiam opinionem dicit communiter teneri Felin. in capite. Qualiter, & quando, el. 2. in §. licet. in fin. de accusa. quam distinctionem hic transcribere nolo. Vnum tamen 26
nõ omittã in proposito, quod si offensus dixit se nolle accusare, & ideò iudex formauit Inquisitionem, vel fiscalem audiuit, & posteà offensus producat accusationem. tunc accusatio illa non debet audiri, nec recipi, quia iudex præuenit eum, antequam reuocaret voluntatem suam, vt notat. Bald. in l. accusationem. C. qui accusat. non pos. quem refert Aug. in addi. ad Angel. in dicto. fol. 16. & quia posset aliquis dubitare, vtrum promotor, aut fiscalis, de quo in huius nostri operis denunciatione meminimus,

mus, possit clericum accusare de quocunque crimine, nulla facta distinctione priuatum sit, an publicum videtur in hoc dicendum, quod sic: quia de iure canonico omne crimen est publicum: 8 vt not. glos. in ca. infames. 6. q. 1. & sequitur Bal. in rubri. C. qui accu. non pos. in pen. colũ. & Rom. in singulari de. 81. Tu audisti. & talis est publici criminis natura, quod cuius ex populo competat ius accusandi, vt probatur in princip. inst. de publicis iudicijs, quanto magis competere deberet officiali publico ad accusandum, vel denũciandum crimina deputato? & quia in materia huius capituli placet mihi constitutio Prouinciæ Cæsaraugustanæ, quæ habetur in tit. de accus. prima in ordine, libuit eam transcribere, cuius tenor talis est. Procurator fisci noster, seu sufraganeorum nostrorum nequaquam ad agendũ, seu denuntiandum prætextu officij sui contra aliquem admittatur: donec proposita, seu denũciata credere esse vera, & se posse probare firmauerit iuramento. Quod si aliquo instigante per se, vel cum eo processerit ad prædicta, instigator ad expensas se obliget, vel det inde quam poterit cautionem: reus autem & citatus respondere minime compellatur, donec iuratum, & cautum fuerit, vt præfertur. Contra factum sit irritum ipso iure. Cõsuloque omnibus Episcopis, vt in omnibus suis curijs, hoc idẽ seruari præcipiant, iusta est enim prædicta decisio, & quæ honori prospici subditorum, & fiscales omnes vigilantiores reddit, eorumque leuitatem in accusando compescit.

g

12

ANNOTATIO.

Vide plurima, quæ de hac denunciationis materia, de qua in hoc capite scribit Bart. in. l. Diuus. ff. de custo. reor. vbi plures tetigit quæstiones huic loco accommodatissimas, & in extrau. ad reprimendum in verb. *Denunciationem*. Ang. Aretin. in tract. malefi. in verbo, *Ad denunciationem*. Ioan. de Anan. in cap. sicut olim. de accusat. Boss. in tract. delictor. tit. de denunciatione. pag. 101. Lod. in pract. crimin. cap. 6. pag. 18. Iulius Clar. libro. 5. recep. senten. §. final. quęs. 3. & 7.

Criminosi. Vide tex. in cap. cum oportet cum sequen. de accusationib. Host. in summ. tit. de denun. §. quis potest. Anton. in ca. cum dilectus. de accusatio. Bar. in. l. Diuus nu. 7. ff. de cust. reor. quo loco scribit, quod prohibitus accusare censetur, etiam prohibitus denunciare. Sed opinio ista autoris nostri, minime iam in forensibus controuersijs admittitur, nã isti officiales (quos appellant) qui ad denunciãdum constituuntur, vt in plurimum sunt pauperes, & viles, & quandoque infames, ita communiter seruatur, teste Ang. in. d. maleficior. tract. in parte. *Necnon ad denunciationem*. num. 4. Marian. in capit. qualiter, & quando. num. 81. de accusationibus, & ridiculum foret, si quis contrarium asseueraret. vt scribit Iulius Clarus. libro. 5. reception. sententi. §. final. quæstione. 7. versiculo pro

A

B 3

pro intelligentia.

B *Denunciari possunt.* Adde quod istam sententiam communem esse fatetur Card. Alex. in capit. de accusat. versic. quaero in malitia 2.q.8. Marian. in d. qualiter, & quando. n.179. Mart. Nau. in ca. inter verba. 11.q.3. conclus.6. Co rol.63. nume.188. eamque sequitur Domin. Soto, vir religione, pietate, & literis insignis in tra. de ratione tegendi, & detegend. secret. méb.2.q.6.p.5. Sed vt bene aduertit autor, Stillus curiarum contrarium obseruat. idem testatur practica Córadi, fol.235. num.5. in fine.

Domin. Soto.

C *Aggrediuntur.* Vide nouissimam, & egregiam decisionem, quae in Prouinciali Cócilio Toletano, anno. 1565. statuta fuit act.2. cap. 12. quae sic loquitur. *Promotor Fiscalis apud Ecclesiasticum iudicem neminem deferat, vt eius delatione inquisitio fiat, nisi quem legitima ac frequens grauet infamia, nec ex ea delatione iudices inquirere audeant: imo priusquam ad Inquisitionem procedant, diligẽter curent inuestigare, an ea infamia à maleuolis, an à prouidis, & honestis, orta fuerit. Quod si promotor Fiscalis quenquam accusare velit, eo casu quo iure accusatio ei sit permissa: accusatoris officio functus, eas leges sequatur: quae publicis accusatoribus, his ve quibus iuris publici ratione accusare permittitur, iure vel consuetudine datae fuerint. Sed si accusatus ab accusatione fuerit absolutus, nullo modo in expensis condemnetur. Imo si Fiscalis temere eum accusasse constiterit non solum expensarum solutione, sed alia poena, iudicis arbitrio: propter accusationis temerariae calumniam, omnino puniatur. Hactenus Toletanum Concilium.*

Concilium Prouin. Toletan.

D *Informationem.* Adde Sali. in l. nullus. C. de exhi. reis. vbi scribit, iudicem posse malefactorem statim capere, modo qualis, qualis informatio interuenerit. Hyppo. in l.1. num.1. ff. de quaest. Folleri. in practica crimin. in part. *Notatus capiat de persona,* & vide quae scribit autor infra, cap.16. numer.5. & quae ibi scripsi, vbi dixit, quod hoc casu sufficit, quod de crimine praesumptiue constet. At si crimen graue fuerit, prout noster autor probe censet ad capturam absque sufficienti informatione, procedi non debet, vt de crimine haereseos scribit Iacob. Septima censis meritissimus Pacensis Episcopus in Catholicis illis, & erudissimis institutionibus. capit.17. numer.2. & vide quae nouissime scribit Licenciatus Rojas quondam Valentinus Inquisitor, nunc vero Episcopus Patensis Reuerendissimus in sing. & egregio tract. de hareti. 2. part. assertio.1.

Iacob. Septimam cens.

E *Super accusatis.* Vide Bartho. idem tenentem in l. Diuus. col. 3. ff. de custod. reor. & in l. si cui §. eisdem. ff. de accusa.

F *Statuere terminum.* Adde Bal. in l. quamuis in. 2. huius initij. column.1. C. de adult. & est text. egregius, qui passim allegatur in l. diffamari. C. de ingen. & manu, qui licet in diffamante, statũ libertatis loquatur, locum habet in qualibet causa, ciuili vel criminali, vt Doctores ibi commu ni consensu profitentur, & sentit Bartol. in l. Titia. ff. de accusatio. & in auth. ad haec. C. de vsur. Cinus. Bart. & Bal. in l. si eo tempore,

l. diffamari. C. de ingen. & manumis.

tempore.C.de remiſ.pign.Albe. & Bald.in.l. Papinian. §. ſi quis. ff.de inoffi.teſta.& eſt gloſ. not. in l.ſed etſi per prętorem. §. ait Prætor.ff.ex quibuscauſ.maior. Innoc.in cap.conquærente.col. 1.de offic.ord.Abb. & Doctores in cap.licet.de accuſ. quod latiſſime tractat. & reſoluit Anton. Gab.lib.2.com.opinio.tit. de actio.concluſ.6.Domi.Epiſcopus Couarr.lib.1. variar. reſolution. capit.18.Deciſsio.Pedamont.151 per totam. & circa intellectum. d.l.diffamari.vide nouiſsime Illuſtriſsimum, & Reuerendiſsimum Præſulem D.Franciſc. Sarmiento in lib.1.ſelect. interpreta.capit.2. quo loco argute ſatis à Doctorum traditionibus recedit.Sed in practica non dubito, quin communis,& recepta ſententia ſit ſeruanda prout paſsim in controuerſijs forenſibus receptam vidi: & poſt hæc ſcripta legi doctiſsimum Doctorem Ludouicum à Molina.lib.3.de primoge.Hiſpaniæ.c.14.n.23. cum ſequen. qui communem opinionem ſequutus, à noua opinione ſupradicta aliquibus rationibus innixus recedit.

Nota tamé ſingulariter,quod ad hoc,vt accuſator monitus,vt intra certum temporis ſpacium accuſationé proponat, vt eo lapſo nó audiatur,oportet quod iudex inter locutoriam ſentétiam proferat,qua pronuntiet, eũ vlterius non eſſe audiendũ.Ita deducitur ex tex.in.d.l. Titia. vbi ſcribentes.Innoc. in ca. cum in tua. qui matr. accuſar.poſſ. vbi Car.Ancha & Abb.Bal.in.d. auth.ad hæc.col.pen.Paul.de Caſt. & doct.in.l. quandiu. in.3.ff. de acquir.hære.Sufficeret tamen, ſi iudex in primi termini aſsignatione,ſententiam proferat, qua accuſatorem ab accuſatione lõge repellat, vt eleganter docet Bart.in.l.mancipiorũ.ff. de opt. lega.Bal.in.l.ſi ea. C. de accuſat. & in.l.ſi eo tẽpore. C. de remiſ. pigno.Ang.in.d.l.Titia.& in.d. l.quamdiu.Salicet.in.l.ſi ea nu.9 C.qui accuſ. non poſſ. Securior tamen opinio eſt,vt lapſo termino,ſententia proferatur, qua is, qui diffamatus eſt, abſoluatur, perpetuumque ſilentium aduerſario imponatur.Ita probare videtur Regia.l.46. tit.2. partit.3. vbi noſter Greg.in verbo, *Deue dar por quito,* dicit in practica id eſſe ſeruandum. Et an ſufficiat vna monitio,vel duæ deſiderentur prius, quam dicta ſententia proferatur.Vide gloſſ.not.in auth.de hære.& Fal. §. ſi quis auté non adimplens.in verbo, admonitus. quę ad hoc, vt quis iure ſuo poſsit priuari duas monitiones neceſſarias eſſe cenſet, & illius gloſſ. authoritate innixus Ang.ibi idem cenſet in caſu.d.l. diffamari,& licet ab eius opinione recedat Rom.in.l.quãdiu. ff. de acqui.hære.eum tamen ſequitur Greg.in.d.l.46.in verbo, *E ſi por ventura,*& hoc verius cẽſeo.

Si tamen tempus ad accuſandũ lapſum fuerit accuſatio admittitur aduerſario nihil opponente Bar.in.l.abſentem inſi.ff. de pœnis Soci.in.l.1.§. ſublata col. 22. ff. ad Trebe. Crauet.conſil.272. num.9.Aunochi.de prçſum.lib. 2.præſum.46.num.27.

Eſt publicum. Adde quod hanc opinionem cõmuné eſſe fatetur Anan.in c.ſtatuimus.num.19 de G

maledi. Iul. Clar. lib. 5. recep. sententent. §. 1. versi. hæc tamen.

Quod Coluberius & Serpelio.

CAPVT. VII.

1 *Turpis nominis effectus aliquot remissiue traduntur.*
2 *Vna eodemque libello accusari plures possunt.*

CVM in hac ficta denũciatione tot scelera aliquibus imponenda essent, qui ex illis inculparentur, placuit etiam hæc nomina fingere, quæ à Colubro, & serpente deriuarẽtur. Qui enim tantis criminibus irretiti essent non hominum quidem, nec quorumuis animalium, sed deteriorum nomen promereri par est, illorum præcipuè, cuius effigiem Dęmon assumens (qui autor est malorum omnium) parentes primos decepisse, ac vicisse compe
1 rimus: libuit hoc etiam, & ea ratione, quia & nostri iuris interpretibus, placet, effectus aliquos tradere, ex eo quod quis malum
a nomen a habeat, vt per Franc. Bru. in tract. de iud. & tor. 12. car. in. 3. col. & per Hyppol. in. l. 1. in princip. col. 16. ff. de quæst. quãuis ego semper credidi Doctores prædictos intelligendos esse de malo nomine malis moribus adquisito, non vero de eo, quod licet sit malũ. qui habet illud nõ elegit; sed suscepit tempore quo non fuit in eius arbitrio, vel potestate repellere. Duo præterea Clerici, & non vnus in hac denũciatione positi sunt, vt per hoc compertum habeat iudex Ecclesiasticus, plures eodem libello accusari posse de eisdem criminibus, vt in. l. 1. & ibi Bal. C. si reus vel accusat. mort. fuer. & in. l. vim passam. §. incęst. ff. de adult. Et notat Specul. in tit. de accusatore, in princ. in vers. item quod non potest.

A MAlum nomen. Vide text. in ca. 1. vers. Belial. & quę per eum not. Barba. Imo. & Ioann. de Anan. num. 2. de deposi. Mari. Soci. in c. cum dilect. de excessib. prælato. Propterea Plutarchus de liberis educandis inquit. Primum debere curare parentes, vt filij, bonis nominibus nuncupentur. Oritur sanè ex bono nomine bona præsumptio, ex prauo autem, & turpi nonnunquam oritur sinistra, vt inquit Abb. in procem. Gregoriano in parte, Gregorius num. 7. vnde refert Ioann. Andr. in capit. cum secundum Apostolum. de præbendi vxorem suam, sæpissime dixisse, quod si nomina venderentur, etiam magno precio, bona nomina emi deberent. Quam vt doctam se aliquando consuluisse testatur idem. Ioã. And. in capit. qui prior col. pen. de regu. tur. li. 6. in Mercur. Ioã. Calderi (vir apud nos non vulgaris antiquę erudictionis) cap. vltim. de renunti. idem fecisse testatur, de quo per Colle. in capi. crepula, & vita, & honesta cler. Bald. in procemi. Gregor. columna. 5. versi. Quæro quidam scholaris. Nec iniuria quidẽ, etenim mulieres accerrimũ ingenium, & ma-

& maturam prudentiam solent sæpissime obtinere, vt text. insinuat in. l. cum prætor. ff. de iudi. tex. in c. viduas, ibi, *Maturioris sapientiæ, & consilij existunt.* 27. q. 1. & in ca. si aliquid. 22. q. 4. & probet illud Salomon. (alioquin muliebrium vitiorum censoris acerrimi.) Prou. c. 14. *Sapiens mulier ædificauit domum suam*, & Prou. cap. 19. *Domus, & diuitiæ dantur à parentibus à domino propriè vxor prudens.* Quod sane ipse merito testari possum duxi æquidé Dominã Pretolinã Ordoñez charissimã, & dilectissimã coniugé, conciueq; meã ciuitatis de Guadalajara, cuius mirabile ingenium, prudentissimũ consilium: non in domesticis, & familiaribus tantũ causis, sed in grauioribus, cumulatissimè expertus sum. Sed pro dolor, post triginta, & tres annos, summo amore, & incredibili pace, & trãquilitate transactis, ad cęlestes migrauit mansiones prout eius in Deũ Optimum Maximũ summa religio, & in liberis Christianè educandi, charitas, in eleemosynis alijsque pietatis operibus elargiendis pietas, nobis dilectissimisq; filijs nostris diuina misericordia fabente tutissimã spen tribuunt. Quod in tanto merore vnicũ solatium manet, vtinã eius spirituali consortio in cœlis vtamur. Amen. Obijt Cópluti anno Domini. 1593. Die vero sancti Bartholomæi quę. 25. dies est mẽsis Augusti, ętatis suæ. 47. cuius cadauer summo honore, multis nominibus debito sepultum fuit in insigni sanctorum Iusti, & Pastoris Ecclesia honorabilissimo sepulchr. iuxta maiorem capellam (intra enim ipsam nulli sepeliri licet) sed ad rem redeamus. Arguũt sanè multi (quãuis hoc sit argumẽtum plærunque fallax ex) nomine ad probitatem, vel malos mores hominum. Vnde Claudius Mumertus. *Nomen dici putant, quod rem notam faciat sitq; veluti rerum imago.* Arguunt item sacræ literæ à nomine personarum, vt Abigail Reg. 1. cap. 25. improbat maritũ à nomine, quod Naba dicebatur Nabal, ęquidem stultum significat. Et secundum aliquam proprietatem putantur imposita nomine Patriarcharum, vt Isaac à risu. Iacob supplantator, sic de alijs: de quibus percurrit Eusebius Pamphil. libr. 11. de præpa. Euange. cap. 4. Vnde Martianus iurisconsultus remittit hæredi conditionem à testatore impositam vt ferret nomen inhonestũ, veluti Vespilionis, cum sit habenda cura honesti nominis, & dignitatis, vt in. l. Sed sciendum. ff. ad Trebel. Et qui effectus ex malo, & in quo nomine oriuntur, scriptos reperies apud Gerara. sing. 75. Nico. Euerar. in locis legalib. loco ab Ethimolo. fol. 1. Hyppol. in pract. §. Expedita numer. 52. Cassan. in consuetudin. Burg. rubric. 1. §. 6. num. 53. Ioan. Mont. de Bigamia iud. 2. numero. 2.

D. Pretonila Ordoñez authoris vxoris dilectissima mors deploratur.

B *De eisdẽ criminibus.* Adde quod opinionem istam communem esse profitetur. Marian. in c. 1. nu. 143. de libelli oblatione Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. fin. q. 13. versi. quæro nunc, quam sequitur literis, & prudentia insignis, Gregor. Lop. in. l. 2. tit. 1. par. 7. versi. *La tercera.*

Gregor. Lopez.

Huius diœcesis originarij.

CAPVT. VIII.

1 *Originis propriæ ratione quis forum sortitur.*
2 *Iudex originis procedere potest contra subditum, ratione delicti alibi commissi.*

1 Riginis propriæ ratione sortitur, quis forũ vt probatur in.l. 2. C. de munic.& orig. lib. 10.iuncta gloss.ibi eodem tit. & in.l.1. in princip. & notatur in l.assumptio ff.ad municip. Specul.in tit.de comp.iudi. abdi. in versic.42.& ibi Bart.in. d.l. Assumptio.§.filius quasi ad fin.vbi post Iacobum de Aret. quem refert,concludit,quod potest quis conueniri in loco originis propriæ vel paternæ, per. l. in cola. ff.eod.si ibi inueniatur.& ita tenet Bald.in rubr.C.Si nõ à cõp. iudi.in fin.loquendo simpliciter de loco originis, & quod ratione originis suæ sortiatur quis forum.notat.Bal.in.l.fin. col.1.C. si non à cõpe.iudi. Allegat.text. in.c.ex parte.de for.compet. & talis dicitur subditus secundum eum,ratione personæ tãtum , & vide Alexand. in. d.l. Assumpt. in addit.ad Bart.qui dicit hãc esse communem sententiam. videlicet,quod si ibi non inueniatur non potest cõueniri, nisi quo ad finem distribuendi bona ibi sita.
2 In criminalibus autẽ causis,Bal. in sua margarita,in versic.iudex in.5.col.dicit,quod iudex originis potest procedere contra suũ subditum de delicto alibi commisso, [a] vt in.l.3.cum.l.sequent. ff.de interd.& allegat. Bart.in.l. sepulchri.ff.de sepulc. violat. & glos.sing.in.l.relegatorum.§.interdicere.ff. de interd. & relega. Idem voluit Bart.in.l.si cui.§.fi. ff. de accusat. per. l. 1. C. vbi de crim. agi opor. Vide etiam Alc. in cap.1.de offic.ord. super glos. in verbo, iudicare, in princ. vbi dicit,quod cõmunis opinio est, quod si quis non puniatur in loco delicti,poterit puniri in loco originis secundum formam statutorum loci, [b] in quo deliquit, per.l.secularij.§.sunt quidam.ff. de extraordina.crim. Et per notata per Moder.in.l.cunctos populos.C.de summa Trinitate, & fid.cathol. Ex quo videtur inferri posse, quod iudex Ecclesiasticus originis propriæ, vel paternæ potest procedere contra clericum originarium, si ibi repertus fuerit ratione delicti alibi cõmissi.Pro quo etiam facit text. in.c.Cum nullus.de temp. ordi. lib.6.vbi probatur,quod Episcopus loci originis, dicitur proprius,vt quis possit ab illo ordines recipere. Quod procederet siue per viam accusationis , siue Inquisitionis agatur contra clericum, per ea,quæ infra dicentur in seq.§.

A *Libi cõmisso.* Adde Bar.in.l. cunctos populos. n.47. C. de sũma Trin.Cyn. & Bal. idẽ Bald.in.l.fin.ff.de iurisd.om. iud.& cõs.313.li.5.Ant.& Ab.n. 8.in c.cũ contingat.de foro cõp. Caro.Ruin.consil.84.numer. 9. libr.4. quæ opinio cõmunis est, teste

teste Bolog.consi.54. idem fatetur Aug. Arimen.in add. ad Angel. in tract. malef. in.§. hæc est quædam Inquisitio.vers. quæro an de delictis.And. Alciat.in c.1. num.67.de offic. ordin.Bossi.in tract.delict.tit.de foro comp.n. 182. quo loco scribit opinioné istam vsu Forensi comprobatã esse.Sylua.cons.103. Marcus decis.989.num.6.Bob.cons.8. nu. 11.Cagn.in.l. fin.num. 153. ff. de iuris.omn.iud.Iul. Clar.lib.5.recep.sent.§.fi.quæst.39.versic. sed quæro. Contrariam tamen sententiam quod de iure ciuili, nec iudex originis, nec domicilij possit crimina extra territoriũ cómissa punire.Tenuit Ioan.Andr.in addit.ad Spec.tit.de comp. iudi.Sali.in.l.seruos.C.ad leg. Iuli.de vi.pub. quam esse communem sententiam asseuerat Hyp. in pract.crim.§.constante. num. 90.Tho.Gram.decis.Neapol.26 & noster Ioannes Bernard.infra cap.proxim.quam sequitur Bolog.male sibi constans consil.8. versi.Capio igitur,quo loco scribit,quod secundum magis communem opinionem,etiamsi subditus ratione originis,delinquat in alieno territorio, non potest iudex inquirere, nec procedere contra talem delinquenté.Hanc etiam communem appellat ægregius,& magnus sui temporis aduocatus,Petrus Auendan. in responsi.40.num.3.Pau.Paris. cons. 159.nume.7.volum. 4.Ioann. de Ami.consi.60.num.10.Roland. Vall.consi.19.num.20.libr.2. Et generali consuetudine receptũ est,vt nullo modo iudex de crimine extra territorium commisso inquirere possit. Vt fatetur Riminaldus vir doctissimus,cósil.32.n.20.& cons.471. num.10. & consil.484.num.1.vol. 1. Primam tamen opinionem magis communem,& veriorem céseo, quam pro eius insigni eruditione defendit D.Præsul.Didac.Couarr.vir vtique doctissimus, sed vna præsertim ingenij castitate. mirabilis in practica.q.c.11.n.6.

Petrus Auendanus.

D. Præsul Didac. Couarr.

b *Statutorum loci.* Quãdo crimé aliquod extra territorum cómissum sit,an puniatur secũdum statuta municipalia loci, vbi quis delinquit, an secundum patriæ statuta, vel secundum ius commune.Vide pulchram distinctionem traditam à Bar. in.l. cũctos populos numer.74.C.de summa Trin.vbi Ias.num.30.primæ lectionis,& num.67.secund.Abb. Felin.& Doct.in ca.licet de foro compet.idem Abb.in.c.contingat.num.30.eo.tit.Alex.consil.11.col.3.lib.1.Bos.in tract. delictor.tit.de pœnis.numc.19. Iulius Clar.lib.5. recep.sent.§. fin. quæstion.85.

In ea domicilium habentes.

CAPVT. IX.

1 *Iudex domicilij de delictis suorum clericorum,alibi commissis cognoscit.*

2 *Quando de domicilio fit mentio de domicilio habitationis in dubio intelligitur.*

a DOMICILII forus generalior, est omnibus alijs. Vnde Cardinal.Anton. & Abb.

Abb.in cap. cum contingat. de foro compet. concludunt, quod iudex domicilij potest cognoscere de delictis suorum clericorũ, etiam alibi commissis, & idẽ tenet Ioan. Calde. in repet. c. de illis de rapto, in col. 6. in quæst. 6. qui respondet ad fundamenta, quę in contrarium videbantur vigere, & vide Bart. in l. relegatorum. §. interdicere. ff. de inter. & releg. qui notat ex text. quod iudex loci: vnde quis est, incola potest quem puniri de delicto alibi commisso, b quod dicit esse notandum, & vide Abb. in c. in fin. de foro comp. in colũ. 13. versic. Sed circa prima. Vbi concludit, quod iudex domicilij potest exercere omnimodam iurisdictionem in sibi subditum ratione domicilij, si ibi reperitur, etiam in criminibus alibi commissis. Et vide Ioan. Andr. in ca. vt animarum, de cõstit. in 6. qui dicit, quod siue subditus delinquit extra diœcesim, siue in loco exempto diœcesis, potest ratione fori conueniri coram iudice suo: & idem tenet Ioann. de Ligna. in Clem. pastoralis, de re iud. quod refert Andr. Siculus in d. cap. cum contingat. in col. 5. vbi respõdet ad d. cap. Vt animarum qui huic sententiæ videtur aliqualiter aduersari. Et tandem refert Ioann. And. post Odofr. in add. ad Specul. tenentem, quod hæc sententia procedat, quando proceditur per viam accusationis, secus si per viam Inquisitionis, quia tunc iudex agit ad vindictã, & sua non interest, ex quo non deliquit in suo territorio, & hoc attento iuri ciuili. Secundũ vero iura canonica, vtraque via iudex procedere poterit, & postea refert Ant. Cin. & Bart. volentes, quod etiam de iure ciuili hoc procederet. & Abb. in consi. 24. volum. 1. incipien. Rodulphus numer. 1. qui in contingentia facti ita cõsuluit fieri posse. & vide Abb. in column. 2. in dict. capit. Cum contingat. qui tenet opinionem Anto. & Bart. & tandem Barba. ibi, in colum. 7. & 8. sustinet opinionem Ioan. Andr. & Odofr. contra Cinum, & Bart. & residet in eorum opinione, & credit quod in practica sua tenetur opinio, quia æquior, & fortioribus innititur rationibus. Et vide Gandin. in tractatu maleficiorum in fin. vbi hanc quæstion. disputat, & tandem concludit, quod iudex domicilij non potest procedere per Inquisitionem contra delinquẽtem propter delictum alibi commissum, & in fin. columna dicit, quod licet aliud obtineat de iure canonico, tamen hoc procedit de iure ciuili, & sic videtur tenere opinionem Ioann. And. de qua supra in addit ad Specul. licet eum non referat. Et vide Hippol. in sua practica criminali. in. §. Constante in column. 14. vbi mouet hanc quæst. & dicit, quod Doctores in ea sunt varij, & pro vtraque parte remissiue refert plures Doctores, & tandẽ dicit: quod magis communis opinio est, quod iudex originis non possit inquirere: & sic opinio Ioann. Andr. de qua supra, quem ipse allegat in primo loco pro ista sententia. Et aduerte quod quando fit mentio de domicilio indubio, intelligitur de domicilio habitationis, c per gloss.

glossa.notab.in capi. Statutum. §. cum vero.in verbo,vnam diętam. de rescript.libr.6. Notant Doctores in capit. fin. de foro. competent.Bald.in l.fin. columna.11.de ędict.diui.Adria.Iason. in.l.cunctos populos.C. de summa Trinitat. & fide Catholic. l. in columna. 6. Si tamen Clericus est vagabundus, tunc videtur, quod vbicunque fuerit repertus, poterit puniri, iuxta

d glossa.in. l.1. C. Vbi de crim. agi opor.quam allegat Gandi.in tractat.maleficiorum in rubri. vbi puniatur delinquens circa principium.

A Generaliter. Et sic Ang.sententia exploditur, qui cõs. 40.col.2. domicilium originis, potentius quouis alio domicilio existimabat.

B *Alibi commisso*.Vide autorem, & quæ ibi scripsi, addit.1. capit. super.

C *Habitationis*. Vide Domin.& Fran.in c.statutum.§. cum vero de rescrip.lib.6.vbi gloss. quam hic allegat autor, valde cõmendant:quam hanc opinionem sequutus notat.& dicit sing. Anton.cons.21.in fine Alex.in.l.cũ quædam colũ.2.vbi Socin. ead. col.ff.de iurisd.om.iud. Idẽ Alec. dicens eam valde notandam, cõsil.101.col.2. lib.3. & in addi. ad Bart.in.l.assumptio.ff.ad municip.Antot.Imol.& alij in c. vlt. de foro compet.Felin.in.ca.1. in fine de sponsa Ias. in. l. cunctos populos.nu.25.C.de sum. Trin. Decius in.l.si eadem nu.2. ff. de offic.assesso.Stepha. Bertran.cõsil.100.lib.2.Matth.de Afflict.decis. Neapol. 384. nu.7.cui communi,& receptæ sentẽtiæ suffragatur gloss. quã vbique Doctores summis laudibus c elebrant. in Clemen.1. in verbo,subditos, in fine de foro comp.quę voluit quem propriè subditum dici ratione habitationis: quam approbat.ibi Imo.qui ad hoc multa allegat.& Petrus de Anchar.in.c. Romana.§.contrahentes de foro comp.in.6.Bald.in.l. omnes. §.si non apparitor.C. de Episco. & Cler.Abb.in cap.1.in fine.vbi Felin.de foro compet. Petrus de Anchar.consi.437.num.2. Paul. de Cast.cons.44. numer.5. lib.1. Barba. in procem.Clem.§.sane. Corn.cons.323 .col.2. lib.4. eam fatetur esse sing.Alex.in addi.ad Bar.in.d.l.assumptio. & est communiter ab omnibus recepta, quæ contradictorem non habet (quod ego sciã.)Et qnod plusest iura etiam exorbitantia loquentia de domicilio originis, locũ obtinent in habitationis domicilio,vt tenuit gloss.not.in cap. præsenti.in vers.Sane.verbo originarius,vbi Dom.& Franc. de præbend.lib.6.

Puniri.Adde Bar.in.l.hæres absens.§.proinde num.4. vbi Cur. Iu.ff.de iudi. Corset.in repe.Abbas in verbo, vagabundus. Cassan.in consuetu.Burg.titu. *Des adueuz*.§.vnic.num.12.Bossi. in tract.delicta titu. de foro comp. num.69.Nec in hoc casu, ad locum cõmissi criminis remissio facienda est,vt tradiderunt Calderi.& Ioan.Anania.in cap.1.de raptorib.Guid.Pap.q.202.num. 2. quam esse communem sententiam, fatetur Bellam. consil. 31.col.1.quem refert Probus in addit.ad Ioan.Monach.in c. Inquisi- D

Vagabundus vtrũ ad delicti locum remitti debeat.

quisitionis num.5.de sent. excõmun. Bofs.d.num.69.& nouissime diligentissimus Doctor Didacus Perez Salamantinus, in.l. 2.tit.14.versi.quæro vlterius lib. 8.ord. Quam magis communẽ opinionem appellat Canull.Borrel.in anno ad Pet.Bell. in spec. Pri.de propositio,&c. §. ex quo prædiximus Rubric. 11. fol. 47. Iul.Clar.lib.5.recep.senten.§.fina.q.39.versic.Cæterum si reus. Quam quidem opinionem falsam esse existimo,& ideo iuris esse certissimi censeo, vagabundũ ad delicti locum remittendum esse,vt in eo cõdignis pœnis puniatur. Sequor in hoc Innoc. quem in sacro Iure Pontific. veluti terrestre numen veneramur in cap.1.de raptori.vbi Ab. & Cardina.idem Abb.post.Anton.in c.vltim.num. 21. de foro comp.Mari.Socinus in capitulo, postulasti.numer. 15. de foro comp. D.Couar.in pract. quæst. capit.vndecimo.numer.7.Boni. deVitali.in tracta.malefi.in rub. de Inquisi.num.56.Montal.in.l. 32.tit.11.part.3.idem in.l.1. tit.1. lib.2.foro leg.Nãm vt eleganter scribit Abb.d.nume.21. fortiori ratione vagabundus ad delicti locum remittendus est,quã non vagabundus,cum talis remissio, sine alicuius iudicis iniuria fiat. & hoc manifeste probat Regia lex.1.titul.29.part.7. dum dicit. *Acusado seyendo algun home de yerro que vuiesse,en algunas maneras,que diximos en los titulos desta setena partida,&c.* In quibus quidem titulis mentio fit de his criminibus,quæ à vagabundis perpetrantur idem probat.l.15.tit.1. partit.7.ibi.*Por yerro que todo home faga.* Et sic generaliter loquitur tam de vagabundis,quam de alijs hominibus.

D. Didacus Perez.

Bene tamen hæc controuersæ opiniones distinctionis sedere possunt componi, vt prima tũc locum obtineat, quando offensus accusat reum vagabundum coram iudice loci, vbi eum inuenit:tunc iudex loci delicti ex officio nullo modo procedere potest. Secunda vero opinio vera est, quando iudex loci delicti, parte postulante, remissionem petierit, quod probare videtur ægregia Par.lex.15.supra allegata,quam ad hoc refert Auenda. respons.40. numero. 9. Et nota, quod vagabundus dicitur, qui per mundum vagatur.Bartol.in l.quarta.§.Prætor ait.numer. ff. de damnat.infect. & est communis,teste Marian.in capitulo finali.numero. 57. de foro comp. & qui non habet certum domicilium.gloss.in dicto.§. Præto. ait Quam sequitur Guid.Pap.decis. 202.numer.2.

Et beneficia.

CAPVT. X.

1 *Clericus ratione Ecclesiastici beneficij residentiam requirentis in loco illius domicilium sortitur.*

2 *Habens plura beneficia residentiam requirentia,totidem habet domicilia.*

3 *Prælatus subditũ Clericum ratione beneficij,pro delicto alibi commisso in propria diœcesi inuentum punire potest.*

An

1 AN Clericus, ratio
ne beneficij, quod
habet, dicatur ha-
bere domicilium
in loco illius? [a]
a Sufficiat referre
breuiter, quæ tradit latè Felin. in
capit. dilectus, el 2. de rescriptio.
in. 1. columna, vbi materiam istã
more suo, per conclusiones resol
uit, videlicet, quod si Clericus
habet beneficium, non requirẽs
residentiam, non censetur illic
habere domicilium, secundum
Innocen. Anton. & Abb. in ca-
pit. ex ore. de priuilegijs. Si vero
requirit residẽtiam, sortitur vbi
domicilium, secundum omnes
Doctores. ibi. & in dict. capit. Ex
ore. & alios, quos ibi refert: quod
procedit, licet ibi non resideat, si
secum non est dispensatum su-
per residentia, vt per eundem Fe
lin. ibi. in 2. columna. in. 4. con-
clusione. Qui post multa conclu
dit, quod talis de facto non resi
dens, fingitur ibi habere domi-
cilium in loco beneficij in one-
2 rosis. Vnde habens plura benefi
cia requirentia residentiam, di-
citur habere plura domicilia, se-
cundum eum, ibi, in 3. conclusio
ne allegando. gloss. in capit. Pri-
mus. 71. distinction. & in capit.
quoniam 21. quæst. 2. Et in capit.
quia in tantũ. de præbend. quod
intelligit, quando quasi æquali-
ter in vtroque residet: secus ta-
men si in altero seruit Vicarius
eius, quia tunc habet domici-
lium tantum, vbi residet, & hoc
etiam tenet Abb. in capit. Postu
lasti. de foro competen. colum-
na. 1. Imo plus dicit idem Felin.
vbi supra, in. 3. columna. in. 6. cõ
clusion. quod licet Clericus pos
sit habere domiciliũ alibi, tamẽ
principale dicitur esse in loco
beneficij, pro quo refert Inno-
cenc. in dict. cap. Ex ore, & alios
& idem not. ipse in dict. capit. 3
postulasti. in princip. Ex quibus
omnibus sit breuiter collectis,
& si diffusius illa prædictus Do-
ctor scripserit, videtur, quod pos
sit inferri ad nostrum proposi-
tum, quod prælatus diœcesis (in
qua quis habet beneficium, in
quo tenetur residere, licet non
resideat) potest punire [b] talem b
Clericum inuentum in sua diœ-
cesi, de delicto alibi commisso,
tanquam sibi subditum ratione
domicilij, quanuis nullum aliud
domicilium in sua diœcesi ha-
beat. Et in materia huius capitu
li. Vide Decium in capit. quia in
tantum. de præben. circa fin. vbi
inter alia ponderat text. in ca-
pite. 3. de tempor. ordinatio. in
6. contra communem conclu-
sionem, & tandem in fine res-
pondet.

IN *loco illius*. Vide gloss. not. in A
capite. quia in tantum. in ver-
bo, plures. in fine, vbi Abb. de
præbend. Archi. in capit. statu-
tum. columna. 5. Ioann. Andr.
column. penultim. & Domi. &
Franch. in. §. cum vero. de præ-
bend. in. 6. Archi. in summa. 3.
quæst. 6. & in. ca. si clericus. 11. q.
1. Specula. in tit. de accu. §. 1. ver-
sicul. Sed nunc quid sufficit. &
in. §. sequent. Abb. Barb. & Ma-
rian. in capit. postulasti. de foro
competen. Bald. in. l. omnes. in
2. not. C. de Episc. & Cleri. Ant.
& Abb. in capite. cum causam.
de dolo, & contuma. Cardin. in
Clem. causam. §. quod si forsan.
not.

not.3.de elect.Fab. in.§. vlt. col. penul.Inst.de pęna temere litig. Felin.in cap.dilectus.in.2. huius initij col.1. de rescrip. Bertran. consil.101.lib.3.Bober.in sing.in cip.Forus.

6 *Potest puniri.* Adde quod hæc auctoris opinio intelligenda est, quando non petitur remissio à iudice loci, vbi delictum fuit cómissum, si enim peteretur: teneretur quidem prælatus dioecesis, in qua clericus beneficiú habet, & in quo residere tenetur, clericum petéti iudici remittere. Sicuti eam facere tenerentur alij iudices, qui ratione originis, vel do micilij, alterius causæ in ipsú delinquentem iurisdictioné habent. Ita Ant.de Butrio.num.10 Arch.col.penul.Felin.num.9.in cap. nu.fide foro comp. D. Episcopus Couar.in pract.q. c.11. n. 6.& hanc opinionem communé esse testantur eam sequuti Cæp. consil. crimi. 59. versi. Primum est an de iure Cur.Iun.in.l.hæres absens.§.1. num.5. vbi Sapia.nu. 10.ff. de iurisd.omn.iud.Iul.Cla. in pract.crim.§.fin.q.38.versi.Est autem,& vide text.in. §. si vero quis comprehensorum,in auth. vt nulli iudicum.

Grauia, & plura per petrarú facinora.

CAPVT. XI.

1 *Delicta leuia, grauia, grauiora, seu grauissima, quæ dicantur breuiter, & dilucide, per totú caput explicatur.*

QVia ex qualitate delictorú in dispo sitione sacrorú ca nonú pęnę minuú tur, vel augétur, & in his quæ ad iudicis arbitriú re linquuntur, pari modo aggraua ri vel moderari debent: ideò de clericorum delictis tractaturi, oportunum est, vt aperiamus, quæ leuia, grauia grauiora seu grauissima iudicentur. Et in hoc 1
Panor.in c. tuæ de pęnis, scripsit quod leuia dicuntur, vbi dolus a
nó requiritur, vt quádo aliquid contingit per imperitiá, vel cul pá sine dolo: vel quádo dolus in teruenit circá rem modicá. Cui adde Ang.in.l.non solú.§. Si má dato.§.de iniur.& in.l.leuia, ff. de accusat.ad hoc videlicet quæ dicátur crimina leuia, vel nó. Et vi de August.in addi. ad Angel. de Aret.in verbo, hæc est quædá In quisitio.in addi.5.in fin. quę per glo.in c.Cum illorú, de sentent. excommunic.dicit, quod hoc re linquitur arbitrio iudicis: & q b
secundum vulgi opinionem illa veniunt in consideratione. Item quod grauia sunt in quibus exigitur dolus, & tédunt in graue præiudiciú alterius. seu reipubli cæ:& magna poena imponitur, c
vt in furto, periurio, & similib⁹. Grauiora sunt publica, & quádo nó imponitur pęna mortis. Gra uissima vbi imponitur pęna mor tis. Pro leuibus secúdum eundé Panorm. non debet deponi cleri cus, nec priuari beneficio. sed po terit ad tempus suspendi, vel ali ter corripi ad arbitirium superioris. Pro grauibus potest depo ni. & adde Felin. in capit. At si clerici. de iudi. in princ. in col. pen.

pen.qui dicit, quod quæ dicantur crimina grauia statur arbitrio iudicis,& refert ad hoc Ab. vbi supra. Pro grauioribus quanquam non sint publica, poterit vltra depositionem detrudi in monasterium. Pro grauissimis, vbi de iure ciuili puniretur pœna mortis potest deponi,& damnari ad perpetuum carcerem. Et quia qualitas cuiuscunque criminis latius in quolibet eorum infra declarabitur, ista sufficiant pro commento huius particulæ.

A L*Euia*: Quę dicantur leuia, grauia, grauissimaque delicta. Explicat eleganter Bart. in. l. non solum. §. si mandato meo.num.7.ff. de iniur. & in.l. leuia.ff.de accusat.gloss.in.l.auxilium.ff.de minori. Sali.in.l.1. C.de requi.reis.Felin. in c. cum illorũ de sent.excom.Ang.Are. in tract.malefi.in prin.col.3.Ab. in c.tuæ de pęnit. Petrus Foller. in pract.crim.in parte audiãtur excusatores.num.49. pagin.70. Iul.Clar.lib.5.recep.fentent.§.1. versi.Sunt etiam. Qui scribit serenissimum,& inuictissimũ Regem,& Dominum nostrum Philippum II. Hispaniarum Regẽ. à suo supremo Senatu interrogasse, quæ essent delicta attrocia, cui Senatus respondet attrocia delicta esse sequentia Rebellionis lęsę maiestatis homicidij ex proposito commissi, falsę monetę, tertij homicidij, scilicet commissi ab eo qui alia duo cõmiserat, etiamsi pro his condemnatus non fuisset, vulneris illati proditorie, etiãsi mors sequuta non fuerit, tertię tonsationis monetę, raptus virginis honestis parentibus ortę, etiamsi copula sequuta non fuerit: vsus venereus cum sacra virgine in habitu,& intra monasteriũ de gente Sodomia, famosorum latronum in vijs grassatio. falsificatio Sigilli Principis, aut Senatus, quod respõsum Regi nostro placuit.

Responso Regij senatus Hispani declaratur, quae crimina attrocia indicari debeãt.

Arbitrio iudicis. Vide Bald.in cap.proposuit de appella. Felin. post alios,in capit.at si clerici.de iudi.nume.13.And. Tiraq.in repet.l. si vnquam in verbo, omnia num.31.pag.177. C. de reuocan.dona.Bermo.Chrouer.titu. de pub.concubinar.c.de Sod.crimin.num.30.& latius eod.tract. in parte fuerit dispensatum nu. 1. fol. 206. & hanc opinionem communem esse fatentur eam sequuti And.Alciat.in cap.cum non ab homine nu.28. de iudic. Villa.Hispa.in lib.cõmun.opin. litera D. num.56.Iul.Clar. lib.5. recep.sent.§.1.versic.Sunt etiam eamque sequitur vir nostra ætate iniure cõsumatissimus Iacob. Menoch.in lib.illo omni eruditione pleno,de arbit.iud. quæst. lib. inquam.2.centu.3.casu.266 num.3.

Iacob. Menoch.

Magna pœna imponitur. Et ideò delictum tanto grauius iudicari debet,quanto pro eo granior pœna imponitur, hęc fuit Bartol. opinio. in.l.leuia. circa princip.ff.de accusat. & hanc dicit communem regulam,&theoricam.Socinus.consi.157.num. 5. libr. 2. & vide Barba. consil.48. libr.2. Deci. conf. 65.

Cum Laici essent sine ordinibus ministrare, ac celebrare sunt ausi.

CAPVT. XII.

1 *Clericus huius criminis reus, iudicis arbitrio est puniendus.*
2 *Ingerens se in actibus clericorũ: cum non sit, est falsarius.*
3 *Clericus in ordine, quem non habet ministrans, deponẽdus est.*
4 *Clericũs nõ ordinatus ministrãs in aliquo ordine in apparatu, irregularitatem contrahit, cũ quo Papa solus dispensat.*

1

Væ pęna sit imponẽda laicis missam vel aliud sacrũ ministerium celebrãtibus hucusq; canonica iura non statuerunt: forsam enim antiqui illi patres nõ crediderunt tantam futuram esse aliquorum hominum temeritatem, vt tantum nefas (quale est sine ordinibus missam celebrare) committerent, & si iam hodie dignum esset hoc speciali sanctione punire, cum temporibus istis hoc aliquando accidisse cõperimus. [a] Cum ergo casus acciderit, hoc arbitrio iudicis puniẽdum videtur, in quo oportebit considerare ea, quæ in arbitrijs inferius suo loco consideranda describimus. Bald. tamen in. l. Qui sub prætextu. C. de sacrosanct. Eccles. notat, quod dicens se clericum, & in gerens se actibus clericorum, cũm non sit, est falsarius, quem refert Felin. in c. Tertio loco, de prop. in prin. vide etiam Felin. in procemio decre. in numer. 37. vbi dicit quod mentiens se clericum punitur arbitrio iudicis, & vltra hoc faciẽs actus clericales punitur pœna falsi. [b] Et vide Præpos. in capit. Quod interrogasti. 27. dist. Clericus autem ministrans in ordine quæ non habet, deponendus est, [c] & amplius non ordinandus. Text. in cap. 1. de cler. non ordi. minist. qui sic sumatur. Diaconus missam celebrans ad sacerdotium non potest promoueri, à diaconatu suspenditur biẽnio, vel triennio, vt in cap. 2. eodem titul. Clericus præterea, qui cũ non esset ordinatus minastrauit in aliquo ordine in apparatu incurrit irregularitatem, cum quo solus Papa dispensat: tenet Lapus in allegatione. 29. incip. An dispenset, referendo Calderi. in cap. Si celebrat, de cle. excom. Idẽ tenent Hostien. & Gofre. vt ad maiores ordines ascendat, sed in susceptis dispensat Episcopus, vt notant Angel. in summa, in. §. 38 incip. Duodecimo incurritur, in verb. irregularitas, & Siluester in eodem verbo, in. §. duodecimo quæritur.

Margin: a, 2, b, 3, c, 4

Comperimus. Id sane contingit in hac celeberrima totius Archiepiscatus Tolet. Cõplutensi curia quidã ciuitatis de Baeça (de quo ipse oculatus sum testis) anno Domini. 1569. cũ laicus esset, nec aliquo ordine sacro esset insignitus. duas missas celebrauit, alterã in religiosissimo D. Bernardi collegio alterã vero in pijssimo collegio socie- A *Factum memorabile:*

tatis

tatis Iesu: sed quia dementia laborauat, & ob iustas alias causas pœna detrusionis perpetuæ in monasterium fuit punitus à Licenciato Martino Lopez de Salas, tunc dictæ curiæ vicario generali integerrimo, & in corruptissimo, à quo ipse tanquam huius Complutensis Academię Cācelario, Doctorali laurea sacrorum Canonū (licet immeritus) fui insignitus, anno Domini. 1570. die vero. 6. mensis Iulij. Et nisi me mea fallit sententia existimo præclaros, & omni laude dignissimos hæreticæ prauitatis censores, posse ad tanti criminis punitionem procedere, reumq; tanquam male sentientem de sacramento ordinis, condignis pęnis punire.

B *Pœna falsi*: Adde expressam Regiam. l. 2. tit. fin. 7. part. vbi Gregor. Lopez.

C *Deponendus*. Vide autorem in regul. & fallen. regul. 357. & doctum & diligentissimum Ioann. Gracian. in reg. & fallen. reg. 61. Host. in summa tit. de cleric. nō ordi. minist. §. qualiter, & Regiā l. 29. tit. 6. part. 1. & hoc sex modis limitat Silu. in sūma in verb. irregularit. verb. Duodecimo, Ang. in summa. d. verb. quęst. 38. & Nauarr. in manuali. capit. 27. numer. 242. Imo si nondum sacerdos ausus fuerit missam celebrare curiæ sęculari tradendus est, vt statuit fęlicis recordationis, Paulus. III. vt refert Iudit. Inquisitio. die. 17. Feb. ann. 1559. decret. 7. & die. 20. Maij, anno. 1559. & Simon Maiol. de irregul. lib. 4. cap. 13. num. 1. qui pro totius capite huius materia legendus est.

Excommunicati.

CAPVT. XIII.

1 *Clericus excommunicatus ordinem recipiens illo ordine est deponendus, cum quo tantum solus Papa dispensat.*

2 *Episcopus quando cum irregulari potest dispensare.*

3 *Pœna huius capitis afficitur clericus, qui cum esset suspensus vel interdictus, sacris ordinibus fuit insignitus.*

POEna clericisęcularis recipiētis ordinē, dum existit in excōmunicatione, est quod deponatur ab illo ordine. Not. Abb. ex tex. in c. Cum illorū. in 2. nota. de sent. excom. cūquo solus Papa dispensat, vt ibi. Quod procedit, etiāsi ab excommunicatione, qua erat ligatus, poterat ab aliquo inferiori citra Papā absolui, vt cōcludit Abb. post Ioan. And. vbi supra, ex ratione, quia fuit effectus irregularis, & cū irregularibus solus Papa dispensat.[a] Et idem voluit Ang. licet Abb. non referat, in sua summa, in verbo, irregularitas, in. §. 22. inci. Secundo contrahitur, & Syluest. in eodem verbo, in ver. Secundo quæritur. Hostien. vero in sua summa. tit. de cleric. excom. minist. dicit, quod videtur sibi, quod quando excommunicatus ab ordinario incurrit irregularitatem, quia sentētiam eius violauit, posset ordinarius secū dispensare: dicit tamen quod cōsuetudo refragatur. Et aduerte

3 quod idem est in clerico, qui suspensus vel interdictus ordines recepit, vt firmant Angel. & Syluest. vbi supra, referendo Rai.

A DIspensat. Adde quod præsertim hoc procedit, si detur in recipiente certa sciẽtia, vt in cap.1.de ordin. ad Episc. qui renun. episc. vbi idem constat, si crassa, vel supina daretur ignorantia, vt in cap. illorum. de sentent. excõ. Quod si quis probabili affectus ignorãtia, vel excommunicatus, vel ab excommunicato sacris fuerit ordinibus insignitus, ab episcopo proprio, qui in eo actu minime deliquerit, dispensationem poterit obtinere vt in cap. vltim. ordin. ab episc. qui renun. vbi omnes Doctores not. traditur etiam à Doctoribus in. d. c. cum illorũ. Quanuis huic vltimæ opinioni, refragetur Innoc. qui in capit.1. de schismam. scribit collationẽ ordinis factam ab excommunicato, vel excommunicato, probabili tamen ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absque aliqua dispẽsatione, eius executio permissa sit: quam opinionẽ tenuit Hugo Doctor antiquitatis venerãdæ, si credimus gloss. quæ illum refert in cap. ab excommuuicatis.9.quæst.1. Col lect. in cap. vltim. de ord. ab epis. Abb. num.46. in capit. veritatis. de dolo, & contu. idem in capit. ad probandum. vbi Felin. columna penult. de re iudic. Alphonſ. à Castro Zamorẽsis, acris & subtilis ingenij, & diuini verbi orator celeberrimus in lib.2. de potest. leg. pena. capit.15. Quã opinionem falsam esse censeo, & iuris esse apertissimi existimo dispensationem semper necessariam esse, siue adsit scientia, siue probabilis ignorantia. Sequor equidem in hoc glos. in dict. ca. ab excommunicatis, & in capit. 1. de schismat. & in cap.2. de ord. ab Episcop. & in cap. si qui à simoniacis.1. quæst.1. quam communem esse sententiam fatetur Abb. in dict. capit. veritatis nu. 46. D. Episcopus Couar. in capi. alma mat.1. partit. relect. §.6. numero.6. de sent. excom. libr.6. & est tutior opinio secundum Anani. in d. cap.1. de schismat. num. 2. Selua. de benefic. 2. part. q.11. column.3.

Alphõsus à Castro.

Hodie vero siue detur sciẽtia siue ignorantia Episcopus iure poterit in hac irregularitate dispensare, ex sacro Concilio Trident. sessione.24. c.6. vbi Episcopis noua conceditur facultas dispensandi, super quacunque irregularitate descendente ex quocunque delicto occulto, excepto homicidio voluntario. Erit equidem in proposito casu occultum delictum, si excommunicatio occulta est, licet celebratio ipsa publica sit. arg. text. in. l. in delictis. §. si extraneus. ff. de noxali, nam quanuis actus celebrãdi publicus sit, eius vero malitia, quæ excommunicatione emanat occulta est, ita in sacræ pœnitentiariæ summo Prætorio diffinitum esse testatur vir egregius Martinus Nauar. in manu. confesso. cap.27. num. 241.

Concilij Trid. interpretatio.

Illegi-

Illegitimi.

CAPVT. XIIII.

1 *Filij illegitimi apud Ethnicos honoribus, & dignitatibus indigni iudicabantur.*
2 *Illegitimus non potest sacris ordinibus insigniri.*
3 *Si tamen de facto fuerit ordinatus licet recipiat characterem, ordinis tamen executione caret.*
4 *Celebrans vero non obtẽta dispẽsatione irregularis non est.*

1 VT ab illicita copula retraherentur, seque iustis nuptijs alligarẽt homines, ex quibus prolẽ legitimã susciperẽt, merito etiã apud Ethnicos sancitũ, ac obseruatũ est, vt filij illegitimi nati: quantũcunq; sine sua culpa labẽ ipsam contraxissent, honoribus & dignitatibus indigni iudicarẽtur. [a]
2 Quod nempe & consideratione prædicta, vt sic fiat, non reputetur iniquũ, licet filijs ipsis (quibus natura negauit ortuum suũ eligere posse) crudele quodãmodo ac durũ videatur. Cũ illis tñ illegitime natis viris, qui propria virtute ac bonis actibus paternã culpã in seipsis abstergunt, pluresq; legitimè natos moribus ac
b meritis antecellunt, [b] ac reipublicæ seipsos reddunt vtiliores, talis iuris asperitas liberaliter, & sine pecuniarũ exactione tẽperãda esset, vt sicut parentes ab illicita copula retrahit (si forsan retrahit) filiorũ damnũ futurum, sic iam natos contra leges filios, spes recuperandi honores, ad virtuté sequendam impellat. Iustũ est enim, vt quos aliena culpa honore destituit, propria virtus, & si pauperrima sit (vt ferè semper esse solet) ad honores restituat. Quid enim crudelius, aut iniustius quã quod naturalis quidã parentum excessus, virtute sola quantumuis clara filiorum, in pauperibus reparari non valeat, in diuitibus tamen, qui patrum suorum reatui plura propria addiderunt scelera, hoc facilimè deleat sola præstatio pecuniæ? Prædicta igitur consideratione, etiã sacri canones, quibus maxima cura est sancto fauere instituto matrimonij, sic si illicita punire connubia, illegitimos quosque à clericali tonsura, cæterisq; Ecclesiasticis ordinibus arcet, prohibetque, [c] vt in c. 1. de fil. præsb. Et in cap. 1. & 2. 56. distin. & hoc per sex rationes, quas describit Præpo. in d. c. 2. licet Hostien. in summa de fil. presb. in §. quæ est causa. solum tres scripserit. Si quis autem illegitime natus promotus fuerit, licet recipiat characterem, non habet tamen executionem ordinis, probat. text. in c. fin. 56. distin. Ex quo notant ibi Domini, & Prępo. quod licet illegitimitas non inficiat habitũ ordinis, sed executionem: sed talis ordinatus recipit characteré. Et aduerte quod tales illegitimi ordinari non incurrunt nouam irregularitatem, [d] si ante obtentam dispensationem [e] celebrant vt notat Nicolaus Plouius in tractatu de irregularitate, in 40. regula, referendo Guliel. & Archidi. & hoc dicit seruare curiam.

Right margin: a c 3 d e

A *Andr. Tiraq.* INdigni iudicantur. Adde latissime Andr. Tiraq. virum sanè variæ & indefessæ lectionis, & de vtroque iure benemeritissimum, nec pro meritis satis laudatum in tract. de nob. ca. 15. numero. 10. cum sequen. Gab. Paleotum Cardi. in tract. de not. & spurg. ca. 55. & vide Regiam. l. 2. titul. 13. part. 4. & l. 3. tit. 15. ead. partit. & ibi multis nominibus magnus Gregor. in verbo, *Dignidades y honras*. Alber. Troti. li. 2. de vero & perfecto cleri. ca. 1. & 2. *Gregor. Lopez.*

B *Antecellunt.* Quæ sane in locis iam citatis, longa manu traduntur in filiorum illegitimorū execrationem minime intelligas de his, qui virtutum suarum splendore natalium tenebras effuderunt, eos enim apud bonos, & probos viros, nec nullo contemptui esse nec legitimis inferiores iudicari censet Hyppol. sing. 273. & vt bene inquit Sophocles.

Legitima est natura viris, quibus optima mens est.

Imò sępissimè, vt in hoc loco inquit autor, legitimè natos antecellunt. Hinc Statius.

Vidi ego transfertes, in alieno robore ramos.
Altius ire suis.

Et Euripides præclare inquit.

Ex nobis spurios nasci, nō turpe putandum est.
Fac nanque ingenio valeant, fac moribus ipsum.
Haud vnquam poterit, naturam inuertere nomen.

Et plures viros pręclaros, qui illegitimi fuerunt, commemorat Doctissimus pariterque Illustrissimus Card. Pala. in d. tract. ad finem, & fuerunt, & nostra tempestate sunt multi viri clarissimi, qui natalium defectū passi sunt, inter quos non infimum locum obtinet, noster D. Episcopus Bernardus Diaz de Luco, qui vt cōpertum habui multorum integrę fidei testimonio, illegitimus fuit. quod præter alios testatur D. Episcopus Ioā. à Rojas in tractat. de succes. ab intest. capi. 15. num. 19. *Card. Pala.* *Ioann. Bernardus fuit illegitimus.*

c *Probibentq́;.* Adde quod Deus Opti. Maximus prohibitionem hanc induxit Deuter. cap. 23. vbi scribitur, *Nō ingredietur Māzer* (hoc est) *de scorto natus in Ecclesia Domini vsq; ad decima generationem.* text. in capit. innotuit. de elect. cap. per venerabilē, qui filij sunt. leg. Sed hoc in cap. nisi cum pridem. de renun. declaratur, quod illos quos paterna vitia non sequuntur, possunt suffragari virtutes, quæ summum præsulem Romanum inducent, vt cum eis dispenset, si morum honestas eos cōmendabiles reddat text. in capit. præsbyterorum. 56. distinct. nam vndecunque homines nascantur, si parentum vitia non sequantur, honesti, & salui erunt. capit. vndecunque. ea distin. nullum ęquidem parentis delictum, innocenti filio pœna esse debet. l. 2. §. nullum. ff. de decurion. Si contrarium diceres maximum absurdum sequeretur. Vnde Bion. philisophus non minus ridiculum hoc esse affirmabat, quam si medicus quispiam ob aui, aut patris morbum nepoti, vel filio medicamētū adhiberet. Huius vero prohibitionis ne illegitimi sacris donentur ordinibus, C

bus. Plures rationes scripsit Pet. Rebuff. in benefi. pract. in part. de dispen. super defect. natali. fo. 407. & vide Regiam. l. 12. titu. 6. part. 1. vbi Greg. in verbo, *orden*. Et notat quod impedimentum de quo in hoc capit. locum obtinet, etiamsi defectus natalium sit occultus, & qui eum patiuntur pro legitimis habiti sunt, quales sunt multi, quos coniugatæ ex adulterio habuerunt, vt egregiè scribit Nauar. in manu. confessio. cap. 27. nume. 201. Filius vero matri hoc asseueranti credere non tenetur. l. 1. §. si quis ab aliquo ibi. *Si sestatur eum negauerit*, vbi Bart. & Doct. not. ff. de carb. edict. l. 1. §. mulier. ibi. *Spurium in actis professa est*. Iuncta glos. fin. ibi. ff. de proba. glos. in. l. si vicinis. C. de nup. & in. l. si posthumos. §. fui. verb. probetur. ff. de lib. & posthum. Regia l. 9. tit. 14. part. 3. vbi Gregor. & opinio hæc communis est, vt cóstat ex multis autoribus congestis, qui eam sequuntur à Ioann. Rojas, tract. de succes. c. 2. nu. 28. & ita quoad sacrorum ordinum promotionem tenet Mart. Nauar. in loco iam allegato. Tamé (quod salua tanti viri pace dicã) in promouendo tutius esse credo, propter animę periculum, vt ab ordine suscipiendo abstineat. In eo vero qui iam est ordinibus insignitus, propria eius conscientia inspicienda est: nam si in intimo conscientiæ motu pédeat, ad credulitatem assertionis maternæ præsumes se esse illegitimum abstinere debet, à sacri ordinis ministerio, & ad cautelam dispensationem oportet impetrare. Si vero internus conscientiæ motus, ad credulitatem non pendeat, sed potius firmissimè credat, se legitimum esse, nec abstinere tenetur, nec dispensationem impetrare ex Abb. sententia in cap. 1. de fil. prob. & hęc est communis summistarum sententia, vt fatetur Simon Maiol. de irreg. lib. 1. ca. 7. num. 3. Hinc illud mihi dubium est, quod scribit vir doctissimus Alphonsus. à Cast. lib. 2. de potest. leg. pęna cap. vlt. 3. concl. asseuerans, filiũ præsbyteri ex cóiungata, ita occulte genitum, vt nó possit aliũ deprobari, quam per parentum assertioné promoueri posse. Cuius contrarium tenet Anton. in c. 1. de fil. præsb. & de hoc dubitat Couar. in Clem. si furiosus. 2 part. §. 3. num. 4. de homicidio. Sequitur tamen Ant. Nauar. in manuali. cap. 27. num. 193.

Ioann. Bernardus fuit illegitimus.

Notabis tamen vtiliter nó esse Episcopis permissam dispensationem, vt qui defectum nataliũ patitur, ad sacros ordines possit aspirare, etiam hodie autoritate Sacrosancti Concil. Trid. ses. 24 c. 6. Nam quanuis nouissima illa constitutione, detur episcopis facultas dispensandi in omni irregularitate, descendente ex delicto occulto, non deducta in iudicium, excepta ea quæ prouenit ex homicidio volũtario, exceptis alijs deductis ad forũ contentiosum, in hac vero huius capitis irregularitate, quæ aliunde & nó ex proprio delicto oritur, dispésandi facultas concessa nó est, quod non vulgariter notari debet, pro illius decreti interpretatione. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manu. confes. capit. 27 num. 194.

Si tamen illegitimus quispiam monasticam profiteatur disciplinam vitam suã dicitur innouasse, & eo ipso, quibuscunque sacris ordinibus potest insigniri. text. in c. 156. distin. & in ca. 1. de filijs præsbyt. gloss. in sum. 56. dist. Regia. l. 12. tit. 6. partit. 1. ibi. *Pero aun ay otra razõ, porque pue de recebir estas ordenes sobredichas el que no fuesse legitimo. Esto seria si entrasse en orden de religion primeramente.* Tradit Bald. in. l. 1. in lectura. num. 5. C. de sacrosan. Eccles. Rom. in Auth. si mulier. 7. priuileg. C. ad. l. Fal. Fel. in cap. testimonium num. 31. de testibus. Hypp. sing. 273. & in rub. ff. de fideiuss6. & in sing. 501. Anton. de Rosel. de legit. lib. 3. in fine. vbi id limitat procedere tantum in filio naturali non vero in spurio, quod falsum est, & merito eũ reprehendit Ioã. Rojas in tract. de succes. cap. 23. de numer. 109. Quod notandum est ad interpretationem. text. in ca. dilectus. de filijs præsby. & in ca. 1. eo. tit. in 6. Aboletur sane omnis illicita macula per religionis ingressum vt in auth. de monachis. in prin. c. non liceat. 19. q. 3. quod tantũ quo ad ordines sacros intelligẽdum est, quoad dignitates, & grauiora munera is qui Spurius natus est, promoueri nullo modo potest absque Summi Præsulis indulgentia glos. not. in c. fin. de filijs præsbyt. Abb. in c. 1. in fin. eo. tit. Felin. in cap. meminimus. not. 6. de accusat.

Nimis tamen inter Doctores controuersum est, vtrum ingressus religionis operetur legitimationem, quo ad successionem bonorum parentum. Si quidem Guil. de Cæno. qui huius quæstionis fuit ante signatus, in. l. 1. C. de Sacrosan. Eccles. in ea fuit sententia, vt censeret filium illegitimum monasticã vitam professum, posse succedere in bonis parentis. Idem sequitur Bald. in d. l. 1. in lect. col. 5. Fel. in ca. cum de putati. de iud. colum. 2. Rom. in Auth. similiter. ❧. ad leg. Fal. 7. Speci. Alex. Roman. & Archid. column. 2. in. l. necessarijs. ff. de acquirend. hæred. Barba. in cap. quia nos. de testamen. columa. 1. Ias. in. l. 1. numer. 30. C. quand. non peten. part. Anton. de Rosc. in tracta. de legitim. ad finem. in qua fluctuat Roderic. Suar. allegat. 25. ita vt in casu, de quo fuit interrogatus consuluit concordiam faciendam esse tã dẽ religionis fauore. Guil. sequitur, & de ea nimis dubitat Gregor. Lup. in dict. l. 12. in verbo, *en orden*, & tueri eam conatur duobus casibus. Primo, quando filius est naturalis non spurius. Secundo, quando parentis consensu religioni offertur tandem in fine illius glos. dicit valde dubiam esse quæstionem hanc, & quod in practi. vix reciperetur. Guil. opinio eam vero communem esse testatur insignis Couarruu: in. 4. decret. 2. part. capite. octauo. §. 7. in fine. Quæ ea solum ratione innititur, quia sicut filius naturalis patris consensu Curiæ Principis oblatus, fit legitimus ipsi offerenti, etiam si filios legitimos habeat. l. 3. C. de naturalibus, & in Authentic. quibus modis natur. effic. sui. §. 1. 2. & 3. Reg. l. 5. tit. 15. part. 4. multo magis per oblationem curiæ cœlesti. Sed propter id quod hæc legitima-

gitima-

gitimatio ab aula iam recessit, teste Ang.consi.17.& in dict. authentic. §. quod vero Rosel. de legit.cap.fin. Oblatius æquidem Curiæ Cæsaris, ideò legitimus fiebat quod præsumebatur à Cæsare ipso legitimus fieri, quod non conuenit oblationi Curiæ cœlesti:& ideò contrariam sententiam tenet Fab. in authe. ex complexu.C.de incest.nup.Præpositus in cap.tanta columna.2. qui filij sint legiti.Flor.in.3.par. tit.1.c.27.§.2.Coua.d.§.7.Et hęc opinio verior est,&Foresi vsu recepta.

Expositus an possit ad ordines promoueri.

Sed huic loco accommodatissimum illud non omittam,an expositus cuius parentes adeò latent,vt prorsus incertum sit, an legtimis conceptus sit nuptijs, possit ad sacros ordines promoueri.Qua in re dubius,& anceps est Anchar.in ca.1. de infan. exposi.cuius dubitationis ratio est quia nemo legitimus præsumitur,& qui legitimum dicit probare debet.Ang.per illum text. in l.liberorũ.ff.de his qui not.in fam.Decis.conf.54.Iass.in.l. nec professio. C.de testib.idem cõsi. 102.volum.4. And.Alcia.de pręsu.reg.3. præsu. 1. numer. 12. D. Couar.in.4.Decretali.2.part.cap 8.§.3.num.1.Et opinionem hanc nouissimè sequiturDoctissimus & diligentissimus Simon Maiolus Episcopus Vulturarien. de irregula.lib.1.cap.11.numer.1. vbi plures viros egregios cõmemorat,qui expositi fuerunt contrariam tamen sententiam tenet Anani.in dict.ca.1.de infan. exposi.num.11.vbiconcludit nullã dispensationem necessariam esse,vt expositus possit promoueri. Sequitur Bermond. Cho. in tract.de publ concubina in verbo,qui etiam filias num.90.col. 363. quam opinionem communem esse testatur eruditissimus Cardi.Paleo.in.d.tract.capit.63. num.3.Nam vt ipse,cap.20. eiusdem tractatus probare contendit à supradicta sententia recedens vnusquisque legitimis natalibus ortus præsumitur, quod latius apud eum legendum erit. Sed quod ad nostrã spectat.propositam controuersiam, D.præsul.Couar.in Clem.si furiosus.1. part.relect.in prin.num.9. de homi.à communi opinione videtur recedere,ea innixus ratione quod non soleant filij ex legitimo nati matrimonio exponi, sed potius qui ex furtiuis, & illicitis fornicationibus congressibusque nascuntur. Sed hæc ratio concludens non est.Si quidẽ veterum exemplis constat multos, filios exposuisse qui tamen ex matrimonio nati sunt, vt de Semirami. Paride, Cyro, & de alijs pluribus,historiæ testantur. Nos ęquidem quotidiano vsu id experimur, quam plurimos rei familiaris inopia oppressos, qui cum liberis suis alimenta non possint suppeditare, solere eos exponere,ea potius spe,vt commodius ab alijs educẽtur, quam quod paterna erga illos pietate sint destituti. Opinio tamen dicti Domini Episcopi summe mihi placet, qui censet expositos ad Ecclesiasticos ordines non esse, promouendos absque dispensatione,quod si promoti fuerint, ordinum vsu prohibendi non sunt,propter cõmunis sententiæ autoritatem, quamuis in

distinctè communem sententiã sequatur, vir nostro sæculo in iure consummatissimus, & perspicacis, & acris ingenij. Iacobus Menoch. de arbit. iud. quæst. lib. 2. cen. 4. casu 396.

Iacob. Meno.

Expositus tamen in illa patrina tus præsumitur qua expositus est Bart. in l. 1. col. fi. ff. ad munici pa. & in l. si qui semper. ff. de in ius vocand. Plati. in. l. ciues. in fin. C. de incol. Greg. in l. 4. titu. 20. part. 4. Ori. ad nota quia multa iura competunt solis oriundis.

D *Irregularitatem.* Vide Abb. in c. si celebrat. de cler. excom. minist. Gonsal. à Villadiego de irregu. c. de susp. col. 1. Petrum Rebuff. in pract. benefic. in parte de dispen. super defectu natali. numer. 13. quam opinionem cómunem esse fatetur D. Episcop. Couar. in Clemen. si furiosus. §. 1. numer. 3. de homi. Petrus Rauen. in Alpha. aureo fol. 186. column. 2. Mart. Nauar. prohibitatis, & eruditionis vnicum exemplar in cap. si quando exceptione. 11. de rescrip.

E *Dispensationem.* Vide multa de hac illegitimorum dispensatione, tam circa ordines, quam beneficia, quę scribit. Alber. Trot. lib. 2. de vero & perfecto cleric. cap. 2. per totum.

Rebaptizati.

CAPVT. XV.

1 *Rebaptizatus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, qua pœna puniatur.*

Rebaptizati in tantú odio habentur 1
ab Ecclesia, a quod a
qui nó ignari rebaptizantur, dicútur quasi iterúcrucifigere Christú, vt in capit. Qui bis. de consec. distinct. 4. & ideo
nó sunt ordinandi b ad clericatú b
vt in capit. confirmandum. 50. distin. & habetur in Cócilio Carthag. Quinto, Can. 11. quod adeò est verum, quod dicit text. in d. c. Qui bis. quod etiam si ignorá-
ter c rebaptizati fuerint ordina- c
ri non possunt, vbi glos. hoc intelligit de ignorantia iuris, quæ non excusat, non autem de ignorantia facti: quia talis rebaptizatio non impediret promotio-
nem. Qui autem ex rebaptizatis 2
ad sacerdotij gradum indignus aspirare contenderit, cum ordinatoribus suis adepti honoris periculo subiacebit. Ita disponit Concilium Toletanú. 4. de quo in cap. fin. 51. distinct. quanuis ille text. non intelligatur de ordinatione ad sacerdotium, sed ad Episcopatum, secundum Archi. ibi, quem vide notantem, quod tales scienter rebaptizati cēsentur perpetuo irregulares, qui respondet ad argumentú, quod potest obijci qualiter actus, qui nó habet effectum, sicut rebaptizatio inducat irregularitatem, & vide glos. in dict. cap. Qui bis.

A Ecclesia. Quæ non semel diffiniuit, Sacramentum Baptismi, non esse repetendum, nec iterandum, quemadmodum Diuus Augustinus libro de vnico Baptismo, & aduersus Donasticas docet.

Et

Et in libro de vera, & falsa pœnitentia cap.3. Paulus sane ad Hebræos, capit.6. contra quosdam rebaptizari volentes, ait: *Rursus crucifigētes sibi metipsis filiū Dei.* Et iterum ad Ephesios capit.4. ait: *Vna fides, vnum baptisma*. Est equidem à Catholica disciplina alienum rebaptizari, vt ostendit Clemens Papa Sextus, cap.15. Cōstitutionum Apostolicarū Act. inter cætera: *Eodem modo contenti sint vno solo Baptismo, qui in Domini mortem traditur, nō ministerio abominandorum hæreticorū, sed probatūr Sacerdotē in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti &c.* Et paucis verbis interpositis subdit: *Verūtamen initiatos iterū baptizare tentantes, Crucifigūt Dominū, & iterū eum interimūt derident diuina, eludunt sancta: insultant spiritui, sanguinem sanctū veluti communē contemnunt, &c.* Idem docet Damascenus libro quarto, de fide orthodoxa, cap. primo. Leo Papa ad Rusticum Episcopum, epistola.70. capit. si nullo. de consecratio. distinct.4. Diuus Thom. in.3. part. quæstio. 66. articul.9. idem tenēt Theologi omnes in.4. sent. distin.6. Alphon. à Castro, libr. 2. de hæresi. cap. de Baptismo hæres.5. Quod nouissimè hodie Sacrosanctum Concilium Tridētinum docuit sessione.7. cap.11. *Si quis* (inquit) *dixerit verum & ritè collatū Baptismum, iterandū esse, illi qui apud infideles fidem Christi negauerit, cū ad pœnitentiam cōuertitur, anathema sit*, & sess.14. c.2. & tradiderunt latissime Ioan. Fab. & alij Catholici viri, qui ætate nostra, aduersus Anabaptistas Germanos scripserunt, qui quidem multis magnisq; testimonijs impiā hæresim illorum improbant.

B *Ordinandi.* Adde Alber. Trot. lib.2. de vero, & perfecto cler. capit.14. requisi.9. & Regiam. l.9. tit.6. part.1. Et ista irregularitatis labe afficitur, is qui ministrauit hoc Baptismi Sacramentum, sciens iterum illud repetens. capit.2. de apost. l.1. C. ne sanct. Baptism. reitc. & is mirè suffragatur canon. 47. ex Concilio Lugdu. apud Burchard. lib.4. decre. 56. *Episcopus inquit, aut præsbyter, si eum qui secundum veritatem habuerit, Baptisma denuo baptizauerit, aut si pollatum, ab impijs, & non recte baptizatum, non baptizauerit, depœnatur, tanquam deridēs crucem & mortem Domini.* Hactenus canon.

Et alias pœnas contra crimen hoc perpetrantes statutas ex decretis Felin. Papæ lege apud eundem Burcha. libr. 4. capite. 99.

Et non solum à principio rebaptizatus irregularitatem contrahit, sed etiam post quam sciret ratam habuerit rebaptizationé, in se factam, ita tenet Syluest. in summa. in verb. irregularitas. quæst.4. Tab. in verbo, dispensatio. numer.13. versicul.14. Imo & si quis metu etiam cadenti in constantem virum compulsus rebaptizatus fuerit irregularis efficitur capite eos, quos. vbi glossa de consecratio, distinctione.4. Syluest. in verbo, irregularitas. dict. quæstion.4. At non ita erit, si per vim coactiuam, vt narratur de quodam Episcopo, cui nomen impositum fuit, habet Deum, quem Arriani ligatis manibus, & pedibus inuitum rebap-

rebaptizarunt, non equidem illi dicta rebaptizatio nocuit, vt eleganter scribit Victor Episcopus Vitensis de persecut. Vandal.libr.3.qui contrarium tenentes merito reprehendit.sequitur Simon Maiolus de irregul.libro tertio,cap.14. Efficiuntur etiam similiter irregulares, qui rebaptizanti ministrant Acoliti,Subdiaconi,vel Diaconi officio fungentes.text.in dict.cap.2.de apostat.gloss.in.l.1.C. ne sanct.baptism.Pari etiam ratione idem dicendum videtur, de compatribus scientibus.sunt equidem isti rebaptizationis participes. cap. vos autem.de consecrat. distin. 4. & tenet expresse Maiolus. d. capit.14.numero.sexto.Istorum autem omnium dispensatio ad solum Romanum Pontificem spectat,qui vix illos dispensabit vt religionem ingrediantur tex. in dict. capit.2. de aposta. Tabi. in verbo,dispensatio. numer.13. versi.14.

A qua quipem irregularitate immunis erit,qui hac interposita conditione baptizauerit dicens, si est baptizatus, &c. Nam cum conditio, vel de præsenti, vel de futuro,& talis falsa,faciat cessare actum.l.cum ad præsens. ff.de rebus dubijs, & ex interpositione huius conditionis manifeste constat,istum noluisse iterare Baptismum,& actus agentiũ, non operatur vltra eorum intétionem.l. non omnis. ff. eo. ita sing.tenet Martin.Nauar.in manu.confessor.cap.27 nume.246. licet asseueret istum à mortali crimine minime excusari , qui non adhibita debita diligentia id fecerit.Eum tamen censet in vtroque foro irregularem non esse:sed labitur in hoc vir egregius,solum sanę inculpabilis ignorantia,ab irregularitatis labe hoc casu excusare potest. capit. 2.de baptism.& ita tenet Domi. Soto.in.4.sentent.distin.3.quæstio.art. 9. quam esse veram , & communem opinionem contra Nauar.testatur.Fr.Anton. Cordoua, in suis quæstionibus vernaculo sermone ędictis.q.37.Nã licet verissimum sit,quod si legitimus processit baptismus nihil secundum eum conditionale ministerium operetur,hoc tamen à notabili culpa clericum immunem minime redit,qui in re tam graui supine nimis se gessit.Propter quam culpam sacris canonibus irregularitatis pœna iustissime fuit statuta.Nec aliquid dicta clausula operatur,quia adhibenda non est, nisi quando est magnum dubium,an quis fuerit baptizatus,vt scribit Syluest. in tractat.de strigima lib.3.capit. vltim.in fine. propterea sacerdos sciens puerum necessitatis causa fuisse domi baptizatum si ille postea deferatur ad Ecclesiam,vt ritus solemnes seruentur: nó potest cum eadem clausula eum baptizare:alias efficeretur irregularis , vt expressim traditur in Cathechismo Sanctissimi Pij Quinti Pótificis Maximi, in tracta.de baptis.capit. de fructibus baptismi in fine.

Egreg. Mart. Nauarri opinio cõfutatur.

C

Quæstionis etiam est, vtrum is qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit,vel contulerit, hac irregularitatis labe notetur. Qua proposita quæstione,gloss. in cap.dictum.de consecration. dicti. 5. censet irregularitatem con-

Qui bis sacramẽtum confirmationis susceperit vel contulerit, an sit irregularis.

contrahi, quā sequitur Archid. primo. 68. distin. Albert. Trot. de vero, & perfecto cleric. lib. 2. c. 14. requisi. 9. in princip. Ioann. Maior. in. 4. sent. dist. 7. qui omnes id probari censent in dict. c. dictum, quo loco apertissima est decisio, Sacramenti Baptismi, & confirmationis iterari prohibens. pœnam debitam transgressoribus imponens: vnde cū ibi æqualiter iterari prohibeantur, Baptismatis, & Confirmationis Sacramentum, mirum nō est si quo ad irregularitatem eadē fiat equiparatio. Idque Regia lex Partitarum comprobat, lex inquam. 20. tit. 6. part. 1. qua diffinitum stat, eum qui bis Sacramentum Confirmationis susceperit, irregularem esse, si scienter id fecerit. Contraria tamen sententia placuit Scoto, qui in dicta distinctione. 7. q. 5. existimat non esse illum irregularem, qui bis etiam scienter Sacramentum Confirmationis susceperit, aut contulerit: cum id iure Pōtificio expressum non sit, & irregularitas nullo casu constituenda est, nisi expressa reperiatur. cap. is qui. de sentent. excommunicat. libr. 6. quem Fran. ibi sing. esse fatetur. idem in c. dilectus. col. 4. de appellation. Bertachi. in tractat. de Episcopo. cap. vltim. num. 8. Nā cum hoc irregularitatis vitium iure tantum humano Pontificio inductum sit ex Innoc. sentētia. in c. nisi cum pridem. columm. 3. de renun. vbi Anton. num. 29. & Doctores. Imo. in Clem. si furiosus. de homi. Palud. in. 4. sentent. dist. 25. q. 3. Flore. in. 3. part. titul. 28. c. 2. §. 6. quam opinionem cōmunem esse fatentur eā sequuti Villad. de irregular. in princip. Sylu. in summa. in verbo, irregular. in fine. Couarr. in d. Clem. si furiosus in. 1. part. in princip. numer. 2. ex hoc manifeste sequitur, nunquam vitium hoc cōtingere, nisi eodem iure expressum reperiatur. supradictamque Scoti, opinionem. sequitur Palud. in 4. sentent. dist. 7. quæstio. 2. col. 1. Alphons. à Castro, lib. 2. de potest. leg. pœna capit. 7. docum. 3. versi. ex ratione. Cardi. à Turrecrema. in. d. c. dictum. ad finem. Couar. in. d. princip. num. 8. quā opinionem communem esse fatetur D. Mart. Nauar. in Manu. confess. cap. 27. Quæ hæc vltima opinio summè mihi placet: nam nihil vrget inductio. text. in. d. c. dictum, quia licet ibi Sacramētum Baptismi, & Confirmationis, iterari prohibeantur: non tamen inde sequitur, quod eadem pœna imponatur confirmationem iteranti, quæ baptismum repetenti infligitur, & licet doctissimi viri, qui in Partitarum legibus condendis interfuerunt priorem probauerint, in hac tamen irregularitatis materia Sacri Iuris Pontificij Sanctionibus standum erit. Sic licet de iure hoc verissimum videatur, cōsuetudo tamen contrariam amplexa est sententiam, cui stari debet, vt asseuerat Nauar. vbi paulò ante allegaui (cuius autoritate salua) si mihi casus occurreret, non auderem ab Scoti, & aliorum communi, & verissima opinione recedere, cum hæc irregularitatis materia grauissima, & pœnalis sit ideò non solum iura extendenda non sunt, sed strictissime interpretanda, vt vulga-

vulgatissimis iuribus cautũ est.

C *Ignoranter*. Vide Card. à Turre cre. in capit. qui bis. de consecr. dist. 4. quo loco nume. 7. probat rebaptizatum, aut rebaptizantẽ, ex iusta ignorantia irregularem non esse, eandem sentẽtiam sequi videtur Henri. in cap. 2. de apost. Scotus in. 4. sentent. dist. 6 & hanc sequitur illustrissimus Couar. in loco iam allegato. nu. 8. qui eam probabiliorem dicit text. authoritate iu. d. c. 2. de aposta. Soto in 4. sentẽt. dist. 6. q. 8. Martin. Nauarr. in Manuali. c. 27. num. 246. Fr. Antonius Cordoua, in summ. casuum consciẽtiæ quęst. 37. Nec refragatur tex. in dict. cap. qui bis. quia responsio illa non est Summi Romani Præsidis, nec generalis, nec prouincialis concilij, nec facta fuit ab aliquo, qui legis condendę au toritatem haberet. Iure tamen interpretari potest, vt procedat, quando rebaptizatus ignorãter, post scientiam ratam habet Sacramenti reiterationem. Ita tenet Floren. in. 3. part. titul. 28. c. 6. §. 3. quæ interpretatio mera diuinatio est, & ea ratione longe repellenda, vel intelligi potest, quando crassa, & supina ignorãtia, quis fuerit rebaptizatus. Sed Archid. in dict. capit. qui bis. vt rem in tuto constituat censet, quod rebaptizatus etiam iusta ignorantia, ab Episcopo dispensationem impetret. idem sentit Aluer. Troti. dict. c. 14. n. 1. licet de iure absque aliqua dispensatione istũ ad sacros ordines promoueri posse censeat: quod verius ipse existimo. Erit equidem in rebaptizante iusta ignorãtia, vt ab irregularitate excusetur, si filios in fidelium rebaptizet, nã iuste ignorare potuit eos fuisse baptizatos. text. in cap. placuit. de consecra. dist. 4. habetur in Concilio Carthaginensi, capite sexto. Idem esse censeo de infantibus expositis, sine vllo signo aut scripto attestante, de Baptismo. tenet Maiolus, dict. capit. 14. numer. 4.

Text. in c. qui bis. de cons. dist. 4 interpretatur.

Bigami.

CAPVT. XVI.

1 *Bigamia octo modis contrahitur remissiuè hic traditur.*

2 *Bigamus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

3 *Maritus post adulterium vxorem carnaliter cognoscens non potest ordinari.*

PRÆMISSO prius quòd bigamia pluribus modis cõtrahitur [a] vt per Archidiac. 1 a
Florent. in. 3. part. titul. 28. capit. 3. vbi octo modos illius scripsit, quos hic referre non curo, transcripsit enim illos Syluestr. in sua summa, in verbo, bigamia, in princip. bigamos ordinari non posse [b] ex pluribus capitulis, in b
distinct. 34. à Gratiano collectis comprobatur, præcipuè in capite curandum, & in capit. præcipimus, & in capit. si quis viduam el. 1. cum duobus sequentibus. Si vero de facto fuerint aliqui ad sacros ordines promoti, illis priuandi sunt, quia in bigamia contra Apostolum dispensare nó licet, [c] vt in capit. super eo, de bigamis, ex quo patet, quod bigami c

d mi recipiunt characterem [d] ordinis, quod etiam probat text. & ibi notat Præpo. ex eo in cap.3. si quis viduam.1. distinct. Et inter alios casus bigamiæ aduerte ad vnum, quod pluries contingit quod si maritus adulteræ post adulterium illam cognouit nõ potest ordinari. [e] Ita probat
e text.in can.8. Concilij Neocæsariensis in.2.editione. & est tex. & illum sic summat Præpo.in c. si cuius.34.distin. Cuius ibi bonam distinctionem vide, videlicet, quod cognoscens adulteram scienter, siue ignoranter [f]
f repellitur à suscipiendis ordinibus.ab executione vero susceptorum non repellitur, si ignorãter cognouerit:dum tamen possit vxorem de adulterio conuincere,& eam dimittere. Imo fortiorem affirmat sententiam, ibi Præposi.post Bart.Brixi.Ioann. de Fan.&Hostien.quod licet maritus cognoscat adulteram ad mandatum iudicis, sibi præiudicat, [g] licet Innocenc. in capit.
g Inquisitioni, de sentent. excommunicat.in hoc aliter distinguat.

A Contrahitur. De quibus modis quibus bigamia contrahitur vltra Doctores, quos hoc in loco allegat autor. vide latè sanct.Thom.& Theologos in.4.sentent. distin.27. quæstio. 3.Ioann.Mont.in tracta.de irregular.bigamiæ.in princ.D. Couarru. in Clement. si furiosus. in 1.part.relection.§.2.de homi. Aluer.Troti.libr.2.de vero perfect. clericorum.cap.11.requi.9. & vide Regiam.l.5. tit.5. partit. 1.Nauarr.inManuali c.27.n.195.

Ordinari non posse. Quæ sanè irregularitas, à veteris testaméti legibus originem habuit.Leuitici namque scriptum est. capit. 21. de Sacerdote. *Scortum, & vile prostibulum non ducet vxorem, nec eam quæ repudiata est à marito*. Post legem vero Euangelicam,statim bigamia ab Apostolis instituta fuit,quod sacris ordinibus esset impedimento. Scribit æquidè D.Paul. ad Timoth. 3. *Oportere Episcopum irreprehensibilem esse, & vnius vxoris virum*. Quem locum elegantissimè pro eius singulari eruditione declarat Domi. Soto de iust. & iur.libr.7.quæstion.6.articul. 2. Quod in principio nascentis Ecclesiæ semper fuit obseruatum, vt fatetur Ioann. Driedo. de liber. Christi. libr.3. capit.3. fol. 126. versicul. quod vltra in argumento. Idque patet in canonibus Apostolorum,cano.18. Quod vero apud Ethnicos circa hoc obseruabatur. lege Aulum Gel.libr. noctat. Atticar.articul.10.capit.15.Tertullian.lib. de exhortatione ad castitatem, & in libr.1.ad vxorem. & in lib. de monogamia. ad finem Ludouic.Cel. libro. lectio. antiquar. 15. capit.22.Primus vero qui cõtraxit bigamiam, fuit Lamech. vt constat Geneseos.cap.4. quo loco idem adnotauit Nicol. de Lira.& Tertul.in dict.lib. de exhortatione. ad castitatem refert ex nostris Couarr. in. d.§.2. numer.1. B

Dispensare non licet. Adde quod cum hæc bigamiæ irregularitas,ab Apostolis, & ab antiquissimis vniuersalis Ecclesiæ concilijs,originem habuerit,vt supe- C

ſuperiori annotatione ſcripſimus, Epiſcopus cum bigamo, vt ſacris donetur ordinibus, diſpéſare non poteſt, quam opinioné receptam fatetur præpo. in cap. lector. 50. diſt. idem fatetur Ioã. Monta. in dict. tracta. de bigam. quæſt. 7. D. Couarr. vbi paulò ante allegaui. num. 4. quam ſequitur Angel. in ſumma in verbo, bigamus. Gonſal. à Villad. de irregular. q. vltim. Quanuis Card. à Turrecrema. in. d. c. lector. poſt Diuum Thom. in. 4. ſent. diſtin. 27. q. 3. probare contendit, Epiſcopum poſſe cum bigamo, in minoribus ordinibus diſpenſare quod Syluest. ſequitur in ſumma, in verbo, bigamus. q. 7. & Domi. Soto in. 4. ſent. diſt. 27. q. 3. artic. 3. nam vt ille inquit, per minores ordines quis non ſimpliciter ſacris emancipatur, & ea ratione non eſt cur nó liceat Epiſcopis diſpenſare, qui ordinaria pollent poteſtate. Quæ opinio forte admitti poterit, quãdo maxima diſpenſandi cauſa interueniret, vt ſcribit Ludouic. Gom. in tract. breuium. numer. 20. vel quando quis bigamiam contraxit, erat mere laicus. Henri. in. c. 1. in fine de biga. Sed in contrarium eſt communis omnium ſententia, nempe minime licere Epiſcopo, vt cum bigamo etiam in minoribus ordinibus diſpenſet. ita fatetur inſignis Gregor. in. l. 5. in verbo, *dos mugeres,* in fine. tit. 5. part. 1. & Marti. Nauarr. in Manuali confeſſo. c. 27. nu. 197. quod loco admittit S. Thom. & aliorum opinionem, quo ad vſum ordinum ſuſceptorum, nó vero, vt nouis ordinibus poſsit inſigniri.

Summus tamen Eccleſiæ Præſul iure poteſt cum bigamo diſpenſare, vt tradit Thom. in. d. q. 3. & eſt text. in c. lector. 34. diſt. vbi Martin. Papa cum bigamo, vt ſubdiaconus fieret diſpenſauit. & ibi not. Præp. Cardi. à Turrecrema gloſ. & doct. in c. ſuper eo. de bigam. Floren. 3. part. titu. 28. cap. 3. Petrus de Ancha. conſil. 124. Ioann. à Medina, huius celeberrimæ Complutenſis Academiæ, imo totius Hiſpaniæ decus & ornamentum, in tractatu. de ieiunio. fol. 135. & opinionem iſtam communem eſſe fatentur Ioan. Monta. d. q. 7. Alber. Troti. de vero & perfect. cler. libr. 2. cap. 11. Greg. Lup. in. d. l. 5. titu. 5. par. 1. Mart. in. d. c. 27. num. 197. Huic d. in tract. de in comp. benefi. 1. par. c. 23. num. 117. Flami. pari de reſig. benefi. lib. 5. quæſt. 3 numer. 197. & communem eſſe Theologorum ſententiam teſtatur Fran. Vargas Hiſpanus (vir alioqui inſignis) in tract. de Epiſcopi iuriſdictione fol. 32. Quæ quidem diſpenſandi facultas de iure ordinario permiſſa eſt, non vero de abſoluta (quod aiunt) poteſtate, vt exiſtimat Henri. in cap. 1. colum. 5. de bigam. Ioann. Staphyl. de liter. gratiæ, & iuſti. col. vltim. quos merito reprehédit inſignis Couarr. in Clem. in furioſus. de homi. 1. par. relect. §. 2. num. 4. & manifeſte probat. d. Regia. l. 5. tit. 5. part. 1. cum dicit. *E otro ſi el puede diſpẽſar q̃ reciba ordenes ſagradas, cõ aquel q̃ vuieſſe auido dos mugeres virgines de bẽdicion, o vna viudá.* Quæ verba ad poteſtaté ordinariam Summi Pontificis referenda ſunt. Fatetur tamen Staphil. d. col. vltim.

D. Ioann. à Medina.

Sum-

Summum Præsulem maxima cũ difficultate, in hoc bigamiæ vitio dispensare idem asseuerat Nauar. tanquam testis huius rei integerrimus dicens: in loco nouissime allegato, non solere Romanum Põtificem, sine magna causa de ordinaria potestate dispensare in bigamia vera, & propria, sed in similitudinaria, solere, & posse cum iusta causa.

D *Recipiunt characterẽ.* Adde tex. in c. quicunq; in. 2. 59. distin. & in cap. pęnitentes ead. dist. Host. in summ. tit. de bigam. §. vltimo Anton. in cap. debitum. de bigam. Albert. Troti. de vero, & perfecto cleri. lib. 2. cap. 11. quam dicit communem esse opinionẽ & Theologorum, & Canonistarum D. Couarr. d. §. 2. num. 4.

E *Ordinari.* Adde Abb. Anani. & Doct. in c. 3. de adult. Imo irregularis est, qui ad vxorẽ adulteram post poenitentiam reconciliatã cognouerit. ita sentit Anch. cõs. 124. Felin. in c. ius generale col. 6. 1. dist. Anani. in d. cap. 3.

F *Siue ignoranter.* Adde Hosti. in summ. titu. de bigam. vers. quod sunt species, qui in distinctè intelligit text. in c. si cuius vxorẽ. 34. dist. quod bigamus efficiatur vir, qui vxorem adulterã, ignoranter cognouerit sequitur Ioã. And. post antiquiores in. d. ca. 2. de biga. Præposi. in summa. 50. dist. col. 5. sentit Abb. in. d. ca. 2. de adult. Alber. Tro. lib. 2. de vero, & perfecto cleri. cap. 11. num. 2. & esse communem sentẽtiam testatur Gregor. Lopez in. l. 35. titul. 5. partit. 1. in verb. *que ver.* Quam probabiliorẽ & tenendã esse scribit Domi. Soto. in. 4. sent. distinct. 27. quæst. 3. artic. 1. Nam hæc irregularitas, non contrahitur in hoc casu, propter pęnam culpę, quæ nulla est: sed propter defectum significationis Sacramenti, veluti si corruptam duxisset, & hac ratione, irregularitas hæc præter voluntatem contrahi potest. Æquior tamen est contraria opinio, quam nonnulli ex antiquioribus tenuerunt, & eam sequuta est Regia Partitarum. l. 35. supra allegata, ibi. *Esso mismo serie si alguco casasse cõ muger que cuydasse que era virgẽ y no lo era, o seyendo casado con aquella que vuiesse virgen, fiziesse ella adulterio, ẽ despues ouiesse que ver con ella, sabiendolo.* Sed cum in hac irregularitatis materia, Sacri Iuris Pontificij sanctionibus, & receptissimis opinionibus, sit stãdum, à communi, & verissima Theologorum, & Canonistarum opinione recedendum non est.

G *Sibi præiudicat.* Adde gloss. & Doctores in capit. si cuius vxorem. 34. distinct. sanctus Thom. & Palud. in. 4. sentent. distinct. 27. quæst. 4. Floren. in. d. capit. 3. Capel. Tholosa. quæstio. 255. & horum opinio tutior est si credimus. Henri. in. d. cap. 1. columnn. 4. de bigam. & est magis communis vt asserunt Sylu. in verbo, bigamia. quæst. 1. Alber. Troti. d. cap. 11. numer. 2. Non tamen maritus, mandato iudicis compelli potest, vxori adulterę occulte, debitum reddere. quoniam si iudex id compertum haberet, non præciperet in prę iudicium mariti, qui sic adulteram cognoscens bigamiæ nota inficitur. Quod si in eo casu iudex vellet virum esse obligatum, iniustum esset eius præceptum, tanquam contra ius

D marito

marito debitum factum, ita optime censet Ioann. Dried. libr. 1. de liber. Christ. §. ex supradictis pagin. 234. quo loco vere iudicio meo scribit, quod quanuis maritus non possit occultã vxorem adulteram à domo repellere, potest tamen à coniugali thoro eijcere.

Corpore vitiati.

CAPVT. XVII. QVOD nouè ęditum est.

1 *Corpore vitiatus, ad Ecclesiasticos ordines admittẽdus nõ est.*
2 *Huius capitis irregularitas, ab antiquissimis diuinis legibus originem habuit.*
3 *Apud Ethnicos, qui corporis labem patiebantur, à suis sacerdotijs longe repellabantur.*
4 *Traditur c. huius germanæ ratio.*
5 *Corpore vitiatus, si de facto sacris fuerit ordinibus insignitus, characterem ordinis recipit.*
6 *Hodie non tam exacte deformitatis ratio habetur sicut antiquitus. Leuit. cap. 21.*
7 *Deformitas, vel corporis vitium quo ad susceptos ordines quando impedimentum præstet.*
8 *Qui membrum sibi propria culpa absciderit, irregularis est: licet ex eius defectu, ad sacri ordinis ministerium minime impediatur.*
9 *Mathæi locus. c. 19. explicatur.*
10 *Manus in seipsum inijcere, nec religionis, nec castitatis causa licet, imo accerrimis pœnis interdictũ est. Quid vero apud Ethnicos.*
11 *Seipsum interficiens non est sepultura Ecclesiastica sepeliendus, tradituróq; ibi locus egregius ex Platonicis legibus.*
12 *Mortuus qui in puteo, vel alio simili loco reperitur, non ex eo si aliud non probetur, priuandus est Ecclesiastica sepultura.*
13 *Qui membro aliquo caret, cuius defectus irregularitatem non inducit, secum portare nõ tenetur.*
14 *Monoculus irregularis est. Vbi de intellectu tex. in. c. si Euangelica. 55. dist.*
15 *In irregularitatis labe, quæ ex corporis vitio procedit, solus Romanus Præsul dispensationem poterit indulgere.*
16 *Quæ deformitas, irregularitatem producat: iudicio Episcopi relinquitur.*
17 *Corpore vitiatus, contra Clericum in criminalibus causis, testis esse non potest.*

Erito quidẽ Sacri Canones, non omnes passim ad presbyteratus dignitatẽ, nec ad eius ministeria, nec ad alios, ei subseruiẽtes ordines, absq; delectu admiserũt, imo ab eisdẽ institutum est, nõ solum ab ordine repellendos esse, qui moribus iacturã aliquã fecerint, sed eos qui eorum culpa, vel sine culpa, labẽ aliquã corporis contraxerint. cap. 2. & toto. tit. de corpo. vitia. cap. 2. & ibi. Abb. de cler. ægrotan. capit. si Euangelica. 55. distin. not. Hostien. in sum. tit. de corpo. vitia. Alue. Troti. lib. 2. de vero, & perfect. cleric. c. 16. Cardi. & Docto. in dict. c. 2. de corp. vitia. Recar. in. 4. sent. dist. 25. q. 5. artic. 5. & Palud.

Palud.ibi. q.3. ad finem Villad. de irregu.c. de corpor. vitia. D. Episcopus Couar.in Clement. si furiosus de homi.in.1.Ioan. Corrasius, de sacerd. 3.part. capit.6. quam receptam sententiam cõprobat Regia.l.25.titul.6.part.1.
2 Quæ quidem irregularitas à lege antiqua, & à beatissimis Saluatoris nostri Apostolis originẽ habuit Legitur enim Leuit.c. 21. Dominum ad Moysen dixisse. *Homo de semine tuo per familias qui habuerit maculã, nõ offerat panes Deo suo, nec accedat ad ministeriũ eius, si cæcus fuerit, si claudus, vel paruo, vel grandi, vel torto naso, si fracto pede, si manu, si glbus si lippus, si albuginẽ habens in oculo, si iugẽ scabiem, si impetiginẽ in corpore, vel herniosus.* Cuius seriẽ sanctissimè & doctissimè explicat Diuus Gregor.cap.11.primę partis pastoralis, vt refertur in c.hinc etenim.49.distinct. cuius etiam sententiæ fuit Diuus Hieron.ad Fabiolam, de vest e sacerdotali. Et apud Ethnicos, idem
3 obseruabatur, teste Plinio lib. 7. natura. historia. idem professus fuit Seneca.lib.4.declama.2. declam. Gentiles eandem legem obtinuisse, vt sacerdos integer esset quasi sacerdotes sacrorum ministri corpore integri essent, vt apud Romanos inuiolabiliter à tempore Romuli obseruatũ fuit qui sacerdotes elegit genere excellẽtes, nec corpore vlla ex parte trunco. vt testatur Dionisi Alicarna.lib.2.Roman.antiqui. & inibi laudat Romulum Romanorum legum latorẽ, qui Sacerdotes non venalia, nec sorte diuidenda fecit, sed cuiusque curię bonos creauit, supra annum quinquagesimum natos excellentes genere simul, & virtute præstantes, nec tamẽ inopes aut corpore vlla ex parte truncato. Et Plinius lib.7.capit.28.de Sergio loquẽs. *Quæ omnia* (inquit) *ex oratione eius apparent habita cum in prætorio* (aut vt alij legũt in prætura) *sacris arcerentur à collegijs, vt debilis* (idest) *vt mancus, & mutilus, nam primum dixerat illam dexteram manum perdid isse.* Quibus cõsonat vetus mos Romanorum apud quos, virginem vestalem capi fas non erat, quę aliqua corporis labe maculata esset vt Austiti Labeonis authoritate prodijt Gellius li. noctiu. antiqui. 1. capite. 12. Feneste. de magist. Romanorum capite. 7. idem apud Persas vsu receptum fuisse tradit Alexandro ab Alexandro.libro.6.dierum geni. capit. 14. secundum quam sententiam Diuus Hieronym. vbi paulò ante allegaui parentes arguit, qui deformes filias virginitati consacrent. idem Hierònym. ad Demetriadem ita scribit. *Solent miseri parentes, & non plenæ fidei Christiani deformes, & aliquo membro debiles filias, quia dignos generos non inueniant virginitati consecrant.* Et plurima lectu non indigna de more. Circa hoc scribit doctissimus, nunquam promeritis satis laudatus Andræas Tiraquel.in.l.2. connu. numer. 59. Diuus Couarru.in dict.princip.dicta.Clement.si furiosus.n. 5. Petrus Placa. libro.1. Epit. delictor.capit.25. numer.2. Iacob. Menoch.de arbit.iudi.quęstion. libr.2.centu.5. casu.226. Hieronym. Magius.lib.4. Miscela capit.4.

quo ad susceptos tantum inducitur irregularitas in illo actu ordinis qui ob insignem deformitaté, vel defectum impeditur corporis vitio, ita colligitur ex tex. vbi Abb. in capit. 2. de cler. ęgrotan. Mari. Soci. in cap. ad audientiam. n. 2. de hom. Gonsal. à Villadiego, de irregul. capit. de corp. vitia. Qua ratione, qui patitur vitium corporis celebrationem impediens, nempe in his digitis, qui ad consecrationem, & eleuationem necessarij sunt, solum à missarum celebratione abstinebit: non vero à diaconatus vel subdiaconatus ministerio: pariq; ratione is qui ob maximam deformitatem quam patitur, longe ab altari arcendus est, minime impeditur absolutionis Sacramétum ministrare. Ista est communis omnium sententia teste D. Episcopo Couar. vbi supra.

Quarto, nec illud silentio prætermittendum est, quod si quis mébrum sibi propria culpa absciderit, irregularitatis labe inficitur, etiamsi ea abscisio nullũ ordini impedimentum præstet, nec insignem deformitatem inducat, quæ assertio, ad eos referri debet, qui propria voluntate pudenda sibi execuerunt. capit. pęnitentes. 55. distin. cap. si quis absciderit. cap. qui partem. eadem dist. capit. maritum. 33. dist. capit. vltim. 87. distinct. & habetur in Canonibus Apostolorum capit. 23. & est Regia. l. 25. titu. 6. part. 1. Idem quidem erit, quanuis quis sibi non abscindat, sed alius sua culpa, quia iussit, aut rogauit, aut quia rei illicitæ, dás operam tale membrum casu perdidit arg. text. in capit. presbyterum, & in capit. continebatur. de homicid. aut si forte, in pœnã alicuius sceleris ab inimicis fuit illi abscisum. Ita tenet Host. in summ. titul. de corp. vitiat. 5. Et quæ, & in capit. ex parte. eo. tit. vbi Ioan. Andr. idem scripsit de eo, cui maritus ob adulteriũ pudenda abscindere: idemque sequitur Villadiego de irregulà. cap. de corpore vitia column. 2. & communem esse testantur eã sequuti D. Couarr. vbi. supra, & Nauar. in Manuali confesso. cap. 27. numer. 98. Id sanè sæpissime contingere solet, & ætate nostra nam anno millesimo quingentesimo trigesimo septimo, trib' in locis, nempè de Villanubla, & de Cigunuela, ac de Laguna (quæ non longe distant ab insigni populo Vallisoleti) vbi tunc temporis regia curia aderat, in octo fere mensium spatio filius viduę cuiusdam, & duo mariti, in tres sacerdotes sęuierunt, de inimicis membris se vindicantes, & acta iudicaria super his confecta vidisse testatur D. Episcopus Ioan. Bernard. infra capit. 79. numer. 8. Fortiori etiam ratione idem erit asseuerandum quando pudienda iure abscisa fuerunt arg. text. in capit. fin. de tempore ordinan. At vero si membri imbecillitas, aut eius defectus contingit absque propria culpa, sed à medicis casu, vel per vim, vel hostium insidias, promoueri poterit, & promotus cum is casus euenerit, in susceptis ordinibus ministrare. capit. ex parte. capit. insignificauit cap. ex parte. 2. de corpo. vitiat. capit. si quis infirmitate. capit. lator. 55. distinct.

cap.Eunuchus.ibi.Id etiam habetur in Canonibus Apostolorum capit.21.

9 Nec enim his refragatur Matthæi locus.ca.19. Eunuchus esse dicens,qui se castrauerunt propter regnum cœlorum, &c. & hi summè laudantur.Nam de his accipiendus non est,qui verenda sibi ipsis amputant: maledictum enim hoc,sed de his,qui continẽtes sunt ob amorem Christi. De quibus loquitur Esaias cap. 56. *Hæc dicit*(inquit Dominus)*Eunuchis,id est,continentibus, qui custodierint Sabbatha mea,& tenuerint fœdus meũ,dabo eis locum in domo mea.* Sicuti eleganter Euangelij locũ explicat Diuus Aug. lib.vni.de sancta virgin.cap. 23. & 24.Bassi.Mag.lib.vni. de virgi.Diuus Hieron.& glos.ord.in d.cap.56. Esaiæ,in quo deceptus fuit Origines, qui illud diuinũ testimonium vt narrat Nicephorus Calistus lib.3.Historiæ Eccl. cap.8.ad literam intelligit, & ex nostris Corof.de sacerdo.2. par. c.6.Grauissimeq;aberrauit ipsemet Orig.qui virilia sibi amputauit vt sine calumnia Verbum Dei prędicare possit eaque ratione cum ad sacerdotium promotus fuisset oriẽtalis Ecclesia grauissimum, scandalum passa est vt Demetrius Alexandrinæ Ecclesię Episcopus Dionysium per quam seuere redarguit eo quod Originem promouisset ,vt scribit Euseb. lib.6. histor. Ecclesiastica. Et ideò sicut ciuiles leges homicidij pœna puniendos censent,qui alteri virilia amputauerint.l.3.§.qui hominem, & in.l. 4.§.idem Diuus.ff.de Siccar.l.1. & 2.C.de Enuchis.l.13.tit.8.par. 7.eadem pœna afficitur qui se castrandum præbuerit.dict. l.4. ad finem. Semper equidem ipsa virilium abscisio, etiam apud Gentiles turpis fuit iudicata, vt author est Valerius Maximus libr. 7. capit. 7. Scribitque Basil. epistol. 87. Eunuchorum genus ignominiosum esse nimirum,quia neque fœmineum,neque masculinum sit amore in saniunt citra fructum propter propriam turpitudinem, quo loco multis conuitijs eos insectatur.

Nulla vnquam causa etiam castitatis, vel religionis licuit sibi ipsi quenquam manus inijcere ad occisionem,vel alicuius membri mutilationem,nullus sanè liberum arbitrium circa vitam, vel eius membra habet.Vt Iurisconsultus probat in.l. liber homo.ff.ad leg. Aquili.capit. contingit.in.1.de sententia excommun.capit.displicit. versic. *Noli ergo iam dicere.* 23. quæstion. 4. c.si non licet cap. tu dixisti cap. non est nostrum. cap.placuit.23. quæstion. 5. factum vero aduersus hanc prohibitionem leges nostræ accerrimæ reprehendũt l.qui rei.§.sic autem distinguendum.ff. de bonis eorum, qui sibi mortem consciuer. vbi ita ad verbum scribitur. *Meritò sine causa sibi manus intulit puniendus est,qui eum sibi non pepercit,multo minus alijs parcet.* Et alibi in.l. si quis filio.§. eius qui. ff. de iniust. testam. Vlpianus Clanculũ veluti deridet quosdam qui iactationis causa mortẽ sibi consciuerunt.Et ex Theologis id plane damnãt Origenes in.2.tract. in comment. in Iob ,enarrans

illius

Illius ipsius Iob. capit. 2. *Benedic, & morere*, & Diuus Chrysostomus in Epistola Pauli ad Galathas; vbi inter alia egregiè ibi tradita, scribit Deũ illos qui laqueo aut alia violenta morte vitã sibi abrumpunt, atrocius punire, quã cæteros homicidas, & Diuus Augustinus in lib. 1. de ciuitate Dei cap. 17. & multis sequẽtibus vsque ad c. 24. & Lactantius in lib. 3. qui est de falsa sapiẽtia. c. 18. Diuus Hieron. in Epistola ad Paulum super obitu. Blesillæ eiusdem Pauli filiæ, vbi inter cætera scribit, quod tales habet stulta philosophia martyres, & tradit S. Thom. in. 2. 2. q. 64. art. 5. Ex Ethnicis, vero Socrates apud Platonem in Phædrone exhortatur, pieque monet, ne quisquam audeat mortem sibi inferre. Aristoteles autem libro Ethnicorum. 3. capit. 7. in fine. *Mortem* (inquit) *Sibi consciscere ad fugiendum paupertatem, vel mœrorẽ aliud ve huius generis nõ fortis est hominis, sed potius timidi*; & lib. 5. c. 11. *Qui se occidit* (inquit) *sibi in iuriam non facit, quia sponte iniuriam patitur nemo, sed facit cõtra legem quæ prohibet quenquam interfici, ideò ciuitati iniuriam facit. Qua propter, & ciuitas mulctat, & instituta est ignominia quædã aduersus eũ, qui sibi mortẽ consciuit, vt ciuitati iniuriã facientẽ.* Et eiusdẽ sententiæ fuit totius eloquentię parens, Cicero libro. 1. Tuscula. quęst. Idem in Somnio Scipionis. *Tibi* (inquit) *Publi, & pijs omnibus retinẽdus est animus in custodia corporis nec iniussu eius à quo ille est à nobis datus, ex hominum vita migrandũ est, ne munus humanum assignatum à Deo de fuisse videamini.* Et vidẽdus etiam est de hac re Ægesyppus. lib. 3. c. 17. vbi prudenter asseuerat ingrati hominis esse, citius discedere quam velit qui vitam donauerit nec licet animam soluere, nisi ei qui ligauit, & Heliodorus Emissenus lib. 2. historiæ Aethyopicæ tradit illum crimen læsæ maiestatis diuinæ committere, qui sibi ipsi vitam abrumpit, & conducit etiam illud, Martialis lib. 10. Epigra. 47.

Summũ nec metuas diẽ nec optes.

Idem dicto libro decimo.

Optima mors parca quæ venit apta die. Et ideò merito improbanda est Ceorum lex de senibus, qua senes se delirare incipere cognoscentes, & ob ætatem patriæ, inutiles esse, coronati cicutã bibebant, vt testatur Aelia. lib. 3. variæ historiæ. cap. 26. Nam impia & abominanda fuit lex Sardea, vt filij parentes Senio confectos fustibus cæderent, & interẽptos sepelirent. absurdum arbitrãtes si delirus senex vlterius viueret. Idem Aelius libr. 4. variæ historiæ cap. 1.

Et circa hoc argumentum legẽdus est insignis Diuus Episcopus Couarruu. in dict. Clement. si furiosus. in princip. de homil. numero. 6. & in libro. 1. variarum resolut. capit. 2. numer. 8. & libro. 2. capit. 1. numer. 11. & omnium latissimè. & elegantissime Andr. Tiraquel. de nobilit. capit. 3. numer. 475. & numer. 520. Andr. Alciat. libr. 6. part. capit. 27. Petrus Greg. quem post hæc scripta. leg. 3. part. Synt. lib. 36. cap. 22.

Illud vero prętermittendum non est, quod seipsum occidens 11

Ecclesiastica non est sepeliendus sepultura.text.in ca.placuit. 23. q.5. quem dicit esse singularem Roman.sing.264.glos.not. in c. ex parte.de se sepult. Quanuis licitum sit priuatim pro eo orare, & illud licet ei qui pia mente crediderit, in vltimo vitæ spiritu condignam criminis contritionem habuisse,tenet Palud. in 4.sentent.dist.20.q.1.column.1. Mart.Nauarr.in cap.1. de pœnit. distinct.7.legibus autem Platonicis,minime hoc attrocissimũ crimen perpetranti,sepultura denegabatur,sed potius insolita cõstituebatur, vbi alius nemo condebatur,inquit enim ipse lib.9. de leg. *Qui seipsum, vita & sorte fatorũ vt scelerata priuauerit, nec iudicio ciuitatis,nec tristi,& ineuitabili fortuna casu coactus, neq; extremo aliquo pudore cõpulsus, sed ignauia,& formidolosi,animi imbecillitate, iniustè sibi mortem cõsciuerit,ei sepultura fiat solitaria, vbi alius nemo cõdatur deinde his locis sepeliatur, quæ de duodecim partibus vltima deserta innominataq; sit, sic obscurus vt nec statua, nec inscriptione sepulchrum notetur.* Hactenus Plato.Quod si fortè,indicijs,& coniecturis,liqueret cum furore,aut mentis alienatione seipsum occidisse, tunc non priuaretur sepultura Ecclesiastica,vt egregiè scribit Ioann. Gallus in quæstion.Parla.127.& hoc iure vtimur.

12 Nec equidem ex eo, quod aliquis mortuus in puteo, vel in alio simili loco reperitur,priuari debet sepultura Ecclesiastica, quia minime credendum est,seipsum præcipitasse. Quod ex eo manifestissimè probatur, quia criminis suspicio longe semper repellenda est.l.merito.ff. pro socio.cum similib. potuit enim is ab alio in puteum eijci, & non probat hoc esse quod ab hoc cõtingit ab esse.l.nam hoc.C.vnde legi.l.neque natales. l.ad probationẽ.C.de probat. & ita in proprio casu, in facti.contingentia interrogatus consuluit: excellẽtissimus. & magni nominis Iurisconsultus Marian. Soci. Iun. *Marian. Socin. Iun.* consil.51.num.1.volum.2.quem sequitur D.Episc.Couar.libr. 2. var.resol.c.1.num.11. & non semel in controuersijs Forensibus obtinui,quod plurimum est notandum.

Quod mirum immodum cõfirmat egregium doctissimi Martin.Nauarri responsum.6. tit.de sepult. quo in facti contingẽtia interrogatus,respondit,quendã monachum non fuisse sepultura Ecclesiastica probandum qui cubiculo suo inuẽtusfuit mortuus flexis genibus cũ laqueo ex collo pendente. Vide per eum ibi, quia eisdem fere fundamentis innititur.

Quinto,vt ad institutũ sermonẽ redeam,prętermittendũ non est, quod si quis membro aliquo careat, cuius defectus, eum irregularem minime constituit,non tenetur illud abscissum mẽbrũ, vel aliquam eius partẽ secũ portare. Ridiculum enim esset hoc. glo.not.in c.si Eunuch. 55. dist. Abb.in.d.c.2.& Henr.in c. vlti. de corp.vitiat. Gõsal.à Villadiego, vbi supra allegaui Albertus Troti.lib.2.de vero, & perfecto cleric.c.16.n.8. quam glo. dicit sing.& communiter receptã Nauarr.in manuali.c.27.num.20. 13

Sexto,

14 Sexto illud est animaduersione dignissimum, quod quanuis monoculus ad sacros ordines promoueri non possit. est enim is irregularis. text. not. in cap. si Euangelica. 55. distin. tamen qui caret visu oculi dexteri, qui sanus videtur, & sinistro probe cernit, irregularis non est. Ita contra alios defendit. Mart. Nauar. in d. cap. 27. numer. 199. vbi scribit se non semel ita respondisse. & est egregius & nouus intellectus ad tex. in d. ca. si Euangelica disponens ne carentia oculi, quæ magnā deformitatem inducit, quod non extendatur, ad visus carentiam, quæ illam nō inducit. arg. tex. in reg. odia. cum similib. de regul. iur. lib. 6.

15 Septimo, quod in hac irregularitate à solo Romano Pontifice dispensatio impetranda est, nullus autem inferior eam potest indulgere, ex celebri Innocēt. sententia in capit. significauit. de corpo. vitiat. cuius opinio communis est, vt ita Cardin. testatur & Villad. de irregula. c. vltim. D. Episc. Couarr. in d. Clem. si furiosus. num. 7. licet contrariam sententiam tenuerit glo. in d. c. significauit. illius text. male intellecti autoritate, qui longe aliter intelligendus est, quam glos. intellexerit, nam loquitur, & procedit de Episcopi dispensatione Apostolica autoritate sibi delegata, & præstita, & ideò nō episcopus ibi dispensationis gratiā concessit, sed summus Præsul: & iste est germanus illius text. intellectus, vt Abb. & Doctores ibi intellexerunt, & ideò à communi, & verissima sententia recedendum non est, quanuis opinionem glo. sequantur. Villadiego in loco iam allegato. & Syluest. in cum. in verbo, corpore vitiatus. q. final. Imo, quod memoratu dignum est, & deficiliorē hanc dispensationem redit, scribit Ioann. Staphi. de literis gratiæ, & iusti. 2. partit. fol. 193. non consueuisse Pontificem Romanum dispensare, circa irregularitatem, quæ ex corporis vitio oritur, quando horrenda est deformitas: & si is qui eam pateretur sacris donaretur ordinibus, scandalum maximum apud Christianam plebem generaret, quod in his dispensationibus concedēdis præcauendum est.

Octauo, quod omne impedimentum: vel deformitas, an irregularitatem inducat, Episcopi iudicio relinquitur, cum nulla certa regula in hoc constitui potest. Ita tenet Archi. in princip. 55. dist. text. in capitulo secundo vbi Cardin. Anton. & Doct. de corpore vitiat. Innocenc. in. c. 1. eod. titul. quam opinionem communem esse testatur illustrissimus Couar. in. d. prin. Clement. Si furiosus. nume. 5. eamque ex nouioribus sequitur Plaza. li. 1. epitom. delictor. ca. 25. num. 4. Iacob. Menoch. lib. 2. de arbit. iud. Centuar. 3. casu. 226. nume. 8. vbi dicit quod prudens Episcopus modicum vitium iudicauit, si quis caret vno digito: ita tamē quod administrare, & celebrare non impediatur, vt in. c. 1. de corpore vitiat. vel si maculam habet in oculo, capit. 2. illo tit. vel si vngula pollicis caret, cum tamen in pollice ita fortis sit, vt frangere possit. cap. vlt. illo tit. Non vero Prælati regularium 16

in promouendis suis subditis in his arbitrium habent. Syluest. in summ. in verbo, corpore vitiati. q. 1. sequitur Martin. Nauarr. in manu. confesso. capit. 27. nume. 200. licet contrarium, & male tenuerit Tabi. in summ. in verbo, corpore vitiati, quem sequitur Simon Maiolus in tracta. de irregularitat. libro. 1. capit. 2. in prin.

17 Nono, vt iam vltimam manũ huic capite imponã, vsque adeò corpore vitiati sacris canonibus sunt infesti, quod non solũ à sacris ordinibus repelluntur, sed etiam à testimonio ferẽdo in criminalibus causis contra clericũ. Ita colligitur ex tex. in capitulo primo, de exception. secundũ communem intellectũ, vt ait Felinus ibi in primis, verbis. & Deci. n. 13. Hyp. Sing. 98. Did. Perez in. l. 1. tit. 3. lib. 1. D. Episcop. Ioan. Bern. infra cap. 20. n. 4. & ibi. aliqua ipse tradidi. & hanc opinionem cõmunem esse testãtur Iul. Clar. lib. 5. recep. sentent. §. fin. q. 24. versi. Prætereà quæro, D. Couar. in pract. quæst. capit. 18. nu. 2. quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendum, vt ex aliquo corporis vitio, absque aliqua animi labe fides alicui non negetur.

Et sine titulo.

CAPVT. XVIII. QVOD nouè ęditum est.

1 *Sine titulo nullus ad sacros ordines potest promoueri.*

2 *Declarantur duæ Pontificiæ cõstitutiones, altera Pij Quinti altera vero Gregorij Decimi Tertij in fauorẽ religiosorum Societatis I E S V.*

3 *Traditur huius capitis germana ratio.*

4 *Beneficium adeò tenue, quod nõ sufficeret ad humanæ vitæ sustentationem nihil prodest, vt eius titulo quis possit ordinari contra D. Martinum Nauarro.*

5 *Titulus non requiritur, vt quis minoribus ordinibus possit insigniri.*

6 *Titulus præsens ad sacros ordines necessarius est, nec sufficit futurus conuincitur quæ opinio Ade. Card.*

7 *Titulus coadiutoriæ, an legitimus sit iudicandus.*

8 *Titulus perpetuus esse debet, & hac ratione vicaria temporalis, vel beneficia manualia (vt appellant) ad sacrorum ordinum promotionem non sufficerent.*

9 *Qui capellaniam obtinet, an dicatur titulum obtinere, vt possit ordinari.*

10 *Qui præstimonium habet, titulum iustum habere dicitur ad ordinum perceptionem.*

11 *Quid vero de eo iudicãdum qui pensionem habet.*

12 *Qui cum titulo ficti patrimonij ad sacros ordines promouetur, non suspensus, sed irregularis est.*

13 *Clericus qui post sacros susceptos ordines ius patrimonij remittit, nullo pacto ante ordinationem conuento, nec irregularis, nec suspensus est contra Fratrẽ Bartholomæum à Medina, licet arbitraria pœna sit multandus.*

14 Pa-

14 *Patrimonium ad cuius titulum Episcopus, aliquem ordinauit, vtrum obtineat priuilegia bonorum Ecclesiasticorum.*

15 *Donatio vel melioratio facta filio, vt iure meliorationis possit sacris ordinibus donari, vtrũ reuocari possit ad intellectum Regiæ legis, primæ titulo sexto, libr. 5. non ordina.*

16 *Donatio vel melioratio dicto modo facta in legitima filij imputanda est cum doctissimo Didaco Couarr. & alijs contra Tellium Ferd.*

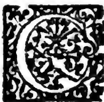

LERICVS qui ad sacros ordines absq; titulo promouetur, vacuã manum impositionem accipit: & ideò ordinis executionem non recipit. Ita diffinitum fuit in Cõcilio Calced. 6. habetur in capit. neminem. 70. distinct. & in Concilio Vrbani habito Placentiæ, quod refertur in capitulo, Sanctorum, eadem distinctione, *Sanctorum* (inquit) *Canonum statutis consona sanctione decernimus, vt sine titulo facto ordinatio irritata habeatur.* Quorum canonum pœna innouata est. Hodie ex Sacro Concilio Tridentin. sess. 22. cap. 2. de refor. Fuit sanè pœna hæc, antiquis temporibus in vsu, & successiuis temporibus obseruata, teste Abb. in capit. cum contingat. de ætate, & quali. Idem Abb. in capit. veniens in primo notab. de filijs presbyt. & in capit. cum secundum de præbend. Qua ratione qui absque titulo sacris fuit ordinibus insignitus suspensionem contrahit, & celebrans efficitur irregularis. Ita tenet Simon Maiol. de irregularitat. libro quarto. capit. 15. in princip. insignis Martin. Nauarr. in manual. confess. capit. 27. numer. 158. idem nouissime consil. 16. titul. de constituti. eiusdem sententiæ fuit Magister Bartol. à Medina quondam in inclyta Salamanticensi Academia sacratissimę Theologię primarius professor (vir multis nominibus insignis) non tamen ex eo libello Hispano sermone ędito, (cui titulum fecit.) *Instruction de confessores.* §. 8. de suspen. folio. 49. Nihil tamen allegat, sed sua innititur authoritate, quod peculiare vitium illi esse solet. *Magist. Bernard. Medina.*

Sunt tamen viri non vulgaris autoritatis existimantes, dictum sacri Tridentini decretum non innouare pœnas dictorum antiquissimorum Canonum, nempe text. in. dict. capit. Sanctorum. 4. & capit. neminem, sed pœnas, capit. cum secundum Apostolum de prębend. diffinitas ea ratione ordinatum contra prædicti decreti formam sine beneficio, vel patrimonio, esse suspensum, nec aliqua pœna puniendum, sed ordinarium solum cogendum esse, vt necessaria minist. ita censuit sacra Concilij congregatio, vt testatur Flami. Pari. de resig. benefic. lib. 2. q. 6. quem post secundam operis huius æditionem legimus qui nostram opiniouem tanquam veriorem amplectitur censens Cõcilium Trident. innouare pęnas d. c. neminem, & C. Sanctorum statu-

ſtatutus, & idem reſpondit ægregius Nauar. conſ. 14. n. 4. tit. de temp. ord. & conſi. 15. 16. & 18. 47 numer. 3. cotit. Quod mirum in modum cenſeo eſſe notandum.

2 *Declaratur quadã Pij V. Pōt. Max. cõſtitutio.* Hodie tamen ſtat nouiſsima Pij Quinti Pontificis Maximi egregia conſtitutio, anno ſui Pō tificatus tertio, milleſimo quingentiſsimo ſexageſimo octauo, pridie Idus Octobris ædita, qua ſancitum eſt, quod non ſolũ clerici ſæculares, ſed regulares ante profeſsionem emiſſam, ordinari ſine titulo non poſsint, & trãſgreſſores inhabiles efficit ad ordines exſequendos, & exſequentes reddit irregulares, cum alijs pœnis ibi conſtitutis, quæ plurimum eſt notanda. Sed illa Pij Sãctio non comprehendit religioſos Societatis IESV, qui poſt tria vota emiſſa ante ſolennem profeſsionem abſque titulo poſſunt ad omnes etiam ſacros ordines, & presbyteratus promoueri dummodo ſui præpoſiti generalis facultas interueniat, de quo ſtant Apoſtolicæ literæ dictæ Societati conceſſæ, à Sanctiſſimo Domino noſtro Gregorio XIII. die vltima Februarij, anno milleſimo quingẽteſimo ſeptuageſimo tertio, Pontificatus ſui, anno primo.

3 Huius vero prohibitionis potiſsima ratio eſt, ne clerici diuini cultus miniſtri, cum maximo totius ordinis ſacerdotalis dedecore mendicare cogantur. Ita tenuit gloſſ. à Doctoribus ibi ſequuta in dict. cap. 1. 70. diſt. cap. diacon. 93. diſtinct. circa mediũ. Concil. Trid. d. cap. 2. cum dicit. *Cum non deceat eos qui diuino miniſterio aſcripti ſunt, cum ordinis dedecore mendicare, aut ſordidum aliquem quæſtum exercere.* Turpis equidem in clero viſa eſt mẽdicitas. Deuteron. capit. 15. ibi. *Non ſit omnino mendicus inter vos.* Etiamſi ſemper dilecta fuit paupertas voluntaria, & diuitiarum contemptus. Miſeria enim ſumma eſt eſſe mendicum authore Bald. in. l. finali. C. qui bon. cedere poſſ. & Eſdras libr. 4. capit. 15. paupertatem inter ingentia mala enumera. *Immittat* (inquit) *tibi mala, viduitatem, paupertatem, & famem.* Et Dominus Malachiæ cap. 2. minatur ſe egeſtatem improbis daturum. Et paupertas ipſa vilitas eſt, vt inquit imperator in. 2. C. quando, & quibus quarta pars debeatur lib. 10. vbi appellat paupertatis vilitatem veluti quod paupertas vilis ſit. Imo etiãſi pauper aliàs ſit nobilis omnibus ludibrio, & cōtẽptui eſt, vt aſſerit ex noſtris Iacob. de ſancto Gregorio in tracta. Feud. fol. 29. Et nobilitas ſine diuitijs, admodum manca eſt, & mutila, teſte Bo. Curt. in tract. de nobili. col. 2. verſi. tertius, & vltimus.

His congruit, quod nobilis ſi inops eſt, non poteſt nobiliter viuere. Nobilis autem qui non poteſt nobiliter viuere, priuilegijs nobilitatis non gaudet, vt autor eſt Iſernia in conſtit. Sicel. incip. vt dignitatum poſt gloſ. ibi. & ſequitur Afflict. 1. not. & apud Stobæum ſerm. 68. ex traductione Geſſic. legimus.

Sciſne quod nobilis quidẽ mortaliũ
Dum pauperes ſunt, non amplius clari exſiſtant.

Etenim paupertate vileſcunt, ac pene ludibrio habẽtur de facto, qui

qui titulo tantum sunt Episcopi si aliunde non habent beneficiũ, vel bona, ex quibus secundum dignitatem (quæ maxima est) alimenta suscipiãt: similiter, & mercenarij clerici, è contrario autẽ diuites atque potentes omnibus sunt venerabiles. Paupertas enim vt ille ait.

Ridiculos homines facit, & vbiq; iacere. Vnde Isidorus. ca. 63. plus ait, venerantur homines pro tẽporali potentia, quam pro reuerentia sanctitatis. Præterea consulto, quæ in eandem sententiã retulerunt Ioan. Stobeus serm. 89. cum sequen. Lucas de Pena. in. l. fin. C. de his qui numer. lib. 10. Seneca de vita beata ad Galionem. Circa quod plurima de more diligentissime scribit Andr. Tiraquel. in tract. de nobit. cap. 2. & 24. Hæc non de paupertate ex animi sententia, sed de paupertate ex fortuna intelligẽda sunt. Veritas enim ipsa dixit. *Beati pauperes: quoniam ipsorum est regnum cælorum.* Matthæi capite. 5. Quę sane paupertas perfectiores discipulos Christi facit Matthęi capit. 29. & Lucę. 14. & Seneca Ethnicus. *Beatissima* (inquit) *res est paupertas*, Et alibi. *Nullum maius lucrum quam carere his quæ possides.*

4 *Titulus ad sacros ordines quis legitimus dicatur.*

Nec equidem sufficeret, pro legitimo titulo quale beneficium ecclesiasticum obtinere: sed requiritur quod is qui ad sacros ordines promouendus est, beneficium habeat, quod sibi ad victũ honeste sufficiat. Ita decretum est in dicto Trident. Concil. ses. 21. capit. 2. de refor. Quod vero dicatur beneficium sufficiens, prudens ordinarius arbitrabitur per regulam illam quę diffiniuit quod determinatio eorum, quæ indeterminate à iure statuũtur, prudenti viro, nempe iudici relinquuntur. l. prima. ff. de iur. de lib. c. de causis. de offic. delegati is pro eius prudentia circumspicere debet ordinandorum, conditiones, & qualitates, quia beneficium quod ignobili sufficeret, sufficiens non erit nobili, & ęgregiè literato. Ideoque labitur mea sententia vir ægregius Martin. Nauarr. in tractat. de oratione. cap. 21. nume. 11. qui in ea fuit sententia, vt existimet beneficiũ etiam exiguum, sufficere, vt quis absque patrimonio, possit ad ordines sacros promoueri. Est equidem eius doctrina contra expressam dicti Concilij decisionem. Nec antiqua iura quæ ipse allegat, probat quod ipse intendit. Sed potius oppositum maxime text. in capit. Episcopus de præbendi, ibi. *Donec in aliqua Ecclesia ei conuenientia stipendia militiæ clericalis assignet.* Semper igitur necessarium est, vt beneficium, siue patrimonium sufficiẽs sit, ad humanæ vitæ sustentationem, vel potest Nauarri opinio intelligi, quando beneficiũ non tam tenue, & exiguum est, quod ad id non sufficiat.

Contra Martin. Nauarr.

5 Titulus vero, qui vt prædiximus, necessarius est, vt Canonica sit ordinatio, tantum desideratur, cum quis ad sacros ordines promouetur, non vero si minoribus initiatur. Ita colligo ex dicto Sacrosancto Trid. Conc. ibi: *Statuit sancta synodus, ne quis deinceps clericus secularis, quamuis alias sit idoneus moribus sciẽtia, & ætate ad sacros ordines promoneat nisi*

nisi prius legitime constet, eum beneficium Ecclesiasticum, quod sibi ad victum honeste sufficiat pacifice possidere. Minores quidem ordines sacri non sunt, sed solũ ministerium ad sacros, ita tenet Sãctus Thomas contra Gentes, lib. 4. cap. 75. Caietan. in tract. de modo tit. ord. suscip. Mart. Nauarr. in manuali confes. cap. 22. num. 27. litera. A. vbi increpat Canonistarum opinionem contrariũ tenentium, & hoc expresse sancitum est in Cathechismo ad Parochos in tract. de sacra. ordi. pagina. 365. & multis probat Simõ Maiolus de irreg. lib. 3. c. 21. num. 7. & ita tenendum est, ex communi opinione praxi recepta passim obseruata vt testatur. Flani. Pari. de resig. benefi. lib. 2. q. 6. n. 4. licet contrariũ tenuerit. glos. in dict. cap. 1. in verbo, neminem 70. distin.

6 Rursus, illud maximè notandũ est, quod titulum accipere debemus, non solum eum qui præsens habetur, sed qui habendus est posteà. Et ideò quando ad dignitatem aliquam obtinendam sacri ordines necessarij sunt, si aliquis ad eam fuerit nominatus, vel postulatus, promoueri potest ad eum titulum, quem habiturus est, & sic sufficit titulus de futuro. Est enim de hoc glos. insignis in c. Osius. in glos. magna. 61. distinctione, quam sequitur Maiolus de irregular. lib. 4. cap. 15. numero. 3. Multum tamen huic sententiæ refragantur verba Concilij Tridentini supra relata, quibus constat quod ad consequendos ordines sacros futurus titulus beneficij minime sufficit, imo nec præsens titulus, nisi pacifica possessio interfuerit. Quo modo igitur postulatus promoueri potest, cum non solũ possessionem beneficij vel dignitatis non habet, sed nec circa tituli proprietatẽ ius obtinet, & ideò alterius electio teneret. text. in cap. bonæ. in. 2. & in cap. postulatione de electio. & vtrobique Doctores longa manu id tradiderunt. & ea ratione cum Catholicum Concilium possessionem pacificam hoc casu requirat, minime sufficeret postulatio, vel nominatio. Sed collatio, & Canonica institutio necessaria est, cum absque ea beneficium Ecclesiasticum, neque obtineri nec possideri possit: vt in regul. beneficium de irregul. iur. lib. 6. cũ simi. Quapropter opinionem istam veriorem hodie esse cẽseo, licet neminem legerim, qui eam tenuerit.

Ex quo videtur asseuerandum ad titulum coauditoriæ, sacros ordines conferendos non esse. Is equidem qui eam obtinet, nõ dicitur habere beneficium Ecclesiasticum cum eius diffinitio, de qua per nostrates, in rub. de præbend. ei non competat.

Sed in hoc verius contrarium censeo, non tamen ratione beneficij possessi, qui is nullum habet, sed alterius iuris, quo sustentari potest, quod iam cum possessione obtineat, sufficit ad ordines suscipiendos. Ita tenet insignis Nauarr. in tractatu illo sing. omni pietate, & eruditione, referto de oratione. capit. 20. numer. 18.

Quibus quidem conuincitur error Fr. Antonij de Cordoua in summa casuum conscientiæ. q. 36. cel.

36. asseuerantis, eum qui in aliqua vniuersitate Sacræ Theologiæ operam dat ita vt breui tempore, ad doctoratus apicem est promouendus posse absque beneficio, & patrimonio sacris ordinibus insigniri sola specie cōsequendi beneficium.

Vnum tamen vel alterū, circa dictū Cōcilij decretum ęgregie notandum est. Primum quod iure antiquo ad sacrorū ordinum promotionem, ius tituli beneficij, vel patrimonij desiderabatur, non vero possessio erat necessaria, prout nunc stante Concilio, quod antiquas pœnas innouat, sed circa possessionem cū nulla erat antiqua cōstitutione, pœna ideò ad casum istum Concilium extendi non debet, eaq; ratione, suspensus non erit, qui habens beneficium vel patrimonium, ad eius titulum ordinatur quanuis pacificam possessionem non fuerit adeptus, vt ægregiè consuluit Marti. Nauarr. licet in citato consi. 15. nume. 3. de temp. ordi. sequitur Flami. Pari. de resig. benefici. lib. 2. q. 6. num. 7. fateor tamen istum peccare, & arbitraria pœna pro modo culpæ puniendum esse. Secundum illud manifestissimi iuris esse censeo illum nullam pęnam incurrere, qui legitimo impedimento minime potuit possessionem adipisci. Neque quando bona fide, & candido animo solo titulo sine possessione fuit ordinatus vt Nauar. d. consi. 15. doctè scribit.

8 Præterea animaduerti oportet, quod titulus qui ad sacros ordines recipiendos necessarius est, perpetuus esse debet. Ita colligitur ex iuribus in huius capitis principio allegatis potissimū ex præcitati Conc. Trid. decisione vbi ad tituli perpetuitatē decissum est, vt nullo modo liceat ei, qui ad titulū alicuius Ecclesiastici beneficij fuerit promotus, illud resignare, neq; ea resignatio admittēda est, nisi cōstito, quod aliūdè viuere cōmodè possit, & resignatio aliter facta nullius momēti est. Ea ratione, vicaria tēporalis, & omnia alia beneficia manualia pro titulo nō sufficerent. Perpetua autē vicaria legitimū titulum induci text. & ibi not. Abb. in. ca. cōstitutus, & in c. Michael. de fil. presb. c. postulasti de rescrip. ca. ad hæc. de offic. vicarij Clem. vni. eo. titulo. Anton. de But. cōs. 3. n. 2. Rom. cōs. 356. n. 5. Bellam. decis. 702. Petrus Rebuff. in tract. congruę portionis, n. 110. & 112. Quint. Mand. in reg. Cācel. 34. de annali. q. 13. n. 3.

Sed vtrum is qui capellaniā obtinet, possit ad eius titulū sacris insigniri ordinibus, quod ex eo permissum esse videtur, quia capellania si appellatione beneficij cōprehenditur. glos. celebris. in Clem. si beneficiorū in glos. magna, circa finē. de decim. quam sequitur Felin. in. c. ex parte. 5. n. 2 de rescrip. Deci. cons. 210. nu. 4. Guid. Pap. decis. Grati. quęstion. 187. numer. 1. Quintil. Mand. in reg. Cancel. de annali. q. 17. nu. 1. Bermon. in comm. in tit. de pub. concub. in verbo, Papa. nume. 5. quæ opinio cōmunis est, & verissima quæ contradictorē non habet, quādo ab initio in fundatione interuenit authoritas Episcopi, & datur in titulum perpetuū alias non reputatur beneficium Ecclesiasticū, ita Rota Romana obser-

obseruat, teste Bermondo docto. num. 5.

Illud vero iure defendi potest, quod licet in primeua capellaniæ fundatione, non interuenerit ordinarij authoritas si tamen non reluctante fundatoris volũtate, postea capellania in Ecclesiasticum beneficium fuerit erecta, nempe per collationem, & Canonicam institutionem fundatoris cõsanguineus, vel alius qui ad ęam vocatus est, eius nomine & titulo poterit ordinari. Et ita receptum est absque controuersia.

Et ex supra traditis infertur, quod aliquando in facti contingentia interrogatus respondi, quod licet apud nos, quam plurima sint sacella, siue oratoria, quę obtinẽt collegia disciplinatorum, seu Societates Sacramenti, vel Diui Rochi, vel aliorũ Diuorum, de quibus per Bartholũ in l. Sodales numer. 6. C. de colleg. illici. Bald. in consi. 162. numero. 4. volum. 5. Card. consi. 11. Decius consi. 148. Paris. consi. 34 nume. 27. volum. 4. quæ ad celebrationem diuinorum capellanias annexas habere solent, quæ iuxta distinctionem supra traditam, dicentur Ecclesiastica beneficia, vt illarum gratia, sacri ordines cõferantur, scilicet, si authoritate ordinarij in perpetuum titulum conferantur.

Poterit similiter quis ordinari ad titulũ seminarij, causa in seruiendi beneficio vnito seminario, vel seruiendi in aliqua Ecclesia cui ad scribitur, & seruire tenetur in ordine suscepto, Conc. Trid. sess. 23. cap. 16. de reforma. Moral. de irreg. lib. 4. cap. 15. n. 2. & ita diffiniuit sacra congregatio Conc. Trid. vt refert Flami. Pari. de resig. benefi. lib. 2. q. 6. numer. 33.

Qui vero prastimonium obtinet, ad eius titulum, ad sacros ordines iuste potest promoueri: ex eleganti decisione text. in cap. final. post princip. de cõcess. præben. lib. 6. vbi præstimonia inter beneficia Ecclesiastica connumerantur, & facta mẽtione, prę- stimonij, Canonicatnm, Parochialium, &c. Subijcitur clausula, & alijs quibuscunque beneficijs: illa dictio alijs, implicat, & designat similitudinem l. si fugitiui. iuncta gloss. fin. C. de seru. fug. capit. cum non ab homine. ibi, *seu alio crimine*. De iudic. ca. sedes. de rescrip. Quę opinio tũc procedit, quando præstimoniũ datur in titulum perpetuum, & habet annexum obsequium spirituale, secus si in sola temporalitate consistat, & non detur in titulum. Ita intelligenda est opinio Ioannis And. qui præstimonium beneficium non esse affirmat. in capit. vni. numer. 3. de rerum permu. lib. 6. & Abb. consil. 74. libr. 1. numero. 4. quæ distinctio colligitur ex Oldrald. consilio. 81. & 140. Gemi. consil. 89. Rebuff. de pacifi. posses. numer. 90. Ioann. Staph. de literis gratię de forma creationis, in Cano. numer. 5. Sed hodie nulla distinctione opus est, pręsertim in Hispania: quia semper præstimoniũ in titulum datur, & habet annexum onus spirituale, ita testatur Mandosi. dict. reg. Cano. quæst. 12. nũm. 3.

Si vero is qui ad sacros ordines affectat promoueri, beneficio 11

cio Ecclesiastico caret, si pensionem, vel patrimonium obtinet, ab ordinibus repellendus nó est, hac enim lege vt condigne viuere possit, sed id passim non omnibus concedi debet, sed solum ij titulo pensionis, vel patrimonio promoueri debent, quos necessitas, vel Ecclesiæ vtilitas ordinari suaserit. Patrimonium vero vel pensio deinceps sine Episcopi licentia alienari, aut extingui, vel remitti nullo modo potest, donec beneficium Ecclesiasticum fuerint consequuti, vel aliunde habeant id quod sibi ad victũ honeste sufficiat. Ita in maximã Christianæ reipublicæ vtilitatem statutum fuit in decreto Concil. Sacrosan. Trid. supra allegati. Qua in re longe cauendum est, ne in consignatione patrimonij loco tituli vllum pactũ fiat, inter ordinatorem, & ordinatũ, quo promittat ordinatus, se nullo tempore ab Episcopo victum petiturum, nam talis conuentio symoniaca est, & ob id qui ordines contulit triennio collatione ordinum est suspensus, ordinatus vero, indeterminato tempore, & ideò perpetuo suspẽsus manet, vt in cap. penultim. de symo. Nec tale pactũ firmitatem poterit obtinere. glos. not. in d. c. penult. in glos. 1. quã communiter Doctores sequuntur teste Ana. ibi num. 1. qui cõtra Abb. in d. c. dicit id procedere etiam si iuramentum interuenerit. idẽ sequitur Felin. ibi.

Hoc vero patrimoniũ, vt quis iuste sacris ordinibus donetur, vt prædixit, debet esse sufficiens ad humanæ vitæ sustentationẽ cap. Episcopus de præbend. cap. tuis capit. cum secundum eo. tit. Ex quo fit quod si de titulo cõstituto quantitas notabilis, & magna deficeret ordines suscipiens perperam esset ordinatus, secus vero si parua deficeret ꝙ arbitrio boni viri relinquẽdum est. vt prudenter consuluit Mar. Nauarr. consil. 17. num. 5. tit. de temp. ordi.

Illud vero circa nostrum institutum notatu dignum cẽseo, ꝙ si quis sacris ordinibus initiatur patrimonio constituto, vel alimentis promissis, vel donatis, eo pacto interposito quo postquã ordinatus fuerit, se non petiturum id quod sibi donatum, vel promissum est, vel si donatum, & traditum fuerit restituturũ promiserit, is absque dubio sine titulo ordinatur, proptereàque in huius capitis pœnam supra constitutam incurrit. Ita tenet Mar. Azpilicueta. in. d. c. 27. num. 158. idem Nauarr. cons. 17. num. 5. tit. de temp. ordinationum.

Sed nec est omittendum, quod qui post sacros susceptos ordines remittit ius patrimonij, ꝙ sibi donatum fuerat, nullo pacto ante ordinationẽ conuento pœnam supradictam non incurrit. arg. glo. sing. in cap. tuis de præbend. & in capit. si Episcopus eo tit. in. 6. quod sequitur Nauarr. in. d. num. 158. Quare cauẽdum est, à Fratre Bart. à Medi. in. d. tractat. §. 8. fol. 49. qui clericũ hoc facientẽ suspensum esse iudicauit. Non tamen diffiteor, quod vltra actus annullationẽ, arbitraria pęna pro modo culpæ tanquam sacratissimam legem violantem puniendum esse.

Vide tamen post huius operis

ris secundam editionem contro uersum apud viros doctissimos, vtrum ordinatus sacris ordinibus ad titulum patrimonij, si illo renuntiato ad maiores ordines fuit promotus censetur, suspensus, & affirmatiuam sentētiā ex eo amplectendam videtur, quia hæc iure equiparantur titulum nullum obtinere, vel illud renuntiasse arg. text. in c. quam periculosum. 7. quæst. 1. & suas re mittentibus actiones nullus regressus datur. l. quæritur si venditori. ff. de ædili. edict. Mihi tamen opinio contraria verior cēsetur istum non esse suspensum, nec in huius. cap. pęnas incidere equidem non debet restare impedimentum quod de iure nullum sortitur effectum reg. non præstat de reg. n. 15. lib. 5. sed Concilij Tridentini prohibitione dicta renuntiati. Nulla est, & pro non facta habetur, ergo nullum potest effectum sortiri etenim is fact. renuntiatione poterit bona illa recuperare, & ea ratione non dicitur sine titulo ordinatus merito igitur in illam pęnā non incidit quanuis mortaliter peccat, & extraordinaria pœna possit puniri, vt tradit egregie Nauarr. consil. 16. tit. de tempo. ordi.

14 Hoc vero patrimonium, cuius ratione absque titulo beneficij Ecclesiastici Episcopus aliquem ordinauit, habere priuilegia bonis Ecclesiarum à iure cō cessa. tenent gloss. not. in capit. Episcopus, de præbend. & ex ea ita colligit Baldus in titul. de pace const. columna. 5. Deci. in dict. capit. Episcopus, idem in capit. Ecclesia Sanct. Mariæ de consti. numer. 18. à qua quidem opinione, ipse libenter dissentio authoritate gloss. in capit. tuis de præben. quam Abbas, & Imo. ibi sequuntur, & Felinus in dicto capit. Ecclesia numer. 10. asserentes, quod ea assignatio patrimonij, vt quis sacris ordinibus initiatur, nihil aliud operatur, quam per eam satisfiat Canonicis constitutionibus, circa hoc loquentibus, vnde ex hac assignatione patrimonium non efficitur Ecclesiasticum: & vltra supra allegatos opinionem istā amplectuntur Ioann. à Selua de benefi. 1. part. quæst. 3. numer. 10. & numer. 29. D. Couarr. in lib. 1. var. resol. cap. 4. num. 4. & sentit idem in capit. Raynaldus. §. 2. numer. 7. de testament. Ferdinand. Vasq. de success. creati. §. 32. numer. 33. Quam opinionem com. esse testatur insignis Nauarr. loco infra allegando. Nec refragatur glos. authoritas in dict. cap. Episcopus de pręben. quę solum dicit istā ad sacros ordines promotum, in persona, & in rebus priuilegio clerici gaudere: quod nemo negauit, quo ad ea priuilegia, quæ clericis eorumque patrimonio à iure concessa sunt. Quo fit clericum istum minime teneri ex huiusmodi bonis laycorum, collectas soluere, vt in facti contingentia interrogatus consuluit Martin. Nauarr. consil. 12. tit. de censib. & iuxta superiorem sententiam interpretanda sunt, quę doctissimus ille vir ibi scribit: non tamen ex hoc sequitur clericum in hoc patrimonio habere priuilegium Ecclesiarū. Vnde in præscriptione talium bonorum, non est tantū tēpus

pus necessarium, sicut in præscribendis bonis Ecclesiæ. glo. sing. & ibi. Abb. in capit. Sanctorum. de præscrip. & in cap. 1. de consue. Franc. Balb. qui alios allegat in tract. præsc. 5. par. prin. q. 5. Pari. ratione restitutio. quæ iure minoris Ecclesijs cōpetit, minime conceditur clericis ratione patrimonij. glos. celebris. in Cle. 1. in glo. 2. de integ. resti. quā fatentur esse communiter approbatam, Domin. Couarr. & Ferdinand. Menchaca in locis supra allegatis: & opinionem istam veriorem censeo, licet contrarie tenuerit Lara. in. l. si quis à libr. §. solet numer. 36. ff. de libr. agno.

15 Occurrit tamen disceptatio huic loco accommodatissima, quid si parentes donauerint filio vt iure meliorationis ad titulū patrimonij ad ordines sacros possit promoueri, an post promotionem ab eis possit reuocari, iuxta Regiā constitutionem primā. tit. 6. lib. 5. Regij ordina. noui. Et dubium facit, nam licet ob onerosam causa donatio facta sit, non tamen iuncta est cum tertio, vt Regia lex, vt irreuocabilis efficiatur melioratio sanciuit. Sed verissimum esse censeo, prædictam meliorationem nullo modo post sacros susceptos ordines, à parentibus posse reuocari. Nam vt supra tradidimus, nullus absque Ecclesiastico beneficio, vel saltem sine patrimonio ordinari potest. Imo si Episcopus absque titulo ordines contulerit, tenetur ordinato necessaria ministrare, donec in aliqua Ecclesia condigna stipendia clericalis militiæ assignet, vt ex Lateranē si Concil. probat Summus Pontifex in cap. Episcopus. & in capituis quæstionibus de præbenda. & ideò non tātum donatio hęc ob onerosam causam fit, nempe vt spirituale matrimonium celebretur, sed etiam tertium respicit, scilicet Episcopum, qui cum non ordinasset, nisi sub spe veræ donationis ordinando facta fuisset, quare iniquum, & captiosum esset, huiusmodi donationē reuocari posse, vt in terminis dictę Regiæ constitutionis asseuerat Michael. Cifontanus eruditi vir ingenij, in. l. 17. Tauri. columm. 2. versicul. Idem in donatione. D. Episcopus Couarruu. in capit. Reynald. §. 2. num. 7. de testamen. Petrus Auendan. resp. 17. in fine. Ioan. Mat. in. d. l. 1. tit. 6. lib. 8. ordi. noui. & doctissimus Tellius Ferdin. in. dict. l. 17. numer. 81. & 82. & de iure communi, idem tradiderunt multi, qui à pręcitatis doctoribus allegantur. *Michael. Cifon.*

Ex quo suboritur anceps quęst. in forensibus tamen controuersijs frequentissima, an donatio facta à patre filio ad titulum patrimonij, vt ordines suscipiat, imputetur ei in legitima, vel præcipuam habebit: quam primus omnium quos ego legi tetigit Ioā. Fab. in. l. si emancipati. C. de colla. versicul. ideò credo. & in ea est sententia, vt existimet talem donationem conferendam non esse, idem in. §. fin. Iusti. de in offi. testament. Ioan. Igneus in. l. 3. §. subuenitur. n. 177. ff. ad Sylan. Barb. Chas. in cōsue. Burg. Rub. 7. §. 5. fo. 246. & omniū latissimè Aymon. consi. 136. per totum. & ex nostris Anton. Gom. (obi- 16

ter tamen,& veluti per transen nam)in.l.29. Tauri.num.21. Sed ab hac opinione redit D. Episco pus Couarr.in capi. Raynaldus. de testib.§.2.numer.7. quo loco censet donationem istam impu tãdam esse in legitima, eo quod sit donatio ob causam quasi pro pter nuptias, cui accedit Petrus Auend.resp.17.Fernand. Mech. de succes.creati.1.par.lib.3.§. 22. num.44.nouissime vero Tellius Ferdina.in.l.29. Tauri. num.16. primam Fabri opinionem contra D. Couarr.amplectitur, quã veram,& communem esse testatur.Idem fatetur Ioan. Matien. in.l.tit.8.lib.5.ordi.noui.glos.2. num.14.quam Tellius ea ratione corroborat, quia secundum leges nostras(vt ille inquit)omne quod non est ob causam con cessum,ad quod parentes poterant compelli iudicis officio,vel in iure expressum non est,nõ im putatur in legitima,nec confertur. Sed pater compelli minime potest, vt hanc donationem filio faciat,vt Aymon dict.consi. latissime differit, nec hoc in iure sancitum est,ergo donatio hęc simplex erit, & ideò in legitima filij non imputabitur. Ego tamẽ (vt meum quale quale sit iudiciũ interponã)D.Episcopo Couarr. opinionem veriorẽ cẽseo quam ipse,& Doctores,qui ei accedũt supra allegati,multis rationibus eam corroborant,solum enim superest,vt satisfaciamus fundamẽto Tellius Ferdinand contra D. Episcopi. opinionem adducto. Nam respondetur,quod non est necessarium, vt ex necessitate præcissa à patre proficatur donatio ob causam, vt in legitima imputanda sit:imputabitur quidem etiam si donatio ob causam ex necessitate tantum causatiua proficiscatur,quod probat text. optimus in.l.omnimodo. §. imputari.C. de inoffic. testam. vbi pater filio ad officium, vel militiam emendam pecuniam subministrauit, nullo quidem iure, nec præcisa necessitate cogẽte, sed solum causatiua necessitate impellebatur,quia aliter is filius non posset, vel non sic facile eã militiam, vel officium adipisci, & illa pecunia in legitima est im putanda.Sic,& in quæstione nostra cum is filius non posset, vel non sic facile ad sacerdotiũ promoueri,nisi à patre dictam donationem receperint,iure consonum est,vt in sua legitima præfacta donatio imputetur. Et ita sæpissime in facti contingentia interrogatus, cum peritissimis consului,& obtinui.

Defenditur opinio D. Couarr. contra Tellium Ferd. & communem.

Serui sine dominorum licentia.

CAPVT. XIX.

1 *Seruus ordinari non potest.*
2 *Si tamen de facto fuerit ordinatus, vere suscipit ordinis Sacramentum.*
3 *Episcopus, qui sciens seruum ordinauit, qua pœna puniatur.*

Vod nulli de seruili conditione ad sacros ordines promoueantur, nisi prius à proprijs dominis libertatem consequantur, cautum est Concilijs 1
Tribu- 2

Triburiensi. & Toletano, de quibus in capitulo. Nulli, & in capitulo, de seruorum. 54. distinct. & in capit. 1. & 2. de seruis non ordinandis. Est enim irreligiosum obligatos existere seruituti, qui sacri ordinis suscipiunt dignitatem, vt sunt verba Concil. 4. Toletan. in Cano. 73. Adeò præter ea Ecclesia olim abhorruit promouendos ad Clerum, alicui subesse seruitutis speciei, vt etiã
b libertos[b] sæcularium promoueri vetuerit, vt in Cõcilio Elibertino, Can. 70. sub his verbis: *Prohibendum vt liberti, quorum patroni in sæculo fuerint, ad clericum non proueharitur*. Et nota quod in hac materia, appellatione sacrorum ordinum, comprehenduntur etiam minores, vt firmat
2 Præpo. in dict. cap. Nulli. Aduerte quod seruitus non impedit ordinis susceptionem de facto: quia si seruus ordinetur, vere or
c dinem suscipit. [c] Istam conclusionem ponit Præpo. in summa. 54. distinct. post Cardin. ibi: Attamen si seruus aliquis fugiens dominum suum qualibet calliditate, aut fraude ad gradus peruenerit Ecclesiasticos, decretum est, vt deponatur, & eius dominus eũ recipiat, vt in capit. 2. de seruis non ordinan. Vbi vide bonam distinctionem, quam descripsit Abb. post glos. quam nec in substantia referre libet, nec transcribere decet, quia temporibus istis casus hic rarissimè contingit.
3 Qua autem pœna puniatur Episcopus, qui sciens seruum ordinauit, aut qui illi nescienti testimonium perhibuit de eo, vide Concil. Aurelia. 1. in Cano. 10. vbi illa describitur in hæc verba: Si seruus, absente, vel nesciente Domino, Episcopo sciẽte, quod seruus Diaconus aut presbyter fuerit ordinatus. ipso in clericatus officio permanente Episcopus cum Domino duplici satisfactione compẽset. Si vero Episcopus eum seruum nescierit, qui testimonium perhibent, aut supplicauerint ordinari, simili rehibitioni teneantur obnoxij. Quod Concilium transcripsit Gratianus in cap. Si seruus. 54. distin.

PRomoueatur. Serui quidẽ nullo modo ad sacros ordines promoueri possunt, nẽ obscuretur maxima sacerdotij dignitas, & authoritas minuatur, vt deplorat Basil. in Epist. 8. ad Eusebium Episcopum Samosaten. Li- A
cet enim libertas non sit de substantia Sacramenti, sicut nec mẽbrorum integritas, est tamen ad ordinũ vsum necessaria: nã cum per ordinum susceptionem homo diuinis officijs mancipetur, debet esse sui iuris, vt libere ministerio Ecclesiæ possit vacare. Et ea ratione non licet ordinibus insignito, saltim in sacris, se se in seruitutem tradere, nisi insignis aliqua pietas intercesserit, vt de Paulino Nolanæ Episcopo, refert Gregor. lib. 3. dialogo. capit. 1. seipsum Tyrannis vendidit, vt subditos redimeret. Et circa huius capitis materiam, vide Regiam. l. 6. titul. 22. partit. 4. qua diffinitum est, seruum qui ad subdiaconatus ordinem fuerit promotus, domino restituendum esse, si intra annum ab eo postuletur, de cuius legis sanctione miratur ibi doctissimus Gregor. in glos. in verbo, *subdiacono*,

Egregie declaratur regia lex Hispanorũ. 6. tit. 22. par. 4.

cum

cum aduersetur.text.in cap. miramur.de serui.non ordi.vbi idé in subdiacono quod in diacono est statutum. Idem disponit Regia.l.18.titul.6.partit.1.qua in re Sacri Iuris Canonici decisionibus standum est, vt prudéter scribit Gregor.in dict.glos. dicta tamen.l.6.procedebat de iure antiquo, secundum statum primittiuæ Ecclesiæ, quando subdiaconatus non erat sacer.ordo.Ita eam interpretatur Gregor. in.d.l.18. in ver.*Epistola*.Et vide etiã Hosti.in summ.tit.de serui. nõ ord. Syluest.in summ.in verb. seruitus.q.6. & latissime examinat, & resoluit Aluer. Troti. libr.2. de vero,& perfecto cleri. cap.4. per totum,& melius Symon Maiolus de irregulari.capit.35. vbi, nũm.4.scribit,quibus modis irregularitas,quæ ex seruitute cõtrahitur,deletur.

B *Etiam libertos.* Vide omnium latissimè Simo.Maiol. de irregula.dict.lib.1.cap.36.

C *Ordinem suscipit.* Vide Fr.Domin. Soto in.7. sentent. dist.25. quæst.1.art.1.

Ad Ratiocinia obligati.

CAPVT. XX. QVOD nouè æditum est.

1 *Obligati ad ratiociniam, minime possunt ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*

2 *Tutores dolo conuicti, vel si publicam Principis tutelam gesserint, vel patrimonium eius tanquam curatores fuerint administrati, à sacris ordinibus suscipiendis repelluntur.*

3 *Astrictus ad priuata, & nõ publica ratiocinia, à sacris ordinibus non arcetur.*

4 *Huius capitis irregularitas perpetua non est, quia finita administratione, & ratiocinibus redditis, funditus euanescit.*

5 *Administratores rerum Ecclesiasticarum, vel miserabilium personarum, pendente administratione, ad ordines promoueri non prohibentur.*

6 *Ad ratiociniã publicam obligati, præstita fideiussione, sacris pessunt ordinibus insigniri.*

7 *Nouiter interpretatur sanctissimi Sixti Quinti constitutio cõdita contra reddendis rationibus obnoxios.*

Ratiocinijs implicati nullo modo ad sacros ordines promoueri possũt nã qui tot curisdĩstrahuntur,& tot inuoluti negotijs, sacrorum ordinum ministerio vacare non possunt. Tũ quia in reddendis rationibus, doli crimine forsam redargui possent, & multis magnisq; litibus vexari, quod frequentissimũ est. Ita fuit diffinitum in Concilio Carthaginen.1. cap.8. & habetur in cap.magnus.54.distin.cap. præterea, si dict.capit.vni de obliga. ad ratioci.l.Officiales.C.de episcop.& cleric.Regia.l.23.titul.6. part.1.Nec mirũ hoc esse debet, cũ ius ciuile istos ad honores, & publica munera promoueri prohibuerit.l.rescripto.§.debitores ff.de munerib.& honorib. & facit

cit leg.1.C. de debit.bono ciuit. lib.10. & in.l. his oneribus.§. 1. &.§.fin.ff.de vacat. munc. & in l.semper.§.conductores.ff.de iure immu. Et tanti habetur ista irregularitas, vt quasi ad exemplũ actionis popularis omnis Ecclesiastica persona excipere potest, ne isti ordinibus sacris initientur, & dominus cui rationes reddendæ sunt, multo magis id efficere poterit, & quilibet alius qui sua interesse putauerat. Ita sing. tenet Abbas in dict. capit. vni.quæst. vltim. Simon Maiolus in tracta.de irregula.lib.2.q.11.numer.2. Imo si totum vnum collegium, ob publicam administrationem ratiõe reddere teneatur, nullus de illo collegio ad ministratione pendẽte potest ad ordines promoueri. Hæc est celebris Archi.sententia in cap. tãtis.81.distin.

2 Tutores quoque, si de dolo cõueniatur, vel si publicam Principis tutelam, vel curam administrauerint, ad sacros ordines ascendere prohibentur, sicuti reliqui ad publica ratiocinia obnoxij text. in dict. capit. vni not. Specula.in tit.de obligã.ad ratiocinia post princi. Quod intelligendum est, nisi compulsi administratiõe suscepissent, vel pro miserabilibus personis, præsertim si Episcopi consensus accessisset. Ita expresse not. Syluest.& Tab.in suis summ.in verbo, ratiocinia, & sicut promoueri possunt, ita & promoti susceptos ordines exercere promittetur. tex. in capit.monachi. 16.q.1. capit. peruenit.86.distin.& est optima l.48.titul.6.part.1. ibi. *O clerigo que ouiesse en guarda bienes de huerfanos.* Et licet Diuus Cyprianus lib.1. epist.9. negat, Sacrificium offerendum esse pro eo qui moriens, clericum ad tutelã vel curam minorum administrandã nominasset, quasi quod clericus huiusmodi administratione, eiusque ratiocinijs inuolutus, à sacrorum ordinum ministerio impie arceretur: vt probatur in capit.Cyprianus.21.quæst.3. Est tamen testimonium illud Cypriani interpretandum, quando tutela, vel administratio alicuius magnatis esset, vel alterius qui amplissimum patrimonium haberet, ita vt clericum illud administrantem, veluti oppressum, & sacris exercendis, segregatum haberet: alioqui si pauperum tutela foret, non solum eam suscipere clericis permissum est, sed piũ est opus. Leo enim Summus Pontifex maximus huius nominis primus, in sermone.2.de Ieiunio decimi mensis. *Studeamus* (inquit) *viduarum defensioni, pupillorum vtilitati, lugentium consolationi, dessidentium paci.*

Huius tamen capitis irregularitatis, dumtaxat locum obtinet, quando quis ob publicam 3
aliquam administrationem ratiocinijs adstrictus esset. At si priuata foret administratio, nullum ad sacros ordines, impedimentum prestat, nisi tantum in duobus casibus. Primo, si de dolo in administratione perpetrato, lis aliqua mota esset. Secundo, si in procinctu esset vt moueatur, ante litis exitum, promoueri non potest, imo si de facto promoueretur, dignus esset depositione, etiamsi postea in causa vincerit. glo. sing.in dict.cap.

tantis.81.dist.per illú.text.& ibi not.Archi.& dict.Regia lex.23. & 24.tit.6.part.1.& ibi Gregor. Lup.quę opinio verissima est,& communis,licet antiquinonnulli,quos allegat.Inno. in dict.ca. vni.nullam differentiá inter publica vel priuata ratiocinia constituerunt, an quis conuincatur dolo vel culpę, cum talis distinctio secundum illum nullo iure probetur.

4 Nec irregularitas hæc perpetua est iudicanda,imò administratione finita rationibusq; redditis,prorsus extingitur. Ita tenet gloss.Hostien. & omnes in dict. capit. vni.gloss.in cap.priscis.55 distinct.idem sequitur Archi. in princ.51. distin. & in dict.capit. præterea.ead. distin. multi tamé venerandæ antiquitatis viri,perpetuam esse iudicarunt. Sed manifestissimè hallucinantur, & in contrarium est recepta nostrorú sententia.Quæ ita demum recipienda est, si publicam administrationem nullo dolo malo ve exercuerunt, at si dolus interuenerit, & Episcopus nouerit: nullo petéte ex proprio eius munere,potest eum tanquam criminosum repellere,text.in cap.infames.6.q.1.gloss.not. in cap. alieni.2.q.7.& in dict.cap.vni. & d.Regia lex.24.Alber.Trot.lib. 2.de vero,& per.cler.capit.6. numer.3.

Inter hos vero qui publicis ratiocinijs sunt obnoxi, minime ascribuntur ij, qui Reipublicæ sunt debitores: ex debito tamen sine aliqua administratione contracto,forte ex mutuo, locatione,vel emptione, vel similibus, alijs contractibus, nam obligatione,vel lite pendente ab ordinibus sacris minime arceantur. glos.not.in d.ca. propterea. vbi Archid. Abb.in dict.cap. vni.q. antepenult. Syluest. & Taur. in summis. in verbo, Ratiocinia. per.l.quisquis emensis.C.de Episcop.& cler.& d.l.rescript.§. debitores,ad municipali.

Item nec ordinibus innitiari prohibentur, administratores rerum Ecclesiasticarum aut miserabilium personarum,aut cuiuslibet alterius piæ causæ publicæ, vel priuatæ,etiam administratione pendente.text.in cap.1.ne clerici vel monach.tex.in d. capit. peruenit.86.distin.ca.iudicatum 89. distin. & dict. Regia.l.23. & not.Calagur.Episcopus infra.c. 60.in principio. 5

Tollitur etiam dictum Canonicum impedimentum, si is qui publicis ratiocinijs astrictus est fideiussores præstiterit. Ita sing. tenet Vicen.in dict.ca. vni. qué ibi refert. & sequitur Abb. Panor.quæstion.antepen.& noster Gregor.in.d.l.23. in verb. *No se puede ordenar*.Et quo ad publica munera ita decissum est, in dict. §.debitores. Quod ita demum verum esse intelligo quando tales fideiussores ita obligarentur, vt possent ante principalem debitorem conueniri,alias simplex fideiussio, sufficere non videtur cum creditor ipse non vulgare detrimentum pateretur, si prius discutiendus esset principalis,antequam fideiussores,possent cóueniri, vt in auth. de fideiussor. & mandato.§.1. col.1. vbi gloss. Iacob. de Veloui. Bar. & Ang. & in auth.præsente.C.de fideiussor.Regia.l.9.titul.12. part.5. & 6

ita

ita terminis tenent Maiolus in dict.tract.de irregul.lib.2.capit. 11.num.14. Quod ad dictum. §. debitores multarum notari debet.

Noua cõstitutio Sixti Quinti Pontific. Maxi. declaratur.

Hodie vero ex sanctissimi Sixti Quinti constitutione Romæ apud sanctum Petrum anno Incarnationis Dominicæ millesimo quingẽtisimo octogesimo Sexto Calen. Decemb. Pontificatus sui anno tertio reddendis ratiocinijs obligatus: minime potest monasticam vitam profiteri, ibi, vel *reddendis ratiocinijs ita obnoxios, vt ex huiusmodi causalis, vel molestia eis illata, vel timẽdum sit ne inferatur, &c.* Nec cõstitutio illa discrimen aliquod constituit inter publica, vel priuata ratiocinia, qua ratione generaliter interpretanda, vt.l. de pretio.ff.de publicia. Quod si patrimonium illius qui profiteri vult, longa administratione superat nec rationes, ita inuolutæ sunt, vt molestia aliqua quouis quæsito colore inferri non possit, non præstaret hoc impedimẽtum, ad religionem profitẽdam, ita ex mente, & verbis supradictæ constitutionis colligitur. Quæ nec locum obtineret quãdo ante religionis ingressum, sufficiens cautio præstaretur, qua si deiussores se ad reddendas rationes obligarent sicut principales debitores, pro qua interpretatione mire conducit Vincen. sententia in cap. vni. de obligat. ad ratio. de qua supra numer. 6.

(.?.)

Illiterati.

CAPVT. XXI.

1 *Illiteratus non potest ad Ecclesiasticos ordines promoueri.*
2 *Cum omnino illiteratis, vt promoueantur ad ordines, non potest dispensari.*
3 *Clericus ignarus, qui de facto sacris fuit ordinibus insignitus, arbitrio iudicis est puniendus.*
4 *Clericus illiteratus priuari debet suo beneficio.*
5 *Papæ etiam ex certa sciẽtia scribenti pro illiterato obtemperãdum non est.*
6 *Collatio beneficij, illiterato facta est nulla ipso iure.*
7 *Illiterati penitus qui dicantur.*

Posteaquam almus ille Paracletus Apostolos ac omnes alios, qui primum mundo orthodoxã fidem nostrã annunciaturi erant, doctrina sacra perdocuit, ac diuinis ambuit mysterijs aliosq; Ecclesię Doctores illuminauit, qui doctrinam ab eo inspiratã futuris tẽporibus pro salute fidelium in scriptis redigerent, iam nõ sic in quacunque sæculi ætate, nouos edocet Apostolos, aut Doctores illuminat. Vnde Ecclesiam sanctam gubernatoris onus cernitur iniũctum, vt proprio discant labore, quæ populis valeant prædicare, quo ve ignorãtes in fide instruant, ac omnes ad Christianos mores obseruandos persuadeant pièque constitutum est, ut qui ad discendi laborẽ non sunt perpessi, guber- 7

nandi, ministrãdique in Ecclesia
Dei honore non fruantur, præ-
maxime quidem ad sui regimen
viris literatis. Ecclesia noscitur
a indigere,[a] vt inquit text. in cap.
1 cum ex eo de elect. in. 6. Vnde
merito Gregorius prohibuit ig
norantem literas ordinari, vt in
cap. Præcipimus. 34. distin. & idẽ
censuit de illiteratis Gelasius, vt
habetur in capit. illiteratos. 36.
distinct. & in capit. 1. 55. distinct.
& Hilarius Papa in capit. pœni-
tentes ea dist. Præterea Iustinia-
nus Imperator in authen. de San
ctis Episcopis. §. Clericos colum
na. 9. nisi literas scirent, non per
b misit clericos ordinari,[b] & ho-
die etiam neque ad primam ton-
suram illiterati viri promoueri
c possunt,[c] vt in cap. fin. de tẽpor.
ordin. in. 6. quod ibi intelligunt
Domin. & Philip. in penitus illi
terato, per text. iunctis gloss. in
dicto cap. præcipimus, & in d. c.
illiteratos, cum quo nõ possunt
2 dispensare Episcopi,[d] vt fiat cle-
d ricus, vt notat Inno. in cap. Di-
lect. de tempor. ordin: cui assen-
tiuntur Domi. & Philip. vbi su-
pra, & Phil. in cap. per tuam, de
Simon. num. 3. & vide Cardi. de
Turrecremata, in cap. si in laicis
48. distin. vbi facit firmam con-
clusionem, quod super omnimo
da ignorantia in sacerdote, nul-
la potest cadere dispẽsatio: quia
de iure diuino est, quod sacerdos
habeat scientiam, vt habetur
Oseæ. 4. cap. Si autem carens lite
e ris omnino fuerit ordinatus, re-
cipit characterem,[e] vt firmant
Inno. & Ioan. And. in cap. cum
in cunctis, de elect. quod refert
Car. Turrecrema. in dict. capit. il
literatos, & idem tenet Cardin.
post Laurent. in Clement. 1. in
fin. verbis, de ætat. & qualitat.
qui asserit, quod etiã puer vnius
diei baptizatus si ordinetur, reci
pit characterem. Pœna autem il 3
literati, qui ad sacros ordines fue
rit promotus, cum in iure non
sit statuta, expresse arbitrio iudi
cis relinquitur,[f] quæ videtur es f
se conueniens, vt ab ordinibus
suspendatur, donec sufficientiã
tali ordini requisitam habuerit.
Practica præterea prælatorum,
& suorum officialium, qua so-
lent ignorãtes clericos semipro
motos, pœnis condignis, vt stu-
dio vacent, compellere: funda-
mentũ habere potest ex his, quæ
disposita sunt in Concilio Tole
tano. 8. in Cano. 8. sub his verbis:
Illi sane qui iam honore dignita
tum funguntur huiusce tamen
ignorantiæ cœcitate vexantur,
aut sponte sumant intẽtionem
necessariam perdiscendi, aut à
maioribus ad lectionis exercitia
cogantur inuiti. Absurdum si
quidem est eos, qui cæteros sim-
pliciores, & laicos habent doce-
re, quibus & disciplinæ, & vitæ
debent esse veluti quoddam spe
culũ, ad alicuius ordinis promo
ueri statum, qui legem Dei igno
rãt, nec literarũ saltem mediocri
tate sunt insigniti. Si vero om- 4
nino illiterato vltra prædictos
ordines beneficium fuerit colla
tum, eo digne priuari potest:[g] g
quia collatio beneficij facta tali
non tenet: vt notat Philip. in d.
c. fina. de tempo. ordin. in. 6. refe
rendo Inno. & Ioann. Andr. in
cap. cum nostris, de conces. præ-
ben. æquiparat enim Innoc. ibi
illiteratum mulieri ac infanti. Et
facit quod Felin. tenet in capit.
inqui-

Inquisitioni de sententia excommun. vbi dicit quod si Papa scribat, etiam ex certa scientia pro illiterato, credit, quod non est ei obediendum: quia vitium illiteraturæ est de iure diuino cap. nisi cum pridem. de renuntia. capi. literaturæ. 38. distin.
6 Et confirmat hoc, quia ius canonicũ magis abhorret illiteratum, quam homicidam, quia collatio facta homicidæ tenet: secus si fiat illiterato, quia est ipso iure nulla,
h [h] & refert ita tenere expresse Imol. in dict. capit. cum nostris. Per quæ verba dicit etiam idem Fel. in cap. si quando col. 10. nu. 30. de rescrip. quod omnino illiteratus est incapax dignitatis ipso iure, sicut infans, furiosus, & similes. Et paulò inferius tractando de sufficientia requisita in prælatis, dicit, quod vbi concurrit totalis illiteratura, credit quod si Papa dispẽsaret, esset dispensare directe contra ius diuinum.
i [i] Penitus autem illiterati illi dicũtur, qui nesciunt facere officium ad quod tenentur, vt dicit Domin. in capit. sedulo. 38. dist. column. 2.

A *Indigere*. Vide Ioann. Monachum, in capit. cum ex eo, de electio. lib. 6. Felin. in capit. si quando. column. 4. de rescrip. & latissime Albert. Troti. lib. 2. de vero, & perfectio cleri. c. 32. cum multis sequentibus.

B *Ordinari*. Vide Petrum Rebuff. in pract. benefi. in parte de cleric. & à quibus, & quo mod. creent. num. 25. fol. 12. Domin. Soto, in 4. sent. dist. 25. q. 1. artic. 4. Et quod illiteratus sit irregularis, tenet expresse Innoc. in capit. cum in nostris, column. 1. de conces. præb. Aluar. Pelag. de planctu Ecclesiæ lib. 1. articul. 48 & latissime differit Simon Maiolus de irregular. lib. 1. capit. 32. Quæ sententia communis est, vt fatetur Martin. Nauarr. in capit. si quando de rescript. excep. 11. in princip. Quæ vero scientia in promouendis ad sacros ordines desideretur, iudicandum est pro ratione ordinum, ac oneris suscepti capit. cum in Ecclesia. de elect. capit. quod ipsis. 38. dist. Innoc. in dict. capit. cum in cunctis, vbi eleganter scribit quod is dicetur idoneam, & sufficientem scientiam habere, quę sufficiens est attenta illius dignitate, loco, & ordine: cuius opinionem communi suffragio Doctores approbant, ibi, Cardin. Imol. & Bonif. in Clement. 1. de ętate, & qualitat. & tenet. Sanct. Thom. in 1. 2. quæst. 76. art. 2. qui sic ait. *Omnes tenẽtur scire cõmuniter ea quę sunt fidei, & vniuersalia iuris præcepta: singuli autem ea quæ ad eorum statum vel officium spectant.* Et ideo quæ scientia sufficiens sit, iudicis arbitro relictũ est, vt scribit Bonif. in dict. Clement. 1. Martin. Nauarr. in d. except. 11. Hodie autem ex Sacro Concilio Trident. per singulos ordines melius explicatũ ac diffinitum est. Tonsura etenim nõ nisi chrismate confirmatis, & fidei rudimenta, & legere ac scribere scientibus confertur, vt dispositum est sessione. 23. capit. 4. de refor. Minores vero, vsq; ad acolicatũ, non conferuntur, nisi Latinam linguam intelligẽtibus ibidem capit. 11. & post redditũ testimonium de literis ac mo-

ribus per parochũ,& scholæ magistrum.ibi.cap.5: Maiores autẽ sacri, non conferuntur nisi ijs qui probe versati sunt in minorib',ac de his bene instructi sint, quæ exercendo ordini,quem suscipiunt conueniunt.ibidem ca. 13.Presbyteratus ei soli conceditur, qui docere possit populo, ea quæ ad salutem scire necesse est.ibi capit. 14. Episcopatus vero ei solum conceditur,qui vtrũque testamentum scit.diuinis literis,& suos possit docere, & alienos confutare.cap.omnes. 38. distin.cum iudex sit animarum. c.de persona. 11. q.1. & ea ratione in Tridentino Concilio, sess. 22.c.2.de refor. vt quis ad episcopatus dignitatem possit promoueri,Doctor.aut Licentiatus in Theologia, vel iure Pontificio esse oportet,aut publicæ alicuius Academiæ testimonio idoneus,ad alios docendos apparuerit.

Illud autem circa huius cap.argumentum notatu dignum est, quod in tantum scientia,& morũ integritas,in ad ordines promouendis desideratur,quod clericus absque sui ordinarij examine literis cõmẽdatitijs ab alieno examinatus, & promotus: si tamen postea ad diuina munera celebranda, vel sacramenta ministranda:incapax & minus idoneus fuerit repertus, iure poterit sui ordinarij arbitrio,ab ordinum exercitio, & ab alteris ministerio ad tempus suspendi, Cõcil.Trident.sess.14.c.3.de reforma.Verumtamen est quod idem Concil.sess.23.c.3.de ref. Episcopis interdixit ne subditos suos, aliter quam probatos,& examinatos:ad alium Episcopum ordinandos dimittant.

Mea tamen sententia, illud decretum dictæ sess.14.ca.3. procedet, quando propter absentiam, vel aliud legitimum impedimẽtum examen ab ordinario fieri inquit.Semper tamen ordinibus initiandus morum integritate, & vitæ probitate ordinarij testimonio laudandus,& commendãdus est: quod si aliter ab alieno Episcopo fuerit ordinatus,ordinans à collatione ordinum per annum,& ordinatus à suscepto rum ordinum exsecutione,quãdiu proprio ordinario videbitur expedire sit suspensus, Concil. Trid.d.sess.23.c.8.de ref.

Aliquando tamen, ad consequendum Sacerdotium, tam ardens in homine charitas esse potest,vt scientiæ defectum supplere possit;si nõ sit penitus inscius & illiteratus sic text.in c.nisi cũ pridem.de renun.ibi.*Scientia inflat,charitas autẽ ædificat:& ideo imperfectum scientiæ potest supplere perfectio charitatis*. Antiquis enim temporibus quandoq; permissum fuit,vt charitas scientię prępõderaret,maxima tunc spes erat,vt qui plurimum diligeret, etiam in scientijs plurimum proficere posset.glos.in cap.solicitudo.52.dist. Sanctus quidem Flauianus Episcopus Macedonicũ Anachoretam ad sacerdotiũpromouit, virũ cuiusuis disciplinæ expertem in locis agrestibus, & in verticibus montium educatũ simplicem, sacrarumque literarum imperitissimũ, sed quia in eo summa charitas vigebat, ob id eũpromouit,vt testaturTheodoret.in Philotheo in vitaMacedonij,

donij,& Lipom.Vit.S.Thom.secundo. Nonne etiam Sacerdotio dignus fuit S.Antonius Anachoreta, ob eius incredibilem charitatem,quem fuisse indoctũ probat Augustin.lib.1.de doctrina Christi, in prologo, de quo multa scribit Casiodo. historiæ tripar.lib.1.cap.10.

C *Promoueri possunt.* Vide sacrosanctum Concilium Tridentinũ supra allegatum,sed.21.cap.4.de reformat.Mart.Nauar.in manuali confess.c.27.num.205.

D *Dispẽsare Episcopi.* Adde quod hęc authoris sententia procedit in viris iam ætate grauescentibus,sed in iuuene septem annorum,potest Episcopus cum modica scientia ei primam tonsurã conferre, habita ætatis ratione, &sub spe futuri studij.Ita authorem nostrum interpretatur Petrus Rebuff.in pract.benefi. tit. de clericis,& à quibus, & quomodo.Creen.n.29. Hodie tamẽ pręcedens Concilij decisio ad vnguem reseranda est.

E *Recipit characterem.* Vide Domin.Soto in.4.sententia. distin. 25. quęstion.1. articul. 2.8. imo Maior.de irregularita.lib.1. cap. 32.num.11.

F *Relinquitur.* Adde text.in.l.1.§ expilatores. ff. de effractor. vbi Bart.tradit Deci.in capit.de causis.de officio.delegat. & in.l. si fugitiui. numer. 84. C. de seru. fug.

G *Priuari potest.* Adde Concil. Trid.sess.21.c.6.quo sancitũ est, quod si illiterati.& imperiti clerici Rectores.Ecclesiarum steterint, priuandi non sunt. si alias honeste,& probę vitæ fuerint, sed ab Episcopis illis coadiutores deputandi sunt.Quę decisio procedit, in iam promotis, alioquĩ nondum promoti prætextu idonei vicarij admittendi nõ sunt. Ita declarat Maiolus de irregul. lib.1.cap.32.nu.13.Et nota, quod is qui illiterato beneficium contulit, à pœna non est immunis: nam omne damnum ab eo illatũ resarcire tenetur.Ita expresse docét Anchar.& Cardin.in Clem. 1.column.vltim.de ętate,& quali.Angel. de Claua.si. in sum. in verbo,restitutio.Felin.ca.si quãdo numer. 7.de rescri. Cosmas in pragmat.Gall.in verbo,indignorum, quam doctrinam tanquam mirabilem, & stupendam, refert, & sequitur Martin. Nauarr.in dict.exception.11. Ioan. Lup.in capit.per vestras.§.26.numer.11.de don.inter vir. & vxo. suffragatur text.in.l.1.& 2.C.de peri.nom. lib.11. capit. Valentinianus.63.distin.ad mediũ, cum dicit.*Super vos est tales electio.* Et mortalem culpam contrahit, quia ministerio Dei indignos,& immeritos eligit. text.in capit. monasterij.19.ca.15. quæstion.3. gloss.penult.in capit.ad Apostolicam de regul. & transgreditur Decreta Canonica statuentia optimum eligendum esse. capite. Metropolitano.63.distinct.& ea ratione etiam mortaliter peccat.capit.quia eadem.1. disti. capit. quę in Ecclesiarum de constitut.cap.fin.eod.titul.in.6. Et duodecim pęnas quibus afficitur,qui indigno beneficium Ecclesiasticum contulit,diligenter congessit Petrus Rebuff.in practicis bene.de pęnis contra Collaro.indi.conf.

Nulla. Adde Martin. Nauarr. in.d. H

Collatio beneficij illiterato facta, an firmitatē obtineat.

in.d.cap.si quando. excep.11. de rescrip.qui opinionem istam cōmuné esse testatur, quam tenuerunt.Inno.& Panor.in cap.cum in nostris.de concess.præben.Felin.in capit. per tuas de Simon. Ioann.Cora. in tract. de sacerd. 3.part.cap.5. numer.3. cui communi,& verissime sententiæ suffragatur text.not.in c.cū in cunctis.§.fi.de elect.qui probat, eū qui confert beneficium, vel ad illud scienter eligit indignum, ob ætatis, morum, scientiæ, vel natalium defectum, pro ea vice priuari eligiendi, vel conferendi facultate: collationem vel electionem ipsam ad aliū deuolui. Ex quo quidem text. ponderandum est collationem, vel electionem factam, patienti aliquem ex illis quatuor defectibus, ad aliū deuolui: igitur collatio nulla fuit quia alias non deuolueretur facienda, si iam facta teneret. Deinde conducit text. optimus in c. dudum.de election.quo dispositum est electionem eius, qui tempore quo eligebatur defectum ætatis, vel sciētiæ patiebatur inutilem esse ipso iure. cuius ratione Abb.ibi.num.11.not.collationem nesciēti factā ipso iure nullam esse,& vide text.glo. & Doctores in Clem.de ætate,& qualitate. Quę communis sententia procedit in tātum, vt ea collatio quę literarū inscio facta fuerit, coloratum titulū possidenti nō pręstet. Ita colliges ex doctissimo, & omnibus numeris consumatissimo Petro Rebuffo in tractat.de pacifi.posse.num. 213. Si iunges ea quæ ipse dixit, ibi. nu. 172.vers. quanto non procedit. Hæc tamen opinio vera est, in penitus illiterato, qui Latini sermonis apud Latinos est ignarus, & Græci apud Græcos, nō vero procedit, quando quis qualem scientiam habet, licet non idoneam, licet equidem collatio ei facta firmitatem de iure non obtineat, coloratum titulum præbet. Ita sing. interpretatur Nau. de excep.11.versi. Et ideò fol.47. quod probat ex his quæ Abb.& Doctores tradiderunt in d.c. cū in nostris.de concess.pręben. Cosmas in prag.tit.de pacific. posse. verbo.coloratum. Imo amplius existimat ipsemet Rebuff. in loco nouissime allegato clericum illiteratum qui beneficiū triennio possidet.non gaudere beneficio regulę de triennali possessore. Sed hoc iure improbat in dicto loco. Ex cuius dictis, limitanda ex authoris nostri, & aliorūm recepta sentētia dupliciter. Primò, vt solum procedat in eo qui nunquam literas didicit: secus vero si eas semel didicisset, & posteà ob infirmitatem, vel ob aliā causam, lapsus fuisset memoria: ita vt prorsus literas ignoraret, quia quo ad habilitatē impetrantis tempus acquisitionis beneficij attendi debet text. in capit. ei cui de prębend. in.6. & in capitulo, cum de beneficio. & in capitulo. is cui eodem titul. & lib.& in Clem. si beneficio. eodem titul. Secundò singulariter limita, nam licet collatio beneficij illiterato, facta nulla sit à principio, si ita tamen literas ille addiscat,& is qui contulit, non pęniteat, pristina collatio tacita quædam, collatione reuiuiscit, quod multis confirmari potest maximè ex his, quæ scribit Abbas

Abbas in capit. cum ex officij de præscriptionibus, vbi Felin. numer. 36.

I *Contra ius diuinum.* Adde Inno. in c. dilectus de temp. ordi. Cardi. à Turrecrema in c. si in laicis 38. dist. vide latissimè circa hoc necnō totius huius capitis argumentū, Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. Anchar. 5. casu. 425. quem post hæc scripta legi.

Neophiti.

CAPVT XXIII. QVOD noue editum est.

1 *Neophitus, quis propriè nuncupatur.*

2 *Neophitus minime sacris ordinibus potest insigniri.*

3 *Munera, siue officia sæcularia Neophitis sunt interdicta, ibique de interpretatione Toletani Concilij. 3. cap. 4.*

4 *Iudæus Christiani tutor, vel administrator, esse prohibetur, ibi interpretatur. l. Spadonem. §. iā autem. ff. de excusa. tutor.*

5 *Neophitus contra Christianum testimoniū proferre prohibetur.*

6 *Nouiter cōuersi, quos vulgo (moriscos appellamus) non sunt testes idonei.*

7 *Neophitus quando ordinibus Ecclesiasticis possit insigniri.*

8 *Neophitus qui impropriè sic appellatur, an à Sacris ordinibus sit arcendus.*

9 *Iudæi Hispaniā coluerūt, à qua multis iustissimisq́ causis fuerunt expulsi.*

10 *Nullus Iudæus, vel alterius sectæ, potest in Hispaniarū regnis incolatum habere.*

11 *Descendentes à Iudæis, vel ex alia infecta familia, à Collegijs & Confraternitatibus, iustissime possunt repelli, quod multis magnisq́ rationibus ostenditur.*

12 *Qui ex Iudaica, vel ex alia infecta familia descendunt, solent malis corruptis moribus coinquinari.*

13 *Apud Hebræos, & Ethnicos nullus ad sacerdotium promouebatur, qui labem generis pateretur.*

14 *Defenduntur cōstitutiones collegiorum excludentes, ab ipsorum domicilio eos qui generis labem patiuntur.*

15 *A domo amplissima Regum Hispaniarum, sanguine infecti repelluntur.*

16 *Mutanda non sunt, quæ certā interpretationem habuerunt.*

17 *Licet generis labe infecti, virtutibus, & literis polleant, minime ad dicta collegia admittendi sunt, & vtrum his dispensatio indulgeatur.*

18 *Refertur Alphonsi à Mōtaluo Hispani opinio, quæ posteà refutatur.*

19 *Defenditur contra apologiam Henrici Mauroi Franciscani, statutum Sanctissimæ Toletanæ Ecclesiæ, nec non Genensis.*

20 *Generis macula, siue nota in antiquis, indicijs, & fama probatur, & testibus de auditu deponentibus fides adhibenda est.*

21 *Testes qui circa generis qualitatem testimonium protulerunt pro militari dignitate consequenda, vel pro ingressu collegiorum, vel adipiscendis beneficijs publicandi non sunt.*

22 Ha-

22 *Hæreticorum filij, an ad sacros ordines possint promoueri.*

23 *Summariæ probationes, circa generis qualitatem quæ fieri solent, ab illis qui ordinibus sunt decorandi, quem effectum contineant.*

24 *Concilium Tridentinum sess. 23. cap. 7. de reforma. interpretatur.*

25 *Neophitus is dicitur, qui nuper religionẽ ingressus est, & quo tempore ad dignitates religionis possit aspirare.*

1
Eophitæ propriè hi appellãtur, qui ex Iudaica lege, aut Mahumetica, vel Ethnica, nuper Christi legem sacrosanctam professi sunt, quasi nouiter in Christiana religione plantati: testimonio Diui Gregorij lib. 7. epist. c. 111. ad Siagrum episcopum. Habetur in cap. vlt. 48. distin. Non vero propriè Neophitæ dicentur, qui à primis incunabulis Christianã militiam professi fuerunt, etiamsi à Iudæis Ethnicisue originem habuerint. Primos vero
2 (quos propio vocabulo Neophitos appellamus) à sacris ordinibus arcendos esse pluribus antiquorum patrum decretis institutum fuit. Pirmò sanè Apostolica authoritate Diuini Pauli prima ad Timoth. c. 3. ibi. *Nõ Neophitũ.* Præterea Niceno Concilio his verbis decretum est: *Tẽpore opus est vt cathecumenus quisque fiat, & post Baptismum multa probatione indiget euidens: namque est Apostolicũ præceptũ non Neophitũ.* Retulit Gratianus in ca. quoniam. 48. distin. Concilium Arelatense secũdũ sub Syluestro Põtifice primo huius nomine celebratũ canone primo diffiniuit, eos ad Diaconatus, vel Subdiaconatus ministerium promouẽdos non esse. Hoc itẽ prohibuit Concilium Laodicense celebratũ sub Liberio Pontifice Romano. c. 3. apud Laodiceam Phrygię vrbem, & licet Prouinciale fuerit, posteà confirmatum fuit sexta Synodo generali. Ideoq; qui in ęgritudine baptizatus fuit ad Sacrum suscipiendum ordinem non admittitur text. in. ca. 1. 57. dist. quem singularẽ esse testatur Roman. sing. 46. & videndus est Euseb. lib. 6. historię ecclesiast. ca. 33. qui testatur olim minime licuisse clericum fieri, qui maxima pressus necessitate morboq; grauatus baptizatus fuisset. Præterea Sũmorumq; Pontificũ decretis Neophiti à sacris ordinibus arcentur. Sozimus Summus Ecclesiæ Præsul hoc ita sanciuit in. c. qui Ecclesiasticis. 59. distin. & Vrbanus Papa in cap. si officia. eadem distinct. Gregor. in. c. sicut. 48. distinct. & in capit. hoc ad nos. 59. dist. & in cap. si sacerdotale. 61. dist. Celestinus in cap. ordinatos. 59. distinct. Hormisda. in capit. in sacerdotibus. 61. dist. & in cap. non negamus. ibi. Leo Papa in cap. miramur. 61. distinct. Syrius Pontifex huius nominis primus, hoc ipsum prohibuit in Epistola tertia ad vniuersos orthodoxos, Diuus etiã Ambrosius in cap. Neophitẽis. d. distinct. 61. Cuius quidem prohibitionis ratio adducitur à Diuo Paulo. d. c. 3. ibi. *Ne forte eleuatus in superbiã, in iudiciũ incidat, & in laqueũ diaboli (hoc est, in arrogãtiam)*

tiā(quæ est Diaboli ruina.) Tum quia is alios edocere nō potest, quæ nunquam ipse dicit. Tum etiam quia alijs se conformare non poterit, cum nunqnam ipse statum Ecclesiæ regendo, expertus est (vt vtar verbis gloss.) in principio. 48. distinct. in verbo, *Prohibentur.* De quo argumento vltra ordinarios interpretes, latè legendus est insignis D. Couarru. in Clem. si furiosus. 1. parte, i relecti. §. secundo. numer. 7. de homi. Alber. Troti. libr. 2. de vero & perfect. cleric. cap. 12. Simon Maiolus de irregula. lib. 1. cap. 31.

3 Nec mirum est neophitos ad sacros ordines admittendos nō esse, cum officia publica sæcularia munera eis interdicta sint: vt statutum fuit in Concilio Toletano. 4. cap. 63. & habetur in. c. constituit. 17. quæst. 4. & in Concilio Toletano. 3. capit. 14. quod continetur, in cap. nulla. 54. dist. cap. penult. de iud. Quod idem obseruandum est in his qui ex Iudæis sunt, qui apud Christianos publicis muneribus fungi non possunt, vt in dict. 3. Toletano Concilio continetur, & in d. cap. constituit tenet Roman. sing. 672. Iass. in rubr. ff. de iusti. & iure. colum. 1. Couarr. in loco nouissimè allegato. Montal. in l. 2. titul. 3. lib. 4. Fori. vbi multis probare contendit, Toletanum Concilium non esse intelligendum de his qui ex Iudæorum gēte fidem Catholicam susceperūt quia à secularibus muneribus isti arcendi non sunt. Hoc idem not. Felin. in Ripa, numer. 31. in dicto. capite. eam te. de rescrip. idem Felin. in capit. cum sit, de Iudæis, & est egregia. l. 6. titul. 24. part. 7. Sed quod tantum Cōcilium procedat in ipsismet Iudæis, qui fidem nostram nunquā professi sunt, qui ad publicos magistratus, vel publica munera recipiendi non sunt. l. vltim. C. de iud. l. 3. titul. 24. part. 7. Quibus minime refragatur. l. generaliter §. fin. ff. de Decurioni. quæ ad honores admittit eos qui Iudaicā superstitionem sequuntur. Quoniam non de Iudæis intelligitur sed de Christianis, qui in Iudæa primum fuerant: ideoque Iudaicam superstitionem sequi dicuntur à Iure consulto, vt eruditè, eleganter, & copiose ostendit Andr. Alciat. lib. dispunction. 3. capit. 8. & in. l. quidam ignauiæ. C. de Decurioni. libro decimo. Sequitur Andr. Tiraquell. de iure primogeni. quæstion. 66. numer. 40. Qui quidem intellectus minime placet Doct. Couarruu. in loco nouissimè allegato, numero. fin. qui quibusdam rationibus in medium adductis, testatur receptam esse sententiam. d. §. fin. d. l. generaliter, antiquatū, & correptum esse, per. d. l. vlt. de Iudæ.

Parique ratione Iudęus Christiani tutor, vel administrator esse nullo modo potest, ne eū prauis, & iniquis moribus, & Iudaicis superstitionibus erudiat, ita Bart. & Iass. in rub. ff. de iust. & iure. Ana. in rubr. de Iudæis numer. 7. Felin. in cap. cum sit colum. 1. eo. tit. Roma. in. l. pactum numer. 11. C. de colla. Socin. consilio. 70. colum. vltim. lib. 1. Imo nec mater Iudæa filiorum suorum tutrix esse potest, vt tenuit Angel. Aretin. in. §. prætereà, co 4

lumna. 25. verb. *Ex isto text.* instit. de excep. vbi asseuerat. ita tenuisse, & consuluisse (licet vt ille inquit) quidam Doctor Bononiæ non gustauerit, & fortasse intelligit de Barba. qui cõtrarium consuluit, cõsilio. 15. in. 1. dubio lib. 1. & Barba. opinionem vltra supra allegatos sequuti sunt Andræa. Tiraquell. dict. quæstion. 66. numer. 17. Couarruu. dict. §. 2. nec dubito communem esse, licet contrariam tenuerit Fulgo. & Mart. Laud. in dict. rubrica. ff. de iustitia & iure, authoritate textus in leg. spadonem. §. iam autem. ff. de excusat. tutor. vbi Modestinus. ait. *Iam autẽ Iudæi quoq; non Iudæorum tutores erũt quemadmodũ cætera munera subeunt. Namque eos constitutiones solutos esse volunt solis illis rebus, per quas superstitio eorum pollui videatur.* Nam vel illa lex est correcta, vel si in viridi obseruantia, locum obtinebit in municipio, quod Iudæos incolas, vel Gentiles habet, non de eo quod Christianorum legem obseruat, & eorum iurisdictioni subditur, ita interpretatur Diuus Couarruuias, vbi supra.

5 Et non solum Neophitus à sacris ordinibus, publicisque officijs arcendus est, sed ex sentẽtia sapientissimorum virorum is ad testimonium ferendum contra Christianum, admittendus non est: ita tenet singu. Felin. in dicto capite, cum sit, & in capite Iudæi de Iudęis, qui allegat pro hac sententia, textus in capite non potest. 2. quæstione. 7. ex Concilio Toletano. 4. capit. 62. qui minime id probat. nam Concilium solum tractat de eo, qui cum Iudæus esset, ad Christi fidem conuersus, eam impie deseruit, non autem de eo, qui nouiter fidem nostram profitetur, & ea ratione Felin. opinio non placet. D. Couarruu. in dicto. §. 2. non tamen prorsus ab ea recedit, prudenterque iudices admonet, vt ea opinione ad praxim recipienda cautissime vtantur: eam tamen indistincte sequitur Francisc. de Ripa in dicto capite eam text. numer. 30. Tamen ab hinc annis plus mille, antiqua lex de hoc ædita seruabatur, vt nullus de Iudæorum progenie, etiam iam Baptizatus contra Christianum testis esse poterat. Ita inter aliàs Gothorum leges sancitum erat in leg. 10. libr. 12. Sed cum lex illa antiquata iam sit, iudicis prudentiæ relinquendum cẽseo, qui perpensa qualitate rei, ipsorumque testium, ex dicta causa fidem adhibeat, vel denegauit.

Illud vero ex superioribus certissimum esse censeo, quod nouiter conuersi, qui ad nos peruenerunt ex Granatensi Rebellione, anno millesimo quingentesimo, sexagesimo nono, (*quos Moriscos*, appellamus) licet baptizati sint, cum tamen contra eos plurimum vrgeat sinistra suspitio, quod fidem Christi non pio animi candore profiteantur, & multi in ea præuaricati sunt, & malis impijsq; moribus sint imbuti testes idonei non sunt, nec integra fides eis dabitur: pro quo plurimum conducit textus egregius, in dicto capite non potest, quod in Forensibus controuersijs vtilissimum est. 6

Pote-

Poterit tamẽ Neophitus (vt ad institutum sermonẽ redeamus) tũc ad sacros ordines, & beneficia Ecclesiastica promoueri, cum Christianis moribus satis fuerit instructus, & grandes iam progressus in fide nostra fecisset: ita vt vetaranus Christi miles dici posśit text. in cap. 1957. distinct. quem ad hoc notat Roma. sing. 416. Deci. in capit. eam te. de rescrip. column. 3. Felin. in dict. ca. cum iam sit de Iudæis. Non quidem breui transacto tempore antiquos mores mutasse credendũ est, vt elegantisśime scribit Seneca, lib. 2. de ira. Propterea Marcus Tullius omniũ doctrinarũ ne dicam horarum homo, & is consummatisśimus in ea oratione, quam pro Publio Sylla elegãtisśime recitauit. *Omnibus* (inquit) *in rebus indices quæ grauiores maioresquẽ sunt quod quisque voluerit cogitauerit, admiserit, non ex crimine, sed ex moribus eius, qui arguitur est ponderandum, neque enim potest quispiam nostrum subito fingi: neque cuiusque repente vita mutari, aut natura conuerti nemo repente fit summus, nemo repente turpisśimus.* Quæ posteriora verba suppresso Ciceronis nomine vsurpauit Gratianus in. §. charitas hæc, quæ de charitate, & in. §. exordia. de pœni. dist. 2. vbi glo. in eam sententiam citat illud Satyrici Poetæ, Satyra secunda.

Nemo repente fuit turpisśimus: accipient te.
Paulatim, qui longa domi redimicula sumunt.

Neq; satis est, vt semel quis, aut vnico actu bonus vir probatus sit, sed vt sæpisśime, & in pluribus diuersisq; actibus perspectus exploratusque sit, necesse est. Nã sicut veteri prouerbio apud Arist. lib. Ethi. 1. cap. 7. vna hirundo ver non facit, quod refert Bal. in. l. iura. constit. in princi ff. de legib. quam sententiam Poeticis numeris eleganter cõplexus est Baptista Mantuanus.

Ver non vna dies, non vna reducit hirundo.

Sic neque vnus actus satis est ad probationem consummatæ, & absolutę virtutis, vt satis innuit textus in procem. institut. §. cũque hoc Deo propitio. in illis verbis. *Iam ex multis rerum argumentis accipimus.* Quibus mire concinit, quod doctisśime scribit Eusebius de prępàratione Euangelica, lib. 4. capit. 1. *Non arcu* (inquit) *aut funda artificiose eũ vti dicemus, qui cum sæpius, atque sæpius telum proiecerit semel aut ad summum bis, vel ter ad signum peruenerit, cum pœnè infinities lõgisśime à signo absuerit: nec ille certè medicinam tenet, qui cum multos interemerit, vix tandẽ vnum à morte liberauit.*

Secundi autem quos in huius capitis limina improprie, Neophitos appellari, ex communi, & recepta sententia tradidimus, nec à sacris ordinibus, nec ab Ecclesiasticis beneficijs secularibusque officijs excluduntur. Si enim à natiuitatis tẽpore fidem Christi coluerunt, nullum sibi impedimentum præstat, quod à Iudæis Sarracenis ve originem habeant: licet apud Hispanos hi ignominiæ causa Conuersi, vel Marrani nuncupentur, ita Singu. tenet Diuus Couarruuias. dict. §. 2. numer. 8. & tradit latisśimè 8

simè Ioann. Otalora de nobilitate.2.part.3.part. principalis capitulo septimo, per totum. Licet Ioann. Staphi. in tractat. de liter. gratiæ, & iust. versicul. fin. numer.30. asseueret consuetudine receptum esse, vt istis dispensatio indulgeatur. Sed certe verius est, quod nulla dispensatio necessaria sit, cum nullo canonico impedimento astricti sint. Quod testimonio D. Pauli supra allegato manifestissimè probatur, qui non appellat Neophitū, eum qui ex gente Iudæorum, iā pridem Christi legem fuerit professus.

Si hoc quidem casu Canonicū constitueretur impedimentum prope infiniti essent, qui ad ordines sacros promoueri non possent, in multis orbis prouincijs, atque in Hispania nostra, quę licet maximis Illustrissimisq; familijs explendescat, magnaque nobilitate sit decorata, cum tamen antiquis temporibus Iudęi & Sarraceni incolatum in ea habuerint: multi sunt qui ex his originē habent. Sed ne Iudaicæ prauitatis labes diutius serperet, vel perfidia sua Christianis noceret, quia Iudæi eam retributionem impendere solent, quam mus in pera serpes in gremio, & ignis in sinu. sicut Innoc. 3. Archiepis. Senensis scite admodum scripsit. Iustissimè Iudæi à tota Hispania lege lata à Catholicis Regibus, & sempiterna memoria dignis Ferdi. & Elisabeth expulsi fuerūt, longa sapiētissimorum virorum consulatione præmissa concessum fuit tamē quadrimestre tempus, quo ad Catholicam fidē conuerti possent, quo tēpore elapso, qui in sua perfidia contumaciter persisterunt, bonis suis venditis, ab Hispania cū vxoribus liberis familiaribus, rebusque suis recedere sunt coacti. Prohibitumque illis fuit, sub pœna vltimi suplicij, bonorūque publicatione, ne vnquam redirent, sancitum etiam fuit, vt nullus Iudæus ingrediatur Hispaniam quouis quæsito colore, eadem pœna mortis, & confiscationis bonorū in eos exsequenda, ita vt nihil eis prosit, si forte dixerint se velle ad fidem cōuerti, nisi in limine primi Regni id fuerint publice potestati. Si vero quispiam Christianorum temere Iudęos receptare ausus fuerit, in bonorum publicationis pœnam incurrit, sic statutū fuit pragmat. 5. data Granatæ anno Domini. 1492. & pragm. 6. ibidē lata anno Domini. 1499. Cuius legis Catholicæ, quæ sanctionis meminit Ioannes Picus Mirandulę comes, lib. 5. aduersus Astrologos, qui de hac eiectione his verbis loquitur. *Non minoribus vere post ea tempora calamitatibus gens Hebræorū obruta est, quā aut sub Tito, aut sub Adriano pulsis nuper Iudæis omnibus ex tota Hispania à Christianissimo illo Rege nunquā certè satis laudatio: vbi & numero, & diuitijs, & authoritate plurimū poterant. Qua iectione nihil vnquam fere vel tristitius, vel acerbius passos ipsi se non diffiterētur. Ita multi naufragio, pestilētia quā plurimi fame maxima pars eorum absumpti: vt nobis etiā Christianis in tanta calamitate, in qua diuinæ iustitiæ gloria delectabat, homines tamen extrema adeò patiētes commisrationem facerent.* Ha-

Hispania nobilitate explandescit.

Hactenus Ioann. Picus. capit. 12. Fuerunt tunc ab Hispania expulsi Iudæi numer. quadraginta mille: vt allegans alios testatur Dominus Episcopus Iacob. Septim. in Catho. instit. tit. 35. numer. 9. Qui si in ea vsque ad hęc tempora permansissent, dubitandum non est quin ferè totam sua perfidia infecissent, & vsuris spoliassent.

10 Ideoque in Hispania, quæ inter cæteras prouincias religione, & pietate floret, maxime nunc regnante Philippo. II. huius nominis Christianissimo, & summæ potentiæ, & fęlicitatis Hispaniarum Rege inuictissimo: nullus Iudæus vel Mahumetaneus, vel alterius cuiuslibet sectæ cōmorari potest. Quod iam pridem in sexto Toletano Concilio Canone. 3. maiores nostri decreuerāt, hoc verborum tenori. *Sanctum Concilium simul, & cum consensu Christianissimi Principis suorumque optimatum, illustriumque virorum hanc promulgamus Deo placiturā sentētiam, vt quisquis succedentiū temporū Regni sortitus fuerit apicē non ante conscendat Regiam sedem quā inter reliqua conditionū Sacramenta pollicitus fuerit, nullū non Catholicum permittere, in suo Regno degere. Si vero postquā ad regni gubernacula accesserit, ipse temerator huius steterit promissi, sit Anathema Maranatha in cōspectu sempiterna Dei, & pabulū efficiatur ignis æterni similiter, & omnes qui cū eo consenserint.* Sic Iustinianus in tertio imperij sui anno legem promulgauit, vt in iurisdictione sua nō essent pagani, neque hęretici, nisi soli orthodoxi Christi, datis illis indicijs vsque ad tres mēses ad cōuersionē. Auctor est Paul. Diaconus. lib. 16. rerum Romanarum.

Et licet qui originem à Iudæis Sarracenisve ab ordinibus sacris publicisque functionibus minimè repellantur, licitum tamen est legitima authoritate interueniente, eos expellere ab aliquibus congregationibus literarumque collegijs alijsque muneribus vel officijs. Quia licitum, & permissum est cuilibet communitati honorem, & vtilitatem quærere, quęsitam modis omnibus tueri, & opposita incōmoda euitare, eosque eijcere, ex quibus vel ignominia, vel aliud incommodum iuste timeatur, non obstante eorum dedecore, vel incommodo, per accidens, ex hoc illis proueniente, quia cęteris paribus plus nobis communitatique nostræ tenemur, & licite possumus prouidere, pro quo conducit text. elegans, in. l. 1. §. denique. ff. de aqua pluu. harcen. vnde eleganter scribit Caietanus in quodlibet. 5. in respiciat. ad. 4. dub. quod non solum propter honorem Societatis tuēdum, sed etiam quia tales, vel de tali genere non bene in moribus, vel consuetudine cum alijs conueniunt, possunt à Societatibus repelli, vel non admitti. Tum quia tales homines, qui hac nota laborant maximè qui sunt in gradibus propinquis vel notis, vt in plurimum inconstantes sunt infidi, & iniquis corrupti minoribus tardi, & rudes ad diuina munera exercenda. Sunt æquidem inquieti, ambitiosi, seditiosi, & propter parētum suorum infamiam dignita- 11 12

nitatibus,& honoribus indigni, & collegijs honestioribus minus idonei. Nec negari potest istorum maiores perfidos fuisse Iudæos,& ore Saluatoris nostri vocatos fuisse, progeniem viperarum generationem prauam, & adulteram. Matth.cap.12. Et maximè hoc verum est in illis qui ex progenie Mahometanorum originem habent, quia eorum secta nihil habet præclarum, vel sublime, nihil de puritate cordis attingit, sed tota in terrenis delitijs, & in obscœnis corporis voluptatibus constituta est, cuius vestigia in eis liquido apparent, vt experientia docemur in nuper conuersis Sarracenis ex Regno Granatæ, Valentiæ, Aragoniæ. Non igitur idonei sunt ad consortium, cum alijs probis, vel integerrimis habendum nec ad officia honorifica, & Ecclesiasticas administrationes, tũ quia descendentes ex Iudæis, vel Sarracenis non vulgarem ignominiæ notam saltim de facto patiuntur: ita vt apud Hispanos nullum magis conuitiũ excogitari potest, quam dicere alicui: tu es Iudęus, Maranus, Conuersus, vel Mahumetanus, & ideò dignitatis portæ eis patere non debent, sed propter infamiam dignitatibus, & honoribus priuari debent. text. in. l.1. C. vbi senato. vel clariss. l. si qua C. de secund. nup. l. 2. l. quoties. l. iudices. C. de dig. libr. 2. reg. in famibus. de regul. iur. in. 6. capi. nobilis. 2. quæstione. 5. capite. 1. vbi gloss. & Doctor. de purg. canon. cum alijs. Tum quia isti ad malum sunt procliues, & natura est, vt ramus, id est, proles frequentissimè suã originé sapiat, eamq; sequatur, quod Diuinus Paulus ad Roman. 11. insinuare videtur, cũ dicit. *Si radix sancta, & rami*, & infra, *Si tu ex naturali excissus oleastro, & contra naturam insertus in bonam oliuam.* Quod eleganter ille cecinit.

Qui viret in folijs venit à radicibus humor.
Et patrum in filios abeunt cum semine mores.

Quo fit vt sæpenumero oblata occasione ad generis infecti vitia redeant, text. id capite. Iudæi 4. distin. vbi scriptum est quod Iudæorum perfidia multoties ad vomitum redit. Nullus ferè ad Iudæorum ritus transit, nisi qui à Iudæis parentibus descendit, & ab eis Iudaicam superstitioné didicerit, quod ante multa secula iuuenalis Satyr. 14. his versibus prodidit.

Quidam sortiti metuentem Sabbatha patrem.
Nihil præter nubes, & cœli numẽ adorant.
Nec distare putant humana carne suillam.
Qua pater abstinuit: mox & præputia ponunt.
Romanas aut soliti cõtẽnere leges.
Iudaicum ediscunt, & seruant ac metuunt ius.
Tradidit Arcano quodcunque volumine Mosés.

Non quidem in pręd ictis statis, vel priuatis legibus condendis, sola ratio generis perpenditur, sed delictum relapsus dedecus, & plura alia quę his hominibus contingere solent, iustè timentur, & ideò iustum est eos expellere ne mundos, & candidos contaminét. Et quamuis sępenu-

penumero hæc præsumptio, & timor deficiat, quia multi qui huiuſ generis labē patiuntur, probi ſunt, & integerrimi: ſtatutum vero vel lex quæ in cõmune fertur, quæ frequentiora ſunt prudenter attendit. l. nam ad ea. ff. de legib. Tũ ſuffragatur D. Thomæ ſententia in. 1. 2. q. 105. art. 3. in reſpon. ad ſecundum arg. art. 1. ad quartum, vbi ſcribit, quod ſpurij propter generis vilitatem excludebantur à Collegijs populi Hebræorum vſque ad decimam generationem. Deuteron. cap. 23. Nec ſacerdotes de qualibet familia, vel tribu creabãtur, vt maiori honore, & faſtigio dignitatis haberentur.

13 Hebræi namque antiquiſsimi diligẽter prouiderunt, vt genus ſacerdotũ ſine permiſtione purum immaculatumque conſiſteret. Oportebat ſanè vt is qui ad ſacerdotalis dignitatis faſtigiũ erat promouendus, ex eiuſdem gentis muliere naſci, & genus per antiquam lineam multis teſtibus probare, vt author eſt Ioſephus lib. 1. contra Apionem. Plato etiam ſexto dialogo de legibus conſtituit, vt in ſacerdotum creatione illa comprobetur, qui integer ſit atque legitimus: deinde à domo quam maximè munda expers quoque cędis omniũque huiuſmodi, quę aduerſus diuinam rem committũtur. cuius & pater, & mater quæ ſimiliter vixerint. Theſęus quoq; vt Plutarchus in Theſeo refert nobilibus tantũ rem diuinam tractãdi magiſtratus ex ſuo ordine creãdi, adminiſtrandique leges, tum pia religioſaque interpretandi, diffiniendique poteſtatẽ tribuit.

Sic, & propter eandem rationem iſti de quibus loquimur in caſu ſupra cõſtituto excludi poſſunt. Tum quia proprij patrimonij quilibet eſt moderator, & arbiter. l. in re mandata. C. mand. l. etiam. §. licet. ff. ſolui. matr. Si ergo, poteſt quis cum Collegiũ Societatemque ex proprijs bonis inſtituit, eam legem in fundatione ſtatuere, vt tantũ admittantur, qui ex familia ſua originem habuerint, vel de tali genere, ſiue patria, vel natione nullus ſanè id increpauit. Imò in Complutenſi Academia noſtra, bonũ ſanctorumque ſtudiorum parente, receptum eſſe vidimus: potiſſimum in celeberrimo, & Illuſtri Collegio quod ſub titulo Diui Iacobi Hiſpaniarum patroni Apoſtolica authoritate erexit, atq; fundauit Illuſtris vir, & omni Laude digniſsimus D. Garſias Manrique, & inter aliàs leges, quas inuiolabiliter obſeruari pręcepit, ea potiſsimum id continet: vt tantum in ſuo Collegio admittantur, qui ex familia ſua originem habuerint, inſigniique nobilitate fuerint condecorati, non vulgares pęnas tranſgreſſoribus imponens, prout in fundatione ipſa, & in literis Apoſtolicis latiùs continetur, quas multoties legi ab ipſo fundatore rogatus, vt debitæ exſecutioni traderentur. Ergo ſimiliter eademque cauſa generis ratione excludi poſſunt, qui ab Hebræis, & ab alijs infidelibus originem trahunt: imò à fortiori cum ex alijs rationibus iam dictis repellãtur.

Quare iuſtiſsimè in noſtra Hiſpania Collegiorum conſtitutio- 14

 nibus,

nibus, qui notam generis patiũtur, ab ipsis excluduntur. Quæ constitutiones Regia authoritate sunt confirmatæ, nempe. l. 22. tit. 7. lib. 1. ordina. noui his verbis: *Porque en algunos Collegios de las Vniuersidades de estos nuestros Reynos ay constituciones, en q̃ los dichos Collegios no reciban por Collegiales Christianos nueuos, mandamos q̃ sobre ello se guardẽ las cõstituciones sobre ello fechas por los fũdadores delos dichos Collegios*: quod non sine summa publica vtilitate constitutum est. Sunt quidem collegia mundissimi fontes, ex quibus ad rempublicam gubernandã scatent flumina, & diriuãtur riuuli personarum sanctitate virtutibus, & omnigena doctrina insignes, quorum prudentia diuina, & publica munera iustè administrantur, inter quos tam difficile est aliquem à virtute deficere, quam facile est inter Iudaicæ sectæ, & originis successores, de quibus cecinisse illud Naso Poeta videtur.

Nec facile inuenies, multis in millibus vnum.
Virtutem pretiũ qui putet esse sui.
Ipse decor recti facti si præmia desint.
Non mouet, & gratis pœnitet esse probum.
Nihil nisi quod prodest charum est, en detrahe menti.
Spem fructus auide nemo petẽdus erit.

De his diuina veritas loquitur à fructibus eorũ (inquit) cognoscetis eos. Et rursum non potest arbor bona fructus malos facere, nec arbor mala bonos, Matt. cap. 7.

15 Tũ quia vidimus quod in amplissima Hispaniarum Regũ domo minime admittũtur, qui huiusmodi labe infecti sunt, & hac ratione ferè in omnibus legibus tit. 9. part. 2. quæ loquuntur de officijs, & muneribus obtinẽdis illud in primis exposcũt, vt qui ea munera obtinere debent sine sanguine mũdi, & nobiles, quos *Hijosdalgo*, vulgo appellamus, vt in. l. 24. 6. 11. & in alijs solum quidem in medicis, & in illis qui ea tempestate appellabãtur, *Almojarifes*, non requirebãtur quod nobilitate essent condecorati, sed quod essent sapientes acuti, ac lõga experientia exercitati, vt in. l. 10. 25. dict. tit. 9. Hodie vero minime admittuntur in Regia domo medici qui generis macula notentur, quod in cæteris muneribus obtentum est, ꝙ si quãdo alij sunt admissi, vel admittantur id maximo fit cõsilio ob insignem prudentiam, & singularem virtutem, vel propter aliquod bonum publicũ, quod inde successurum est. Ita scribit Otalora de nobilitat. 2. parte. 3. parte.

Tum quia opinio ista antiquissima consuetudine est recepta, à qua non licet recedere, quia in opinionum conflictis tenẽda ea est, quam vsus cõprobauit. l. minimè. l. si de interpretatione. ff. de legib. & vera interpretatio à practica sumitur teste Bald. in c. 1. in prin. de fœud. sine culp. non amit. Sic Iurisconsulti nostri in eorum responsis illud crebrò inculcant, hoc iure vtimur: quasi in populo, & multitudinis consensu magna interpretandi vis resideat. l. est receptum, eoq; iure vtimur. ff. de iurisd. omn. iud. l. hoc 16

l.hoc iure vtimur. ff.de dona.l. hoc iure vtimur.ff. de aqua quo tid.& ęsti. l. hoc iure vtimur.ff. de verbo.oblig. & alibi sæpe, & conducit text.in.l.illud vsitatissimum.ff.de excusa.tutor. Sunt sane in Hispania instituta sancta collegia militarum ordinum, aliaque bonorum literarum collegia,& diuersæ aliæ societates in quibus minime recipiuntur spurij,seu illegitimi, vel innobiles: sed qui generis nobilitate polleant, alijsq; animi dotibus sint insigniti,prout in suis pijs institutis sancitum est,quæ instituta reprehendere, temerarium impij,& insani hominis esset.Quia cum Summi Præsidis Regumq; Catholicorum authoritate con firmata sint, iusta iudicāda sunt: nec credendum est tantos Monarchas circa hoc errare, eaque iusta esse censet Sima.in cha.instit.tit.47.num.28.

17 Imo quanuis quis morum sanctitate insigniq; eruditione decoratus sit,si tamen generis labe infectus sit, admitti non debet. Quāuis in hoc casu contrarium professus fuerit vir alioquin doctissimus, & religiosissimus Fr. Antonius à Cordoua minoris clasis sodalis in libr.1. quæstionarij.q.54.conclus.3. folio. 438. Non quidem decet vt quotidie hoc quæsito colore iustissimæ sanctiones violentur, nec propter probos mores alicuius iura sunt violanda, vt eleganter inquit Bald.vlt.nota.per illū text. in capit.1.vt lite pende.quod sequitur,& sing.esse testatur Barba.consil.18.col. 10.lib.2.Iass.in l.qui iurisdictioni.col.vlt. ff.de iurisdict.omn.iud.Dec.in capit. postremo, in fine, de appella. Et vbi quærimus de simplici iustitia non curamus merita personarum,vt egregie ab eodem Bald. proditum est in cap.sedes, paulò ante fin.de rescrip.per.l. cum pater.§.rogo.ff.de leg.2. & conducit bonus text. in capit. mulier. in verbo,sancta.23.dist. & plura pro vtraque parte tradit Andr. Tiraquel.in tract. de pœnis causa.51.Si illud tamen fateor quod tanta potest esse morum integritas, & aliaque præclara opera: vt dispensatio à superiore indulgeri possit. Ita expresse not. Cardi.à Turrecrem.in.ca.1. 48. distin. quem sequitur Cordoua in loco iam allegato,quod multis potest comprobari, quæ congerit Andr.Tiraquel.d. tractat. cau.supra dicta.num.150.& hoc rarissimè, & cum magna causa faciendū est,& talis causa in dispensatione exprimenda est, ita scribit Ioan.Otalora in tract.de nobilitate.2.par.3.part. caplt.7. num.23.his verbis.*Y ansi las vezes que à personas deste linage se han dado encomiendas,ò priuilegios de hidalguias,se hā expressado las causas y puesto en la escriptura la dispensacion de la falta.* Quoquidem casu isti qui talia priuilegia consequuntur,non possunt vere nobiles appellari,& nobilitas, quā consequuntur,datiua est nuncupanda,cum non habeat materiā præexistentem, ex qua oriatur, vt aliàs de actionib',inquit Bar. & Doctores in. l. iurisgentium. ff.de pact.& in.l.1.ff.de cond.inde,quia non potest ius istud sanguinis priuilegio dari,vt allegatō loco tradit Otalora. Et hæc dispensatio circa generis macu-

lam in specie facienda est.. Nec sufficeret quem priuilegio nobilem fieri, vt ad Collegia admitti posſit, vt in terminis proprijs scribit Pelaez in tracta. de maiora.1.part.quæst.51.num.30.

18 Sed cum fere præsertim in iure nostro nihil sit quod controuersia careat, opinionem contrariam: nempe nō valere huiusmodi statuta, multis rationibus defendere conatur Alphōsus à Mōtaluo (vir prout sua ferebant tēpora doctus, & bene eruditus) in.l.2.in verbo, *Tornadizo*. tit.3. libr.4. for.leg. vbi audacter nimis scribit ea hæreticam prauitatem continere, inuehitq; contra Toletanum statutum priuilegio Alphōsi Regis munitū, quo cōtinetur, quod nullo modo Iudæi, nec illi qui ab eis originem habuerint, publicis muneribus fungi posſint, & contra ciuitatē Toletanam, his verbis prorumpit. *O gloriosa ciuitas Toletana, propter ciuium tuorū malitiā, tua gloria redditur, sine gloria tua stabilitas vocatur instabilis, tuæq; constātiæ antiqua soliditas linguis hominum vocatur infirma*. Quem refert D. Perez in.l.8.tit.1.lib.1.ordin.in verbo, *en offensa*, lapsus tamen fuit Montal. Non quidem ciuitas ille Regia dicti statuti, vel priuilegij ratione antiquam gloriā, & maiestatē perdidit: sed potius diutius conseruauit incolumem (dixi Toletanam vrbem Regiam ciuitatem) quia Gothi sic eam appellabant, quod ibi esset sedes regni perpetua, prout euidēter ex Concilijs Toletanis Diuo Isidoro Roderico, & Luca Tudensi comprehenditur. Adducit etiam pro hac opinione cōtraria aliquas rationes Fr. Anton. Cordoua in loco iam allegato, primam tamen ipse amplectitur, & dicit eā procedere in his qui in gradibus propinquis, & notis originem habent à Iudæorum, vel Sarracenorum gētibus, non vero in eis qui in remotisſimis gradibus, & ignotis sunt cōstituti. Ego vero rationibus iam adductis ea statuta potisſimum quę superioris authoritate confirmata sunt ad vnguem seruanda esse censeo.

Et post hæc scripta incidi in apologiam quandam cuiusdam Henrici Mauroy Franciscani, qua licentiose nimis inuehitur in Archiepiscopum Toletanum & eius asseclas multisque fucatis, fallacibus, & importunis argumentis, temere conatur euertere Sanctisſimę Toletanæ Ecclesiæ statutum, magno consilio decretum, quo cautū est, vt qui ex Iudæorum, Sarracenorūque progenie ex infectaque familia procedunt, & originem habent ad illius prębendas non recipiantur, sed illi dumtaxat, qui vltra virtutū, & morū integritatem, sint genere candidi. Sed iustisſimum esse ex superioribus apparet: & ita non sine maxima illius Ecclesiæ (quæ Hispaniarum est prima) vtilitate seruatur. Longe itaque repellenda est Mauroy apologia, non tamen me pręterit nonnullos (quos forte vehementer tangit iste dolor) perperam de huiusmodi statutis, & decretis sentire. Fuit quidem statutum illud Toletanum ab Illustrisſimo, & Reuerendisſimo D. Ioan. Martinez de Siliceo Toletano Archiepiscopo condi- 19

tum

tum quod iustissimũ visum fuit Pontifici Maximo, grauissimũque Regi,& Domino nostro,& ab vtroque libentissimè perpetua firmitate fuit confirmatum, & ad ipsius exemplum in sanctissima Genensi Ecclesia, alias Mẽtesana simile statutum in lucem promulgatum fuit opera,& diligentia Illustrissimi, pariterque Reuerendissimi D. Petri Pachequi Cardinalis ipsiusque Ecclesiæ meritissimi Præsidis: & quod in cæteris Hispaniæ Ecclesijs Cathedralibus, & Collegialibus id fieret vehementer in maximam Christianæ Reipublicæ vtilitatem desiderabat vir doctissimus Ioann. Otalora in tract. de nobilitate.2.part.3.part. cap.7. num. 26.

12 Circa quæ statuta nõ est omittendum, quod dicta labes,& generis macula, vt qui eam patiuntur, longe repellantur per indicia,& famã probari potest, quia in antiquis fama pro plena probatione habetur,& testes de auditu si aliter veritas probare nõ possit fidem faciant.l. si arbiter. ff.de proba.l.1.§.fin.l.in summa. §.idem Labeo.ff.de aqua plu.arce.& in hoc proprio casu tenet Petr.Auend.in suo dictionario, in verbo, *Iudio*.

Nec illorum testium depositiones, quæ fieri solent in Inquisitionibus de qualitatibus generis,&nobilitate pro militari dignitate, vel collegiorum ingressu, vel pro adipiscẽdis beneficijs Ecclesiasticis publicandæ sunt, ita scribit D.Redin. de Maiestate Principis, in verbo, sed etiam per legitimos, numer.199. Olan. Anti. litera. T. numero. 26. & inueterata Hispaniæ consuetudo iam pridem istam opinionem cœpit, à qua recedendum non est.

Dubitari etiam solet circa huius capitis propositum argumẽtum, an hæreticorum filij Catholici ad sacros ordines possint promoueri,& licet nonnulli illis permissum esse crediderint: quia (vt aiunt) non reperitur in iure prohibitum. Sed contrariã sententiã sequuti sunt patres in 3. instructione Hispalen. in cap. 11. quod sanè verius est, quia hi minime admittuntur ad Ecclesiastica beneficia, nec ad publica officia adipiscenda text.in cap.2.§. hæretici.de hæret. libr.6.& Regia.l.3.& 4.tit.3.libr.8.ordin.noui ordines autem sacri ad maxima officia ministranda instituti sunt. Tum quia filij hæreticorũ infamia notantur, & alijs etiam inferioribus honoribus priuantur text.in dict.§. hæretici, cap. cleros.21.distinct.capit. fœlices. §.nulli.de pœnis.lib.6.

Id tamen benignissima interpretatione legum latoribus placuit, vt illi tantum hęreticorum filij ab honoribus, & publicis muneribus repellantur, quorum parentes Ecclesiæ vnitati non fuerunt restituti,& vsque ad secundum gradum per generationem masculinam, per lineam vero fœmineã, vsque ad primum gradum, dicta infamiæ nota extendatur. Cuius discriminis ratio ea potissima esse potest, quia deterior est infectio viri, quam fœminæ, maiori enim bono maius malũ opponitur. Sicuti Aristot. docet.lib.8.Ethicorum. Pręstantior quidem est mas quam fœmi-

fœmina, & primæ causæ efficiẽti propinquior. vt ait Philo. lib. de victimis. Nam quidquid fœmineum est censetur esse imperfectum, vt quod patiatur magis quam agat, vel potest esse nõ incongrua ratio, nam sicut nobilitas, dignitas, & familiæ honores descendunt in posteros à sexu virili, sic ex contrario maiorem iacturam ex paterno crimine soboles iustissimum est, quod patiatur, ita recte perpendit D. Iacob. Septim. in Cathol. instit. tit. 29. numer. 15.

23 Et licet in hoc Archiepiscopatu Toletano, & frequentissimè in alijs diœcesibus, qui ad sacros ordines promouentur iustissimo quidem instituto summaria saltem informatione probare teneantur, quòd nec generis notã, nec maculam patiuntur, non tamen repellendi sunt, nisi qui secundũ iuris Pontificij sanctiones iuxta ea quæ prædiximus à sacrorum ordinum perceptione arcentur.

24 Sicq; censeo interpretandum esse Sacrosanctum Tridentini Concilij decretum, sess. 23. cap. 7. de refor. quo Episcopis iniungitur, vt antequam ad sacrorum ordinum ministerium accedant summa diligẽtia inter alia inquirant, ea quæ ad genus ordinãdorum expectant, non tamen Concilium Catholicum nouum ordinis impedimentũ induxit, sed dumtaxat quę antiquo iure statuta erant seruari ad vnguẽ præcepit, quod ex eius exordio apertissime constat cum dicit. *Sãcta Synodus antiquorum canonũ vestigijs inhærẽdo decernit, &c.* Quod nõ vulgariter notãdũ cẽseo, quia multi circa hoc hallucinantur.

Nouissimè vero Pauli Quarti Pontificis Maxi. constitutione diffinitum est, descendentes, hæreticorum, & Iudæorum vsq; ad quartum gradum non posse ad sacros ordines promoueri, quæ constitutio peculiari extra Gregor. Decimi Tertij confirmata est, qua eadẽ prohibitio ad Maurorum descendentes extenditur de quibus nouissimus sanctionibus deputat insignis Martin. Nauar. cons. 1. tit. de Iudæis ad quẽ diligentem lectorem mittimus, ibi, & enim num. 7. disputat vtrũ moribus, & consuetudine receptæ sint quo ad prædicandum diuinum Euangelium à quo munere excludentes ibi.

Sed vt iam huic capiti finem imponam notandum est, illum etiã Neophitum dici, qui nuper religionẽ ingressus est, qui in anno probationis ad dignitates aspirare non valet, nec etiam ad ordines minores. ca. monasterijs. 19. q. 3. Abbatiam. igitur vel quamcunque præfecturam in religione obtinere non potest, nisi post professionem. tex. in cap. nullus de elect. lib. 6. tradit vltra ordinarios interpretes Syluester. in sua sum. in verb. Abb. Quod in monialibus nouitijs eodem iure, & ratione procedere debet. text. in cap. indemnitatibus. de electõn. libr. 6. Et ideò Abbatissima, vel pręfecta professa eligi debet nõ minor annis quadraginta, & quę octo annis post professionẽ laudabiliter vixit. Concil. Trid. sess. 25. c. 7. de reform. Bene tamẽ potest nouiter religionẽ ingressus in Episcopum eligi, vt in. d. capit. nullus, & ratio est, quia ad Episcopatũ fortè instructus iam

25

erat

erat, at ad regularium prælaturas non sic, quia recens ad claustrum accesserat.

Post peractã pœnitentiam solennẽ.

CAPVT. XXIII.

1 *Qui solennem egerit pœnitentiam irregularis est, & ideo minime ordinibus Ecclesiasticis donari potest.*

2 *Episcopus illum, qui solẽnẽ pœnitentiam fecerit, sciens ordinauerit, qua pœna puniatur.*

3 *Episcopus, an in irregularitate proposita, possit dispensare.*

Olennis pœnitẽtia [a] ab antiquis Patribus inducta est, vt grauia, & scãdalosa in populis crimina euitarẽtur, quæ quidem ætate nostra in vsu non est, [b] nõ peccatorũ defectu, sed prælatorũ incuria. Quia tñ futuris sęculis Ecclesia ad pristinũ decorem restituta, & ipsa pœnitẽtia solennis restituenda erit, placuit effectũ, quẽ operatur in nostra materia, in præsenti describere, qui talis est: vt qui sic solennem pęnitentiã egerunt, non admittãtur ad clerũ, vt disponit Siricius Papa in capit. illud. l. dist. & statum fuit in Conc. Toletano, primo in Canone. 2. de quo in cap. placuit. ea. distinct. Si tamen necessitas, aut vtilitas Ecclesiæ exegerit, tunc deputari possunt inter ostiarios, vel lectores, ita ꝙ Epistolam vel Euangelium non legant, vt in. d. cap. placuit. Quod ideò sancitũ est propter quatuor rationes. [c] Primo, propter dignitatem sacrorum ordinum. Secũdo, propter timorẽ recidiui. Tertio ob scandalum vitandũ, quod posset oriri ex memoria præcedentium peccatorum. Quarto, quia ille, qui sic solennem pœnitentiam egit, non haberet frontem alios corrigendi, cum peccatum eius fuerit publicũ, quas scripsit Archi. in dict. capit. Placuit. Si quis autem ordinatus fuerit, Episcopo ignorante, à clero deponendus est, quia ordinationis tempore non prodidit se fecisse pœnitentiam, vt in Concilio Carthagin. 4. Canone. 68. de quo in cap. ex pęnitentibus, eadem dist. Episcopus autem, qui sciens ordinauerit, non manebit impunitus, quia etiã ipse in Episcopatu suo ordinandi dumtaxat potestate priuatur, vt ibi. Quod intellige, quando ordinauit sciẽter absque dispensatione, vel cũ indiscretè dispensauit secũdum Archid. in dicto cap. placuit. Poterit tamen Episcopus dispensare cum prædictis ad minores, nõ autem ad sacros: vt notat Syluest. in sum. in verbo, pœnitentia, versic. Tertio quæritur, per text. in dict. ca. Placuit, qui tex. de Episcopo nihil dicit. Videtur tamen probare opinionem Syluest. dum dicit, quod propter necessitatem, vel vtilitatem possunt inter lectores, vel ostiarios deputari. Ex quibus verbis posset etiam dici, quod Episcopus pro libito voluntatis suę nõ poterit dispẽsare extra dict. duos casus. Et quod in tali casu posset dispensare, notat Archi. in dict. cap. Placuit referendo Laurent. & Rai.

& Rai.licet ipse hoc simpliciter dicat, nõ distinguendo inter maiores, vel minores ordines. In materia insuper huius capituli, vt melius appareat, quantum impediebat antiquis illis, & sanctis temporibus, quenquam promoueri ad clericatum, quod publicam receperit pœnitentiam, cõsideranda sunt verba notãda Cõcilij Toletani.4.in Can.53. Quæ sunt tenoris sequentis. Si qui in discrimine constituti pœnitentiam accipiunt, nulla manifesta scelera confitentes, sed tantum se peccatores esse prædicantes, huiusmodi si reuelauerint, possunt etiam per morum probitatem ad gradus Ecclesiasticos peruenire. Qui vero ita pœnitentiam accipiunt, vt aliquod mortale peccatum perpetrasse publicè fateantur, ad clerum vel honores Ecclesiasticos peruenire, nullatenus poterunt: quia se cõfessione propria notauerunt.

A *Solennis pœnitentia*. De qua solenni pœnitentia, vide latè Host.in summa.tit. de pœni. & remis.S.Thom.in.4. sentent. distinct.14.q.1.artic.5. & ibi Palud.6.quæstion.Floren.in.3.par. tit.14.cap.17.§.vltim.D. Episco. Couarruu.in Clement. si furiosus, de homicid.in initio.1. part. numer. 10. Albertum Trot. de vero, & perfect.cleric.lib.2. cap. 14. & bene, & eleganter Simon Maiol. de irregul.libr.3. capit.2. Quæ quidem solennis pœnitentia, antiquitus in quadragesimæ principio certis statutis solennitatibus fieri solebat, text.in cap. 50. distinct. Nec ab alio quam ab Episcopo imponi poterat. gloss. nota. ibi, & in capit. cõquærente, vbi Abb. column. 3. de offici.ordin. Quæ nõ pro quibuscunque criminibus, sed pro illis quæ grauissima, & atrocissima forent, poterat iniungi. Clerici vero propter maximam eorum dignitatem, etiam ab Episcopo, hac solenni pœnitentia cũ in vsu erat, puniri non poterant vt manifeste patet in dict.cap.in capite, & in capit.confirmandũ, & in capit.illud, & in capit.alia. 50.dist.

B *Solenis vel publica pœnitẽtia, an moribus recepta sit.*

In vsu non est. Adde quod huius solennis pœnitentiæ vestigia, quædam apud Saxones reperiuntur: in vrbe namque Alberstadiè si in eo templo quod virgini matri sacrum est is homo ex plebe eligitur, qui hominum opinione nequissimus sit hunc velato capite, pulla veste, cinerũ die sacris admouent, & sacris iam peractis, templo eijcitur: eiectus toto ieiuniorum tẽpore, nudis calcibus pererrat, & diuinas ædes ingredi ei fas non est, sacerdotes que ei victum suggerunt, neminẽ alloquitur, nõ indulget somno, nisi post concubiam noctem mox in Dominica cœna, iterum in templum inductus post olei consecrationẽ, à sacerdote quibusdam solennibus ceremonijs de more absoluitur, oblataque illi pecunia, quam pie templo offert, & hunc Adamum vocant, quem omni scelere mundatum existimant, ac per eum creditur expiata ciuitas, ita testatur Ioan. Bohemus Aubanus lib.3.de moribus omnium gentium.cap. 13. quem retulit insignis Nauarrus in capit.si quis numer.2. de pœniten.distinct.5.D.Couarru. lib. 2.va-

2. varia. resolutio. cap. 10. numer. 3. idem recenset Æneas Syluius, post modum Summus Ecclesiæ præsul. Pius huius nominis secũdus in Europę descriptione. cap. 31. Rapha. Volaterranus Geographiæ, lib. 7. Andr. Alciat. lib. 9. parerg. cap. 22.

Publica verò pœnitentia moribus apud nos recepta est, quæ ad reipublicæ, tranquillitatẽ mirum immodũ necessaria est, cum Apostolus. 1. ad Timoth. capit. 5. moneat publicè peccantes palam corripiendos esse, capit. sed illud. 45. distinct. cap. si peccauerit. versic. ergo. 2. quæstio. Quæ quando imponenda sit, diffinitũ est hodie Sacro Concilio Tridẽtino, sess. 24. cap. 8. de reform. his verbis. *Quando igitur ab aliquo publicè, & in multorum conspectu crimen commißum fuerit, vnde alios scandalo offensos c mmotosq́ fuisse, non sit dubitandum huic cõdignam pro modo culpæ pœnitentiã publice iniungi oportet, vt quos exemplo suo ad malos mores prouocauit suæ emendationis testimonio ad rectam reuocet vitam. Episcopus tamen publicè hoc pœnitentiæ genus in aliud secretum poterit cõmutare, quando ita magis iudicauerit expedire.* Hactenus Sacrum Concilium.

C *Rationes.* Adde quod huius irregularitatis germana ratio est, quam Hormisda Papa in Epistola ad vniuersos Episcopos Hispaniæ exponit, & retulit Gratianus in cap. non negamus. 61. distinct. & multas aliàs rationes congerit Alber. Troti. dict. cap. 14. & quatuor rationes constituit Regia Part. l. 19. titul. 6. partit. 1.

Per saltum.

CAPVT. XXIIII.

1 *Clericus per saltum non potest ordinari.*

2 *Clericus per saltum ordinatus, ordinis exsecutione caret.*

3 *Episcopus, an posit cũ clerico per saltum promoto dispensare.*

Lericis prohibitũ est, per saltũ ordines recipere,[a] vt in cap. Solicit. 52. dist. & in. c. vno de cle. per sal. prom. tenet tamen collatio ordinũ pręposterè facta licet fieri non debeat, vt notat Abb. in. d. c. vno ex textu. ibi in nota. & vide Host. in summ. eiusd. tit. in. §. 1. asserentẽ, quod qualiscunq; ordo cõferatur siue gradatim, siue per saltum character confertur,[b] non tamẽ exsecutio. Quod tamẽ omissum fuit, est cautè supplendũ, vt probatur in. d. iuribus. Pęna autẽ, quam patitur recipiens ordines per saltũ est, quod interdicitur sibi exsecutio ordinis, quem suscepit, donec omissum suppleatur probat text. in dict. capit. Solicitudo, & ibi notant Domi. & Præpo. in. 1. nota. Imo plus dicit Domi. ibi, in vltimo nota. quod est ibi arg. quod recipiens ordinẽ per saltũ videtur esse inhabilis, vt nõ possit ad maiores ordines promoueri, etiã post suppletionẽ ordinis omisi, nisi secũ dispensetur, etiã vt maiores posit suscipere. Et vide postea eundem Domi. ibi, in 1. q. vbi concludit post Archie. quod talis non est ipso iure suspensus ab ordine sic recepto, sed per

Marginal: 1 a b 2

c per sententiam suspendendus, e quod ibi etiam sequitur Præpo· vide tamen eosdem Dom.& Prępo.ibi,qui post Hugo, & Archi. tenent,quod si quis se faceret ordinare scienter per saltum, vel ambitionem,vel superbiam, debet omnino deponi, nec secum dispensaretur,vel saltem non de facili. Nec potest insuper per saltum promotus in ordine sic susceptio ministrare sine dispẽsatione,vt probat text.in.d.cap.Vno
3 & ibi not. Abb.in vlt.not.Quæ dispensatio potest fieri per Episcopum,quãdo scienter fuit promotus per saltum, & non ministrauit, iniuncta sibi pęnitentia, & facta cauta suppletione eius, quod omissum est,vt not. Host. vbi supra.in.§.final. & sequitur Domi.vbi supra post Archi. Domi.tamen refert ibi eundem Hosti.in.d.c.Vno.tenentem in hoc contrarium, imo quod scienter recipiẽs ordinẽ per saltum, quia dolose offendit mentem tituli, de cleri.non ordi.minis.& de eo qui fur.ordi.rece. dato quod in illo non administret,cum tali solus Papa dispensat.Et vide Præpo.ibi,qui eadẽ verba Hostiens. refert, & addit quod non potest administrare inordine sic suscepto,& est deponendus. Sed si ministrauerit, credens se promotũ fore gradatim,licet vicini cõtra riũ asserat, cum talis fuerit promotus in minori ætate dispensat Episcopus secundum Hosti. in.dict.summa. Si tamen scienter promotus per saltum ministrauerit in ordine nõ gradatim recepto non potest, cum eo nisi per sedem Apostolicam dispensa
d ri, vt per eundem Hostien. ibi. quia incidit in pœnam tituli de cleric.non ordi.minis. quod sequitur Domi.vbi supra. Et vide Syluest.in summa,in verbo, irre gularitas in.§.Vndecimo quæritur, vbi facit bonam distinctionem, sequendo Host. Bonauen. Raymun. & supplemen. & tenent contra summas Angelicã, & Rosellam.

ORdines recipere. Vide egregiam.l.18.titul.6.part.1.& ibi Greg.Lopez.Et not. ꝙ is etiam promotus per saltum cẽsendus est,qui sine Baptismo sacris ordinibus initiatur: ita vt hoc casu nullus character imprimi potest cum Baptismus omniũ Sacramentorum sit ianua. text. in cap.veniẽs de presby.nõbap. cum alijs. At si quis non suscepto Sacramento Confirmationis, ad ordines promoueatur, nullã censuram incurrit,quia iure expressum non reperitur. Nec Sacrosanctum Trident.Conc.sess. 23.cap.4.de refor. pęnam aliquã imponit,quam quod ante confirmationem nullus ad primam tonsuram admittatur. Quin & Dom.Soto in.4.sent. dist.24.q. 1.art.4.ad finem, in ea est sententia,vt existimet,mortalem culpã non incurrere,qui suscepit ordines Sacros,vel in eisdem ministrauit,ante cõfirmationem, quẽ sequitur insignis Nauar.in Manuali confes.c.12.nu.9. Sed opinio hęc hodie defendi nõ potest, nam cum dictum Conciliũ pręceptum contineat,& in materia graui Sacramentorum Ecclesiæ, eius transgressores ad peccatum mortale obligat, vt late colligitur ex Diuo Tho.1.2.q.69.ar.4. &.2.2.

A

Nullus ad ordines nõ suscepto Sacramento confirmationis absque mortali crimine potest promoueri.

& 2.2.q.60.art.5.ad.1. Archiepiscop.Flo.in.1.part.tit.18.c.vni.§.2.Syluest.in verb.lex.q.8.Baptista. Trouamala in verbo. lex.q.17.Fr. Alphon.à Cast. in lib.1.de potest.leg.pœna.c.4.Ioan.à Methi.de rest.q.36.verb. Quo præmisso.tex.in.l.16.tit.1. par.1.ibi: *Y meterse bian en la carrera de la muerte.* Et ita ipse Nauar.sibi aduersatur palinodiamque recãtat in eodem manua.cap.25. nu.69. in princip.tantum eum excusari censeo,qui legitima ignorantia ductus id fecerit.

Mart. Nauarr.recantat palinodiam.

Interpromotos autem per saltum is annumerari potest, quia misso subdiaconatu,vel diaconatu,sacerdos,& Episcopus consacratur suscepit tamẽ characterẽ ordinis,sed non eius executionem,quia ordines illos conferre non poterit quos nõ accepit,ex Diui Thom.sententia,in.4.senten.dist.25.& est glosnot. in ca.1.de cleri.per sal.promo. Fundamentum sanè potissimum Episcopalis potestatis sacerdotium est.Syluest.in sum. in verbo, ordo.2.q.1.Ray.in tit.de form.cõsecra.versi.Quid si clericus ;quã sententiam communẽ esse Theologorum,fatetur Pisa.in sum.in verbo,ordinatus. 2. in princ. & ibi supplementum,& Simo.Maiolus de irregul.lib.4.cap.12.nu.3.Nec nostrorum opinio recipiẽda est,qui absque sacerdotio Episcopalis consecratio firmitatem habere censebant : nempe Host. & Abb.in.d.cap.1.

Dicitur etiam is per saltũ promotus, qui necessarios ordines ad dignitatẽ consequendam nõdum obtinuit,puta, si ad Cathedralẽ Ecclesiam assumatur,nondũ Sacro ordine insignitus. Nã sicut quando antiquitus subdiaconatus non annumerabatur inter Sacros ordines, scilicet ante Beatum Gregor.in cap.nullum.28.dist.vel ante Siritij tempora, vt in cap.quicunque.77.dist.c.à multis de ætate, & quasi nullus subdiaconus poterat ad Episcopatum promoueri, absque Summi Præsidis indulgentia cap.nullus Episcopum.60.dist.& ita quãdo subdiaconatus inter sacros haberi cœpit, Episcopus creari non poterit nisi subdiaconus,vt in.d.c.multis.Quod innouatum est in Sac.Conc.Trid.ses.22.cap.2.de refor.scilicet, vt subdiaconatus præcedere debeat in obtinendis Episcopatibus, & quia illius decreti verba,cũ dicit. *Quicunque post hac ad Ecclesias Cathedrales erit assumendus,&c.* Generalia sunt. Idem videtur dicendum esse,in Archiepiscopis, Patriarchis,& Primatibus.

Illud vero circa capitis huius propositum argumentum notãdum censeo, quod si quis ostendit titulum quo constat in sacerdotio esse constitutum,præsumitur pręcedẽtibus ordinibus fuisse insignitũ,& non per saltũ: sicut si titulum & doctoratus ostẽdo,iam ex eo probo bachalariũ & designatum esse, nec credendum est,quod non ostensis his titulus fuerim laurea doctorali cõ decoratus. Ita optime tenet D. Dida.Perez,in.l.1.tit.5. libro. 8. ord.fol.177.Et licet ipse non alleget,vide Inn.& Ant. in cap.1. de cleri.pereg. vbi scribũt quod si quis fuerit sacris ordinibus insignitus,à persona prouida,& honesta(vt illorum verbis vtar) nõ

G tene-

Furtiuè.

CAPVT. XXV.

1 *Furtiuè ordinari quis dicatur.*
2 *Furtiue ordinatus non potest in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere.*

1 Vrtiuè dicitur quis ordinē recipere, quādo sine ordinatione, & sentētia superioris,
a & sine examinatione [a] quis ingerit se cum multitudine ordinandorū, ignorante ordinatore, & sic ordines recipit, vt per glo. in cap. 1. in verbo, furtiuè eiusdē tit. & per Hostiens. in summ. §. 1. & latius per Abb. in rubr. eiusdē
2 tit. Qui autem tali modo receperit, si erat lata excommunicatio
b [b] contra illud facientes, non potest in ordine sic suscepto ministrare, vel ad superiorem ascēdere sine dispensatione Papæ. Si tamen excommunicatio lata non erat, Episcopus, & Abb. poterūt dispensare, vt patet in capitulo primo cū duobus sequentibus eisdē tit. de quo per Ang. in summa, in verbo, irregularitas, in. §. 23. & per Syluest. in summa, in eodē verbo, in. 6. Tertio quæritur. Itē nota quod dicitur quis furtiuè ordinem recipere, quando recipit quatuor minores ordines, & subdiaconatū in vna eadē die
c [c] vel quando recipit duos ordi-
d nes sacros simul, [d] vt probatur in c. 2. & fin. de eo. qui ordi. furtiu. suscepit, & notat Host. dict. §. 1.

A *Sine examinatione.* Adde quod examē, & scrutiniū: ideò in promouēdis ad sacros ordines desiderantur, vt virtus morū honestas, & illorum scientia apparere possint, nec aliter sint admittendi. Ita in Carthaginensi Concilio his verbis fuit statutum. *Nullus ordinetur clericus nisi probatus, vel examine Episcoporū, aut populari testimonio. Etsi quis presbyter, aut diaconus, sine aliquo examine fuerint ordinati, à clero sunt repellendi.* Text. in cap. fin. 24. distinct. & in capit. si quando ibi tradit latè Gofred. in summa tit. de temp. ordina. §. rest. videre Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de clericis, ad Sacros ordines male promo. glos. quarta, num. 11.

De examine sine scrutinio faciē do in promouendis ad Ecclesiasticos ordines.

Nec solum hoc necessarium est in Clericis sæcularibus, sed etiā in regularibus, quos ab Episcopo examinari, & approbari iussit Concilium Tridentinum, sess. 23. capit. 12. de reforma. Nec sufficeret suorū superiorum fides, aut attestatio meritorum priuilegijs quibuscunque, quoad hoc penitus exclusis. At si ad Episcopatū promouerētur prælatorum suorum attestatio, perinde valeret, ac si alicuius Academiæ publicum adduceretur testimonium, vt in dicto Tridentin. Conc. sess. 22. cap. 2. de refor.

Hoc autem examen, seu scrutiniū circa multa versatur, nā per mensem ante ordinationem nomina ordinandorum scribenda, & publicanda sunt, vt constare possit de natalibus, moribus, ętate, & genere: vt in Concilio Tridentino, sessio. 23. cap. 5. dè reformat. Aliud vero scrutinium habetur feria quarta ante ipsam ordinationem, vel quando Episcopo videbitur, & in eo agitur de

approbandis, vel reprobãdis ijs, qui ad ministerium sacrum accedere voluerint, ad id vocatis peritis, & probis viris, & in Ecclesiasticis sanctionibus exercitatis qui summa diligentia ordinãdorum genus, personas ętatem institutionem, mores, doctrinam, & fidem inuestigare, & examinare debent. Qui quidem examinatores ad vnguem seruare debent egregiam illam sanctioné Cóc. Naonaté. quod habetur in dict. cap. quãdo. 24. dist. quæ his verbis decreta fuit. *Ipsi autẽ quibus cura committitur cauere debẽt, ne aut fauoris gratia, aut cuiuscũque muneris cupiditate illecti, à verode uient, vt indignum, & minus idoneum ad sacros gradus suscipiendos Episcopi manibus applicent. Quod si aliter fecerint, & ille qui indigne accesserit, ab altari remouebitur, & illi qui donum Sancti Spiritus vendere conati sunt coram Deo iam cõdemnati, Ecclesiastica dignitate carebunt.* Quod quidem examé in clericis sæcularibus faciendum est ab Episcopo, qui dimissorias literas concedit, si ordinãdus sit præsens: si vero absens, ab Episcopo, qui sacros ordines cófert: vt colligitur ex Concilio Tridétino, sessio. 23. cap. 3. & 7. de reform. & ex cap. si Episcopus, de repræbendi. lib. 6. Tertium autem scrutinium est, quod fit ipsa hora qua ordines conferuntur, quando Episcopus Archidiaconum interrogat, an assistant promouendi, & vtrum sint idonei. De qua formula peculiare decretum habetur in lib. Pont. ibi videndum erit à lectore.

Possent quidé quæ dicta sunt, aliquando ab ipso rigore laxari, quando promouendus, adeò spectatę virtutis, & probitatis est, vt notus ab omnibus habeatur, & populari testimonio dignus habeatur, nam tunc examé omitti posse, sine peccato sentit Concil. Carthag. 3. capit. 22. habetur in capit. nullus ordinetur, & ibi gloss. 24. dist. capit. de Petro. 28. dist. cap. valde. 24. dist. not. Sylu. in sũma, in ver. ordo. 2. q. 2. Pet. Rebuff. in dict. pra. tit. de Clericis, ad Sacros ordina. male promo. gloss. 4. num. 11. Quia notorie doctus examinari non debet gloss. in Clemen. vna de iureiuran. vbi Bart. not.

Et non solum in promouendis ad clericatum, examen & scrutiniũ modo, & forma, vt iam scripsimus necessarium est, sed in illis qui Episcopali dignitate sunt có decorandi prius examinari debent, iure veteri, vt in Concilio Carthaginensi. 4. ca. 1. & retulit Gratianus in cap. qui Episcopus 23. distin. & iure nouissimo diligenti examine inquiri debet, an ea nouerint, quęad munus suum spectent, & an eligendus sit in vniuersitate studiorũ Magister, siue Doctor, aut Licentiatus, in Sacra Theologia, vel Iure Canonico: vel Testimonio alicuius publicæ Academiæ idoneus iudicetur, vel si irregularis ipse sit publico prælati sui testimonio idoneus iudicetur. Deinde discutiédũ est quibus natalibus, quibus honoribus, quę ætate quis sit: & an sit in Sacris saltim per sex méses antequàm eligatur, vt decretũ est Sacro Concilio Trident. ses. 22. cap. 2. de reforma. & pro ratione, & opportunitate Prouinciarum examina hęc fient, & de

de his publicã conficiuntur instrumẽta, seruatis omnibus alijs sancitis ab eodem Concil. Trid. sess. 24. c. 1. de refor. Quo loco in Cardinalibus eligendis idem fieri statuit, quo ad vitam, ætatem, ac doctrinam illorum inuestigãdam, sicut in ipsis Episcopis promouendis.

Lata excõmunicatio. Adde quod iam de more consueuerunt Episcopi in ordinibus cõferẽdis sub excommunicationis latæ sententiæ pęna prohibere, ne quis audeat se ingerere, qui non fuerit approbatus, & tunc is ordinatus non poterit in suscepto ordine ministrare, nec ad superiorem ascendere, sine Romani Pontificis dispensatione. Et vide de hoc vltra ordinarios interpretes summam confess. tit. de ętate ordinã. q. 13. & sequent. Symo. Maiolũ, de irregula. lib. 4. capit. 8. & vide Regiam. l. 18. tit. 6. partit. 1. & ibi Gregor. Lopez. Hodie vero si crimen hoc occultum sit, & nõ deductum ad forum contentiosum, Episcopus potest indulgere dispensationem, authoritate Cõcilij Trid. sess. 24. cap. 7. Si tamen Episcopus eo tempore quo confert ordines, his verbis vtatur. *Non intendimus ordinare non examinatos, & approbatos.* Tunc qui se ingessit, non erit ordinatus, ideò oportet denuo ordinari, iniungendaque prius illi erit pęnitentia, quia valde delinquit se ingerendo susceptioni ordinum ante approbationem, ita tenet Petrus Rebuff. in dicta glos. 4. num. 18.

C *Vna eadem die.* Adde quod opinio ista procedit etiam hodie stãte Sacrosancto Conc. Trid. sess. 23. cap. 11. de reforma. vbi decretum est minores ordines nõ vna die, sed diuersis cõferendos, nisi aliud Episcopo expedire videatur, & quod susceptis minoribus annus interponendus sit, priusquam ad primũ sacrum, qui subdiaconatus est, quis ascendat nisi necessitas, aut Ecclesiæ vtilitas, iudicio Episcopi aliud exposcat. Quod quidem arbitrium, vt ex mente concilij dignoscitur Episcopo concessum est, ad hoc vt hæc interstitia abbreuiari possint, non autem vt eadem die sacros ordines duos conferre possit, vel vltimũ minorẽ cũ primo ex sacris: quod adeò verum est, quod si sabbatho vnum sacrum ordinem conferat alicui, & continuato ieiunio, alterum eidẽ cõferat in Dominica, suspensus esset Episcopus à collatione ordinũ, & ordinatus ab exsecutione donec Apostolica sedes dispensationem indulgeat text. in cap. literas de temp. ord. In locis autẽ, in quibus consuetudine obtentum est, vt minores ordines cũ subdiaconatu cõferantur, id seruari debet: nam talem consuetudinem validã esse scribit. Anto. in 3. par. tit. 14. c. 16. §. 16. quẽ sequitur insignis Naua. in manua. confess. c. 25. nu. 71. dicens eam à dicto concilio minime derogari. Sed verius cõtrarium esse cẽseo quod ex Trid. Conc. decreto omnis contraria consuetudo circa ordines cõferendos derogetur, cum omnes tam minores, quã maiores seruaris certis temporũ interstitijs conferri præcipiat, consulitur sane hoc modo ipsorum ordinũ maiestati, & Ecclesiæ vtilitati, & eorũ qui ordinandi

Declaratur Conci.

Trident. sess. 23. ca. 11. de refor.

nandi sunt cōmodo, vt in his cū ętate vitæ meritum, & doctrina maior accrescat. Vnde contraria consuetudo, si qua erat ante Cōciliū tanquā bono publico contraria firmitatē nō obtinebit. Et opinionē istā sequi videtur Symon Maiol. de irreg. lib. 4. ca. 11.

Opportune tñ hoc loco quæri potest, an Episcopus qui facultatē habet dispensandi in istis tēporū interstitijs, authoritate dicti Conc. Trid. si tacitate eū promoueat, qui non expectauit tempora annua, quæ de vno ordine ad aliū desiderantur, censeatur dispensare, & cū in facti contingētia essem interrogatus, cōsului, quod si Episcopus ignorans fecerit, nullo modo dispēsare censetur. At si sciens ordines cōtulit, credendū dispēsare voluisse glo. notabilis, in c. qui aliquando, in verbo, qui cōcubina. 51. dist. Ab. si not. in c. veniēs de filijs presby. Fel. in c. præterea. n. 7. 8. 9. de testib. cogend. Sym. Maiol. de irregul. lib. 3. c. 24. n. 14. Idemq; iudicandū est, si ipse nō conferat ordinem, sed dimissorias literas cōcedat, quia hęc à pari procedūt Syluest. in verbo, irregularitas, in fine, quod ad dictū Trid. Cōc. decretum summe notandum est.

D *Duos ordines sacros simul.* Vide Conc. Trid. ses. 23. c. 13. vbi decretum est, ne eodem die duo sacri ordines conferantur etiam regularibus non obstantibus eorum priuilegijs, vel indultis.

Hodie vero stat celebris Sixti Quinti Pontificis Maximi constitutio, cōtra Prælatos ordinantes vel Clericos ordinatos, non obseruatis tēporum interstitijs vel alias male promotos, quam quia locus iste suo iure exposcere videtur scribere constitui.

S. D. N. D. SIXTI PAPAE. V. CONSTITVTIO.

Contra Clericos malè promotos, ac in Episcopos in ordinum collatione peccantes.

Sixtus Episcopus seruus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SAnctū, & salutare sacri ordinis Sacramētū ab ipso Domino, & Saluatore nostro Iesu Christo institutū, beatisq; Apostolis, & eorū legitimis successoribus singulari diuinę bonitatis munere traditū, ita ad Dei Omnipotētis gloriā salutēq; animarū sanctè, ac religiose administrari decet, vt quę vel ex typo, & figura veteris legis, vel aliàs ex multa sanctorū Patrū Prouidētia, circa ordinādorū natales, ętatē, vitęac morū probitatē sanctitatē, scientiam, & aliàs qualitates in sacris ordinationibus requisitas per sacros Canones, vel Apostolicas cōstitutiones, aut generaliū Cōciliorūdecreta salubriter statuta fuerūt, ea inuiolate obseruētur. Nam

Nam si in veteri testaméto tam multa de integritate, & munditia Sacerdotum, & ministrorum altaris, deque eorũ præstantia, & dignitate legimus, de quibus dixit Dominus per Malachiã Prophetam. Labia Sacerdotis custodient scientiam, & legem requirent ex ore eius, quia Angelus Domini exercituũ est. Certe multo maior ratio, & diligentia adhibenda erit, in promouendis tã inferiorum graduum Clericis, quam etiam presbyteris, qui ad consummationem Sanctorũ in opus ministerij, in ędificationé corporis Christi constituuntur: prout de his ipsis, & diuino verbo, & Beatorum Apostolorum præceptis, ac simul sanctorũ Patrum statutis sæpissime traditũ est. Quare nos pro ea quæ nobis à Domino iniuncta est cunctarũ Ecclesiarum cura, & solicitudine ipsos Pastores, & Præsules Ecclesiarum, quorum proprium munus est personas idoneas clericali militiæ ascribere, & ad minores maioresque ordines rite promouere, authoritate nostra duximus admonendos, vt in exequédo, hac in parte suo Pastorali officio, attentius post hac inuigilét canonicas sanctiones, vt par est obseruét, ac vt nemini detur offensionis occasio, neue eorum ministerium vituperetur, studeãt vitare ea omnia scandala, & absurda, quæ ex vitiosa, & minus canonica clericorũ ordinatione cernimus cum magno animi nostri dolore frequentius exoriri.

Cum enim multi etiã interdũ inhabiles, & indigni non vocati sancta Dei vocatione, sed potius Sathanæ dolis decepti prętextu deuotionis, & pietatis ré, quidé sacrã, & diuinum munus, intépestiue tamé, & in ordinatè affectãtes, seu temporale aliquod cómodum, aut lucrum sibi proponétes vel nimia simplicitate, & imperitia, malitiaue aut fraude ad suscipiendum Clericalem characteré aliosque ordines ante ętatem legitimam, vel à non suo Episcopo aut non præuio debito examine & approbatione, siue alias minus rite, vel etiam temere se ingerãt. Debét sane Episcopi paterna charitate, & prudentia eorum saluti qui sępe nesciunt, quid petãt melius etiam quãipsemet postulant & salubrius consulere, nec tam quid flagitent, quam quid expediat considerare: summa vero diligentia prouidere tum in alienę diœcesis subditis ordinandis, ne quemquam promoueant sine eorum ordinarij literis dimissorijs tum in recognoscendis ipsis litteris, ne falso, aut ab aliquo, qui authoritatem illas concedendi non habeat cófectæ sint, tum denique in examinandis natalibus ætate, vita moribus, sciétia idoneitate, titulo, & reliquis qualitatibus, ne quid in suę, vel aliena diœc. personis ad Clericalem honorem, & Ecclesiasticos ordines promouendis desideretur eorum quę ex præscripto sacrorũ Canonum requiruntur.

Vt igitur Pręsules Ecclesiarũ intelligant, si in re tam graui, & tanti mométi culpa, aut negligétia peccauerint, se non modo in tremédo Dei iudicio, verũ in hoc quoque sæculo Ró. Pótifici suæ villicationis rationé fore reddituros: pręsenti cóstitutione perpetuo statuimus, & ordinamus,

vt si in posterũ Antistis aliquis Episcopali, Archiepiscopali, Primatiali, vel etiã Patriarchali dignitate præfulgens: aut Abbas ad primã tonsuram, minoresque ordines suis subditis conferendos à Sede Apostolica authoritatem habens, quencunq; sæcularem vel cuiusuis ordinis, aut militiæ regularem, ex aliquo crimine, vitio, aut defectu, seu alias inhabilem, vel irregularem existẽtem, vel extra tempora à iure statuta vel absque veris dimissorijs sui ordinarij literis, aut per saltum, vel furtiuè, aut quo ad sæculares sine titulo sufficientis beneficij, vel patrimonij, aut ante ætatem per sacri generalis Tridentini Concilij decreta primæ tonsurę aut cuique ordini præscriptam, aut non seruatis temporũ interstitijs, ita vt aliquis vnico die, seu cõtinuitatis diebus ad plures ordines sacros, vel post vnũ ordinem susceptum sine causa rationabili ante quam tempus ab eodem Conc. Tridentino prę fixũ elabatur, ad alium ordinem promoueatur, sine dispẽsatione, aut indulto Apostolico clericali charactere nõ legitime insigniuerit aut ad ordines minores, vel sacros, vel præfertur, vel alias malè promouerit, siue id scienter, siue ignoranter fecerit, nisi debita diligentia adhibita iustus error, & probabilis facti ignorantia eum excuset, vt in quo deliquit in eo puniatur, à collatione quorumcunque ordinum atque adeò ipsius tonsuræ, & ab exsecutione omnium munerum Põtificalium eo ipso suspẽsus, & ab ingressu Ecclesiæ interdictus existat, alisq; grauioribus pœnis nostro, & pro tempore existẽtis Rom. Pont. arbitrio puniatur.

Quod si spreta huiusmodi suspẽsione, & interdicto in præmissis se temere ingesserit, etiam à regimine, & administratione suę Ecclesiæ, seu monasterij, & à perceptione fructuum mensæ eiusdem, ac quoruncunque beneficiorum per eum in titulũ vel cõmendam, seu alias obtentorum suspensionem eo ipso incurrat, eiusque interdicti, aut suspensionis relaxationem, aut pęnarum remissionem ab alio quam à Roman. Pont. pro tempore exsistente nequeat obtinere.

Et nihilominus fel. rec. Pij. II. & aliorum Rom. Pont. nostrorũ prædecessorum, qui per suas constitutiones, aut in Cancelaria Apostolica publicatas regulas cõtra huiusmodi Clericos male promotos, diuersas pœnas inflixerunt vestigijs inhærentes eosdem Clericos post hac male promotos ab exsecutione, ministerio, & exercitio ordinum susceptorum, & ab omni spe, & facultate ascendendi ad alios superiores perpetuo suspensos declaramus, & si in eis ministrare prę sumpserint, illos sic irregulares effectos, omnibus, & quibuscunque per eos in titulum commendam, aut aliàs obtentis dignitatibus officijs & beneficijs Ecclesiasticis cũ cura, & sine cura, quomodocunque qualificatis sæcularibus, vel cuiusuis ordinis aut militię regularibus, ac etiamsi ipsi Clerici regulares fuerint, actiua, & passiua voce, ipso facto priuamus, & ijs priuatos atque ad illa, & alia simililia vel dissimilia in posterum obtinenda in perpetuum

tuum inhabiles, & incapaces esse decernimus, & declaramus, dignitatum, officiorum, & beneficiorum huiusmodi, sic pro tempore vacantium dispositioné nobis, & Apostolicę sedi perpetuo reseruantes.

Vt autem homines, qui nimia indulgentia, & spe impunitatis, ac venię facilitate hactenus fuerunt ad huiusmodi facinora procliuiores, ea sublata, & pręclusa ab his abstineant, & caueăt infuturum tam absoluendi, quam dispensandi facultaté in casibus superius expressis, etiam in foro conscientię nobis, & successoribus nostris duntaxat authoritate, & tenore pręmissis perpetuo reseruamus, inhibentes ne à quoquam sęculari, vel cuiusuis ordinis regularis presbytero, vel prelato quauis authoritate fungéte nec per quęcunque Iubilea, & Indulgentias, etiam plenissimas & extraordinarias per nostros prędecessores, aut nosmetipsos vel successores nostros, anno Iubilei, aut alio quouis tempore, & Cruciatę sanctæ, vel quocũque alio titulo, modo, & forma, Motu proprio, & cõsistorialiter, seu ad quoruncunque Principũ, Regum, aut Imperatoris instantiă, eorumue contemplatione, & intuitu cũ quibusuis amplissimis in genere, vel in specie derogatorijs clausulis concessa, vel in posterum concedenda, nec vigore, aut prętextu facultatum, aut priuilegiorum. Maremagnum, aut alias quomodolibet nuncupatorum quibusuis ordinibus, Cõgregationibus, aut personis regularibus, aut Episcopis per decreta Concilij Tridentini, aut officio sacrę Pęnitentiariæ Apostolicę, vel minoribus, aut etiam Maiori, Pœnitétiarijs nostris, & Rom. Pont. pro tempore exsisté tis, vel alias quomodolibet pro tempore concessorum, personæ sic vt prefertur delinquentes, tã scilicet Antistites, seu Abbates promouentes, quam Clerici malè insigniti seu ordinati à reatibus, & excessibus prefatis absolui, preterquam in mortis articulo possint, aut debeant, nec cum ijs super irregularitate propter premissa contracta, etiam si crimen penitus occultum fuerit, quouis modo valeat dispensari.

Verum enim vero quia grauioribus morbis fortiora sunt adhibenda remedia, & iuxta personarum locorum, ac temporum qualitates leges sunt immutădę, pœneq; aggrauandę, & emoliendę, cum huiusmodi peccatum Sathana suggerente hominumque fragilitate assentiente videatur iam ad culmé vitiorum ascendisse, & in præcipiti esse: ideò vt homines salté pœnę timore, & proprij honoris confussione à peccato derreantur, nouum huic veneno antidotum cogimur prępa rare: ac propterea volumus, vt qui absolutionem, & dispésationé huiusmodi petét, semper quãuis delictũ adhuc occultũ exstiterit, non per officium sacræ pœnitentiariæ, sed à nobis, & pro tẽpore existente Rom. Pontifice in vtroque foro absolutioné petere teneantur: alioquin ipsæ cõcessiones, & absolutiones, etiam cum clausula, quod prẹsentis cõstitutionis tenor, & alia prædicta habeătur pro expressis, prorsus nullę, irritę & inualidæ exsis-

tant,ac nemini penitus suffragétur.

Cæterum si quis Antistes,vel Abbas seruatis quidem cunctis præmissis, & cæteris omnibus, quæ in ipsius tonsuræ,& ordinú collatione obseruari debent,personas habiles,& idoneas, sed tamen recepta ab ijs,quibus tonsuram,aut ordines conferet pecunia,pretio vel præmio simoniacè in futurú insigniuerit,vel promouerit: volumus vt præter alias censuras:& pœnas contra simoniace ordinátes,&ordinatos à sacris Canonibus, & constitutionibus Apostolicis alias inflictas,& irrogatas,quibus nequaquam derogare intendimus,etiá omnia, & singula supradicta in sic promouentibus,& promotis locum habeant.Decernétes præsentes literas sub quibusuis concessionibus,facultatibus,& gratijs,etiam in casibus quibuscunque Sedi Apostolicæ, quomodolibet,etiam in Bulla Cęnę Domini reseruatis,etiá sub nomine Iubilei plenarij, vel Cruciatæ sanctæ, absoluendi facultatem quibusuis personaliter generaliter, vel specialiter tribuentibus minime comprehendi: sed semper ab illis exceptas esse, & censeri, sicque in præmissis vniuersis,& singulis per quoscunq; Iudices & Cómissarios,etiam causarum Palatij Apostolici Auditores,& S.R.E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis àliter iudicandi,& interpretandi facultate,in quauis causa,&instantia iudicari,& diffiniri debere,ac irritum,& inane quicquid secus super his à quoquá quauis authoritate scienter,vel ignoranter cótigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus, & ordinationibus Apostolicis, ac in Concilijs etiá generalibus æditis, cæterisque contrarijs quibuscunque. Vt autem præsentes literę omnibus innotescant,mádamus illas ad Valuas S.Ioannis Lateranen.& Principis Apostolorum de Vrbe Basilicarum, & in acie Campi Floræ affigi,& publicari & post quindecim dies qui in Vrbe sunt,qui vero extra eá, & citra Montes intra quatuor méses,qui demum vltra Montes erút,intra octo méses à die publicationis huiusmodi computandos perinde afficere, & arctare, ac si eorú cuique personaliter intimatæ fuisse,ac earundem literarum exemplis etiam impressis Notarij publici manu suscriptis & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ obsignatis eandem fidé in iudicio,& extra illud adhiberi, quę ipsis præsentibus adhibetur, si essent exhibitę,vel ostésę. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostri statuti,ordinationis, declarationum, priuationis, reseruationum,inhibitionis, volútatum,decretorum,& mádati infringere, vel ei ausu temerario contradicere: si quis auté hoc attentare præsumpserit indignationem Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri,& Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurú. Datum Romæ, apud S. Petrum Anno Incarnationis Dominicę Millesimo quingentesimo octuagesimo octauo.

Extra

Extra tempora, & ante ætatem legitimam, & ab alieno Episcopo.

CAPVT. XXVI.

1 *Ordinatus extra tempora, vel ante legitimam ætatẽ, vel ab alieno Episcopo, ordinis exsecutione est suspendendus.*

2 *Hodie autem ex nouissima Pij II. constitutione, ordinatus aliquo de prædictis tribus modis, ipso iure suspensus est: & celebrans irregularis efficitur.*

3 *Suspensus propter crimen, si de facto celebrat, irregularitatis nota afficitur.*

4 *Promotus ad sacros ordines ante 14. annum, si postquam peruenerit ad ætatem legitimam cogatur continere.*

1 a Rdinatus extra tépora [a] suspéditur, donec cum eo dispensetur, vt in c. cum quidã, de tépo. ordi. Ité ordinatus ante legi-
b timã ætaté [b] suspenditur vsq; ad eius aduentũ, vt in cap. Vel non est compos eodé tit. Non tamé est ipso iure suspensus, vt notat. Bernar. Rai. Guliel. Archid. Ant. Paul. de Eleazar, & Zabel. in varijs locis relatis per Archiepiscopũ Floren. in. 3. part. tit. 28. ca. 1. in fin. Ordinato insuper sine li-
c cétia sui præsulis [c] ab alieno Episcopo, interdicitur ordinis exse-
d cutio, [d] vt in cap. Quod translatio-
2 né eod. tit. Hodie vero ordinatus aliquo de prædictis tribus modis est suspensus ipso iure, & celebrans efficitur irregularis, à solo Papa absoluendus, & beneficijs potest iure priuari: vt habetur in extrauag. Pij. II. [e] quæ in- e
cip. Cũ ad sacrorũ ordin. de qua ad istud propositum meminit celebris memoriæ Doctor Hispanus Didacus de Villad. in tract. de irregular. in cap. de suspensione, in secunda col. & refert etiã eam ad hoc Syluest. in sua summa. in verbo, irregularitas, in. §. Decimo quæritur qui allegat regulas Innoc. 8. Alex. 6. Roman. Pontificũ quam etiam extrauagantem seruari precipit Leo. 10. in suis regulis Cancellariæ, in regula. 22. incip. Ité de clericis extra tempora. Et Paulus Papa. 3. in suis regulis, in regula, quæ etiam incipit. Item de clericis, quæ est. 24. in ordine. Vt autem illius extrauagantis plena notitia habeatur, libuit illam inferere: maximè cum soleat ab aliquibus referri additis quibusdam verbis, quæ in ea non sunt: cuius tenor talis est: Pius, &c. Ad futurã rei memoriam. Cum ex sacrorũ ordinũ collatione character inuisibilis animæ imprimitur, sacra mysteria dispensantur, vt ipsarũ cura tribuatur animarum in eorum susceptione excessus, grauius tanto magis plectendi sunt quanto ex illis maiora in mentibus fidelium scandala generantur. Cum itaque sicut fidedignorum relatione non nisi moleste accipimus, nonnulli clerici extra tempora à iure statuta quidã ante ætatem legitimã: aliqui vero sine dimissorijs literis, contra sanctiones canonicas, se faciant ad

ad Sacros ordines promoueri. Nos eorundem temeritatem tali castigatione reprimentes, vt alij in posterum committendi similia additus præcludatur, aut Apostolo. præsenti constitutione perpetuo valitura statuimus, & ordinamus, quod omnes, & singuli, qui absque dispẽsatione canonica, aut legitima licẽtia, siue extra tempora à iure statuta, siue ante ætatem legitimam, vel absque dimissorijs literis, etiam citramontani à citramontanis, præterquam si in hoc vltimo casu per cameram Apostolicã, iuxta ipsius stilum ordinati fuerint ad aliquam ex sacris ordinibus se fecerint promoueri à suorum ordinũ exsecutione ipso iure suspensi sint: & si huiusmodi suspẽsione durante, in eisdem ordinibus ministrare præsumpserint, eo ipso irregularitatẽ incurrant propter quam vltra alias pœnas in tales generaliter à iure inflictas beneficijs Ecclesiasticis, quę obtinent possunt iure priuari. Volumus autem quod præsens nostra cõstitutio in Romana curia existẽtes postquindecim dies absẽtes vero, Italicos post duos, alios autem etiam vltramontanos post sex menses ab ipsius in audiẽtia contradicti, & cancellaria Apostolica publicatione, ac affixione, ligare incipiat. Nulli ergo si quis, &c. Datum Romæ apud Sanctum Petrum, Anno Incarnationis Dominicæ. 1461. quintodecimo Kal. Decembris. Anno quarto. Aduertendũ præterea est, quod cum nouissime in Concilio Tridentino (cui ego & si indignus Episcopus Calagurritanus interfui) fuerit inhibitũ capitulis Cathedraliũ Ecclesiarum, ne sede vacante licẽtiam recipiendi ordines cõcedant infra animum aliquibus, sub pœna inibi, contrafacientibus imposita, vt habetur in septima sessione illius concilij, in Can. 10. tenoris sequentis. Non liceat capitulis Ecclesiarum sede vacante infra annum à die vacationis ordinandi licentiam, aut literas dimiss. seu reuerendas (vt aliqui võcant) tam ex iuris communis dispositione, quam etiam cuiusuis priuilegij, aut consuetudinis vigore, alicui, qui beneficij Ecclesiastici recepti, siue recipiendi occasione arctatus non fuerit concedere: si secus fiat, capitulũ contrauenient Ecclesiastico subiaceat interdicto: & sic ordinati, si in minoribus ordinibus constituti fuerint nullo priuilegio, clericali præsertim, in criminalibus gaudeant: in maioribus autem ab exsecutione ordinum ad beneplacitum futuri Prelati sint ipso iure suspensi. Si quis esset promotus ad aliquem sacrum ordinem contra dispositionem Concilij, cum ex hoc fuerit ipso iure suspensus ad beneplacitum futuri prælati, si postea celebrare tante obtentum illius beneplacitũ, esset irregularis: quanuis suspensionis pœna fuerit ad beneplacitum eligendi Episcopi, & ab illo posset relaxari. Cum enim suspẽsio hæc sit imposita propter delictum (propter inobediẽtiam videlicet factam decreto Concilij) tunc cõclusio communis, quod celebrans, est irregularis secundum Panor. in cap. si celebrat. de cleric. excommunic. in col. fina. per text. in cap. 1. de senten. excommu- 3

commu.in.6.& in cap.cum ęter ni.de re iudic.eod.libr. licet qui dam contra tenuerint secũdum eum. Facit quod notat Felin. in capit. Apostolicæ de excep.col. 3.& melius in column.7.numer. 17. vbi scripsit quod suspẽsus ab officio celebrans est irregularis, siue suspensus sit à Canone, siue ab homine: allegat gloss.2. &.3. & ibi Paul.col.4.in ca. is cui.de senten.excommu.lib.6.& decis.
4 Rotæ.3.in antiquis.eod.tit. An autem promotus ad sacros ordi nes ante.14.annum cogatur cõ-
f tinere, [f] si postquam peruenerit ad ætatem legitimam vult contrahere matrimonium, vide Hostien.in summa, de cleri. per sal. promo.in.§.1.in fine.qui mouet quæstionem,refert opiniones cõ trarias,& in ea, quam in vltimo loco scripsit, videtur tenere ꝙ talis non cogitur continere.Cõ trariũ tamẽ videtur tenere glos. in capit.Vno.de cle.per sal.promo.in verbo,discretionis, quæ mouet istam quæstionem,vbi ta men Abb.refert Archi.post Hugo.in cap.pueri.1.quæst.1.tenentem quod si ordinatus ante pubertatem illa adueniente vult te nere Clericatum, & gaudere pri uilegio Clericali, tunc tenetur continere,aliàs secus:quam opinionem approbat, & dicit hoc fuisse de mente Inno.& Host.& vide Præpo.in cap.Subdiaconus 77.distinct.tenentem quod Docto.communiter in dict.capit.1. notant quod si factus maior cõtradicit non acceptans ordinem non tenetur continere, ex quo dicit ipse quo resultat mõstrum, videlicet quod minor recipit characterem ordinis Sacri,& tamen si contradicat maior factus non tenetur continere,licet Cardin.in Clemen.fina.de ætate, & qualitate.in.1.q.teneat, quod si talis erat doli capax,tenetur cõtinere,per gloss.in dict.cap. pueri.1.quæst.1.Et idem dicit, si quã primum peruenit ac doli capacitatem non reclamauit, quia tũc incipit obligari. Et vide in hoc proposito,quod notat Nicolaus de Millis in suo repertorio, in verbo, Clericus promotus, vbi referendo Hosti.& Innoc.in capit.vel non est compos. de tempor. ordin. Et Compostella. & Ioann. Andr. in capit.vnico.de Cler. per sal. promo. Et in dict. cap.vel nõ est cõpos,& Arch.in capit. pueri. 1. quæstion. 1. dicit quod promotus infra pubertatem inuitus,&coactus potest cõ trahere matrimonium,per glos. in dicto capit. vnico, & quod idem est, si non fuerit coactus, dum tamen infra pubertatem cõ tradicat,& perseuerat in contra dictione vsque ad pubertatem, vel si infra pubertatem non con tradicit, & statim dum cœperit peruenire adpubertatem contra dicat:& quod illud statim intelligitur intra triduum, & quod aliàs non auditur, licet gloss. in dict.capit.vnico.& in dict. cap. vel non estcompos,aliter teneat secundum eundem.

EXtra tempora. Adde ꝙ prima tõsura quolibet die conferri potest,cũ iura certũ diem ad eã conferendã nonpręfigant, & sic de consuetudine generali seruari testãtur. Hostien.Ioã.Andre.& Cardina.in cap.pen.de tẽpo.ordi.per cap. cum contingat de æta- A *Ordines Ecclesiastici quibus diebus sunt cõferendi.*

de ætate, & qualitat. Et tam in diœcesi, quam extra potest episcopus subditis suis tonsuram cōferre. Barba. in cap. nouit. de offic. delega. quem sequitur Petrus Rebuff. in practica benefi. tit. de clericis ad sacros ordines male promo. gloss. 1. nu. 4. idem in tractat. nominationum q. 14. num. 29. & 65. Hodie tamen ex sacro Concilio Tridētino, sess. 6. cap. 5. de reformatione nō licet Episcopo extra suam diœcesim cuiusuis priuilegij prætextu Pontificalia exercere, sine ordinarij loci expressa licentia, & in personas eidem ordinario subiectas tātum, quod si aliter factū fuerit, Episcopus ipse ab exercitio Pontificalium, & sic ordinati ab exsecutione ordinum, ipso iure suspensi sunt.

Minores vero ordines, quādo Episcopo, & vbi sibi videbitur, dari possunt, licet Dominicis, & alijs festiuis diebus conferri debeant, capit. de eod. de tempo. ordin. Sacri vero ordines, nunquam nisi in publica ordinatione conferuntur cap. quando. 75. dist. & in maiori Ecclesia. glossa. not. in c. ordinationes. d. dist. Cōcil. Trident. ses. 23. ca. 8. de refor. vbi decretum est sacros ordines in cathedrali Ecclesia conferendos esse, præsentibusq; ad id Ecclesiæ canonicis: si autem in alio diœcesis loco celebrentur, semper in Ecclesia, & clero præsenti fieri debet. Vnde non erit valida ea cōsuetudo, cuius ratione Episcopi hos ordines, vbi eis placebat, cōferebant. Quam validam esse scripsit Floren. in tertia parte, cap. 14. §. 17.

Item Sacri ordines, nempe sub diaconatus, & diaconatus, & presbyteratus, non nisi in Sabbathis quatuor temporum, aut Sabbatho sancto, vel Sabbatho ante Dominicam de Passione sunt ministrandi text in. c. 3. de tempor. ordin. c. fin. 75. dist.

Hos quidem Sacros ordines & alios nominat D. Ignatius Epistola ad Anthiochēses, ibi. *Saluto sanctum presbyterium vestrum, saluto sanctos diaconos, saluto subdiaconos, lectores, cantores, ostiarios, laborantes, exorcistas, atque confessores.* Vt non dubium sit hos ordines Apostolorum tempore quo vixit D. Ignatius fuisse. *D. Ignat. Apostolorū coetaneus.*

Ratio vero propter quam his temporibus statutis, potius quā alijs ordines sacri, ministrentur, ea adducitur à Præpo. in. c. quoniam. §. cæterum. 75. dist. nempe quia sacerdotes, & alij clerici cū in Sacrosancta Ecclesia locū obtinent, quem olim Leuitæ apud Israeliticum populum obtinuerunt: quos vel legitur, libro Numer. Dominus pro primogenitis recipit eos, & in Ægypto, dum primogenita Aegyptiorum interficerentur custodiuit, cū qua si primitię sint, quidem quasi primitias Deo summe gratas offerimus, cum aliquos sacris ordinibus donamus, vnde consentaneum est, vt pro primitijs tēporum scilicet quatuor temporibus, hominum primitias afferamus. Item hoc ita stabilitū fuit, vt ordinati sub quatuor Euāgelijs, Deo & Ecclesiæ seruire firmissimis animis concipiant. Vere vt virtutibus floreant, in ęstate, vt fructus afferāt, in Autumno, vt fructus operum metāt, in Hyeme, vt iam collectos fructos in hor- *Constituitur ratio, propterquā statutis tēporibus, & nō in alijs sacri ordines ministrentur.*

in horreo conseruent, vt eis in Domino fruantur. Hanc rationē tradit Petrus Rebuff. in d. gl. 1. n. 9. Nouissime autem Cathecismus ad Parrochos Pij huius nominis V. Pontificis Maximi, iussu æditus in titulo de Sacramento ordinis vers. Sequitur nunc egregiam rationē his verbis scribit. *Ex quo factum esse intelligimus, vt statutis tantūmodo diebus quibus, & iam solennia ieiunia ex vetustissimo Catholicæ Ecclesiæ more inducuntur, ordinationes fiant: vt scilicet, fidelis populus eiusmodi Sacrarum rerū ministros, pijs & sanctis precationibus à Deo impetrēt, qui ad tanti ministerij potestatem recte, & cū Ecclesiæ vtilitate gerendam aptiores esse videantur.*

Nec ea consuetudo firmitatem obtinebit, qua introductum fuerit, quod Sacri ordines extra tēpora ministrentur. c. 2. ne tempore ordi. Imo tam ordinans quam ordinatus grauissime peccat, tāquam Sacrorū Canonum violator ab Spiritu Sancto, cuius instinctu conditi sunt condemnatur. c. violatores. 25. q. 1. Floren. in 3. p. tit. 14. c. 16. §. 16.

In Sabbatho sane potius quam alijs diebus ordines conferri debēt, quia dies illa Spirituisancto consecrata est, cuius bona in ordinibus longa manu recipiūtur, c. quod à patribus. 75. dist. notāt Rebuff. dict. gloss. 1. num. 9.

Ista autem Sabbathorum tēpora duobus casibus transferri possunt in sequentes dies Dominicos. Primo si ab ordinantis, & ordinandis ieiuniū seruetur: vsque ad sequentem diem Dominicū: tunc quidē ipso Dominico die ministrari ordines possunt. text. in. d. c. quod à patribus. Sed quia tale ieiuniū indiscretū, & maxime periculosum esse cēsetur, vt bene not. Inno. Hostiē. & omnes in. c. literas de tēpo. ordi. minime decet, vt tāta dicti ieiunij productio fiat. Secūdo si die Sabbathi tāta esset ordinādorū multitudo vt nō possent omnes ordinibus insigniri: tūc equidē in diē Dominicā ordinū collatio differri potest. Ex Inno. sententia in d. c. literas. quem sequitur Syluest. in summ. in verbo, ordo. 2. q. 6.

Consecratio Episcoporum quibus diebus facienda sit.

Episcoporū vero consecratio, solis Dominicis, & festiuis diebus facienda est, à summo mane, à ieiunijs saltim circa horam tertiā. ca. ordinationes. 1. 75. dist. nota. Syluest. in summa, in verbo, consecratio. 1. q. 3. Quæ sane cōsecratio Episcoporum, aliud tēpus à iure statutum habet, intra quod fieri debet: nam quisquis Episcopus fuerit pronuntiatus intra trium mensium spatiū consecrari debet, sub pœna amissionis perceptorū fructuum, quod si per aliud trimeste distulerit, ipso iure ipsa Ecclesia Episcopali priuatur. Conc. Trident. sess. 23. c. 2. de refor. Quando vero trimeste currere incipiat, an à die electionis vel à die confirmationis tradunt Doctores in ca. quoniam quidam. 75. distinct. Syluc. in. d. q. 3.

Virginū etiā consecratio solis festis facienda est. cap. 1. de tempor. ordin. vbi glos. & Doctores late de hoc disserunt. Ecclesiarū autē cōsecratio quibuslibet etiā feriatis diebus fieri iure pōt, quia sic suadet necessitas, & cultus diuini augendi causa. c. 2. cum glo. de consecrat. Ecclesiæ, vel altar.

Et li-

Et licet ad ordines conferẽdos præfixa, & diffinita certa tẽpora sint, vt iam ostendimus: summus tamen Romanæ Ecclesiæ pręsul quodlibet tempore ordines etiã sacros conferre potest. capit. 1. de tẽpo. ordin. Quia prohibitio hæc à iure positiuo originem habuit, à quo ipse solutus est. c. proposuit. de concess. præpen. Imo scribit. Ang. in. l. 1. C. de sent. passi posse Antistitem Romanum solo verbo Episcopum vel prælatum creare licet hoc facere non sit solitus, sed formam debitã seruat, vt alij ita seruent. Et hanc ipsam gratiam ordinãdi extra tempora concedere potest Episcopis in ordinandorum fauorem. Tradunt Doctores in dict. cap. 1. Rebuff in. d. pract. d. glo. 1. num. 12. & hoc Romanę curię Stillus obseruat; prout testatur Simon Maiolus in tract. de irreg. lib. 3. cap. 14. num. 9. Is vero qui extra tempora absque Romani Pontificis indulgentia temere fuit ordinatus, characterem recipit: nõ vero ordinis exsecutionem. c. cum quidam. de temp. ordin. Imo sic promotus inter irregularis ascribitur à Specula. in tit. de dispensat. §. iuxta. versic. Itẽ ordinatus extra tempora, de quo latius infra agendum erit. Quinimo Episcopus qui ordines contulit, graui pœna plectendus est, cap. cum quidam, cap. 2. de tempo. ordin. & ordinandi potestate priuatur, ca. Subdiaconus. 77. dist. Hodie vero ex sacro Concilio Triden. sessione. 23. cap. 8. de reform. ab ordinum collatione per annum suspensus est.

Dispẽsatio autem cum eo, qui extra tempora ordinibus fuit initiatus ab Episcopo qui in nulla fuit culpa, obtineri potest, vt post condignam pœnitentiã susceptos ordines possit exercere. cap. consultationi. de temp. ordi. Sed vt ad altiores promoueatur, à solo Romano Antistite impetrari potest. not. Syluest. in summa in verbo, irregularitas. q. 10. Tabi. in verbo, irregularitas. 4. num. 6. Summa confessor. de ętate ordin. q. 35.

B *Ciceronis elegantissima verba de humana ætate.*

Ante legitimam ætatem. Adde quod natura (vt libro de Senectute scribit Cicero.) *Vnicuiq; suam tempestiuitatem dedit, infantium puerorum, & adolescentiũ infirmitas est, ferocitas iuuenũ, grauitas iã cõstãtis ætatis, maturitas Senectutis, Senij autẽ labor, & dolor: atq; inter illas ætatis quædam cõsiliorũ expertæ sunt, vt infantia, pueritia decrepita ætas. Quædã consilia habent, sed ea fragilia, & infirma, vt adolescẽtes: quædã firma quidẽ, sed nec dũ vsu, & experiẽtia corroborata, & iuuentus: quædã matura, & solida, multaq; rerũ cognitione, vsu & exercitatione confirmata, vt media ætas, & senectus.* Hac itaque ratione fit vt clericis pro ætatis qualitate ordines, & beneficia cõferantur. Et ideò sunt quidem singulis ordinibus præscriptæ ætates, quãuis pro varietate temporum diuersis mensuris statutæ. Tonsura etenim fere semper in septennio obseruata est text. cum gloss. in c. nullus. de tẽpor. ordin. in. 6. qui annus debet esse completus. c. in singulis. 77. dist. Regia. l. 27. tit. 6. part. 1. Reliquorum vero ordinum varij fuerũt termini, vt constat in. d. c. in singulis, & in cap. placuit. ead. dist. 77. Postea autem in Cõcilio Vienensi

Qua ætate singuli ordines sint conferẽdi.

nensi, Sacris ordinibus certus statutus est terminus, nempe subdiaconatui annus decimus octauus diaconatui vigesimus sacerdotio vigesimus quintus, vt in Clem. generalem, de ętate, & qualitate. Episcopatui semper annus trigesimus necessarius fuit cap. cũ in cunctis, de elect. At Conciliũ Tridentin. sessio. 23. cap. 12. summa consideratione huic rei prouidit nam subdiaconatum permittit existenti in vegesimo secundo anno, diaconatum vigesimo tertio, presbyteratum vigesimo quinto. Reliquis vero minoribus ordinibus nullum tempus præfixit, quasi plus momenti habendum sit in literis, & moribus, quam in ętate: ad quod mire congruit sentẽtia Diui Tho. in. 4. sentent. distin. 25. Hi autem anni omnes, in ordinibus recipiendis necessarij nõ exacti, sed cepti sufficiũt, vt in dict. Clem. generalem, vbi glo. & Doctores & notat noster Greg. in dict. l. 27. part.

Ordinatus ante legitimam ætatem ea superuen iente, animpedimentum declaratur.

Is vero, qui ante legitimã ętatem sacris ordinibus fuit insignitus, non potest eosdem ordines exercere, donec legitima ętas accesserit: qua quidem accedente, cessat omne impedimentum, & ea ratione libere poterit in susceptis ministrare cap. non est cõpos. de tempo. ordin. not. Arch. & præposi. in cap. placuit. 77. distin. Henri. in cap. consultationi de temp. ordi. & hanc opinionem communem esse fatetur insignis, D. Couar. in Clemen. si furiosus, de homi. 1. parte. §. 1. num. 4. Nec ante legitimam ętatem, ordinatus est ipso iure suspensus sed suspendendus, vt in dict. cap. non est compos. Quem ita interpretanrur Archi. Præpo. Cardi. à Turrecrema in dict. capit. placuit. Florent. in. 3. part. titul. 14. capit. 16. §. 15. Alber. Trot. de vero, & perfecto cler. lib. 2. cap. 17. quam opinionem communẽ esse testantur Card. in dict. cap. vel non est compos. ad finem Præpo. in dict. cap. placuit Gonsal. à Villadiego de irregul. cap. de suspen. col. 2. Mart. Nauarr. in manuali confess. cap. 25. num. 70. & eam sequitur Maio. in. 4. senten. dist. 24. q. 5. Fuerunt tamen multi (maximę authoritatis viri) qui expressim tenuerunt, ante legitimam ętatem ad ordines promotum, ipso iure suspensum esse. At si communem sentẽtiam amplectimur omni prorsus difficultate caret in ordinibus ministrãte ante ętatem à iure diffinitam minime irregularitatẽ contrahere, cum nec à iure vel ab homine suspensio imposita fuerit. Quod si quis contrariam sequi maluerit, idem asseuerare necesse erit, cum suspensio hæc non ob crimen, sed hoc defectum à iure fuerit statutũ. Ita tenuerunt Cardi. in dict. Clem. generalem. 5. & 6. q. Domini. in cap. eos de tempo. ordi. in. 6. Cardin. in cap. si celebrat. de cler. excom. Villadiego in dict. cap. de suspensione, colũna. 2. quam opinionem communem esse fatentur eam sequuti, Eloren. in. 3. par. tit. 28. cap. 1. §. 1. col. 2. D. Couar. d. §. 1. nu. 4. hoc de iure veteri, quid autẽ de iure nouo in hoc decretum sit infra docebimus.

C

Sine licentia sui Præsulis. Adde quod facultas hæc per literas (quas dimissorias appellamus cõ cedi

Traditur multa le-

H

Eu non indigna de literis dimissorijs. cedi solet, illarumque vsus etiã S. Augustini temporibus seruari consueuerat: vt ipse testatur in Epist. ad Clerum Hyp. Epist. 117. vers. *Cum enim ista mea causa.* Et aliquando literæ istę sunt speciales, nempe vt possit quis à tali Episcopo ordinibus insigniri, & tunc si ab alio ordinatur ordinibus collatis minime iuuabitur, cum nullam ad hoc facultaté habuerit, & vnius concessio alterius censetur exclusio. l. sic prætor. ff. de iudi. cap. nonne de præsump. Solent etiam literæ generales concedi, vt possit quis ordinari à quocunq; Antistite gratiam, & communioné Sedis Apostolicæ habente. cap. pen. de præscrip. notat Petrus Ruff. in pract. benefi. de literis dimissoris. n. 3. Quibus quidem literis oportet vt exprimatur, qui ordines illarum ratione sunt ministrandi, quia concedendo solum recipi minores, vel ordines tãtum, maiores ordines minime comprehenduntur. capit. 1. de temp. ord.

Oportet etiam quod dictæ literæ contineant excusationis causam, ob quam ipse proprius Episcopus non potest ordines cõferre. capit. 1. de temp. ordin. lib. 6. ibi. *Per eius Episcopi patẽtes literas causam rationabilem continentes, quare ipsum nolit, aut nequeat ordinari.* Consuetudine tamen in multis prouincijs receptũ est, vt nulla causa assignetur, quam cõsuetudinem validam esse scribit Petrus Rebuff. in loco iam allegato. num. 28. Nec dimissorię literæ concedi debent, ante legitimum examen, & approbationé, vt in Concilio Trident. sess. 23. c. 3. Has auté dimissorias ab Episcopo originis dummodo sit electus, & confirmatus, licet nó cõsecratus concedi oportet. c. nullus, de temp. ordi. libr. 6. vbi decretum est etiã concedi ab Episcopo domicilij, vel beneficij, & à Vicario Generali Episcopi, ac capitulo sede vocãte, inferiores nullo modo eas concedere possunt, vt ibi nisi hoc faceret ex legitima consuetudine, vt glos. & Doctores, ibi notat. & Aufre. in Capella. Tolosa. decision. 450. Hodie vero secundum Concilij Tridentini decretum, sess. 23. c. 10. solus Episcopus eas cõcedit. Et ideo nec Abbatibus, nec alijs Prælatis exemptis prætextu priuilegiorum, aut immemorialis consuetudinis, nec capitulo sede vacante id iam licebit, nec illis permittitur, qui in Episcopi iurisdictione succedunt, qui vero sanctissimam illam sanctionem violauerint ab officio, & beneficio per annũ ipso iure suspensi sunt, capitulũ auté ipso facto subiacet Ecclesiastico interdicto Cõcil. Trid. ses. 7. cap. 10. de reformatione. Ordinati auté prætextu dictarum literarum (quas capitulum misit) si in minoribus constituti fuerint nullo clericali priuilegio, præsertim in criminalibus gaudẽt maioribus, etenim insigniti eorum exsecutione ad beneplacitum futurũ, Prælati sunt ipso iure suspẽsi, vt ibi.

Poterit tamen capitulũ has dimissorias literas indulgere, quãdo Episcopalis sedis vltra annũ vocauerit, ita colligitur manifeste ex dicto Sacrosancto Tridentino Concilio, dict. capit. 10. sessione. 7. cum tãtum capitulo, vacãte sede prohibeat dimissorias literas

literas indulgere infra annum, à die vocationis lapso: vero anno ius antiquum non mutatur: & ideò in viridi obseruantia manet. l. præcipimus. C. de appella. cũ alijs. Alter. & secundus casus est quando quis ratione obtenti vel obtinendi beneficij, arctatus sit ad Sacros ordines suscipiẽdos tunc capitulum vacante sede, dimissorias literas poterit concedere Concil. Trid. allegato cap. 10. ibi. *Alicui qui beneficij Ecclesiastici recepti siue recipiendi occasione arctatus non fuerit.* Tertius casus erit, Sede Apostolica vacãte, tunc sacro Collegio eas literas dare prohibitum non videtur, quia illius vacantis sedis iurisdictionem, nõ apparet in hoc à Tridentino Concilio fuisse limitatam, & ideo ea vti permissum esse censetur, ita tenet Simõ Maiolus de irregulari. lib. 4. c. 5. num. 5.

Non tamen poterit Episcopi superior, nẽpe Archiepiscopus iure Metropolitano, subditis suffraganeorum suorũ, vt prima initientur tonsura, vel ad ordines promoueantur, dimissorias literas tribuere, ita tenet Perusi. & est communis sententia scribentium in dict. c. nullus, de tẽp. ordi. in. 6. At Summus Ecclesię Pręsul Christianis omnibus eas potest indulgere. c. 1. de tempo. ord. quia est generalis Episcopus totius mundi. c. fraternitatem. 81. dist. c. cuncta per mũdum. 9. q. 3.

Postquam vero dimissoriæ literæ ab Episcopo fuerint concessę minime spirant concedẽtis morte. Ita singulariter tenet. Cardi. in Clemen. fin. quæst. 5. de elect. & suffragatur casus notabilis in extrauag. inter cunctas. §. duos de priuileg. & hanc opinionem sequi videtur Petrus Rebuff. in pract. benefi. de formula dimissariarum. num. 40. & eam fatetur communem insignis Mart. Nauarr. in. c. placuit. num. 35. & nu. 161. de pœnit. distinct. 6. Pari ratione idem videtur asseuerandũ in dimissorijs literis, à capitulo concessis sede vacante, in casibus sup. expressis, & à Sacro Cõcilio permissis, & hoc docet expresse Ioan. Imo. in cap. 2. in fin. ne sede vacante. Nam concessa à capitulo, effectum sortiuntur finita capituli potestate. capit. his quæ de maiori. & obi. capit. vnico tit. lib. 6. Anchar. in cap. 1. in fin. ne sede vacan. Federi. de cen. consi. 16. Quibus plurimum cõducit, quia licet mãdatum de aliquid faciendo, morte mandantis spiret non tamen gratia, text. in cap. si cui. de præben. in. 6. & in cap. si super gratia, de offic. de lega. eo. lib. vnde dixit gloss. celeberrima in. c. cũ ex eo, de elect. lib. 6. in verbo, septenniũ, quod dispensatio parocho ab Episcopo concessa, de non residendo, vt literis vacare posit, nõ solũ morte eius nõ finiri, sed & quod plus est, nec ab eo posit, reuocari, quam dicit esse Sing. Roman. sing. 517. His etiam consonũ est, quod facultas cuipiam concessa de celebrando in domo sua, morte concedentis nõ extinguitur. Ita Rota in antiquis decisi. 580. incip. Camerarius. Nec ab hoc alienum est, quod pulchre scribit Inno. in cap. quod translationem, de offic. de lega. nẽpè indulgentias à Legato concessas, eius legatione finita durare, cuius opi-

opinionem communem esse testatur Nauarr.in d.c.placuit. d. num.164.quo loco ipse iure cōsonum esse censet facultatē eligendi confessarium minime cōcedentis morte finiri.

Tribus tamen casibus singularibus potest qui ab alieno Episcopo absque literis dimissorijs ordinibus insigniri. Primus est, si Episcopus proprius fuerit suspensus,eo quod alienos ordinarit, tunc alienos suos ordinare poterit,text.not.in cap.2.de téporibus ordin.libro sexto. Sed ordinati probare tenentur Episcopi suspensionem, per Metropolitani declarationē, alioquin non crederetur ordinario: vt optimè scribit Petrus Rebuff. vbi supra.num.19.

Eleganter interpretatur textu in.c. Lugdunensis. 9.q.2.

Secundus,quando Episcopus sibi non subdito ordines cōfert, cum spe ratihabitionis propij Episcopi,quæ posteà sequuta est tunc sane nullæ dimissoriæ literæ necessariæ sunt,& absque pœnę metu id fieri potest,text.not. in cap.Lugdunensis.9. quæst. 2. Sic tenent Raymund. qui fuit opinionis huius antesignanus in summ.tit. de form. consecra. versic.In summa. Nota quod ordinati.& sentit glos.in cap.nullus alterius,in fine.glos. mag. 9. quæst.2. Sequitur Maiolus de irregularitate.lib.4.cap.2.numer. 7. & à sensu contrario probari opinio hæc videtur in Concilio Tridentino,sessio.14.capit.3. de reforma. Contrarium tamen innuit glos.in cap.eos, de tempor. ord.in.6. & opinionem istam sequitur Rebuff.vbi paulò ante allegaui.num.11.Paris. consil. 136. colum.1.volum. 4.sum. confess. tit. de ætate ord. quæst.38. Quæ opinio ea ratione fulcitur, quia proprius Episcopus eam ordinū collationem ratam habere non potest,cum suo nomine celebrata non sit,vt in reg.ratum,de regul.iur.lib.6.capit.cum quis. de senten.excom.lib.6. Et cum talis ordinatio sacris canonum decretis irrita sit,rata haberi minime potest.l.quod ab initio.ff. de reg.iur. quæ sententia mihi verior videtur contraria, namque ansam præstaret Episcopis, vt hoc quæsito colore alienos ad ordines promouerent, inde innumerabilia damna orirentur. Fateor tamen quod plurimū refragantur,text. in dicto capite. Lugdunensis, de cuius intellectu nimis inter Doctores cōtrouersum,& ea ratione patitur diuersos intellectus. Primò,quod illius text. decisio iuribus nouioribus sit antiquata,vt sentire videtur Archid.ibi.ad finē vers. Sed contra, qui allegat plura iura contrarium disponentia,quorum pleraque emanarunt, post illius sanctionem. Secundò, interpretari,potest,vt tantum procedat, in collatione primę tonsuræ,seu minorum ordinum,nō vero in sacris maioribus ordinibus: quem intellectum scribit Quinti. Mando. vir sanè doctissimus in regul. Cancel. regul. 24.quæst. 4.num.12.Tertiò,potest asseuerari,quod ideò admissa fuit ratificatio, quia ille ordinatus notus erat,prout ibi ponderat Archi.num.3.erat quidem saltim secundum antiqua iura, maxima differētia inter ordinatum cognitum, vel incognitū. Quartò,ex eo quidē procedere, text.

text.ille videtur, quod ordinatio facta fuit idoneo,&habili,& non incontemptũ proprij Episcopi, sed quia crediderit ei placere,nõ vero liceret alias,ita sentit glos.ibi.& glo.mag.in capit. nullus alterius, ead.causa, &. q. & in cap.Episcopus, in diœcesi. 7.quæst.1.sequitur Mando. d.q. 4. sed mihi primus intellectus magis arridet.Nec quinto displicet intellectus assignatus à Petro Rebuff.in pract.benefi.1.parte.de formula dimissoriarum literarum. num.14. qui asseuerat eo.text.non probari, quod per ratihabitionem Episcopi confirmetur ordinatio, sed Episcopus relaxat iniuriam, sibi ab ordinato illatam, ibi, miserationis intuitu in suo quoque honore recipias.

Tertius casus est, quando quis triennio commoratus fuerit cũ aliquo Episcopo,tunc ab eo potest ordinibus insigniri,si statim cũ ordinibus,illi beneficium Ecclesiasticum conferat, ita diffinitum est in Concilio Tridentino,sessio.23. capit.9. de reform. quod tantum locum obtinet,vt ex eius verbis deducitur in illis familiaribus, qui cum Episcopo commorantur,& præsentes suis obsequijs assistant,alioqui, si absentes fuerint in regione remota etiam si illorum sumptibus viuant,sine dimissorijs literis ordinari nõ possunt,nam Episcopus hoc casu minime potuit, illius mores nosse,quãdo quidem hoc triennium ad hoc præfixũ est.Et conducit etiam eiusdem Concilij Tridentini decretum,sess.14. c.2.de reform.ibi. *Etiam prætextu familiaritatis continuæ commẽsalitatis suæ*.Et cum potestas hęc limitata sit, non debet excedere limites.l.diligenter.ff.mand.tradunt latissimè Moderni in cap. cum ordinem,& in cap.si quando,de rescrip.Quæ qualitas necessario probanda erit not.Lap. alleg. 59. Bellamera decisi. 747. Nec verbis narratiuis Episcopi hoc asseuerantis fides adhibenda est,vt multis adductis probat doctissimus Petrus Paul. Paris. consi.137.numero.31. volum.4. Non tamen poterit huiusmodi Episcopus in interstitijs temporum,vt illis non seruatis familiaris suus ordinetur, quia cum facultas ordinandi non subditum familiaritatis ratione à sacro Cõcil. concessa odiosa sit diuersa est,& plurimum differat à potestate dispensandi ad illam nõ debet extendi,ita nouissime cõsulit Martin. Nauarr. cap.11.si.16. num.2.tit.de temp.ordi.Episcopi tamen titulares familiares suos nullo modo ordinibus cõsecrare possunt,nec primam tonsuram conferre, absque sui proprij prælati expresso consensu, vel literis dimissorijs: contra facientes ab exercitio Pontificalium per annũ,taliter vero promoti ab exsecutione ordinũ sic susceptorum,donec suo prælatu visum fuerit ipso iure suspensi sunt, vt in dicto Concilij decreto.

Ordinis exsecutio. Adde quod de iure antiquo ad Sacros ordines literis dimissorijs promoti ab alieno Episcopo suspensi sunt ab ordinum exsecutione quo ad se tamen,non quo ad alios:& ideo si in susceptis ordinibus ministrauerint, nullam irregulari-

tatis labé contrahebant, ita glos. Domi. & Doctores in capit. eos, de tempo. ordin. lib. 6. Ioan. Andr. in capit. quod translatus eo. tit. in volumine. Et ea ratione in dispensatione obtinenda contractæ suspésionis sat erat, quod exprimeretur quod non obstante tali suspensione possent vti clericali charactere, & in susceptis ministrare, ita Angel. in sum. in verbo, irregularis. §. 32. Sed hodie aliter statutum est, vt infra latius describimus.

Et non solum minores, vel alij Sacri ordines ministrari nó possunt ab Episcopo alieno, absque dicta suspésionis pœna, sed si prima tantum conferatur tonsura, talis ordinatio nulla est: quia Episcopus Sacrorum Canonum statuta violat, quia nititur huiusmodi initiatum, ab aliena plebe vsurpare. cap. primatus. 71. dist. & ibi not. Card. à Turrecrema. text. not. in dict. cap. eos, de tempor. ordi. in. 6. & ibi not. glo. in verbo, ordinare, & Doctores ibi communiter sequuntur, text. in cap. fin. & ibi glos. fin. eo. tit. & libro. Et ea ratione, gaudere non potest, qui tonsura sic initiatus est, priuilegio clericali prout se ita vidisse iudicatũ, testatur Bartho. Cassa. in consuetu. Burg. Rubr. Des iustices. §. glos. *Son creux.* in fine. Quod sequitur Petrus Rebuff. in tract. nominati. quæstio. 14. numer. 42. & hoc verius censeo, licet contrarium tenuerit Guid. Pap. decis. 449. incip. laicus.

Ex quo manifeste sequitur, quod sic promotus non poterit Ecclesiastica obtinere beneficia, sicut si tonsura non esset initiatus cap. fin. de clerico excomun. ministran. paria namq; sunt nullam obtinere tonsuram, & habere inutilem, quoties vitiose cautum est, pro non cauto haberi debet. l. quoties. ff. qui satisd. cogã. Et ideò impetrans à Summo Romano Præside aliquod beneficium, si non exprimit se ab alieno Episcopo fuisse promotum, illius impetratio subreptitia est iudicanda: quia si Pontifex cópertum habuisset, tonsuram nullam esse, ei non contulisset: vel saltim non ita de leui. capit. postulasti in fine, de rescript. tradit Oldrald. consil. 215. column. penultim. Nam cum iste quo ad se suspensus sit: priuatus est omni actu spirituali, tendente ad sui commodum: vt scribit Anton. in dict. cap. fin. & ob eam causam redditur inhabilis ad obtinenda beneficia capit. cum bonę, de ętate, & qualit. Ita singulariter multis adductis rationibus, & fundamentis consuluit Ioann. Cepha. consil. 682. per totum, vol. 5. qué vide.

Et ea ratione optimum erit consilium, vt is à Pontifice Summo literas impetret (*quas perinde valere vocant*) vt impetrantis ordinatio perinde valeat, si à proprio Episcopo collata fuisset, & sufficeret sola signatura, & tunc nihil ei opponi poterit, quod fieri poterit, antequam beneficium acceptet: posteà vero in præiudicium alterius non valeret. Ita scribit Petrus Rebuff. in tractat. nominationum, quæst. 14. num. 42.

Extrauagãs Pij secundi. De qua extrauaganti cõstitutione, vltra Doctores hoc capite ab authore allega-

E

Extrauagans cōstitutio Pij II. Ponti. Max. quæ incipit. Cū ad sacrorum ord. latissime interpretatur.

allegatos meminerūt Petrus Rebuff. qui ad literam eam refert in practic. benefic. in titulo, de clericis ad sacros ordines male promot. gloss. 4. Didac. Couarru. in Clemen. si furiosus. parte. relecti. §. 1. numero. 4. de homi. Domin. Soto in quarta distinction. 25. quæst. 1. art. 3. Gregor. Lopez in. l. 28. tit. 6. part. 1. in verbo, *El beneficio*, Mart. Nauarr. in. c. accepta. oppositione. 8. num. 34. de resti. spoli. & in manua. confess. c. 25. num. 70. Quæ hodie confirmata est nouissima Pij. V. Pontificis Maximi cōstitutione, vt habetur inter suas Apostolicas sanctiones (quas motus proprios appellamus) sanctione inquam. 22. fol. 14. Circa quam constitutionem, aliqua sunt consideratione dignissima, & vsu frequentia à candidis lectoribus notanda.

Primò, quod eius dispositio minime eum comprehendit, quoad forum enim conscientiæ, qui bona fide, & probabili ductus ignorātia (puta ætatis) ordinibus fuit insignitus. Ita optime scribit Mart. Nauar. in. d. c. accepta. opposi. 8. num. 32. Quia illa Pontificia cōstitutio his verbis vtitur. *Præsumpserit, &c.* Quæ dolum significant, ex Cardin. sententia in Clement. 1. q. 38. de priuileg. Idem sequitur ipse Nauar. in manua. confessor. c. 27. n. 155. & secūdum istam opinionem ipse consuluit consi. 50. tit. de temp. ord. fol. 642.

Secundò, quod is qui temerarie suspensionem illam cōtraxit, postea vero peccato iam per pœnitentiam purgato, bona & candida fide, existimans sibi licere celebrauit, irregularis nō est. Ita Nauarr. in dicto cap. accepta. numer. 34. hoc ipsum intelligens, quoad forum interius, & exterius modo probabilis ignorantia interuenerit. Idem Nauarrus in dict. capit. 27. quod ipse probat ex his, quæ in simili voluit gloss. in capit. solent. de senten. excommuni. in. 6. in gloss. pen. Quæ probat frequenter bonam fidem ab irregularitate excusare quam gloss. Doctores ibi communiter amplectuntur, & eam nonnullis rationibus confirmat Nauarr. in. c. cum contingat remedio. 3. de rescrip. folio. 261. versi. Secunda decisio. Pro quo etiam iterum sunt ponderanda verba dictæ constitutionis. *Præsumpserit, &c.* Quæ, vt dixi, dolum significant, vt tenet gloss. in signis in extrauagā. iniuncti. de elec. in verbo, præsumat. ita etiā dictam extrauagantem interpretatur. D. Couar. in. d. §. 1. num. 4.

Tertiò, erit egregia illa constitutio interpretanda, quādo quis Sacris ordinibus fuerit insignitus, secus si ad minores tantum ordines fuerit promotus, tunc quidem pęnam illam suspensionis ipso iure minime incurrit. Ita scribit Nauarr. in manua. cōfesso. capit. 25. numero. 70. Idem Nauarrus consilio. 31. numer. 2. titulo de tempor. ordin. & vltra cum idem scribit Petrus Rebuff. in benefic. pract. tit. de clericis, ad sacros ordines male promo. glo. 3. n. 1. Quod ex d. extraua. manifestissime deducitur quę tantum loquitur de Sacris ordinibus, & nō de alijs, & vnum exprimendo, alterum negare videtur. c. nonne de præsun. l. cū prætor. ff. de iudi. & si voluisset intellige-

telligere de omnibus ordinibus dixisset cap. ad audientiam, de decim. Maximè quia decretum illud odiosum,& pœnale est, & ea ratione restringendum, reg. odia.de irregul.iur.in.6.cũalijs. Nec refragatur text.in cap.1. de temp.ordin.lib.6. Si quidem in suo casu intelligitur, vt ibi Doctores not. & ita tenendum est, licet contrarium tenuerit Syluester. in summa,in verbo,irregularitas.quęst. 9. Peccauit tamen mortifere is qui male ordinatus fuit, nec absque peccato potest prædictis minoribus ordinibus, vti donec quãdo ordinatio fuit ab alieno Episcopo facta à propio ratificetur,vt scribit Nauar. d.consi.31.

Quartò, nec illud est prætermittendum, quod suspensio illa quæ inducitur ex collatione Sacrorum ordinum sifierit contingerit ab alieno Episcopo,vel extra tempora ordinarij proprij arbitrio relicta est: ipse quidem eam tollere potest,cum expedire iudicauerit. Ita sancitum est in Concilio Tridentino, sessione.23.cap.8.de reforma. Ex quo etiam colliges,suspensionẽ hanc ipso iure impositã esse, cum per verba præsentis temporis inflingatur gloss.not.in.l. si quis maior in verbo,infamia, iũcto tex. ibi in verbo,notatur.C.de transact.vbi Bar.Bald.Salicet.& Paulus de Castro,& alij recentiores notant glos.in.l.si quis in tantã in glos.magna,versiculo.Quarto quæro.C.vnde vi.vbi Bar. & Angel.colum.final. & in.l. sicut in verbo,minime.C. de testamẽ. mili.& in.l.§.afficerentur.C. ne liceat poten. Anton.in capitulo accedentibus colum. penult. C. de priuileg.Dom. in capitulo.1. in fine,de iniur. lib.6. Abbas in capitulo cęterum. columu.1. de rescrip.Deci.in authen.Cassa.colum.1.C.de Sacro.Eccles.quã fatetur communem,&receptam sententiam And.Tiraquel.in repet. l.si vnquam,in verbo,reuertatur num.21.C.de reuocan.dona. cui suffragatur text.in capit.excommunicamus de hæret. & tradit etiam Feli.in cap.Rodulphus.n. 28.& 30.de rescrip.&sentit.glo. in regula,in pœnis,de regul.iur. libro. 6. quam esse communem testatur Nauarr.in manu.ca.27. num.249.

Quintò, non incongrue controuerti potest,an is iudicandus sit irregularis qui contracta iam suspensione,de qua in dicta cõstitutione,si in eodẽ ordinis ministerio, in quo eam contraxit simul cum Episcopo (prout est de more)celebret: & verius esse prima facie ex eo videtur, eum ab irregularitate esse immunẽ. Tum quia actus ille non est diuersus,nec distinctus,ab ipsis Sacris ordinibus,& ex vno eodemque actu non debet suspensionẽ & irregularitatẽ incurrere. Tũ quia ille non tam celebrat, quã cõcelebrat cũ Episcopo,nec Ecclesia ministeriũ hoc Sacrosanctũ ordinati,missam cõsueuit iudicare:sed eam quã ipse solus debita solẽnitate celebrat. Tũ conducit,nam si iste postquã fuerit presbyteratus ordine consecratus,inde recederet, absque eo q tũc cõcelebraret,nõ vulgare scãdalum generaretur, & maximã notam contraheret,& ea ad hoc sub irregularitatis pœna cõpellere,

lere nimis durum ne dicam inhu manum foret, & ideò censendũ est legem cum tanta sui honoris iactura noluisse obligare. Tum hoc corroborat, quia extrauagans illa noua est decisio, & pœnalis, vt supradictum est, merito igitur restringenda. Tum ne grauissimorum virorũ testimonio, & authoritate careamus, ita Pótificiam illam sanctionem interpretatur Fr. Bartholomeus à Medina, in summa. §. septimo. fo. 49 non tamen superioribus nostris rationibus innixus, sed vna vel altera ratione, frigide tacta.

Sed verius contrariũ ex eo cẽseo, quia cum is simul cum Episcopo concelebret, atque ideò actum exsequatur certo conueniẽtem ordini, id est, Eucharistiæ cósecrationi non est ab irregularitatis labe immunis, sicuti notat S. Thom. in. 4. distinct. 13. quęst. 1. art. 2. & in. 3. par. q. 82. art. 2. D. Couarr. in. c. Alma mater. 2. par. §. 3. num. fi. de sent. excom. lib. 6. cui doctrinæ non vulgariter suffragatur, quia is qui furtim sine licentia Episcopi, vel approbatione examinatoris suscipit ordinem si prollata erat excommunicatio cótra hoc faciẽtes, prout de more fit irregularitatis labe afficitur glo. celebris in. c. fin. de eo qui fur: ordi. susce. Abb. num. 4. Car. num. 1. in. c. 1. coti. Nauar. consi. 61. tit. de Simo. vno quidẽ, & eodem actu contrahitur suspensio, & irregularitas, sicut ex vno contractu nascitur obligatio, & actio. l. licet. §. ea obligatio. ff. de procurat. not. §. 1. insti. de action. & opinionem istam in proposita quæst. tenuerunt viri grauissimi, cum de disputatione hac inter nos sermo esset, népe religiosissimus, pariterq; doctissimus Magister Deça, Sacræ Theologię possessor insignis, & sanctissime Societatis Iesu decus, & ornamentum necnon pater Gabriel Vazquez ipsius Societatis Sodalis Sanctimonia, & literis præclarus, & pro ætate nemini secundus, qui nunc Romę Sacratissimam Theologiã magno cum nomine publice docet.

Magister Deça, & P. Gabriel Vazquez, Societatis Iesu.

Sextò prædictæ constitutioni adaptari potest: alia interpretatio, vtrum irregularitas quæ ibi iniungitur deleri possit à sacerdote, qui authoritate literarum Apostolicarum facultatẽ habet absoluendi, à qualicunque cẽsura, & iuris esse certissimi existimo ei prohibitum esse, quod ex eo ostenditur, quia irregularitas nó est censura, neque eius dispẽsatio necessaria est ad peccatorũ absolutionem, & facultas illa absoluendi à cẽsuris, & pœnis, quę imponi cósueuit in Apostolicis Bullis, & Iubileis: solum quidem comprehendere videtur illas cẽsuras, & pœnas quę peccatorum absolutionem impediunt, quia in illum finem datur, vt ex Bullarũ manifestissimis verbis appa ret. Nunquam sane potestas absoluendi à peccatis extendi debet, ad irregularitatis dispensationem. Ita scribit Dom. & Ale. per illum text. in capit. miror. 50 distinct. Martin. Nauarr. in manual. confessor capitulo. 27. numero. 194. & latius numer. 250. vbi fatetur ita in Romana curia seruari: & hoc tenendũ est, licet cótrariam opinionem tenuerit Domi. Soto de iust. & iure, libro 5. quæst. 1. articulo quarto, & in

4.sentent.dist.22.q.3.art.1. Quē sequitur Anto. Cordoua, in suis quæstionibus.quæst.144.

Septimò, illud est animaduertē dum, quod stāte hodie Sacrosan cto Conc. Trid. ses. irregularita tem contractam in casibus dictę constitutionis, si occulta sit ab Episcopo obtenta dispensatione modo ad forum exterius deducta nō sit, deleri potest, ita sanci tum est in ses.24.c.6. de reform.

Octauò, nec illud prętermittā, quod si in actionibus forensibus & publicis Ecclesiasticis Tribunalibus obijciatur aduersus eū, qui Sacris fuit ordinibus insignitus, crimen aliquod ex eis quę dicta extrauaganti constitutione continentur per temporis antiquitatem, vel per integritatem ordinantis, vel ordinati omnia rectè, & legitime facta esse præsumuntur, & onus probandi cō trarium transit in opponentem: ita Inno. & Host. in cap. innotuit de eo qui furti. ordi. suscep. vbi Anton. col.3. Petrus Fol. in practica crimi.cano.2.part. cap. 7.num.10.

F *Cogatur continere*. Vide Calderi.consi.vni.incip.quidam presbyter.tit.qui clerici, vel vouen. Domi.Soto in 4.sent. dist.25.q. 1.art.2.Petrum Rebuff.in pract: benefi.tit.de clericis, ad Sacros ordin.malè prom.glos.2. numero. 10.

Ac simoniaco.

CAPVT. XXVII.

1 *Ordinatus à simoniaco, non recipit ordinis exsecutionem.*

Ecipiés ordines ab eo qui sit simoniacus, nō recipit exsecutioné, [a] cū ordinator non habeat, nec etiam si ignoranter, nisi dispésetur est eo, ita dicit glos. in capitulo. Per tuas, lo secundo de simo. in glos. fin. in fine. Et notat Hostien. in summa, de temp. ord. §. A quo, versiculo. Quid si Episcopum. Et tenent etiam Angelus, & Syluest. in suis summis in verbo, irregularitas, in versiculo. Septimo quæritur. Tu vero vide notabilem distinctioné, quam facit Præpo. in cap. statuimus.lo.1.in fin.1.quæst.1.vbi secundum eum multum refert, an quis ordinetur à simoniaco tolerato, quia tunc non est quod imputetur illi, licet sciat eum simoniacum, debet Sacraméta ab eo recipere, nisi esset notorium, vel testibus hoc posset probari. An à simoniaco præciso, quia si ignoranter, ex pietate Ecclesiæ habetur rata. Si scienter, & spontaneè, irrita est eius ordinatio. Si coactè, reus erit vsurpatæ dignitatis: si intra mensem cum poterit, ad Ecclesiam non redierit. Et vide Hostiens. in dicto. §. A quo tenentem, quod si credo, vel scio Episcopum simoniacum, non in suo ordine, sed in collatione ordinis, seu beneficiorū, si possum obtinere quod ab alio ordiner, hoc debeo facere, alioquin quā diu toleratur ab Ecclesia, & est occultus, secure recipio, si compellat me, non obstante consciētia repugnante.

A Exsecutionem. Non tamen vtiliter, quod si Episcopus non sit

sit publicus symoniacus, si aliquis inscio illo qui Sacris ordinibus est initiandus, vel sciente, & contradicente aliquid illi dedit, vel promissit, non solum is qui ordinatur, recipit ordinis characterem, sed eius exsecutioné. Ita tenet Bella. quem refert, & sequitur Cardin. Alexander in capitulo si quis. 1. quæst. 1. & in capitulo statuimus, ibi, quidquid reclamet. glo. in dicto. capitulo si quis. Imò nec soluendo postea illud, quod se inscio promissum est, suspensionem aut excommunicationem incurrit. Ita Sylu. in summa, in verbo, Symonia, quęstion. 8. §. 5. qué sequitur vir perpetua memoria indignus Mart. Nauarr. in manu. confess. cap. 25 num. 68.

Declaratur Conc. Trid. sess. 21. c. 1. de reforma.

Et vide hodie egregiam decissionem Sacrosancti Cócil. Trid. sess. 21. c. 1. de reformati. vbi prohibitum est aliquid pro collatione quoruncunque ordinum recipi, nec etiam pro prima tósura vel literis dimissorijs aut testimonialibus, nec pro sigillo etiã si spóte detur, recipi potest ab Episcopis, vel ab alijs ordinũ collatoribus, vel eorum ministris: qui vero sanctionem illam violauerint, tam dantes quã accipiétes, vltra diuinam vltionem pœnas à iure impositas incurrunt. Notari vero in illis tantũ locis in quibus laudabilis consuetudo nó viget, nihil accipiédi: pro singulis tantum literis dimissorijs, aut testimonialibus, decimã tantum vnius aurei partem acci pere possunt, hac lege, vt nullũ salarium pro suo munere exercendo, sit constitutum: tunc operam suam gratis præstare tenentur, quod si aliter fecerint supradictas iuris pœnas, ipso iure incurrunt.

Poterit tamen notarius siue Tabellio post instrumenta cófecta, & post ordinum collationé ab ordinato, nulla promissione præcedente sponte oblata recipere: quia talis oblatio ex ambiétis petitione non processit. cap. sicut Episcoporum. 1. q. 2. & vbi causa non adest, vitium non imputatur. cap. Neophitus. 61. dist. nam vbi cessat causa prohibitionis cessat prohibitio. l. 1. C. si rector prouinciæ. ex. in cap. non debet. de consan. & affini. Ita nouissime tenet Balta. Altamir. in tracta. de visitatione, in verbis, concilij qualitercunque, numero. 26.

Idem iure sancitum est in medico, qui publicum stipendium cóstitutum habet, ne quid ab ęgrotis recipiat, potest ab eis, post sanitatem restitutam sponte oblata recipere, vt singulariter scribit Ripa in tract. de pest. par. vlt. de remedijs, ad curandam pesté §. medicorum, num. 114.

Iudex vero, an post sententiam possit aliquid à litigatoribus recipere. Vide Petrum de Anchar. consilio. 271. numero. 4. vbi in facti contingentia interrogatus consuluit, non vitiari ex hoc eius iudicium, nec crimen repetendarum contraxisse, sequitur Gem. in cap. statutum. §. insuper de rescrip. li. 6. Felinus in cap. tua nos. in fin. versic. limita. de Symoni.

(.?.)

Excom-

Excōmunicato.

CAPVT. XXVIII.

1 *Excommunicati vera conferunt Sacramenta.*

2 *Ordinatus ab excommunicato recipit characterem ordinis, non vero exsecutionem.*

3 *Cum ordinato ignoranter ab excommunicato, dispēsat Episcopus: si vero sciēter, solus Papa.*

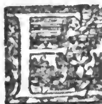

1 Xcōmunicati vera cōferūnt Sacramēta, a dūmodo in forma Ecclesiæ gerāt quod agunt notat Host. in summa, de tēp. or
2 dinamentis. §. A quo, versiculo. Hæc igitur, & ordinationes factæ ab eis, si in forma Ecclesiæ fiant, ratæ sunt quo ad characterē irritæ vero, quo ad exsecutionē, secundū eum. Et vide eundē, in summa de ordinamentis, ab Episcopo, qui renū. §. fin. vbi notat, quod si scienter quis recipit ordines ab Episcopo excommunicato, indignus est dispensatione. Vide glosam in capitulo finali, de ordinamentis, ab Episcopo, qui renunc. Episc. Si ignoranter potest cū eo per propriū Episcopū dispēsari quo ad exsecutionē quā in eum non transtulit Epis-
3 copus excommunicatus. Et vide Ang. in sua summa, in verbo, irregularitas, vers. 30. incipi. Septimo quęritur, & Sylu. in sua summa, in eodem verbo, in. §. Septimo quæritur, vbi tenent, quod ordinatus ab excōmunicato incurrit irregularitatē, & quod si fuerit ordinatus ignoranter, dispensat Episcopus b tam in suscep- b
tis, quam in suscipiendis. Si vero scienter, solus Papa: & idem dicūt de ordinatis à schismaticis. Aduerte tamē, quod si proprius Episcopus fuit ordinator, tunc videtur, quod etiā cum ignorante nō posset ipse dispensare, quia dispensaret super defectu proprio, & ideo etiam tunc videtur esse recurrendum ad Papam, vel ad Metropolitanum.

Sacramenta. Vide Fr. Domi. Soto in. 4. sent. distin. 25. q. 1. art. 1. Simo. Maiol. de irregul. libr. 4. cap. 25. A

Exsecutionem. Adde tex. in cap. præter hoc. §. verum. 32. dist. & in cap. 1. & 2. de schismat. & in c. cum illorum, de sentē. excom. & in cap. 1. & vlt. de eo qui furti. ord. rece. & in c. 1. & 2. de ordi. ab Episcop. qui renun. Episc. quam esse communem sententiam fatetur D. Couar. in. cap. Alma mater. 1. part. rellecti. §. 6. num. 6. de sentent. excom. lib. 6. B

Dispensat Episcopus. Vide Host. in sum. tit. de ordina. ab Episco. qui renun. Episc. in fine. Doctores in c. 1. de schisma præsertim Henri. & in dict. c. cum illorum. Vbi Doctores commu. tradiderunt, qui eos excipiunt, qui post ordinem ita susceptum, religionem profitentur: his sane, etiam scienter ordinationi, & ordinū susceptioni operam dantibus, à proprijs Prælatis dispensatio potest indulgeri. Idemq; est, si post religionis ingressum id contingat. Quanuis Innocen. in dicto capitulo primo, de schisma scribit, collationem ordinum factā ab excommunicato, vel excom C

municato, probabili ignorantia excommunicationis, ita firmam esse, vt absq; vlla dispensatione, eius sit exsecutio permissa, quę opinio cõmuni Doctorũ suffragio reprobata est, vt dixi supra.

Hæretico.

CAPVT. XXIX.

1 *Ordinatus ab hæretico Episcopo Ecclesiæ forma seruata, characterem ordinis recipit, nõ vero exsecutionem.*

1 Rdinatus ab Episcopo hæretico, forma Ecclesiæ seruata, licet recipiat ordinis charactere,
a nõ tamen exsecutionẽ, neq; Sacramenti gratiã recipit. Vnde tales non sunt ordinandi de nouo, sed habita dispẽsatione possunt in ordinibus ministrare nisi quis ignoranter ordinetur. Si vero forma Ecclesiæ non seruatur, neq; ipsum characterẽ recipit. Probantur ista ex text. & glo. quæ ibi notat Prępo. in ca. Qui perfectionẽ. 1. quæst. 1. Et vide Hostien. in. §. A quo, supra allegato, in. c. proxim. ex quo etiã idẽ poteris colligere. Et vide Inno. in. c. 1. de schismat. & in cap. fraternitatis, de hæret. n. 2. & 4.

A CHaracterẽ. Vide sing. Hosti. in summa tit. de schismaticis. §. quidiuris. nu. 4. Dom. Soto in. 4. sentẽt. distinction. 25. q. 1. art. 1. Maiolum de irregulari. lib. 4. cap. 22. per totum.

Et à collatione ordinum suspenso.

CAPVT. XXX.

1 *Ordinatus à suspenso nõ recipit exsecutionem ordinis, licet vere Sacramentum conferatur, Ecclesiæ forma seruata.*

Rdinatus à suspenso nõ recipit exsecutionẽ ordinis, a licet vereille detordines, si seruat formam Ecclesiæ, ita voluit Host. in sum. de tẽp. ord. in. d. §. A quo in. d. vers. Hæc igitur. & Inno. in c. fraternitatis nu. 4. de hæret. & Angel. in sua summ. in verbo, irregularit. in. §. 30. inci. Septimo quæritur, quod transcripsit Syluest. in sua summa, in eod. verbo in. §. 7. quæritur. a

EXsecutionẽ ordinis. Vide quę in præcedentibus tribus capitibus dicta sunt. Et latissimè Domin. Soto in. 4. sententiarum. distinct. 25. q. 1. artic. 1. Maiolum de irregula. lib. 4. cap. 24. A

Et qui Episcopatui renũtiauerat.

CAPVT. XXXI.

1 *Ordinatus ab Episcopo, qui loco simul, & dignitati renũtiauit, nõ recipit ordinis exsecutionẽ.*

2 *Cum quo tamen Episcopus poterit dispensare nisi crasa, & supina præcesserit ignorãtia, quia hoc*

hoc casu Papa solus dispensat.
3 *Ignorantia probabilis quæ sit, vt Episcopus in hac suspensione possit dispensare.*

1 Vscipiens sciẽter Sacros ordines ab eo, qui loco simul, & dignitati Episcopali renũtiauit,
2 executione officij non habet, a vt in cap.1.de ordi.ab Episcopo,
2 qui renuntia.Episcop. Quando vero non scienter id fecerit, discretus Pontifex poterit dispensare, nisi crasa, & supina fuerit ignorantia, vt ibi: quia tunc si talis ignorãtia præcesserit, vel sciẽtia, solus Papa dispensat, secũdũ Abba.ibi. Si vero ignorantia est probabilis, inferior potest dispẽ-
3 sare, secundum eum. Est autem probabilis ignorantia in ordinato, quando Episcopus renuntiauit incuria, & veniens dixit, quod non renuntiauit dignitati vel omnino tacuit renuntiationem, vt not. Hosti. in summa de ordin.ab Episcop.qui renunt.in §.1. versicul. Quid si à tali, per quem etiam vide, quid iudicabitur in dubio, quando simpliciter renuntiauit, de quo etiam per Abb.in dict.cap.1.prope fin.qui referendo Philipp.& Hosti.concludit, quod tunc in dubio præsumitur renuntiasse loco tantũ, & non dignitati. Et vide Angel. & Syluest.in suis summis, in verbo, irregularitas in versic. Octauo quæritur.

A NOn habet. Vide Hostien. in summ.titul.de schismat.§. quid iuris num. 4. & Regiam.l.22.tit.6.part.1.

Interdictequè tẽpore ad ordines sunt promoti.

CAPVT. XXXII. QVOD nouè ęditum est.

1 *Sacramentum ordinis interdicti tempore ministrare potest.*
2 *Episcopus conferens ordines tẽpore interdicti, præsertim maiores irregularis efficitur.*
3 *Quid si minores ordines cõferat*
4 *Diaconi, & Subdiaconi assistẽtes ordinum celebrationi dicto tempore, an irregularitatẽ contrahant.*
5 *Episcopus qui interdictũ decreuit, si non seruat, sed eo ordines conferet, irregularis efficitur.*
6 *Qui ad sacerdotium promouetur tempore interdicti irregularitatis labe afficitur.*

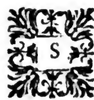Acramentũ sanè ordinis nullo modo interdicti tempore ministrari permittitur: quod tenuerũt Inno.& Doctores in.c. non est, de spõsali. Anchar.in cap. Alma mater.col.antepen.de sent.excõ. lib.6.Calderi. de Eccles. interdi. fol.12.colum.3. & tenuerunt ex Theologis Floren.in.3.part. tit. 26.c.4. Palud.in. 4. sent.dist.18. q.8.art.2.cõcl.6.Syluest. in ver. interdictum.5.q.7.quam opinionem communem esse fatetur D. Couar.in dict. capit. Alma mater.2.part.relecti.§.2.num.4. eã que sequitur latissimè Mart.Nauar.in manuali confess. cap. 27. num.17.Quæ communis sentẽ- 1

tia

tia procedit, etiāsi immineat necessitas ordinandi Presbyteros, Diaconos, aut Subdiaconos, aliosve Ecclesiasticos ministros: vt scribit Syluest. in loco præcitato contra Abb. in dict. cap. nō est vobis, col. fin.

2 Ex qua iuris prohibitione procedit, Episcopum interdicti tempore ordines conferentem, saltem maiores & sacros irregularēm esse. Tum quia celebrat missarum solennia, vt cap. sequenti post authorē diseruimus. Tum quia actum exercet, ordini Ecclesiastico competentem tempore prohibito, vt in eodem capi. trademus, cum ad Episcopalem ordinem ministerium Sacrorum ordinum pertineat, præsertim propter Episcopalē potestatem, necessarius est in ipso Episcopo sacer ordo, vt vere Episcopus sit & potestatem indelebilem acquirat. glos. not. in cap. 1. de cleri. per sal. promot. & in capit. ex literis de excessibus Præla. vbi Abb. Quanuis opinio contraria verior multis videatur ex eo, ꝙ Episcopalis potestas indelebilis sit, & ab alijs officijs distincta, tametsi eam exercere non possit, qui presbyter non sit, secūdum Ioan. Andr. & Doctores in dict. cap. 1. Sequitur Iacob. de concilio, lib. 10. artic. 7. & esse hanc cōmunem opinionem fatetur Abbas in dict. cap. 1. Couarr. libr. 1. vari. resolut. cap. 10. nu. 15. Quo ad irregularitatem tamen incurrendam, in specie proposita nulli dubium esse potest.

3 Imo eandem irregularitatis labem Episcopus contraheret, si tātum tempore interdicti, minores ordines, aut primam tonsurā conferret, vt egregie probat D. Episcopus Couarr. in. d. c. Alma mater. 2. par. relecti. §. 3. num. 4.

Sicut nec irregularis est qui cū sit excommunicatus prima tonsura, vel alijs minoribus ordinibus initiatur, vt egregie scribit Naua. cons. 28. tit. de sent. excō.

Et non tantum Episcopus irregularitate afficitur ordines interdicti tēpore conferens, sed etiā Diaconi, vel Subdiaconi, qui vestibus sacris induti huic ordinū celebrationi coadiutores existunt, & ea munera ministrant, quæ in libro Pontificali continentur. Exercent quidem isti tēpore prohibito, quæ certo ordini Ecclesiastico conueniunt, & ideo manifestissimum est, irregularitatem effugere non posse. 4

Erit quidem Episcopus irregularis, qui interdicti tēpore ordines confert, etiamsi ipse interdictum decreuerit, nam illud seruare debet, vel tollere, aut suspēdere, text. in cap. vltim. de priuilegi. libro sexto, notat expresse Calderi. de Ecclesiasti. interdict. memb. 5. 5

Nec etiam ab irregularitate immunis erit Episcopus, qui Sacros aut alios Ecclesiasticos ordines contulerit in illis diebus festiuis, qui speciali iure ad diuina munera celebranda excipiuntur in capite Alma mater. §. in festiuitatibus de sententia. excōmunic. lib. 6. ita scribit Palud. in 4. sent. d. 18. q. 8. articul. 2. in princip. conclus. 6. quem multi sequuntur, quos refert insignis D. Episcopus Couar. vbi paulò ante allegaui.

Qua sane irregularitatis labe is etiam afficitur, qui interdicti tempo-

tempore ad sacerdotij ordinem fuerit promotus, ea quidem ratione potissima, quia simul cum Episcopo concelebrat: exsequitur quidem is actum certo ordini Ecclesiastico cõpetentem, nẽpè sacratissimç Eucharistiæ cõsecrationẽ, vt scribit San. Thom. in.4.sentẽt.dist.13. q.1.art.2.q.2. idem in.3.par.quæst.82.art.2. Palud.in.4.sent. dist.23. q.4. art.2. Quibus placet permissum esse ordinatis cũ Episcopo ordinãte corpus Christi conficere, & ita apud quasdã Ecclesias vsu obtentũ est. Nec hoc alicui mirũ esse debet: nã Inno. Tertius de officio missæ, par.3.c.9.scribit cõsueuisse Presbyteros, Cardinales, Romanũ Pontificẽ circunstare, & eum eo simul celebrare, & corpus Sacrosãctũ Saluatoris nostri conficere, & postea Eucharistiã à summo Prçside accipere, Apostolos Domini referẽtes, qui cũ eo pariter discumbentes ab ipso Eucharistiam receperunt.

Suspẽsionis, excõmunicationis, ac interdicti censura nodati.

CAPVT. XXXIII.

1 *Excommunicatus maiori excõmunicatione, vel interdictus, aut suspensus ab homine, celebrans est degradandus.*

2 *Crimen omne irregularitatẽ inducens meretur depositionem.*

3 *Excommunicatus minori excommunicatione, vel à beneficijs suspensus, si celebrat, irregularis non est.*

4 *Irregularitas licet contrahatur in casibus ipso iure, pœna tñ depositionis, qua irregulares puniũtur, imponitur per sẽtẽtiã.*

EXcommunicatus 1
maiori excõmuni
catione,[a] vel interdictus, a
dictus,[b] aut suspẽ- b
sus[c] ab homine, di c
uina officia celebrans, in ordine suo degradãdus
est. Hanc cõclusionẽ ponit Host.
in sua summ. in tit. de cleric. excom. minist. in col.1. alleg. text.
in capit. Latores eod. tit. ex quo 2
text. ibi Abb. in.2. nota. colligit
argumentũ, quod omne crimen
inducẽs irregularitatẽ est depositione dignũ, de quo se remittit
ad notata in cap. Dum nõ ab homine, & in cap. At si clerici. de
iudi. Suspensi vero à canone, pu-
ta minori excommunicatione 3
nodati, vel suspensi à beneficijs,
& non ab officijs celebrantes nõ
incurrunt irregularitatẽ,[d] & si d
grauiter delinquant.[e] Idẽ Host. e
vbi supra column.2. Et quia suspensio se habet multipliciter, vide bonam distinctionem. Abb.
in cap. fin. de clerici. commu. deposi. minist. Ex qua colliges, quãdo suspensus celebrãs sit irregularis, vel non. Et vide etiam Archi. Floren. in.3. part. tit.28. cap.
1.§.1. vbi hoc bene examinat. Et 4
nota, quod licet irregularitas cõtrahatur in casibus ipso iure, tamen pœna depositionis, qua punitur irregularis, infligitur per sententiam, vt not. Ioan. Andr. in cap.3. de cleric. excommunic. minist.

minist.quē sequitur Turrecrema.in capit. si quis Episcop. 11. quæst.3.

MAiori excommunicationē. Adde veram huius rei rationem esse, quia excommunicatus maiori excommmunicatione ligatus ordine Sacro præditus, quo ad se, & quo ad alios ipso iure suspensus est. Et ideo si de facto celebrauerit, ex vulgatissima iuris regula, irregularitatis vitio notatur.tex. in cap.1.de sent.& re iudi.lib.6.c.1 c.is cui,de sent.excom. eo. libr. cap.illud.c. fraternitati.c.vlt.de cleri.excom.minist.

Et non solum,quando excommunicatus maiori excommunicatione affectus celebrat,irregularis est:verum etiam si celebrationi authoritatem præstat quia episcopus est,& audit missarum solennia,text.optimus.in.cap.illud,de cleri.excom. minist.glos. in Clem.2. in verbo, celebrari, de priuileg. quam commendat Abb.in dict.cap.illud. Franc. in dict.cap.1.de re iud.lib.6.Card. Imo.& Doctores,in. d.Clem.2. Gonsa. à Villadiego, de irregular.cap.2.col.3.D.Couar. in capit. Alma mater.1. par.rela.§.6. num.9.Quam opinionem communem esse fatetur egregius vir Marti.Nauar.in manu. cōfesso. cap.27. num.244. Dicetur quidem hoc casu authoritas præstari,quando episcopus excommunicatus facit,& iubet, coram se ipso Missam celebrari,idem notauit Host.& Doctores in capit. tanta.de excessib. Prælato, Socin.in cap.ad audientiam. num. 25.de homi.

Quibus illud addēdum est excommunicatum celebrantē irregularē esse,etiam si nō dum fuerit denuntiatus eā potissima ratione,quia constitutio pontificia incip. ad euitanda scandala, nullā vtilitatem, vel commodū affert ipsis excommunicatis, & ideo ipsius sanctione iuuari non possunt,vt scribit egregiè D.Couar.in dict.cap.Alma mater d.§. 6.num.9.&.§.2.num.11.

Clericus vero,qui nulla affectus excōmunicatione, corā excommunicatis sciens celebrauerit,irregularis non est: quanuis grauiter delinquat,text.in dict. c.is cui.de sent.excommu. in.6. quod longā manu pertractauit D.Couar.dict.§.6. *Coram excōmunicato celebrās non efficitur irregularis, nisi in casu notabili.*

Vno tamen casu singulari,clericus efficeretur irregularis,quādo coram episcopo nominatim excōmunicato celebraret, & in benedictionibus illi annuat, vt de more fieri solet, ex glos.in.c. ecce.95.dist. Vnde talis Episcopus & Sacerdos, irregularitatis nota afficiuntur,cū eiusdem criminis participes sint, vide glos. not.in Clem. in Archiepiscopatu,in verbo,celebrari, de priuil. Abb.in c.fin.de exces. præ. Maiolum de irreg. lib.3. c.21.n. 20.

Procedit etiam præcedens sententia in tātum,quod etsi excōmunicatio iniusta sit,si is in quē prolata fuerit celebrauerit, irregularitatis labem cōtrahit.glo. not. in cap.postulatis,in verbo, spoliandi,vbi Abb. & Doct. de cleri.excōm. Abb.in cap. 1.not. 1.de Simo.S.Tho.& alij Theolog.in.4.senten.distinct. 18.q. 2. art.1.ad quar. quæst. Syluest. in sum.in verb.correctio.§.9.si ta-

mē iniuste excōmunicatus absq; scādalo celebrauerit, in animę iudicio pęnam nullam incurrit. Ita tenet Caiet. in. 2.2. quæst. 70. artic. 4. Adria. in quodlib. 6. artic. 1. colum. 1. & in. 4. senten. 4 quæst. de confess. Ioann. Drod. de lib. Christi. pagin. 235. D. Couarr. d. §. 7. Domin. Soto in. 4. distin. 22. quæst. 1. art. 1.

Est tamen circa hoc mirum in modum aduertendum, quod tūc is innodatus est excommunicatione, & celebrat, vel alium actū exercet irregularitatem cōtrahit: quando talis actus, alicui ordini Ecclesiastico competit, quē is qui exercet, habet, à cuius vsus exercitio suspēsus est. Sic tradiderūt Inno. & Doctores in ca. vlt. de exces. prælat. glos. in verbo, præsumpserit in cap. 2. de cleri. excommu. minis. vbi. Ioannes Andre. Card. Ancharra. & Abb. in capit. illud vbi gloss. in verbo officia. eo. tit. Henri. in cap. vlt. eodem etiam tit. Nicol. Ploui. in tract. de interdict. regu. 29. & in tractat. de irregul. 45. & sequen. Syluest. in verbo, interdictum. 5. q. 4. Ioan. in summa confess. 3. libr. tit. 33. Calderi. de Eccles. interdict. mēb. 6. Gonsa. à Villadiego de irreg. cap. 2. idem etiam scripsit Inno. in cap. 1. de senten. excō. lib. 6. quā opinionem cōmunem esse fatetur D. Couarrub. in dict. cap. Alma mater. 2. par. relecti. §. 2. nu. 3. cui suffragatur tex. in capit. is cui: ibi in suo officio. & in. c. is qui. §. vlt. ibi, *Celebrat.* de sent. excō. lib. 6. ex qua quidē verissima & communi regula, aliqua pro eius ornatu animaduerti possunt.

Primò nō esse irregulares eos, qui maiori excomunicatione innodati, recitant aliquas horas etiam canonicas, & respònsoria ad mortuorū sepulchra, aut Psalmos in choro cantant, eo modo quo laici facere consueuerunt. Ita post Sanctū Thomam & Antonius. tenet insignis Martin. Nauarr. in manua. confess. cap. 27. nu. 244.

Secundò, non sufficere ad irregularitatis labem incurrendam quod actus Ecclesiastico ordini competens, ab excommunicato qui eo ordine prædictus est celebretur, sed necessarium esse, talē actū solenniter fieri, & ea ratione qui Epistolam, aut Euangelium dicit, sine apparatu solito, non est iudicandus irregularis. Ita bene asseuerat, Martinus Nauarr. in loco nouissime allegato.

Tertiò, non esse laicum, vel fœminā irregularem, si post excommunicationis sententiam alicuius Ecclesiastici officij munus exercuerint, laicus quidē Ecclesiastico ordine caret, fęmina vero ordinis incapax est, & ideò verè irregularitas hoc casu cōstitui nullomodo potest. Ita not. insignis Couarr. in Clem. si furiosus. 1. par. relecti. §. 1. nu. 1. licet ipse in suspēsione loquatur, eadē tamen ratione in excommunicatione hoc erit asseuerandum.

Quartò, clericum excommunicatum, & ob eam causam à Sacramentorum collatione suspēsum, irregularem non esse, si ea contulerit, ea solennitate & forma qua laici cōferre potuissent nēpe si aliquem baptizent, secūdum ritum quo laici quādoque solent

ſolent Baptiſmi Sacramentum conferre, ſecundum Inno. in dicto cap. 1. de ſent. excomm. libr. 6. ſecus tamen erit, ſi ſolenniter eo modo, quo clerici ſolent, baptizent. Ita Henri. in cap. vlt. Nicola. ploui. de irregu. reg. 48.

Quintò, non eſſe irregularem eum qui maiori excommunicatione affectus, iudicat, viſitat, caſtigat, pręſentat, eligit, & confirmat. quemadmodum ex prænotata concluſione deducitur, hęc quidē ad diuina munera nō ſpectāt, & nullibi cauetur quod ex his actionibus irregularitatis labes incurratur, & non eſt ideò dicendum, capit. legatur. 24. q. 2. cap. is cui. de ſent. excom. lib. 6. Nauar. d. c. 27. num. 244.

Sextò, ex præſcripta regula, & ex eius ratione deducitur clericum excommunicatum, ſuſpenſum, aut interdictum irregularē non eſſe, etiam ſi Sacramēta percipiat. Nam ipſa Sacramentorū perceptio, non pertinet ſpeciali iure, ad aliquem ordinis Eccleſiaſtici actum, quandoquidē laicis competit. Hæc eſt omniū cōmunis ſententia, vt teſtatur Couar. d. §. 1. nume. 1. Fateor tamen clericum iſtum, grauiſsime arbitraria pœna ab Eccleſiaſtico iudice puniendum eſſe.

Excuſabitur tamē clericus excommunicatus celebrans, ab irregularitatis pœna, quando legitima ignorantia excommunicationis id fecerit. text. not. in ca. Apoſtolicæ. de cler. excommu. miniſt. Regia. l. 21. tit. 9. parti. 1. Collatio tamen Eccleſiaſtici beneficij excommunicato facta, etiam ignaro excommunicationis, nulla eſt. gloſſ. not. & ibi Abba. & Cardina. in capi. pēde. cleric. excommu. miniſt. Doctores in cap. paſtoralis. §. verum de appella. quam opinionem communē eſſe fatentur Martin. Naua. in manuali cōfeſſ. cap. 27. num. 271. D. Couarr. in dict. cap. Alma mater. 2. par. relecti. §. 7. numero. 3. Nam licet ignorantia excuſet à pœnis à iure ſtatutis, aduerſus excommunicatos aliquid prohibitum facientes, non tamen efficit eos acquiſitionis capaces, contra iuris prohibitionem de qua in capit. Poſtulaſtis. de cleri. excomm. minіſ. cum alijs. Nec ſufficeret probari ad beneficium obtinendum, teſtimonio confeſſoris abſolutionem ab excommunicatione fuiſſe impartitam. Ita ſing. tenet Calderi. conſilio. 2. incip. an ſi opponatur. tit. de teſt. Sequitur Petrus Rebuff. in concordia. in forma manda. Apoſto. verbo, abſoluentes. fol. 551. Quod nota quia vidi hoc controuerſum in cauſa maximi pōderis. Ad fugiēdas tamen cōtrouerſias, quę circa hoc ſolent contingere in Romana curia, moribus receptum eſt, vt quoties fit alicuius beneficij collatio, aut dantur literæ ad beneficia dantur etiā abſolutio impetranti ab excōmunicatione, ad illum tantum effectum, vt teſtātur Ionno. Staphil. de literis gratię, & iuſti. fol. 82. Felin. in cap. Apoſtolicæ col. 1. de excep. Hierony. Gig. de penoſini q. 14. Petrus Rebuff. in concor. tit. de excō. non euitandis. Nauarr. d. cap. 27. num. 271.

Abſolutio ab excommunicatione, ſolo teſtimonio cōfeſſoris, minime probatur.

Eſt etiam ab irregularitate immunis, qui poſt excommunicationē quę nulla eſt celebrat tex.

Celebrãs post excommunicationem, quæ nulla est, non cõtrahit irregularitatẽ

not.in.c.non debet.11.q.3. *Non debet*(inquit) *is pœnam sustinere canonicam, in cuius damnationem nõ est canonica prælata sententia.* Excõmunicatio sanè quæ nulla est, non debet timeri. capit. cui. 11.q.3. Nec debet ea sententia appellari, quę nulla ęst, quia sententiæ effectus non parit. l.4.§. condemnatum.ff.de re iudi.& sicut caret iuris effectu, sic authoritate & nomine rei iudicatę carere debet. Cleme. Pastoralis.§. vt igitur.de re iudic.ea ratione, iudex qui sententiam nullã protulit, litem suam non facit. glo. sing.in l.fin.in glo.1. ff.de vari. & extraordi.cogni.& hanc sententiam tenuerunt in specie proposita glo.Hugo.Domi. & vterque Cardi.in. c.1. 11. q.3. Hosti. in summa tit.de sent.excommu. §.quis sit effectus.versic.hæc vera, & in tit.de clerico, excomm. §.qualiter excusetur Abb.in ca. per tuas de senten. excomm.S. Thom.& Theolog.in.4. senté. distin.18.q.2.art.4 quęst. 4. Diuus Anton.3.partit. 24. cap. 73. ad finem.Et hanc opinionem cõmunem esse asseuerat. Martin. Nauar.in d.cap. cum contingat remed.3. D.Couar.in.d. cap. Alma mater.1.par.§.7.nu. 7. Et plures casus in quibus sententia excommunicationis nulla est ipso iure, congessit glo.in cap. præsenti.de senten.excommun. lib. 6.& in capit. reprehensibilis de appella.Nauarr. in manu. confess.cap.27.num.4.

Illud verò certissimum esse cẽseo: clericum contra quem lata fuit excõmunicatio, quæ nulla est cum maximo populi scãdalo celebrante, mortalem culpã ob scandalum contrahere, & ab ordinario arbitria pęna puniendũ esse. Ita tenet Palud.in.d.dist. 18. q.1.col. 3. vbi Gab. q.2.colu.11. quod sæpenumero in cõtrouersijs forensibus receptum vidi.

Celebrans post appellatione irregularis iudicãdus non est.

Nec etiam clericus irregularis est censendus, qui post appellationem etiam illegitimam ab excommunicationis sententia, contra se latam existimans validam esse eius appellationem, ante absolutionem celebrauerit, etiam si postea pronuntiatum fuerit, eam appellationem firmitaté non habuisse glo.sing.in.c.solet in verbo, in officijs de sent. excom.lib.6. vbi Perusi.& Probus & communiter omnes sequũtur eam & valde commendat insig. Nauar.in dict.cap.cum contingat.d.remed.3. col.2. Couarr.d. §.7.& merito ab omnibus Doctoribus approbata & recepta est Quãuis in animæ iudicio si quis nosset vel nosse deberet, eius appellationé minus iustam esse coram Deo, nó esset immunis, teste Nauar.ibi.

Nota casũ sing. ad liberandum pẽsionariũ ab excommunicatione quando statuta die non soluit.

Erit similiter ab irregularitatis labe liber pensionarius, contra quem excommunicatio lata est ipso iure, in casu, quo certo tẽpore pẽsioné cõstitutã non solueret, nã si lapso termino, ante solutioné celebraret, irregularis nõ est antequã ille cui debetur declaret se velle illa esse incursã: illo vero lapso mẽse vel anno, declarãte, incursa cẽsetur excõmunicatio à termino elapso quãuis si antequam declaret, pẽsioné recipiat, vel moriatur, vel cõcordia fiat, vel pẽsionarius extremũ diẽ clauserit nõ cẽsetur incursa. Ita tenet Cassado. deci.2.n. 3. tit.de loca-

locato, vbi fatetur seruari in Romanæ curię Summo Prætorio. Idem tenet ipse decis.3. eo titulo.num. 4. & decis. 4.num.1. & 9.ibi sequitur Martin.Nauar.in manu.ca.23.num.103.

Clericus maiori ex communicatione innodatus in mortis articulo potest absolutionē indulgere.

Excusabitur etiam ab irregularitate clericus, qui excommunicatione maiori innodatus, constitutū in mortis articulo absoluerit, maximè hodie authoritate Concilij Tridentini, ses.14.cap. 7.in hæc verba. *In articulo mortis, omnis sacerdos quoslibet pœnitentes à quibuslibet peccatis, & cēsuris, absoluere potest.* Probabiliter quidem credi potest, piā matrē Ecclesiam non auferre illi, nec suspendere iurisdictionem à peccatis absoluendi, quo ad talis articuli tēpus. Fateor tamē quod ante cōcilij contraria opinio recepta erat quam tenuerat glos. not.in.c. prętereа.§.per manus: 32.distinct.ibi communiter Doctores sequuntur Abb.& Præp. in cap.non est, de sponsal.& cōmunem esse testatur Nauarr. in Manu.confess.cap.26. num. 27. & in cap.1.num.87. de pęni.distinct.6.ipse verò in dict. Manuali cap.27.num.271.nostram amplectitur opinionem dicens contrariam tenuisse.d.capit.26.immemor decisionis dicti Sacrosancti Concilij, quæ singularis est, & interpretatio, & summè notonda.

Casus notandus.

Sed vtrùm Parochus excommunicatus, occulte tamen, possit paræcis suis Sacramenta conferre vide Domi.Sot.in.4. sent. dist.22.art.cap. 4. col.4. tenentem ei licerę, ea ratione innixus quod creditor potest ab excommunicato debitum suum petere, & hic ille sine peccato soluere c. intelligimus, de iudi.c.si vero, de sen.excommun.sicut non peccat celebrando ille qui homicidium occultissimum perpetrauit præmissa iusta cōtritione & confessione, ante irregularitatis dispensationem: vt optimè scribit Martin.Nauarr.in Manu.cō fess.capit.27. numero.239. Et licet multis viris doctissimis periculosa opinio hæc videatur, quia noua & à nullo Theologo, nec Sacræ Canonicæ legis perito asserta: eam tamen verissimam esse censeo, de qua latius legēdus est. Idem Nauar.in tract. de oratione & horis cāno.cap.22. numero.7.

Interdictus. Interdictum quidem Ecclesiasticum, non tantū in locum, sed in personam, quo ad certum actum, aut quo ad certam & particularem actionē ordinis imponi posse, manifesti iuris est, vt si quis à celebratione missarum, Ecclesię ingressu, aut à Sacramenti pœnitentiæ collatione interdicatur. tex. & ibi traditur in.c.significabit, de corp. vici.not.late Calderi.in tract.de Ecclesiastico interdi.fol.5. col.2 Deci.in cap.sane.num.4.de offici.delega. Marti.Nauar.in manual.confess.cap. 27.num. 164. Domi.Soto in.4.sent.dist. 22.q. 3.art.1. Vnde dubium non est, quod is qui à Missarum celebratione interdicitur, si de facto celebrauerit irregularitatis nota afficitur vt cū alijs hoc loco tenet author, idē est si Ecclesiæ ingressus alicui fuerit interdictus nā si intra illam diuina solennia celebrauerit irregularis est. Nec potest in Ecclesia sepeliri, nisi pę

nituerit,& cum signis cótritionis,& pęnitentiæ decesserit tex. not.in cap.is cui.de sen.excom. lib.6.ibi Ioann.And.Frã.& Doctores not.Poterit tamen is absque irregularitatis metu extra Ecclesiã diuina officia celebrare glo.not.in dict.c.is. cui.& in.c. vlt.de offic.ordi.l.6.Inno.Henri.Abb.Felin.n.8.in capi. sacro. de sent.excommuni.eamque sequitur(vir ętate inferior, literis tamen & eruditione antiquis ęquandus)Mart.Nauar.in manu. confes.cap.27.num.170.D. Couar.in cap.Alma mater.2. par.relecti.§.1.nu.3.de senten. excom. li.6.quæ cómunis ,& verissima opinio probatur in cap.præsenti.5.q.2.Est etiam ei permissum Ecclesiasticã iurisdictioné exercere,si quidem ea suspensus non est.glo.in verbo,interdictum,in d.c.sacro,quam Doctores ibi có muni consensu sequuntur Abb. in c.ab excommunicato. col.4. de rescrip.Ioan. Miles in repertorio,in verbo , suspensus.Est ei licitũ Ecclesiam introire& orare,quando diuina munera nó celebrantur.glo.sing.quęloquitur in excommu.in cap.qui studet. 1.quęst.1.Inno.in cap.nuper, de sent.excommu. nó tamé potest sacra audire.Ita Domi.in dict.c. is cui.quam opinioné communem esse testatur eam , sequutus Nauarr. vbi supra allegaui.

Notabis etiam circa hoc,quod generaliter per quodcunque interdictũ prohibita sunt diuina solennia , sacraméta,nec nó Ecclesiastica sepultura (his exceptis) quæ iure permittũtur. Ita colligitur ex cap. fin. de exces. sib.pręlá.cap.non est de spósali. capit.quod in te.de pœniten.& remis.cap.responso.de sen.excó mun.c.quoniam.cap.fin.de sen. excommu.lib.6.

Ex quo manifestè sequitur,violantem Ecclesiasticũ interdictũ irregularem esse.text.not. in capite.1.de re iudi.lib.6.cap.1. cap. Is cui.§.vltim.de senté. excom. eo.li.Regia lex.18.tit.9.parti. 1. & ibi noster Gregori.in glo.*Irregulari.*Nó tamen irregularitas contrahitur,per quécunque actum,nisi per alicui ordini cópetentem,quem is qui exercet habet.Ita singu.tenet.Innocét. in capite vltimo de exces.prælato. quam supra multis comprobauimus.

Sed quæstionis est vtrum qui tempore cessationis à diuinis celebrauerit irregularis iudicari debet,in qua glo.not. & cómuniter à Doctoribus recepta in cap. si canonici de offic.ordi.in.6.in ea est opinione,vt existimet , eũ irregularem non esse. Idem in cessatione generali respondendum est , etiam si ab eo decreta sit,qui interdicti sententiam iure poterat pronunciare.Innocé. numero.3. vbi Abbas. Anton. Prępo. Fran. & communiter omnes in capite dilectis de appellati. Idem Innocen. numero.4.in capite. irrefragabili. de offi.ordin.Syluest.in summa, in verbo,cessatio.§.vlti.& in verbo,interdictum.1. §.1. Cardinal. & Imol.in Clement.1.§.cessationis.de senten.excommu.vbi Boni.num.9.Mart.Nauarr. in manu.confess.cap.27.num.188. Cótrariam tamen opinioné in cessatione generali ab eo imposita,qui poterat interdicere,tenet Ioan. *Celebrãs tẽpore cessationis à diuinis,an sit irregularis.*

Ioann. And. in capitulo, si canonici. de officio ord. in. 6. Idē vbi Inno. in cap. non est vobis, de sponsali. vbi Præpo. col. 4. Feli. in cap. irrefragabilis. §. cæterum de offici. ordi. Ang. in summa, in verbo, cessatio. Floren. in. 3. parte, tit. 26. cap. 3. colum. 2. Primā tamen sententiam magis communem & benigniorē esse profitetur D. Couar. in dict. cap. Alma mater. 2. part. relictio. §. 2. num. 3. Licet asseueret fortasis posteriorem esse veriorem considerata, & perpensamente Sacrorum canonum prohibentiū Ecclesiasticę, censuræ violationem. Ipse vero non auderem à prima opinione recedere, quæ vt cōmunior ita & verior est, cui suffragatur tex. in dict. c. is cui, de sen. excomm. lib. 6. quod sancitū est, non esse quenquam irregularem censendum, nisi in casibus iure Pontificio diffinitis nullus tamen locus Sacrorū canonū expressus reperitur, quo irregularitas in hoc casu infligatur, igitur statuēda non erit. Nā licet in Clem. 1. de senten. excōmun. cessatio generalis Ecclesiastico interdicto, quo ad eius obseruationem & violationem cō paretur, illud in vniuersum non est, sed quo ad illam excommunicationem tantum.

C *Suspensus*. Vide authorem nostrum infra capit. 122. num. 4. & quæ post eum scripsi.

D *Irregularitatem*. Vide tex. in c. si celebrat, de cleri. excom. minist. l. 5. tit. 9. par. 1. & l. pen. eo. tit. Et ratio huius decisionis est, quia excōmunicatus minori excommunicatione, non est ab aliquo actu ordinis Ecclesiastici suspensus, quia Sacramentorū perceptio, non pertinet ad aliquem actū ordinis, & hac ratione prohibitus Sacramenta percipere, minime ab aliquo actu ordinis suspensus est. Et ea potissima ratione irregularis non est iudicādus: tametsi Sacramenta percipiat: est quidem necessarium, vt quis efficiatur irregularis, quod sit suspensus ab aliquo actu ordinis, quem is qui illum exercet habet. Quę opinio communis est, vt supra ostendimus.

E *Delinquat*. Vide tex. in d. c. si celebrat, ex quo cum vtatur dictione. *Grauiter*. manifestè colligitur clericum minori excommunicationis vinculo innodatū, ante obtentam absolutionē, diuina celebrantē solennia, mortalem culpam contrahere, quod ibi Doctores communi. consensu notant, & probat Regia lex. 6. tit. 9. partit. 1. Caietan. in summa, in verb. excōmunicatio minor. Syluest. in verbo, excommunicatio. 4. in prin. not. 3. Cuius ratio manifesta est, quia excommunicatus qui sic celebrat contrauenit speciali præcepto, quo prohibetur Sacramentum percipere: si vero talis excommunicatus Sacramenta non percipiat, sed solum conferat veniali tātum peccato afficitur, quod insinuare videtur text. in. 2. sui parte in dict. c. si celebrat qui omissa dictione, *Grauiter*. Simpliciter hunc peccare asserit, sentire videtur: hoc veniale peccatum esse, non mortale, & ita illum tex. ad hoc perpendunt Archar. ibi, & Caietan. in dicto verbo, excōmunicatio minor, Syluest. d. not. 3. D. Couar. in dicto

Tex. celebris in. c. si celebrat, de cleri. ex com. vel depos. minis. interpretatur

cap.Alma mater.1.part.§.8. n.2. Domin.Soto in.4. sentent. dist. 22.quæst.1.art.1.Quanuis Sylu. in dict.summa,in verbo Excommunicatio 4.in princ. asseueret mortale crimen hoc casu committi, &.d.Regia lex. 6. & opinionem istam sequi videtur Doctissimus Couarr.in dict. nume. 2.Tamen egregius Mart.Naua. in manua.confess.capi.27.num. 24.Cæteris melius hanc controuersiam resoluit existimans, nullum peccatum committi, quod ea neruosa ratione probat: nam cum Sacris Canonibus excommunicatus,minori excommunicationis vinculo ligatus, tantũ separatus sit à Sacramentorum participatione passiua.Manifestè sequitur, posse absq; alicuius criminis reatu, Sacraméta ministrare,si dando non suscipiat. Et ea ratione à peccatis potest absoluere,quia id dare est, non vero accipere, & poterit infirmis Sacramentum conferre, absque Missæ celebratione,nec non ab excommunicatione absoluere.

Nec his refragatur text. in.d. capit.si celebrat,in dict.2. parte, quia quatenus dicit, excõmunicatum minoriexcommunicatione conferentem Sacraméta peccare,intelligi debet de illa collatione quæ fit vna cum participatione,nam alias text.ille esset sibi contrarius,cum expresse ibi diffinitum sit talem excommunicatum,à sola Sacramentorum participatione esse separatum.Et iste est germanus intellectus illius text. qui ex mente Host. & Anchar. colligitur. Qua ratione clericum minoris excommunicationis vinculo ligatum,qui Sacramenta contulerit,si ea minime susceperit, nullũ crimé cõmisisse iudicandũ est. Et ideò in publicis Ecclesiasticis tribunalibus accusari nõ potest, & ita nõ semel obtinuisse in publicis causarum actionibus summemor.

Non ieiuni.

CAPVT. XXXIIII.

1 *Sacramenta altaris non debent, nisi à ieiunis hominibus celebrari.*

2 *Clericus non ieiunus celebrans, cui pœnæ sit obnoxius.*

3 *Somnus non est de substantia digestionis.*

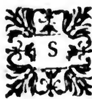

Acramenta altaris nõ nisi à ieiunis hominibus celebrari a à Carthaginiẽsi Cõcilio prohibitũ est, 1 2
quod fuit transcriptũ à Gratiano in cap.Sacramenta,de consec. dist.1. Contra facienti auté nulla ibi pęna statuta fuit. Qui auté post cibũ &potũ etiam minimũ diuina celebrauerit, excõmunicationi subiacebit:vt in Concilio Toletano.7.in canone.2.qué retulit Gratia. in cap. nihil.7.q. 1.in.§.nullus post cibum.Conciliũ tamen Bracharense secundũ in canon.10.seuerius animaduertit. disponés quod presbyter in hoc delinquens continuo ab officio suo priuatus à proprio deponatur Episcopo.Ité talis celebrans nisi præmissa dormitione 2
priuandus est beneficio suo, vt in cap.Si constiterit, de accusat. secundum Hostien.in summa,in tit.

tit.de consec. Ecclesi. vel alta. in §. Et qualiter ieiuno. Vide tamé Card. in cap. ex parte. de celebra. Miss. in. 4. q. vbi dicit quod celebrans post cibum vel potum potest de poni allegat. dict. capit. si constiterit. Et quia in illo textu. nulla fit mentio de depositione, intelligenda sunt verba Cardini iuxta id quod notat Areti. in d. cap. si constiterit in. 3. nota dum dicit.

Tertiò tene menti hunc text. quod si presbyter celebrat post cibũ sumptum ante dormitioné istud dicitur crimen graue, & dignum depositione àbeneficio. Sed aduerte quod ego credo ꝙ per illum textum non posset dari pœna priuationis beneficij clerico non ieiuno celebrãti, quia secundum Abba. ibi, post Host. vera causa priuationis fuit quia ebriosus celebrauit, quod pręsumitur, quia per totam noctem stetit in potatione, & mane incõtinenti celebrauit Iudex ergo attenta personę, & excessus qualitate, ac facti publicitate, pœna carceris aut suspensionis in delinquentem circa hoc poterit animaduertere. Quia hodie seruari Concilium illud Bracharense, esset nimis rigidum. Vnum tamé nota in isto proposito, quod somnus non est de substantia digestionis, vt quis dicatur ieiunus b sed satis est quod sit perfecta digestio, vt notat Abbas in dicto capitulo, si constiterit circa finem. Vide Cardinal. in dicto capitulo. Ex parte, qui dicit sufficere digestionem secundum qualitatem cibi sumpti: & quod dicunt Physici, quod digestio perficitur in septem horis. Credo tamen, quod istæ septem horæ cõputandæ sunt ab hora duodecima medię noctis, alias autem qui cœnasset hora prima, vel secunda post duodecimam, non posset celebrare, etiam in vndecima ante meridiem, quia licet cibus sit digestus, ille tamen non dicitur illo die ieiunus, c & vide glo. in dicto capit. Nihil in gloss. finali, volentem, quod licet aliquis comederet ante mediam noctem, & sentiret adhuc eructationes, quia non dum est cibus digestus, & quandiu sentit cibũ abstinebit.

A CElebrare. Vide text. in capi. ex parte. de celebrat. Miss. vbi Doctores Bertach. in tractat. de Episcop. 2. part. lib. 4. quæstion. 42. & latissime Cardin. a Turrecrema in capit. Sacramenta de consecration. distinct. 1. Nicola. Boeri. decisdion. 4. per totum. Sed quid teneatur facere sacerdos, qui post rem diuinam inceptam memoriæ illius subuenit non esse ieiunum. Lege Domin. Soto. in. 4. dist. 13. q. 2. artic. 6. qui post S. Tho. censet: quod si id post consecrationem contigerit debet sacramentum sumere, si vero ante inceptam Missam relinquere tenetur, nisi grande scandalum timeretur. Idem sequitur Ang. in summa, in verbo Eucharistia. 2. §. 6. Syluest. in verbo, Eucharistiæ. 2. §. 7.

Notabis tamen vtiliter circa cap. hoc quod si post consecrationem Sacerdos morte, vel alia graui infirmitate præoccupetur cum hoc casu Missæ celebritas per alium supplere debeat, si nõ

reperiatur clericus, nisi qui non sit ieiunus, is iure poterit diuinã rem perficere, & sacramentum sumere, absque alicuius pœnæ metu: nam cùm duo præcepta hoc constituto casu contraria sint, in eam partem est declinandum, quę magis referat, at præstantius præceptum est, quod Sacramentum perficiatur (quod diuinum est) aut diuino proximũ cap. comperimus. c. relatum. de consecratione. dist. 2. quam prohibitio ne sumatur nisi à ieiuno quæ humana est. c. liquido. ea. d. Ita tenet Domi. Soto. 4. sent. d. 12. q. 1. art. 8.

B *Animaduertere.* Adde quod licet autor nõ meminerit opinionem istam amplectitur, Ioan. de Ana. in capit. si constiterit. de accusati. Sequitur Petrus Folle. in pra. crim. can. in vltimis verbis.

C *Ieiunus.* Vide D. Soto. d. art. 8. vbi autoris nostri opinionẽ amplectitur.

Ac in die sæpius.

CAPVT. XXXV.

1 *Clericus in die non debet nisi vnã celebrare missam.*

2 *Quod si plures in die, Missas celebrauerit, cum pœna in re expressa non sit, iudicis arbitrio est puniendus.*

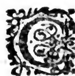

CLericis in die sæpius celebrãtibus nulla pęna in sacris sanctionibus cõstituta est, sed necillis hoc expresse prohibetur imo potius in cõcilio celebrato per Archiepiscopum Maguntinũ & aliquos Episcopos, anno Domini, millesimo vigesimo tertio, in loco Salegunstat. in canone quinto, decretũ fuit, vt vniusquisque presbyter in die nõ amplius quam tres Missas celebrare pręsumat, vnde vsque ad illũ numerum licitum erat illo tempore in partibus illis. Quod concilium habes in fine libri Decretorum diui Burcardi Episcopi Vuormaciẽsis, qui interfuit in illo. Iura namque Canonica sufficere Sacerdoti vnam Missam celebrare, solum affirmant, vt in 1
cap. Sufficit de consec. dist. 1. & in cap. Consuluisti. & in capi. te referente. de celebr. Missar. non tamen plures dicentibus, pœnã aliquam comminãtur, licet tex. in. d. ca. sufficit in fin. versi. dicat quod pro pecunijs, aut sæcularium adultationibus pluries celebrãs vna die nõ existimat euadere dãnationem, quod magis ęternã, quã temporalẽ pęnam videtur respicere. Sed quia tale facinus in conspectu populi graue solet iudicari, idque aliquando auaritiæ causa à pauperculis, & parũ doctis sacerdotibus perpetratur, non debent Ecclesiastici iudices illud leue reputare, sed attenta facti notorietate, populique scandalo personaque perpetrantis moribus & qualitatibus consideratis sic in hoc errantes corrigere, vt cęteri pœna, metu à similibus cohibeãtur. Adeo enim amor viuendi in otio, clericorum bonam partẽ inuasit, vt hac tempestate, vt laborem fugere possint, Sacri ordines suscipiãtur, euenit in super vt iã pauperculi Sacerdotes, eo solo tempore, quo sacrificio Missæ vacant,

cant, totius diei sumptus necessarios promereri, ac deberi sibi contendunt, atque ob id vna sola celebratione, pluribus, qui plures eleemosynas præstiterunt, satisfecisse arbitrãtur: quod mihi semper iniquum visum b est.
b
Nullo enim iure, nullaq; ratione astrictus est, qui sacerdotem occupat per spatium vnius Missæ ad eum in ocio alendum per totã illam diẽ, quin potius hoc aduersari videtur antiquis illis sanctorum patrum decretis, quibus statuerunt clericos quantũuis verbo Dei eruditos artificio sibi victum & vestitum quærere artificio loque præter offensam suę professionis debere sibi parare vestimentum.
3
Vt notanter inuenies in Concilio Carthaginiensi. 4. in capitulis. 51. 52. 53. & in capit. Clericus victum, cũ cap. seq. 91. dist.

A
Celebrare. Vide vndecim casus, quibus eodem die clerico iterum celebrare licet quos refert Syluest. in summa, in verbo, Missa. 1. §. 7. & septem scribit Martin. Nauar. in Manual. confess. c. 25. num. 27. & alios commemorat Domi. Soto in. 4. sent. dist. 13. quæst. 2. art. 2. & Regia. l. 50. tit. 4. part. 1. Qui quidem casûs antiquitus cum Ecclesia Sacerdotium inopia laborabat, erant frequentissimi. hodie vero rarissime contingunt, præter diem natiuitatis & cum clericus ob inopiã duarum Ecclesiarum curam habet. Id vero notandum censeo, quod in dictis casibus, quibus clericis iterũ celebrare permittitur procedit, si ieiuni fuerint: vnde si in prima celebratione lotionem sumpserint, amplius celebrare non licet, cap. ex parte, de celebra. Missar. dict Regia. l. 50. not. Abb. & Doctores in cap. consuluisti, de celebrati. Miss. tradunt Doctores in. d. c. ex parte quo loco dicit Host. magnos viros vidisse in hoc errare.

B
Visum est. Adde latissime Scotum quodlib. 20. Palud. in. 4. sen. dis. 45. q. 2. Dom. Soto libr. 9. de iust. & iur. quæst. artic. 2. & in. 4. distin. 13. quæst. 2. artic. 2. Quibus in locis egregiè pro eius singulari eruditione rem hanc explicat, & authoris nostri opinio sequitur à Nauar. in Manu. confess. cap. 25. numer. 92. vbi dicit, quod Ecclesiæ vsu recepta est.

Et sine aqua, & igne, vel in pane fermentato, & calice ligneo.

CAPVT, XXXVI.

1 *Clericus istorum criminũ reus, ab officio & beneficio est deponendus.*

POEna sic celebrãtis est, ꝙ deponatur ab officio & beneficio, & in. c. fi. de celebr. Mis. vbi Abb. dicit ꝙ Doctor. nõ exprimũt, an debeãt cõcurrere omnia supradicta ad hoc, vt presbyter deponatur, & ꝙ credit ipse procedẽdũ secũdũ qualitatẽ loci, & cõtẽptũ presbyteri cõsiderãdũ, an habuerit illud incõsuetudine 1

Cele-

A Celebrantis. Vide Regia.l. 52.titul. 4. part.1. &.l.56. ibi.& circa huius capitis argumentum de forma & debito more ministrandi Eucharistiæ Sacramentum, vide latissimè Mag. sent. & Theologos in 4.senten.dist.9.vbi Domin. Soto.art.1. cum multis sequent.

Et super altari non consecrato.

CAPVT,XXXVII.

1 *Clericus super altari non consecrato celebrans, arbitrio iudicis qualiter puniendus sit.*

2 *Sacerdos erigens aliud altare nisi quod ab Episcopo sāctificatum fuerit degradandus est.*

1 PIE quidē ab ecclesia cōstitutū est, quod Eucharistię Sacramentū non nisi super conse-
a cratū altare celebraretur, non autē cōtra faciēti sacerdoti pœna descripta reperitur: vnde Card.in dict.cap.fin.de celebra. Missa.merito quæstionē mouet: Si quis celebrat super altari nō cōsecrato, qua pęna sit puniendus? & dicit quod si ex malitia, vel nimia disipiētia,punitur pœna illius text. quā in capit. præcedēti descripsimus;& hoc propter id entitatē rationis, & vlterius procedēdo dicit, quod idē videtur in omnibus alijs excessibus cōmissis circa cultū Sacramētorū. Postremo tamen dicit quod quia pęnę sūt restringēdę locus erit pœnę arbitrarię, & hoc credit verius,nisi tanta esset identitas rationis, quod posset esse locus pęnę illius text. & in proposito huius capituli vide tex.in.c. Nullus presbyter. lo.2 decōsecrat.dist.1.qui dicit,quod nullus presbyter in Ecclesia cōsecrata aliud altare erigat,nisi quod ab Episcopo loci fuerit sanctificatum,vel permissum:& si clericus contrarium fecerit, degradetur,quod ego intelligerem, quādo clericus erigeret, illud tanquàm consecratum,& vt in eo celebraretur sine aliqua ara consecrata.

Celebraretur. Vide latè Domin.Sot.in.4.sent.distinct. 13.quæstio.2.artic.3. A

Sine orario,seu stola, & alijs vestibus Sacris.

CAPVT,XXXVIII.

1 *Sacerdos ad Missarum solennia,non aliter accedere debet, quam orario vtroque humero circūceptus,quod si aliter fecerit,excommunicandus est.*

2 *Sacerdos sine casula & alijs vestibus Sacris celebrans,arbitrio iudicis est puniendus.*

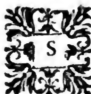

Acerdos cū ad solēnia missarum accedit,non aliter accedere debet, quam orario vtroque hu- 1
mero circunceptus, [a] sicut tempore ordinationis suæ dignoscitur cōsecratus,ita vt de vno eo- a
demq;

demq; orario ceruice pariter, & vtrunque humerum premẽs, signum in suo appareat pectore crucis, ita deponit Concil. Bracharense tertiũ, in Can. 3. quod trãscriptum est in cap. Ecclesiastica. 23. dist. Si quis autem aliter egerit, excommunicatione debitæ
b subiacebit, b vt ibi, de quo text. meminit Duran. in rationali diuinorũ officiorum. cap. de stola, vbi dicit quod forte quis diceret illud decretum esse abrogatũ per contrariam generalis Ecclesiæ cõsuetudinem, nã nõ vbique partes stolæ reducuntur ante pectus in modum crucis. In his tamen regnis consuetudo seruat decretum illius Concilij, & licet ille tex. solum de orario siue de stola disponat. Si clericus sine casula, aut alijs vestibus sacris celebraret, nihilominus puniendum credo superioris arbitrio. Et aduerte quod dum tex. in dict. cap. Ecclesiastica dicit quod clericus propter hoc excõmunicationi subiaceat, exponit ibi Archidia. dupliciter. Primò, si admonitus nõ vult cessare. Secundò, excommunicationis, id est, suspensionis ad tempus pro arbitrio iudicis, cùm ibi nõ determinetur tempus: & hãc secundam expositionem credo veriorem,

A *Sacrarum vestrũ antiquissimus vsus.*

Circumceptus. Nota circa huius capitis argumentũ quod ad diuini muneris maiestatem maximè expedit Sacris vestibus in Sacris ministerijs vti. Sunt quidem vestes sacræ sacris ministris designatæ diuersæ siue plures aut pauciores pro diuersitate graduum & ministeriorum, quarum vsus antiquissimus est in Dei Ecclesia tam in ipsorum ministrorum vestibus, quam in altaris ornatu. Meminit quidem horum Clemens in suis Epistolis: meminerunt etiam alij venerandæ antiquitatis patres. Quãquàm nõ est dubitandum paulatim aliqua esse addita, aut mutata: & ita refertur Dalmaticarum vsum incepisse à Syluestro, quarum frequenter Gregorius in Epistolis meminit. Oraria vero quæ frequentissime stolæ nuncupantur in antiquioribus Concilijs tanquàm presbyterorum, & Diaconorum propria ornamenta constituũtur, vtcunque sit illud est asseuerandum, hanc esse Apostolorum vel vniuersalium cõciliorum antiquissimorum traditionem. Et vide multa lectu non indigna, quæ de Sacerdotalibus indumentis (huic loco accommodatissimis) vltra alios diligẽter scripsit Domi. Sot. in. 4. sent. dist. 13. q. 2. art. 4. Et de singulorum ornamẽtorum significatione, ratione ac comparatione illorum ad veteris legis ornamenta, de quibus vltra alios disserit eleganter Rabanus lib. 1. de inst. cleri. cap. 14. & sequentibus. Et Hugo de Sancto Victore, lib. 2. de mysterijs Christianę fidei. 4. par. & lib. de mysterijs Ecclesiæ. c. 6. *Onuffr.*
Et vide Onuffrium Pan. virum *Pan.* sane doctissimum, & variæ & indefessæ lectionis in tract. interpreta. vocũ obscura Ecclesiast. Concil. Tridentin. sess 22. cap. 5. & Can. 7. eadem sess. *Si quis* (inquit) *dixerit cæremonias vestes, & externa signa, quibus in Missarũ celebratione Ecclesia Catholica vtitur irri-*

irritabula impietatis esse magis, quã officia pietatis anathema sit.

Contra Impium Carolum Molineum & alios Hæreticos.

Ex quo merito exterminanda & relegãda est impij Caroli Molinei opinio in. 2. parte. extricati. Laberen. num. 53. ad finem asseuerantis Pontificios ritus, non ab Apostolis emanasse: sed posteà partim ab Ethnicis, partim à Iudæis processisse, & miror sanè locum illum non fuisse castigatũ in nouissimo libro expurgatorio, ædito hoc anno. 1584. Cogantur sanè impij homines has sanctissimas cœremonias increpare, & de medio tollere, vt ijs adiumentis destituti peccatis nostris depressi, perpetuo somno sepulti Dei nostri obliuiscamur, si hæc nobis adepta essent, forte peiores essemus Sodomis & Gomorrheis.

B *Subiacebat*. Ex qua sane excõmunicationis pęna manifeste sequitur Clericum sine Sacris vestibus celebrantem, mortalẽ culpam contrahere, nam aliter excommunicationis pęna non imponeretur, cap. nemo. cap. nullus. 11. q 3. tradiderunt Theologi, præsertim. Thom. in. 4. dist. 18. q. 2. ad. 3. quæst. Felin. & Doctor. in rub. de sent. excom. quã esse communem sententiam testatur Domin. Soto in. 4. dist. 22. quæst. 1. art. 2. D. Couar. in capi. Alma mater. 1. part. relecti. §. 9. num. 1. de sent. excom. lib. 6. cui suffragatur Concilium Triden. sessio. 25. cap. 3. & hanc sententiam tenet in specie Antoni. 3. par. tit. 13. cap. 6. §. 6. Nec a tali crimine excusaretur clericus, sine sacris vestibus celebrans, si aliter mortem vitare nequeat: secundum Caietan. 1. secundæ. q. 69. artic. 4. Quę opinio nimis dura videtur egregio Nauarro in Manuali confessio. cap. 25. numero. 84.

Ac in priuatis locis sine Episcopi licẽtia celebrarũt.

CAPVT, XXXIX.

1 *Missarum solennia non nisi in locis ab Episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit, celebranda sunt.*

2 *Clericus qui flagitium hoc cõmiserit, qua pœna puniatur.*

3 *Episcopis in domibus nullo modo celebrare licet.*

ANNOTATIO.

SIcut non alij quam sacrati Deo Sacerdotes debent Missas celebrare, nec sacrificia super altare offerre, a sic non in alijs, quam in Domino consecratis locis, id est, in tabernaculis, diuinis precibus à Pontificibus delibatis, Missas cantare, aut sacrificia offerre licet, nisi summa coegerit necessitas. Verba sunt singularia, tex. in. c. sicut de consec. distinct. 1. Et in Concil. Triburiensi de quo in cap. sequen. disponitur, quod Missarum solennia nõ nisi in locis ab episcopo consecratis, vel vbi ipse permiserit celebranda sunt: idem etiam disponitur in cap. hic ergo, ead. distinct. quæ iura Sacerdotibus contrarium facientibus pœnam nõ statuunt. text. autem in cap. nullus 2 presby-

presbyter. el. 1. ead. distin. idem prohibet illis, qui de cætero participes voluerint esse sacerdotij. Per quæ verba videtur comminata talibus pœna amittendi participationem Sacerdotij. Facit etiam Concilium Carthagi. secundum in Cano. 9. vbi ita disponit. Quisquis presbyter inconsulto Episcopo, agenda in quolibet loco voluerit celebrare, ipse honori suo sibi cótrarius exsistit. Sexta autem synodus, de qua in cap. clericos ea. distin. dicit. clericos, qui ministrãt in oratorijs quę intra domum sunt cum cósensu Episcopi loci hoc facere pręcipimus. Si quis verò hoc nó
2 obseruauerit, deponatur. Vnde fortè sumpta occasione acerrimam pœnam talibus imponendam scripsit lex nostri regni, videlicet quod clerici, qui taliter celebrant, deponantur, & in perpetuum carceré damnentur. Ita disponit lex. 4. tit. 10. part. 1. De qua nempe grauitate pęnæ summè mirandũ est, cum hoc iure canonico non sit expressum, parque per hoc fiat delictũ hoc pluribus alijs grauissimis, pro quibus pœna similis imponitur. At ne quisquã sibi suadeat hoc non esse tam graue iudicandum, ex eo quod pium & Christianũ videatur, vbi libet velle videre corpus Redemptoris nostri. & quia plures propter hoc sæpius audiunt Missam, qui alias non audirent: nam cótrariũ apertè dicit text. in dicto capit. sicut per hæc verba: Satius est enim Missam non cantare, vel audire, quã in his locis vbi fieri non oportet, nisi pro summa necessitate contingat. Quis enim dubitat antiquos illos sanctissimos Ecclesiæ patres plus dilexisse quã nos Redemptoré nostrum, eiusque aspectu delectari magis, & flagrare desiderio, & tamen non nisi in Ecclesijs illum videre, sed si Sacerdotes erant in eis tantummodo de cęlo illum ad manus proprias admirandis illis cósecrationis verbis, aduocare audebant. Nos verò ad cubicula seu cęnacula nostra, illum quotidie trahimus nulla necessitate vrgente, sed aut desidia quadam ad Ecclesiam eundi, aut superbo quodam fastu, quasi iam parum sit solis hominum obsequijs coram hominibus venerari, nisi etiam inter nostram mundi pompam connumerare liceat, quod adhuc ipse filius Dei ad domus nostras nobis ministraturus accedit. Ad domus inquam, ludis, blasphemijs, ebrietatibus, ac luxuriæ actibus obscęnis sępissimè violatas, cum Ecclesias sanctas Dei sola vnius coniungalis actus pollutio sine peccato facta contaminet, vt per Syluest. in summa, in verbo, Consecratio, lo. 2. §. Quintò quæritur, versic. Tertius casus. Si honorabilior nobis aliquis ad nos accedere vult, summum dedecus arbitramur, si nó præueniamus eundé ad eius hostiũ euntes. Ad quem credimus Deum, quem confitemur Redemptorem, quem tremendum iudicem expectamus, angelicis cóstipatum choris ad sordida nostra receptacula non modo venire permittimus, sed si fas est dicere, cópellimus. Aduertant quęso vniuersi Christiani, & tépestatis huius calamitaté considerét, & aliqua Germaniæ oppi-

oppida tam cęlesti hoc munere, corpore, videlicet, filij Dei, orbata cognoscant, cum in omnibus retroactis sæculis nusquã id cõtigisse legamus, quãuis Deus ipse summus plures hęreses in sui offensa prædicari & recipi permiserit, & quod hoc miserrima nostra ętate successerit, ad irreuerẽtiam erga Dominicũ corpus referamus. Cõstat enim nusquam Sacerdotes maiori habitos contemptui, & Eucharistiæ donũ maiori ingratitudine susceptum, & irreuerentia tractatũ fuisse. Timeãtque qui talia contemnunt, tam graue Dei subire iudicium, tantique muneris priuationem sibi & posteris promereri. Satis enim securi viuebant paucis elapsis annis, qui talem nunc patiuntur animæ morbũ, & salutis ęternæ discendium. Vt autẽ magis pudeat Christianos hanc Redemptori suo irreuerentiã facere, legant obsecro Aemilium probum in vita Alciabiadis scribentem, aspersum fuisse infamia, quod in domo sua facere mysteria dicebatur, quod nefas erat more Atheniẽsium. Etsi inter Ethnicos, qui lapidibus & dæmonibus immolabant pecudes, nefas esse hoc domi agere perpenderint, quam sit indecens intelligant omnipotẽti Deo Patri, & Creatori omniũ vnigeniti Filij sui Saluatoris nostri corpus & sanguinem virginis visceribus compactum, cum ipsa diuinitate vnitum in impuris domibus offerre. Ad tantæ igitur irreuerentiæ damnum minuendum oporteret Episcopos omnes deprecari summum Pontificem, vt altaris portatilis facultates nullatenus concederet, & cõcessas reuocaret ac interim in suis diœcesibus prohiberent, ne quisquã Sacerdos in priuata domo celebraret, nisi prius decentia loci per eos, aut suos vicarios examinata fuerit, dum tamẽ hoc in iudicium seu notariorum lucrum non cedat. Prohibere insuper, ne ornamenta Ecclesiarum alicui extra illas commodetur. Deceret insuper, ipsosque Pręsules ad aliorum exemplum nũquam nisi in Ecclesijs celebrare, aut Missam audire: nam ipsis etiam Episcopis in domibus nullatenus licere celebrare, disponit textus prædictus, in cap. sicut, quod ante disposuerat Concilio Laodicẽse. Can. 8. in hæc verba, videlicet, non oportet in domibus oblationes ab episcopis siue presbyteris fieri.

C*Onsecratis locis.* Est quidem animæ nostræ natura rationalis insita, à cuius lumine ea quæ faciẽda, quæ ve sequẽda sunt, doceamur: & vt singulari notione discamus ea quæ ad diuini numinis cultum, & sacrificiũ pertinẽt, nam vt Regius Vates pręclare cecinit, Psal. 4. *Signatũ est super nos lumẽ vultus tui Domine.* Omnibus nãque innatũ est esse Deũ, vt scribit Cicero 2. de natura deorum. Nec vlla gẽs tam immãsueta, tã ferrea vnquam fuit, quæ Deum esse neget licet qualem habere deceat ignoret, teste eodẽ Cicerone, lib. 1. de legibus iuris naturæ, quippe est ergo Deum religio, vt in l. veluti. ff. de iust. & iur. Et Dei cultus à natura inductus est, quã uis

uis colendi modus à lege institutus sit, author est Aristot. 5. Ethicor. Et ea ratione primum firmissimè credendum est, Deum esse eumque omnipotentem bonorum largitorem, malorum auersoré, & sacrificia ab hominibus, quanuis diuerso modo, tamé aliquo omni sęculo exhibita fuisse dubitandum non erit. Vide late Vvaldensem tomo. 5. de Sacramentalibus, tit. 4. capit. 26. & latius tit. 17. cap. 143. Domi. Soto in. 4. sentent. distinct. 13. quæst. 2. art. 3. Quibus in locis multa doctè ac pie circa locum istum aduersus Luterum, & VVitcleff, & impiorum hæreticorum dogmata scribunt. Est etiam religio & Catholica veritas credere, destinandú esse locum, in quo Deú Optimum Maximum sacrificijs & orationibus propitium nobis faciamus. Semper quidem mortalium animis insitú fuit, Deum in certis locis colendum esse, vt falsissimæ religiones id crediderint. Quamobrem pro diuinarú rerum veneratione, operę prętiú semper fuit, vt essent qui eas curarent, qui templa construerent, & sacrificia ex regula facerent, vt scribit Aristotel. 6. Poli. cap. fin. & 3. Poli. capit. 10. Sed vt Ethicos taceamus, Sacra hystoria tradit ante legem scriptam in lege naturę iustos viros, altaria quibus Deo sacrificarent dedicasse: vt Geneseos. 8. legitur de Noe, & 13. de Abraham, & 28. de Iacob: qui cum à somno, quo visionem viderat, euigilans cognouisset vere Dominum esse in eo loco, lapidem in titulum erexit. Vnde Deutero. 12. sic sancitum est. *Caue ne offeras holocausta tua in omni loco, quem videris, sed in eo quē elegerit Dominus in vna tribuū tuarū offerens hostias.* Nec in peregrinatione deserti, voluit Dominus pópulú sacrificia, nisi in tabernaculo facere, vt legitur Exodi ca. 26. Hoc sane Dominus veteri, & nouo testamento docuit, vt ex decretis Clemētis Papę c. 22. tradit D. Burchar. de Ecclesiæ decret. lib. 3. c. 59. ibi. *Aliter enim non sunt hæc agēda, nec rite celebranda docente nos nouo, & veteri testamēto. Hæc à Domino Apostoli acceperunt, & nobis tradiderunt:* & vltra innumera Iuris Pótificij decreta, quibus hæc veritas probatur, quorú aliqua author hic allegat. Idé fuit diffinitum in Sacro Cócilio Tridentino, ses. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ. Vnde post doctum Concilium, nec Summus Pontifex, facultaté concedit celebrandi, extra locum sacrum etiā Episcopis in vrbe morantibus, sed tātum Cardinalibus: vt testatur Mart. Nauarr. in Manu. confess. cap. 25. n. 80. licet singulari beneficio sibi datam fuisse dicat. *Decretum Cardi. qui præsunt. Conc. Trident. interpretationi.* Casu vero, quo detur facultas celebrandi rem Sacrā in aliquo oratorio, seu Ecclesia de nouo ędificata concedenda est, cum clausula saluo iure, & sine præiudicio parochialis Ecclesiæ, vt à sacra Cardinalium congregatione statutú est: nec semel data sine causa reuocari debet: Ita peculiari decreto dictæ Sacræ congregationis diffinitum vidi.

Hodie vero prædictorú Illustrissimorum Cardinalium declaratione. 28. similiter prohibitum est priuatis domibus sacra facere

K nisi

nisi necessitas suberit,& tunc id fieri permittitur in sacelo sine oratorio ad diuinum tãtum cul cum destinato cum ordinarij ap probatione.

B *Contaminet*. Adde glos. not.dictam opinionem tenentem in.c. vni. de consecrati. Ecclesiæ, vel altar. lib.6. quam sequitur Specul.lib.rationa.diuin.offic.titu. de dedica. Ecclesiæ.Ioann. à Selua in tract.de benefici.1.par.q.5. requisi. 7. quam esse cōmunem testatur D.Epis.Couar. in.4.decretal.2.part.cap.7.§.2. nume.3. Aug.in sum.in verbo,consecratio.2.q.7. Et grauissimus,& maturi iudicij vir Gregor.Lup.qui in glossandis,elimandisque Partitarum legibus, singularis & incredibilis eruditionis amplissimum testimonium prestitit,quē certo scio, proximum vēturum seculū apud nos Hispanos Bar. non inferiorem iudicauit.Is,inquam,in.l.20.tit.10.par.1.in verbo,*Fornitio*.Quanuis gloss.in.c. in Ecclesijs, de consecratio. dist. 1.teneat Ecclesiam minime pollui,ex coniugali cōcubitu. Quā sequitur Henri.in.c.fin. de consecrat.Ecclesiæ vel alta.Mar. Nauar.in manu.confess.c.27. num. 252.Domi.Soto.in. 4. sent. dist. 13.quæst.2.artic.3.Alfonsus à Castro Zamorensis subtilis,& acuti ingenij,& verbi.Domini orator celeberrimus,lib.1.de potest legis pœna.cap.7. docum.2. idē disponit Regia.l.20.tit.10. part. 1.Quæ opinio procedere potest, quando coniuges longo tempore in Ecclesia habitarent.Ita censet Syluest.in summa, in verbo, Consecratio.2.q.5. & in verbo, debitum. quæst. 3. D. Couarru. & Greg.in locis nouissimè allegatis.

Gregor. Lup.

Non tamen coniuges à mortali crimine excusarentur,si carnale commertium habuerint in loco Sacro:siue consecrato vel benedicto, siue eam habuerint, vt voluntate fruantur, siue vt fornicationem euitent, siue multo, siue paruo tēpore in Ecclesia extiterint.Ita Palud.in.4.distinct. 32.q.2.art.3.Antonin.in.3. part. tit.1.capit.20.§.2.Cardin.à Turrecrema.in.§. sed cum naturale. arg.4.distinct.5. Martin.Nauar. in manuali confess.c.16.num.33. Caietan.in summa,in verbo,matrimonialis vsus peccata.§.6. Licet contrarium tenuerit Ang. in summa,in verbo,debitum. §. 32.& alij per eum relati, & Cast. dict.docum.2.

Commodentur. Adde quod iam hodie in hoc amplissimo Toletano Archiepiscopatu, nouissimo Sinodali decreto prohibitū est,ne ornamenta, & alia Ecclesiarum bona,ad earum decorem & ornatum necessaria,aliqui cōmodentur:nisi tantum alteri Ecclesiæ annexe. Clericus vero Economus vel Sacrista, illius cōstitutionis transgressores,pœna duorum aureorum sunt multādi.Ita sancitū fuit libr.3. dictarum consti.sub.tit. de rebus Ecclesiæ non alienan.capit.4. Antiquius sanè seuerior pœna insligebatur.Nam in Concil. Toletan. sub Flauio Egica Rege celebrato, anno eiusdem regni.7. Idibus Nouemb. Aera.732. cap. 4.decretum fuit, eum qui vasa Sacra, aut ornamenta Ecclesiæ in vsum proprium profanauerit, honoris proprij ordinem amittere, C

amittere,& Sacrę communionis perceptionę perpetuo (nisi in mortis articulo) priuatum remanere: nec non dictorum bonorũ restitutioni esse obnoxium.

Missamque pro requie defunctorũ promulgatã, pro viuis celebrarunt hominibus, vt illi mortis incurrerẽt periculum.

CAPVT. XL.

1 *Sacerdos, qui hoc crimen cõmiserit à proprio ordine depositus, in perpetuũ exsiliũ mittitur.*

1 POEna huius criminis est, vt talia perpetrãtes à proprio ordinis gradu deponãtur, & exsilij perpetui ergastulo relegẽtur,[a] vt cautũ est in Cõcilio Toletano, quod refertur in cap. Quicunq; sacerdotũ. 26. q. 5. de quo tex. meminit Host. in cap. fin. de sortile. & ibi Ioan. de Ana. in fin. meminit etiam Paul. Grilan. in tract. de sortilegijs, in. 14. q. & in 17. & habetur ille tractatus & alij sui in. 4. vol. tractatum huius nouæ impressionis, in qua fuerunt redacti plures tractatus ad volumina decẽ. & quia Gratian. refert breuiter verba illius Cõcilij Toletani: Si quis cupiat illud originaliter legere, inueniet in synodo. 17. Toletana celebrata, Aera. 732. in cap. 6. sub rub. de his qui Missã defunctorũ audent pro viuis maleuole celebrare. Quę synodus hucusq; nõ est impressa.[b]

A REgenter. Vide doctissimũ, & nostra ętate celeberrimũ Iureconsultũ Iacob. Meno. in lib. illo variæ & indefessæ lectionis, de arbi. iudi. quæst. libro inquam. 2. cent. 4. casu. 388. n. 15.

B *Non est impressa.* Adde quod decretum dicti Toletani Concilij nouissime refert Frater Bartholomæus Carrança de Miranda Archiepiscopus Toletanus in epitome conciliorum Concil. Tolet. 17. c. 5. cuius verba hæc sunt. *Qui fallaci voto missam pro requie defunctorum promulgatam, pro viuis student celebrare hominibus, nõ ob aliud nisi vt is qui pro quo offertur sacrificium ipsius Sacrosancti libaminis interuentu mortis, ac perditionis incurrat periculum, tam ipse Sacerdos qui celebrauerit, modo dicto, quam ille, qui ob talia peragenda incitauerit exsilij perpetui ergastulo relegetur, & (nisi mortis articulo) Sacræ cõmunionis perceptio denegetur, & Sacerdos insuper à proprij deponatur ordinis gradu.* Hactenus Concilium.

Eucharistiã ob ebrietatẽ ac voracitatẽ euomuerũt.

CAPVT. XLI.

1 *Sacerdos, qui delictum hoc commiserit quadraginta diebus debet pœnitere.*

 2 *Species*

2 *Species Sacramentales quandiu in suo vero esse remanent, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi.*

3 *Si Sacramenti species, quæ discerni possunt euomitæ fuerint, quid faciendum est.*

Lerici vel Monachi, seu Diaconi, presbyteri, quibus tale cõtigerit. 70. diebus debent
1 pœnitere, a vt in. c. si quis per ebrietatem. de consec. distinct. 2. vbi vide Card. de Turrecre. qui dicit, quod considerata causa vomitus, quæ ponitur in text. scilicet, ebrietate, & voracitate, & circunstantijs, nõ videtur quod pœna tex tata excedat, & ideò secure iniungenda est. Cum autem text. non aperiat qualitatem pęnitentiæ, quæ debet fieri in illis diebus, videtur relicta arbitrio
2 iudicis. Ratio huius pœnę est, quia secundum veriorem, & securierem opinionem quandiu species Sacramentales remanent in suo vero esse, sub eis consistit inseparabiliter corpus Christi,
3 & sic si prædictæ species eijciuntur per vomitum, ipsum corpus similiter eijcitur: quem sequitur Card. vbi supra, quem etiam vide in. §. fina. dicentem quod tunc si species euomitæ discerni possunt, & sunt sumptibiles, debẽt exsiccari, & summi per se: si potest fieri, vel cum vino, vel alio licore. Si non sunt sumptibiles, tunc reponãtur in aliquo honesto loco iuxta altare. Si species non possunt discerni, præsumũtur digestę, nisi statim sint euomitæ, quo casu reponũtur in aliquo honestoloco. De quo etiam vi. per Syluest. in summa verbo, Eucharistia. lo. 2. §. Nono quæritur, versic. Quartum.

POEnitere. Nota quod Episcopus, cui hoc contingerit, nonaginta diebus pœnitere tenetur, si autem infirmitatis causa euenerit, septem diebus tantũ: vt in cap. si quis per ebrietatem, hic allegato, de quo vide Hosti. in sum. in tit. de custodia Eucharist. §. quę pœna. n. 4. Steph. Auf. in addi. ad Capel. Tolos. q. 218. j

Ac ob negligentiã ipsorũ aliquid sanguinis stillauit in terra, & in altari,

CAPVT. XLII.

1 *Pœna huius criminis quæ sit.*

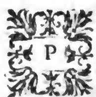

OEna huius excessus ponitur in ca. si per negligentiã, de cõsec. dist. 2. per hęc verba. Si per negligẽtiã aliquid de sanguine stillauerit in terrã lingua lãbatur, tabula radatur, si non fuerit tabula, vt nõ cõculcetur, locus, corradetur, & igne cõsumetur, & cinis intra altare cõdatur, & Sacerdos 40. diebus pęniteat: si super altare stillauerit calix, sorbeat minister stillã, & tribus diebus pœniteat. Si super linteũ altaris, & ad aliud stilla peruenerit, quatuor diebus pęniteat, si vsq; ad tertiũ 9. diebus, si vsq; ad quartũ. 20. diebus pęniteat, & linteamina, quę tetigerit stilla tribus vicibus minister

nister abluat calice supposito, & aqua ablutionis sumatur, & iuxta altare recondatur. Quæ pœna cum sit Canonis antiqui, & quæ magis videtur pœnitentiæ foro quam iudiciali prouidere, si casus occurrerit, & in iudiciũ deducatur, tunc iudex attenta facti qualitate, & astantis populi notitia vel scandalo, & sacerdotis culpa, vel negligentia pœna moderabitur vel augebitur, prout æquius sibi visum fuerit.

A ADde circa huius capitis materiã Cape. Tolos. & Steph. Auf. in addi. dec. 218. incip. Item fuit quæsitum qua pœna.

Aliquotiens insuper celebrando corpus & sanguinẽ Domini non percipiebant.

1 *Sacerdos, qui crimen hoc cõmiserit, qua pœna puniendus est.*

1 HOc enim licet tẽporibus nostris raro accidat, quia sẽper qui celebrat saltem publice, sumit corpus, & sanguinem Domini, Concilio tamen Toletano. 12. quod habetur de conse. dist. 2. cap. relatum cautum est, quod quicunque Sacerdos diuino altari sacrificium oblaturus accesserit, & se à communione suspẽderit, ab ipsa, qua se indecenter priuauit gratia cõmunionis, anno vno repulsum se nouerit.

Super rebus aptis ad faciendum sortilegia, & ad illũ effectum vnã vel plures Missas sciẽter celebrarũt, adhibitis nefarijs precibus & verbis superstitiosis.

CAPVT. XLIII.

1 *Sacerdos, qui hoc immane scelus commiserit est deponendus.*

2 *Pœna huius sceleris, aliquando iudicio arbitri est infligenda.*

Vam graue sit rebus sacris vti ad committenda scelera, nemo non nouit: & si hoc in quocunq; grauiter puniendũ est, quãto magis id faciendũ erit, si talia perpetrans, cultus ac ministerio sacrarũ rerũ est ordinatus? Vnde Sacerdos, qui in hoc deliquerit, deponi debet ex sententia Pauli Grillan. in tract. de sortilegijs, quod est vol. 5. tract. diuersor. doct. in q. 14. qui etiam describit aliquas res, super quibus solent prędictę Missæ celebrari ad dictum effectũ, mouetur per text. in capit. si quis Episcopus. 26. q. 5. qui hoc nõ probat, quia nihil de hoc delicto dicit, nec imponit pœnam depositionis. Mouetur etiam argumento text. in cap. Quicunq; 1

eadem cauf. & quæft. qui leuius crimen graui pœna caftigat. Et dicit tandem quod quidem dixerunt esse pœnam arbitriã: quod dicit tolerari posse, quando factum non esset valde turpe, vel persona Sacerdotis simplex. Et vide Abb. in cap. quidam, ad finem. De celebra. Missar. vbi dicit quod Sacerdos Missam celebrans, vt Deus perdat aliquẽ, licet conficiat, debet hoc comperto deponi: quia abutitur tanto Sacramento: Superstitiosum autẽ clericum deponendum, & in monasterio detrudendum dicit Syluest. post Hostiẽ. in locis per eum relatis in sua summa, in verbo, Superstitio. §. Vndecimo quęritur.

ANNOTATIO.

AD de Paul. Grillan. vltra locum, quem hic author allegat in tract. de sortile. q. 16. & 17. Iacob. Meno. de arb. iud. q. li. 2. cent. 4. casu. 388. num. 14.

In custodia Eucharistiæ desides.

CAPVT. XLIIII.

1 *Clericus istius criminis properator qua sit pœna animaduertendus.*
2 *Sacramentum Eucharistiæ summa decentia custodiendum est.*

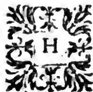

1 HVius desidiæ pœna ex dispositione Cõcilij Arelaten. de quo in cap. Qui bene. de cõsec. dist. 2. talis est quod qui bene nõ custodierit sacrificiũ, & murẽ, vel aliquod aliud animal illud comederit, quadragintadiebus pęniteat. Qui autem perdiderit illud in Ecclesia, aut pars eius ceciderit, & non inuenta fuerit, triginta diebus pęniteat. Nouissime autẽ taliter delinquentes ab officio tribus mensibus suspenduntur, vt cap. 1. de cust. Euchar. Grauiori pœna puniendi, si aliquod nefandum inde contigerit, quæ videtur relicta iudicis arbitrio, argumento text. in capit. de cauf. offic. deleg. Quali autem decentia seruari debeat Eucharistia bene ordinauit Honorius. 3. in ca. sane. de celebra. Missa. sub talibus, & notandis verbis: Ne propter incuriam Sacerdotum diuina indignatio grauius exardescat, distincte præcipiendo. Mandamus quatenus à sacerdotibus Eucharistia in loco singulari, mũdo, & signato semper honorifice collocata, deuote ac fideliter conseruetur. 2

ANNOTATIO.

VIde circa huius capitis argumentum Capellã Tolosanam, decision. 182. vbi Auf. in addi. & vide in hoc Archiepiscopum Toleta. cap. 1. sub titul. de custod. Euchar. lib. 3. Sinod. constituti.

Illud vero notabis, quod propter negligentiam in sacrificijs ad Missam vindictam Dei Optimi Maximi proximam esse exempla Nadabi. & Abiu. fidem faciũt vt habetur Leui. cap. 10. cũ alijs 1. Reg. c. 2. 3. & 4. Atque Herodotus libr. 2. piaculum fuisse apud Ægyptios: tradit immolasse hostiã non notam à sacerdote, qui priusquam immolaret explorabat diligentissime an munda esset: deinde alligato Canauo cornibus

nibus applicataque terra sigillari annullo impressa mundam esse notabat.

Pæna parochi, cuius negligẽtia infirmus nõ receptis Sacramentis decessit.

Hinc procedit parochum, cuius desidia, vel negligentia infirmus absque Sacramentali cõfessione, & Sacra communione moritur à suo officio remouendum esse, cum reus sit animę illius, vt dicit glos. in cap. officiũ, in verbo, sine confessione, de offic. Archipresbyt. pro qua mire conducit, text. in cap. presbyter. 16. q. 6. Idem esset asseuerãdũ de alio quocunque Sacerdoti qui puerũ in necessitate noluerit baptizare: nã si absque Baptismi Sacramento decedat Sacerdos huius criminis reus deponitur, cap. quicunque, de consecra. dist. 4. Ego quidem semper vidi pro his criminibus suspensionis pęna cum reclusione ad tempus imponi.

Et in effectu opinionem istam népe arbitrariam pœnam iniungendam esse tenet Mart. Nauar. consi. 13. sub tit. de pœnis.

Missamquè Sacrã inceptã reliquerunt. Et sine cooperatore ipsi soli celebrarant.

CAPVT. XLV. QVOD noue ęditum est.

1 *Clericus qui Missæ sacrificium ceptũ relinquit, qua pœna puniatur.*

2 *Clericus qui rem Sacram ceptã relinquit, grauissime peccat.*

3 *Causæ aliquæ traduntur, quibus excusatur clericus qui Missam sacram non perficit.*

4 *Clericus qui rẽ Sacram propter impedimentũ non perficit, impedimẽto cessãte potest finire.*

5 *Clericus solus celebrans deponitur.*

Lericus qui absque rationabili, & vrgentissima causa Sacram Missam inceptã relinquit, à Sacro corpore, & sanguine Domini nostri suspensus est: iuxta Macarij Sũmi Põtificis decretũ, in cap. nullus, de cõsecratione. dist. 1. cuius text. authoritate Archid. in cap. nullus. 7. q. 1. scribit eum minoris excõmunicationis sentẽtiã incurrere. Imo sunt qui putant, eum maioris excõmunicationis sententiã incurrere: quibus suffragari videtur Toletanũ Conc. in d. c. nihil, quo sancitũ est quod huiusmodi desertor, excõmunicationis sentẽtiã obtinebit. Sed verius est in nullã excommunicationem incidere, nõ maiorem, quia nullibi cautum reperitur, iuxta glos. sing. in capit. fin. de iure patro. Nec verba Cõcilij Toletani aliquid vrgẽt, ibi, *Sententiam excommunicationis obtinebit*. Quia sunt verba futuri tẽporis, quæ non inducunt pœnã ipso iure impositam, nisi alia verba id significantia iniungantur, glos. not. in reg. in pœnis, de regul. iuris. lib. 6. glos. Bar. & Bal. in. l. iubemus nulli. C. de Sacrosanct. Eccles. gloss. in. l. 1. C. ne liceat potentior, cũ prope infinitis allegatis ab Andr. Tiraquel. in elegãtissima illa relectione. l. si vnquam, in verbo, *Reuertãtur*, numer. 39. C. de reuocand. donation.

tion. Non minorem, quia illud Macharij responsum, quod ansam præbuit Archidia. vt hoc asseueraret, nullam de excommunicatione mentioné facit, sed tátum de suspensione à corpore, & sanguine Domini. Ita nouissime tenet Mart. Nauar. in Miscelaneis de oratione Miscela. 42.

Peccat sane grauissime clericus, qui inceptam Missam nóperficit. Tum quia iure prohibitum est, vt dixi, tum etiam quia præstat ansam audientium distractioni, vt in suscepta deuotione frigescant, quod ipsum dicendú cénseo, de omnibus alijs horis canonicis, vt insinuat dictum Concilium Toletanum in dict. c. nihil, quatenus loquitur, de omni officio, in quo Domino psallitur, vt póderat egregius Nauar. in tracta. de oratione. c. 16. num. 45.

Si tamen legitima interfuerit causa permissum est diuina munera incepta relinquere: vt tenet S. Thom. in. 3. part. quæst. 53. art. 6. Palud. in. 4. distin. 11. quęst. 1. concl. 2. Iusta causa illa iudicáda est, quæ prouenit ex impotentia facti: quia clericus qui Missam incepit, repentino morbo afficitur, ita vt eam perficere non posit. Alia est iuris impotentia, quia forte ea incepta meminit comedisse, vel quod erat suspensus, vel excommunicatus, irregularis, vel in peccato mortali. Ita tenet Diuus Thom. in dicto. 3. part. q. 58. art. 6. ad secundú. Quá doctriná communiter receptam esse asseuerat Mart. Nauar. in. d. c. 16. n. 57. Ex quorum tamé sententia liceret, cui hoc contigerit, condigna facta pœnitentia, Sacrá rem finire, etiam si ante có secrationem illius memorię hoc superueniat. Si alias scandalú orí retur quicquid reclamet Palud. in. 4. sent. dist. 13. quæst. 2. colú. 2. Si tamen absq; vllo scádalo posset à Sacra re incepta desistere, id omnino facere tenetur, in tribus casibus supra enumeratis, nempe comestionis, irregularitatis, vel excommunicationis, sed in quarto si meminit se in mortali peccato esse constitutum, perficere potest, modo condigne pœniteat. Sed illud memoria dignissimum est, clericum Missam dictis tribus casibus finiendo nó affici irregularitate. Ita tenet Ang. in summa, in verbo, Eucharistia. 2. §. 2. & sequen. Syluest. in eodé verbo. q. 7. col. fin. Quam opinionem amplectitur Nauarr. in d. c. 16. dices eam iustiorem esse licet ab ea recedat Palud. in. 4. distinct. 11. q. 1. col. 2. Ego vero in animæ iudicio libenter Angel. Syluest. & Nauar. opinioné quæ summa nititur æquitate sequor, sed in exteriori foro clericum istú à iuris Póntificij pęnis immuné nó iudicaré. Tertia causa erit ingressus excommunicati, & denuntiati, qui pertinaci impioq; animo ab Ecclesia exire nolit, si antequàm Sacrum Canon incipiatur id contingat Missa incepta relinqui potest, vt in Clemen. grauis, iuncta glo. de senten. excommun. Si vero canone incepto eueniat finienda est, ex dictæ glossæ sentétia, quæ communis est, teste Nauarro in. d. capit. 16. qui singulariter eam declarat, vt procedat, quando peruétum est ad verba consecratoriá: nam si canone incepta antequam ad dicta verba fuerit peruentum, me-

dio

dio illo tempore, excommunicatus denuntiatus Ecclesiam fuerit ingressus, nolitque recedere missa finienda non est. Quarta causa erit, si incepta Missa, interdictum superueniat speciale, vel huiusmodi cessatio, vt neq; valuis apertis, vel clausis celebrari possit, vel interdictum generale, & non permitteretur valuæ occludi: in his sane casibus Missa finienda non est, intelligendo tamen, vt supra scripsimus, an deuentum fuerit ad verba consecratoria vel ne.

4 Nec illud est omittendũ, quod sicut iusta subsistente causa, diuina solennia finienda nõ sunt, fortiori ratione, tali interueniẽte legitima causa, qui Missam inchoauit, potest iterato eam inchoare, licitum nempe est, imo laudabile nimis verbum Domini eadem oratione repetere, vt sacris Euangelijs passim legimus. Ioann. 6. ibi, *Amen amen dico vobis.* Et in Psalmis, *Fiat fiat*, vt habetur Psa. 40. & 105. & apud Diuum Paul. ad Rom. 8. & ad Gala. 4. Et iusta causa ea iudicabitur, si magnus Princeps magna comitatus, familia Ecclesiã ingrediatur, eo tẽpore quo verisimile nõ sit, quod aliam Missam audire possit. Ita pie fecisse fatetur Mart. Nauarr. cum iam ad Epistolã Missam celebrando peruenisset, regressumque fuisse ad introitũ (is inquã) in d. cap. 16. numer. 56. qui etiam legẽdus est in dictis Miscelaneis de oratione Miscelan. 43. nume. 219. quo loco scribit hoc licere, etiam dicta Epistola, & aliquando Sacro Euangelio, censetque esse iustam hoc faciendi causam, si multi superuenerint operarij, solicitatores, & causarum actores, quibus rogantibus, vt Sacerdos Missam denuo inchoaret, posset morem gerere, ne operarum suarum iacturã faceret, vel illorum deuotio alterius Missæ tarditate frigesceret. At cum hodie tanta sit Sacerdotum copia rarissime hoc eueniet. Et vt libere dicam quod sentio, casus iste vltimo loco adductus ab egregio Nauarro mihi nullo modo placet, imputandum quidem est his hominibus, qui suis secularibus negocijs inuoluti, congruo tempore ad sacram rem audiendam minime accesserit. Nec iustum, nec decens est, diuina munera ita pertractari, vt istorũ voluntate repetãtur, inde sane scãdalũ generaretur, & qui à principio his audiẽdis interfuerunt moleste feret. Et ideò clericus qui in hoc delinquerit, pro modo culpæ arbitraria pœna ab ordinario erit plectendus.

Mart. Nauar. opiniõ cõfutatur.

Iustissime sane ab Ecclesia institutũ est, ne Sacerdos sine cooperãte celebret, & nã cui dicet, *Dominus vobiscũ*, aut *sursum corda*, aut *gratias agamus Domino Deo nostro*. Cũ nullus sit qui respõdeat. Aut in canone, *Et omniũ circum ad stãtium*, cum nemo sit. Aut quem ad orationem inuitat cum dicit, *Oremus*. Quod si Clericus, aut monachus pręceptum hoc tam pium, iustũ, & saluberrimum fuerit transgressus. Periculosam superstitionẽ, & longe relegandam esse, ex Concil. Hanetensi cap. 30. docet D. Burchar. lib. 3. de Ecclesi. decre. cap. 68. vbi suspẽsionis pœna pro crimine hoc fuit statuta. Quę hodie si casus contigerit, ad tempus

pro iudicis arbitrio imponetur. Ideo iustissime diffinitum est in c. hoc quoque de consecra. dist. 1. missas nó nisi duobus pręsentibus celebrãdas esse retulit Cóc. Coloni. de offi. & vita cler. c. 18.

Horis prohibitis celebrare sunt ausi, & quibusdã missis certarum cãdelarum numerum superstitiose assignantes.

CAPVT. XLVI. QVOD noue æditum est.

1 *Clericus qui horis prohibitis celebrauit qua pœna plectẽdus sit.*
2 *Clericus qui noctu celebrat, à peccato non excusatur.*
3 *Episcopus, an possit dicto casu facultatem indulgere.*
4 *Clericus vtrum possit post meridiem celebrare.*
5 *Priuilegia magnatibus concessa vt post meridiem res sacra possit eis ministrari, an sit iuri communi consentanea.*
6 *Quibusdam missis certarum cãdelarum numerus superstitiose assignantes arbitrarijs pœnis plectendi.*

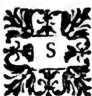

1 Acri Tridẽtini Cócilij decreto stabilitum est, vt Episcopi, (ne impiæ superstitioni detur locus) edictis pœnis quæ impositis caueant, ne Sacerdotes alijs quã debitis horis celebrent: vt habetur sessione. 22. in decreto de obseruandis, & euitandis in celebratione Missæ. Erunt igitur puniẽdi si in hoc delinquerint, illis pęnis quę synodalibus cóstitutionibus, vel edictis fuerint decretæ, & si nullæ fuerint statutæ arbitraria pęna, pro modo culpę sunt plectẽdi cũiure diffinita nó sit c. de causis. §. de illis. de offic. delega. l. 1. ff. de iure deliberan.

Vnde post dictum concilium, antiquata est ea cósuetudo, quæ in aliquibus locis vigebat, vt lóge ante lucem Missa celebraretur, ea ratione, vt operarij famuli, & domestici eam audirent, vt operibus suis melius posteà vacare possent. Similiter ea consuetudo censetur sublata, quę recepta erat, vt Missæ nuptiarum (pręsertim nobilium) eo tempore dicerentur. Caueant igitur clerici, ne pretextu talis consuetudinis, decretum illud transgrediantur, quia à pœnis debitis non excusarentur.

Peccat quidem clericus, qui noctu, & ante diem celebrat, vt est commune omnium Doctorum placitum, teste Nauarro in manuali confessor. cap. 25. num. 85. Episcopis autem hoc interdictum non est ex gloss. sententia in cap. fin. in verbo, *Indulgemus*, de priuileg. lib. 6. tenet Palud. in 4. sent. dist. 13. q. 2. conclusione. 2 art. 2. & licet nullo iure fulciatur, cum ea consuetudo receperit amplectenda est. 2

Poterit vero clericus absque alicuius pœnę metu ante diem celebrare, si Episcopi, vel sui superioris facultas interuenerit, quæ tri-

quæ tribuenda est propter necessitatem communicandi infirmũ morti proximum, & defectum Eucharistiæ vt tenet Archiepiscopus Florenti.in.3.parte tit.13. cap.6.§.4.quem sequũtur Ang. Syluester, & recentiores quos allegat Mart.Nauar.dict.capit.25. qui censet propria authoritate id fieri posse, si superior sit absens. Is sane qui in culpa fuit,nõ seruandi sacratissimam Eucharistiam in Ecclesia infirmis:ministrandam,grauissime punietur.

4 Delinquit etiam Clericus,quo ad huius capitis punitionẽ(prout nonnulli arbitrãtur)qui post præteritam maximam partẽ horæ sextæ (quæ meridie finitur) celebrare audet,vt scribit Ioan. And. in cap. 1. de celebrat. Missar.cuius opinionem communẽ esse fatetur Nauar. in tractat. de oratione cap.21.num.31.& in.d. cap.25.à qua ipse iure optimo recedit,asseuerans non esse prohibitum (scandalo cessante) post meridiem,vsque ad nonam horã celebrare:quia nullo iure nec cõgrua ratione prohibitũ est imo permissum si recte perpendamus quod sacrificium incruentum à Sacerdote in persona Christi oblatum, idem est quod ea hora ab ipsomet Christo oblatũ fuit cruentum, quod quædam Missa fuit,quod ipse sępissimè fecisse,& consuluisse testatur.

5 Ex quibus colliges, quod ea priuilegia, quæ magnatibus cõcessa sunt,vt eis possit res sacra post meridiem vsque ad nonam horam celebrari, iuri communi esse consona, & id tantum operari,vt aliquorum scandalũ sedetur. Quibus non refragatur Tridentinum Concilium quatenus prohibet, ne sacerdotes alijs quam debitis horis celebrent, quia intelligendum est de horis ante lucem vel post nonam.

Imo antiquisus hac perpensa ratione ante horam tertiam diei minime celebrare licebat vt ex Epist. Telesphori Papæ adducit D.Burch.de Ecclesi.decre. libro 3.cap.64.*Missarum*(inquit)*celebrationes ante horam die tertiã minime sunt celebrandæ quia eadem hora Dominus crucifixus,& super Apostolos Spiritus sanctus descendisse legitur*. Exceptá nocte sanctæ Natiuitatis.Eodem Sacrosancti Cõcilij Tridentini decreto, ad impiam quorundam superstitionem radicitus extirpandam, prohibitum fuit,ne in Sacratissimo Missæ sacrificio, certarum candelarum numerus obseruaretur:impie existimantes, sacrificium illud longe ab alijs differre quasi numerus ille aliquid advirtutem Sacramenti conduceret, quod existimare,impium,& nefandum esset. Quod enim candelę, in diuinis celebrandis luceant, consentaneum est Christianę religioni, nec nõ diuinorum maiestati, quod vero in his superstitiosus constitutus sit numerus à sacrorum puritate lõge alienum puto. Clerici vero, qui in hoc deliquerint, censuris, & pęnis,Episcopi arbitrio,plectẽdi sunt,vt Tridentino decreto supra allegato probatur.

Com-

Cōmēdatumq; sibi infirmum baptizari noluerunt.

CAPVT. LVII.

1 *Clericus qui crimen hoc perpetrauerit, depositionem meretur.*

Resbyter qui in prouincia propria, vel alia, vel vbicunq; inuentus fuerit, cōmendatū sibi infirmum baptizare noluerit pro intētione itineris, vel aliqua excusatione, si sine baptismo moritur, deponendus est, ex decreto Martini Papæ, in capit. Quicunq; de cōse. distinctio. 4.

Beneficia plura possident.

CAPVT. LVIII.

1 *Plura habere beneficia, rationi naturali aduersum esse eleganter ostenditur.*

2 *Pluralitas etiam beneficiorū canonicis sanctionibus obuiat.*

3 *Beneficiorum pluralitas multis magnisq; sanctorū virorum testimonijs damnatur.*

4 *Habens multa beneficia etiam cū dispensatione sine causa tamen concessa in animæ iudicio securus non est, & ibi traditur an Papa possit in pluralitate beneficiorum dispensare.*

5 *Plura habens beneficia etiā simplicia quorum alterum ad cōmode viuendum sufficiens est, altero priuari potest.*

6 *Recipiens beneficiū aliquod, curam habens animarū annexā, si prius tale beneficium habeat eo ipso iure priuatus est, & si illud habere contendit, alio etiā priuandus est.*

7 *Si duo simul, & semel alicui curata beneficia conferantur, tūc datur optio.*

8 *Beneficij secundi acceptatio facta vi iracundiæ, non facit primum vacare, si in continenti acceptas pœnituerit.*

9 *Pœna vacationis primi beneficij sibi non vendicat locum nisi adepta secundi beneficij pacifica possessione.*

10 *Pœna cap. de multa. per extrauagantem constitutionem incipit execrabilis. Ioann. vigesimi secundi aucta est.*

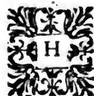

Abere plura beneficia inter crimina referre volui: quia licet in nostris tēporibus, nō modo nō iudicetur criminosum, verum etiā is sapiētior habeatur maiorique dignus honore qui plura beneficia aggregare, & acquirere sciuerit, hoc pernitiosissimum Christianę Reipublicę, Ecclesięque vniuersalis statui, animarūq; saluti fore cēseo. Idq; rationi naturali obuiare, ac sanctis Ecclesię cōstitutionibus, pluriumq; sanctorū Doctorū opinionibus cōtradicere. Quid enim rationi naturali aduersum magis, quam ꝙ vnus, & idē homo varia Ecclesię stipēdia in varijs, & distātibus sæpe locis, & quibus varia incūbunt onera in seipso suscipiat? Quæ est enim humana respublica, quæ suos iudices, rectores tabel- a 1

belliones, & alios officiarios stipendijs in absentia frui, & vagari permittat. Quis in sua quantunuis ampla, & ditissima domo vni ministro absenti salaria plurium ministrorum persoluit, ac ab eo quoscunque suo nomine sub rogatos admittit. Sola domus Dei Ecclesia sancta tali in ordinatione suo priuatur ministerio, ac debitis fraudatur obsequijs. Vnde verissima sunt beati Bernardi verba in declamatione super Euangelio. Dixit Simõ Petrus ad Iesum, in column. 51. dum dicit quod sola bona Domini ex omnibus hodie inueniuntur exposita. Quid debet Ecclesia Dei plurium nobilium vanitati, vt patrimonio Iesu Christi dilectissimi sponsi sui, quod flagellis, alapis, sanguinis effusione quæsiuit, eorum alat accipitres, educat canes, saginet æquos nutriat Leones ac seditiosos homines qui passim rempublicam turbent. Quid nempe debere potest pluribus alijs rusticorum filijs, ac suis parentibus in doctioribus à quibus solũ (imo vix) aratra & boues in successionẽ habere potuerũt, qui illicitis medijs plura occupabãt beneficia, vt cũ illis amplã sibi parẽt suppellectilẽ, varios aptẽt cibos, ac pro pluribus illicitis sumptibus pecuniã habeant. Quid denique Ecclesia eadem, quantumuis peritissimis ac literatissimis viris debere iudicabimus, vt beneficiorum cõgerie suæ ambitionis insatiabilem sitim extinguere debeat, pręcipue his qui doctrina sua nunquam in Ecclesiæ catholicæ profuerunt, nec prodisse curãt? Dic mihi quicunque es, quantacunque polleas eruditione ãn eo solo quod vigilias sustinueris, studio vacaueris, tibi astricta est Ecclesia Dei vt te in statu grandi ac pompa magna sustineat. Vidistine aliquando artificem aliquẽ eo solo quod artem didicerit optime à Republi. alimenta suscipere. An ex eo quod arte sua Reipublic. vtilis est. Quid igitur tibi suades, eoque studueris licere tibi plura Ecclesiæ beneficia retinere, cum nec vnius eorũ onera subeas. Aduerte quæso, quod literatis viris non plura beneficia, sed maiora concedi sanxerunt Canonica iura. Si quando vero vt plura habeant beneficia cum peritis dispensare conceditur, ob Ecclesiarum vtilitatem, non eorum, id effici debet. Quid enim prodest studium tuum Ecclesiæ sanctæ, si id solum operatur, vt plura occupes loca, in quibus plures possent eidem deseruire, qui sufficienti peritia, & maiori charitate, seu virtute iniuncta onera subirent. Quid prodest illi doctrina tua, si oues Christi tibi commissas, imperito mercenario contemni salario pascendas committis. Quis ergo inficiabitur hoc aduersari naturali rationi, si eadem ratione non caret. Quod nempe apertissime cõprobant leges antiquæ gentiliũ, qui solo naturali lumine regebãtur, in quibus prohibitum erat expresse, vt apud eos non esset, vir duplex, aut multiplex, sed quod singuli singula facerent, vt in Socraticis legibus cauebatur. Confirmant hoc etiam notanda verba Iustiniani in. l. Nemo. C. de assesso. dum dicit, neq; enim facile credendum est duabus necessa-

cessarijs rebus vnum sufficere. Quodque id sanctis obueniet canonicis institutis, aperte monstratur. Primò quidem contrarium dispositum est in.7. Synodo: vt refert Gratianus in capite 1.21.q.1.vbi dicitur, Clericus ab instanti tempore non connumeretur in duabus Ecclesijs, negotiationis enim hoc est, & turpis lucri propriumcommodum. Statuit etiam hoc sancta vniuersalis Ecclesia, Spiritu sancto cógregata in Concilio illo Calcedonen. celeberrimo à sexcentis & triginta Episcopis celebrato, in cap.10. illius concilij, vbi definitum est non licere clericis in Ecclesijs duarú ciuitatum ordinari. Si quis vero iam tráslatus est ab alia in aliam Ecclesiam nihil habeat commune cum priore. Illos vero qui ausi fuerint post ordinationem illius vniuersalis synodi agere contrarium, statuit sancta synodus cadere à proprio gradu. De qua decisione concilij breuiter meminit Gratianus, nó referendo dictæ pœnæ appositionem, in cap. clericum.21. q. 1. Hoc præterea aduersatur decisioni Concilij Placentini per Vrbanum Papam celebrati de quo in cap. Sanctorum. 70. distinct. vbi hæc pluralitas beneficiorum prohibita est, per hęc verba. *Omnino autem in duabus Ecclesijs aliquem intitulari non liceat*. Hoc etiam improbat Toletanum Cócilium de quo meminit Gratianus in cap. vnio. 10. quæst.3. in versi. Sed & hoc, per hæc verba, videlicet. Sed & hoc necessariú instituere duximus, vt plures Ecclesiæ vni nequaquam committátur presbytero, quia solus per totas Ecclesias, nec officium valet persoluere, nec rebus earum necessariam curam impendere. Cuius Concilij verba originaliter legere desiderans inueniet in Concilio Toletano.16. celebrato sub principe Flauio Egicano anno,6.sui regni à sexaginta, & vno Episcopis, in capit.de reparatio.Eccle. præcipue quia paucula etiam verba, & vtilia in hoc proposito transcribere neglexit Gratianus, quod tamen Concilium huiusque non habetur impressum. Celebre etiam illud Lateranense concilium cui Alexa. tertius interfuit, de quo in cap. Qua in tantum, de pręb. Pręben darum multitudiné canonibus inimicam, materiá diuolutionis & euagationis inducere, ac certum periculum animarum continere expresse attestatur. Prohibuit hoc etiam Alex. secundus, qui disposuit quod nullus presbyter habeat duas Ecclesias, vt in cap. per laicos. 26. q.7. Vnde dicit Abba.in cap.conquerente. de cler.non resid.in.3. nota allegando glo.in cap. Dudum. el.2. de elect.in verbo, intitulatam, quod sine peccato mortali non potest quis habere plura beneficia, quádo alterum per se sufficit. Et vide etiam Ioan.de Lignano in tractatu de pluralitate beneficiorum, maximè in columna.2. vbi concludit quod de iure communi vnus non potest habere duos titulos beneficiales Ecclesiasticos extra casus in iure expressos, & adducit optima fundaméta in proposito, extant insuper sanctorum ac grauium virorum commentaria, quibus hanc pluralitatem beneficiorum damnant, 3

nant, eamque animabus periculosissimam esse demonstrant optimis, ac vrgentibus rationibus quas hic transcribere nolo: patent enim volẽtibus legere eas in tract. contra pluralitatem beneficiorum quem ædidit singularis vitæ, ac magnæ doctrinæ vir Dio. Cartusi. præ maxime in 7. arb. postquam ad totum. 11. Posuit etiam aliqua notãda in proposito alter Cart. antiquor. Dionys. in lib. suo de vita Christi, in cap. 78. de amb. & quibusdam alijs defectibus clericorum. Firmat hæc etiam aperte diuus Bernar. in Epist. 271. ad Comitem Theobaldum vbi tradit honores, & dignitates Ecclesiasticas debere dari ijs qui eas digne ac secundum Deum administrare velint, & possint. Neque licere cuiquam habere plures in pluribus Ecclesijs, nisi dispensatione ob magnam vel Ecclesiæ necessitatem, vel personarum vtilitatem. Et vide in proposito Beatũ Thomam, in quolibe. 11. in articulo. 15. Io. Maioris in. 4. distin. 24. in quæst. 6. & 7. vbi inter alia concludit quod tenens plura beneficia cum dispensatione, in qua non est rationabilis causa dispensandi, non est in statu salutis. Et vide Felin. in capit. 1. numer. 30. de cõstit. vbi dicit, quod licet Papa habeat potestatem dispensandi in omnibus statutis Ecclesiæ, sola voluntate tamen illud intelligitur, nisi lex positiua habeat in se quandam rationem diuinam, vel naturalem, vt est lex prohibens pluralitatem beneficiorum, illic Abbas, & alios. Scripsit etiam aliqua Gabriel in expositione Canonis, in lect. 28. in duabus vlt. col. vbi etiã ostendit quomodo dispensatio Papę in hoc nõ suffragetur nisi fiat ob necessitatẽ, vel vtilitatẽ Ecclesiæ. El vltra opiniones grauiũ & singulariũ Doctorũ in ista materia miracula quædã referũtur per supradictos Doctores Cartus. per quę periculũ habentiũ plura beneficia dignoscitur, quæ quidẽ à Christiano viro contẽnenda non sunt. Nec enim ęterna salus propter delicatiorẽ victũ, & ornatiorẽ vestitũ seu ampliorem familiã, in dubio ponenda est, essetque consentaneum, vt sicut patimur ob solam opinionẽ eorum qui medicinã scripserunt, sanguinẽ minui, pluraque alia nobis insipida, & satis fastidiosa propinari, ne salus corporis periclitetur (cum sæpius eueniat ipsis medicis scriptoribus, aut alijs viuis, qui ipsorum opinionem in nobis experiuntur, errantibus, non solum non liberari à morbo, sed eadem phlebotomia, qua sanari credebant, mori ac perclitari infirmos) sic sequendo opinionem sanctorũ, vel insignium doctorum ob salutem animæ pecunias minui, alia quaque, & si corpori molesta, tolerata. Cum ex hoc nullã nobis corpori, nec animæ timeri possit periculum, sed animæ post obitum, & corpori post resurrectionem certior, & securior salus æterna promittatur. Selicta igitur animę pœna supremo illi mortuorum, ac viuorum iudici, qui solus intelligit delicta cunctorum: prima pęnarum quę se offerat in huius sęculi cõtentioso foro est, quod habens plura beneficia, quãuis simplicia quorum

Diony. Cartu.

4

b

c quorum alterum sufficit per se ad vitam beneficiati, potest legi
d time altero priuari. Hoc probat text. in cap. Conquerente, de cleric. non resi. secundum Abb. ibi, in. 3. no. quod dicit valde notabile, & nunquam obliuioni tradendum, & dicit esse casum solennẽ priuandi aliquem beneficio suo, licet velit in eo residere. Iustissima quidem est pœna ista licet his temporibus infelicibus inusitata, non quia vires amiserit, sed ex negligentia aut auaritia superiorum, quorum aliqui in Sacrorum Canonum executione torpescunt, reliqui vero cum plures Ecclesias Episcopales simul aliquãdo, aut cum vna Episcopali plura alia beneficia retineant, suique officiales, aut habeant, aut ambiant plures dignitates siue beneficia, auaritia cęci aliorum cupidinem (& si Ecclesijs, clero ac diuino cultui perniciosam) refrenare non satagunt.
6 Secunda est, quæ in Concilio generali statuta fuit, vt habetur in cap. de multa, de præb. cuius verba sunt. Quicunque receperit aliquod beneficium curã habens animarum annexam, si prius tale beneficiũ habebat, eo sit ipso
d iure priuatus: & si forte illud retinere contenderit, etiam alio spolietur: is quoque ad quẽ prioris spectat donatio, illud post receptionem alterius libere conferat, cui merito viderit conferendum. Et vlterius decernit text. idem esse obseruandum in personalibus. Fuit etiam extensa pœna ista per iura Sexti, & Clementin. primo ad regulares dignitates, vt in capitulo. Cum singula, de præb. lib. 6. Secundo ad prioratus, vt in Clementin. 1. de supplenda neglig. prælat. Tertiò ad vicarias perpetuas Ecclesiarum parochialium, vt in Clem. vnic. de offic. vicar. Aduerte tamen 7
quod si alicui conferantur duo curata simul, & semel, tũc datur sibi optio secũdum Abb. ibi, colum. 3. versi. In ea gloss. licet alij secundum eum tenuerint, quod 8
non valet collatio. Quando verò aliquis calore iracundię reciperet secundum beneficium curatum, non vacaret primum, si in continenti pœnituit eum, secundum eundem, ibi. dict. col. 3. 9
versic. Extra casuam. Pœna vero ista vacationis primi beneficij, non vendicat sibi locũ, nisi post habitam possessionem pacificã secũdi beneficij, ita credit Abb. in distinctè, vbi sup. col. 4. ver. in 10
ea gloss. Sed hæc quidem pœna, de qua in d. c. de multa, nouissime & singulari zelo adducta est per Ioann. 22. in sua extrauagan
e ti execrabilis: quæ sub titul. de præb. collocata est, in §. qui vero. vbi cauetur, quod qui receperint deinceps dignitatem, vel personatum, seu officium, aut aliud beneficium animarum curã habens annexam, si antea habebat aliud simile beneficium si illud primũ quo noscitu esse priuatus ipso iure, postquam habuerit possessionem secũdi, vel per eũ steterit quo minus habeat omni fraude, & dolo cessantibus, nõ dimiserit in manibus ordinarij absque more, dispendio, verbo & facto sine fraude, & sub publico testimonio, ipso iure & ex tunc est priuatus dicto secundo beneficio, quod recepit, & quod durius est, reputatur inhabilis ad

sacros

sacros ordines suscipiendos, & ad habendum quodcunque beneficium Ecclesiasticum, quas duas pęnas inhabilitatis ad ordines sacros,& beneficium incurrit etiam ipso facto: vt voluit ibi glos. Zenze. in verbo, ipso iure. in fin. verbis. Et vide quatuor requisita, vt procedant pęna dictorũ iurium, videlicet. c. De multa. & extrauagantis execrabilis, per Staphileum in tractat. de gratijs expectatiuis in titu. de qualitate & statu benefici. in. §. 4. requiritur. vsque ad. §. 4. & vltim. & habes nunc illum tractatum in tomo. 4. sexdecim voluminũ impressorum Venetijs.

A Plura beneficia. Adde quod cum huius capitis argumentum latius pateat quam vt breuibus posim illud concludere, satis erit si legentibus veluti manibus dixerim, ea loca, in quibus pingui minerua tractatũ reperient. Legant igitur Ioann. de Lign. in tractat. de pluralit. benefi. numer. 1. Curi. in eodem tract. per totum. Ioann. Nicol. Simon in ipsomet tractatu, numero. 1. vsque ad numer. 22. Lamb. in tractat. iuris patrona. 1. part. 2. libr. 7. quæstion. prim. articul. quinto Paul. Parisi. in capit. cum Ecclesiastica. numer. 5. de exces. prę lato. August. quæstion. suis. quæstion. 8. numero. 1. Aluar. Pelagi. de planctu Ecclesiæ, artic. 9. in fine Domi. Soto libr. 3. de iustit. & iure, quæstion. 6. articulo. 3. Petrum Rebuff. in practic. benefic. titul. de dispensati. ad plura beneficia, pagina. 366. vbi decem rationes cõgessit, propter quas prohibita est beneficiorum pluralitas. Et vide egregiam. l. 3. titulo. 16. part. 1. vbi late Gregor. in verbo, *Otro*. & nouissime Conc. Trident. sess. 7. cap. 4. & sess. 24. cap. 7.

B *Non suffragetur.* Vide latissime Domi. Soto, & Petrum Rebuff. in locis nouissime allegatis, & Martin. Nauar. in manu. cõfess. cap. 25. num. 129. & in tractat. de oratione. cap. 22. num. 75.

C *Quamuis simplicia.* Adde. glos. sing. in capite dudum. in. 2. de elect. quæ scribit etiam simpliciũ beneficiorum pluralitatem esse prohibitam, quam Abb. & Scribentes ibi sequuntur, & communem esse fatetur Martin. Nauar. in manu. confessor. cap. 25. num. 125. & probatur in cap. conquerente. de cleri. non residen. tradit S. Thom. quodlibet. 8. art. 19. & quodlib. 9. artic. 9. quæ opinio canonizata est hodie in Cõcil. Trid. sess. 24. cap. 17. de refor. Et Cardinalium Sacræ congregationis fulcita testimonio his verbis asseuerantes. ***Plura beneficia non possunt obtineri, licet sint simplicia sine dispensatione Papę.*** Circa quod admonendi sunt impetrantes, qui aduersus Sacrorũ Canonũ instituta plura beneficia etiam simplicia consequi affectant, non quidem securi sunt, etiamsi in supplicationibus suis Põtifici Maximo oblatis, alia beneficia habere fateantur, & ipse petita beneficia conferat, minime quidem cum ipsis dispensare censetur. Nam aliorum beneficiorum expressio, solum operatur, quod gratia subreptitia nõ censeatur. tex. insignis in capite non potest. de præbend. in sexto quod multis rationibus probat.

Decretum Cardinalium.

L Martin.

Martin. Nauar. in tracta. de oratione, capit. 22. num. 64. vbi nu. 67. late disputat, quod beneficiũ dicatur sufficiens, ne aliud habẽti illud conferatur.

D *Ipso iure priuatur.* Vide Concilium Tridentinum. sessione. 24. capit. 17. cuius verba ponderans Martin. Nauar. in manuali confessor. cap. 25. num. 129. *Quatenus dicit cogantur omnino, &c.* dicit neutram Ecclesiam ipso iure vacare. Sed fallitur in hoc vir egregius, cum à iure antiquo sine nouo expresso recedere non liceat. l. præcipimus. C. de appellati. & loquitur expresse contra aliud decretum eiusdem Concilij sessione. 7. capit. 4. *Quicunque* (inquit) *de cętero plura curata, aut alia incompatibilia beneficia Ecclesiastica, siue per viam vnionis ad vitam, siue commendæ perpetuæ, aut alio quocunque nomine, & titulo, contra formã Sacrorum Canonum & præsertim Innocẽtij Tertij, quæ incipit de multa recipere, aut simul retinere præsumpserit, beneficiis ipsis, iuxta ipsius constitutionis dispositionẽ, ipso iure, etiã præsentis canonis vigore priuatus exsistat.* Nec verba. d. c. Nauarro his suffragãtur, quia Concilium Sacrum ibi loquitur, ante lapsum sex mensium, de ea coactione, quæ intra tẽpus illud à iudice facienda est, quo elapso, locus est dictæ pœnę vt ibi etiam diffinitur.

Conc. Tri. sess. 24. ca. 17. de refor. contra Mart. Nauar. opinionẽ interpretatur.

E *Non vacare primum.* Vide Cardinalẽ in Clement. 1. oppositio. 1. de offici. Vicarij. Felinus in capit. sicut ex literis, numer. 4. de iure iurando. Deci. l. quidquid calore. ff. de regul. iur. Andr. Tiraquel. in tractat. de pœnis. caus. 1. num. 29.

Extrauagans execrabilis. De qua cõstitutione meminit Petrus Rebuff. in. d. pract. de forma signaturæ simp. prouisi. versicul. aut per constitutionem, pagin. 144. vbi dicit, quod si dicta extrauagans constitutio ad vnguem seruaretur non essent tot in beneficijs plurales.

Quorum aliqua patres eorũ nullo mediãte possederũt.

CAPVT. LXVIII.

1 *Beneficia Ecclesiastica hęreditario iure non deferuntur.*
2 *Si Sacerdos instituatur in Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, ab ea est amouendus.*
3 *Filius etiam legitimus nõ potest in beneficiũ patris succedere.*
4 *Differentia egregia, inter filiũ legitimum, & illegitimũ circa istius cap. materiam constituitur.*

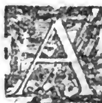

ADeò enim Sacrorũ Canonũ cõditores successionẽ seu hæreditarium ius in Ecclesijs Dei abhorruerũt, vt Innoc. Papa. II. Apostolica authoritate prohibuerit, ne quis Ecclesias præbendas, pręposituras, capellanias aut reliqua officia hæreditario iure valeat vendicare, aut expostulare præsumat, statuens quod si quis improbus aut ambitionis reus hoc attentare præsumpserit, debita pœna mulctaretur, & postulatis careret, vt habetur in cap.

in cap. Apostolica.8.q.1. si vero
2 aliquis ista cõtemnens adhuc in
Ecclesia, in qua pater eius ministrauit, instituatur, pœna eius est
a vt ab ea amoueantur,[a] vt statuit Alex. Tertius in cap. ad præsentiam. cum duobus sequent. & in cap. quoniam. & in cap. ad extirpandas de fil. presbyt. nisi media intercesserit persona, vt in dict.
3 cap. Ad extirpandas. & in capit. extransmissa. eo. tit. Aduertendum præterea est, quod licet isti clerici, contra quos hæc denunciatio facta est, dicantur esse illegitimi, tamen quo ad nostrũ propositum, etiamsi quis sit legitimus non potest succedere patri in beneficio, quod ipse possedit nulla persona mediante, vt per glos. Archi. Domi. & Præpo. in d.c. Apostolica. Et probat etiam text. quem ibi dicit ad hoc casum expressum Anton. in.5.not. in.d.c. extirpandas. & not. Ant. post Host. in cap. ad hæc. eo. tit. & Dec. in cap. inter cæteras. col. 2.num.4. de rescript. vbi in hac
4 materia bene loquitur. Differũt tamen in hoc proposito quo ad alium articulum: quod illegitimus filius non potest præfici in Ecclesia in qua præest pater de præsenti, vt habeat alium canonicatum vel præbendam, licet posit eo mortuo habere, dũ nõ succedat in beneficio paterno, legitimus vero potest institui in Ecclesia, in qua pater præest, etiã
b eo viuo, in diuerso beneficio,[b] vt not. in dict. glo. & per Domi. & Præpo. ibi. Si autem isti immediate succederent in beneficijs filiorum suorum, non priuarentur eis, cum non reperiatur prohibitum, patrem filio succedere, [c] in hoc casu, prout communiter in hoc resident Docto. in dict. cap. extransmissa. vt Præpo. allerit in dict. capit. Apostolica, licet contrarium tenuerint Host. & Archid. c

A' *B ea amoueatur.* Adde Cõcil. Trident. sess. 25. capit. 15. cuius singularia verba hæc sunt. *Vt paternæ in continentiæ memoria, à locis Deo consecratis, quos maxime puritas sanctitasque decet longissime arceatur, non liceat filijs clericorum qui non ex legitime nati sunt matrimonio, in Ecclesijs, vbi eorum parente beneficium habent, aut habuerũt quodcunque etiam dissimile beneficium obtinere, neque in dictis Ecclesijs, quoque modo ministrare, nec pensiones super fructibus beneficiorum quæ parentes eorum obtinet, vel alias obtinuerunt habere. Quod si in præsenti pater & filius in eadem Ecclesia beneficia obtinere reperiãtur, cogatur filius suum beneficiũ resignare, aut cum alio permutare intra Ecclesiam intra trium mensium spatium, alias ipso iure eo priuatus existat: & superijs quæcunque dispensatio subreptitia censeatur. Ad hæc reciprocere resignationes, si quæ post hac à parẽtibus clericis, in fauorem filiorum, vt alter alterius beneficium consequatur, in fraudem huius decreti, & canonicarum sanctionum factæ omnino censeantur, nec collationes secutæ vigore huiusmodi resignationũ seu aliarum quarumcunque, quæ in fraudem factæ fuerint, ipsis clericorum filijs suffragentur.* Hactenus sacrosancti Concilij decretum.

Declaratur Concil. Trid. sess. 25 cap. 61. de reform.

Circa quod decretum, nonnulla sunt animaduertẽda primo ex ipso colligi filiũ clerici inhabilẽ

esse ad obtinendum illud beneficium quod parens in illa Ecclesia obtinuit vel aliud disimile,& ea ratione collationem ei factã nullam esse probat in verbis illis,*non liceat*,iunctus, *illis quod si in præsenti, &c.* Ita interpretatur Mart.Nauar.consi.18.tit. de consti.Secundo non licere ei in ea Ecclesia sacra facere priuatin quanuis nullum beneficium obtineat vt memoria paternæ incontinentię sepeliaturq; potissima fuit Cócilij ratio sic infacti contingétia interrogatus cósuluit Nau. cons.17.dict.titul.Tertio, illud animaduerti oportet, quod non tantum filius clerici, sed nec nepos obtinere potestbeneficiũ in quo auus fuit præfectus,siue(vt cum nostrisloquar) ministrauit.glos.not.in.c.ad extirpandas, de filijs presbyt.& in cap.presbyterorũ.86.dist. Abb. & Doctor. in cap.2.de arbit. & in cap. accedés de accusa. Guil. Benedi.in capit. Raynuntius,in verbo, Et vxorem. n.693. de testam. Fieret quidem manifesta fraus Concilio,alijsque canonicis decretis,nam qui non posset filio dare,minimo negotio nepoti concederet.Quod procedit in nepote legitimo nato ex spurio vel spuria:quia is etiam excluditur:vt in.d.cap.ad exstirpandas, quod ita interpretatur Petrus Rebuff.in pract.benefi. de dispésa.super defect.nata.num.27. dicens TolosanumSenatum ita indicasse.Si vero pater in Ecclesia de facto ministrauit,huic prohibitioni locus non est.

Est tamen singulariter notandum,Sacrosanctum Conciliũnó procedere, quando pater decessit,ante eius publicationẽ,vt declaratũ fuit ab Cardinalibus,qui Tridentini interpretationi præsunt his verbis,*Filij presbyteri,decreto Concilij Tridẽtini.c.15.sess.25 non prohibentur,retinere beneficiũ legitime obtentum,in eadem Ecclesia,in qua fuit Beneficiatus eorum pater, qui ante publicationẽ eiusdẽ Concilij Tridẽtini è vita migrauit.*

Diuerso beneficio. Adde quod opinio ista in practica seruatur, vt testatur Rebuff.in loco nouissimè allegato.nume.39. pag.411. quo loco scribit,nunquam vidisse per dispensationẽ ad obtinendũ canonicatum à filio legitimo in ea Ecclesia,in qua pater aliud habet.Et ideo filij legitimi Canonici esse possunt, in ea Ecclesia, in qua pater Episcopus est vel Canonicus. Quę opinio verissima est die ſtãte dicto decreto Trid. Conc.quia illud tantum loquitur,de illis clericorum filijs, qui non ex legitimo nati sunt matrimonio,circa legitimos vero,nihil ex iuris communis sanctionibus immutatũ est. Et ideò ab eo iure recedendum non est.l. præcipimus,in fine.C. de appel. B

Filio succedere. Vide Petrũ Rebuff.in dict. tit. de dispen. super defect.natali.num.29.

In pluribus eorũ intrusi.

CAPVT. XLIX.

1 *Intrusus in beneficio, quis dicatur.*

2 *Clericus,qui scienter se in beneficio curato intrudit, qua pœna puniatur.*

Intru-

INtrusus in beneficio illedicitur, qui obtinet illud sine authoritate eius, ad qué de iure spectat collatio, notat Abb. ex tex. ibi, in cap. Quia diuersitaté, in. 2 not. de conces. præben. Et allegat text. ad idem, in capit. ex frequentibus, de insti. & ponit Felin. in cap. in nostra in. 2 corollario, de rescript. qui idem dicit in eo, qui intrat cum titulo habito à superiore excommunicato vel interdicto, vel publice suspenso, allegat tex. in cap. Tanta. de excessi. prælat. Et allegat Domin. in cap. propter vlt. colum. 19. di
a stinct. ponenté sex modos a quibus quis dicitur intrusus in beneficio. & vide eundé Fel. ponenté septem, in cap. Veniens, nu. 3. de accusat. Clericus autem, qui scienter, iniuste intrudit se in beneficio habente curam animarú
b ipso iure priuatus est beneficio b simili cú cura quod habebat, vt in cap. cum qui. præben. in. 6.

A SEx modos. Adde Fel. qui octo modos narrat, in cap. veniés, in. 2. not. de accusat. quos refert. Ioann. à Selua in tractat. de benefi. 11. q. 3. part. Ludou. Gom. in regal. Cancel. de subrog. collitigan. gloss. 4. pag. 330.

B *Priuatus est beneficio*. Adde quod si is illud impetrauit, nó facta mentione intrusionis, nó valebit impetratio, vt firmat Felin. in cap. postulasti. in fine, de rescrip. Sequitur Ioann. à Selua in dict. tract. de benefi. dict. q 11. & Malc. in tract. de elect. in fine. Et nota, quod in pœnam, & huius criminis detestationé, intrusus nó subrogatur in ius alterius habentis in beneficio ius legitimú cap. cum iam dudú, & ibi Doct. de præbend. Sed pœnam hanc effugiet qui possessionem beneficij dimittit antequam petat, se in alterius ius subrogari, vt bene scribit Rebuff. in dict. reg. de subrog. collitig. num. 25.

Viuis possessoribus eorum.

CAPVT. L.

1 *Impetrans beneficium viuentis est ab Ecclesiastica communione pellendus.*
2 *Deponitur qui viuentis beneficium impetrat.*
3 *Impetrans viuentis beneficium est infamis.*
4 *Cum impetrante beneficium viuentis, solus Papa dispensat.*
5 *Occupans beneficium viuentis, si postea vacáte beneficio impetrat illud à Papa, nó facta mẽtione de inuasione præterita non valet collatio.*

QVi viuorum Sacerdotum loco ponuntur, 1
hoc ipso sunt Ecclesiastica cómunione pellendi, a qui se passi sunt successo a
res viuis Sacerdotibus adhiberi, verba sunt text. in cap. 1. de concess. preb. Vbi vide glos. tenenté 2
quod vltra hoc debet deponi, allegat text. in cap. in primis. 2. q. 1. sequitur Abb. ibi per eundem text. qui tamen loquitur in eo, qui in locum viuentis Episcopi procurauit subrogari, vnde nó

videtur generaliter inducendus contra quemlibet clericum, qui viuentis obtinuit beneficium. Longe enim grauius delinquit, qui Episcopatum, quam qui beneficium viuentis ambit, & vsurpat. Allegat præterea gloss. in dicto cap. 1. ad hoc, text. in cap. nō furem. & in ca. Eum qui. 7. q. sed text. in dict. cap. Non furem, nihil probat depositione. Et text. in cap. Eum qui, solū dicit, quod qui recipit Archidiaconatum viuētis, eiusdem Archidiaconatus honore deponitur, & si vlterius in loco eodem ministrare præsumit, priuatus est participatione sacrę communionis. Vnde non probat quod deponatur nisi à beneficio [b] quod recipit: nō ergo intelligat iudex, dū glos. & Abb. simpliciter dicunt, quod est deponendus, quod deponatur ab officio, quia hoc nullibi probatur iudicio meo. Patitur pręterea, & aliam pœnam occupās viuentis beneficium, quod afficitur infamia. Ita Abb. vbi supra, per text. in cap. Audiuimus. 3. q. 2. Sed salua eius authoritate, ille etiam tex. loquitur in eo, qui inuasit Episcopatum viuentis, nō vero in casu nostro. Et subdit præterea Abb. ibi, quod talis clericus nō potest amplius illud beneficium obtinere, & quod credit quod solus Papa potest cum eo dispensare. Imo plus dicit notandum, quod taliter occupans beneficium viuentis, scienter faciendo se institui, si postea vacante tali beneficio impetrat illud à Papa, non facta mentione de inuasione pręterita, non valet collatio [c] tanquam subreptitia, ad quod etiam facit quod dicit Fel. in cap. in nostra. 2. corollario. num. 26. de rescrip. Et videtur Hispane legem. 13. titul. 16. partit. 1. quę disponit quod recipiens beneficium viuētis perdit illud, & nūquam debet aliud habere, & iudex qui priuat eum beneficio, & restituit viuenti, potest pronuntiare illum infamem. Et postea ponit duos casus in quibus impune recipit quis beneficium viuentis.

b

3

4

5

c

A

COmmunione pellendi. Adde quod ratio huius prohibitionis ea est potissima, quia Ecclesiastica beneficia perpetua esse debent apud possessorem capit. satis. 56. dist. nec quis sine causa beneficij priuari debet, capit. inuentum. 16. quæstion. 7. vnde illa possessore viuente impetrāda non sunt. Alioquin apud possessorem minime essent perpetua. Et ea ratione collatio beneficij viuentis ab ordinario facta non tenet text. in capit. post electionem, de concess. præbend. vbi Abb. not. 3. nec acceptatio talis beneficij capit. nec captandę, de concessi. præbend. lib. 6. Clem. vni, eo. titul. tradit Guid. Pap. consil. 107. Nec firmitate obtinet præsentatio talis beneficij. capit. illud, de iure patrona. glo. in capit. fin. de elect. lib. 6. tradit Petrus, Paul. Pari. consil. 112. column. 1. volumin. 4. Rochus de Cur. in tractat. iuris patronat. in verbo, Honorificum. q. 53. Paul. de Citodi. eodē tract. 6. par. art. 3. q. 41. Petrus Rebuff. in tract. benefi. de reprob. benefi. viuē. impetra. glo. 7. n. 26. vbi differit, quid iudicandū erit quando præsentationis tēpore beneficium nō vacat

cat, sed tempore prouisionis: an ea prouisio valida sit iudicanda. Et huiusmodi prohibitio extéditur ad commendam, nempe vt beneficium viuentis non possit alteri commendari, quando cómenda à Súmo Præsule facta est, vt scribit Cassador. deciss.3.sub tit.de præbend.& ratio est, quia talis commenda quę fit ad vitã pro legitimo titulo habetur glo. in pragma.Sancti.rub. de pacifi. possesso.in verbo,titu.facit tex. in cap.dudum.in.2. de elect. Petrus Rebuff.in tract.de pacif.possess.in concord.5.Amplia.nume. 35.secus vero si commenda ab ordinario facta esset, ad sex menses, quia ordinarius bene potest conferre beneficium illud, cum lapso illo tempore, commendatarius nullum ius in eo habeat. c.nemo.deinceps de elect. lib.6. Nec beneficij viuentis collatio conualescit, si postea is cuius beneficium collatum est moriatur. Quia téporis tractatu minime firmatur quod nullum est ab initio reg. nó firmatur, de reg.iur. libr.6.reg.quod in initio. ff. eo. Sic not.Barba.in.c.cósultationibus.1.not.per illud tex.de donationi. Nec firmatur talis collatio etiãsi cósuetudo sit in contrariũ quia talis consuetudo non valeret cũ bonis moribus sit contraria.Ita tenet Ioan.Imo.in c.2.de concess.præb.Gome.in reg. Cancel.20.quæst.3.in fine.Rebuf.in dict.glos.7.num. 42. & ea ratione mirandum esse dicit, tot homines (maximè curiales) viuentium beneficia ambire.

B *A beneficio.* Adde Petrum Rebuff. in loco nouissimè allegato.numer.12. vbi authorem nostrum allegãt, & sequitur. Nec ab huiusmodi pęna excusabitur ignorantiæ prætextu is qui tale beneficium viuentis impetrauit. Nam licet ob ignorantiam excusetur ab alijs pęnis, nempe Ecclesiasticæ excommunicationis incursu, infamiæ nota, & cæteris iure statutis, quo ad firmitatem tamen impetrationis, & nouę prouisionis nunquàm ignorans excusatur. Ita sing.tenet Deci.in.l.fin. numer.17.C. de pact. qui allegat Abb.in cap.1. de cócess.præben. Ponderando verbũ maximè appositum ab eo, quo loco fatetur Deci. ita fuisse iudicatum in consilio Delphinatus Franciæ, cum ipse ibi adesset. Et ita in facti contingentia interrogatus consuluit.cons.398. num. 2. Sequitur Ludo. Gome. in regu.Cancellariæ, de impetra. benefi.viuen.quæst.3.in princ.Gregor.Lup.in.l.13.titul.16. in verbo, *Otro*.part.1.& ita tenendum est quidquid inuoluat Rebuff. vbi supra.num.51.

Erit etiam dictæ pęnę obnoxius, qui nó viuentis, sed potius mortui beneficium impetrauit, quando tantum tempus non effluxerit, intra quod potuerit verisimilis notitia mortis haberi, vt expresse diffinitũ est in Reg. canc. 28. condita primũ à Ioan. 23.deinde à successoribus eius cófirmata. Sed quid si eadé die qua quis moritur beneficiũ impetretur, an pręsumatur, vt nó sit locus poenę huius capitis post morté impetratũ fuisse. Qui quidé casus Bonifacij Octaui Pontificis Maximi extrauagãti cóstitutione decissus est, quę habetur in li. Bullarũ Rothe.c.152.& ea est diffinitum,

nitum, quod omnes interpretationes factæ vel posterum faciédæ, etiam motu proprio, quarũ data sit eiusdem diei obitus, nullius sint momenti, & omnes effectus, qui ex eis sequũtur. Quod tamen Bonifacius limitat in beneficijs extra curiã vacãtibus: secus vero in beneficijs, quę in Romana curia, vel in locis vltra duas legales dietas à dicta curia non stantibus vacauerint, in quibus tales impetrationes valere voluit: quam constitutionem refert Gomez. vbi paulò ante allegaui. quæst. 7.

Is vero qui scienter viuẽtis beneficium contulerit, à pęna minime est immunis, quia amplius illud conferre minime poterit, cũ delinquat, & delinquens priuatur collatione. cap. cum in cũctis. c. super eo. de electio. & conducit text. in. l. quidam, in fine, cum lege sequen. ff. de dona. vbi donans bona proxima viuentis, priuatur illis bonis, tanquam indignus. Sed cum pœna hęc in iure expressa minime reperiatur quæ cum priuationis sit, nunquã imponenda est gloss. & Doct. in cap. fin. de iure patrona. opinio contraria verior videtur, quam tenuerunt Innoc. & Panor. in. c. bonæ, in. 2. in fine, de elect.

Impetrãs viuẽtis beneficiũ multis casibus excusatur. Excusabitur quidem multis casibus, à dicta pœna, qui viuentis beneficium impetrauit, nempe si beneficium vacat per non promotionem, vt in casu text. in. c. licet canon. de elect. libr. 6. vel per hæresim. vt in. c. ad abolendã de hæreti. c. excõmunicamus. §. credentes ibidẽ. Aut per simonię labẽ, cum beneficiũ ipso iure vacet. vt in extraua. cum de testabile. de Simo. in cõmuni. vel si beneficio post professionẽ impetretur. c. beneficiũ, de regula. lib. 6. vel in alijs. Nõ sane in his videtur viuentis beneficiũ conferri, cũ is qui illud obtinebat sit ipso iure priuatus, licet ex aliqua causa ius habeat illud retinẽdi; valet tamẽ illius collatio. c. licet Episcopus, de pręb. lib. 6. c. 1. de hom. ibi Ab. & alias excusationis causas congerit Rebuf. in. d. glos. 7. & Fran. Mart. decis. 481. part. 1.

Collatio. Adde Reg. Cancel. 20. idẽque peculiari alia Cancellaria regula sancitum fuit à Pio Quinto Pontifice Maximo, in hæc verba. *Item si quis supplicauerit sibi de beneficio quocunque tanquã per obitum alicuius, licet tunc viuentis vacante prouideri, & postea per obitũ eius vacet, prouisio, & quæuis alia dispositio dicto supplicãti, per obitũ huiusmodi denuo faciẽda, nullius sit roboris vel momẽti.* Idẽ scribit Deci. in. l. fin. n. 17. C. de pact. & consil. 398. n. 2. Insignis Greg. Lopez in. d. l. par. C

Et occasione laicæ recognitionis, nõ requisita Episcopi audiẽtia, beneficia Ecclesiastica sibi præsumpserunt vendicare.

CAPVT. LI.

1 *Clericus huius criminis reus ab officio & beneficio est remouẽdus*

2 *Hodie*

2 *Hodie autem ex Lateranensi Cõcilio, quæ pœna in hoc crimine imponatur.*

1 Clerici taliter habẽtes beneficia, si commoniti illa non resignauerint, ab officio & beneficio reddendi sunt alieni, a vt
2 sancitum est in cap. Relatum, de iure patronatus. Olim præterea, erat hoc per antiquos canones inhibitũ, vt patet ex tex. in capite per laicos. 16. quæst. 7. vbi Alexander secũdus disposuit, quod per laicos nullo modo quilibet clericus vel presbyter obtineat Ecclesiam. Gregorius præterea septimus, & Paschalis Romani Pontifices hoc ipsum etiam damnauerunt disponentes, quod qui contrarium faceret, excommunicationi subiaceret, præter id, quod talis inuestitura irrita esset vt Gregorius idem decreuit, & habetur in cap. quoniã, & in ca. si quis clericus, eadem causa, &
2 quęst. Hodie vero in Cõcilio Lateranensi sub Leone decimo celebrato in sessione. 10. in bulla, contra exemptos ædita in. §. Et quia sæpius dispositũ est, quod collationes beneficiorũ factæ à domicilijs, principibus, & nobilibus sub colore iuris patronatus, quod habere cõfingunt in beneficijs Ecclesiasticis nullo priuilegio Apostolico suffulti, sine ordinariorũ collationibus, & literis, & absq; aliquo saltẽ colorato titulo nullę & irritę esse decernuntur, & quod illis vtentes reddãtur inhabiles, ad alia beneficia Ecclesiastica obtinenda, donec cũ eis super hoc per sedem Apostolicam fuerit dispensatũ.

Sunt alieni. Adde Abb. in cap. præterea. in. 21 de iure patronat. quo loco scribit, quod si quis beneficium aliquod impetrauit, si in supplicatione nõ exprimit, se prius à laico habuisse, non tenet impetratio, quia si Sũmus Ecclesiæ Præsul hoc cõpertum haberet, non ita concessisset, cum propter crimen ab eo commissum, condignis pœnis esset plectendus, quod circa caput hoc summe notandum est.

Illud tamen singulariter notabis non esse locum pęnis hoc capite definitis quãdo clericus de manu laici patroni capelaniam nõ colatibam suscipit quia hoc non cõfertur vt beneficium, sed vt seruitium manuale temporale vt quotidie fit: ita consuluit egregius Martin. Nauarr. consi. 6. tit. de offic. ordi. num. 7.

In nullo beneficio resident.

CAPVT. LII.

1 *Beneficia omnia personalem residentiam requirunt.*
2 *Consuetudo an valeat excusare quem à residentia.*
3 *Clericus in beneficio non residẽs, qua pœna puniatur.*
4 *Beneficium Clerici vagabundi alteri conferri potest.*

Beneficia omnia tã ratione naturali 1
(quę dictat homines illis obsequia præstare, à quibus ob id stipendia recipiunt) quam

communis iuris dispositione residentiam requirunt, de his enim quę animarum curam exigunt,
a [a] planum est. De beneficijs vero simplicibus idem esse firmat Panorm. in capitulo, quia nonnulli. de cleri. non residentibus, per text. in cap. super in ordinata de
2 præben. Cósuetudo autem, quæ ferè semper bona opera minuit, & secordiam ac inertiam in hominibus alit (cum à maiori parte eorum quæ nó semper iustior est oriri, ac foueri soleat) iam inualuit, vt hæc simplicia beneficia residentiam non requirant, quam in his Doctores admittendam scribunt,
b [b] ab illaque excusari beneficiatos tradunt, cum per alios Ecclesijs debita præstétur obsequia. Generaliter autem vide quinq; casus, in quibus nulla consuetudo excusat non residentem
3 per Felin. in capit. Cum omnes. columnn. 17. & 18. de con ui. numer. 54. Pœna autem clerici non residentis in beneficio (etiam modicæ ęstimationis) est,
c quod illo priuetur, [c] vt in capit. Conquerente, de clericis non residentibus. Et ibi Innoc. & Abb. notant ex eo, quod procedit etiam in casu quo ab esset clericus ex iusta causa, quia posset priuari, si monitus pro necessitatibus, vel vtilitatibus Ecclesiæ suę venire recusaret. Notat Inn.
4 in capit. Ex tuæ de cleri. nó resi. argumento text. in cap. Sicut autem. in capit. Absit. 11. q. 3. Quando vero beneficia non requirút residentiam, si clerici vagantur, sufficit delictum vagationis ad priuationem, notat Innoc. in d. c. Ex tuæ. allegat tex. in cap. Nó oportet. cum sequéti. 7. q. 1. Pro quo facit gloss. in capit. Non oportet. de conse. dist. vltima quã dicit singularem, & alibi non repertam Cors. in sing. in verbo, vagabundus, ad hoc quod si beneficiatus est vagabundus, & tãdiu absit, & dubitetur an viuat, an mortuus sit, poterit beneficium eius conferri alteri, quod corrobórat pluribus notandis conclusionibus, quæ procedunt in vagabundis. Modũ autem procedendi ad priuationem [d] in hoc d
casu breuitatis affectu hic tradere prætermissi, facile erit requirentibus inuenire.

QVæ animarum curam exigunt. Vide de hac personali residencia multa lectu non indigna per Caiet. 2. 2. q. 185 art. 5. Ioan. à Driod. de libe. Christi. pag. 204. Bart. Carran. de Miranda, Archiepiscopum Toletanũ in controuer. de necessar. residen. Episc. aliorumq; inferiorum pastorum, quam apud Tridentinum Conciliũ habuit Domi. Soto in calce eius operis, cui titulũ fecit de natura & gratia, & latissimè lib. 10. de iust. & iur. q. 3. art. 1. cum multis sequétibus qui magnis rationibus probat hanc personalem residentiam diuino iure institutam esse. Quod verissimum censeo, quia diuinis legibus Prelati nec non alij inferiores pastores tenentur pascere commissum sibi gregem: nam decimę ideò illis dantur, vt spiritualia ministrét, & sint in hac Domini vinea, operarij digni mercede, vt probatur Matthe. & Lucæ cap. 10. quod eis minime conueniet, si per vicarios eas operas exhibuerint. Quod hodie A

die manifestissimè probatū est in Sacrosancto Concilio Tridentino.sessio.23.capite.1.de reformat. & sess.6. capite.1. ita vt iam nullæ controuersiæ locus sit.

B *Admittendas scribūt.* Vide tex. cum glos.in cap. cum omnes.de consti.glo.in cap.dudumin.2.in verbo, *Retinere,* de electione. & in capi.gratia.in verbo, *De iure,* de rescrip.lib.6.& in capit.conquerente.in verbo, *Seruat.* de cleri.non residen.& in capit.vltim. in verbo, *Fructus.* de rescrip.lib. 6.tradit Abb.in cap.extirpandæ §.quia vero.num.15. & num.31. de præbend.& consil.96. nume. 2.vol.2.Ioann.Imo.in cap. quia non nulli.num.6.de clerici.non residen.Rochus de Cur. in capi. vltim.num.500.de consuet. Fel. in capit. dilectus. in. 2. col.1. de rescrip.Alex.consil. 1. numer.2. lib.7.Nicola.Mil.in reper.in verbo, beneficium. quæst.33. Petr. Paul.Paris.consil.32.lib.4. Ioan. de Selua in tractat.de benefic. 4. part. q.2.numer.1. qui amplissime materiam istam differunt, & examinant.

C *Illo priuetur.* Vide egregiam.l. 16.& 17.tit.6.part.1. Hodie autē in Concilio Tridentino nouissimæ pœnæ contra non residentes statutę sunt: nam sessio.6.ca. 1. de reform. sancitum est, quod Patriarchæ Primates, Archiepiscopi, Episcopi, siue qui, quocunque titulo vel causa cathedralibus Ecclesijs fuerint prefecti, quacunque præfulgeant præeminētia, legitimo impedimento, seu iustis & rationabilibus causis cessantibus, si sex cōtinuis mēsibus extra suam diœcesim morando abfuerint, quartæ partis fructū vnius anni, fabricæ Ecclesiæ pauperibusque loci per superiorem Ecclesiasticum applicandorum, pœnam ipso iure incurrunt. Si tamen per alios sex menses in absentia perseuerauerint, aliā quartam fructuum similiter applicandorum amittunt. Quod si vlterius pertinaci animo in eadem absentia perseuerauerint, vt seuerioribus pœnis coerceantur, & puniantur Metropolitanus suffraganeos Episcopos absentes, Metropolitanum vero absentē Episcopus antiquior residens, sub pęna interdicti ingressus Ecclesiæ ipso iure incurrenda, infra tres menses per literas, seu Nuntium, Romano Præsuli Sanctissimo nuntiare tenetur.

Conc. Tri. sess.6.ca.1. de refor.

Illi vero qui beneficia inferiora, siue de iure vel consuetudine residentiam requirētia obtinuerint, siue in titulum, siue commēdam, opportunis iuris remedijs, ab ordinarijs, vt resideant, sunt compellendi: neque eis priuilegium, vel indultum, perpetuum de non residendo, suffragari debet. Ita Conc. Trid. d. sess.6. cap. 2. de refor. sub Paulo Tertio Pōtif. Max.

Sed cum summe saluti Dominici gregis, pastoris residentia cōueniat, dictum Sacrum Concilium, sub sanctissimo Pio Quinto celebrato, sess.23.c.1. de reforma. seueriori constitutione, grauiores pœnas aduersus nō residētes infligit. Nā Sacrorum Canonum & Cōciliorū decretis inhærēdo declarat, prefatos omnes Patriarchas, Primates, Archiepiscopos, Episcopos, etiāsi Cardinalatus dignitate sint condecorati, obli-

Cōc. Trid. sess.23.c.1. de reform. enucleatur.

obligari ad personalem residentiam, in suis Ecclesijs, vel diœcesibus, vt iniucto sibi munere fungi teneantur: neque posse abesse nisi ex causis, & modis ibi diffinitis. Si vero tam Sacrosanctam, tam salutarem constitutioné violauerint (quam nec transuerso quod aiunt vngue trãsgredi licet mortalem culpã contrahunt & pro rata tẽporis, fructus suos non faciunt, nec tuta conscientia, etiam absque aliqua declaratione, eos sibi ipsis possunt detinere, quod si indurato animo, eos retinuerint, superior Ecclesiasticus debet Ecclesiarum fabricis aut pauperibus loci erogare, omni cõuentione vel expositione prohibita. Quæ quidem pœnę omnes, aduersus curatos inferioresq; pastores, beneficia Ecclesiasticam curam animarum obtinentia habentes, similiter dicto decreto statuuntur. Ita tamen, vt si quando ex iusta causa, ab ordinario cognita, & probata, abesse contingeret. Vicarium idoneũ ab ipso ordinario approbatum, cum debita mercedis assignatione relinquant. Discedendi auté facultas, in scriptis gratisq; concedenda sit, nec vltra bimestre tempus, nisi grauis, & vrgentissima causa contigerit. Quod si absentes per edictum citati, minime comparuerint, liberum est & per missum ordinarijs (imo tené tur) seuere per Ecclesiasticas censuras, & sequestrationem fructuum, & illorum substractioné alijsque iuris remedijs, vsque ad priuationem contra eos procedere. Ita vt minime à dicta residentia, & ab illius canonis excusione, priuilegio, licentia, familiaritate, exemptione, etiam ratione cuiuscunque beneficij, pactione, statuto, etiam iuramento, vel alia authoritate confirmato, cósuetudine etiã immemoriali excusantur. Quæ quidem Concilij decreta, duabus nouissimis cõstitutionibus Apostolicis seruari præceptum est: altera sub data Romæ apud sanctũ Petrũ, anno Incarnationis Dominicæ. 1564. septimo Kal. Decembris. Altera vero impressa est vna cum Tridentino Concilio quæ publicè circunfertur.

Parochus ex causa iusta abesse potest à beneficio absque ordinarij licẽtia.

Illud vero circa dictum decretum notandũ censeo, nempe parochũ impune abesse posse, absque aliqua licentia duos menses ex causa quæ sibi iusta videatur, quia antiquo iure licebat, à quo non est recedendum, sine nouo iure expresso. l. præcipimus, in fine. cap. de appella. Tum qui Episcopo, qui fortiori vinculo residere tenetur, permittitur, & Cócilio cautum est: vt in curatis, & inferioribus eadem omnino seruentur quæ in Episcopis. Ita tenet insignis Mart. Nauar. in manuali cófessor. cap. 25. num. 221. & ita non semel consului & obtinui, licet quidam imperitus iudex, ex capite quidem (prout illi de more erat) contrarium iudicauit. Is autem qui residere tenetur, viginti & quatuor casibus à residentia excusatur, quos plenissima manu congerit Ioann. à Selua, in tract. de benefi. 4. part. quæst. 6. qui fere omnes his comprehenduntur.

A residentia in beneficijs Ecclesiasticis. 24 casibus quis excusabitur.

Primus, si quis sacratissimam Theologiam publice profiteatur, vel ei operam det, ad quinquẽnium. text. in cap. fin. de magist.

gist. Nec Episcopi licentia necessaria est, quia ius eam concedit. Ita scribit Petrus Rebuff. in practica benefi. titul. de dispensa. de non residen. num. 25. Mart. Nauar. in manu. confess. cap. 25. n. 120. quibus suffragatur text. in cap. relatum de cleric. non resid. vbi alternatiue loquitur, de licẽtia suorum prælatorum, vel studio literarum. Nec vltra dictum tempus licentia potest concedi, nec aliquid operari, sic sancitum est ab Cardinalibus sacræ cõgregationis his verbis asseuerantis. *Licentia, vt quis abesse possit, causa studij, à seruitio suæ Ecclesiæ, vel sui canonicatus, non suffragatur, vltra quinquennium impetrata à die quo cœpit studere.* Idemq; censendum est in prælectione vel professione sacrorum canonum: ita sing. tenet Archid. in capit. 2. de priuileg. lib. 6. sequitur Abb. in d. cap. fin. si vero alias scientias profiteatur, Episcopi facultas necessaria est: in locis vbi consuetudo non est in contrariũ: vt traditur à Doctoribus in dict. cap. tuæ.

Decretum Card. sacræ congregationis.

Secundus casus, qui legitimũ absentiæ impedimentum prǫstat est, Episcopi obsequium, quo ad duos canonicos, & etiam alios, si id intendãt quod in suę cathedralis Ecclesiæ vtilitate conuertantur. capit. ad audientiam, vbi Abb. num. 8. de cleric. non resid. Excusabitur etiã is qui est in seruitio legati vel Archiepiscopi, vt in d. c. ad audientiam. c. cum dilectus. cap. de cætero. vbi Doctores de cler. non resi. Id tamen quod Archiepiscopo dicitur, intelligendum est, quo ad clericos suæ diœcesis, non autem suffraganeorum. arg. tex. in cap. pastoralis, de offi. ord. cap. vni. de foro comp. lib. 6.

Tertius casus, in quo à fortiori quis à residentia excusatur, si contingeret aliquem à Summo Pontifice euocari, tunc is optimo iure, per Vicarium poterit seruire. cap. cum dilectus, de cleric. non resid. Quod quidem verum est, quando principaliter absens est ad seruiendum, non vero ad beneficia consequenda: ita tenet Angel. in summa, in verbo, clericus. 7. §. 2. minus tamẽ principalis intentio minime nocet, vt fatetur sing. Nauar. vbi supra. Ex quo sequitur quod scriptor bullarum, aut procurator in Romanæ curiæ summo prætorio residens, minime à residentia excusatur cum ea absentia lucri sui causa cõtingat. tex. in l. scriniarios, vbi Alexander, & Iass. C. de test. mi. Reipublicæ enim causa eos abesse solũ intelligimus, qui non sui commodi causa, sed coacti absunt. l. Reipublicæ. l. nõ vere. ff. ex quibus caus. maior.

Quartus casus, quando absentia contingit generalis concilij gratia, nam qui Cõcilio interfuerint omnes fructus suos faciunt atque quotidianas distributiones quæ præsentibus dãtur, quia præsentes censentur, & pro residentibus iudicantur. Etiam si ecclesiarum statuta sint in contrarium. Ita decissum fuit in Conc. Constan. sess. 19. Idemque pari ratione defendi potest, si interfuerint Cõcilio prouinciali, vel Sinodali, Sinodo eadem quidem publica Ecclesiæ vtilitas versatur, necnon necessitas parendi, Sacrorum Canonum Decretis,

maximi

maximi nouissimi Tridentini Concilij sessio.24.capit 2.de reformatione, non quidem qui in teresse tenentur proprium munus debet eis esse damnosum.l. videlicet.ff.ex quibus caus. maiorib.l.si seruuscommunis.§.idē que euidentius.ff. detur. Quod nota.pro prælatis, alisque interesentibus in Concilio prouincial.quod celebratur Toleti decreto Reuerendissimi Gaspar à Quiroga Cardinalis, & Toletani Archiepiscopi. Sunt quidem ad id cógregati Episcopi omnes huius amplissimæ, prouinciæ hac die sanctissimæ Natiuitatis beatissimæ Virginis Mariæ(quę octaua est mensis Septembris) ann.Domini.1582.qua hæc scribimus opus hoc ad secundā æditionem parantes.

Concilium prouinciale Toletan. sub Reuerē diss.Gaspar Quiro.Cardin. Archiepis. Toletan.

Quintus casus est, ob necessitatem maximam personæ, vtpote si valetudine afficiatur curatus,nam túc per substitutum poterit deseruire cap. ad audientiá de cleri. non resident. capit. 1. & per totum de clerico. ægro. capit.vni.illo. titul.in.6. facit.l. si cui.§.final.ff.ex quib.caus. maior.l.aut si valitudine. ff.de procura.

Sextus propter necessitatem Ecclesiæ,nam clericus, qui propter necessitatem Ecclesiæ absens est, poterit vicarium constituere.Etiam si residere iurauit capit. ex parte.in.2.de cleric. non residen.

Septimus,si interuenit licétia legitima gloss.not. in cap. inter. quatuor, de cleric. non residéti. & legitima causa ea dicitur,quæ datur ab eo,ad quem de iure cópetit, ex causa, boni viri arbitrio.Ita scribit Nauar.vbi paulò ante allegaui. Alij autem casus iure constituuntur, sed quos supra scripsi sunt potissimi,& frequentius contingunt.

Octauus casus est,quando graues superueniunt inimicitiæ,ita vt sine vitę discrimine,parochus non potest,in suo beneficio residere,habita Episcopi,licentia abesse poterit, pro eo tépore quo inimicitię permanserint,sed idoneus Vicarius interim Ecclesiæ prouidendus erit, sic decretum est,à Sacra congregatione Cardinalium his verbis.*Habens canonicatum,& parochialem in quanō potest sine discrimine vitæ propter inimititias residere nō est cogendus, donec sub est causa inimicitiarum in ea residere.sed ei est permitendū vt in canonicatu resideat*. Et alio decreto sic dicitur. *Habēs graues inimicitias in sua parochia,durantibus his,potest de licentia Episcopi ab ea per annum abesse,& interim debet ordinarius constituere Vicarium mercede congruenti,ex eius fructibus ei assignata qui inseruiat dictæ parochialæ Ecclesiæ.*

Decretum Card. Sacra Cong.

D

Ad *priuationem*. Not.sing.q ad procedédū cótra clericū ratione absentiæ à beneficio,nó est necessaria solénis citatio,neq; solénis priuatio,sed sufficit requisitio,& spoliatio de facto, tex.in.c.ex parte in primo, vbi not.Abb.de cler.non residé. sequitur Gregor.in.l.16. tit. 16. in verbo,*Toller la eglesia*. part.1. Et quę forma debet seruari, circa hanc priuationé:vide text.& Doctores in.d.c. ex túc de cleri. nó residen.&.l.17.tit.16. part.1. & Conc. Trident.supra alleg.

Cum

B

Cum parochiales Ecclesias habeāt intra annū nō fuerunt promoti.

CAPVT. LIII.

1 *Habens Ecclesiam Parochialē intra annum promoueri tenetur alias ipso iure ea priuatus erit.*

2 *Annus, de quo in pręsenti agitur quando currere incipiat.*

3 *Clericus, qui legitima causa substinente, non potuit intra annū promoueri, istius capitis pœnā non patitur.*

4 *Episcopus monere potest promotum vt ordines intra annū suscipiat.*

5 *Capellaniam obtinens intra annum promoueri non tenetur.*

1
a
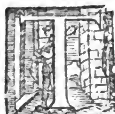

TAles sunt priuati ipso a iure nulla præmissa monitione, Ecclesia vel beneficio parochiali, vt in c. licet can. de elect. in 6. quod adeò procedit, quod non potest mora purgari anno elapso: quia pœna infligitur ipso iure, vt not. gloss. antepen. ibi, quā dicit notabilē Ancharra. 1. col. & postea in col. fin. versi. 4. quæro, & voluit ante eum Ioan. Mo. ibi. versic. Sed nū quid, & idē tenet ibi Philip. col.
2 2. Annus præterea, de quo in pręsenti incipit ab eo tēpore quo ipsius Ecclesiæ regimen cōmissum exstitit, & possessionē eius pacificā [b] habuit prouisus, vel per eū
b stetit quo minus habuisset, probat tex. in cap. Commissa, eodem tit. Si autem iusto impedimento non potuit clericus intra annū promoueri, non patitur istam pęnam, [c] vt ibi, per textū. & vide
c Ioann. Mona. in dict. capit. licet canon. versic. Sed quid, vbi notat esse legitima impedimēta ad excusandam pęnam priuationis quod Episcopus fuerit impeditus vel non fuerit qui ordinaret eum, vel si Episcopus noluit eū ordinare. Crederē tamen, quod si Episcopus proprius qui nō potuit vel noluit ipsum ordinare dabat ei facultatē vt ordinaretur ab Episcopo alieno, quod esset in culpa si non promoueretur. Cōsulerem præterea clericis in casibus huiusmodi, quando impedimenta proueniunt ex persona Episcopi, quod protestarētur [d]
d se esse paratos ad ordines suscipiēdos, vt euitemus doctrinas & opiniones Doctorū in similibus traditas, de quibus per Fel. in ca. Ex trāsmissa. de præscrip. in col. 1. & 3. Alexand. & Ias. in lib. 2. §. quod diximus. ff. Si quis cautio. Et vide etiā notabiliter per Ioan. Mona. vbi supra qui distinguit quando quis incurrit irregularitatē, propter quā nō potest promoueri, an debeat priuari, quia si hoc est sine culpa sua non priuatur, vt pote si amittat oculum vel manum. Si autem culpa sua, debet beneficiū amittere, allegat text. in c. 1. de æta. & quali.

Aduerte præterea q Anch. in dicto capit. licet canon. colum. fina. versicul. 5. quęro notat post gloss. antep. ibi, quod etiam stante dispositione dicti text. potest Episcopus monere promotum vt ordines suscipiat etiam intra 4
annum:

annum: quia illa constitutio venit ad corroborationem iuris antiqui, non ad diminutionem: vnde si voluntate sola tenuit clericus ordinari nihil prætendens, nisi quia non vult debet cōpelli appellatione remota per substractionem beneficij, & officij, secūdum gloss. ibi.

5 Nota tamē, quia si quis habeat cappellaniam requirentem ordinem sacerdotalem, non est priuatus illa si non fuit monitus vt promoueretur, ita firmarunt Domini. de Rota in deci. antiquis. Dxx. incip. Nota quod tenens capellaniam, ex ratione, quia dispositio illius capit. Licet canon. tanquam pęnalis non debet extendi.

Decretum Cardinalium qui Concilij Trident. præsunt. interpretationi.

PRiuati ipso iure. Erit sanè parochus à dicta pœna immunis in casu diffinito à Cardinalibus sacræ congregationis, his verbis. *Pœna canonis præscripta eis, qui intra annum sacerdotiū non susceperunt, non habet locum in rectore, qui intra annum à die adeptæ possessionis, pacificæ, vel infra tempus comparauit, & se promoueri petijt offerens quantum in eo separatum ad suscipiendum sacerdotium, sed ordinarius noluit, eum propter illiteraturam vel aliā causam promouere.* Et vide latissimè, Petrum Rebuffum, in excellentissima illa beneficiorum practic. tit. de non promotis intra annum pag. 443. vbi multis ampliationibus, & limitationibus huius capitis materiam declarat. Et vltra illum notandum esse cēseo, quod is qui parochialem Ecclesiam, habet si intra annū non fuit promotus ad pręsbyterium cum ipso iure, sit beneficio priuatus, tenetur in animæ iudicio vniuersos fruct⁹ restituerę, quos elapso anno percepit, vt optimè censet Martin. Nauar. in manu. confess. cap. 25. numer. 117. idem in tractat. de oratione capit. 22. numer. 49. Nec refragatur quod pœna temporalis ipso iure incursa in dicto foro non debeatur, quia id nonprocedit cum ex legislatoris mente contrarium constat, velcum non imponitur proprie vt pęna, sed vt quædam conditio vel modus rei traditæ, quod hoc casu ex Pontificis mēte verificatur, & ex hoc sequitur grauiter peccare, qui prædictum beneficium retinet, & illius fructus non restituit.

Deinde animaduerte, quod licet antiquis tēporibus dicta priuationis pęna locum non obtinebat in Episcopatibus, & abbatijs, quia in his non erat hoc statutum, quorum quidem expressa mētio erat necessaria. Ex glos. not. & singul. in capit. 2. de præbend. in. 6. vnde colliges allucinatum fuisse R. P. Fratrem Dominicū Soto lib. 10. de iustit. & iure quæst. 5. artic. 6. col. 1. existimantem, decretum Bonifa. Octaui Pontific. Maxim. in cap. commissa de electione lib. 6. quo ad fructum restitutionem, comprehendere Episcopos, quod quidem ante eius tempora nemo dixit, nec dicere potuit cum legē illam pœnalem, repugnantibus omnibus iuribus extendat contra capit. pœnæ de pen. dist. 1. l. si de interpretatione. l. præsens. ff. de pœnis. Maxime quod ipsemet sibi aduersatur, cum approbet gloss. dicti canonis, quæ censet non

Fr. Domi. Soto opinio refutatur.

non esse locum eius pœnæ in Ecclesia collegiata. Nec sane mirádum est, quod vir Theologus doctissimus, & in his quæ pertinẽt ad forum interius versatissimus, in illis autem, quæ ad exterius, & ad iudiciarium ordinem cum mittat falcem in alienam mesem sæpissimè labitur. Hodie vero Sacri Concilij Tridentini decreto Sessione. 23. capit. 2. de ref. diffinitum est, quod Episcopi nec non illorum superiores, etiã Sacrosanctæ Romanę Ecclesię Cardinales, qui cathedralibus seu superioribus Ecclesijs præfecti fuerint, si intra tres menses consecrationis munus non susceperint ad fructuũ perceptorum restitutionem tenentur, & si intra totidem menses postea id non fecerint, ipso iure suis Ecclesijs sunt priuati.

Prædicta vera priuationis pœna, quæ hoc capite infligitur, minimè incurritur, donec annus elapsus sit, & ea ratione si clericus in vltima anni die extremũ diem clauserit, beneficiũ vacauit per mortem. Ita tenuit eleganter Petrus Paul. Parisi. cons. 119. num. 28. volum. 4. poteritq; eadem vltimi anni die beneficiũ permutare, vel resignare, cũ adhuc ius in beneficio habeat. Vt scribit Petrus Rebuff. in pract. benefic. tit. de non promot. intra annum num. 48.

B * *Possessionem eius pacificam.* Vide Bella. decis. 153. & decis. 83. quo loco scribit, probari deberi à nõ promotu litem habuisse, vel habere, aliter vero securum non esse, quod etiam fatetur Domi. cõsil. 82. col. 3. Et cũ annus hic minime cõputetur nisi à die pacificę possessionis, & in regno Franciȩ, nõ dicitur quis eam habere ante annum, ob eam causam, in illo regno iustissime mea sententia post annum pacificæ possessionis promotus integrum annum habebit. Cuius rei meminit Petrus Rebuff. vbi paulò ante allegaui, num. 45.

C *Pœnam.* Sed vtrùm sufficiat, quod impedimentũ in fine anni superueniat. Vide Bella. decis. 83. quo loco censet, tale impedimentum minime excusare quando intra tempus illud, non poterat promoueri, sed contrariũ verius credo cum Petro Rebuff. vbi supra num. 48.

D *Quod protestetur.* Not. quòd licet protestatio vtilissima sit, nõ tamen est necessaria, quia iustitia excusandi, non in verbis protestantis, sed in causa impedimenti consistit, quia verba non addunt nec minuũt rei veritatem l. sicut. C. ad leg. Cornel. de fal. quam opinionem, & iuribus & grauissimorum authorum testimonijs tanquam firmissimam regulam cõstitui superioribus annis, in annotationibus ad regulas, & fallentias istius Domini Episcopi regul. 615. incip. protestationem.

E *Extendi.* Vide Roma. cons. 325. incip. quo ad primum. Hoc tamẽ minime procedit si in capellaniæ institutione cõtrarium ab institutore fuerit dispositũ, quia iure potest instituere quod in tali capellania locũ habeat dispositio tex. in. dict. c. licet canon. vt scribit Petrus Rebuff. in. d. tit. de nõ promotis intra annũ. n. 17 & quod ita disponatur sẽper mihi visum fuit optimũ cõsilium.

M Cum

Cum alienigenæ sint, in his Castellæ, & Legionis Regnis, vel in alijs quibus legibus, moribus, vel consuetudine, prohibitum est: dignitates Ecclesiasticas, beneficia, præstimonia, vel pēsiones, impetrare sunt ausi.

CAPVT. LIIII. QVOD nouè editum est.

1 *In Hispaniarū Regnis Sixti Pōtificis Maximi concessione, nullus exterus beneficium Ecclesiasticum impetrare potest.*

2 *Frāciæ regno necnō in multisor bis Prouincijs idē receptū est.*

3 *Gratia illa, subreptitia est iudicāda, si beneficium ab alienigena fuerit impetratū, originis mentione minime facta.*

4 *Iuri communi consonum est exterum: vel alienigenam nō posse Ecclesiasticum beneficium obtinere.*

5 *Seditiones illæ grauissime (quas vulgo* Communidades, *appellant) quæ regna ista ab anno Domini.* 1446. *sunt perturbatæ, inde processerunt, quia exteris beneficia conferebantur.*

6 *Glossa in regu. Cancel. Romanæ decima nona reprobatur.*

7 *Consuleretur nimis Christianæ Reipublicæ, si beneficia, præsertim curā animarum, habentia patrimonialia efficerentur.*

8 *Regula Cancellariæ Romanæ decima nona, iuri communi cōsentanea est.*

9 *In beneficiorum impetratione, oriundus non oriundo, præferendus est.*

10 *Diœcesani, & non alienigenæ, sunt in beneficijs à patronis præsentandi.*

11 *Iustissime in diœcesibus Burgēsi Palentina, & Calagurritana filijs patrimonialibus, tantum beneficia Ecclesiastica cōferuntur.*

12 *Præstimonia neque pensiones, ab exteris in his regnis possunt obtineri.*

13 *Literæ naturalitatis (quas appellant) Regijs constitutionibus sunt reuocatæ.*

14 *Is cui literæ naturalitatis concedantur, licet posit regnorū priuilegijs vti, non tamen obtinere poterit beneficium Ecclesiasticum, nisi specialiter, dictis literis contineatur.*

15 *Literis naturalitatis concessis, seruata forma regiarum cōstitutionum, exterus apud nos, Ecclesiasticum beneficium potest obtinere.*

16 *Extero si beneficium cōferatur, an illud posit permutare.*

17 *Literę quibus, extero beneficiū confertur, minime exsecutioni tradendę sunt.*

18 *Pœna amissionis naturalitatis, & bonorum temporalium, cōtra clericos, & Ecclesiasticas personas apud Hispanos legibus & moribus recepta est.*

19 *Literæ legatorū Apostolicę Sedis ante illarum exsecutionē, à summis Senatoribus Regis & domini nostri, examinantur.*

20 *Literæ Apostolicę, in derogationem regij iuris patronatus, vel laycorum, exequendę non sunt: quousque Pōtifex Sūmus consulatur, seruata in hoc forma præscripta, in regijs constitutio-*

tutionibus.

21 *Regias leges.26.tit.3. lib.1. ord. noui. & lex.5.tit.6. eo lib. iustissimas esse ostenditur.*

22 *Non solum, Christianissimi Hispaniarum Reges, dicto iure regijs legibus diffinito vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes: referunturq; verba singularia Ioann. Dried.*

23 *Regni exterus quis dicatur, & ibi de intellectu regiæ constitutionis.19.tit.3.li.1.ord.noui.*

24 *Nati Regno Aragoniæ, vel Nauarræ, an dicantur exteri horum Regnorum.*

25 *Exterus an is iudicandus sit, qui nascitur ex matre alienigena, si pater fuit naturalis.*

26 *Late interpretatur, quędã Henrici huius nominis tertij, Hispaniarum Regis constitutio.*

27 *Qui extra Regnum intransitu nascitur, à parentibus horum Regnorum naturalibus an sit naturalis iudicandus.*

28 *Natus alibi in transitu, natuscẽsetur in eo loco, vbi mater incolatum habet, & ideò non repellitur à collegijs, quorum statutis, naturales tantũ in illis cooptandi sunt.*

29 *Declaratur constitutio septima cõstitutionum Academiæ Complutensis.*

30 *Interpretatur Regia.l.25.tit.7. lib.1.ordi.noui.*

31 *Animalia alicuius parochiæ, si propter bellum, vel tempestatem, vel aliam causam, fugiant ad alienam parochiam, ibique pariant: decimæ soluendæ sunt in illa parochia à qua recesserunt.*

32 *Absẽs, qui ex legitima causa recessit, cito reuersurus: quoad iuris effectus, non est absens iudicandus.*

33 *Per decennij habitationem, quis naturalis censetur.*

34 *Proxoneta, seu cambiorum interuentor, non potest esse horũ regnorum alienigena.*

35 *Quæ desiderantur, vt quis dicatur naturalis, quo ad obtinẽda beneficia in his regnis, qui admissus est tanquã naturalis ad beneficium in ijs regnis, & postea ad aliud regnũ confugiat, ibiq; larem constituat, naturalitatis priuilegijs priuatur.*

36 *L.penult.ff.de senato. interpretatur.*

37 *Vt filius sit naturalis istorũ regnorum, an requiratur, quod natiuitatis tẽpore, pater domicilium contraxerit, & per decẽnium vixerit.*

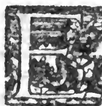

St quidẽ Romanorũ Põtificũ decretis iustissimisq; Catholicorũ Principum cõstitutionibus, nec nõ immemoriali laudatissimæ consuetudini contrariũ alienigenas in his regnis Ecclesiastica beneficia impetrare, & cũ sępissimè in cõtrouesijs forensibus hoc contingat, huius practicæ argumento dignum iudicauimus ad istius rei cognitionem tãtis per de hoc differere. 1

Et vt rẽ hanc à principio petamus præfari oportet, quod Sixtus Sũmus Ecclesiæ Præsul potẽtissimis, & Catholicissimis Hispaniarũ Regibus iustissimis causis ductus motu proprio, peculiarẽ gratiã indulsit, vt nullus exterus in dictis regnis absque ipsius consensu, possit beneficiũ Eccle-

siasticũ obtinere, præsertim dignitates electiuas Pontificales, & Cathedrales, qua constitutione cassantur gratiæ, & expectatiuæ impetrationes in contrariũ obtentæ, vt testatur glo. in reg. Cãcel. 19. refert Guil. Benedict. in repet. c. Raynun. de testam. in verbo: Et vxorem nomine Adelasiã n. 482. de testa. cuius cõstitutionis meminit Regia lex. 16. tit. 3. lib. 1. ordin. noui. ibi. *Mãdamos que acerca desto se guarde la Bulla del Papa Sixto concedida a los naturales destos Reynos.* Et sunt circa hoc multæ leges illo tit.

2 Idem in Regno Franciæ, & Sũmorum Põtificũ diplomatibus, & regijs legibus obtentum est, si credimus glos. Cosmæ in pragma. Sancti. §. nam Ecclesiarum in verbo: Exterorum, de quo stat Ludo. Duodecimi constitutio. Rub. *Des letres de naturalite.* Tradit Guillelm. Benedict. vbi supra allegaui. Petrus Rebuff. in tract. de litera natur. glos. 2. n. 2. Tho. 2. cons. Fran. & in pract. benefic. de rescriptis mixtis, glossa. 1. & in tract. de pacifi. posse. nu. 216. Nicol. Boeri. decis. 31. n. 18. Quod etiam stilo parlamanti cautũ est sub rub. de præbend. ordinat. 3. Et apud Venetos seruare affirmat Addi. ad Abb. in cap. si proponente. de rescrip. Et Bononiæ de hoc est peculiare statutum, vt refert Barb. consilio. 23. num. 1. volum. 1. In Regno Aragoniæ, perpetuo foro hoc stabilitũ est, nempè quod alienigenæ, in dicto Regno beneficia minime possint obtinere, vt cautum est, lib. 1. foro Aragon. titulo de prælaturis, & alijs beneficijs ab alienigenis non possidendis. Et in Regno Nauarræ idem est diffinitum per regias pragmatic. 2. & 3. lib. 1. ordinamen. illius Regni. Et in Britania hoc idem cautum est his verbis. *Sacerdos Gallicos, Sacerdotium in Britania ne occupato.* Vt refert Petrus Gregor. 2. parte. Synta. iuris, libro. 27. capitul. 6. numer. 42. Et in Hungaria, seu Pannonia seruatur, vt in capit. bonę. §. fin. de postula. pręla. Et Veronensi statuto decretũ est, si credimus Bald. consi. 46. volum. 1. & multis alijs Prouincijs seruari audio.

Quod si exterus beneficium impetrauit, nõ facta originis mẽtione gratia subreptitia est iudicanda, tenet gloss. celeberrima in capite si proponente. de rescript. cuius meminit Corse. in sing. in verbo, subreptio. Felin. in capitulo, sicut tuis, columna. 2. de simon. Roman. in. l. si vero fallen. 14. ff. solut. matrimonial. Barba. consil. column. 5. volum. 1. & consil. 57. eo. volumin. Selua. de benefici. 3. part. quæst. 26. D. Couar. in practic. quæstion. capit. 35. numer. 5. Petrus Rebuff. in dicto. tract. de pacifi. posses. dicto num. 216. dicens ita cõsuluisse in fauorem cuiusdam Scholastici. 3

Et quod exterus in aliena patria beneficium Ecclesiasticum minime possit obtinere iuri cõmuni, consentaneum est, vt colligitur ex text. in capitul. bonè. in. 2. de post. pręlato. & in capitulo, neminem. 70. & in capitul. Aphros. 98. distinct. & in capit. vltim. de cleric. peregri. De iure Cęsarum. l. in Ecclesijs. C. de Episcop. & cleric. l. vni. C. non licere habita. Metropoli. lib. 11. lex. 2. C. de 4

C.de annot.ciuita.eo. libro tradunt latè Guil.& Rebuff. in locis nouissimè allegatis Ludoui. Gome.in reg.cancel.de idiomate.quæst.1.Ioann.Daim. in proęmi.Pragma.Sancti.incipien. Frãciscus,in verbo,vindicabãt.fol. 60.Selua.de benefi.2.parte, quęstion.vltim. & in.3. parte, quæstion.26.Carol.de Grassal. lib.2. Regali Fran.iure.8.Couar.dicto cap.35. Vnde Sacri Canones iustissime decreuerunt, vt electio facienda non sit, nisi de personis eiusdem Ecclesiæ, dummodo digni ibi inueniantur, etiamsi alibi foris digniores reperiantur, cap. nullus.61.distinct.cap.Metropolitano.73.distinctio. Quin vero gloss.in cap. cũ inter canonicos de electione, asserit non valere postulationem ex aliena Ecclesia, nisi duabus partibus consentientibus, & facienda est à Pontifice Maximo, vt late patet in toto titulo, de postula.prælat.

Quibus suffragatur Deuteronom.cap.18. *Prophetam* (inquit) *de gente tua, & de fratribus tuis suscitauit Dominus Deus tuus, ipsum audies.* Tum fulcitur, quia in Ecclesiarum fundatione exteri, nec ipsorum maiores nihil præstiterint merito regnicolæ præferendi eis sunt, arg.text.in cap. cum in offic.de testamentis. Tũ ne exteri beneficijs apud nos fruentes Regni secreta, in maximam perniciem eius reuelent. Tum quia regnicolæ qui tot, tãtisque animi dotibus ingenuis disciplinis splendescunt, maxima afficerentur iniuria, si exteri forte omnibus numeris inferiores ad hos Ecclesiasticos honores admitterẽtur, virtus quidẽ & honestę disciplinæ sine præmio quandoque languescunt. Tum quia propter idiomatis diuersitatem nequeunt (quod tamen maxime interest) commissum sibi populum docere, vt in capitulo, quoniam, de officio ordinarij. Et inter Dei Optimi Maximi maledictiones illa non inferior est, hominem ex aliena natione habere, qui non intelligatur, vt habetur in Deuteronomio, capit.28.ibi. *Adducet Dominus super te gentem de longinquo, & de extremis terræ finibus in similitudinem Aquilę volantis cum impetu, cuius linguam intelligere non possis.* Et Hierem. capitulo quinto, idem scribitur. Nec voluit Deus seuerius punire superbiam ædificantium turrim Babelis, quam per linguæ confusionem, vt quid vellent mutuo non intelligerent, vt habetur Genesеos. 11. Tum quia hæc potissima erit causa, propter quam homines facilius inuitentur ad residendum, non enim paruo ęstimandus est ingenitus amor quem quis ad natiuũ solũ habet. Est enim cuilibet dulcissima patria.l.qui habebat, in principio. ff.de legatis tertio, & hac ratione impius iudicãdus est, qui nulla causa cogente patriam suam relinquit glos.in.l.vnica.C.si curialis, relicta ciuitate, rus habitare maluerit, libro decimo, & ibi nota. Rebuff. & Petrus Rebuff. in concorda. titul. de collat.§. volumus.pagin. 457. asseuerans hanc esse potissimam rationem, vt beneficium in propria patria magis optetur, quam in aliena. Tum quia is diligentissime quę ad munus suũ spectant,

præstabit cum melius patriæ mores,quam exterus cognoscat, iudicat quidem quis facile de his quæ nouit, vt habetur primo Ethicorũ, & plures alias rationes congessit Regia.l.14.tit.3. lib.1. ordinamen.noui.

5 Quæ inter alia dicit maximos tumultus excitatos fuisse in Hispania,ob eam causam, quod beneficia Ecclesiastica exteris conferebantur,ibi. *Especialmente del año de sesenta y quatro à esta parte q̃ se començaron los mouimientos y turbaciones en nuestros Reynos*.Circa quod legendus est Doctor Illescas Hispanus Historiographus diligentissimus,& non vulgaris eruditionis in suaHistoria Pontificali. *Enel capitulo dela guerra final del Rey de Francia,para cobrar el ducado de Milã*.§.10. fol.225. & lib.6. eiusdem Historiæ.cap.27.§.17.fol.228. & folio 338.vbi testatur Paulum Tertiũ Pontificem Maximum statuisse, vt beneficia, & pensiones alienigenis non conferantur.

6 Quæ non temere adduximus, sed vt conuincamus maximũ errorem,glos.in dicta reg.Cancel. asseuerantis in quadã causa Toletana in tertia instantia productam fuisse dictam Sixti Romani Præsidis constitutionem, quã dicit non nocere Episcopo Vintomiliensi actori cum moribus recepta non fuerit,nec(vt ille inquit)Toleti regnum,cũ à Castellæ,& Legionis Regnis separatum sit eo priuilegio vti potest, & alia refert temeraria, & postquam animi sui votum expressit tacere,oportere inquit, cum lis pendeat, insani profectò hominis, manifestissimum testimonium. Fuit quidem Apostolicà illa concessio cum maxima regiminis spiritualis Ecclesiastici vtilitate,ita vt ex contrario vsu plures contingerent incalamitates, & innumerabilia mala,quæ veluti præ oculis habens Summus Christi Vicarius pro illius amplissima dignitate, quam vt Summus Catholicę Romanę Ecclesiæ pastor,& rector obtinebat sua integritate,& iustitiæ amore incẽsus nec nõ diuini cultus zelo tantis, & tot malis medelam adhibuit.

7 Ideoque censeo quod Christianę Reipublicę consultissimũ foret quod Summus Ecclesiæ Põtifex aut œcumenica synodus, vniuersali lege sanciret, vt omnia sacerdotia præsertim curam animarum habentia,patrimonialia efficerentur,ita vt ad ea minimè admitterentur, nisi ciues vel qui inde essent oriundi quod in sacro Concilio Tridentino summo omnium patruum consensu consultatum fuisse testatur, testis integerrimus Domi. Soto de iusti.& iur.lib.3. artic.2. fol.237. versiculo, enascitur. Idem fieri summe desiderabat D. Didac.ab Alua de Esquiuel Abul.Epis. in tract.de Conc.2.par.§.36.fol.92. Flami.Pari.de resig.benefici.lib. 4.quæst.7.num.3.

Ex quibus iustificatur nimis Regula Cancel. Apostolicæ. 19. qua cautum est, quod prouisio de parochiali Ecclesia facta alicui qui nesciat idioma loci vbi Ecclesia constituta est, nullius roboris, & momenti iudicari debet, habet quidem Pontificia illa sanctio Symbolum, & affinitatem cum diuino, & posi-

positiuo iure. Nam rector Ecclesiæ prædicandi officium in ea habere dignoscitur cap. Ecclesi. 95. dist. cap. inter cætera, de offic. ordina. & est gloss. not. in Clem. 2. de sepultur. & in c. cum ex cuncto. de hære. & in cap. addicimus 16. q. 2. Debet sanè confessiones audire, & cætera Sacramenta ministrare cap. omnis vtriusque sexus, de pœn. & remissi. Item debet visitare, & vultum gregis sui agnoscere, vt legitur Prouer. 27. & Ecclesi. 32. de quo est egregia extrauagan sconstitutio Ioann. 22. constitut. in tit. de prębend. incip. Sedes Apostolica. Sed ista omnia, & alia quę ad hoc munus expectant, pręstare non potest rector alienigena, qui nó intelligit, nec loquitur idioma. Quia vt Diuus Paul. 1. ad Corin. cap. 14. inquit. *Data est nobis lingua ad interpretandum, & distinguendum ea quæ loquimur. Nam si nesciero virtutem vocis erodi cui loquor barbarus, & qui loquitur mihi barbarus*. Et vide latius Gom. & Mando. in. d. Regula Cancel. de idiomate Bellen. in tractat. de chari. subsi. q. 66. col. 5. Petrum Paul. Parisi. consi. 88. vol. 4. Hoied. de incomp. benefi. 1. par. cap. vltim. numer. 43. vsque ad numer. 71.

9 Hinc etiam emanat alterius regulæ cancel. nempè. 15. egregia constitutio, qua decretum est, quod in beneficiorum collationibus oriundus, non oriúdo pręferatur: est certe supradictis iuribus, & rationibus consentanea.

10 Nec ab hoc instituto alienum est quod elegantissimè multis adductis in medio probat Cęsar Lamb. in locupletissimo illo de iuris patronatus tractat. 1. parte. 2. libr. quęst. 7. artic. 24. asserens, quod diœcesani, & nó alienigenę sunt in beneficijs à patronis præsentandi.

Ex dicto etiã fonte emanat iustissime Apostolicis concessionibus decretum esse, vt beneficia patrimonialia in diœcesibus Palentina Burgensi, ac Calagurritana, solum conferantur filijs patrimonialibus, secundum eorum mores doctrinam, & eruditionem, de quibus constitutionibus meminit Regia. l. 21. tit. 3. li. 1. ordi. noui. si vero Apostolicæ literę in contrarium fuerint obtentę eis nullo modo vti licet, sed ad Regis nostri summum iustitię Senatum mitti debent, vt quid circa hoc faciendum sit, maturiori consilio cósulatur: quod si forma illa lege præscripta fuerit prætermissa grauissimis pœnis ibi decretis transgressores plectendi sunt, idemque seruari debet in omnibus alijs prouincijs, in quibus beneficia Ecclesiastica patrimonialibus filijs cóferri consueuerunt, vt iuste diffiniuit lex. 23. illo titul. & lib. Quod vtinam vbique obseruaretur, vt sanctius ac diligentius diuinum munus illustraretur. 11

Idem obseruandum est quotiescunque Apostolicę literę impetrantur inderogationem illius iuris, quod ex concessione Romanę Ecclesię obtinent, collegia, & capitula Cathedralium Ecclesiarum ad promouendos, in canonicos in Theologia, vel iure Pontificio, vt decreuit Carolus huius nominis Quintus Summę potentię, & fœlicitatis Imperator, & Primus Hispani- Carol. Quintus

Rex Madriti Anno. 1543. de quo videnda est Regia lex.25. dicto titul.3.lib.1.ordi.noui.

12 Et non solum exteri apud nos prohibentur habere dignitates Ecclesiasticas, & beneficia, sed etiam præstimonia, vt in.l.14.tit.3.dicto lib.3.ordi.noui. atque etiam pensiones.l.25. ibi. quod si regnicolæ consensum præstiterint pensionis constitutioni aut semel constitutã redemerint, vel aliquod emolumentum præstiterint, vt ab exteris beneficia consequantur omnibus priuilegijs naturalitatis priuantur: nec nõ fructibus beneficiorum in quibus dicta pensio fuit constituta: qui quidem fructus expensis belli contra Christianæ religionis hostes initi applicantur, vt probat Regia.l.18.dicto titulo, & libro.

13 Habet quidem locum in tantum dicta prohibitio, vt exteri beneficia Ecclesiastica minime obtineant: quod iustissime Regijs constitutionibus reuocatę sunt literę (quas naturalitatis appellant) quibus obtentis alienigenæ beneficia iusteimpetrabãt. Imo deinceps concedendæ non sunt nisi vrgente magna, & legitima causa quæ publicam Regis nostri vel suorum regnorum vtilitatem concernant: quod si ob aliam causam impetrentur, minime sunt obseruandæ: vt in.l. 14. 15.& 16.dicto tit.3.lib.1. ordina. noui. de quibus sane literis meminit Bal.consi.223.vol.3. appellans eas ciuitatis literas: idem asseuerat And.Alcia.libr.2. dispu. cap.22. Nicol.Boeri.decis.13. numer.20.

14 Circa quod illud consideratione dignissimũ esse censeo, quod licet is qui naturalitatis literas impetrauit horum Regnorũ priuilegijs immunitatibus fruatur, quibus ipsi ciues originarij, ita scribit Bar.in.l.si is qui pro emptore.ff.de vsu cap.3.prin.q. & in l.si maritus.§.Iuliæ.ff.de adul. & est bonus text.in.l.sed si acccepto.ff.de iure fis.tradit Rom.cõs. 62.col.2.versi. quod autem censat, Cuma.consi.178.col.3.versic. Quinto probatur. Deci.consil. 183.num.10.Hypo.de Marsi.cõsilio.127.num.2.vol.2. Ruy.cõs. 200.num.19.& 20.lib.2.Boer.decis.260.num.17.Iacob.Menoch. consi.166.vol.2.num.15. Cateli. Cotta, in memor.iuris in memori.incip.Ciuium. Quia ex priuilegio potest quis cõsequi ius naturalitatis regni, vt habetur in. d.l.ciues.C.de incolis.lib.10.vbi glos.& Ioan. de Platea.& Lucas de Penna.& tales sunt veri ciues vt in.l.1.ff.ad muni.not. Bal.in. l.penu.§.quæ in filio.ff.de adop. & in.l. in vrbe.ff. de sta. homi. Hinc deducitur, quod licet exteri, qui apud nos negotiandi causa versantur, non possint habere eos annuos redditus, quos vulgo, *iuros*, appellamus obtinere tamen possunt, si habuerint Principis rescriptum, quod Hispani, *Cartas de naturaleza*, nuncupamus. Ex hoc quoque emanat, quod cum Hispali nõ possint esse iudices forenses, sed tantum illius ciuitatis originarij. Illud verò iudicandi munus habere poterit qui principis concessione factus est originarius ciuis. Nec ad hoc alienum est, quod si in literam Collegijs eorum statutis cautum sit, vt nullus exterus admittatur

mittatur, vt cautum est in Collegio celeberrimo D. Iaco. Zebedei Salmanticensis, qui dictum rescriptum habet excludi nó debet, sic tenet Ferd. Mench. de testa. lib. 3. primæ part. §. 3. nu. 295. Ex simplici tamen concessione naturalitatis alienigena non poterit beneficium consequi, nisi expresse hoc sibi fuerit indultũ: ita scribit Gregor. Lup. in. l. 2. in verbo, *Muger sea natural de otra*, tit. 4. par. 4. Nam cum in hoc casu peculiari grauissima, & publica causa desideratur, & dictæ literæ nullius sunt mométi nisi forma Regijs legibus præscripta fuerit obseruata, quę si non interuenerit obseruandę literę nó sunt: non igitur debet generalis Principis concessio ad specialissimum casum extendi. Pro quo mire facit, quod elegãtissime de more scribit Bald. in. d. l. in vrbe ff. de statu homi. scribens ad Optiuum ciuem (nempe qui ex priuilegio receptus fuit) admittendum nó esse ad honores, ad quos non consueuere admitti, nisi ciues naturales. Quanuis hæc Bal. opinio difficultate nó careat ex his quæ prædixi.

15 Quibus quidem literis naturalitatis seruata forma Regiarum legum alienigenæ impetrare, & obtinere possunt in ijs Regnis dignitates Ecclesiasticas, & alia beneficia, hac lege, vt intra octo mensium tempus dictis beneficijs resideant alias literarum cómodo ipso iure priuantur, nec eas dignitates aut beneficia obtinere possunt, vt disponit. l. 20. tit. 3. lib. 1. ordi.

16 Dubitaui tamen circa hoc non semel, si quando exterus cũ Principis indulgentia dignitatem aliquam Ecclesiasticam, vel beneficium fuit consequitur, an possit illud eum alio permutare: & verissimum credo ei non licere, quod aliquibus rationibus innixus probat Did. Perez. in. l. 3. in verbo, *Saluo el Rey*. tit. 7. lib. 1. ordin.

Quod si exterus aduersus horum regnorum iura, & leges beneficium etiam à Romano Pontifice impetrauerit Apostolicæ literæ minime exsecutioni tradẽdę sunt, sed ad Summum Regis Senatum mitti debent, vt ab integerrimis, & prudentissimis eius Senatoribus pro illorũ prudẽtia examinentur: & quid faciendum sit ipsi decernat. Habet quidem Summus Senatus formam, & modum præscriptum, quo vti debet in his negotijs examinandis, & expediendis. Quod si iudices Ecclesiastici eas literas Regio Senatu in consulto, & legis forma prætermissa exsecutioni tradiderint, eo ipso omnibus priuilegijs naturalitatis horum regnorum priuantur, vt tanquam alienigenę nullum beneficium possint obtinere: imo ab istis regnis expellendi sunt. Laici vero istius criminis rei, si tanquam tabelliones, vel notarij, aut procuratores auxilium, & opem pręstiterint in impetratione, vel exsecutione, vel alioquocunque modo pœna capitis cum bonorum omnium amissione plectuntur. Alij vero confiscationis pęnam bonorum suorum fisco applicãdam incurrunt, vt in. l. 26. tit. 3. lib. 1. Regij noui ordinamen. circa quam aliqua notatu digna à nobis erunt annotanda. 17

18 Primò quidem, quod in his Hispaniarũ Regnis vsitatissima est comminatio dictæ pœnę aduersus clericos, & Ecclesiasticos iudices, quę fit ad amissionem rerum temporalium, quas in his regnis obtinent: deinde quod tanquam extranei habeãtur, de qua dicta Regia constitutio loquitur cuius meminit Guillel. Benedi. in cap. Raynuntius. de testamen. in verbo. Et vxorem nomine, Adelasiam. 2. decisi. num. 460. Caro. de Grassa. li. 2. Regali. Frá. iure. 7. col. penult. D. Didac. Couar. in practi. quæstion. capit. 35. num. 3.

19 Secundò, quod non solum in casu dicta lege Regia expresso, sed in alijs multis Apostolicæ literæ ad summum senatum deferuntur, sic apud Hispanos potestas seu facultas legatorum à summis senatoribus ante earũ vsum pro negocij magnitudine examinantur, vt Pontifex summus cõsulatur, quibus facultatibus in his regnis vti conueniat quæ autem sint relegandæ cum etiam Nuntij ipsi exteri sint, oportet vt intelligant, quæ ab illis sint præcauenda, ne falsis aut importunis precibus decipiantur vt testatur D. Couar. in pract. q. c. 35. num. 4. quod in Gallia, & Flandria frequentissimum esse refert Carol. Molin. in regul. Cancel. de infirmis resig. num. 139.

20 Tertiò, idem ad vnguem obseruandum est sub eisdem pęnis, & comminationibus quotiescũque Apostolicæ literę impetrantur in derogationem Regij iuris patronatus, vel cæterorum Laycorum horum regnorum, vt dicta Regia lex diffiniuit, & lex. 5. tit. 6. lib. 1. noui Regij ordina. circa quas Regias constitutiones multa lectu nõ indigna pro eius singulari eruditione congerit. D. Couar. in pract. quæstion. capit. 36. Est sane remedium hoc vtilissimum, ne dicam necessarium, vt regia authoritate Summi senatores literas Apostolicas quibus iuri patronatus Laycorum derogatur diligenter examinent earum exsecutionem suspẽdentes quousque Pontifex Summus consulatur, certiorque fiat quam graue scandalum ex his derogationibus oriatur quãtaque mala inde sequantur: quorum illũ potissimũ videtur quod Layci à pietatis operibus, nempe donatione, constructione, & dotatione Ecclesiarum cum maximo Reipublicæ Christianæ damno abstinebunt. Sunt quidem apud nos quam plurima sacerdotio siue beneficia ad ius patronatus expectantia, quorum vestigia apud antiquos idolis seruientes fuerunt, dicta gentilitia, idest generis seu familiæ certæ: quæ reditus annuos sacrificulis suis præbebant. De quibus meminit. Cicero de Aruspicũ responsis. Sic Micheas vir in monte Ephrain, idolum sibi fecit, & eis exstruxit ędiculam constituitq; ibi Sacerdotem, cum certis reditibus percipiendis, vt habetur lib. Iudicũ Israelis. cap. 17. & 18.

Apud Ethnicos vestigio fuerunt sacerdotijadius patronatus expectantis.

Quarto mittendæ sunt ad Regium Summum Senatũ Apostolicæ, literæ alijs casibus dictis Regijs legibus expressis quos supra num. 18. & 19. tradimus.

Quintò, nec à nobis erit omittendum iustissimas esse sępæ iã allegatas Regias constitutiones 21

non

non sane eis aliquid continetur quod summi Præsulis maiestaté lædat, vel purissimas eius aures offendat, hoc alienum est à Catholicis Regibus nostris qui Pótificum decreta, Sacrosanctasq; eorum sanctiones pro ipsorum pietate, & in Deum religione colunt, & venerantur, sed ideò literarum exsecutio suspenditur, vt Pontifex summus certior factus intelligat, quod quátisq; incalamitatibus, & erumnis ista Hispaniarũ regna afficiantur quando falsis precibus, & suggestionibus gratiæ Apostolicæ impetrantur quas Sanctissimus Antistes minime concederet, si ea damna, & incommoda quæ maxime aduersantur spirituali Ecclesiastico, & temporali regimini præ oculis haberet, iuri igitur consona est suspensio exsecutionis dictarum literarum, vt in cap. si quando. de rescrip. vbi Alexáder tertius. *Patienter* (inquit) *sustinebimus si non feceris quod praue nobis suggestione fuerat insinuatum.* Et conducit text. in. l. si vendicare. C. de pœnis, & in cap. cum apud Thessalonicam. 11. p. 3. c. sunt quidam 25. quæst. 1. & in. c. 1. 40. distin. & in. c. manet. 24. q. 1. & in cap. si quis non recto. 24. quæst. 3. glo. in auth. de menda. prin. §. de inde competens in verbo, núncians, & in auth. vt determinatus sit numerus clericorum. §. vltim. in verbo, Contradicere colla. 1. tradit latissime Fel. in. cap. nihil. de præscrip. & faciunt, quæ scribit Thom. 2. 2. q. 69. art. 4. versic. Secundo respondeo, & Caietan. 2. 2. quæst. 39. art. 2. versi. in responsione ad secundum, idem Caietá. in tracta. de auctoritate Papæ, & concilij. c. 27. versic. ad secundã rationem, Turr. Crem. libr. 2. de Ecclesia, cap. 106. Cardi. Iacob. in tractat. de Concilijs lib. 8. art. 3. versi. quintum remedium.

22 Sextò, vt quę pręcedenti versiculo dicta sunt magis elucescant scire oportet, quod non solum Hispanię Reges dicto iure vtuntur, sed alij Christiani orbis Principes, vt testatur Ioan. Driedon. vir. pijssimus pariterq; doctissimus in lib. primo. de libertate Christiana pag. 183. Ipseque elegantissimis verbis hoc corroborat, quæ in lectorum gratiam hic referre constitui. *Hic sciendũ est quod aliud est potestatem sæcularẽ absolute mandare aut cõstituere, nequisquam pareat illis literis Apostolicis iustitiã aut gratiã concernentibus, aut ne exsecutioni mãdet easdem. Aliud vero est potestatem sęcularem mandare aut cõstituere, vt sine suo beneplacito, & examine nemo pareat huiusmodi literis neq; exsecutioni mandet easdẽ. Nã primum cũ sit redirecte contra potestatẽ, seu libertatẽ Ecclesiasticã, est eã prorsus tollere, & extinguere neq; potest fieri absq; contẽptu Ecclesiasticæ potestatis, neq; potest ex ipsius Põtificis priuilegio cõueniri Regi aut sæculari potestati. Secundũ autem videtur posse fieri absque contemptu potestatis Ecclesiastica, & absq; iniuria, aut odio, aut grauamine seu præiudicio Ecclesiasticæ libertatis, & sanctæ sedis Apostolicæ, vel literarum eiusdem. Potest enim contingere, quod Princeps quispiam aut ex priuilegio seu commissione Papæ, hoc faciat: sicuti Carolus Imperator habuit ex priuilegio synodi, ne sine suo consensu inuestiretur, vel consecraretur*

Ioann. Dried.

retur Episcopus, aut ex causa rationabili secundum congruẽtiam loci, & tẽporis, ad sic statuendum atq; mandandũ moueantur propter abusus tollendos ne præficiantur, aut inidonei, qui vel per nimiã importunitatem, falsasque suggestiones literas Apostolicas impetrarunt, vel impetratis abuti volunt: ad oppressiones pauperũ qui alioqui sub prætextu literarũ Apostolicarũ lõgis litibus grauibusq; sumptibus vexari possent, non quod potestas sæcularis velit sibi aut iudiciũ ecclesiasticarum rerum vsurpare, aut viros idoneos authoritate Apostolica institutos impedire, aut super illorũ idoneitate iudicium sumere, sed quod velit ad ædificationem reipublicæ, statũ ecclesiasticũ promouere. Vnde quotidie cernimus Prælatos, & alios disputare de mãdatis de rescriptis ac literis Papæ, quæ tangũt ecclesiastica negotia, collationes, beneficiorũ præbendarũ, & dignititatũ. De omnibus literis, & mãdatis Papæ præsumendũ quidẽ est, quod eis oporteat, obedire, modo constet, aut cõstare debeat tales re vera esse literas à Sede Apostolica emanatas, substãtiuis etiã rationibus, & causis, quibus ipse Papa verisimiliter motus inductus est ad præcipiẽdũ. Et ideo nõ debes ista præsũptio tã violenta esse, vt non liceat huiusmodi mandata etiã verissime emanata à Sede Apostolica examinare & inuestigare solicite, an eis oporteat obedire tametsi hoc maxime pertineat ad indices ecclesiasticos quibus huiusmodi literę mãdatũ Apostolicorũ dirigũtur. Hæc Driedonius.

23 Superest tñ pro huius materiæ, exacta cognitione inquirere quis exterus, quisuè regnorũ naturalis, dicatur, quod apud suos Gallos declarat Petrus Rebuff. in tract. de literis naturali. ad finem num. 20. 2. Thom. consti. Fran. apud nos vero est Regia constitutio. 19. tit. 3. lib. 1. ordin. noui, quæ hoc egregie his verbis diffiniuit. *Ordenamos y mãdamos, q̃ aquel se diga natural, que fuere nacido en estos Reynos, y hijo de padres, que ambos à dos, o alomenos el padre nacido y natural en estos Reynos: ò aya contraydo domicilio en ellos: y demas desto aya viuido por tiempo de diez años, con q̃ si los padres siendo ambos, o alomenos el padre nacido y natural en estos Reynos estando fuera dellos en seruicio nuestro, o por nuestro mandado, o de passo, y sin cõtraher domicilio fuera destos Reynos, ouierẽ algũ hijo fuera dellos, este tal sea auido por natural destos Reynos. Y esto se entienda en los hijos legitimos y naturales, ò en los naturales solamente: pero en los spurios disponemos y mãdamos, q̃ las qualidades q̃ cõforme a lo susodicho dispuesto, se requieren en los padres ayan de cõcurrir y concurran en las madres.*

singulariter interpretatur regia constitutio. 19. ti. 3. lib. 1 noui ordina.

Circa quam Regiam sanctionem aliqua à nobis erunt annotanda, in actionibus forensibus frequentissima.

14 Primò, quatenus ea lex dicit. *Que aquel se diga natural, q̃ fuere nacido en estos Reynos:* Loquitur quidem de his Regnis Castellæ, & Legionis. Ex quo sequitur quod nati in Regno Aragoniæ, & Nauarræ, exteri sunt neque apud nos possunt beneficia Ecclesiastica obtinere, ita in proprijs terminis scribit Doctor Didacus Perez in l. 18. titul. 3. lib. 1. ordin. veteris in glos. incip. *Que ningun estrangero.* Asseuerans sic

Nati in Regnis Aragoniæ, vel Nauarræ an exteri horum regnorum quo ad beneficia obtinẽda indicẽtur.

ætate

ætate nostra fuisse iudicatũ. Nã cum quidam Martinus Vicẽtius Sacrę Theologię,& artium magister,postquam fuit electus Canonicus Zamorensis, postea vero eo fuit priuatus quia Tarraconensis erat. Et potissima ratio est, quia licet dicta regna fuerũt adiuncta regiæ coronę, non tamẽ hoc immodum submissionis factum est. Sed pristino robore remãserũt:qua ratione,regna ipsa suis proprijs legibus,& moribus regenda sunt argum.l.si quãdo.C.de appell.tradit Bart.&nouissimi in.l.si conuenerit.§.si nuda.ff.de pignor.acti. idem Bart. in tract.de alluui.sub rub. de insula.colum.3.Doctores in capit. translato. de constit. Iass.in.§.in personam,col.3.Insti.de acti tradit Matthęus de Afflict. in constit.Neapoli.lib.3.Rub.23. num. 3. Aymon Craueta. de antiquitat.tempor.4.p.num.27. Ioann. Fran.de Ripa in.l.1.ff.de legibus num.19.& libr.1.respon.de legi. & cons.21.Ioan.Go.in.l. omnes populi. col.3. ff. de iust. & iure. Brun.in tracta. de augmen.fol.8. Barthol. Cassa. in consuetudin. Burg.tit.de succession. *Desbaster*.rub.8.nume.41. Burg.de Paz in.l.1.Tauri,num.451. Quo loco testatur quod iam peculiari concessione indultum est, originarijs Regni Nauarræ,vt quoad beneficia reputentur naturales horum Regnorum, vt regia sanctione decretum fuit.28. mensis Aprilis,anno.1553. condita in loco vulgariter noncupato,*El pardo*. De qua etiam meminit Ioan. Olan.in antonomiiuris cõmun. & Regij in præfa.num.20.Sic aliquando fuisse pronuntiatũ refert Burgos, in pręcitato loco. Et ea ratione vidimus iam in his regnis plures originarios Regni Nauarrę viros doctissimos quibus regnum illud floret beneficijs Ecclesiasticis, & dignitatibus frui.

Secundò,ex dicta Regia constitutione iam diffinitũ est,quod olim apud Hispanos fuit nimis controuersum,vtrùm sufficeret vt quis horum regnorum naturalis censerętur natũ esse ex matre alienigena,si pater fuerit naturalis, probat quidem ea lex hoc sufficere,ibi.*O alomenos el padre sea assi mesmo nacido en estos Reynos.* Quod iuri communi cõsonum est, cum filius paternam originem, non vero maternã sequatur.l.assumptio.§.filius.d.ad municip.l.filios. C. de municip. & origi.lib.10.tradit Fel.in cap. Redulphus de rescrip.nu.4.& latissime Boeri.decision.13. & in consuetudi.Bitur.§.vltim.tit.de testamen.colum.fina. Bart. Cassa.in consuetud.Burg.tit.de cõfisc.§.1.numer.37.Guil. Bene. in rep. capit. Raynuntius de testamen.in verbo.Et vxorem nomine Adelasiam.num. 10. 42. cum sequent. 25

26 In contrarium tamen erat Regia,lex Henrici Regis huius nominis tertij condita. anno.1396. his verbis inter alia.*Ordeno y establezco duradero por siempre, que persona,o personas del mundo,aunque sean Cardenales,ni ayan Arçobispados,ni otras dignidades, ni Calõgias,ni prestamos,ni otros beneficios algunos,en todos mis Reynos y señorios en lugar, o parte alguna dellos,saluo aquel o aquellos q̃ fueren verdaderos naturales de padre y madre,*

Late interpretatur Regia Hispanorũ lex condita ab Hẽrico Rege, huius nominis tertio anno. 1396.

y madre, y nacidos en ellos.

Fuerunt tamen multi non pęnitédæ authoritatis viri qui asseuerarunt illã Henrici Regis sanctionem non habuisse legis generalis authoritatem quia nec publicata, nec recepta fuit, quod quidem in causa fuit, vt cum casus iste quodam accidisset in Regio Senatu, nempe quod quidã ex patre naturali genitus, & ex matre alienigena beneficium Ecclesiasticum possedisset, controuersum fuit, an hoc ei liceret, tãdem Cæsare consulto is possessor, vsque ad mortem beneficiũ retinuit. Et cum postea similis casus contigisset eodem Cæsare Maximo consulto bis in eo dissenserunt Regij Senatores, & causa, vt anceps, & ambigua alijs iudicibus, terminanda remissa fuit, ita auditu percepisse à quodam aduocato testatur Doctor Burgensis. in. l. 3. Tauri. 1. par. n. 377. ad finem. Sed iam hodie placatæ sunt hæc controuersiæ ex dictæ legis decimæ nonæ decissione, ideoque Doctoris Burgensis opinio, qui contrarium asseuerabat, ex dicta lege Henrici amplectenda non est.

27 Tertiò, Regia illa constitutione decissa est grandis illa quæstio, in qua fluctuauit insignis Greg. Lup. in. l. 2. in verbo, *Maguer*, titul. 24. partit. 4. nec ausus est, eam decidere, sed posteris decidendam reliquit, videlicet an is qui ex parentibus naturalibus horũ regnorum, natus fuit extra regnum in transitu, videlicet quando parentes non habebant, animum constituendi, ibi domicilium dicatur naturalis, diffinit lex illa cum naturalem, idem iure communi probari videtur in. l. filios. C. de muni. ex orig. libr. 10. cuius verba sunt. *Filios apud originem patris, nõ materna ciuitate, & si ibi nati sunt, si modo non domicilijs retineantur ad honores, seu munera posset compelli, explorati iuris est.* Et ibi ad hoc notat Ioann. de Platea. ad idem etiam conducit tex. in. l. ciues, in fine. C. de incol. ibi. *Vnde cũ profectus est, peregrinari videtur.* Ex quo enim quis habet animum se transferendi in alium locum, fingitur non esse in eo loco, vbi habitat de præsenti. l. quæsitum. in fine. ff. de lega. 3. facit lex hæres absens. ff. de iudi. capi. Romana. de foro comp. lib. 6. l. si quis post hac. C. de ędifi. priua. & opinionem istam amplectitur Bart. in dict. l. filios. Ab. in. c. Redulphus, de rescrip. vbi Felin. & Barba. n. 97. & consi. 52. volum. 2. Bal. Angel. Alber. & Paul. de Castro in lectura Bononiensi post Cyn. Petrum, & Nicol. de Neapo. in. l. huiusmodi. §. legatum. ff. de legat. 1. vbi Ang. scribit hoc audiuisse, à quodam magno Doctore Alberi. per illum text. in. l. Titius. ff. de actionibus emp. Deci. in dict. l. hęres absens. §. proinde. colum. 2. Iacob. de Sancto. Georgio. in: §. si quis tutelam numer. 35. eiusdem legis Ias. consi. 117. volumi. 3. quam esse veriorem sententiam, & secundum eam vidisse in regio consilio, pronuntiatum testatur Gregor. in dict. l. 2. Matthæ. de Afflict. decisi. 384. num. 3. eandem communem appellat. Nicolaus. Boeri. decesi. 13. numer. 52.

In contrariam tamen sententiam itum est, à plerisque, qui arbitrantur,

bitrantur, quod quomodocúq; quis nascatur effici ciuem originarium loci, in quo nascitur, licet nascatur, in transitu, ita tenet Paul. de Castro secum palam in eadem lege desidens, nempe in lectura Patauina, dicto. §. legatum, quem ibi sequitur Ioan. de Imo. Rapha. & Alexan. qui dicit hoc sibi in puncto iuris placere Angel. illius text. authoritate innixus. §. siquis igitur in auth. quib. mod. natur. effici sui Hier. Cag. in rub. de orig. iur. colum. vltim. Lud. Bologni. de priuileg. Scholar. in verbo, nec suos ciues. Qui leuissimis fundamentis mouetur, sed tenenda est cómunis séntétia quæ in terminis iuris scripti verissima est, & ideo seruanda, etiam si non haberemus Regiam legem ei consonam, quam vltra supra allegatos dicit communem, Ripa in tracta. de pest. titulo de priuileg. cótracta. num. 82.

Quæ communis opinio procedit, etiamsi pater, vltra decenniú extra regnum exstiterit, adhunc si filium ibi procreet & legitimú vel naturalem modo animum redeundi, ad hæc regna habuerit talis filius naturalis huius regni iudicandus est, quod ea neruosa, & efficaci ratione comprobatur quia quam quis recessit ab aliquo loco animo redeundi nó dicitur ciuis illius loci, ad qué ire destinauit, etiam si vltra decennium absens fuerit, vt supra dictum est, & suffragatur text. in. l. ex facto in. 2. versi. *Rerum anté*, Cum sequenti. ff. de hæredi. insti. etiam si per mille annos ibidé steterit, vt inquit Bar. in. d. l. 2. C. de incolis. lib. 10. quam opinionem: post hæc scripta legi tenere D. Azeuedo in. l. 9. tit. 3. lib. 1. ordi. noui. Qui animus redeundi, protestatione tépore absentię facta, & alijs coniecturis probari potest, si licet, quia in hoc regno domum, vel immobilia bona semper habuit, & in exteris regnis nulla immobilia emit, & alijs probabilibus coniecturis pro iudicis arbitrio.

Ex quo eleganter scribit Paul. de Castro in dict. §. legatum, n. 3. quod si statuto caueatur, prout Bononiæ, quod nullus Doctor possit esse, de collegio iurisconsultorú vel medicorú, nisi sit originarius ciuis, quod si mater casualiter ab est, & ibi parit, certe, fingitur filius natus in ciuitate in qua mater incolatum habet, & asseuerat Paul. se hoc vidisse in factj contingétia in filijs quorundá Doctorú suæ ciuitatis natis alibi, vbi parentes conducti erant ad legendú qui filij paterná origenem retinuerunt. Quæ senténtia cóprobari potest ex his quæ eleganter scribit Mart. Nauar. cons. 41. tit. de præbend. 28

29 Hinc etiá obiter declarari potest, constitutio. 7. nostræ Complutensis Academiæ lib. suarum constitutionum qua sancitú est vt nullus ex domiciliarijs seu in collis huius populi Complutensis possit eligi, in collegialé, vel capellaniam insignis, & maximi collegij toto terrarum orbe celebratissimi Diui Illefonsi, certè si mulier aliqua ciuis Complutésis alibi in trásitu pareret, filius sic natus minimè in dicto collegio eligi potest, quod scio aliquando fuisse disputatum.

Ex quo sequitur egregia interpretatio 30

pretatio ad l.25.tit.7.lib.1. noui ordi.qua stabilitum est, non licere horum regnorum naturalibus, extra regna ista in alienis Academijs Regia lege prohibitis, literis incumbere sub pœnis ibi diffinitis. Non quidem eius sanctio nec pœnarum constitutio, locum obtinebit quando aliquis naturalis istorum regnorum in extra Academiam, ad aliquem gradum in alia Academia promouetur in transitu tamen, tum quia hoc casu cõstituto, cessat ratio illius cõstitutionis, quę continetur in procemio. Tum quia expresse loquitur aduersus eos, qui in dictis Academijs resident studiorum gratia, ibi. *Que en tales Vniuersidades, estudiando, y residiendo en ellas.*

31 Nec ab hoc est alienum quod tradiderũt Bald. Alberic. & Paul. in dict. §. legatum, quod si propter bellum vel ob aliam causam animalia ciuium alicuius parochiæ fugiant ad aliam, & ibi pariant quod decima soluenda est parochiæ à qua recesserunt, sequitur Boeri. dict. deciss. 15. nu. 54. qui est videndus. Stat tamen apud nos, circa hoc egregia constitutio, in l.9.tit.20.part.1. qua cautum est, non deberi decimæ animalium Ecclesiæ in cuius parochia in transitu parturiunt nisi per integrum mensem ibi permansisset.

32 Quibus finitum est, quod scribit Roma. cons. 263. & seq. quod absens ille iudicandus non est, qui ex legitima causa recessit cito reuersurus, quod multis iuribus, & rationibus corroborat, quibus innixus ipse consulit, ꝙ ille qui iurabit continuè stetisse in ciuitate Lucana, non est periurij reus licet probetur quod aliquo tempore absens fuerit pestis causa.

Quartò, ex etiã dicta lege colligendum est, quod quanuis is, qui in aliquo populo decem annis habitauerit habendus sit pro naturali, & priuilegio naturaliũ gaudere debet, ad quod est optima lex. p.2.tit.24.p.4.ibi. *La dezena por morãça de diez años, que fagan en la tierra, maguer, sea natural de otra.* Et probatur in. d.l. 2.C. de incol. & est vidẽda lex.32 tit.2.part.3. 33

Et ideò licet Regijs constitutionibus sit decretum neminem nisi ex his regnis naturalem proxonetam seu cambiorum interuentorem creari posse, tamen alienigenæ, qui per decẽnium in hisce regnis, sunt commorati ad prędicta officia possunt admitti vt à summis consiliarijs iudicatũ fuisse testatur. Doct. Burg. de Paz in.l.1.Taur.3.conc.n.373. 34

Sed quo ad obtinenda beneficia speciali iure stabilitum est, quod pater illius qui vult in his regnis beneficium obtinere contrahat in eis domicilium, & per decẽnium habitet ita illa lex diffinit, ibi. *O aya contraydo domicilio en ellos, y demas de esto, aya viuido por tiempo diez años.* Itaque minime sufficeret habitatio decennalis, nisi alias domicillum contraxerit, quod contingere potest, quando quis, se suamq; familiã alendo, negotiando, animo perpetuo permanendi larem sibi cõstituit. l. Labeo iuncta gloss. 1. ff. ad Municip. facit lex post liminij. §. fi. ibi. *Siue animus.* ff. de c. & post. lim. reuersis, & est tex. in d.l. 35

d.l.ciues iuncta gloss. in verbo, *Larem*. C.de in colum. vel quando trãstulit maiorem partem fortunarum suarum, vt in.d.l.ciues & in.l.2.C.vbi. senato. vel clar. tradũt hos casus, & alios Iacob. Rebuff.in.d.l.ciues.Beltran.cõsil.75.col.2.vol.2.Mar.Soc.Iuni. consil.7.nume.6.volum.2. Item necessarium est, quod dicta habitatio non fiat animo redeundi ad patriam, nam quando quis ad tempus determinatum est in aliquo loco de eo discessurus, non dicitur incola etiam vltra decennium.l.ex facto.ff.de hęred.inst. notat.Bart.& Angel.in dict.l.2. C.de incol.Angel.in.l. hæres absens.§.1.ff.de iudi.Gregor. in.d. l.part.

36 Quintò, quod is qui secundũ decisionem dictæ legis, sit iudicandus naturalis istorum regnorum, vt admitti possit ad beneficia Ecclesiastica, si tamẽ regna ista reliquerit, & se in aliã prouinciã nõ trãsfert subditã Regi & domino nostro, vbi domicilium constituit iuribus naturalitatis priuatur, vt voluit gloss. secundum vnam expositionem in l.in adoptionem.C.de adopti. tenet Bald. in authent. sed omnino.C.ne vxor pro marito. Et hac ratione si naturalis regni huius se confert in regnum Franciæ animo perpetuo ibi, permanendi non poterit apud nos beneficium, vel Ecclesiasticam dignitatem possidere, ita tenet insignis Greg.in.l.5.tit.24.part.4.dicens hoc esse notandum.

37 Nec refragatur huic sententię tex.in.l.penul.ff.de sena.quo dispositum est, quod licet senatores in vrbe domicilium habere videatur, tamẽ & ibi.vnde oriũdi sunt domicilium habere intelliguntur, quia domicilium quod venit ex accidenti minime mutat causam originis, quod etiam probatur, in.l.fin.de muni.& origi.lib.10. Vbi translatio domicilij de loco originis in alium locum, vbi quis vult facere incolatum non facit locũ originis perdere, imo in vtroque loco subit munera cuius legis authoritate. Bartho.assumptio.§.1.ff.ad Municip.reprobat glos. ibi asserentem quod in loco originis, post translationẽ domicilij non subeat, quis munera vel honores. Nec refragatur.l.filios.C.de municip.orig.lib.10. qua dicta glo. fundamentũ suscepit, quia loquitur respectu originis filij eius qui mutauit domicilium originis, non vero loquitur de loco originalis ipsius patris, qui mutauit domiciliũ. Et dictæ legi penult.ff.de senatori.potest respõdere, vt procedat quando locus domicilij, & locus originis sunt sub eodem Rege vel Regno, secus si locus domicilij, in alio regno constituatur, quia is videtur renuntiare priuilegijs, & fauoribus concessis naturalibus regni transferendo domicilium extra regnũ, ita Greg.in.l.5.ti.24.p.4.

Sextò, perpedi etiam circa dictam constitutionem, potest, vtrum tempore natiuitatis filij desideretur, quod pater in his Regnis domicilium contraxerit, & per decennium vixerit, vel sufficiat, quod medio tempore filius nascatur, & postea quod deficit ad vnguẽ adimpleatur, itaque quod tempore beneficij cõferendi nihil desideretur, ex his 38

N quæ

quæ Regia lex desiderat, & nisi me mea non fallit opinio, cēseo id sufficere, cum satis sicillius dispositio hoc modo seruari, quod eius menti consonum est, sic etiam eam declarat D. Azeuedo, vbi paulò ante allegaui. num.9.

Officiū insuper diuinū, vt tenentur non recitarunt.

CAPVT. LIIII.

1 *Clericus officium diuinū non recitans qua hodie pœna puniatur.*

1 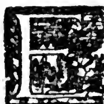

EX dispositione Lateranēsis Conc. tēpore Leonis. X. celebrati, in sessione nona, a in. c. de reformationibus curię, & aliorū, delictū hoc tali pœna punitur: videlicet quilibet habens beneficiū cū cura, vel sine cura, si post sex menses ab obtēto beneficio diuinū officiū non dixerit, legitimo impedimento cessante, beneficiorū suorū fructus suos nō faciat pro rata omissionis recitationis officij, & temporis, sed eos tanquā iniustè perceptos in fabricas huiusmodi beneficiorum vel pauperum eleemosynas erogare teneatur. Si vero vltra dictū tempus in simili negligentia cōtumaciter permanserit, legitima monitione præcedente, beneficio ipso priuetur, cum propter officium detur beneficium. Intelligatur autem officium omittere quo ad hoc beneficio priuari possit, qui per quindecim dies illud bis saltem non dixerit, Deo tamen vltra præmissa de dicta omissione reddituri rationem. Quę pœna in habentibus plura beneficia reiterabilis toties sit, quoties contra facere conuincatur: Hęc sunt verba Cōcilij. An autem ante eius declarationem clericus non recitans officium diuinum teneretur ad restitutionem fructuū,[b] vide Docto. in. c. 1. de celebr. missa. Dom. & Phili. in. c. fin. de resc. lib. 6. Syluest. in verbo, clericus. lo. 4. in. 23. q. Phil. in cap. postulasti. col. 9. nu. 33. De rescrip. b

SEssione nona. Adde quod huius celeberrimi Concilij meminit Mart. Nau. in. c. quan. de consecratione dist. 1. not. 7. n. 31. & nouissime in tract. de orat. c. 21. num. 58. & in manuali confesso. c. 25. nu. 121. Do. Soto. lib. 10. de iusti. & iure. q. 5. art. 6. & doctissimus Greg. in. l. 34. tit. 6. in verbo, *La yglesia*, part. 1. Et dicti Cōcilij constitutionē credendū est spiritu diuino fuisse promulgatam, vt asseuerat doctissimus Iacob. Menoc. de arbi. iud. q. lib. 2. cent. 5. casu. 429. num. 11. quem post huius practicę secundā ęditionem legi. Quanuis Car. Mol. in cons. par. tit. 1. §. 30. num. 49. secundum nouissimam ęditionē asseueret, non constare, nec apparere, ita in Concilio Lateranensi statutū, nec moribus gentium receptum fuisse. Imo nequaquam Reipublicę Christianę, quod ita statuatur cōuenire nec laqueus multitudini inijciatur. quod in legibus cōdēdis, & maxime periculū animę cōcernētibus, summopere A

mopere vitandum est,cap.de viduis,in.2.27. quæst.1. & late per Ioan.Gers.in tract.de reg. mor. col.4.non tamen negat Mol.ibi quod clericus qui horarias preces omiserit iudicis arbitrio puniendus non sit. Imo, & beneficio Ecclesiastico vltra fructuũ perceptorum restitionẽ. Vt communem esse nostrorum sententiã fatetur Bello.cons.56.num.3 Iul.Cla.in pract.crim.§.fin.q.73. versic.Item clericus, qui non dicit.Sed quo ad Lateran. Concil. attinet. egregius Nauar. d. c.25. num. 124. constanter asseuerat, illius constitutionem diuino iuri consonam esse, & ea ratione seruandam,prout ipse eã in practica receptam vidisse testatur. Sed Domin. Soto.d.art.6. etiam si meminerit Latera. Concil. admonet tamen non omnino receptũ esse huiusmodi decretum atque ideo cautè, & secluso omni rigori esse interpretãdũ,vt ad omissionem quamlibet horarũ nempe vnius aut duorum dierũ fieri non debeat restitutio. Vide tamen multa quę circa constitutionem.d.Concilij scribit Mart. Nauar.in.d.tract.de oratione.c. 21.Quod quidem Concilium,in hoc Archiepiscopatu Toletano obseruari debet. Vt sinod. consti.sancitũ est,tit.de celebr.miss. cap. 14. quod capit. arbitrariam pęnam imponit clericis qui beneficium Ecclesiasticum non habent, & horarias preces omiserint recitare. Est tamen de hoc nouissima Sanctio Pij Quinti Pont. Max. quæ vulgo circunfertur.

Quã quidẽ egregiã cõstitutionẽ multis declarationibus egregie de more ornat insignis Mar. Nauar.in man.conf.c.25. num. & in tract.de oratione.c.7.n.33. qui in.d.c.25.numer.10. & in.d. tract.de oratione.c. 21. num.11. cum seq. plures casus recenset, in quibus quis excusatur à recitatione horarũ canonicarum,& Dom.Soto lib.10.de iust. & iure quæst.5. art.3.

A *D restitutionem fructuum.* Vide De. in.c. cum omnes in.2.lectura col.2.de cõsti. Adr.in.4.sent.intract.de rest.in quæst.An clericus teneatur restituere quidquid vltra victum de redditibus beneficij consumpserit vers.pro respõsione Iass. in in.l.Scriniarios.n.6.C. de testa. mili.Rip.in.l.vlt.q. 66.C. de reuo.donat.quã opinionẽ cẽset esse cõmunẽ gl.in prag. sanct. tit. qualiter horę canonicę sint dicẽdę.col.2.Ang.de Clauasio in summa in verbo,horę cano. §.5. qui omnes cõmuni cõsensu affirmãt clericũ horarias precesomittẽtẽ ad fructuũ restitutionem teneri. Licet opinionẽ cõtrariã probare conatur,Ab.& Car.in.c.1. de celebrat.missa. Pręp.in sum.44. dist.Fe.in.c.postulasti.n.7.de rescri.quã opinionẽcõmunẽ esse fatetur D. Episcopus Couar. lib.3. vari.resol.c.13.n.10. sed hodie iã dictis nouissimi Pontificis constitutionibus standum est.

Hæc sanè quæ de horis canonicis scripsimus, locũ obtinet etiã in clericis,qui sũt Gimnasijs studiorũ gratia.Nã& ij horas canonicas dicere tenẽtur: ita scribũt multi quos diligẽter refert Hor. Luti.Calli.de priuilegijs Schola. pri.100.vbi alios qui ab hac opi

nione recedũt commemorat, & opinionem supradictam sequitur Menoch. vbi sup. num. 12. 27. Sunt vero nonnulli casus, in quibus clericus à restitutione horarum canonicarum excusatur, quos post alios refert insignis Nauar. in locis nouissime allegatis.

Excusatur quidem Clericus ab huius capitis pœnis, quanuis horarias preces dixerit exsistés extra charitaté, ita vt Ecclesiæ præcepto satisfaciat, ita vt minime teneatur iterum eas soluere, nec ad fructum restitutionem dequa loquitur prædictum Concil. Latera. sit adstrictus tenet Abb. in c. quod quidam, de pœni. & remissi. Mart. Nauar. in. c. inter verba. 11. q. 3. n. 188. Chosm. in pragmat. sanctione. tit. qualiter horę canonicę sint dicendæ in verbo, debent, D. Couar. in. c. Alma mater. 1. part. relecti. §. 5. nume. 2. de sent. excom. lib. 6. Est sanè opinio hæc iuri, & æquitati consentanea ad multorum scrupulos sedandos. Quanuis non me latet contrariam opinionem in Clerico publicè concubinario tenuisse Abulen. in tract. cócubi. cócl. 9. & in omnibus exsistétibus extra charitaté idé insinuat Adria. summus Ecclesiæ Pręsul. in. 4. tract. de resti. c. pro clariori, ver. pro responsione Ioann. Briart. Quodlib. 22. propo. 1. & sequẽt: post Adria. Quodlib. Illud tamé apud omnes commune, & receptum est plus valoris, & meriti esse illius orationem qui est in gratia, quam eius, qui in mortali peccato constitutus exsistit.

(.·.)

Negociatores, ac alienæ rei conductores.

CAPVT. LV.

1 *Clericus, qui aliquod istorum criminum commiserit, qua pœna animaduertatur.*

2 *Quæsita per Clericum ex illicita negociatione in vsus pauperum sunt eroganda.*

Egotiari lucri causa prohibitum est Clericis, a vt in. c. secundũ, ne Cler. vel mona. Vndein Conc. Carth. 6. c. 17. sancitum est, quod Clericus aliquid excogitans turpis lucri gratia, abijciatur à clero, ac communione alienus sit. Eisdem præterea prohibitum fuit inter alia Conc. Calc. in Can. 3. conducere possessiones. b Qui vero hoc fuisset transgressus correctioni Ecclesiasticæ subiacere decreuit. Postea etiã in Cóc. Carth. 3. in Can. 15. clericis fuit prohibitũ, vt nó essent conductores, nec turpi vllo lucro, vel inhonesto negotio victum quærant: nulla etiã alia inflicta pena. Tandem in Conc. Arelatensi. 2. in capit. 14. dispositum est, quod si clericus conductor alienæ rei voluerit esse, aut turpis lucri gratia aliquod genus negociationis exerceat, depositus à clero à cómunione alienus habeatur. Facit etiam in proposito materię huius cap. Conc. Tarrac. Can. 2. Cuius verba sunt:

Cano-

Canonum statutis firmatum est vt quicunq; in clero esse voluerit, emendi vilius vel vendendi carius studio non vtatur. Certe si voluerit exercere cohibeatur à clero, cuius Concilij dispositio à Gratiano refertur in ca. cano. 14. quæstion. 4. vbi etiam vide bonum tex. Iulij Papæ, in c. quicunque in hoc proposito. Aduertendum est præterea, quod quę sita per clericum ex illicita negociatione danda sunt pauperibus, vt notat Matthæus, quem ibi refert Card. in clem. 1. in fi. de vi. & honest. cleric. Et notat Zenze. & Rai. ibi, quos refert Imo. ibi, in 2. col. Si tamen totum non reddiderint nó sunt in statu damnationis, vt notat Card. vbi supra, referendo fratrem Aluarum, & Zenze. & tenet etiam Imo. ibi referendo solum Zenze. Et vide Archid. Floren. in sua summa, in 3. part. tit. 13. c. 2. §. fi. vbi scripsit quod in foro pœnali debet clericis iniungi, vel saltem consuli quod ea, quæ taliter lucrati sunt studeāt pauperibus erogare, qui solum allegat ad hoc tex. in cap. Qui habetis. 14. q. 5. Ex quo videtur velle, quod non tenentur clerici ad restitutionem taliter acquisitorum.

C

A *Negociatio clericis interdicta eiusque rationes cōstituuntur.*

PRohibitum est clericis. Adde Regiam. l. 56. titul. 6. p. 1. vbi Greg. Lop. & à clerico negociatore, tanquam à peste cauendū esse admonet tex. in c. negociatorem. 88. distin. cuius prohibitionis tres potissimæ rationes considerari possunt. Prima quia finis eius lucrum est temporale, quod clerici contemnere debēt & habentes alimenta, & quibus tegantur contenti esse debent, ait Pau. 1. ad Thim. c. 6. Secunda quia rarissimè hæc profanæ, & sęculares negociationes absque peccati labe exercentur vnde periculosæ sunt valde. Ait enim sapiens Eccles. 27. duæ species difficiles, & periculosæ mihi apparuerunt. Difficile exuitur negotians à negligentia, & non iustificabitur caupo à peccatis labiorum. Qua propter nostrę religionis scriptores, mercatores improbant, aspernātur, vituperant veluti à virtute, & à bonis moribus alienos, Dauid equidé Psal. 70. aut ex aliorum cōputatione. 71. *Quoniam* (inquit) *non cognoui negociationem introibo in potētias Domini.* Ita enim locū illum D. Aug. interpretatur, vt patet in eius commentarijs in eum locū, vbi multa congerit circa mendacia, periuria, & innumera alia crimina huiusmodi negotiatorum. Et Diu. Chrisost. in. 2. part. Homeliarum in Matthæum inarrans illud ipsius Matthæi. c. 12. *Eijciebat vendentes, & ementes de templo.* Significauit (inquit) quia homo mercator vix aut nūquā potest placere Deo, & multa cōtra mercatores congessit Lucas de Pen. in. l. nec ipsi. Circa medium. C. de incolis, lib. 10. & in Rub. C. de eroga. mil. lib. 12. And. Tiraq. in tract. de nobilit. c. 33. Tertia ratio est quia huiusmodi negotia homines retrahunt ab spiritualibus, quibus incumbere peculiare est clericorum munus, iuxta diuini Pauli sententiam. *Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularibus.* Ad Corin. 2. in prin.

Et ex pœna suspensionis, & excommunicationis, pęnis quę cle

ricis prohibitas negaciotiones exercentibus imponitur, facile intelliges, eos mortalem culpā contrahere.c.nemo.c.nullus.1. q.3. quod verum est, si in sacris fuerint cōstituti, si autē in minoribus, & beneficia Ecclesiastica non obtinuerint, nō prohibentur eas negociationes exercere, quas possunt sæculares quia in his iura benignius sunt interpretanda, ita not. Abb. in cap. secundum instituta, & in cap. sed nec. ne clerici vel monachi, not. Alber. Trotius lib. 2. de vero & perfecto clerico. c. 52. num. 6. Ioan. à Medina in codi. de rebus resti. q. 31. versi. not. tamē, fo. 91. col. 3.

Clerici an posśint per alios negociationes exercere.

Sed vtrum illas negociationes quas clerici per se ipsos facere non possunt, posśint per alios exercere. Quod sanè eis permissum videtur, ex text. in Clemen. 1. de vita & honest. cler. Vbi clericis interdictū est officiū tabernarij, avt macelarij personaliter exercere, nec enim absque causa dicitur personaliter, nisi vt intelligamus id clericis per alios facere non prohiberi, Deinde vrget text. in Clement. 1. §. porro. de statu. monach. Vbi statutum est, ꝙ monachi, quibus per se ipsos venari prohibitum est, possunt tamen opera aliorum facere. Vnde dixit not. Alberi. in. l. humilem C. de incest. nup. cleric. cum per alium tabernam exercentem, nō amittere priuilegium clericale. Et ita quidē vt audio multa sunt monasteria, quæ ea quæ supersunt ex prouentibus suorū redditũum, mercatoribus tradunt, vt iustam aliquam negociationem exerceant. Quod sane mihi nunquam placuit, cum maximā temporalium bonorum cupiditatem præseferat.

Clericis necesśitatis causa minime prohibita est iusta negociatio.

Necesśitatis tamen causa, minime clericis prohibitum est, victum & necessaria quærere ex aliquo honesto munere cap. vlt. de vita, & honest. cleric. hac lege vt illis diuinis muneribus, quibus incumbere debent impedimento non sit vt habetur. 91. distinct. per totū maxime in cap. clericus victum, & cap. nunquā de consecrati distinct. 5. Qua ratione possunt locare animalia, vt oues, & boues, & similia, ad certum fructum dummodo per contractum alias permissum. Illis etiā permittitur rem emere, vt melioritatem cariori pretio vendant, vel aliquam rudem materiam, & ex ea aliquid fabricare, vt inde commodum, & vtilitatē reportēt, vt tenet glos. not. in summa. 14. quæst. 3. in fine nō quidem lucrū acquiritur ex negociatione, sed ex artificio, & eā sequitur Alberic. Trotius. d. c. 52. num. 5.

Clericus negotiator qualis censendus sit.

Et vt huius capitis pœnis locus sit, notandum est, eum clericum negociatorem non dici per vnius rei emptionem vel venditionē, nam negotiator is dicitur qui plures negociationes exercet. l. 1. §. licet, & ibi glo. in verbo, omne. ff. de tribu. & in prooemi. Insti. §. cumq; hoc Deo. l. semper. §. Diuus Adrian. cum lege sequent. ff. de iure immu. Bar. in procem. ff. nu. 10. idē & Bal. in. l. legatis seruis. ff. de legat. 3. idem Bart. in. l. maritum. §. qui quæstum. ff. de adult. Felin. in procemi. Gregor. columna vltim. versicul. Quarto limita. Par. de Puteo in tract. Sindi. in part. officiales

ciales.fol.87. Auiles in cap. prętor.capit.2.in verbo, *De mercaduria.* Petrus Rebuff.in tracta.de mercat.minu.art.1.gloss.1.num. 10. Tom.2. constit. Franc. Gregor.Lupe.in.l.1. tit.7. part. 5. in verbo, *Mercaderes.* Dicitur etiā is mercator,vel negotiator, qui rē emit,& non mutata forma illam vendit,vt aliquid inde lucretur,text. in capit. eijciens, & in capite quid est aliud.88.distinct. not. Archi.in capite.quanquam de censib.lib.6.Rom.in.l.sipublicanus. §.1. ff. de publi. Bertran. consf.214.colum.2.volum.nouę ędict. Et negotiator vel mercator appellatur, qui negociationem quæstuariā exercet de quo est optima lex.1. tit.7. part.5. & tenet Sanct. Thom. 2. 2. quæst. 77.art.4.

Clericus negotiator iudicādus non est qui ex proprijs fundis vel beneficij fructus vēdit.

Ex quibus sequitur,non dici clericum negotiatorem, qui vēdit vinum, granum, aut oleum, ex proprijs fundis. Itasing.tenet Abb.consil. 6.dubio.2.volum.1. Deci.in capit. Ecclesia Sāctę Mariæ de cōstit.columnn. penultim. Aymon Craue.consf.163.colum. 1.nu.3. Andr.Tiraquel.de nobilitate capit.28.num.10. doctissimus,& magni nominis aduocatus Doctor Petrus Auen.de exequen.mand.Reg.c.19.nu.34.Rolan. Valle consi.71.nu.10.vol.4. Imo non obstante prohibitione de non vendendo vinum(vt nostri dicunt)ad grossum,velminutum,possunt clerici pro sua voluntate quę dicta sunt vendere, absque gabellæ solutione. Ita tenet Bertachi. in tractat. de gab. in.7.p.prin.q.7.col.4.dicens ita fuisse iudicatum,per insignē Doctorem Hieron. Zānetinum Bononiensem. Nec dicetur clericus negotiator,vel mercator,licet id quod super est,de eo quod vilius ad suam vel suorum sustentationem emit, iusto pretio tunc currenti, carius vendat, quam emit,ita egregie tenet insignis Mart.Nauar.in manu. cōfesso.cap.25.num. 110. vnde nec puniri potest,nec ex ea venditio nē gabellam soluere tenetur, quod in practica est notatu dignum,licet id male audiant gabellari rigidissimi exactores, à quibus interrogatus sępissima ita respond.

Clericus si in negotiatione delinquit à iudice Ecclesiastico puniri debet contra Cassa. Mexi. & alios.

Si tamen clericus in hoc delinquit(puta)quia falsa mensura triticum,vinum,vel oleum vendiderit condignis pœnis ab Ecclesiastico iudice puniri debet non vero à iudice laico,nec pęnis Regiarum constitutionum, quāuis contrarium in facti contingentia interrogatus consuluitperperam Bartho.Cassan. in consuet. Burg.Rub.1.§.5.inglo. *Sil nā gracia.*nu.90.quem sequitur vir doctus,&deligens Licen.Mexia.in pragmat. taxę pan. concl.5. nu. 29.Sed opinio hęc omni iure, & ratione destituta est,nullibi sane locus aliquis Sacrorum Canonū reperitur, quo cautum sit clericos in hoc dilinquentes priuilegium fori amittere vnde receptissimis iuris regulis est standū.

Pœna à sæculari lege contra arma prohibita gestantes clericos minime cōprehendit.

Pro quo etiā mire facit.Ioan. de Platea opinio in.§. ite lege Iulia.col.4.inst.de publi.iudi. quo loco existimat pęnam lege sæculari statutam cōtra vtētes armis vetitis,minime peti posse cōtra clericum,coram sęculari iudice, etiamsi ea pecuniaria sit: quem sequitur magnus vir apud Hispanos

panos Ioan.Lup.in repeti.capit. per vestras,de dona.inter vir. & vxor.2.not.§.1. num.13. D. Couar.in practi.quæst.cap.33.num. 7.

Confutatur opinio quadã doctissimi D. Ioan. Red.

Quanuis ab hac opinione nouissimè recedat D. Doctor Ioan. Redin. quondam meritissimus Regius consiliarius,nunc presul integerrimus in libro quem de maiestate Principis inscripsit in verbo,*Non armis solum decoratã*. 2.par.num.166. qui in ea est sententia vt existimet,vtranque pœnam nempe, & pecuniariam, & armorum priuationem,corã sæculari iudice contra clericum peti posse, & ante eum tenuerunt Ioan.Fab.in.l.addictos, ex text. ibi in verbo,*Vltro procedat*.C.de Episc.audi.Auffer.in rep. Clem. 1.de offic. ordin.fol.31.nume.21. ver.13.fallit in ver.portu armorum,in reg.1. fallen. de potestate secul. super Ecclesias perso. Bened.in rep.cap.Raynun. in verbo,& vxorem nomine Adelasiã fol.87.num.436.Mouetur quidẽ doctissimus Redin. ea ratione, nam si sæculari iudici licet clericum prohibitis armis spoliare, pari etiã ratione,& pecunia multare licebit, nihil inter vtramq; pœnam interest. Certè si solum rem ipsam attendimus non videtur à veritate opinio hæc aliena. Cum pecuniæ verbum generale sit omnia comprehendens, sed si modum exsequendi attentè cõsideremus , in quo huius rei vis consistit, magnam differentiam inueniemus.Nam ad aliud est, armatum clericũ facto ipso, armis spoliare,aliud iuris ordine seruato pecuniam exigere,non quod inter arma, & pecuniam aliquid intersit, quia & pecuniam cum extra pecuniam exportaret , lege prohibente , posset sæcularis iudex,vel eius exsecutor, propria authoritate clericum spoliare,sicut & armis, si ipso facto ex portantem inuenisset,non tamẽ liceret iuris ordine seruato,in armis,nec in pecunia eum cõdemnare,& huius rei discrimen clarissime constat,quia alterum facti est,quod nudum factum respicit , alterum vero iurisdictionis est, quod est maius: vnde iure permissum est creditori,fugiẽtem debitorem apprehẽdere, vt in.l.ait prætor.§.si debitorem.ff. quæ in fradem credi.tradit latissime Suar.in.l.2.titul.*De los emplazamientos*.Versi.fin.lib.2.for. ll.quam esse communem fatetur Ripa.in capit.1.num.88.de iudi. & multis iuris locis facti exsecutio permittitur, vt per Iass. in prin.instit.de act.num. 6. & ibi Gomezi. Non tamen creditori citare eum liceret , absque iudicis præcepto,quia hoc iuris exsecutionem,illud autem factum continet.Vt probatur in.l.neminem.Quę in criminalibus loquitur,& in ciuilibus vt in.l. ad peréptoriũ,cum lege seq.ff.de iud. Parique ratione, maritus adulterum in fraganti crimine inuentum impune occidere potest.l. 1.l.marito quoque. ff. de adult. Regia.l.13.tit.17.par.7.non vero posset in adulterum ius dicere, iurisdictionem exercendo, & in terminis hanc opinionem contra præfatos authores tenet doctissimus D. Franc. Sarmiento selecta interpretata.lib.7. capit. 8.numer.2.quæ apud nos seruatur.

Sic

Sic apud Hispanos frequentissimus vsus obtinuit, vt clerici cũ armis deprehensi, ab exsecutoribus,& ministris sæcularis iurisdictionis,armis spolientur,vt testatur insignis D.Couar.lib.2. variarum resolu.c.fin.ad finẽ,Petrus Plaça lib.1.epito.delicto. & 8.nu.26.Quod Reipublicæ trãquilitati,consentaneum esse existimo,ne clerici armis abutentes innumera crimina committant. Minime tamen ex superiori traditione,ab ipsis sæcularibus iudicibus possent puniri, scribit tamen hug.Mart.Nauar.cons.44. tit.de sent.excom.ministros,vel apparitores sæculares, grauiter coram Deo peccare, capiendo, clericos ea mẽte,vt captis armis eos dimittant,cum sine iusto titulo capiant,cum minime deducant eos ad suos iudices ob quã causam, facultatem ea arma capiẽdi,obtinuerunt. Minime tamen in animæ iudicio,condemnationis ad restitutionem tenentur,quia ob turpem,& illicitam causam, data & accepta fuerunt,nempe ne ad iudices cõpetentes deducerentur, quo casu cessat restitutionis obligatio. Nauar.in Manuali.c.17.num.30.scribit etenim egregie Nauarr.dicto consilio numer.fin. sæcularẽ iudicem competentem esse, ad restitutionem armorum clericis faciendam,non vero Episcopus: si vero clericus armis spolietur diuersum existimandum censeo sacrilegij ratione cap. cum sit, de foro comp.

Apud Gallos Regij iudices clerices arma prohibita deferẽtes puniunt.

Apud Gallos tamen sæculares iudices puniunt clericos, arma vetita deferentes, siue quod Regij iudices vsurparunt,vt inquit Petrus Rebuff.in.l.armorũ versi. Primo armorum.ff.de verbo.signi.siue Romanorum Pontificum priuilegio, vt testantur Bened.Fab.Calla. & Aufer.in locis nouissimẽ allega.& Caro. de Grassi.lib.2. Regal. Franc.iur.17. Quo priuilegio vti possunt, donec per vniuersale conciliũ fuerit reuocatum,secundũ Guil.Benedi. ibi. Quod reuocatum iam videtur, vt patet in casu.15.Bull. cęnę, vbi Cancellarij, Vicecancellarij, vel exsecutores omnes excommunicantur, si in causis criminalibus cõtra clericos processerint,etiam prætextu quorũcunque priuilegiorũ,à sede Apostolica concessorum quibuscunque Regibus,quę ibi reuocãtur. Egregius tamen Mart. Nauar. in manuali confessor. cap.27.n. 70.asseuerat difficile Gallos à dicto priuilegio abstensuros, siue quod intendant ea priuilegia esse remuneratoria, siue immemorialia super leuibus criminibus cõcessa argum. eorum quæ not. ab Innocen. Abb.& Felin.in capit.nouit.de iud. Sed hoc Summi Præsulis arbitrio relinquendum censeo, prout prudenter censet Nauar.in.d.num.70.

Itaq; verissima opinio censenda est,clericum propter armorũ vsum à suo Ecclesiastico iudice esse puniendum,non tamen pęnas sęcularibus legibus impositas aduersus eum exsequi tenetur, sed poterit iuris canonicis pœnis, & pecuniaria multa eius arbitrio punire,ita censet D.Couar.in pract. quæstio.c.33. num. 7.cuius opinio mihi summe placet. Licet opinionem contrariã scilicet iudicem Ecclesiasticũ teneri,

neri, eandem pęnam pecuniariã imponere, quæ sęculari lege statuta est, teneat Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. q. 36. versic. vlterius, sed eius opinio tenenda non est, licet aliquando eam seruatã fuisse in Mediolanensi dominio asseueret Bartho. Cassa. in consuet. Burg. fol. 52. nu. 79. dicens, quod dum esset vicarius iustitiæ Mediolani, captum fuisse quendam clericum de nocte cũ armis, qui fuit punitus pęna pecuniaria, & euasit corporalem.

☞ Circa quam opinioné misere labitur Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. centu. 4. casu. 394. num. 33. qui statuta Brixiæ Papię nec non vincentiæ de armis vetitis loquentia pœnis quibusdã ☞ impositis contra clericos exsequenda esse arbitratur.

Clerici seruare tenẽtur Regiã legẽm. 19 tit. 11. lib. 5. noui ordi.

Ex quibus nonnulla ad hãc criminalem practicam summè necessaria colligã (nec extra chorũ saltabo.) Primò sequiutr, quod sæpissimè vidi controuersum, & huic capiti est accommodatissimum. Vtrùm clericus, qui negociationis causa triticum, ordeũ vel granũ aliud emit, deindeque reuendit, contra Regiam sanctionem latam Madriti, ann. 1530. quę hodie est l. 19. tit. 11. lib. 5. noui Regij ord. possit puniri pœnis, ibi. Statutis, tanquam legis iustæ transgressor. Qua in re illud prius consideratione dignum est, clericos teneri ad obseruantiam dictæ Regiæ constitutionis, ex Bart. sententia in l. cũctos populos, num. 29. C. de summa Trini. Et fide cath. quo loco scribit. statuta generalia laicorũ, in quibus clericorũ aut Ecclesiarum nulla fit mentio, sed tamen tendunt aduersus ea quæ illis competunt, non tanquam præuilegiatis, sed vt cuilibet de populo illos ligare, dummodo honesta sint. Idem Bart. in l. de quibus, colum. fin. ff. de legib. Lapp, alleg. 81. column. 1. Barb. in rub. de reb. Ecclesi. non alien. Quæ quidé statuta ob propinquam, & totius Reipublicè vtilitatem iure defendi possunt, vt tradit D. Episc. Couar. in regula possesso. 2. par. §. 4. num. 8. de regul. iur. lib. 6. Hiero. Grat. cons. 162. text. optimus in capit. 1. de iureiur. libro. 6.

Deinde huic opinioni suffragatur, quia lex ciuilis sancita à non recognoscente superiorem si nó tractat. de materia spiritua li, nec sacris canonibus aduersatur, seruari debet, in foro Ecclesiastico contra clericos, gloss. in cap. cum ad verum, iń verbo, téporalium. 96. distin. glos. in cap. cæterũ, de donationi. & in cap. 1. vbi Abbas. & Docto. de noui. oper. nupti. tradunt Docto. in l. priuilegia. C. de Sacra Ecclesi.

Rursus non vulgariter conducit, quia cum dicta pragmatica circa temporalia bona disponat quæ quidé sunt de Principis sæcularis territorio secundum illius Regias constitutiones, sunt circa hoc iudicanda, Bald. in capit. cum venissent. column. 2. de de eo qui mitt. in possessi. Barb. in rubr. de reb. Ecclesiæ non alienand. num. 112. Barthol. Cassa. in consuet. Burg. Rub. *Des iustices.* §. 4. glos. *Le droict de indire.* In fine Petr. Bellug. in specul. Princ. rub. de admoritisa. §. nunc videndum: in fine tradit Petrus Rebuff. in. 1. Thom. const. Fran. in procem.

procem.gloss.1. numer.17.

Præterea rem hanc cóprobat, nam cum Regia illa constitutio præiudicium clericis non inferat, ab illis seruari debet. Vt multis comprobat Felin. in cap. Ecclesia sanctæ Mariæ num. 88. & 90. de constitu. maxime quia ob vtilitaté publicam condita fuit, quæ publica vtilitas bono Ecclesiarum æquiparatur. l. fin. C. de Sacro Eccles. not. Calderi. cósil. 21. de consti.

Ad idem facit ratio minime, vili pendenda, si enim clericis liceret triticum, vel aliud frumenti genus reuendere, inde maximú absurdú sequeretur, népe, quod ea negociatio, quæ laycis est interdicta, clericis licita foret, à qua eos Sacra canonica decreta longe repellunt.

Vlterius idem fulcit, nam ad prohibendam hanc reuenditionem, non minorem vim habere debet publica authoritas, & institutio, quam commúnis, & recepta populi consuetudo, sed clerici adstricti sunt ad obseruandas laudabiles populi cósuetudines, vt omnium recepta est sentétia in dict. cap. Ecclesia Sanctæ Mariæ, & in auth. Cassa. & irrita. C. de sacro Ecclesi. tradit late Bartho. Cassan. in consuetudi. Burg. rub. 9. §. 10. in prin. num. 53. quam esse cómunem sententiam fatetur Bar. in rub. de rebus Ecclesi. non alien. colum. 25. ergo similiter iustam principis legem obseruare tenentur.

Non tamen intelligas clericos seu alias Ecclesiasticas personas, decisionem dictæ pragmaticæ teneri obseruare, ratione ciuilis legis, & quatenus lata est per sæcularem potestaté, sed ex vi naturalis rationis, super qua fundatur argum. cap. pastoralis, de fide instrum. & tradit Matth. de Afflict. in pręlud. consti. Neapol. q. 7. num. 2. Ex quibus circa dictá pragmaticam tria sunt colligenda, vt proposita diluatur quæstio.

Primò, clericos qui illam tráfgressi fuerint mortalem culpam contrahere, ita not. Ferdin. Menech. lib. 1. de success. creati. §. 10. num. 648. quem sequitur Mexia num. 41. vbi supra.

Secundò, clericos qui eá violádo deliquerint, per suos Ecclesiasticos iudices cópetentes esse animaduertédos. Nam licet illa prohibitio reuenditionis fruméti, à Principe sęculari facta sit, nó inde sequitur clericos illius trásgressores, per sæcularem potestatem puniendos esse, ita censet Mench. vbi supra.

Tertiò, minimè teneri iudicem Ecclesiasticú, eadé pœna dictę regiæ cóstitutionis clericos mulctare, ná cú illa ex vi tantú naturalis rationis, vt dixi adstricti sint, quæ quidé naturalis ratio nó magis vná, quam alterá pęná trásgressoribus infligit. Pęna vero quę ibi imponitur, procedit ex ciuili potestate, & iurisdictione, à qua clerici immunes sunt. Et ideo arbitraria pęna puniri debent, cú iure Pontificio statuta nó sit. Non tamen diffiteor, pro modo culpę Ecclesiasticú iudicé posse, aliquo modo pœnam ibi statutam imitari. Et ita sæpissimè vidi iudicatú à iudicibus integerrimis maximè à D. Didaco de la Calçada Episcopo Salonési, huius Cóplutésis curię Vicario generali, *D. Didacus Calçada.*

Episcopus Salonensis.

rali, viro omnibus numeris absolutissimo, & nunquã satis pro meritis laudato, qui sua incredibili prudentia, & animi candore dictam curiã antiquo nitori restituit, & ita tenendũ est, quidquid in contrarium voluerit Licenc. Mexia.d concl.5.n.41.

Clerici observare tenentur Regiam. l.1. tit.24. li. 5.noui. or.

Secundò, deducitur quo ad principale à nobis propositũ argumẽtum, teneri clericos obseruare Regiam legem.1.tit.24.lib. 5.ordina.noui. quæ iustissimum pretium statuit, quo triticũ vel aliud genus frumenti vendi possit, ita Frater Dom.Soto in lib.1. de iusti.& iure.quæst.6. Martin. Nauar.in manu.confesso.cap.23. num.84.Præcipit tamen illa lex quod si clerici illam fuerint trãsgressi, pœna statuta ibi mulcten tur. Nec ad nos pertinet disputare, an Regia illa constitutio fieri ita potuit prudentibus iudicandum relinquo, est sane instar Sacrilegij, de Principis potestate, disputare. l. Sacrilegij. C. de diuer. rescrip.ita animaduertit doctissimus. & diligẽtissimus Ioan. Marti.in.d.l.1.glos.1. num.4. Illud autem certissimum est, quod eo casu quo dicta pœna esset imponenda id fieri debet à iudice Ecclesiastico.

Statuta prohibentia, ne extra locum vel territorium vinum defeatur an Clericos comprehẽdat.

Tertiò, his finitimum est, an ea statuta qualia multa sunt in quãplurimis Hispaniæ oppidis prohibentia, ne in vrbem, extra territorum, vel forte loca confinia vinum asportetur, Ecclesias vel Ecclesiasticas personas comprehendat. Et sane in hoc Complutensi populò de hoc peculiare statutum supremi Regij senatus authoritate comprobatum, quo quidem non vulgare pœnę trãsgressoribus imponuntur, secundum quod eius rigorem moliẽs, sæpissimè iudicaui cũ anno Domini.1564.essem dicti populi moderator. Et in ciuitate de *Guadalajara* (quæ mea patria est) antiquissimũ, & inuiolabile de hoc statutũ est. Qua proposita quæstione Thom. Gramma.(nõ vulgaris authoritatis vir) præsentẽ disputationem diligenter examinat, decis.100.incip. In causa vniuersitatis, & multis hinc inde adductis contendit, iustissimè in Regio Napolitano prętorio diffinitum fuisse, orta controuersia inter Salerni ciuitatem, & Abbatem sancti Benedicti statutum illius ciuitatis quo prohibitũ est, in eam vrbem adduci vinum extra ipsius fines, & territoriũ, minime comprehendere vina, quæ ex Ecclesiarum vineis colliguntur. Quem refert & sequitur D. Præsul Couar.in regul.possessor. 2.part.§.4.num.8. idemque Grãma.dict.decis.num.15.censet esse obseruandum in vino pẽrcepto ex clericorum vineis allegans Ripam quem vide.

Ciuitas vulg riter dicta Guadalaxara patria authoris.

Ex eodem fonte profluit, quod scribit Thom. Grammat. decissio.Neapolit. 100. asseuerans illud statutum quod disponit triticum molendum deferendũ esse ad molendinum Principis sæcularis personas Ecclesiasticas minime comprehendere, Boer. decis.125. Ripa.lib.3. responsorũ cap.15. D. Couar. dict.§.4. quam opinionem communem esse fatetur Fran. Bursatus consi.93.n. 26.vol.1.

Sed vt libere dicam, quod sentio, opinio hęc mihi nullomodo placet, & merito consuetudo in his

his Hispaniarum regnis frequẽtissima, nunquam eam recepit. Nam cum dictum statutum propter bonum publicum constitutũ sit, licet re vera habeat se quo ad commodum, & incommodũ, fauorabile dicitur: & à clericis seruari debet. Vt in simili casu consuluit Federi. de Sen. consil. 35. incip. statuto ciuitatis. Cardin. consi. 144. incip. super thema. tradit Felin. in capi. Ecclesia Sanctæ Mariæ numer. 81. de constit. Aymon Crauet. de antiquit. tempo. 4. part. versic. Circa præmissa. num. 4. Ioann. Crot. in. l. filius familias. §. D. & ibi Ferdi. numer. 424. ff. de leg. 1. Folleri. in cõstit. Regni de magni. offi. ver. statuimus vt magnæ. num. 67. Pedemontana decision. 17. in fine Bursa dict. consil. 93. qui multa congerit. Clericus quidem in hoc tanquã ciuis, & populi pars iudicatur, nam Prelati, & Clerici de temporali districtu dicuntur cap. fin. de offic. de lega. lib. 6. & ea ratione priuilegijs libertatibusque patriæ gaudent ex Ioan. Andr. sententia ibi in nouellis, & ciuium appellatione cõprehẽduntur, vt scribit Bald. in. l. 1. §. huius studij. ff. de iustit. & iure quem sequitur Marcus decis. Delphin. 1. part. decis. 456. num. 9. Et cum tanquam ciues priuilegijs gaudeant, commodumque inde reportent, vt damnum pariter sentiant, equum est. l. secundum naturam. ff. de regu. iur. regu. qui sentit. de regu. iuris libro 6. Maxime quia vt in plurimum statuta hæc, immemoriali cõsuetudine sunt approbata, in qua cõsuetudine promiscuus consensus Clericorum, & laycorũ saltim tacitus interuenit, quod maximi momẽti est, vt aduertit D. Couar. dict. §. 4. num. 8. ea namque statuta siue consuetudines, quæ mixte sunt laycorum, & Clericorum adstricti sunt Clerici, ad illorum obseruantiam. Vt communis est omnium sententia, teste Barba. in rubr. de rebus Ecclesi. non alienam. tradit Bar. Cassa. in consuetu. Burg. rubr. 9. §. 10. num. 53. & opinionem istã, quod statuta ista, vel consuetudines Ecclesias Clericosq; comprehendant, tenent Ferdinand. Menoch. lib. 1. cõtrouer. vsu frequen. cap. 4. num. 18. Mexia. dict. conclu. 5. num. 17.

Nec refragatur illa Neapolitana decisio, (cuius celeberrimi Senatus authoritas apud doctos est maxima) nã vt ibi ex Grãm. constat num. 26. non fuit articulatum, nec probatum statutum illud, propter publicam vtilitatem emanasse. Deinde quod præcedente titulo priuilegiorũ Principis sancitum esse allegabatur, quæ quidem priuilegia nunquã exhibita fuerunt, quibus & alijs quæ ibi interuenerunt, potuit in illo casu aliquo modo sententia illa iustificari. *Neapolitani senatus maxima est authoritas.*

Quartò, nec ab hoc alienum est, quod eadem publica inspecta vtilitate, cuius ratione respublica liberam statuendi facultatem habet. l. 1. l. ambitiosa. ff. de decretis ab ordine facien. tradunt Bar. & omnes in. l. omnes populi. ff. de iust. & iur. si vermes, vel locustæ aut alia animalia nociua in clericorum predis nascantur, per statutum municipale cõpelli possunt, vt suis expensis capiãt aut occidãt, ne alijs nociua sint, *Statuto seculari sanciri potest quod vermes locustæ, talia animalia nociua à prædijs clericorũ eijciatur.*

Argum.

Argum.eorum quæ de infectione, Doctores notat.in.l. nullus C.de summa.Trin.&fide catho. & in.l.ędiles.§.Pedius.ff.de ædili.edict.& multa congerit Ripa in tract.de peste vltim.par. in remed.ad curan.pest.fol.30.in magnis quem vide.

Clerici cõpelli possunt viam publicam proprijs expensis mũdare.

Quintò,hinc emanat, clericos cęterasque Ecclesiasticas personas cogi posse, pro bono publico viam ante domum reparare, eamque suis expensis mundare, non tamen per ea quæ iam dicta sunt, per potestatem sæcularem ad id cogi,nec puniri possunt.Licet in hoc vltimo contrariũ teneat Bart.Cæpola in tract.de seruí.rusti:prędi.quem sequitur Licen.Mexia dict.conclu.5.numero.70.quæ opinio nullo iure fulcitur, satis enim est clericos his decretis, & ciuitatis constitutionibus,pro eius ornatu,& mũditia latis ligari, vt per suos Ecclesiasticos iudices ad id compelli possint.

Statuto laycorũ punientia dãna illata ab animalibus antẽprehendãt clericorũ animalia.

Sextò, his consentaneum est quod statuta,siue consuetudines circa montium nemorum prædiorum custodiam,clericos religiososque ligare, propter communem vtilitatem.Quod tradũt Doctores in capite quod clericis de foro comp. & plures sequentes allegat Barth. Cassa. in consuetu. Burg.rubr. 13.§.5.fol. 331.quam communem esse sententiam fatetur Petrus Auenda. de exequen.mand.1. part. capit.13. num.7.

Septimò,his etiam finitimum est, statuta punientia damna illata ab animalibus,in agris alienis clericorum animalia cõprehendere, & quia hoc latissime patet vide Ioannem.Andr. Abb.Feli. & doct.in.d.cap.Ecclesia Sanctę Marię,Gregorius Lopez,in.l.24 titul. 15. part.7. qui post alios scribit,clericos per suos iudices esse condemnandos adsoluenda huiusmodi damna, quia mala pastorum electio in culpa fuit. Sequitur,D.Castillo,in.l.70. Tauri numero 18.Frãc.Auiles in capite prætorũ capite.17.glo.1. numer.12.fol.159.Quod verum est & procedit quando damnum illatum ab animalibus petendum est,ab ipso clerico, quia cum lis & controuersia interuenire debeat,ea agitanda est,in Ecclesiastico tribunali.Secus vero si pœna exigenda esset,de plano, absque aliqua iudiciali cõtrouersia secundum loci consuetudinem, quæ frequentissima est,quod illato damno, & facta denũciatione à custodibus scribi solet, in libro ad hoc destinato, & statim exigitur. Vel si forte aliquid soluendum esset à clerico, pro suorum animalium pastura quod distributũ est, per homines ad hoc electos, tunc quidem iudex sæcularis præcipere potest, vt prædicta ex bonis clerici aut de fructibus ipsorum soluantur,etiam si oportuerit pignora capiendo, quod pro cautela tutissima tradit Bal in auth.sed periculũ.C.si ne censu vel reliqui quẽm refert ad hoc Auenda. de mandatis Regum.2.par.c.14.nume.13.&vide Gregor.in.l.51.titul.6.in verbo. *Por razõ*.p. 1. Vbi scribit ꝙ nulla hoc casu excommunicatio incurritur, quia authoritate iuris fit, & opinionem istam nouissimè amplectitur D. Azeuedo in l.12.tit.3.libro primo ordin.noui.

ui.num.2.dicens se in facti contingentia ita vidisse declaratum à Regijs senatoribus Granatensis prætorij. Et secundum hanc dist. supradicta à nobis sunt interpretanda.

Securius tamen est, quod pastores conueniantur, qui ad solutionem damni propter malam administrationé tenētur, vt egregiè scribunt Ioan. And. Cardin. & Ancarran. in cap. grauem, de sent. excommu. Petrus Auend. in cap. prætorum. 1. part. cap. 4. num. 30. versi. Item in proposito & ita pluries fieri consului.

Publicimōtium vel prædiorum custodes dāna illata denuntiātes contra Clericos fidē faciūt.

Ex quo sub infertur, idq; notatu dignum est, quod scribit Gādi. in tract. malefici. tit. quo modo de crimine per viam denuntia. cognosca. quod custodes, à ciuitatibus populisque constituti ad custodiam montiū prædiorum, bonorumque publicorum non solum fidem faciunt contra laycos, sed contra clericos. Sequitur Petrus Auendanus in loco nouissimè allegato.

Quod plurimum notari debet ad intellectum, & ampliationem Regiæ pragmaticæ Madri. latè 19. die mensis Nouembris anno. 1566. super conseruatione herbarum huius regni, vt etiam in Ecclesijs clericis religiosis procedat.

Imò eadem perpensa ratione tenentur clerici pro rata eā collectam soluere, quæ imponitur pro custodiendis vineis, pratis, vel agris, vt scribit idem Petrus Auenda. in dicto capit. 14. prætor. numer. 31. in prima parte, & Mexia in pragma. tassę panis cō clusi. 5. num. 43. Et quod plus est iudex sęcularis potest præcipere, vt collecta ista, ex fructibus bonorum clericorum soluatur, Bald. in. l. de his. C. de Episcop. & cleric. & in dict auth. sed periculum. Gregor. in. l. 51. titu. 16. part. 1. Decissio. Pedamontana. 68. num. 16. & 30. Erit tamen saluberrimum consilium, vt iudex Ecclesiasticus, prius circa hoc cō sulatur, quod si negligens fuerit, sæcularis iudex propria authoritate faciat circa quod vide nouissimè D. Azeuedo in. l. 11. tit. 3. lib. 1. ord. noui. num. 5.

Clericus si in prohibita negociatione delinquit à iudice Ecclesiastico plectēdus.

Notabis etiā vtiliter circa caput hoc, quod clericus qui negociationē, vel prohibitū aliquod comercium, vel munus exercuerit, si circa hoc deliquerit, iudicari, & puniri debet ab eo iudice, cui ratione muneris subijcitur. Vt tenet singu. Bald. in addi. ad specul. tit. de reo ver. Quid si Scolaris. Greg. in. l. 49. in verbo, *Las franquezas*. titul. 6. p. 1. Ioan. Gall. in suis quæst. per Arresta. quæst. 168. & in tract. arrestrorū cap. 159. Steph. Aufe. in rep. Clement. 1. de offi. ordi. in magna additi. 1. regu fallen. 17. qui vltima testantur, in Gallia sæcularem curiam consueuisse punire clericos ciuiliter, si in officio deliquerint, & ita seruari vidisse in clerico negotiatore, vel artifice qui si in officio delinquit, qui punitur per collegium, vel primatis illius. Per text. in. l. fin. ff. de iuris omni. iudi. capit. sacerdotibus ne clerici vel monach. cuius tex. authoritate fatetur, laycū iudicem, clericum ita delinquentē punire posse. Idem sequitur Bartho. Cassa. in cōsuetud. Burg. rubric. 1. §. 5. glos. *Sil na graca*. num. 89. quo loco per arrestum Parisiensis

siensis Parlamenti iudicatũ fuisse asseuerat, quod clericus delinquens in officio Chirugiæ corã sęculari, iudice posit conueniri idem voluit Petrus Rebuff. in tracta. de mercatori. minu.věd. glos. 13. in tomo. 2. consti. Franc. qui scribit ita senatum cõsuluisse contra quendam Ioannẽ Dauuergne clericum laniorem, qui animalia emerat, & ad illorum precium conueniebatur, anno. 1431. die. 5. Aprilis. Quod verum existimo, vt iuste fieri posit, quãdo trina præcesit monitio nõ vero alias iuxta text. in cap. fin. de vita, & honest. cleri. l. 49. tit. 9. part. 1.

Clericus negotiationem exercens gabellam soluere tenetur.

Præterea nec illud omittendum duxi, quod adeò iura clericum negociatorem abhorrent, vt statuerint eum, qui immiscuerit se sæcularibus negocijs, aut commercijs, gabellarum solutioni esse astrictum, à qua cæteri clerici sunt immunes capite quanquam de censibus lib. 6. Clementin. præsenti eo. tit. Regia lex. 3. in quat. gabella. quæ hodie est. l. 6. & 7. titul. 18. libr. 9. ordi. noui. tradunt late Felin. nu. 104. Deci. num. 57. in capi. Ecclesia Sanctæ Mariæ. de constit. Bertachi. in tract. degabell. 7. par. num. 10. Petrus de Antibol. in tractat. de muneribus. 6. quæst. num. 21. Cardin. in Clement. 1. de vita & honestate cleri. num. 16.

Eleganter interpretatur. l. 5. ti. 5. par. 5.

Sic quidem intelligenda est, Regia Par. l. 5. tit. 7. part. 5. quæ diffiniuit octauam partem mercium quæ ad regnũ istud deferũtur à Clericis Regi soluẽdam esse procedit sane constitutio illa quando dictę merces negociationis causa afferuntur, nõ vero alias, vt egregie animaduertit, ibi, Gregor Lopez. in verbo, *Clerigo*. Et hoc casu iuramento clerici standum est, an portet, vel neeas merces negociationis causa nisi aliud probaretur glo. not. in Clement. præsenti. de censib. in verbo, non negotiandi. Illud tamen obiter notandum censeo, quod iam hodie non octaua, sed decima pars ęstimationis rei soluenda est. l. 18. tit. 9. lib. 6. ordi. In aliquibus tamen locis tributa ista minora sunt, vt Hispali, & in alijs prouincijs, in quibus tributum hoc vocatur. *Almoxarifadgo*. De quo meminit. l. 25. titul. 9. part. 2. & l. 13. tit. 18. p. 3. l. 7. tit. 14 p. 7. l. 13. tit. 10. lib. 6. ordin. Et in solutione horum tributorum consuetudo seruanda est. l. si publicanus. §. fina. vbi gloss. ff. de pub. & vecti. Bal. in. l. 3. C. de priuil. fisci.

Trina monitio, an necessaria sit vt clerici negotiatores gabellam soluant.

Sed an hoc casu necessaria sit, illa trina monitio, quam text. in dict. cap. fina. de vita, & honest. cleric. & dicta lex Partitæ exigunt, vt clericus qui negociationem exercet gabellã soluere teneatur quidem videtur necessariam esse ex Abba. sentent. in. d. cap. fina. nota vltim. Vbi clarius Antoni. qui expresse asseuerat clericum non teneri gabellam ex commercijs soluere, nisi ter monitus nõ desistat, sed cũ magna sit restrictio hæc ad dictãRegiam. l. 7. cum dicit. *Lo contenido en la ley antes desta: mandamos q̃ no aya lugar en lo que los Clerigos, è yglesias vẽdierẽ, por via de mercaderia, trato, y negociacion. Ca de lo tal mandamos que paguẽ alcauala como si fuessen legos*. Si quidẽ trina monitio necessaria foret, minime

nime

nime dicta lex debitum effectũ sequeretur, qua ratione clericũ negotiatorem, absque aliqua monitione gabellam soluere teneri affirmat Gregor. Lopez in verbo, *Las franquezas*. Sed opinio hæc nullo modo placet nam cũ priuilegium, hoc diuinis saltim canonicis constitutionibus clericis concessum sit, ad Romanũ Pontificem eorum spectat interpretatio, vt in cap. nouit. de iudi. vbi late interpretes. Non quidẽ exemptio hæc adimi, nec limitari potest, nisi quatenus expressum sit eodem canonico iure, cui in hoc standum est. Nec aliquid ratio Gregorij vrget, nam hæc non est iudicanda restrictio ad dictam Regiam cõstitutionẽ, sed vera interpretatio, ex dictis iuribus de prompta. Nec minus dici potest, quod ex hoc illusoria absque effectu reddatur dicta Regia lex, cum minimo negotio monitio trina fieri à Prælatis potest, & crescente contumacia clerici nolentis ab inceptis negocijs desistere statim possint ad gabellæ solutionem condemnari, & post hæc scripta legi opinionem istam tenere Ioann. Yañez Parla. in lib. rerum quotidiano. capit. 3. fol. 89. & licet opinio ista in puncto iuris vera videatur contraria tamen forte in practica seruabitur, propter maximam Gregorij authoritatem.

Gabella à Clerico petenda est, coram iudice Ecclesiastico.

Erit tamen hęc gabella petenda à publicanis contra clericos, coram iudice Ecclesiastico, teste Cardi. in dict. clementin. pręsenti. 6. quęst. per illum text. ibi in principio. *Locorũ Diœcessani*, iũcto fine, ibi. *Postquam de his cõstiterit*. Sequitur idem Bald. in. l. de his. C. de Epis. & cleri. Abb. cap. qualiter in fine de iudi. Petrus Iacob. in titulo de duello. columna. 5. ver. quidam tamen dixerũt. Vbi late disputat. Mari. Socin. in cap. sane colum. 6. declara. 6. de foro compet. Greg. in dict. l. par. Bertachi. in tract. gabella. 7. par. quæst. 7. column. 5. versi. nec prętereo. Iuli. Ferret, eo. tracta. numer. 433. & eruditissimus Roland. Valle consil. 71. numer. 25. volum. 4.

Quanuis opinionẽ contrariã tenuerit Guil. Cunn. dict. l. de his, & in authent. iubemus. eo titulo quæ opinio Francię cõsuetudine seruari testatur, Andr. Tiraquel. in lib. 1. de retract. cap. 32. gloss. 1. num. 81. Aus. qui nuncupatim loquitur de vectigalibus scribit in Parisiẽsi senatu, ita fuisse iudicatum in Clementin. 1. de offici. ordina. 4. fallen. 2. reg. Guiller. Benedict. in repe. capite Rainuntius, in verbo, Et vxorẽ nomine Adelasiam, numero. 322. de testa. & opinionem istam sequi videtur Gregor. in. l. 5. titul. 7. parti. 5. in verbo, *Clerigo*. Sed à prima opinione, quæ verior est, non est recedendum, nec in Hispania, vllo tempore contraria recepta fuit. Quanuis eam nouissime sequatur, ita dictam regiam. l. intelligens Mexia in. d. conclusione num. 23.

Publicani indebitas gabellas à clericis extorquẽtes quibus pænis afficiãtur.

Si tamen publicani, extra casum supra constitutũ gabellam in debitã à clericis alijsq; Ecclesiasticis personis exegerint, sunt excommunicati, & ad restitutionem tenentur, & ad competentem satisfactionem, propter trãsgressionem, vt in dict. cap. quanquam. & in dict. Clement. præ-

O senti,

senti,in fine tradit Cardi.consil. 12.& hoc propter iniuriam illatam Deo,& homini,vt in capit. si res.14.quæstio.6.Quæ satisfactio arbitraria est,secundũ eundem Cardi.in dict.Clemen.præsenti.not.12. Qua ratione multum cauere debent publicani,ne gabellas indebitas, à clericis exigant,ne incidant in capitalẽ excommunicationis pœnam,& ciuitates in interdicti sententiam, vt docet Card.dict.consil.12. in fine quem sequitur Roland.Valle consi.supra allega. 71.in fine dicẽs, se exsistimare gabellarios dictis pœnis,vt in plurimum innodatos esse.Sed nonnulli ex ipsis,parum de his censuris curãt, quia ad malum sunt audacissimi vt de ipsis loquens inquit Vlpianus in.l.quantæ.ff.de publica,& vecti.cuius hęc sunt verba. *Quãtæ audaciæ quantæquè temeritatis sunt publicanorum factiones nemo est, qui nesciat*, Sunt Deo, & hominibus odiosi,vt scribit Lucas de Penna.in tracta. de priuileg.fisci,quæst.vlt.Et opponuntur charitati,quę nõ quęrit,quę sua sunt: vidi tamen multos,quę sua,& aliena quærunt, olim quidem dum puras manus habebãt, in honore erant constituti, vt Cicero testatur in oratione pro Cn. Planco. tradit Rebuff. in.l. eum qui.de ver.sig.

Contra publicanos.

B

Conducere possessiones. Vide tex.in auth. de sanctissimis Episcopis.§.illud,& Regiá. l. 45.tit.6.par.1.Quod autẽ fallit quãdo propria prędia ad clericorũ sustentationẽ non sufficerẽt, quia tũc aliena,iure optimo possunt cõducere,tex. iuncta gloss. in ca.dilecti.de decim. vbi Abb. n.3.multum not.fructuum.

C

Ad restitutionẽ. Vide Greg. Lop.in.l.46.tit.6.part.1.in verbo,*Con voluntad.*Didac. Perez in.l.5.tit.1.in verbo,*Mandamiento.*lib.1.ordina.

Proxenetæ illicitorũ contractuum.

CAPVT. LVI.

1 *Clericus proxeneta illicitorum contractuum,qua sit pœna puniendus.*

2 *Mediator criminis dicitur eiusdem criminis perpetrator.*

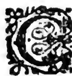

Clericus proxeneta illicitorũ contractuũ à proprio gradu debet deponi:hęc est sentẽtia Rom.in singu. Dccxxij.incipit Proxeneta,allegat text.in.c. Si quis Episcopus.1.q.1.Sed ex illo text. iudicio meo non potest elici tã generalis propositio,quia solũ disponit in mediatore ordinũ pretio susceptorũ quo casu præcipit tex.ille, quod clericus mediator à proprio gradu decidat,& sic deponatur,secundum Doctores,ibi.Vnde ego nõ auderem pœnam inflictam clerico mediatori in crimine simoniæ per illud Concilium Calcedonense extendere ad proxenetam,seu mediatorem illicitorum contractuum, nulla facta distinctione: sed crederem pœnã illius text.in suo casu practicandam, & clericorum alterius contractus illiciti mediatorem pœna arbitraria a puniendum, 1

attenta

attenta contractus initi prauitate,& participatione lucri per clericum facta,& exemplo, vel scādalo inde suborto. Posset tamen corroborari opinio Roma. de qua supra per text. in capitul.1. de testibus, in. 6. vbi probatur, quod etiam mediator criminis dicitur ipsum delictum committere, ex quo ibi hoc notant Ancha.& Philip.& inferunt ad statuta imponentia pœnam cómittentibus delictum, quod videtur includere etiam mediatores, facit glos. notabilis in.l. Si sciēter. ff. de parri. quæ probat, quod proxeneta in contractibus vsurarijs potest dici vsurarius, dum dicit, quod proxenetę in talibus contractibus tenentur reddere vsuras, b ac si ipsi accepissent, quam allegat Philip. in dict. capite.1.

A Poena arbitraria. Adde quod idem etiam tenet additionator Rom. sing.730.

B Reddere vsuras. Adde Roman. sing. 276. qui opinionem istam sequutus dictam gloss. sing. esse fatetur, & vide aliam glos. in.l. in orde.§.vlt. in verbo, minister. ff. ad municipat. Bar. in.l.1.§. incidit. ff. ad Turp. Lap. allega.93. numer.4. Alexand. in.l. si quis iniquum.§. si procurator. col.3. ff. quod quisque iur. Ang. Aretin. in tract. maleficior. in verbo, Sépronium mandatorem. Sali. in.l. non ideo minus. col. ante penul. C. de accusationib. Hypp. in.l. si sciēte. ff. ad leg. Pomp. de parri. & sing.181. Ioann. Arn. problem.2.

Ministri laicorū, ac in rebus eorū procuratores existentes.

CAPVT. LVII.

1 *Clerici qui aliquod istorum criminum perpetrauerint ab Ecclesia subueniendi non sunt.*

2 *Clerici non possunt esse generales procuratores laicorum secus in vna causa tantum.*

3 *Quomodo olim prohibitum fuit clericis sæcularis officijs vacare, ex Carthaginiensi Concilio ostenditur.*

Clericis, qui talia agūt & occasione huiuscemodi administrationis, propter pecuniariā causam deprehenduntur in fraude nō subuenitur ab Ecclesia, vt disponit tex. in cap. Sacerdotibus, ne cleri. vel mona. quod intellige de clericis cōstitutis in sacris, vel beneficiatis, secundū Abb. ibi, per ea, quæ ipse notat in.c.1. eod. tit. vbi in fin. verbis concludit, ꝙ clericis in minoribus nō beneficiatis nō prohibētur negotia sęcularia alias licita. Et nota secundū eundem Abb. post Inn. quod ille tex. in.c. Sacerdotibus dū prohibet clericos esse procuratores rerū laicorū, intelligitur in procuratore generali: nā procurare vel administrare vnū negotiū laicorum, non est clericis prohibitum, a quod dicit menti tenendum, & idem tenet Abb. post Inn. & Ioan. And. in.c.

in.c.Sed nec in col.1.eod.tit.idẽ tenet Inno.in.c.1.de obli. ad ratio.quẽ sequũtur plures doct. relati per Philip.in.c.cum.I.&.A. col.6.n.17. de re iudi.ꝙ tamen.l. mita,nisi illud vnicũ negocium ita multum esset arduũ,& diffusum,quod haberet distrahere clericũ,sicut multa negotia secundũ Phili.in.c.2.de iudi. col.2. n. 4.Itẽ limita. vt infra in cap.55. Itẽ aduerte quod in quantũ dicitur in.d.c.Sacerdotibus, quod talibus clericis non subuenitur ab Ecclesia,intelligunt Doct.cõ muniter secundũ Abb.ibi.quod non per hoc datur authoritas iudici laico capiendi eos.Sed dicit,quod clerici non debent eis subuenire,dando illis pecuniam ad satisfaciendum de fraude, vel dando fauorem eis vel auxiliũ, quo minus debeant respondere in loco,in quo gesserunt administrationem.Quomodo autem fuerit olim clericis prohibitum similibus vacare, b vide in Cócilio Carthaginiensi primo. Can. 6. Cuius verba sunt : Nicasius Episcopus Calustitanus dixit, Credo placere suggestionẽ meã sanctitati vestræ,& displicere vobis,vt qui seruiunt Deo , & annexi sunt clero, non accedét ad actiones, seu administrationem, vel procurationẽ domorũ:Gratianus Episcopus dixit.Et Apostolorũ statuta sunt, quæ dicũt. Nemo militans Deo implicat se negotijs sæcularib⁹ proinde aut clerici sint sine actionibus domorum , aut actores sine officio clericorũ. Vniuersi dixerũt,Hoc obseruemus: cuius canonis verba referũtur in.c.credo.21.q.3.licet ei⁹ suprascriptio corrupta sit.

PRohibitum. Adde Arch.in.c. peruenit.86.distinct. Federi. consi.270.Abb.& Doctores in capit. cum.I. & A. de re iudica.& in cap. nostra. de procura. Imo in capit. accedens , de præbend.Felin.in capi.cum esset, de Simoni. Deci.in cap. cõstitutus de appella. & in capit. decernimus column.7.in prin.vbi Ripa col.14.de iudi.Angel.Aretin.in §.præterea.column.3.inst.de excep.Capell. Tholosa. quæstion. pro qua quidem opinio. allego text.optimum in cap. per venerabilem qui filij sint legiti.Et an finita illa causa possit clericus aliam assumere,tradunt Deci.in dict.cap.cum I.& A.& sic habes notabilem causam,in quo clericus impune potest procuratoris munus exercere.Secunduscasus est in causa Ecclesiæ. Tertius in causa sui Prelati.Quartus in causa Principis,vel Regis quos congessit Regia lex.5.titul.5.part.1. Quintus in foro Ecclesiastico, vt probari videtur in capit.1.de postul.& tradit latè Card in capit.fin.in prin.in.2.quæstion.de postu.not.Greg. in.d.l.5.in verbo, *Otro si el clerigo.* Quod Romana curia obseruat, vt fatetur Cepol.consil.21.num.7.in ciuilibus. Sextus pro miserabilibus personis cap.1.& cap.fin. de postul.Septimus pro cóiũctis,vt in d.c.fin. vbi Doctor. Octauo pro omnibus personis numeratis in l.1.§.vlt.cũ quinque leg.sequen. ff.de postul. ita tenet Inno.in.c. 1.in fine depost.Card.in.d.capit. fin.q.5. Nonus quando vellet esse procurator necessitatis , vel charitatis causa tradit Cepol. d. consil.21.n.4. vbi declarat quomodo

modo hoc intelligendum sit. Decimus pro amico, quia hoc casu monachis permissum est, pro amicis monasterij procuratores esse, ita Innocen. in dict. capi. cũ I. & A. Roma. sing. 278. incip. monachus nõ potest, quam opinionem communem esse fatetur eam sequutus Mart. Nauar. in capit. non dicatis. num. 99. 11. q. 1.

B *Similibus vacare.* Vide hodie nouissimam decisionem, quę habetur in Conc. Prouin. Tolet. celebrato ann. 1565. cap. 18. cuius verba hic referam cum capiti nostro mire conueniant. *Qui in sortem domini vocati sunt, & diuinarum rerum ministerio, ac spirituali additi militiæ: meminerint iuxta D. Paulum se Deo, cuius signis militare decreuerunt placere nõ posse, si quod propter sui ducis militiã agant, & sæcularibus negotijs vacauerint, quæ à diuinis ac spiritualibus distrahere frequentissime solet, prohibet igitur Sancta synodus clericos in sacris, & eos qui beneficium Ecclesiasticum obtinẽt laicorum esse œconomos ac sęcularium rerum dispensatores, necnon foro ciuili procuratores: exceptis his negotijs, quibus iuxta canonicas sanctiones, pietatis causa vacare iuste possint: alioqui ab ordinario pœna suspensionis ab officio, & beneficio ad sex menses puniantur.*

Tabellionatus officiũ exsercentes.

CAPVT. LVIII.

1 *Clerico in sacris constituto Tabellionatus officium per beneficiorum suorum substractionem, est interdicendum.*

2 *Clerici etiam in minoribus constituti, habentes Ecclesiastica beneficia, non possunt vti tabellionatus officio.*

3 *Clerici, licet non possint nouas rogationes tanquam tabelliones recipere, veteres tamen poterũt complere.*

4 *Clerici per superuenientiam tabellionatus, clericatum, vel beneficium non admittunt.*

5 *Clericus tabellio si per Episcopũ pœna falsi fuerit condemnatus, & postea per eundem restituatur, & conficiat instrumẽta, an valeant.*

Lerici in sacris ordinibus cõstituti tabellionatus officiũ exsercere non debent, a & si aliter fecerint, prælati debent hoc illis, interdicere per beneficiorũ substractionem. Ita disponit text. in cap. Sicut. ne clerici, vel monachi. Assignat Abb. ibi duas rationes, scilicet quod officiũ est vile, b & sęculare. In causis vero spiritualibus, & Ecclesiasticis, clericos indigentes ad id officium admittendos esse arbitratur c Abb. ibi, colum. 3. Et aduerte quod hoc etiam habet locum in clericis minoribus beneficiatis, d secundum Ant. ibi cui assentitur Abb. dict. col. 3. post Hostien. Clerici vero in sacris, non beneficiati possent vti isto officio, voluit Hostiens. ibi, quẽ sequitur Abb. de quo vide latè per Ias. vbi hoc limitat nouẽ modis, in l. 1. §. huius studij. ff. de iusti. & iure, num. 8. Vnum est prætera aduertendum in hac materia quod licet clerici non pos- 3

sint recipere nouas rogationes tanquam tabelliones, veteres tamen non poterunt complere, [e]
e probatur ex gloss. in cap. Vt officium, in verbo, præmissa. de hæreti. in. 6. quæ hoc determinauit in monacho, quam ibi dicit singularem, & menti tenendam Philip. qui dicit, quod ratio huius est, quia complere veteres rogationes, non est originale officiũ sed exsecutio rogationis iam factæ, & trahitur retro, ac si à principio fuissent extensæ: dicit tamen vlterius vnum, quod est notandum, quod non debent hoc facere sine licentia superioris, se
4 cundum Ioan. de Ligano, & Domi. Item nota quod clericatum, vel beneficium non perdunt clerici per superuenientiam tabellionatus, ita concludit Abb. ibi, colum. 2. licet Vincen. voluerit, quod clericus in minoribus, suscipiendo tabellionatũ cedit clericatui, & beneficio: quod ibi intelligit Ioã. And. & placet Abb. quando tale officium reciperetur à principe, & deputaret eum ad publica, & criminalia officia. Quod ego adhuc sub intelligerem, quando talis cœpisset vti officio in criminalibus, ante vero non.
5 Quæri præterea potest non ab re in materia huius capituli. Si clericus tabellio fuit cõdemnatus de falso per Episcopũ suum, & postea per eundem restitutus in integrum, & cõficiat instrumenta tãquam publicus notarius, an valeant? Quam questionem mouet Bald. in. 1. vol. consi. 350. proponitur quod quidam,
f & cõcludit quod nõ f quia Episcopus non potest restituere infamem, cum hoc sit reseruatum Principi, b vt per Innocen. & alios in capit. Cum titulo, de re iudi. b

A Non debent. Vide Regiam. l. 15. tit. 18. lib. 2. ordina. & l. 40. cap. 36. in pragmat. antiquis huius regni. *Y que no sean Clerigos*, & in. l. 12. tit. 3. lib. 1. ordin. Ægid. de Bellame. consil. 42. Barto. in. l. vniuersos. C. de Decuri. lib. 10. & in. l. seruus, vbi Doctores. ff. de testam. Deci. consil. 20. colum. 1. Petrum Rebuff. in tractat. de literis obligat artic. 2. gloss. 1. num. 42. Ludou. Gom. in capit. si annum. §. si vero, numer. 15. de iudi. libr. 6. Barthol. Cassa. in consuetu. Burg. rub. 1. §. 6. in gloss. Messiers, & Sergens nu. 42. & latissime Franc. Mart. decisio. 194. in. 2. partit. per totam D. Ioan. Bernar. in regul. & fallen. reg. 657.

Officium est vile. Vide late And. Tiraq. in tract. de nobilitate capit. 30. B

Arbitratur. Adde quod ante Abb. idem tradiderunt Hosti. & Anton. ibi. tenet etiam Florent. in. 3. part. titul. 13. capit. 2. §. pen. text. optimum in capit. 2. de postulan. & hanc dicit communem & receptam sententiam Dominus Præsul Couarru. in practic. questionib. capit. 19. numero. 8. quam intelligit, vt locũ habeat in clericis nõ dum in sacris ordinibus insignitis, nam vt ipse arbitratur, clericus in sacris ordinibus constitutus, nullo modo poterit extra Romanam curiam, in Ecclesiasticis publicis tribunalibus Tabellionis officium exercere, etiam si beneficium Ecclesiasticum non habeat. Vt colligitur C

gitur ex Cardi.in capit.sicut ne clerici vel monach.Alber. Troti.de vero, & perfecto cleric.lib. 2.c.54.n.9.quod latius Dominus Præsul dict.loco explicat.

D *Beneficiatis*. Vide Florentin.in 3.par.tit.13.cap. 2.§.2. authorem nostrum dict. regul. 657. Didac. Perez.in.l.12.tit.3.lib.1. ordina. quam opinionem communé esse testatur D.Couarr. dict.capit. 19.

E *Possunt complere*. Vide Abb.& Felin.in cap.fraternitatis,de hæretic.Bald.in.l.2.column.vltim. C.de sentent. inter. omni. iudi. Flor.in.l.repetita.ff.de fide instr. Ias.in.l.1.§. huius studij, num.8. ff.de iusti.& iure.Deci. in capit. 2.num.8.de iudi.Gregor.Lopez in.l.45.in verbo, *Tirandole el beneficio*.tit.6.part.1.

F *Quod non*. Adde quod idem tenet Bermon.Cho.in tract.de publi.concubi.pagina.230. numero.5.

G *Reseruatum Principi*. Vide Domi.consil.77.colum.fin.D. Couarr.libr.3. vari.resolut.capit.3. numer.3.

Ac leges, & Physicam audientes.

CAPVT. LIX.

1 *Archidiaconi Plebani, præpositi, Cantores, & alij clerici personatus habentes, necnon Presbyteri, audientes, seu studentes addiscendo leges, siue medicinā post duos menses computādos à die quo audire cœperūt, quatuor pœnis illaquеantur.*

Rchidiaconi, plebani, præpositi, cātores, & alij clerici personatus habētes, necnō presbyteri audientes seu studētes, addiscēdo leges, vel physicā post duos mēses à tēpore quo audire incęperit cōputādos quatuor pœnis sequentibus subiacent: videlicet quod sunt ipso facto excommunicati, [a] ac in nulla causa si patrociniū præstare voluerint audiantur. Et reuersi in choro, mensa, & capitulo, & cæteris vltimi fratrum habeantur, & totius promotionis ad ordines vel beneficia spē amittant nisi ex misericordia Apostolicę sedis. Ita colligitur ex text. & quæ ibi notant Doctor. maximè Abb.in cap. Non magnopere.& cap.fin.ne cleri.vel mona. Similibus etiam pęnis puniūtur obtinētes parochiales Ecclesias, quæ sunt plebanię, habentes sub se capellas, in quibus instituuntur clerici perpetui, nequeuntes ab ipsis absque causa rationabili amoueri, si leges vel physicā audiūt, vt habetur in.c.1.eo.ti.li.6 1 a

A EXcommunicati. Vide late Doctores in capit.super specul. ne cleri.vel monach. Alber. Troti.de vero & perfe. cler.lib. 2.cap.35.quo loco diserit, quibus studijs clericis cæterisq; religiosis vacare licet, Episcopus quidē bene potest, huius criminis reos, ante lapsum duorum mensium excommunicare, vt scribit Rebuff.in tract.nom.q.5.num.32.

Solus tamen Romanus Pōtifex clericis, religiosisúe dispensationē poterit indulgere, vt iura Cę-

sarum audiat,vt scribit Archid. in cap. non dicatis.12.q.1. Perusin.in c.2. ne cleri. vel monach. quæ opinio communis est, & stilus Romanæ Curiæ eam recepit teste Petro.Rebuff.in dict.tract. num.dict.quæst.5.num.33.

Prædicta tamen pęna,quæ hoc capite infligitur, solum illaqueantur Archidiaconi, plebani, & alij qui hic numerantur,non vero cæteri, vt scribunt Doctores in.dict.cap.super specul. & Trotius in.dict.cap.35.

Nec ea Archidiaconi, Presbyteri,nec cæteri afficiuntnr, si priuatim iuri Cæsareo operam dant vt melius canonica decreta intelligant,vt scribit Abb.in dict. capite super specul.& Albe.Troti.dict.libr.2. capit. 36. vbi dicit hoc mirum in modum esse notandum ad defendendum prælatos,& religiosos qui studium libris legalibus refertum habent. Vnde sing.scribit Abb. in capite non magno col. 3. ne clerici, vel monachi, quod licet monachis interdictũ sit legibus operã dare illud procedit si principaliter id faciũt secus autẽ si prius adiscũt ius canonicum ad cuius cognitionem iuri ciuili incumbunt, quia ex eo quod hoc prouenit secundario, & per occasionem prohibitio non extenditur sequitur Gome. in Regu. chan. regu.de non tollendo iure quæsi. quæstio.3. in fine sin. Maiori. de irregulari.libro.2.capit.1.numer. 13. Sunt quidem Canones magna ex parte iuri ciuili coniuncti capit.2.de priuilegi.lib.6. vnde dicebat Barba. in capite conquæstus columna.3. de foro comp. quod ius Pontificium sine legibus non potest intelligi, cum sit medula legum. Et dicit Bald.in capite.cum causam. columη. de probation. quod nisi quis sciat Canones cum legibus, non potest practicam iudiciorũ cognoscere.Vnde facere Rom. singul.654. inquit, *Legista senza capitoli val poco,ma Canonista senza legi val niente.* Quod quidem optime Ciceronis authoritate comprobatur. 3. de Oratore dũ conqueritur, ea ętate neminem ediscere ius Pontificium,cum iuri ciuili coniunctum sit.Ciceronis verba hæc sunt,ibi. *Aut iuris scientiam(nec eius quidem vniuersi namPontificium quod est cõiunctum nemo discit)aut eloquentiam quam in clamore,& in verborum cursu positam putant.* Hactenus Cicero.

Ius canonicum iuri ciuili cõiunctũ est.

Illud vero circa huius capitis materiam notãdum cẽseo, quod is qui ante clericatum iuri ciuili operam dedit,post clericatum ad Doctoratus gradum eodem iure promoueri potest. Eaque ratione presbyteri beneficiatus ad doctoratus gradũ in iure ciuili potest promoueri absque alicuius pœnæ metu Nauarr.consil.2.ne clerici vel monachi,& quod magis est monachis hoc permissum est. Ita not.scribit Calde.cõsilio 2. de magist. quem refert, & sequitur Martin. Nauarrus in capite non dicatis.12.quæstio.1.numero.33.Vnde merito reprehendendus est Petrus Rebuff. in excellentissima illa benefi.practic. titu.de dispensa. cum irregular. nume.27. quo loco scribit titulum doctoratus in Theologia, aut iure canonico nõ deberi nec tribui de stilo curiæ religiosis quia

Qui ante clericatũ Ciuili operamdedit, eo insignitus ad gradum doctoratus potest promoueri.

quia contrarium verius est, nempe, quia magister Sacri Palatij semper est dominicanus, doctoratu, vel magisterio insignitus. Vnde à tota curia magister appellatur, vt testatur Mart. Naua. dict. loco.

Nec pro huius capit. coronide prętermittendum est hoc capite tantum legũ auditio clerico prohiberi non tamen ipsarum pręlectio vt egregie post Inno. scribit Nauar. in manual. cap. 22. n. 14. Non quidem clericus qui publice ius ciuile profitetur timere debet irregularitatem propter prælectionem legum etiam criminaliũ, vel propter cõmentaria, vel tractatus ab ipso cõpositos, sed tãtum propter homicidiũ, vel mutilationẽ mẽbri eius consilio factam, vt nouissime respondit ipse Nauar. cons. 1. ne clerici vel monachi, num. 2.

Villarũ procuratores suscipientes.

CAPVT. LX.

1 *Clerici licet non possint esse generales procuratores laicorũ sub depositionis pœna, secus autẽ in vna causa tantum.*

1 SAcrosãcta illa Calcedonensis Synodus, in Can. 3. Clericos miseri sęcularibus procurationibus prohibuit, nisi fortè qui legibus ad minorũ tutelas, siue curationes inexcusabiles attrahuntur, aut quibus ipsius ciuitatis Episcopus Ecclesiasticarũ rerum commiserit gubernacula, vel orfanorum, aut viduarum quæ indefessa sunt, aut earũ personarum, quæ maximè Ecclesiastico indigent adminiculo. Trãsgressori autem nullam aliã pœnã irrogat, nisi quod correctioni Ecclesiasticę subiaceat. Concilium præterea Carthaginiense tertium eos esse procuratores, simpliciter prohibuit Canon. 15. Postea vero Alexand. III. in Cõcilio Lateran. inhibuit clericis procurationes villarum exercere, pęna contra facienti posita, quod ab Ecclesiastico ministerio fiat alienus. Vnde colligitur, q̃ clericus generalis procurator deponendus est, vt in capit. Sed nec. ne cle. vel mona. Et licet ille text. simpliciter prohibeat clericis procurationes: Inno. tamẽ, quem ibi sequitur Abb. intelligit de procuratione generali, quasi sentiat, quod possit clericus vnum negotium procurare etiam laici: quod latius sequitur idẽ Abb. in cap. 2. eod. tit. dũ modo clericus non suscipiat illud negotiũ ex cupiditate: quia tunc nec vnum negotium licet clerico procurare, secũdũ eum. Et sic intelligit sententiam Collectarij in locis per eum relatis, quæ aduersabatur doctrinę. Inno. Intellige etiam dummodo illud vnum negotiũ non ita multum sit arduũ ac diffusum, quod haberet distrahere clericum sicut multa negotia, vt tenet Philip. in capit. 2. de iudi. columm. 2. n. 4. & dixi supra in capitulo tertio, quantum vero ad pœnã depositionis, de qua hic vide quod dicam in capit. sequent.

A PRocurare. Vide authorem, &
quæ ipse ibi scripsi supracap.
incip. ministri laicorum.

Ac principum, & sæcularium virorum iustitiarij.

CAPVT. LXI.

1 *Clerici, qui hæc sæcularia officia ministrati fuerint qua sint pœna puniendi.*

2 *Clericus licet non possit esse Vicerex, vel Vicecomes principis sæcularis, potest tamen in eius sūmo prætorio senatoris munere fungi.*

3 *Clerici sine metu irregularitatis possunt incōdenda lege interueniri, per quā pœna mortis imponitur: quādo nō imminet casus propter quē efficitur. l. & si postea casus occurrat, ab irregularitatis labe immunes erūt.*

4 *Papa potest pœnam mortis imponere statuendo, non tamen exequendo.*

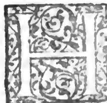

1 Vius excessus est
a eadem pœna,[a] de
qua in casu præce
dēti, & per eundē
text. Aduerte tñ,
quod Abb. in. c. Sed nec vers. Sed
quæritur. dicit quod sibi videtur
valde graue quod clericus depo
natur propter exercitiū istorum
officiorum, scilicet procurato-
ris, de quo in. c. præcedenti. & Iu
stitiarij. de quo hic, maxime ho-
die, cū nō ita acerbe debeant pu
niri delicta, vt in cap. fraternita-
tis. 34. distinct. Vnde plus sibi pla
cet ꝙ tales clerici debeant excō
municari, & nō deponi, nisi essēt
incorrigibiles, quia textus solū
dicit ꝙ delinquens in hoc ab Ec
clesiastico fiat ministerio alienus
& per excōmunicationē satisfit
alienus, licet Ioan. Andr. intelli-
gat de pęna depositionis. Pro cu
ius opinione videtur facere de-
cretū Cōcilij Toletani. 4. cuius
verba sunt. Sępe Principes cōtra
quoslibet maiestati obnoxios sa
cerdotibus negotia sua commit
tunt. Et quia sacerdotes à Chri-
sto ad ministerium salutis electi
sunt, ibi consentiant regibus fie
ri Iudices, vbi iure iurando sup-
plicij indulgentia promittitur,
non vbi discriminis sentētia prę
paratur. Si quis ergo sacerdotū
contra hoc cōmune consultum
discussor in alienis periculis exti
terit. sit reus effusi sanguinis a-
pud Christū, & apud Ecclesiā per
dat propriū gradū est. Can. 30. dī
cti Cōcilij, & habetur. 23. q. 8.
cap. sępe principes. An autē cle-
ricis in isto casu sit prohibitum
quodlibet officiū iustitiæ exer-
cēdę. Abb. in. d. c. Sed nec. credit
quod sit, quia verba text. sunt ge
neralissima, qui nemo militans
Deo, &c. Vnde dicit per illum
text. ꝙ clericus non posset esse 2
Vicerex, vel Vicecomes, vel lo-
cum tenens alicuius Principis sę
cularis, nec habere sub sua cura
aliquam ciuitatem seu locum tē
poralem, pro quo allegat textu.
magis specificum in capit. cle-
ricis. §. 1. eo. titulo. Videtur ta-
men sibi quod clerici possunt es
se consiliarij principis:[b] quod di b
cit etiam sentire Ioann. Andr. in
dict. capit. clericis, quod notat
etiam Baldus. ex tex. ibi in auth.
Habita.

Habita. in princip. C. Ne filius pro patre. Et vide Abb. in dicto capit. clerircis. vbi notat quod prelatus potest esse consiliarius principis sæcularis, licet non debeat esse officialis iustitię exercendę. Debent tamen cauere secundũ eum, ne consulant in criminali causa etiam reum absoluendum, quando ex hoc immineret actori pęna mortis, vel mutilationis membri in pœnam talionis.
3 Possunt præterea clerici sine metu irregularitatis interuenire in lege condenda, per quam pœna mortis imponitur, quãdo non imminet casus, propter quẽ efficitur lex, sed sit generaliter, licet postea casus occurrat, vt quis quis interficiatur: quia tunc clericus consulens non animaduertit in certã personam, sed prouidet, vt homines se abstineant à delicto: vt notat Dom. in cap. fina. 3. distinct. Vbi dicit hanc esse conclusione Archi. in cap. officia. 23. quæst. 5. licet re vera Archi. ibi nihil scripserit de clerico sed solum asserit quod princeps, qui legem cõdidit, cuius authoritate homines sunt traditi morti non est factus irregularis: & non infertur princeps ad cuius officium spectat tales leges condere, non efficitur irregularis ergo, nec clericus qui consuluit ei vt illas condat: poterat tamen melius allegare Bal. vbi supra expresse tenentẽ quod clerici possunt dare consilium in legibus condendis: & licet ex hoc sequatur per accidens mors alicuius, nõ sunt irregulares, quem refert
4 Ioã. de Ana. in. c. Ad audientiã in 3. col. versic. Tertio quæritur. de homi. Pro quo etiã facit ꝙ not. Bald. in capit. 2. in fi. de maio. & obed. post Innoc. quod Papa potest imponere pœnam mortis statuendo, sed non exsequẽdo, quia si proprijs manibus occideret aliquem, fieret statim irregularis.

EAdem pœna. Clericus igitur qui delictum de quo in hoc capite commiserit, incidit in excommunicationis pœnam, de qua in capit. clericis, ne clerici, vel monach. Quam quidem pœnam, minime incurrit clericus minorum ordinum, iuxta Abb. sententiam in dict. capi. clericis. Licet reclamet Syluest. in summa in verbo. Excommunicatio. 9. cas. 7. nec eam incurrit Prælatus, qui huiusmodi munus annexum habet suæ dignitati, aut patrimonio. Hæc est communis sententia, vt fatetur Martin. Nauarr. in manuali confesso. capit. 27. num. 117.

B

Clerici cõsiliarij principis sæcularis esse possunt.

COnsiliarij Principis. Vide Abb. in capit. non est nume. 4. de voto, vbi Doctores, & in capite in Archiepiscopato, de raptori. Deci. in capit. 2. de iudi. nume. 7. gloss. in pragma. Sancti. Galli. titul. de colla. Ecclesiæ. Galliæ. §. pręmissis, vers. concilio, Nicola. Boeri. decis. 17. in prin. Gregor. Lopez, in. l. 46. titu. 6. in verbo, *El Rey*. parti. 1. Alberi. Trot. lib. 2. de vero, & perfe. cleri. cap. 54. numer. 2. quod apud Hispanos moribus, & consuetudine receptum est.

Clerici cõsiliarij principis in officio delinquentes, à quo debeãt puniri.

Si tamen clericus in officio deliquerit, an possit ab ipso Principe puniri videtur, quod nullo modo possit, etiam si in minoribus ordinibus, tantum constitutus sit. Et hanc esse commu-

nem

nem sentétiam fatetur Aufrer.in Clementin. 1. de offici. ordinat. num.25.quem refert D. Episcopus Couarr.in pract. quæstio.c. 33.num.6.Iuli.Clar.lib.5. recep. sent.§.fin.quæst.26.versic. Quæro pone.vbi dicit minime idcósuetudine seruari, quia quotidie Principes sæculares tales clericos in sacris constitutos officijs priuant,necnon pecuniarijs pœnis mulctant, licet male de iure secundum illum sustineri posit. Nec in Gallia communis opinio seruatur,vt fatetur Aufrer.vbi supra,idem profitetur Guillel.Benedict.In cap.Rainuntius,in verbo,& vxorem.2.decis.num.155. de testamen.fol.95. & vide Barthol.Cassa.in cósuetud.Burgun. rubric.1.§. in glos. *Sil nagrace*.n. 71.vbi testatur, se vidisse quendam clericum Regis consiliariú, punitum fuisse à iudice sæculiri,priuatione officij, necnon pecuniaria pœna, quia in officio delinquerat.

Possunt etiam clerici absq; alicuius pœnæ metu,causas ex cópromissaria à partibus tributa potestate iudicare.l. non distinguemus.§. Sacerdotali. ff. de arbit.l.si qui ex consensu. cum lege sequen. C.de Episcop. audi.l. 48.tit.6.par.1. Est quidem pium & sacerdotale munus ancipites controuersias componere, vt inquit Ioan.And.in addi. Ad Specu.titul.de arb. §. potest, in fine qué refert Greg.Lup.in dict. l.48.in verbo,*Por su aluedrio.*

(∴)

Corã sæcularibus Magistratibus clericos inuitos conuenire sunt ausi.

CAPVT. LXII.

1 *Clerici, à seculari iurisdictione exempti sunt.*
2 *Clerici post sententiam, in eius exsecutione opponere exceptionem fori declinatoriam, minime prohibentur.*
3 *Consensus clerici: nullum in hoc impedimentum præstat.*
4 *Clericus qui coram sæculari magistratu,laicum esse fingit, ab Episcopo potest vendicari.*
5 *Reprobatur quoddam arestum Regni Franciæ.*
6 *Clericus qui exceptionem fori declinatoriam opponere distulit expensis mulctari debet.*
7 *Pœna pecuniaria quãtũcũq; leuissima,à iudice sæculari cõtra clericũ absentẽ illatã soluenda non est,contra Fran. Auiles.*
8 *Prælatus qui negligẽs est, in reuindicãdo clericũ,à sæculari potestate,grauissime punitur.*
9 *Clericus prima tonsura initiatus immunitate fori Ecclesiastici frui potest.*
10 *Clericus qui pensionem Ecclesiasticam obtinet,vtrum dicatur habere beneficium.*
11 *Quid iudicandum sit, præstimonium obtinuerit.*
12 *Quid vero iudicandum est de capellania.*
13 *Clerici coniugati, vtrum fruantur foro ecclesiastico.*
14 *Controuersia quæ circa clericatum*

tum emerserit, per Ecclesiasticum iudicem, & non sæculare dirimenda est.

15 *Iudex Ecclesiasticus, absque præuia causæ cognitione circa clericatum, sæcularem inhibere non debet.*

16 *Clericatus scriptura probari debet.*

17 *Prima tõsura vnius testimonio non probatur, contra Petrum Rebuff. & Matt. de Afflict.*

18 *Clericatus an probetur ex sola possessione habitus, & tonsuræ.*

19 *Lite pendente circa clericatum reus in publicis Ecclesiasticis carceribus detinendus est.*

20 *Interpretatur Regia lex.7.tit.4.lib.1.ordin.noui contra insignem D.Couarr. & doctum D. Paz.*

21 *Iudex Ecclesiasticus, inhibere potest sæcularem, lite pendente, ne contra clericum procedat.*

22 *Clericus qui alium inuitum cõrã sæculari iudice cõuenit, quibus pœnis plectendus sit.*

23 *Pœna amissionis causæ, quæ ad dicti criminis punitionem statuta est, non inflingitur ipso iure.*

24 *Prædictæ pœnę non est locus, quando clericus voluntarius ad iudicium sęcularem accessit.*

25 *Nec quando ante litis contestationem Clericus à lite recessit.*

26 *Nec quando clericus citatus, nõ comparuit.*

27 *Laycus qui coram sęculari iudice clericum conuenit, causam perdit, & iudex officio est deponendus.*

Caput hoc nouè æditum est.

Rgumentũ quidẽ huius criminalis practicę vehemẽter exposcit, vt de clericorũ exceptione, quo ad forum sæculare, tantisper diseramus: ideo nõ grauabor, huius capitis sumpta occasione, breuẽ, & dilucidam de illa disputationem subire. Et vt rem aggrediamur, præfari oportet hanc exemptionẽ, & immunitatem clericorum, multis in locis probari: sed potissimè in cap. at si clerici, & in. c. clerici, & in c. qualiter, de iudi. c. 2. cap. si diligẽti, de foro cõp. cap. continua, cũ multis illius causæ. q. 11. q. 1. l. vltim. tit. 2. lib. 16. Cod. Theodosiani, & plerisq; illius tituli constitutionibus ante Iustinianum latis. l. 57. tit. 6. par. 1. l. 6. tit. 3. lib. 1. ordina. antiqui. l. 5. tit. 3. lib. 1. ordina. noui de qua re longè lateq; tractauerunt Iuris Põtificij interpretes in dictis locis, & prę ter eos Auferi. in relectione Clementin. 1. de officio ordin. Guil. Benedict. in cap. Rainuntius, de testamentis in verbo, *Et vxorem*, 2. n. 322. Nicola. Boer. decis. 96. Rupellanus lib. 1. forensium institu. c. 34. Barthol. Cassa. in consuet. Burgund. Rub. 1. §. 15. Char. de Grassal. lib. 2. Reg. Fran. c. 17. D. Couar. lib. pract. q. cap. 31. 1

Et cum exemptio hęc, in fauorem totius ordinis sacerdotalis concessa sit, poterit iure optimo clericus conuentus à sæculari iudice, & ab eo condemnatus, 4

post

post illius sententiam exceptionem fori declinatoriam proponere, non quidem ei licet sæculari iurisdictioni cōsentiri, saltim in criminalibus causis, quibus agitur de coertione, & punitione personali. c. si diligenti. cap. significasti de foro compet. cap. at si clerici in princip. de iudi. & in hac specie notat Cassa. in di. rub. 1. §. 5. versi. *Archidiacono.* numer. 45. Ioann. Rupella. dict. lib. 4. forensium insti. cap. 6. Nicol. Boer. in consuetudi. Bitur. titul. de iurisdict. §. 21. in fine. D. Couar. practi. quæst. cap. 33. numer. 3. & ita iudicatum fuisse fatetur Deci. consi. 241. Et potissima ratio est, quia exceptio declinatoria fori, quæ reddit iudicium nullum ab initio, quod iudicium, nec prorogari potest, nec prorogatum esse censetur, quandocunq; etiā potest sentētiam, ad eius exsecutionem impediendam opponi potest, & opposita eius exsecutionem impedit. Ita tradiderunt Anton. Abb. Imo. & Felin. num. 28. in capite exceptionem de exception. & est tex. egregrius. secundum vnam interpretationē in capit. ad petitionem. de accusati.

3 Idemque pari ratione iudicandum est, si sententia à iudice sæculari contra clericum lata fuerit, cui ipse consensum prçstitit, adicto fori priuilegio minime excluditur: vt in facti contingētia interrogatus cōsuluit doctissimus Socinus consil. 12. col. 7. lib. 1. quem sequitur Petrus Auēdan. de exequend. mand. lib. 1. capit. 22. num. 2.

4 Imo quod summe notādū est, si clericus ab inceptis desistere noluerit, sed temere, & impie coram sæculari iudice litigare, coram quo vt ab ipso puniri possit, se laicum esse sponte fuerit confessus, veritate comperta, iudex Ecclesiasticus ad quem causę cognitio expectat, potest illū à sæculari magistratu vindicare ne detur locus, vt his dolis, & fallacijs, Ecclesiastica iurisdictio: & in clericos potestas defraudetur. Sic visum fuit Bal. in l. si qua per calumniam. column. 2. C. de Episcop. & cleri. Domi. & Franc. in capite si iudex laicus, de senten. excommu. lib. 6. quæ opinio verissima est, & probatur perpensa ratione tex. in dict. capit. si diligenti.

Vnde iuri consentaneum minime fuit Arrestum illud, cuius meminit Petrus Rebuff. super regias leges Galliæ prima parte in tract. de senten. execuen. artic. 3. gloss. 2. vbi fatetur. à senatu diffinitum fuisse, quod clericus à sęculari iudice condemnatus ad honorabilem emendam (sic ille loquitur) non poterit sententiæ exsecutioni, opponere exceptionem primæ tonsuræ, quod merito reprobat insignis Couarr. d. capit. 33. 5

Id tamen ab omnibus receptū est, illum clericum qui vsq; ad sentētiam, vel exsecutionē omisit, vt exceptioni fori declinatoria, iustissime in expēsis esse multandum. Vt tenuerūt Deci. Boeri. & Rupella in locis nouissime allegatis Feli. col. 1. post alios in dict. c. exceptionē Ause. in dict. Clem. 1. de officio ordinar. regu. 2. num. 33. Bellamera. decisi. 226. Quæ expensarū cōdēnatio, per sęcularē iudicem facienda est, vt censet 6

censet Boeri.dict.§.21.& opinio hæc apud Gallos moribus,& cõ suetudine recepta est, si credimus Rupella. legum,& consuedinum Gallicarum scientissimo dict.cap.6. qui contrariũ de iure verius esse agnoscit, nec non Deci.dicto. consi.241.D. Couar. dict.cap.33.Atque ideò iudex tã tum Ecclesiasticus, hanc expensarum condemnationem facere debet,nõ sęcularis,qui sicut quo ad principalem causæ cognitionem, nullam iurisdictionẽ obtinet,sic neque quo ad multã nec quo ad expensas, vt constat ex Bald.traditione in.l.2.C.de Episcop.rudi.& in.l. si ex aliena colum.1.ff.de iud.Abb. in c.si diligenti.de foro comp.col.pen.

Rupellanus Gallus.

7 Pœna vero pecuniaria quantuncunque leuissima sit,qua clericus à sæculari iudice suæ iurisdictioni acquiescens, vel absens fuerit condemnatus, à Ecclesiastico exsequẽda non est, tanquã nulla ob notorium iurisdictionis defectum, quod ita incomperto est,vt nulla indigeat probatione. Circa quod tamen grauissima censura dignus est Francisc. Auiles(vir alioqui doctus) in cap.prætorum,cap.15. in verbo, *Homezillos*, num.33. asseuerans quod cum iudicandi munere fungeretur,quẽdam clericum in absentia condemnauit pœnis Regijs constitutionibus diffinitis,(quas vulgo. *Del desprez y homezillo*, Hispani appellamus)de quibus loquitur Regia lex.3. titul.10.libr.4. noui ordina. quas pęnas à clerico exegisse fatetur, præcepto iudicis Ecclesiastici, postquam coram ipso post longam absentiã comparuit,sed nõ iuste mea sententia,cum dicta pecuniaria multa,pœna sit contumatiæ,quæ ab expensis longe distat, & ideò expensarum nomine minime comprehenditur, q̃ dicta lex clare insinuat cum dicit.*Y pague el desprez y homezillo y costas.* In expẽsis quidẽ quibus ob clerici absentiã aduersa pars cęsa fuit,iustũ est clericũ condẽnari nõ vero illis pęnis, quæ merum lucrum fisci, vel iudicis sęcularis sapiũt. Et ideò in nequissime,& contra Sacras Iuris Pontificij constitutiones iudicatum fuisse cẽseo ab illo iudice Ecclesiastico de quo ibi meminit Auiles. Quod si vero casus hic aliquando contigerit iudices Ecclesiastici ab huiusmodi errore caueant.

Confutatur opinio D. Auil.

Tenẽtur,quidẽ Episcopi,& cæteri ordinarij,hoc veluti Sacrosanctũ clericorũ priuilegiũ intactũ,& in colume seruare,Deo Optim. Max.alias strictissimam rationẽ daturi, & ideò statim sine mora, postquã compertũ habuerint,clericum subditum à sęculari iudice carceribus detineri,illum pęnis adhibitis,censurisque prolatis repetere tenentur, quod si pro debito munere non fecerint,tanquã negligẽtis ab administratione deponi, & fortè criminaliter puniri (si qualitas causæ exegerit)debẽt, vt multis rationibus innixus cõsuluit Cassaneus cõs.38. quẽ sequitur Iuli. Clar.in practi.crimi.§.fin.quęst. 36.versi.debet autem. 8

Nec tantum hoc fruũtur priuilegio Presbyteri, & clerici alij in sacris, & maioribus ordinibus constituti, sed clerici prima tonsura innitiati capit.cum 9

non

nõ ab homine, cap. clerici, de iudi. cap. 2. de foro compe. glos. celebris in verbo, Clericus, in cap. vni. de cleri. coniuga. libr. 6. sed hæc fori exemptio limitata est nouissima Trident. Conci. Sanctione sess. 23. capit. 6. de reform. qua decretum, & diffinitũ fuit. clericos hos non coniungatos, nec in ciuilibus, nec criminalibus causis, immunitate fori gaudere, nisi Ecclesiasticum beneficium obtinuerint, aut clericales vestes cũ tonsura deferentes, alicui Ecclesiæ Episcopi iussu inseruiãt, vel in schola literaria ipsius Episcopi præcepto, ad maiores ordines anhellantes versentur, quã constitutioné seruari apud Hispanos præcepit Regia. l. 1. tit. 4. lib. 1. noui ordinam. & iustissimè quidem, fuit quidé maturissimo cõsilio, & summa prudentia ædita: indecentissimum quippe erat in Dei Ecclesia meros cerdones, pelliones, coriarios, fullones, aut ignauos nebulones, nudæ tonsuræ prætextu, immunitatibus frui, quæ in clericorũ fauorem, diuino muneri ministrantiũ, concessæ fuerant.

Si tamen clericus prima tõsura innitiatus beneficium Ecclesiasticum obtinuerit, quanuis non deferat vestes clericales gaudere debet priuilegio fori Ecclesiastici, vt constat ex dicto decreto Tridentini Cõcilij, ibi. *Is etiam fori priuilegio non gaudeat nisi beneficiũ Ecclesiasticum habeat aut clericalem habitum, & tonsuram.* Nec huic interpretationi refragatur supra allegata Regia cõstitutio cũ dicit. *Y juntamente con qualquiera de estas qualidades traxere habito, y tõsura clerical.* Quia interpretãda est, vt procedat iuxta formam statutam in concilio scilicet quando clericus Ecclesiæ inseruiret, vel quando cũ facultate Episcopi in aliqua vniuersitate daret operam literis, istæ duæ qualitates proximiores sunt ad quas lex referri debet nõ vero ad aliam remotionem scilicet ad beneficia Ecclesiastica obtinentes, & ita non semel consului, & post huius operis secundã æditionem tenenté legi D. Ioan. Gutierrez. lib. 1. practi. quæstionum quæst. 7.

Est tamé oportunè, circa superiora inuestigandum, vtrùm clericus prima tonsura, & minoribus ordinibus initiatus, qui pensioné Ecclesiasticam obtinet fori immunitate gaudeat, & ré dubiam, & ancipitem facit, quia pensio non dicitur beneficium cap. quanuis in primo de præ. in 6. & ibi Doctores tradiderunt, & in. c. ad audiẽtiã, in. 2. de rescrip. disserũt latissimè Gom. in tract. de expecta. num. 92. & regul. de infirm. resigna. quæst. 16. & in regula de annali possesso. quæstio. 21. Ioann. Selua de beneficijs. 1. part. quæst. 1. num. 7. & quæstio. 3. num. 11. Anto. Capi. decis. Neapoli. 220 quę opinio communis est, & probari videtur in Sacro Concilio Tridentin. Sessio. 21. capit. 2. de reforma. in illis verbis. *Patrimoniũ, vel pensioné obtinẽtes, ordinari posthac nõ possunt.* Et sic apertissimum ibi est testimonium, quod ad ordinum promotionem, qui pensioné habet, non dicitur Ecclesiasticum obtinere. Procedit tamen superior communis sententia, quãdo stricto modo, naturam, & proprietatem 10

tem beneficij Ecclesiastici metimur, secus autem si amplo, & fauorabili nomine beneficium capiatur, quia tunc eius appellatione beneficium comprehenditur vt optimè animaduertit Gomez in Reg. Cancel. Reg. de trienna. posses. quæst. 50. litera. C. Nec superior recepta opinio firmitatem obtinet, quando pensio in titulum confertur, vt frequẽtissime iam concedi solet, teste Petro Rebuf. in tract. de pacifi. possesso. 18. ampli. & in tract. nomina. quæst. 9. n. 39. Cap. Tolosa. q. 472. Maxime hodie stante motu proprio Sanctissimi Quinti Pontificis Maximi quem supra retuli c. incip. officium, &c. vbi pensionario iniũgitur onus singulis diebus recitandi, officium beatæ Mariæ, & sic pensio onus spirituale annexũ habet, quod non parui momenti est, vt beneficium possit optimo iure appellari. Qua ratione iuris esse certissimi censeo clericum prima tonsura vel minoribus ordinibus initiatũ pensionem in titulũ cõcessam obtinentem, frui debere priuilegio fori ecclesiastici. Etcũ casus iste in hac Complutẽsi Academia contigisset, anno Domini. 1584. ita consului, & sic postea in supremo consilio Regis, & Domini nostri fuit iudicatũ. Scio tamẽ illustrissimo Cardinalis sacræ congregationi die. 19. mensis Iunij. Anno. 1587. contrariũ iudicasse existimãtes dictum cap. 6. sess. 23. Concilij Triden. non comprehendere quoad fori immunitatem eum cui fuit reseruata pensio in fructibus alicuius beneficij prout testatur Flami. Pari. ne resig. bene li. 2. q. 15. nu. 15. superior tamen opinio æquior est & iuribus apud nos recepta.

Idemq; pari ratione, de præstimonio existimo iudicandum, nã licet non dicatur beneficiũ, nec eius comprehẽdatur appellatione, vt scribit Ioann. Andr. in ca. vni. de rerum permuta. li. 6. Domi. consi. 89. & ideo laico cõferri potest, vt scribit Petrus Rebuf. in tract. de pacifi. posses. nu. 150. & 151. si vero in titulũ ecclesiasticũ cõfertur, beneficiũ iudicandũ est. Vt tradit Rebuf. in eo. tract. 17. ampli. nu. 105. Capella. Tolosa. 472. Ioann. Staphi. in tract. de literis gratiæ & iusti. ti. de qualita. & sta. benefi. nu. 2. Calderi. cons. 6. tit. de præbẽ. Iacob. Menochi. de arbi. iudi. q. li. 2. centuria. 3. casu. 201. nume. 58. sed hæc distincti. saltim in Hispania necessaria non erat, cum semper in ea præstimonia in titulum dẽtur, & spirituale onus annexũ obtineat teste doctissimo Quin. Manda. regula Cance. 34. q. 12. & ideo qui præstimoniũ habet, beneficium ecclesiasticum obtinere censetur.

12 Quid vero de clerico primæ tõsurę vel minorum ordinum, si capellaniam obtinet sit iudicandum, an is dicatur beneficium ecclesiasticum habere, vt fori ecclesiastici immunitate frui possit. Et asseuerandum censeo, quod si capellania sit collatiua, & in perpetuum titulum cõferatur, ecclesiasticum beneficiũ debet iudicari glossa celebris quæ communi Doctorũ sufragio recepta est in Clementina final. in glossa. 1. de decim. & in extrauagan. Execrabilis, in verbo, quæ

P alias,

alias, de præben. inter communes, sequitur Deci.consi.210.nume.4.Gomez.regul.de infirmo.resig.quæst.23. Guid.Papę decisſio.187.& alij sequũtur, quos retuli supra cap.18.nume.9. Quod verum est, quãdo capellania per Summum Põtificem, vel Episcopum confertur, secus autẽ si per Episcopi inferiorẽ glo.in di.extrauagan.execraui. tradit Ioan. de Imo.in ca.in nostra.col. 3.versi.quomodo de rescrip.

13 Sunt similiter, fori priuilegio muniti clerici coniugati, primæ tonsuræ hac lege, vt cũ vnica & virgine matrimonium cõtraxerint, & clericales vestes & tonsuram detulerint text.egregius in capit.vni.de clericis cõiunga.li.6.quem late interpretantur D. Couarr.in practi.quæsti.cap.31. Petrus Auend.de manda. Regũ.1.p.cap.22.de quo meminit Sacrosanctum Tridenti.cõcil.Ses.23.capit.6.de reforma. quod vltra ea quæ in dicto capite vni. continẽtur requirit, quod dicti clerici coniugati ab Episcopo alicuius ecclesiæ ministerio deputati sint, & quod actualiter seruiant. Forma autem quę in his cõtrouersijs seruari debeat, præscripta est in dict.l.1 ordin. noui.

14 Non tamen circa superiora, silentio prætermittendum est quod quotiescũque controuertitur, vtrum reus per iudicem sæcularem captus clericus si primæ tonsuræ, & minorum ordinum, & illas qualitates obtineat quæ iuris communis sanctionibus, & Concilij Tridentini decreto, desiderantur: controuersia hæc per iudicem ecclesiasticum & non sæcularem dirimenda est. De quo est elegans constitutio in capite, si iudex laicus.de senten.excommun.libro 6.cuius authoritate opinionem istam communẽ esse profitetur Ripa.in capi. decernimus.num.4.de iudi.D.Couarru. in practi.quæstio.capite.33. numer.1. asseuerans in Hispania sic seruari. Eadem communem esse profitetur Iuli. Clarus in practica crimin.§.fina.quæstion.33. versicu. regulariter autem, quanuis testetur in dominio Mediolanẽsi aliter seruari, & apud Gallos, huius controuersię cognitio ad iudicem sęcularem pertinet, cum apud eos minime recepta sit Bonifacij Octaui.decisſio in d.capit. si iudex laicus: prout refert Gui. Papæ. quæst. 138. Ioann. Gall. quęst.38. sed Galliæ forensis vsus iuri contrarius est, vt egregie probat.D.Couarr.dicto cap.33. numero.1. Nec in Lusitanorum regno Pontificia illa cõstitutio seruatur, vt in illius regni legibus continetur, libro enim secũdo titul.1. Ante tamen quod Ecclesiasticus iudex aduersus iudicem laicum, clericum in carceri- 15 bus detinẽtem inhibitoris literis vtatur, prę uia causę cognitione ei liquere debet, clericũ illum esse, & eas omnes qualitates obtinere, quæ à iure desiderãtur, & apud Hispanos forma certa statuta est in.l.7.ti 4.li.1.ordi.noui, & in fine illius tituli.

In qua forma obseruanda, attendere debet iudex, quod clericatus regulariter per scripturam probari debet. Quod colligi videtur ex lege si qua per calumniam.C.de Episcop. & clericis.vbi Iacob.Butri.c.legum.2

quæstio.

quæstio.1.tradit egregię Petrus Rebuff. in practi.benefi. titu. de forma literar.tonsuræ nu. 22.Felin.in ca.post cessionem numer. 3.de proba. Thom. Gram.decissio. 81. Literę enim Episcopi ostendédę sunt,quibus se ordines contulisse testetur,ita quod minime sufficeret, quod Summus ecclesiæ Pręsul.in literis collationis beneficij, nominet ipsum assertum clericú simpliciter hac nominatione,clericatus nó probatur. Tenet Ancharra.in dict. c.si iudex laicus.& ibi Phili. Frã. §.non sic.Ioan.Andr.in Mercur. in regul.non licei.de regul. iur. lib.6.Bald.in dict.l.si qua per calumniam.Alexandr.in l.si prius nume.38.ff.de noui. oper. quam opinionem communé esse testatur Thom.Gramma.dicta decissio.81.num.4.

Nec per indicia, aut coniecturas,clericatus probari potest, vt in cap. inter quatuor,& ibi glo. in verbo,argumenta.de cleri. peregrina.Nicolao.Boer. decisio. 117.num. 25.

Sunt tamen qui censeant, clericatum partis confessione posse probari.Rot.decisi.433. in antiqui.Francus in capit.1.columna 4.de eo qui mit.in possess. lib. 6. & ibi Aymon colum.2.idem in consi.93.nu.4. Sed opinio hæc, defendi potest in beneficialibus causis, quando possessorio agitur cum leuiores probationes sufficiant,secus si petitorio ageretur,quo quis peteret, quod sibi beneficium ad iudicaretur,ita Rot.deci.408.incip.fuit dubitatum in nobis, Bella decisio.183. Capell. Tholosana quæsti. 423. Crauet.in locis iam alleg. Felin. in cap.olim.num. 10 .de rescrip. si vero ea scriptura clericatus de perdita sit, testibus potest probari capit 2.cap.3.de cleri. peregr. l.si solennibus. C. de fide instr.l. testium.C.de testib.gloss.not. in d.c si iudex,in verbo,fecerit,Alexand.consi.107.num. 7. volum. 7.Matth.de Afflict.in cóst. Neapo.lib.1.rub.3.num.12.not. Gui. Pap.quæstio. 474. & communiter receptam esse fatetur D. Couarru.in practi. q.ca.33. num.3.

Notandum tamen est, quod Bald.in capit.licet vniuersis. de testib.in ea opinione est,vt censeat,primam tonsuram probari posse vnius testis testimonio, quando de alterius præiudicio non tractatur,quem Feli.ibi.sequitur,& Gerar.sing. 49. Ias.in l.admonendi. num.198.ff.de iure iur.Hyppo.in l.1.§.idem Cornelio in fine.ff.de quæstio. Barth.Cassa.in consuetud. Burgun. Rub.1.§.6.versi. Ponderanda,nume.11.Ex quo fit vt ea opinio.nó possit adaptari ad casum quo tractatur de declinãda sæculari iurisdictione,cum res sit grauissimi præiudicij.Ideoque clericus secundum iuris communis sanctiones plene clericatum probare debet aliter à causa cadet, vt prudenter D.Couarru. superiori cap.scribit,licet male contrarium tenuerit Petrus Rebuff.in dict.titulo. de forma literarum tonsuræ numer.24.& Matth.de Afflictis in consti. Neapoli.titulo. 3. numero. 12. existimantes Baldi doctrinam hoc casu posse procedere, sed longe aberrarunt. 17

Probaretur tamen clericatus sufficienter ex sola possessione 18

habitus & clericatus tonsurę, sic nouissimè tenet Ioseph. Mascardus vir sanè doctissimus in libro varię, & in defessæ lectionis nouissimè edito de probat. volum. 1. conclus. 302. nume. 14. dicens ita multoties in praxi ab eo obseruatum. Ex huiusmodi quidé actibus clericatus probatur donec contrarium probetur, scribit Petrus de Ancharra. & Francus colum. 3. in c. si iudex laicus de senten. excommun. lib. 6. Inno. in cap. super his nume. 10. de accusati. & in ca. innotuit, de eo qui furtiuè ordin. suscep. Ioann. And. Bald. in cap. dudum. 1. nu. 5. de electi. Thom. Gramma. decissio. 81. Boeri. decisl. 171. num. 13. Sed opinionem istam dubiam esse censeo, ne dicam falsam. Nã cum graue ex hoc præiudiciũ Regię & sæculari iurisdictioni generetur minimè quasi possessio clericatus ad illam elidendã sufficeret, sed verus titulus est probandus. Qui enim clericum esse dicit, ad iurisdictionem sæcularem declinandam, licet habitum, & tonsuram gerat, titulum docere debet, vt decissum est in dict. capit. si iudex laicus, vbi gloss. in verbo, clericali, de sent. excomm. lib. 6. tradit Ang. quem sequitur ibi Alexand. in. l. si prius ff. de noui. oper. nunti. num. 38. Alcia. in tracta. de præsum. pręsu. 4. reg. regul. 2. gloss. in capit. presbyteri. 68. distinct. Nicola. Boer. decissio. 171. num. 12. And. de pręscrip. §. 1. glos. 4. versi. 17. huc pertinet, & ita interpretandum esse censeo decretum Sacri Concilij Tridentin. Sessio. 23. capi. 6. de reformati. licet Mascardus in præcitato loco secundum superiorem doctrinam fuit interpretatus dicens in praxi obseruari. Quidquid verò sit de iure communi apud Hispanos, nostra opinio controuersia caret, quia secundum formã Regiæ constitutionis in his rebus seruãdæ exemplum ipsius tituli scribendum est, in ipsis literis inhibitorijs sęculari iudici ab Ecclesiastico mittendis, nec aliter sunt obtemperandæ, vt statutũ est in fine titul. 4. lib. 1. ordin. ibi. *En las cartas, o censuras que dierẽ los juezes ecclesiasticos, para inhibir los seglares, de las causas de los de primera corona y ordenes han de yr autenticadamente los titulos, licencias, y informacion.*

Ioseph. Masc.

19 Interim tamen, quod si causa circa clericatum pendet, reus detinendus est à iudice ecclesiastico in publicis carceribus, non vero in Ecclesia aut monasterio nec sub fideiusoribus est relaxandus vt tenet D. Episc. Ioann. Bernar. infra ca. incip. incarcerari quod Regia lege decretũ stat lege inquã. 7. tit. 4. lib. 1. ordi. de qua meminit Couar. in pract. q. c. 33. n. 4. doctus & diligens D Paz in pract. 2. tom. prælud. 2. n. 14.

20 Circa quam Regiam cõstitutionem obseruandum est, quod eius decissio tunc locum obtinet, quando lis tantum versatur circa clericatum, non verò, postquam lata sententia, constat incarceratum clericum esse, quia tunc iudex Ecclesiasticus, si qualitas causæ, & illius innocentia locum dederit, poterit à carceribus remittere quod manifestè præcitata lex probat, cum dicit. *Y mãdamos a los dichos juezes ecclesiasticos, que en el entretãto q̃ lo suso-*

lo susodicho à cerca del clericato se determina, los tengan presos, como dicho es en la carcel. Et paulo inferius. *Que los prēdan, y tengan presos en la carcel seglar hasta que la dicha causa de el clericato se determine.* Nihil clarius mea sententia dici potuit, quod ea non vulgari ratione fulcitur, quia cū relaxandi potestas ad certum & pręfinitum tempus sit limitata, illo lapso transgredi non debet l. pater filium. §. fundum quem Bart. not in summario.. ff. delegat. 3. glos. & Bar. in l. peto. §. fratre. ff. de lega. 2. l. in hoc iudicio §. si conueniat. ff. comm. diui. l. Impetrator. ff. de postul. tradit post alios elegāter Petrus Paul. Pari. consi. 14. num. 13. & cons. 31. num. 36. vol. 2. Deinde regia lege sanciri hoc potuit à principe sæculari ante clericatus probationem, quia hac qualitate exclusa, contra illum iurisdictioné obtinet, & indubio circa hoc pro Principe præsumitur, cum quilibet laicus præsumatur, nisi se clericum esse probet Ioann. Andr. in regul. scient. colum. penult. de regul. iur. in mercuriali. Sequitur Lucas de Pęna in l. quicunque in. 62. præsumpti. C. de apoch. pub. lib. 10. Bald. in capit. fina. num. 4. de præsump. Aufreri. in Clemen. 1. de officio ordi. num. 5. ad quod confert text. in capit. legum. 2. quæst. 1. Quia clericum esse à natura nō inest. Natura enim non creat artem sed ad eam disponit, vt colligitur ex responso iuriscōsulti in. l. Stich. ff. de leg. 3. & ex cap. ex studijs. de præsum. & hoc expresse diffinitū est, in instructione quæ cōtinetur in fine tituli. 4. lib. 1. ordinam. noui, ibi. *Y no se guardādo la dicha ordē su magestad, pues esta fundada su intentiō y de la su jurisdiction Real, no constādo legitimamente de lo suso dicho.* &c. At si ille clericū esse probet, cū immunis sit à sæculari iurisdictione, sæcularibus legibus comprimi minime potest, capitu. quę in Ecclesiarum. de constitu. auth. Cassan. & irrita. C. de Sacrosanct. Eccle. Fulciturque opinio hæc, quia sicut clerici iam qualificati, clericatus probatione, ab iudicibus ecclesiasticis puniri debent, vt iuris communis Sāctionibus, est consentaneum: & præfata lex probat ibi. *Y si hallaren, que deuen gozar del dicho priuilegio clerical, cōforme a lo susodicho les den pena condigna.* Pari ratione incarceratio, aut relaxatio suo arbitrio est discernēda. Maxime quia hoc ad augendam, vel minuendam pœnā nō vulgaris considerationis esse solet, & ita non semel in controuersijs foré sibus receptum vidi, & verissimam hanc opinioné cēseo, quāuis contrariam sequatur D. Couar. & Doctor Paz vbi suprà allegaui.

Si vero clericus sæcularibus carceribus est mācipatus, prędicta iuris, & legū Regiarum forma seruata, ab ecclesiastico iudice, ad sęcularem magistratum inhibēdum procedendum est. Interim verò, quod causa clericatus diffinitur, secularis iudex censuris, & iuris Pōtificij remedijs, cōpelli potest: ne vlterius in causa procedat, quousque in Ecclesiastico tribunali fuerit diffinita, ita apud Hispanos moribus receptū est, & expresse colligitur, ex tex. 21

in.d.c.si iudex laicus, ibi. *Contra eũ tamen interim, quiuis processus iudicis pœnitus conquiescat.* Et sic non solum nó potest causam iudicare, sed nec in ea procedere, vt notat glo.vlti.ibi quam Doctores communiter sequuntur.

22 Quibus sane perpẽsis iustissimè quidem sacrorum conciliorũ & canonũ constitutionibus diffinitum est clericum qui aliũ coram sęculari iudice pertraxerit, seueris pœnis plectendũ esse, vt Mileui & Cart.cócilijs decretum fuit cap.placuit.ca. inolita. 11.q.1.pœna quidẽ est quod causam perdat,& à communione sit alienus, de qua etiam meminit, Inn. Tertius Summus Ecclesiæ Præsul.in ca. si diligenti de foro comp.illa autem pœna quæ cómunionis priuationẽ concernit intelligi potest, vel à sacris, quæ ad certum tempus infligitur, vt in.c.catholicus. 2.q. 6.vel à cómunione officij,& beneficij, vt ab ipsis deponatur. Vel à cómunione hominum per excommunicationem, quo vsque clerico in iudicium vocato, & Ecclesiæ cui iniuria illata est, plena sit facta satisfactio cap.2.de foro cóp. quæ iura ita interpretatur Car. à Turrecr. in d.c. inolita nu.1.& hanc posteriorẽ interpretationẽ tenet glo.d.c.si diligenti, quem ibi Hosti.Ioan. And. Abb. sunt sequuti.

23 Quod verò attinet ad causæ amissionem, procedit quãuis iustissimam causam habeat, quę nó attenditur, sed solum crimen, ad cuius punitionẽ prędicta pœna imponitur. Et non ipso iure, sed per sententiam, vt censet glo. in d.c.si diligẽti. iuribus & rationibus ab ipsa allegatis quam ibi sequitur Abb. Antic. col. 2. ver. perdat,& eam esse cómunẽ testatur Collecta ibi.n.8.& Benedictus de Capra.col.7. cuius doctissima commentaria super Decreta.manu scripta habemus, eandẽ recepta profitetur Mar. Soci.n. 26.& ferè doctores omnes ibi,& in.l.in criminali.C.de iurisd.omni.iudi.

Non tamen locus erit prædictæ pœnæ, quando clericus nó inuitus ad iudicem sæcularẽ accessit, quod colligitur ex verbo illo. *Pertrahant:* quo vtitur Mileui.conc.& ex verbis, *Voluntarij*, quibus vtitur Cartha.conci. vt perpendit gl. dict.c. si diligenti. cómuniter à doctoribus sequuta quanuis alias à suo iudice ordinario puniendus sit c.non liceat 3.q.6 quem ad hoc allegat Cardi.à Turrecre.d.ca. inolita, n.1. Similiter clericus à dicta pœna ẽst immunis, quãdo ante litis có testationem ab incepta causa recessit, post contestationem verò factam, recedere ab ipsa non licet in præiudiciũ partis cui iam ius quæsitũ est. Quæ opinio mihi verior & cómunior videtur, sed quia in ea iuris vtriusq; doct. fluctuant post glo. in d.c.si diligẽti,& in.d.l.in criminali vidẽda sunt quæ peculiari cómẽtario breuiter ædẽdo scripsimus super tex.in d.c.si diligenti. quẽ hoc anno.1587.in nostra primaria iuris Pótificij Cathedra sumus hac florentissima Academia Complutensi innumeris auditoribus interpretati, multa quæ ibi ad ca.istud expectãtia tradidimus. 24

25 Nec pręfacta pœna imponẽda est, quando clericus citatus ad iudicium

iudicium sæculare non comparuit. arg. legis quanuis.ff.de in ius vocand. & in .l.1.ff nequis eum tenet glos. & doctores in d. l.in criminali.

Et vtrum clerici rei, qui conueniuntur coram sæcularibus magistratibus prædictis pęnis sint coercēdi, egregiè disputat & resoluit post alios Mari.Soci.in dicto cap.si diligenti num.35. cū sequentibus.

26 Habet quidem locum prædicta pœna amissionis causę, quādo laicus conuenit clericum coram iudice sæculari, vt in auth. statuimus.C.de Episcop.& cler. Iudex vero ipse proprio officio priuādus est, vt ibi diffinitur, & ab Ecclesię communione arcetur.cap.2.& ibi glos.de foro cōpet.quod si causa fuerit criminalis incidit in excommunicationem cęnę, vt in.18.casu Bullę.

Cōtra Ecclesias à quibus beneficia obtinēt aduocati, vel procuratores extiterunt.

CAPVT. LXIII.

1 *Clericus, qui crimen hoc commisserit proprio beneficio est priuandus.*

2 *Clericus qui non potest cōtra Ecclesiam, in qua beneficium habet aduocare, an prohibeatur contra eam consulere.*

1 POEna huius criminis est, quod tanquam ingratus potest eiusdem Ecclesiæ beneficio spoliari: vt in cap.final. de postu.in fin. Notat hoc etiā glo. in cap. Nulli.3. quæst.1. Tradit etiā Lucas de Pænna.in.l. milites, in fin.de re mili.lib.12. Quod adeò procedit, quod si quis est beneficiatus in duabus Ecclesijs, nō potest pręstare patrocinium vni cōtra aliam, not.glos. in ca. Si qui sunt presbyteri.1.quæs.7 quod limitat eadem gloss.nisi habeat administrationē in altera earū. Si vero necessitas officij quo fungitur cogat illum ad aduocandum Ecclesiam, vt quia tutor est, vel prælatus excusatur secundum Innocen.ibi. Vel si hoc agat prostrictè coniūctis, vel miserabilibus personis, secundum Abb.ibi post Hosti. An autē clericus in isto casu qui prohibetur 2 aduocare contra Ecclesiá. Si in camera consulit contra eam, incurrat pœnam,[a] de qua suprà. Videtur dicendum quod non, si sequimur doctrinam Bar.in.l.§.postulare ff.de postula. vbi tenet quòd Doct. promittētes nō aduocare, possunt in camera cōsulere: quod ibi sequitur Alexand. in addit. & quod not.idem Bart. in.l.Paulus.§.1.ff. delegat. videlicet quòd Doct. qui non possunt esse aduocati, non dicuntur aduocare si mittunt vnā cedulam iudici, vel siei loquuntur: quod refert & sequitur Præpo. in capit. Solicitudinem, de appell. columnn.10. qui etiam allegat. Ang.in dict .§. postulare, tenentem quòd prohibitus postulare, non prohibetur allegare in camera, vel in scriptis, not.etiam Ias. in.l. prima. in prin.in.3. columna.ff.de verbo. oblig. referendo Bart. vbi su-

pra. Et Deci. in. l. fęminę. numer. 11. ff. de re. in. Sed prædictis doctrinis non refragantibus (saluo meliori iudicio) contrarium credere [b] in casu nostro, imò quod
b clericos consulendo in camera, vel faciendo in scriptis allegationes iuris cõtra Ecclesiã incurrat pęnã: quia tex. in dict. c. eam impotés fundatur ingratitudine quę resultat ex eo quòd clericus sit aduocatus, vel procurator cõtra Ecclesiã, in qua habet beneficiũ: quæ quidé ingratitudo ita cõsistit in consulendo in camera, vt scribendo in iure cõtra eã, sicut si esset aduocatus, quia pari modo possunt nocere Ecclesiæ consilia clerici in camera vel allegationes iuris ab eo scriptę: sicut si cõtra illam aduocatus existeret, quæ paritas rationis non sic procedit in doctrinis Doctorum suprà relatis.

ANNOTATIO.

A Nota puod non solum in casu huius capitis prohibitum est clericis aduocati munus exercere, sed regulariter aduocationis officium illis interdictum est, capit. 1. de postulan. capit. 1. vbi Abb. not. 5. ne clerici vel monach. l. 48. titul. 6. part. 1. hoc tamen limita nõnullis modis.

Primò, vt minimè procedat pro viduis & orphanis, text. in dict. c. 1. & in cap. fin. de postul.

Secundò, pro Ecclesia text. in dict. capitulo. 1. Imo quod plus est, hoc religiosis licet. Pro alijs tamen minimè liceret regulari postulare pro stipendio, etiã cũ sui Abbatis, vel prælati facultate, ita Ioan. And. in cap. argumétum. de regu. in lib. 6. quo loco scribit, non posse monachum etiam doctum postulare, qui ante ingressum fuit aduocatus egregius, etiam cũ licentia Abbatis etiam ad soluendum debita monasterij magno ære alieno grauati, nec secũdũ illũ refragatur, tex. in cap. monachi. in. 2. 16. q. 1. Qui disponit posse monachũ, pro sui monasterij vtilitate (pręstita à suo Abbate facultate) postulare, quia Ioan. And. in præcitato loco interpretatur illud esse verum de vtilitate immediata vt si postularet pro monasterio, in litibus quas aduersus aliquos habet, nõ vero de vtilitate, quæ mediatè prouenit monasterio, quale est honorarium aduocati. Quæ quidé interpretatio recipiẽda nõ est. Tum quia iuribus suprà adductis manifestè repugnat. Tum quia si monasterij vtilitas est in causa, vt monachis postulare liceat, frequẽter maior vtilitas cõtingere potest, ex patrocinio alicuius viri in iure cõsumatissimi, quã ex patrocinio alicuius causæ modicę ipsius monasterij. Sic Lap. Abb. relatus à Car. & Abb. in d. c. 2. monachos suos ex suæ aduocationis lucro aleuat. Deinde Ioan. And. opinioni aduersatur communis & recepta omnium sententia in c. cum. I. & A. de iudi. vbi inter nostros receptum est monachos cũ abbatis sui licentia posse pro patrono, vel amico monasterij aduocati, vel procuratoris munus exercere, quo casu vtilitas non tãgit immediatè monasterio. Vnde verius videtur permissum esse monacho, in causis ciuilibus pro alio, coram sæculari postulare,

re, dummodo Prælati sui facultas interueniat, quæ tunc concedenda est, cum magna monasterij necessitas, vel grandis eius cómoditas, vel miseria alicuius, vel gratitudo ei debita, vel alia iustissima causa, arbitrio Prælati iudicanda interueniat, nó vero cú auaritia, vel ambitio id suasserit vt tenet nouissime insignis Mar. Nau. in d. ca. non dicatis nu. 99.

Tertio, licet clericis postulare quando non lucri cupiditate, sed ex charitate, & zelo defendédæ iustitiæ id fecerint, vt probatur à contrario sensu in cap. per uenit. 86. distinct. not. Abb. in dict. ca. 2. ne clerici vel monach. & hoc casu fieri debet, absque stipendio, vt est Host. sententia ibi quam Abb. amplectitur.

Quarto prohibitum est clericis postulare, quando generaliter, & absque delectu facerent, vnam vero, vel alteram causam defendere, minime prohibentur ita Innn. in ca. vni. de obligat. ad ratio. sequitur Abb in dict. ca. 2 ne cleri. vel monach. Alc. resp. 91. num. 4. Alb. Trot. lib. 2. de vero & perfe. cleri. cap. 54. num. 3.

Quinto, limita in foro canonico saltim in causis Ecclesiasticis, vt in cap. 2. de post. & in cap. in nostra de procur.

Sexto, limita nam licet nó possint postulare, possunt tamé domi allegationes iuris conficere, & consilium petentibus dare, quia hoc opus meritorium est, quod maxime clericis cóuenit, vt in cap. 1. 39. dist. tradit. Ripa. in cap. decernimus de iudi. ver. tertio. & faciuntquę auctor hoc cap. nu. 2. scribit.

Septimo, quod quanuis clericus dictum munus exercere nó debeat, si tamen faciat actus tenet: licet à parte exceptionis ope possit repelli. tex. in dict. c. 2. de postu. & in ca. dilecti de arbi. & not. Abb. in dict. ca. 2. & probatur in capit. non magnopere. eo ti. ver. *Et in nulla causa.* vbi iure speciali in religiosis dispositum est, quod iudex ex officio eos non audiat, sed quod expellere teneatur.

Octauo, limita in clerico qui nó habet beneficium, nec sacrú ordinem, quia is perinde est ac laicus, & postulare potest in causis ciuilibus glos. in summa. 15. quæs. 2. & in cap. 1. de post. tradit Mar. Nauarr. in manu. confess. capi. 25. num. 100. idemque censendú existimo, in causis criminalibus, quia si recte perpendatur eadem versatur ratio. Nec obstat irregularitatis periculú, quia sicut non tenetur ad ordinem sacrum vel beneficium suscipiendum, ita videtur nec teneri adse abstinendum ab illo periculo. Alioqui sane dicere opporteret, nullos iudices, aduocatos procuratores, criminales causas tractantes, qui prima sunt innitiati tonsura (qui sunt innumeri) absolui posse, in sacramentalibus cófessionibus, nisi ab huiusmodi muneribus abstinuerit, ita egregie tenet idem Nauar. in d. cap. non dicatis. num. 99. vbi dolet hoc nó addisse in suo manuali, censet tamen eos grauiter peccare si dicta munera exercuerint deferendo publice tonsuram clericalem.

Nono, limita in Romana curia in qua cósuetudine receptú est, vt nó solum suo nomine quisq;

clericus litiget, sed alieno, quinimo procuratoris, & aduocati munus clerici exercēt, ad omnes lites quantumlibet profanas, pretio ad id conducti, ita testatur Simō Maiol. de irregu. lib. 5. c. 19 numer. 4.

Decimo limita siue declara superiorem regulam, vt nō procedat quo ad irregularitatem contrahendam non licet clericus in sacris, vel beneficium obtinens non possit patrocinari nisi in casibus à iure expressis, si tamen patrocinetur etiam in criminalibus causis quanuis mortale crimen cōtrahat & puniendus sit, non tamē irregularitatis labe cōtrariatur, nisi ex illo patrocinio pœna mortis vel membri immutilatio sequitur, tenet nouissimè Nauarr. consi. 5. sit ne clerici, vel monachi.

Illud vero notatu dignum est, quod si clericus in officio aduocationis coram sæculari iudice deliquerit, nec incarcerari nec ab eo puniri potest, quia cum id directe ex consensu eius fieri nō possit, nec indirecte delinquendo. l. cum quid vna via. de regu. iur. in. 6. ita tenet in terminis D. Perez in. l. 1. titu. 6. libr. 8. ordin. folio. 189. varijs & extra ordin. cogni. Abb. in rub. de posthum. numero. 2. & hanc opinionē magis communē esse fatetur And. Alcia. consi. 91. num. 4.

A *Cōtrariū crederem.* Adde quod iste dominus Præsul, solus non fuit in hac opinione, quia autē eum idem tenuerunt Ange. in. l. 1. §. postulare. ff. de postul. Ioan. de Anna. in Rubri. de magistris & Felin. in rub. de fide instrum. quos vide.

Instituti hæredes, rogati de restituē do hæreditatē, incapaci tacitā fidē dederunt.

CAPVT. LXIIII.

1 *Clericus, qui fidē tacitam præstitit de restituendo hæreditatē incapaci, omni hæreditatis cōmodo est priuandus. Hæreditasque fisco applicatur.*

2 *Clericus hæres quo modo dicatur accommodare testatori tacitā fidē de restituendo hæreditatem incapaci, & quibus casibus videatur inductū tacitū fidei commissum.*

3 *An aliquis teneatur positioni respondere, an rogatus fuerit de restituendo incapaci.*

4 *Hæres scriptus in animæ iudicio, an teneatur data tacita fide restituendis bonis incapaci illa bona eidem restituere vel ad fiscum deferre.*

5 *Hæres, qui hanc fidē dedit testatori iuramento præstito de nō reuelando, an teneatur vocatus a iudice, ei rem ipsam exprimere.*

Clericus, qui in hoc deliquerit perdit hęreditatē, quæ aufertur ab eo tāquā ab indigno & applicatur Ecclesię,ª notat Bal. in. l. Si quis presby. C. de episc. & cle. quod cōfirmari potest ex his, quę not. Fel. post Abb. in. capit. Ecclesia Sanctæ Mariæ. d. consti. col. 23. versi. Sequútur etiam, vbi dicit quod in 1 a

casibus,

casibus,in quibus quis priuatur
vt indignus hæreditate priuabi-
tur & clericus:& quod si cleri-
cus hęres non adimplet volunta
tem defuncti,priuabitur hæredi
tate iuxta auth.Hoc amplius C.
de fideicom.& quod si nō petit
tutorē pupillo,priuabitur succes
sione.per .l.Sciāt.C.de legi.hær.
Quæ etiam refert Barba.in con.
28.in ca.Scripsit bellissime in.1.
vol.in col.pen.referendo Anch.
in cap.1.de const.in.6.char. ver.
Primo principaliter quæritur,fa
cit etiam quod tradit.Ioan.Bap-
tist.in repet.l.Cunctos populos
C.de summa trin.& fide catho.in
col. antep.nu. 175.dum ex con-
clusionibus per eū pręmissis di-
cit inferri,quod clerici priuan-
tur vt indigni,iuxta tit. ff.& C.
de his,qui.vt in dig. Auferūtur
pręterea à tali clerico qui taci-
tam.fidem dedit, fructus, quos
percepit ante litē motam, vt in
l.Eum qui tacitū ff.de his quib.
2 vt indig. Dicitur autem taci-
tam fidem accommodasse, siue
chirographum eo nomine dede-
rit,siue nuda repromiserit polli-
citatione.vt in.l.In fraudem in
princip.ff de his quib. vt indi.
Idem etiam est si fiat instrumen-
tum coram notario & testibus,
in quorum fide ponitur vt hoc
habeant in secreto.ita Barth. ibi
& in.l.Non intelligitur.§.tacita
ff.de iure fis.Et vide glos.in dict.
§.tacita, in verbo, probationi-
bus,quę vult,quod per cōfessio
nem rogati probatur tacitum fi-
dei commissum,quam ibi sequi-
3 tur Bar.ex qua notat vnū quod
est in hac materia singulare,quod
tenetur quis respondere posi-
tioni,an fuerit rogatus de resti-
tuendo incapaci : quod scripsit
etiam Bart.altius in.l.fina. colu.
3.ff.de his quib.vt indig. Et in is
ta materia taciti fidei commissi:
vltra ea, quę tradunt Docto. in
locis communibus,vide bonum
consilium Barb.46.incip.Pręcla
re scribitur.in.1. volum. Posset
etiā dici in hoc proposito quod
cum Bart.in dict.3. colum. dict.
l.fina.tradiderit quod taliter ro 4
gatus debet secundum conscien
tiam fisco dare [b] talem hęredita-
tem,& non potest dare incapaci b
nec sibi retinere,quem refert &
sequitur Rosella in verbo filius
in.4.colu.versi.quæro quod de-
bet,& Segura in repet.§.cum fi-
liæ.l.Cohæred.ff.de vulg.& pup.
45. colum. versi. Tertium est
notandum.Sic & eodem modo
clericus teneatur restituere ec-
clesiæ bona illa:quod est nō par
ui momenti.Et an iuramentum
præstitū à rogato & testibus de
nunquam id reuelādo valeat,vi- 5
de consi.elegās Car.38.qui con-
cludit quod non,[c] & eum refert c
& sequitur Felin.in capit.intima
uit.num.5 de testi.

Ecclesiæ.Vide Paulum de Ca- A
stro in .l. si quis presbiter.
C.de Episco. & cleri. Ioan.
Lup.in rep.rubr. de dono. inter
vir.& vxo.§.39. numero. 9. Di-
dac.de Segura.in.l.3. §.final.nu-
mero.545.ff.de li.& posth. An-
toniū Gomez. in.l.9.Tauri. nu
mero.29.D. Antoni. de Padilla
in rubrica.C.de fidei commisso.
numero.18.Bartho.Cassa.in con
sue.Burg. rubric. 8.§.5. numer.
8.D.Couarrub.libr.4.Decret.2.
part.cap.8.§.5.num.10. Dic. Pe-
rez in.l.21.versicu.quæritur, vl-
terius

terius.tit.13.lib. 1. ordi. Bermon Co.de pub. concubinar. in verbo, qui etiam filios ex tali côcubinatu. num. 25.pag. 321.Greg. Lup.in.l.37.tit.7. par. 7. in glos. pen.quem vide.Ioann.Roxas in Epitom.succesio.cap. 20. num. 161.quæ opinio communis est & verisima.Licet contrariũ quod huiusmodi bona ad fiscum Principis sæcularis pertineãt, tenuit Velluga in speculo Princip.rub. 14.§.nec videamus.numer. 24.à quo cauendum est.

B *Fisco dare.* Adde quod hãc opinionem sequutus est magnus apud Hispanos Greg.Lopez.in.l. 13.tit.7.par.6.Dom. Soto lib.4. de iusti.& iure.quæst.2. art.1. ad quartũ, arg.col.2. & nouisime Roxas vbi suprà cui opinioni manifestisima ratio suffragatur nã nemini licet absque veri domini voluntate alienum retinere.l.nunquam nuda. l.seruus ff. de acqui. rerũ domi.l. si quis vi. §.differentia.ff.de acqui.posses. Sed in casu supra constituto nõ solum nõ interuenit domini cõsensus, ex quo causatur dominiũ sed potius expressa interfuit voluntas, quod rogatus bona minimè retineat, sed potius spurio restituat, & ea ratione cum omni dominio sit destitutus, inde sequitur, vt in animę iudicio restitutioni sit obnoxius.

Contrariam tamen opinionẽ tenet insignis Couar.in.4.de retali.2.par.cap.8.§.5.num.9. quo loco affirmat, quod hæres scriptos qui testatore promiserat hęreditatem spurio filio restituere, minime tenetur in conscientiæ foro ad restitutionem, prius quã à iudice fuerit condemnatus, eũ sequitur diligentisimus D. Perez in.l.2.circa finem tit. 3. libr. 1.ordina.& nouisime idem in L. 2.tit.15.lib.8.ordin.fol.307.versicul.ex prædictis Ioan. Mar. in l.6.glos.8.tit.8.lib.5.ordinamẽti noui vbi dicit, opinionem istã & veriorem & humaniorem receptioremq; esse. Qui ea ratione mouentur, quia is qui testanti promiserat incapaci hæreditatem restituere, verus est hæres, & in pœnam leges hęreditatem fisco deferunt, pœna autẽ ante sententiam in animę iudicio nõ debetur, iuxta glos.sententiam in cap. fraternitatis. 12.q. 2.quã Doctores commendant in cap. 1.de const.maxime Abb.&. Fel. idem in cap.cum causam.& in c. audiuimus, de simoni.vbi Fel. & in cap.cum causam, de test. & in cap.Reynal.col.6.de testament. & in cap.dilect.col.3.de arbi. & in capit.si egressus de iniur.Antoni.de Butri.in cap.1.col. 2. de dolo & cõtu.Petrus de Anchar. in reg.possessor.colum.13.de regul.iur.lib.6.Bald.in.l.qui duabus.§.dominus.ff de condi.& de monstrationib.& in.l iubemus §.sane.C.de Sacro.Eccles. & in l.id quod pauperibus. col.4. C. de Episc.& in cleri.Ioan.Imo.in l.stipulatio ista.§.alteri.ff.de verbo.oblig.Corne.consi.119.lib.2. Fortun.de vltimo fine illa. 18. Sanct.Thom.& Caietan. 2.2.q. 62 art.3.Gab. in.4. senten. dist. 15.q.4.Ioan. Driedor.lib.1.de liber.Christ.cap.2.artic.3. Iacob. septim.in illis erudisimis Cath. institut.cap.9.num.31.& in glo. illã dicit sing.Corset.in sing .in verbo, pœna. Anton.Gomezi.insignis præceptor noster.lib.3.variarum

riarum resolu.capi.2.num.5.Dida.Segura in l.filius dum in ciuitate.num.15.ff. de verbo obliga. Marti.Nauar.in capit.sacerdos. numer.148.de pęnit. distinct. 6. quam esse communem omniũ doctorum suffragio receptã sententiam fatetur Couar.in epito. lib.4. decretali. 2.part.capi.6.§. 8.numer.10. Ioan.à Medina.in codi.de rebus restitu.rubri.de rerum diuisi.quæstion.1.fol.4.col. 4.Dida.Perez in l.2.titulo. 9.libro.2.ord.

Et licet in prima huius operis æditione,prædictã domini Episcopi Couarru.opinionem contra authoré nostrũ secutus fuerim,nunc tamen maturiori cõsilio contrariam cũ nostro D.Pręsule Ioann.Bernar.amplector.innixus,ratione,quã supra adduxi & alijs quas consulto prætermitto, nec,de hoc mirandũ est. Nã vt præclare Tullius in Philippicis scribit,posteriores cogitationes solent esse sapientiores.Nec refragatur dict.glos.quam communis sententia iam pridem recepit,quia procedit in legibus illis pœnalibus,quæ iudicis exsecutionem requirunt, non vero quando nullum iudicis actum exigunt, sed quempiam inhabilé & incapacé reddunt, quo sane casu cum talis inhabilis & incapax sit,absque aliqua iudicis sententia, abstinere debet ab illo actu,vt in casu nostro contingit. Vel aliter & secundo responderi potest, quod prędictæ leges non solum pęnales sunt, sed impeditiuę translationem domini, vt si simoniachus, vel vsurarius aliquid cũ simonia vel vsura susciperet.capit. dilectus.capit. sicut. de simoni.cap.cum tu.cap. consuluit cap.quia frustra de vsur.qui quidé simoniaci, & vsurarij in foro animæ,absque iudicis declaratione,res per simoniacam „ vel vsurariam prauitatem acquisitas restituere tenentur.

Et non solum talis rogatus, casu supra cõstituto,tenetur hęreditaria bona restituere, sed etiã fructus perceptos & percipiendos.l.eum,qui tacitam.ff. de his quib.vt indig.ibi. *Fructus quos ante litẽ motũ perceperit restituere*.l.prædonis. ff. de peti.hęredi. ibi.*Prædonis loco habetur qui fidẽ suã interposuit,vt restitueret hæreditatẽ incapaci.* Pręđo vero tenetur restituere fructus perceptos, & percipiẽdos.l.sed & si lege. §. quod autem ait.ff.de peti. hæredi.l.si de possessione.C. vnde.vi. cap.grauis.de resti. spoli.l. 39.ti. 28.p.3.Et sic ea ratione, illi qui prædonis loco habetur,sicuti ad rei restitutionem tenetur, eodé modo ad fructus, qui sunt pars rei.l.4.ff.de vsufruct.

Illud vero circa hoc summe notandum censeo, quod si absque aliqua lege,nulla conditione interposita, bona sua testator alicui amico reliquisset, eo animo ductus,vt filio spurio restitueret alias nihil ei relicturus,is iure potest ea bona retinere, ita tenet egregius Domi. Soto vbi paulo ante allegaui,sequitur D. Perez in.l.2.tit.15.li.8 .ordina. fo. 306. Rojas in d. cap. 20 .num.154.Et ratio est,quia voluntas illa in animo retéta nec verbis,nec alio modo expressa,nihil operatur.l. si repetend.C.de condi. ob cau. l.si mater.C.de don. ante nup.l. dedit

dedit tibi.§.si quis quasi.ff.de cō di.caus.data non secu. Tum etiā quia in tali institutione, solū interuenit quędam præsumptio, quod ob id bona amico relicta fuerint, vt spurio filio restitueret, quę præsumptio in animæ iudicio non oblig.cap.tua de spō. Innoc.in cap.quia plerique, in prin.de imm.Eccles.Bald.in l.cū quis nu.14.C.de iur.& facti igno.& in l.ea quæ, n.2.C.de cōd. in deui. Abb.in cap.is qui fidem de sponsa.Dec.in cap.1. num.18. in prima lecti.& in.2.num.10.de const.& in cap. nouit.nu.10. de iudi.& in Rubri.ff.de hæredi.instit.num.25.Forus equidem conscientiæ est forus boni, & æqui coniuncti, tribunal veritatis & non fictionis, vt scribit Bal.in.l. vni.num.6.C.de confess.& in c. mulieri.de iur. iuran.vbi scribit quod conscientia est quædā consonantia animæ ad Deum, ex cōcordia spiritus & voluntatis. Et plures alias conscientiæ diffinitiones tradit Iass.in rub. ff.de acqui. possess. nume.20.& in.§.sed iste quidem num.101.insti.de actionibus.

G

Horum quidem bonorū restitutio tam in animæ iudicio, quā in foro conscientiæ, ita faciēda est, nam si bona publicè contra legis prohibitionem, testator alicui relinquit, vt in capaci restituat, hoc casu venientibus ab intestato restitutio facienda est. Si vero clam & ocultè, fisco restitui bona debent.l.non intelligitur.§.si quis palam.ff.de iure fisci l.in tacitis l.Lucius.§.in testamēto.ff. delega.1.l.si quis in fraude ff.de his quib. vt indig. l.etiam C.ad leg.Falc.tradit Bart.in.l.fina.num.8.de his quib.vt indig. & in.l.1.C.de natu.lib.glo.Bart. & docto.in.l.si pater C.de hæredi.insti.tradit Decius consil.311. num.5.Card. Paleot.in tract.de nothis cap. 43.Fran. Mart. decisio.256.

Quod non. Adde quod hāc Car. opinionem refert, & sequitur Martin.Nauarr.in ca.inter verba.11.quæst.3. parte fin. cor. 65. Quæ procedit quando quis à iudice interrogatur, vel testimonium eius exigitur, præcedente infamia contra ipsum tacitę fidei, alioqui si crimen ocultū sit, & de pœna tantum soluēda tractaretur, non vero de damni illati restitutione, nō cogitur quis dicere testimonium, nulla præcedente infamia, quod si respon derit casu quo minimè testimonium dicere teneatur, oportet respondere, vt verum dixisse cōstet: sic opinionem istam interpretatur insignis Couarr. lib.4. Decretali.2.par.cap.8.§.5.nu.10. sequitur Ioann. Mati.vbi supra qui vtilissimas quæstiones circa huius cap.argumentum diligenter scribit.

Calumniatores.

CAPVT. LXV.

1 *Calumniator dicitur qui falsa crimina obijcit.*

2 *Subcumbens in causa, punitur eadē pœna, qua puniēdus erat accusatus.*

3 *Clericus calumniator qua pœna puniendus sit.*

4 *Causæ iustæ excusantes aliquē à calumnia, quæ sint.*

Corpo-

5 *Corporalis pœna, non solum infligitur de iure canonico, propter veram calumniam, sed etiã propter præsumptam.*

1 Ræmisso prius
quod ille dicitur
calumniator qui
a falsa crimina a pro
ponit, vt in ca. si
qué. 9. notãdũ. 3. q. 3. & per Ant.
2 in rub. eiusdé ti. Et ꝙ regulariter
si succũbit in causa punitur eadé
b pęna, b qua veniebat puniẽdus
accusatus, vt in c. 2. eadé causa &
q. & in cap. 2. 5. quæ. 6. Et per An
3 to. & Abb. in di. rubri. Clericus
calumniosus accusator priuatur officio & verberatus publice in exiliũ mittitur. vt in c. 1. de calum. facit etiam tex. in cap. quia iuxta. 5. q. 6. Aduerte tamé quod hæc nó est ordinaria pęna clerici calumniatoris, sed illa eadem qua puniendus erat accusatus, & ideo in d. cap. 1. fuit imposita illa verberũ & exsilij, quia nó erat proportionabilis accusatori pœna qua erat puniẽdus accusatus, secundum Antoni. & Abb. ibi. ideo caueat iudex ne erret, credens hanc esse ordinariam pęnam calumniatoris. Sed sequendo doctrinam Antoni. ibi, in. 4. nota. quatenus pœna accusati congruit accusatori, eatenus est imponenda, & quatenus ei non proportionatur, alia corporalis loco eius subrogatur. Clericus tamen denunciator criminis, & in probatione deficiés ab officio & beneficio suspenditur, donec innocentiam suam purget, vt in capite. fin. eo tit. Et hoc ex ratione quia denũciator dicitur improprie calumniator, qui alias similitudine supplicij puniretur secundum glos. & Anton. ibi, per quos etiam vide qualiter tunc innocentia denũciatoris purgari debeat. Et procedit dicta pęna suspensionis, etiã si denuncians intenderet pœnitiam tantum, & non pœnam imponendam esse, vt per Abb. ibi, in fi. Dicitur præterea, & alio tertio modo clericus calumniator, quando in personam electi, vel postulati aliqua obijcit, & deficit in probatione, vt probat tex. in cap. 1. de elect. in. 6 ex quo notat ibi gloss. in verbo, calumniæ, quod in excipiendo, accusando & denũciãdo dicitur quis calumniari: pœnam vero, eius, qui calumniatur, hoc modo descripsit text. ibi, videlicet quod à beneficijs ecclesiasticis triennio se nouerit esse suspensum, ad quæ si intra illud tempus propria temeritate se ingesserit, eis ipso iure perpetuo sit priuatus, nisi manifestissimis constiterit documétis quod ipsum à calumnię vitio causa probabilis & sufficiens excusaret. Aduertendum autem est, quod cum ille tex. imponat pœnã calumniatori obijcienti in personam electi, nó videretur extendenda ad quencumque clericum calumniam committentem in excipiendo contra alium in alia materia, sed tunc arbitrare puniendum existimo, eo pręcipue, quia crimina in modum exceptionis probata non sic nocent criminoso, iuxta no. in capite. 1. de exceptio. Qua autem pœna punierint antiqui Canones falsa crimina obijcientes, vide conciliũ Arelatense secundum in Canone. 24

ne. 24. vbi disponitur eos, qui falsa fratribus obiecisse cõuicti fuerint, placuit vsque ad exitũ nõ communicare, sicut magna Synodus ante constituit, nisi indigna satisfactione pęnituerint. Quæ sint vero causę iustæ c excusantes aliquem a calumnia, vide glo. in dict. cap. 1. de elect. in 6. in verbo, sufficiens, quæ ponit duo exempla. & vide Bartho. in l. Cum quidam. §. quod dicitur. ff. de acquirend. hæred. vbi per illum text. dicit, quod quãdo esset publica fama, excusatur d qui fuit credulus, & accusauit vel denunciauit aliquem de maleficio de quo erat publica fama, & nõ potest puniri pœna, quę imponitur proponenti falsas accusationes, & dicit se prius fuisse de facto obtentum. Idem voluit Bal. in. l. fina. C. si seruus aut liber. li. 10. quos refert Iass. in prædictis & alijs locis, in. l. in prin. ff. de eo per quẽ factũ erit. An autẽ præsentatio vnius testis releuet a pęna calũnię vide Anan. in. 2. de cal. in. 4. col. ex quo colliges ꝙ releuat, nisi alias esset cõsuetus calũnari, & in alio casu quãdo reus nihil probat, pro quo allegat Anto ibi, & Bald. in l. final. C. de probat. Et nota quod eadẽ sentẽtia est condemnandus calumniator, qua reus absoluendus, e vt notat idem Anto. in dict. cap. in 3. nota. & Abba. in 2. nota. qui etiam addit, quod si calumniator non est puniendus tempore suo & reus fuit absolutus, potest postea puniri ex nobili officio iudicis, quod not. ex tex. ibi, regulariter autem pręsumitur calumniari, qui nullas probationes producit nisi in casibus not. per Anto. in d. ca. 1. quos trãscripsit Panormita. ibi. Vnum præterea quod est notabile aduertat iudex in hac materia, quod non solũ propter veram calumniam commissam in causa criminali potest imponi pęna corporalis de iure canonico, sed etiam propter pręsumptam calumniã in causa ciuili. Probat hoc singulariter tex. iuncta glossa final. in ca. fin. de dol. & cõtumacia, qui non est alibi, secundum Inno. vt refert Ioann. de Ana. in capit. 1. de calumnia, in column. 3. Crederem tamen quod quanuis hoc verũ sit, mitiori tamen pęna licet corporali puniendus est calumniator in ciuili, quam in criminali causa.

A Falsa crimina proponit. Adde. l. 1. §. 1. ff. ad sen. cons. Turpi sic M. Cicero contra Salustium, inquit. *Sed est quædam calumnia quam vnusquisque nostrum testante animo suo fert de eo qui falsum crimen bonoris obiectat.* Laurẽtius Valla. 6. lib. elegan. capit. 50. *Calumniari,* (inquit) *Nihil aliud esse quã cauillari.* Cuius opinionem falsam esse censet Andr. Alciat. lib. 4. de verbo. signif. Sed hæc tractent Grãmatici, apud nos vero illud scire oportet, quod accusator eo ipso quo propositam accusationem non probauit, præsumitur calumniari. glo. in cap. 2. in verbo, calumniandi. de calumnia, quam esse communem sentẽtiã fatentur scribentes ibi maxime Abb. nu. 5. Mari. num. 7. Anani. num. 19. Felin. num. 6. Aretin. in cap. super his. nu. 27. in fine de accusa. apost. ad Angel. in tract. malefi.

lesi.in verbo. Et ad querelã. numero. 7. Villal.in sua collect. com. opini. litera. cap. nume. 2. Bosi.in tit.de accusationi. numero 19. Iul. Clar. libr. 5. recep. sent. §. fin. quęstio. 62. versi. dixi. supra & eruditissimus Iacob. Menoch. de arbi.iud. quæst. lib. 2. centu. 4 casu. 321. numer. 4. multaque cõgerit Nascard. de proba. volum. 1. conclusi. 25. Et calumniator dicitur qui semel tantum calumniose accusauit ex Ripæ sententia. ca. 1. numero. 96. de iudi.

Nec ab hac pręsumpta calumnia quis excusabitur, etiam si tempore propositæ accusationis iurabit de calumnia. Ita communiter tenetur, vt fatetur Ab. in cap. calumniam. num. 4. de calumniat. eandemque opinioné communem esse fatetur Alexand. in. l. properandum. §. sin autem vtraque. nume. 21. C. de iudi. Cardin Alexan. in capit. in primis. §. de Episcop. colum. 3. 2. quæstion. 1. & communis practica eam obseruat, vt fatetur Salicet. in. l. qui crimen. nume. 14. C. qui accusat. non poss.

B *Eadem pœna.* Adde quod cũ tallionis pœna antiquata sit hodie calumniator extra ordinem iudicis arbitrio punitur. Bald. in. l. Athletas. §. calumniator. numer. 6. ff. de his qui not. infam. Abb. in capit. 1. in fine vbi Feli. num. 1. de calumnia. Hyppol. in l. quæstionis modum numer. 52. ff. de quæstio. Bosi. in tract. delictor. tit. de accusationi. nume. 17. & titu. de calumniato. nume. 8. D. Præsul. Couarr. lib. 2. vari. resolu. ca. 9. nu. 1. Andr. Alcia li. 9. parerg. iur. capit. 8. sic. hodie concilio prouinciali Tole. celebrato anno Domini. 1565. act. 2. capit. 12. diffinitum est, quod si fiscalis apud iudicem ecclesiasticum temerè aliquem accusasse constiterit, non solum expensarum solutione, sed alia pœna iudicis arbitrio propter accusationis temerariæ calumniam puniendus est. Et de varijs calumniantium pœnis lege Iacob. Menoch. dict. lib. de arbi. iud. quæstioni. quæst. 2. centu. 4. casu. 322. & Regiã. l. 5. titu. 1. part. 7. & ibi Gregor. in verbo. *Tal malicia.* & l. 27. & l. fin. titu. 17. part. 3. & ibi eundem Gregor. *Not. de varijs calũn. pœnis.*

Illud autem non est prætermittendum, quod scribit Domin. Soto. lib. 5. de iusti. & iur. quæstio. 5. artic. 4. hanc tallionis pœnam contra calumniatores diuino iure probari, Exod. 1. & Deuter. 20. quod eleganter ipse de more explicat. Aristo. vero libr. 6. Polit. capi. 5. asseuerat, in benè instituta repub. grauiter calumniatores puniẽdos esse, quoniam non populares in iudiciũ vocare consueuerunt, sed nobiles. Vnde Demosthenes in oratione contra Astrolog. calumniatores crudeles appellat, ipsos quoque veluti Viperinam habentes naturam puniendos esse, & vsque ad radices esse pœnitus extirpandum ex republica hoc genus hominum calumniatorum veluti hostiũ naturę prudenter admonet. Erat quidem olim Lex Męmmia contra calũniatores inuenta, vt ait Cicero, pro sexto Roscio, ne liceret in iudicio legibus aut Maiestate populari abuti ad quęstũ & libidinẽ & ita accusaré, vel id obijcere quod planum facere, non mo-

Q do

do non pofsis verum ne coneris,funt quidem calumniatores feuerifsimis pœnis plectendi. Et ideo non immerito Angefilaus feuerius calumniantes quam fures profequebatur, quod adnotauit doctifsimus Nicol. Anto. Grau.in anno.ad practi.Octauiani.Veftr.lib.6. cap. vltim. num. 22.Apud Romanos vero aliquãdo calumniatores ab vrbe eijciebantur, vt autor eft Cornelius Tacitus libr. 5. annali. Et lex antiqua Vvifigothorũ aduerfus calumniatores tallionis pœnam ftatuit,vt qui accufauit innocẽtem pœnam fufcipiat, quam pateretur accufatus, fi de crimine fuiffet conuictus,vt in.l.5. ti. de iudi.furti lib.7. C. Vvifigothorum.Ex lege vero Charundæ in calumniam deprehenfi mirtho coronati per vrbem circumferebãtur,erat fane apud eos ignominiofa pœna mirtho coronari, vt refert Diodorus Siculus lib. 12.Biblio.Cum Iulius Cæfar puniret feditionem iuxta Placentiam ab exercitu fuo commiffam & cum inter feditiofos quidam qui nihil peccaffet ductus ad eum fuiffet ,Cęfar ductorem quod illum accufaffet eius loco interfici mandauit, vt refert Appi. Alexand. libro.2. de bello.ciui.Et in huius tanti criminis de teftationem,non vulgariter cõducit quod legitur. Efther capitulo .8. Amam calumniatorem laqueo fuiffe fufpenfum,ob eam caufam quia Mardocheum innocentem fufpendi calumniofe totis viribus intenderat.

C *Caufæ iuftæ*. Vide decẽ caufas propter quas accufator excufatur à calumnia,quas diligentifsimè de more fcribit Iacob. Menochi.de arbitrar. iudi. quæftioni.libr.2.centuari.4. Circa quod pretermittendum non eft,quod licet calumniator ob dictas caufas excufetur,vt non teneatur fimilitudine fuplicij,vel alia pęna quę in locum illius fit fubrogata,non tamen excufatur,quin in iuriarum actione pofsit conueniri,ita multis probat Soci. Senen. confi. 118. column.vltim. lib.1.Menoch. qui alios allegat dict. num.33. ficut nec excufatur, ab expenfarum condemnatione, vt fcribit Abb.confi. 78. in fine libr.1.Bofi.in tract. cauf. crimi.titu.de accufa.nu. 28. qui hoc declarat,nifi magna & pluf quam iufta effet caufa.

Excufatur. Adde Guid.Pap. decifsio. 446. numer.1. Matth. de Afflict.in prima par. confti. rub.23.num.11. quam opinionẽ communem effe fatentur, eam fequũturq; Abb.dicto.confi.78. num.1.Practic.Conrradi.fo.231. num. 17. Iul. Clar.lib.5. recepta. fenten.§.fina.quæftion.62.verfi. fed pone. D

Pœna calumniæ. Adde Specul.tit.de calumni.in fine.Felin. in capi.2.not.3.de calum.Iacob. Menoch.vbi paulo ante allegaui,quem vide.

Qua reus abfoluendus. Nota tamen vtiliter,ne in practica erres ꝙ licet calumniator pofsit eadem fententia condemnari, qua reus abfolui, in ordine tamen procedendi,fententia abfolutoria pręcedere debet,& poftea fucceſsiuè non diuertẽdo ad alia,accufator de calumnia condẽnandus eft,ita communiter receptũ eft, E

est, vt fatetur Sali. in l. 1. nume. 3. C. de calumni. Et receptissima practica est, quod iudex prius quam accusatori terminum statuat, vt se defendat, alleget, & probet causas, propter quas non debeat de calumnia condemnari, quãdo vero nihil allegauerit & probauerit, eadem sententia debet cõdemnari, ita Bart. in l. Athletas. §. calumniator. nume. 6. ff. de his qui not. infam. si vero iudex non statuto dicto termino, accusatorem condemnauerit, in sindicatu tenetur, & condignis pœnis est plectendus, vt scribit Ang. in tracta. malefic. in verbo. Et ad querellam numer. 7 quem refert & sequitur Iuli. Clarus multis nominibus clarissimus dict. quæstion. 62. versi. sed quæro.

Maledici.

CAPVT. LXVI.

1 *Clericus Maledicus veniã postulare cogitur.*

2 *Clericus, qui in Romanũ Põtificem lingua laxauerit, iudicis arbitrio est puniendus.*

3 *Pœna tex. in capit. fœlicis, de pœnis. lib. 6. nu. locum habeat contra illum, qui contumeliosa verba cõtra Cardinalẽ protulerit*

4 *Religiosi, qui sermonibus suis prælatis ecclesiarum detrahũt qua pœna sint puniendi.*

5 *Clericus murmurans qua pœna sit puniendus.*

6 *Contra Clericum, qui aliquã diffamauit iniuriarum actione, agitur: qui si cõdemnatus fuit infamis efficitur.*

7 *Clericus iniurius an palinodiam recantare teneatur.*

Clericus maledicus maxime in sacerdotibus cogatur ad postulãdũ veniã, & si noluerit, degradetur nec vnquã absq; satisfactione ad officiũ reuocetur. Ita placuit patribus Carthag. Cõcilij. 4. vt habetur in c. 1
clericus maledicus. 46. di. Si autẽ clericus verba aliqua in depressione officij & beneficij Romani Pontificis protulerit, tũc tex. 2
in c. 1. de maledi. præcipit illum à temeritate tali cõpescendũ per iudicem nulla pœna declarata, ex quo videtur illum reliquisse arbitrio suo: cũ enim verba, quę maledici dicere possent in detrimentum Romani Pontificis & sedis Apostolicæ essent varia & non æqualis grauitatis & culpę, merito non poterit certa pęna declarari. Iudex ergo consideratis qualitatibus personæ, verborũ, & loci, & alijs quę in arbitrarijs consideranda veniunt, clericum in hoc delinquentẽ punire debet, dũ tamẽ aduertat, quod si verba clerici contra Romanã sedem probata habent in se speciem hęresis, puta si dixerit Papam non posse concedere canones, tunc punire debet illum tanquam hæreticum, vt notat Ioann. de Annan. ibi in colum. 2. in prin. allegando glos. nota in cap. generali. in versi. Inhibemus. de elect. li. 6. quæ licet hoc in terminis non dicat, tamen optime facit in argumentum. Pro quo faciunt notata per Felin. in capi. 1. de consti. colu. 3. Et quanuis idem Ioan. de Annan. vbi supra in. 3. columm. audeat affirmare quod pœna text. in capit. fęlicis,

licis, de pœnis. libr. 6. habeat locum contra illum, qui cõtra Cardinalem verba iniuriosa protulit,[a]
a motus principaliter quia dictus tex. punit percutientẽ Cardinalẽ: & verbum percussio cõprehendit verbalem percussionem, secundum Bart. in loco per eum allegato. Et motus etiã ex eo quod dispositio dicti. text est inducta principaliter fauore Ecclesiæ Romanæ, & pro ipsius quiete, & ideo potest extendi, licet sit facta in odium delinquentium. Hoc tamen nõ videtur mihi, salua eius authoritate, posse iure sustineri: nam licet verum sit quod verbum percutere comprehendat verbalem iniuriam: quis audebit ex hoc inferre, quod pœna grauis imposita percutienti comprehendat verbis iniuriam inferentem? Quanto minus credendum est Romanum Pontificem, qui tot & tam graues pœnas inflixerit in sequentibus hostiliter, vel percutientibus Cardinalem, voluisse eas omnes pati illum qui solum verbis quantunuis contumeliosis Cardinalem offenderit: cum verbalis iniuria quãtumuis grauis Cardinalibus illata, mitioribus pœnis & satis condignis
4 possit sufficienter emendari. Religiosi autem qui in sermonibus suis prælatis ecclesiarum detrahunt, per duos menses subiacere debent illis pœnis, quæ secundum eorum regulam vel statuta pro grauibus criminibus seu culpis eis cõsueuerũt imponi: super quibus absque manifesta necessitate cum eis non valet dispensari, vt statutum est in Concilio Viennensi, de quo in Clement.
1. in. §. Quibus, de priuileg. Clericus vero, qui murmurat, alienus sit à fratrũ vnitate, & opus 5
eius obijciatur, itaque iuxta mẽsuram operis in hoc peccans sacerdotis iudicio pęniteat. ita cautum est in. 8. synodo, Gratiano referente in cap. Alienus. 90. distinct. Si tamen clericus aliquen 6
iniuriosis verbis diffamauit, poterit ille contra ipsum clericum agere actione iniuriarum, & si fuerit condemnatus, efficitur infamis, vt probat text. & ibi notat Abb. in capit. Cum titu. de re iudic. qui dicit illum text. procedere etiam in clerico, secundum vnum intellectum: quod procedit siue agatur contra eum criminaliter, siue ciuiliter quia vtroque modo damnatus actiǫne iniuriarum incurrit infamiam, vt concludit Abb. ibi. in. 1. colum. post gloss. ibi, licet glosa contrarium senserit in cap. At si clerici de iudi. Et siuè verum dixerit, siuè falsum, quando id facit animo iniuriandi & sine causa nihilominus tenetur actione iniuriarum,[b] concludit Abb. in dict. ca b
pit. Cum tit. in fin. column. post plures per eum relatas opiniones, & ponit etiam addi. Bart. quæ plures doctores refet in. l. 3. in princip. ff. de libr. & posthum. in addi. incip. Pro statuto. Crederem præterea in his regnis Castellæ & Legionis posse 7
clericum condemnari ad petitionem iniuriati, ad hoc vt in præsentia iudicis & bonorum hominum dicat se mẽtitum[c] fuisse, cum ita cautum sit; & seruari soleat in laicis, per. l. titul. 3. c
libr. 4. fol. 50. quæ lex & si posset dici clericos non comprehẽdere:

dere:tamen ex æquitate quadã videtur quod Iudex ecclesiasticus posit imitari illam, cuius arbitrio pœna in hoc casu relicta est, præcipue attenta doctrina Doctoris de Pala.Ruui.in Repe. rub.de donat.in tit.vir & vxor, in column.5. vbi post Didacum de Villadiego Doctorem etiam Hispanum in loco per eum relato tradidit, quod deficiente iure canonico recurrendum est ad iura & consuetudines regni, non autem ad iura Imperatorum, vel Iurisconsultorum. Et licet Præpos.in capi. Consuetudo. 1. dist. in.3.colum.& Petrus de Reuenna in Alphabeto aureo, in allegationibus in materia consuetudinum, in prin.in.5.columm. ad final. teneant contrarium, & sic quod in Hispania iudex ecclesiasticus potius debeat iudicare secundum leges Imperiales, quam secundum leges Regni: tamen hanc meam conclusionem corroborat opinio Præpos.ibi, dum tenet, quod deficiẽtibus iure canonico & ciuili recurrendum est ad ius municipale, vel ad particularem loci consuetudinem, vt accidit in casu nostro, in quo leges ciuiles deficiunt, nihil prouidentes in hoc casu, pro vt est specialiter prouisum per legem regni. pro qua etiam opinione mea, facit doctrina Abb.in capite Ecclesia sanctę Mariæ. de consti.colum.5.videlicet, quod vbi lex. esset fundata super ratione naturali, potest Iudex ecclesiasticus illam seruare non ratione legis, sed ratione naturali. Sed quis dubitat quod iustum sit, & rationi naturali congruum, quod clericus, qui falsum crimen alicui imposuit, ex quo læsa est fama illius, dicat se mentitum esse vt per hoc fama illi restituatur, maxime cum ad hoc teneatur tanquam Christianus, & ad id à confessore, etiam non petente iniuriato, cogendus sit. Quod tamen procedere posset, quando conuitium esset falsum, quia tũc verum esse conuiciantem mentitum fuisse. & tali casu illa est prior satisfactio, quæ præstari potest iniuriato, neque ex eo refutanda est: quia videtur illã satisfactionem facientem infamẽ, effici, cum iam ex ipsa condemnatione, etiam si non damnetur ad verberum retractationem, infamis remaneat. Neque enim Iudex vt pius sit iniurianti, crudelis debet esse iniuriato, qui tali modo honori suo satisfieri petit. cum alias si in sola pecuniarum pœna, vel alia condemnaretur, semper crederent aut saltem suspicarentur illi, qui verba iniuriosa audierunt, illum dixisse verum, nisi eum se retractantem & palinodiam decantantem audierint.

P*Rotulerit.* Adde Felin. qui hanc Annaniæ opinionem approbat. in capit.non dubium. de senten.excom.eam tamen reprehendit, authorem nostrum sequutus. Insignis D. Didacus Couarru. libro.1. variar. resolu.capitul.11.numero.5. vbi scribit quod cum anno. Domini.1543. Salmanticæ interpretaretur. tex.in capite nuper de senten.excommu. Annaniæ opinionem publicæ impugnauit prout ibi falsam esse demonstrat, & Petrus Plaça libro.1. Epit.delictor.cap. 2.num. 28. Et

contra Annaniæ opinionem ad stipulatur quod scribit Aymó. consil. 6.colum. 2. minime esse crimen læse maiestatis in Principem verba iniuriosa dicere, diuersa quidem hæc sunt, cũ à Iustiniano Imperatore diuersis titulis explicentur. C. ad leg. Iuli. maiesta.& C.si qui Imper.maledixe.quo quidem argumẽto doctores sæpe, vti solent Oldral. consi.210.colu.1.Abb.consi. 57. colum.3.lib.1.Hyeroni. Gig. in tract.de crimi.læse maiest. pagi. 28.quæstio.4.Didac.Perez in.l. 3.titu.8.lib.8. ordin. in verbo, *Tales cosas.*

C *Efficitur infamis.* Adde quod hãc opinionem cõmunem esse fatentur eam secuti Felin.in ca. cum te.numer.9.de re iudi.Corset.in tracta.de minimis.2. part. versi. 26.Pract. Conrradi. folio. 408.nu.21.Iul. Clar.lib.5.recep. senten.§.iniuriam.versi.Itẽ condemnatus.nouissime Ioan.Martinez de Olano (vir admodum diligens) in concordi. antinomi iuris comm. & Regij in litera I. nu.9.qui omnes fatentur inter ductores receptum esse, iniuriarum, actione de iure communi condemnatum infamię nota affici etiam si iniuria sit leuis, qua in relapsi sunt Villalo.Hispanus in li.commu.opinio in parte iniuriarum actione.& Petrus Auẽda.in dictiona.ll.regni in verbo, *Atroces*, & dictę communi sententię suffragatur Regia.l. 5. titulo.6.parti.7.l.1.titulo. 9. ead. part.

B *Tenetur actione iniuriarum.* Adde quod opinionem istam communẽ esse fatetur Curti. Iunio. in.l.fin.nu.30.ff. quod quisque iur.Tum vero dic, quod si delictum quod detegitur Reipublicæ expedit quod detegatur,tũc nullæ pęnæ locus est, si vero nõ expediat reipublicè, tunc qui crimen reuelat, vel defectum obijcit, pro modo culpæ est animaduertendus, ita Bart. in.l.cũ qui nocentem in princ.ff. de iniuri.quam opinionem communem esse fatetur Alexã.in.l.3. in prin.num.6.ff.de libr. & posth. Villalo.in collect.comm. opini. litera A.num.29.Plaça in Epito. delictor.ca.1.nume.3.Iuli. Clar. lib.5. recepit. Sent. §. iniuriam. versi.Item quæro.Regia tamen. l.1.tit.9.part. 7.nullo modo admittere videtur supradictam distinctionem, nam expresse diffiniuit, quod si quis verã iniuriã alteri intulerit,licet non intersit Reipublicæ notam fieri,& licet nocendi & iniuriãdi animo obiecerit, actione iniuriarum non tenetur. Sic quidem ex lege illa colligitur cũ dicit. *Pero si aquel q̃ desbõrasse à otro por tales palabras o por otras semejantes de aquellas se otorgasse,y quisiesse demostrar que es verdad aquel mal que le dixo del no cae en pena ninguna si lo probase.* Idemque melius ex illius legis ratione deducitur cũ dicit, *esto es por dos razones,la primera es porque dixo verdad,la segũda es porq̃ los fazedores del mal se recelen de lo fazer por el afrenta y por el escarnio q̃ rescibirã del.* Sic legem illã interpretatur noster Grego.integritate vitę,& bonis omnibus commendandus.ibi in glo.incip. *Que es verdad.* Verũ D.Pręsul Couarr.libr.1. vari. resolu.cap.11.num.6.existimat ab iniuriarum actione illum liberum *Interpretatur Regia lex prima. tit. 9.part.7.*

rum

rum non esse qui in iudicio, vel extra iudicium, propriæ vindictę causa, conuitium aliquod alicui dixerit, nôn vt ei vel Reipublicæ consultat, licet verum crimen obijciat, & Reipublicę manifestum fieri intersit. Idē sequitur Petrus Plaça vbi paulò ante allegaui numer. 7. Didac. Perez qui expresse reprehendit Greg. in rub. tit. 9. lib. 8. ordi. versi. aut delictum, & hęc opinio. in controuersijs forēsibus recepta est, & merito vt ansa obijciendi crimina, iniquo animo omnino tollatur. Licet Regia. d. lex plurimū restragetur.

Illud quidem expeditissimum est iure Pontifice, ò supra dictā communem distinctionem non esse admittendum, cum eo iure minime excusetur qui iniuriosa verba in alium protulerit, licet vera sint: cum prius charitatiua monitio pręcedere debeat. Ita Doctores communi consensu receptum fatentur, Alexand. de Nouo consi. 82. numer. 5. in fine Iul. Clarus in lib. 5. recep. sent. §. iniuriam. versi. Item quęro. in fine, quę doctrina celebris est, & in tribunalibus Ecclesiasticis nō vulgariter notanda. vide etiam aliqua lectu nō indigna quę circa dictā Bar. distinctionem scripsi in meis annotationibus ad istum dominum Episcopum in regu. & fallen. reg. 784. incip. veritas conuitij.

C *Clericus, an teneatur palinodiam. recātare.* *Se mentitum.* Adde quod opinionem contrariam tenuit Boeri. consi. 4. numer. 40. Didac. Perez in l. 1. tit. 3. lib. 1. ordina. idē in l. 3. versic. de maledico. titu. 8. lib. 8. ordina. Petrus Plaça in epito. delict. lib. 1. cap. 1. numer. 24. D. Anton. de Padilla in l. quāuis num. 9. C. de iuris & facti ignor. qui omnes authorem nostrum reprehēdunt, & merito mea sententia, quia clericus ob tale crimen habet à iure canonico pœnam statutam, vt veniam ab aduersario petere cogatur; vt in capit. clericus maledicus. 46. dist. igitur illa pęna clerici à suis prelatis puniri debet, non quidē oportet vt ex alienis tribunalib⁹ extraordinarias, & crudeles nimis pœnas reportent. Quam etiam sententiam non mediocriter adiuuat quia sicut nobilis nō tenetur palinodiam recantare, pari ratione, nec sacris ordinibus insignitus, quia priuilegium militis sæcularis ad militem cœlestis militię extenditur iuxta glo. sententiam in l. miles. ff. de re iudi. & quanuis Oldrald. & Albe. illius opinioni contradicant nec seruari eam Paul. de Castro affirmet. eam tamē sequitur ibi Bar. num. 3. & communem esse testantur eam sequuti Alexā. num. 3. Ripa. num. 5. idem quoque voluit gloss. in cap. studeat. 50. distinctio. & harum glossarum opinionem pręter ordinarios interpretes, cummunem esse testantur Ioann. Lup. in rep. rubri. de dona. inter vir. & vxor §. 37. numer. 16. Guil. Mainer. in l. in omnibus causis id obseruatur. num. 13. ff. de reg. iuris. Gomez. in prin. instit. de actioni. numero. 65. Bello. in Rubric. Insti. de testam. numero. 4. Couar. rub. libro. 2. varia. resolu. capite. 1. n. 9. atque iuxta eorum opinionē iudicauit olim Capel. Tholosan. decisi. 245. esset sane satis iniquū, quod miles sæcularis

militię, hoc priuilegio frueretur non vero miles cœlestis militiæ, cum nó solum huius dignitas illius dignitatem superet, verum Regalem quoque peruincat. ca. duo sunt quippe. 96. distinct. & quanta differentia est inter Solé & Lunam, tanta est aut certe maior, inter Imperium, & Sacerdotium, capite solite. de maiori. & obe. idque latissimè probaui in mea adolescentia in illius tex. relectione, quam de huius Cóplutensis Academiæ more publice feci, pro obtinendo gradu licentię in sacro iure Canonico anno Domini. 1559. & ętatis nostrę vigesimo primo quo sacratissimorum decretorum cathedram obtinui, die vero vndecima mensis Februarij. Quanuis non desunt multi viri nostræ classis, & non infimi nominis, qui constáter asserát quod nobilis, quem vulgo *Hijodalgo*, appellamus, teneatur etiam iure Regio recantare palinodiam, inter quos non infimú locum obtinet egregius Aduocatus Petrus Nun. de Auendan. de manda. Reg. Hispan. 1. part. c. 20. nu. 6. & Otalora in tract. de nobilit. 5. part. capit. vltim. Tametsi in his Regnis longe aliter receptum sit, cum nobilis minime teneatur obiectum conuiciú retractare, sed soluendo quingétos solidos liberatur, vt Testatur Otalora vbi supra, quæ praxis ea ratione fulcitur, quia pœna. l. 2. titul. 3. lib. 4. for. & l. 2. titul. 9. lib. 8. ordin. & l. 70. in curijs Segouiæ celebratis anno. 1532. quod qui intulit iniuriam teneatur pallnodiam recantare, ignominiosa pœna est: qua quidé nobiles puniendi non sunt secundum Fuigon. consil. 167. qué refert, & sequitur Couarr. libro 2. viar. resolut. capit. 9. numer. 4. Thom. Gramma. decission. 32. numer. 1. & lege de hoc latissimè Andr. Tiraquel. in tract. de nobilitat. capitul. 20. & in tract. de pœnis caus. 31. Hodie vero cessat omnis disputatio, cum Regia constitutione hoc sit diffinitum nempe l. 2. titul. 10. lib. 8. ordina. noui, ibi. *Y si fuere hijodalgo, no sea cōdenado à que se desdiga por ello, y pague quiniētos sueldos, y por ellos dos mil marauedis, la mitad para nuestra camara, y la otra mitad para el querelloso: y demas desto el juez le ponga la mas pena que le pareciere segun la qualidad de las personas, y de las palabras.*

Nobilis nō recātat palinodiam.

Ex quibus manifeste constat, authorem nostrum fuisse allucinatum, cum tenuerit: clericum pœna dict. l. Fori. & ordin. puniédum esse, sequor equidem illorú autorum senté tiam, quos in huius annotationis principio allegaui, quam semper in controuersijs forensibus receptam vidi, eá que primus omnium Salamanticæ publice olim legendo. sequutus fuit insignis, & magni nominis præceptor meus Doctor Gutierrez Diaz de Sandoual & Nogerol, Sacrorum canonum professor primarius cuius anima iá ad superos euolauit.

D. Sandoual laudatur.

Venatores.

CAPVT. LXVII.

1 *Presbyter vel diaconus, qui venationé sæpius exercuerint, qua pœna puniantur.*

2 *Subdia-*

2 *Subdiaconus autem, hoc delictũ perpetrans, qua pœna dignus sit.*

3 *Quid autem si alij clerici in minoribus constituti in hoc deliquerint.*

4 *Monitio an requiratur ad incurrendã pœnam, in hoc crimine iure Pontificio statutam.*

5 *Clericis adeò venatio prohibita est, quod huic prohibitioni per contrariam consuetudinem nõ potest præscribi.*

6 *Clerici, sanitatis, vel recreationis causa, venationibus vti nõ prohibetur.*

1 Resbyter in voluntate venãdi sępius detentus suspenditur duobus mensibus, Diaconus vero ab omni
a officio suspenditur: [a] vt in cap. 1. de cleri. vena. quæ pęna habuit origĩnẽ à Concilio Aurelian. de quo in cap. Episcopum. 34. dist. Qui tamen text. est in Concilio Agathen. Canone. 55. qui incipit. Episcopis, & non inuenitur in Concilio Aurelianensi. Et aduerte quod dicta suspensio presbyteri debet esse ab omni officio sicut & suspensio diaconi, secundum Abb. in dict. c. 1. in fin. post Ioann. Andr. licet text. hoc ita clare non dicat. Et nota magnã differentiam inter pœnam presbyteri, & diaconi, de qua hic: nã cum presbytero (cum sit præfinitum tempus suspensionis) nõ dispensabitur, cum diacono autem intra duos dies, vel tres, vel quando placuerit, poterit Episcopus dispensare, secundũ Henric. in dict. capit. 1. circa fin. & Ioan. de Ana. in. 4. colum. ad fin. post Hostien. in summa, eo titu. §. fin. Subdiaconus præterea hoc delictum perpetrans eadem pœna, qua & diaconus, puniendus 2
est, secundum gloss. in dict. cap. 1. quod etiam tenent Hostien. & Henr. vbi supra. Quid autem 3
si alij clerici in minoribus constituti in hoc delinquerent? Ioã. And. post Hostien. in d. ca. 1. dicit quod puniuntur arbitrarie,
[b] ex quo pœna non est statuta b
per text. in cap. de causis, de offic. delegat. quod sequitur Henric. ibi, & voluit Hostien. in summa eiusdem titul. in. §. fin. quorũ opinionem videtur magis sequi Ana. in dict. cap. 1. in fin. verbis, dum dicit. considerandum quod venatio est prohibita clericis in minoribus, per cap. 2. eo tit. Anton. tamen in dict. cap. 1. credit, quod hoc non sit clericis in minoribus prohibitum per quod videtur tenere quod propter hoc nõ sunt puniẽdi. vnde Abb. ibi, pro cõcordia dicit, quod aut omiserunt tonsuram, & tenentur, alias secus. Et allegat Cle. 2. de vit. & hon. cle. in verbo. Et si tonsuram. Sed ego credo quod opinio Hostien. Ioann. Andr. & Henr. sit verior, & quod cõcordia. Abb. quam subditis breuibus verbis tradit, non procedat, nam videtur velle, quod si dicti clerici in minoribus tonsuram omiserunt, & in hoc venationis delicto deliquerunt, quod tunc puniendi sunt: alias, hoc est si non dimissa tõsura sunt, quod tunc non tenentur aliqua pęna. In hoc secundo membro videtur assentiri opinioni Anton. Sed salua eius authoritate hæc

concordia non videtur bona:
quia si actus venationis clericis
in minoribus est licitus, omissio
tonsuræ non debet eum facere
illicitum: & tunc magis punien
dus est talis clericus propter o-
missam tõsuram, quam propter
venandi delictum: & tex. in Cle
ment. 2. per eum adductus non
suffragatur eius opinioni, quin
potius videtur contra illam vr-
gere: quia ibi clerici in minori-
bus puniuntur si simul cum ton
sura deferant vestes virgatas vel
partitas, quasi magis delinquat
clericus, qui tonsuram deferens,
rem facet indecentem clericali
ordini, quam si illam facit tonsu
ra neglecta. Vnde si in casu nos-
tro de tonsura esset habenda ra-
tio, magis puniendus esset, argu
mento dictæ Clement. clericus
tonsuram deferens, & venatio-
ni vacans, quam si illa deposita
hoc ageret: cuius forte ratio pos
set esse, quia clericus tonsuram
deferens, & prohibitis vestibus
vtens, vel venationi intendens
magis offendit clericalem ordi-
nem, quam si vt laicus incedens
hoc amittat. Quippe cum cleri
cus, qui cũctis apparet clericus,
magis populum scandalizat, si
rem illicitam faciat, quam alias:
quia tunc qui illum nõ cognos-
cunt, eum laicum, & non cleri-
cum reputant, & sic non iudi-
cant illum facere rem prohibitã
4 nec inhonestã. Præterea in hoc
proposito notant vnũ quod es-
se magni effectus, si verum Ho-
stien. in dict. §. fina. & Henric. &
Ana. in dict. cap. 1. quod in om-
nibus supra dictis monitio trina
debet præcedere vindictam, per
text. in cap. Indigne. 12. quæst. 2.
qui tamẽ text. iudicio meo hoc
non probat, quia nihil de trina
monitione dicit: & licet in casu
quo loquitur, disponat quod de
bet esse tanta prouisio, quod vin
dictam ad monitio præcedat, nõ
sequitur quod debet monitio
præcedere in casu nostro, & tri-
na. Præterea, eorum opinioni
in hoc aduersatur aurea illa do-
ctrina Innoc. in capit. Extirpan
dæ. ante fin. de præben. quam ce
lebrant Docto. plures à me rela-
ti in regula mea. 298. inci. Moni
tio, in qua tradidi, quod quan-
do lex loquitur affirmatiue, nõ
requiritur monitio ad incurren
dam pœnam. Cum ergo text. in
dict. cap. 1. loquatur affirmatiue,
& statuat presbyterum, vel dia-
conum sæpius detentum in vo-
luntate venandi suspendẽdum,
ergo nõ requiritur monitio (sal
ua dictorum patrum authorita-
te) eo maximè, quia si hoc scirẽt
clerici attendentes nisi monitio
ne præmissa non esse puniẽdos
non desisterent à venationibus,
illam expectantes. Fateor tamen
quod in isto proposito multum
operaretur monitio nam si cleri
cus monitus cessare noluerit à
venatione, poterit deponi, non
propter venationem, sed prop-
ter inobedientiam, vt expresse
firmat Arch. per tex. ibi. in cap.
Quorundam. 34. dist. quem re-
fert, & sequitur Ana. in. d cap. 1.
Et notat etiam Præp. sequendo 5
Archi. in. d. c. Quorundam. Præ-
terea in hoc aduertendum est,
quod adeò clericis est prohibi-
ta venatio, quod huic prohibi-
tioni non potest præscribi per
contrariã consuetudinẽ, vt per
Hostien. quem alij sequuntur, in
cap. 2.

cap.2. de cle.vena.vt refert & sequitur Ana.ibi.in.2.col.& vide Abb.in dict.capi.1.& Præpo.in dict.cap.Episcopum, qui ponderãt illa verba. *Sæpius deterius:* & dicunt quod si rarissime causa sanitatis, recreationis, vel recuperãdi appetitum, venationibus vteretur clericus, non esset prohibitum & nec quando necessitatis hoc fecisset, putà pro carnibus vel pellibus habendis, quas de facili habere non posset, vel quando fructus sui consisterent in venationibus, pro vt dicitur esse in Gallia. Aliqua etiam ex prędictis tenet Ana.in dict.cap. 1.colum.3.de cleric.vena. Et vide Archid.in summa.34.d.& melius in cap.Qui venatoribus.86. distinct. vbi recreationi & necessitatis causa licitam dicit clericis venationem, quod etiam te-
6 net Syluest.in sua summa, in verbo, Venatio. De causa vero necessitatis potest poni optimum exẽplũ quod ponunt Hostiens. & Ana.in dict cap.1.videlicet si apri, vrsi, vel aliæ ferę veniũt vastare segetes vel vineas clericorum. Et vide Card.in Cleme. Ne in agro.§. porro.2.de stat. monac.vbi referendo Innoc.in ca. dudum el.2.de elect. Idem dicit
c de causa recreationis, e qui prius asserit, quod ponere laqueos, & retia sine strepitu, & clamore, & canibus licet clericis, allegat textus in cap.Nunquam, de consecrat.distinct.5.& idem tenet Anan.in Rubric.cleric. vena.in.1. colum.referendo Paul.in dict.§. Porro, quod etiam notat Pręp. in cap.1.34.distinct.& Platea in. l.Venatoribus.C.de excusa. mune.lib.10.Nota tamen quod venationem in dubio debemus interpretari, recreationis causa, d vt per Alexan.in consilio. 72. volum.final.colum.quod etiam notat Anan.in dict.capit.1.2.colum.ad fin.Et Lucas de Penna in dict.l.Venatoribus.

SVspenditur. Vide Regia .l. 47.titu.6.partita.1. quæ eandem pœnam imponit. Nec clericos à prædicta pœna prætextu consuetudinis excusarentur, esset enim nutritiua peccati, argum.textus in capit. Esau.86. distinct. & est Ecclesiæ præiudicialis capit.fina.cum ibi not.de consuet. tenet Host. in capit. 2.de cleri. venato. sequitur Albert.Troti de vero & perfecto cleric.libro.2.capit.56. numero.4.Didac.Perez in.l.1. titu. 22.lib.2.ordinam.versicul. habemus iam & circa huius capitis materiam vide latissime Iacob. Menochi. de arbi.iudi. quæstio libr.2.centu.5. casu. 413. & vide Concilij Tridenti. Sessio. 24. capite.12.de reforma. Vbi seuere clericis pręcipitur, vt ab illicitis venationibus, & aucupijs se abstineant, atque ea morum integritate polleant, vt Ecclesiæ senatus merito dici possint. A

Sed an Episcopis prohibita sit venatio, qua in re Hos.in sũm. tit.de cleri.venator. indistincte censet eis prohibitã esse ex tex. in.c.1.de cleri.vena.& cap.1.34. dist.idemque sequitur Ioann.de Ana.in dict.ca.1.in quo glos. & Doctores potissimum fundamẽtum fecerũt. Archi.verò in dicto capitulo, qui venatoribus.86 distinctio.in ea est sententia, vt

céseat

censeat recreationis causa Episcopis venationem esse permissam. Regia tamen Parti. lex. 57. titul. 5. partit. 1. tunc eis interdicit venationé, cum proprijs manibus venantur, secus vero si alij ipsis præsentibus venétur, vt amænitati, vel eorum saluti consulatur, & sic secundum hãc distinctioné dicta canonica decreta sunt interpretanda, in casu vero text. in dict. cap. 1. 24. distin: Episcopus nó huius venationis causa, sed quia alijs erat irretitus criminibus merito fuit condemnatus, ita eũ interpretatur Albertus Trotius dict. lib. 2. ca. 55. num. 5.

Piscatio vero clericis permissa est. Tum quia cessant rationes omnes propter quas eis venatio prohibita est. Tum etiam quia piscatio exépla habet Apostolorum, quos piscatores Deus Optim. Maxim. ad se vocauit, & retia tendi iussit. Lucę capit. 10. & cap. vltim. ita tenet Menoch. vbi paulo ante allegaui nu. fin.

Clerici obseruare tenentur Regias leges circa venationi, vel piscationem, loquentes.

Sed quid si clerici venati fuerint, vel piscationem exercuerint, illis temporibus quibus Regijs constitutionibus venatio, vel piscatio est interdicta, vel si vsi fuerint comodioris venationis, vel piscationis causa, retijs, alijsque instrumentis vetitis, an possint à suis ecclesiasticis iudicibus puniri. Nec enim de hoc debito, quin iustissime fieri possit, & fieri debeat: cum dictæ seculare leges publicam vtilitaté respiciant, quia venationem & piscationem illis temporibus interdicant, quãdo animalia, aues, & pisces pariunt, aut oua ponũt aut nutriunt, vt fætus ędantur, & educantur, ideo à clericis ad vnguem seruari debent, vt multis rationibus probaui supra ca. 55. Deinde quia absurdum esset maximum quod ea venatio, & piscatio quæ laicis (prohibita est) esset clericis permissa. Tum quia dictarum legum decisio prorsus esset inanis. Quid enim prodesset aues & animalia intacta seruari iuberi, si à clericis minimo negotio venarétur. Tum quia animalia & volucres cœli, non solum mortalium necessitatibus deseruiunt, sed sunt ornamento decori reipublicæ, vnde dictorum animalium, vel auium venatio iustissime à sæculari Principe potest interdici, vt egregie probat (vir multis nominibus venerandus) Dom. Soto. lib. 4. de iusti. & iure. quęst. 6. articu. 4. pag. 353. Cardi. à Turrecrem. in cap. qui venatoribus. 86. distict. Caiet. in tract. 17. q. 12 & tradunt ex nostris Thom. Gramm. decissi. 67. nu. 9. Andr. Tira. de nobili. cap. 37. num. 140. Mar. Nauar. in manu. confesso. cap. 17. num. 120. D. Couar. in regu. peccatum. 2. par. §. 8. nume. 1. de regu. iur. libr. 6. Pręterea vrget quia cũ dictæ Regię sanctiones, conditę sint à Principe nó recognoscente superiorem in temporalibus, cum non tractent de materia spirituali, nec sacris canonibus aduersentur, in foro ecclesiastico contra clericos obseruari debent. gloss. in ca. cum ad verum. in verbo temporaliũ. 96. distinct. & in capit. cæterum de donationi. & in c. 1. vbi Abb. & doctores de noui. oper. nuntia, late doctores in. l. priuilegia. C. de sacrosa. Eccle.

Non

Non tamen poterit clericus mulctari, pœnis dictis legibus sęcularibus aduersus laicos statutis, sed pro modo culpæ iuris canonis, pœnis, & pecunia multa pro arbitrio sui ecclesiastici iudicis imponenda, puniri debet. Nā cum pœnæ illæ, sacris canonicis constitutionibus approbatæ nō sint, iudex ecclesiasticus eas infringere non tenetur, ita in simili lege probat Gregori. Lup. in. l.57. in verbo. *Por tres años.* titu. 5. par. 1. & suffragātur quæ scripsi suprà capi. incip. negotiatores anno. prima.

Clerici operā dantes prohibitæ piscationi, vel venationi à iudice seculari & eius ministris auibus canibus & alijs prohibitis instrumentis priuari possunt.

Illud autem noue, sed vere affirmare audeo, quod licet clericus dictarum legum pœnis non possit mulctari, si tamē exercuerit prohibitam venationem, vel piscationē, & repertus fuerit à iudice sęculari vel à ministris laicę iurisdictionis: priuari potest auibus, canibus, alijsque instrumentis prohibitis, sunt quidem hæc omnia reipublicæ nociua. & ideo per secularem potestatē auferri possunt. Sicuti de armis vetitis quæ à clericis portantur scribit D. Couar. in practi. quęstio. capit. 33. num. fin. dixi supra dict. cap. 55.

Non tamen circa huius capitis materiam est prætermittendum, quod si clericus aliquid ex illicita venatione, vel piscatione acquisiuerit, in animæ iudicio non tenetur ad restitutionē, ita Couar. in regul. peccatum. in. 2. parte relection. §. 8. num. 3. de regul. iur. lib. 6. Marti. Nauarr. in manu. confesso. ca. 17. num. 124. qui allegans alios testatur, id procedere non ante iudicis condemnationem, non vero post.

Puniūtur arbitrarie. Adde quod opinio hęc approbari videtur. l. 47. tit. 6. p. 1. cū dicit. *Venadores ni caçadores, no deuen ser los clerigos de qualquier orden quier que sean.* Vnde cum illis prohibita sit venatione, nec iure pœna statute sit iudicis arbitrio puniri debent, sed hoc intelligendum est in clericis minoribus cōstitutis ordinibus qui beneficia ecclesiastica obtinuerint, nō vero aliàs ita ex dicta lege Patri. colligitur cum dicit. *Ca de gisada cosa es despender en esto lo que son tenudos de dar a los pobres.* Et sic loquitur de clerico beneficiato ita ad conciliandas doctorum controuersias eam not Greg. ibi in verbo, *Venadores.* B

Recreationis. Adde quod monachis nec recreationis causa venatio licet etiam si proprios redditus in venatione habeant, vt est cōmunis opinio teste D. Didaco Perez in l. 1. tit. 22. lib. 2 ordina. qui in materia venationis plura lecta nō indigna cōgerit. C

Recreationis causa. Adde veram rationem esse, quia in dubio delictum non præsumitur. l. meri- to. ff. pro socio cum alijs. D

Ioculatores Goliardi, seu Buffones.

CAPVT. LXVIII.

1 *Horum nominum Germana significatio ostenditur.*
2 *Clerici histriones qua pęna sunt puniendi.*
3 *Ioan. Monachi opinio quædam exploditur.*

Iocula

1 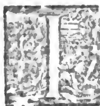Oculatores dicuntur latores loci in publicũ facientes spectaculũ proprij corporis, vt per Ioã. Mona. in. cap. 1 de vit. & honest. cleri. in. 6. per text. in. c. cũ decoré, eodem tit. & per. l. 2. ff. de his qui not. infa. & glos. in dict. c. 1. Hoc vero vacabulum Goliardos, vulgare est Galorũ: & Buffones, vulgare est Tuscorum, secundum Ioan. Mona. & glos. ibi hos tamen alibi appellat canon histriones. 4. q. 1. cap. 1. de consecra. distinctio. 2. capit. Pro dilectioné, secundum Ioann. And. & Dom. ibi, tamen in illis capitulis non sit mẽtio de aliqua ex tribus dictionibus prædictis, sed solum de histrione. Ex quo videntur dicti doctores intelligere, quod idem significat hæc dictio histrio, ꝙ tres dictiones prædictæ. Et clerici, qui tales se faciunt, si per annum illam arté ignominiosam exercuerint, ipso iure carẽt omni priuilegio clericali. Si autem breuiori tempore, tunc si tertio moniti non resipuerint, carent etiam omni priuilegio clericali. ita disponit text. in dict. capit. 1. & facit in proposito decretum Cócilij Carthagi. in. 4. à Gratiano trãscriptum. in. c. Clericum. 46. disti. vbi disponitur, Clericum scurrilem, & verbis turpibus ioculatorem, ab officio esse retrahendum. Annus autem, de quo supra, continuus debet esse,[a] vt pœnam prædictam quis
2 inccurrat, vt not. Ioã. Mona. ibi, & Archidian. Ioã. Andr. & Domini. vnde si in diuersis mensibus diuersorum annorum, qui simul iuncti vnum facerent integrum annum, quis vteretur prædicta arte, non haberet locũ ista pęna secundũ Ancharra. & Domini. ibi. Aduerte pręterea quod 3
licet Ioan. Mo. in dict. c. 1. teneat quod clerici in sacris non amittant priuilegium in isto casu, cótrarium tamen tenẽt Arch. Ioã. And. Anch. Domin. & Philip. ibi, possunt tamẽ recuperare ipsum priuilegiũ per dispensationem episcopi, quando in hoc delinquens esset pęnitens & vere contritus, secundum Ioan. An. & Anch. ibi. & Domi. Et vide Bartho. de Cassaneo in cósuetudinibus Burgundiæ, fol. l. in. §. Septimo fallitur vbi limitando regulã qnod clerici nó possunt de crimine corã sæculari Iudice conueniri, dicit quod hoc fallit in clerico Goliardo, Buffone vel ioculatore, qui tertio monitus non desistit quia talis est ipso iure priuatus omni priuilegio clericali. Ex quo videtur velle, quod propter hoc criminẽ clericus efficitur de foro iudicis secularis. Pro quo etiã vide Stepha. Aufre. in Clemé. 1. de offic. ordin. Et licet, vt supra dictum est Doctores tenent contra Ioan. Mó. & sic, quod hæc pœna procedat in clericis etiam in sacris, dicit Bart. Cass. vbi supra, quod tutius est tenere opinionem Ioã. Man. Contra Arch. & sequaces propter actualem degradationẽ, quæ in hoc casu secundum eum videtur necessaria cuius opinionem videtur sequi Phili. Probus in addi ad Ioan. Mona. Ego tamẽ credo quod opinio. Archi. & aliorum contra Ioan. Mona. sit vera. Nec obstat illud de degradatione,

tione, quod Barthol. de Cassaneo vbi supra dicit, quia non sequitur, est necessario degradatio in casu isto, ergo benedicit Ioan. Mona. dum asserit, quod pœna ista nó procedit in clericis in sacris, quia Doctores contrarium tenentes non negant degradationem esse necessariam, licet de ea non faciant mentionem: & si necessaria est in casu nostro, etiam facienda esset in clerico in minoribus, quia ille etiam capax est degradationis, vt videbis infra super verbo degradari, neque constat ex verbis Ioan. Mó. quod ideo dicat quod clerici in minoribus amittunt priuilegiũ, iuxta formam tex. in dict. cap. 1. quia in eis non est necessaria degradatio.

A DEbet esse. Adde quod in dubio tempus à lege præfixum continuum esse debet glos. sing. in rubr. ff. de diuers. & tempor. præscrip. quam reputat. sing. & vnicam. Ioan. de Imo. in Clemen. 1. column. 4. de in integ. restitu. idem tenet glos. in capit. 2. in verbo, per annum de tempor. ordin. libr. 6. vbi doctores tradiderunt Ang. in l. si idem cũ eodem, vbi Dec. numer. 5. ff. de iurisd. omn. iudi. Ang. in l. vltim. §. quoties ff. de publi. & vectig. & in l. quoties in stipulationibus. ff. de ver. obl. quæ opinio ab omnibus approbata est.

Carnificũ seu macellariorũ aut tabernariũ officiũ publicè, & personaliter exercẽtes.

CAPVT. LXIX.

1 *Clerici aliquod istorũ officiorũ publice exercentes si tertio nominatim moniti non destiterint aut respuerint, si coniugati sunt, perdunt omne priuilegium clericale. si vero non cõiugati & omnino, vt laici incidant, quandiu præmissis insteterint, eo ipso perdunt priuilegium clericale.*

2 *Clerici an debeant moneri nominatim, vel in genere, vt desistãt à vilibus exercitijs, & an sufficiat monitio peremptoria.*

3 *Episcopi in his monitionibus terminũ liberé, possunt statuere.*

4 *Clericus si infra terminũ monitionis, dimisit turpem vitam, & demum reassumpsit, & vltimaté infra eundem terminũ dimisit, an tunc locus sit pœnæ.*

5 *Clerici si alijs sordidissimis officijs, in huius capitis fronte nõ expressis vtantur, an pœna Clemen. 1. de vita & honesta. cleri. puniantur.*

CLERICI nominatim & tertio moniti, vt ab huiusmodi officijs desistant, si non fecerint, aut officia illa resumpserint, coniugati omnino, nó cóiugati vero in rebus, & si omnino incedũt vt laici in personis, priuilegiũ, clericale quãdiu præmissis institerint, eo ipso amittant. Ita dispositũ est per Cóc. Vienn. 1

in

in Clement .1. de vi. & honest. cleric. Et aduerte quod pœnam hanc incurrũt etiam clerici prędicta officia exercentes pro vtilitate dominorum quibus seruiunt, quia in hoc non habetur respectus ad eum cuius interest, sed solum ad eum qui talia officia exercet per se & publice,[a] se
a cundum Bonifacium ibi, prope finem, post Paul. & Guillel. Quẽ etiam vbi vide prius tenentem post Paul. quod clerici puniuntur prædicta pœna quanuis non exerceant continue dicta officia, sed per dilucida interualla, dum tam eo tempore quo non exercent desistant propter aliã causam, & non causa, honestatis ordinis clericalis. Vt autem
2 pœnam hanc incurrant clerici debent nominari proprio nomine & expresso in monitione illis facienda, per gloss. ibi,[b] in
b verbo, nominatim. quæ quidem monitio debet fieri publice in Ecclesijs per presbyterum, vel præconem in scriptis, vel sine scriptis, vel in locis alijs publicis secundum Guiliel. de Monte lau. ibi, quod tamen videtur intelligere Bonifacius ibi prope fi. quando non possunt clerici apprehendi, nam si possent, monitio debet fieri in personis monitorum, quem etiam vide dicentẽ quod forsan sufficeret si fieret monitio in loco habitationis, & vide Card. ibi in. 7. quęst. cõcludentem, quod quando monitio fieret per circũlocutiones omnino specificas: tunc ęque fit certificatio, sicut per nomẽ propriũ: & in casu nostro talis monitio sufficeret, dum clare constet de quibus fiat mentio, & idẽ tenet Zenze. & Petrus de Anchar. & Bonif. & Imo. ibi quos sequitur etiam Ioan. de Vãchel. in suo breuiario, super dict. clẽment. licet Paul. & Ioan. de Lig. ni teneat contrarium, secundũ eum. debet etiam esse monitio trina, adeò quod non sufficeret vnum peremptorium pro omnibus vt no. etiam gloss. ibi in verbo, Tertio. Et tenet Guliel. & Bonifacius ibi. Card. autem in. 8 quæsti. concludit vnã monitionem cũ tribus interuallis æquiparari in isto casu tribus monitionibus, & sic intelligit opinionem Zenze. ne contradicat Stephano: & sic videtur, quod possit intelligi opinio Anchar. & Ioan. de Imo. ibi, qui videntur simpliciter tene opi. glosa. & Ioan. de Ligna. & Zenze. In arbitrio præterea est episcopi in his monitionibus statuere terminum quem voluerit, sed postquã statuerit non licebit immutare prius quam lapsus fuerit, sed cũ durat, prorogare poterit ex causa. ita Cardi. ibi post Lau. in. 9. quæstio. in fi. Et aduerte quod in quantum supra dictũ est, quod re assumẽs officium prohibitũ, ex prędictis postquam dimisit incurrit pœnam. limitãdum est nisi re assumens dimittat illud durante termino monitionum, vt declarat glo. ibi, in verbo, resumpserint, quam sequitur Cardin. ibi post Laud. & Paul. in. 10. quæstio. Et idem sequitur Imo. ibi super eadem glos. Quod tamen optimè sublimitat & declarat Bonif. ibi. in col. 4. versic. Sed istud. Vbi dicit quod prædictam limitationem putat verã quãdo primo dimissio fuit facta simplici-

(right margin: 3, 4)

ſimpliciter, nam tunc quia conſtat de cauſa dimiſsionis, & ſumus in materia pœnali, intelligẽdum eſt pro vt placet ipſi monito, ſecus autem vbi conſtat de dimiſsione propter monitionẽ precedentem: tunc enim monitio fuit ſortita ſuũ effectum, & ſic amplius nõ poteſt dici quod durat terminus monitionis: & ideo reaſſumptio per eum facta nocebit ei: tanquam facta, expirata iam monitione, licet poſtea ductus pœnitẽtia quia reaſſumpſit, dimittat intra terminum ſibi datum in monitione. Item nota quod ſi clericus vtatur alijs vilibus officijs, vt puta aptare pelles, ſi ſint lenones, vel balneorũ publici cuſtodes, non incurrunt prædictam pœnam, [c] licet videatur in talibus eſſe identitas rationis, & in aliquibus eorũ maior ratio, vt colligitur ex gloſ. 4. in dict. Clement. & ex his quæ no. ibi. Cardi. quamuis contrarium teneat Zenz. ibi, quem videtur ſequi. Bonifa. ibi in colum. 2. vel Conclude, qui etiam addit. quod ſi clericus exerceret officium mundandi cloacas, forſan haberet locum pœna dict. Clementi. quod ego non opinor verũ, ſequendo dictam opinionẽ Car. poſt gloſſ. quia ſi lenones nõ cõprehenduntur ſub ea, quia non ſunt expreſsi multo minus mundantes Cloacas. Crederem tamẽ quod & ſi tales non comprehenduntur, quia ille tex. videtur ſpecialiter prohibere ille officia ibi expreſſa, ex eo forte, quod in illa ętate frequẽtius peccabatur in illis, ſecundũ Car. ibi. Si clericus vteretur aliquo ex predictis officijs, vel ſimilibus vilibus, vel in honeſtis, ſi monitus non deſiſteret, puniendus eſſet ſuperioris ſui arbitrio, attenta officij, & perſonæ qualitate, & temporis diuturnitate, & alijs quæ infra in arbitrarijs cõſideranda tradimus.

A *Perſe & publice.* Adde glo. not. hoc tenentem in verbo, publice & perſonaliter. in Clemen. 1. de vita & honeſt. cleric. quam ibi ſequitur Petrus de Anchar. not. 3. Card. Flo. not. 5. Ioan. de Imo. column. 3. Vnde dixit egregie Archi. in cap. nulli. 44. diſt. quod clericus qui non perſe, ſed per alium tabernam exerceret, non dicitur tauernarius, idem ſequitur Domi. in capit. 1. colum. 2. verſi. nota iſtam gloſ. de vita & honeſt. clerici. in. 6. & ad hoc allegat tex. in capit. ſignificante. de appella. vbi canonici quidam ius habebant vendendi carnes, & ſcribit Domi. ſe aliquando defendiſſe clericum, qui domibus Eccleſiæ tabernam tenuerat vendendo vinum, quod ex ſuis vineis colligerat, non tamen propria perſona adminiſtrauerat, ſed per alium, & ſequitur ibi Philip. Fran. column. 2. & vide Abb. cõſi. 6. inci. caſus ſuper quo lib. 1. qui loquitur, de clerico vẽdente vinum, & ceteros fructus ex ſuis prędijs, ſunt etiam videnda quæ ſcripſi ſupra c. incip. negociatores. annota. prima. Quibus ſuffragatur text. in c. vltim. ne de cler. vel mona. in. 6. vbi clerici criminalem iuriſdictionem poſſunt exercere per alios, licet per ſe ipſos facere non ſit eis permiſſum, tex. in clementina. in agro. §. porro. in fine in verbo.

Personalem, de sta. monach.

Et conducit tex. à sensu contrario in. l. in honorib. §. 1. ff. de vacati. mu. vbi scriptum est non alios fisci vectigalium redemptores, à muneribus excusari, quam eos qui præsentes negotium exercent: quasi silicet illi exercere non censeantur, nisi ipsi præsentes exerceant. Et similis est propemodum tex. in. l. vltim. ff. de excusation. tutor. vbi qui in collegio pistorum sunt, a tutela excusantur, si modo persemetipsos munus illud exerceant, ex quo not. Bald. quod doctor non debet habere salarium, nisi per se legat, non vero per substitutum quem etiam ad hoc not. Roma. in rep. l. si vero. §. de viro fala. 24 ff. solu. matrimo. & in sing. 64.

Sed his reffragari videtur tex. in. l. 2. §. 1. ff. de admini. rerum ad vsum ciui. perti. vbi quod quis suo nomine exercere prohibetur id nec per subiectam personam facere debet, ideo si Decurio subiectis aliorũ nominibus prædia publica colat. quæ decurionibus conducere nõ licet, secundum legem vsurpata reuocantur, & ibi not. glo. quod illud quod non possum per me nec per alium possum, vbi glos. multos tex. concordantes allegat. Sed quanuis hoc verum sit minime procedit, quando lex vel statutum considerat actum ipsius personæ exercẽtis, vt in vilissimis & sordidis officijs, hoc ca. expressis in quibus vilitas in eorum vsu perpẽditur, ita sing. Andr. Alciat. in tract. præsu. regul. 1. præs. 48. nume. 10. Sed & si verum est clericũ, qui dicta sordida munera interposita persona exercet, puniendum fore nõ quidem pœna ordinaria, dict. Clement. 1. de vita & honest. clericum non tamen à culpa vacet, etiam si per alium exercet, vt tenet glo. præcitata quam doctores ibi sequuntur ideo arbitraria pœna puniri debet, pro modo culpæ.

Poterit etiam Iudex Ecclesiasticus contra laicos merces vendentes procedere, si in his aliquid turpe, vel illicitũ commisserint, veluti si merces mixtas cum alia specie ignorante emptore vẽdiderint, ꝙ notatu dignum est, ita scribit Abb. in capi. 1. de empt. & vendi. quem sequitur Anton. Burgen. ibi. Roman. sing. 526. & ante hos opinionẽ istam tenet Abb. Antiquus in dict. cap. 1. de emp. & vend. quẽ originaliter legimus scribit etenim ibi magistrum suum illius tex. autoritate consuluisse, iudicem Ecclesiasticum debitis pœnis punire posse laicos aromatarios immiscentes fauarum farinam in ceravenali quem ibi Andr. Siculus secutus fuit & Aufer. in rep. Clemen. 1. de offic. ordina. post. regul. 4. de potestate Ecclesiæ super laicos & rebus eo. versi. Tertio. Nec ista puniendi facultas tolli potest à iudicibus Ecclesiasticis, per sæcularẽ potestatem ex transcursu cuiuscunque temporis quia contraria cõsuetudo esset nutritiua peccati & in reipublicæ pernitiem ita Hosti. Ioann. Andr. Abb. Cardi. Barba. in dict. capi. 1. quam opinonem communem esse profitetur Nicol. Boeri. decisio. 69. num. 21. & insignis D. Couarru. libro. 3. vari. resolu. capite. 14. num.

Iudex Ecclesiasticus contra laicos merces deprabatas vendẽtes procedit de iure non vero in Hispania.

num.5.scribit tamen Boeri. dicta decisi.quod in regno Franciç contrarium seruatur ex generali consuetudine,qua potestas hçc tantum tributa est sæcularibus magistratibus abrogata ab Episcoporum clericorũ quæ iudicium iurisdictione, quod etiam apud Hispanos antiquissima consuetudine receptum est teste.D.Couar.in d.ca.14. quam consuetudinem validã ęsse scribit glo.in d.c.1.

B *Gloss.ibi.*Adde Abb. qui hanc sententiam sequutus dictam gl. sing.esse fatetur in capi.ex tuæ. num.4.de cleri.non residen. & vide.Abb.& docto.in capit. vltim.de vita & honest.cleri. Alexan.in.l.contumacia.ff. de re iudi.Deci.in capi.consuluit.num. 11.de offici. deleg. Bartho. Cass. in consuetud.Burgun.Rub. 4.§ 23.in glos.*Sera seuffisummẽt.* n. 18.Verum tamen est, quod si Episcopus publice denunciet in Synodo, seu Synodalem constitutionem faciat qua præcipiat, ne clerici dicta sordida munera exerceant, tale præceptum vim habet trinę monitionis.ita Hosti.in sũma ne cleri.vel monach. §.quæ sunt permissa.in fine,ver. ego intelligo.quẽ sequitur Gregorius Lup.in.l.49.tit.6. in verbo,*Amonestar tres vezes*, par.1.

C *Prædictam pœnam.* Adde Barthol. Cassa. idem tenen. in consuetud. Burgund. Rub.1.in glossa.*Silnagrace*.nu.62.

Aleatores.

CAPVT. LXX.

1 *Ludere ad taxillos,clericis prohibitum est.*

2 *Clericus publicus aleator qua pœna puniẽdus sit,seriose traditur.*

3 *Seculares iudices,licet non possint ex huius regni legibus inquirere cõtra lusores post duos menses, neque contra eos qui duos tantum argenteos luserint,iudices tamen ecclesiastici non debent, etiam in his casibus, clericos impunitos relinquere.*

4 *Clericus cõpelli potest parte petente ad restitutionem eorum quæ lucratus est in ludo: licet terminus, de iure regio præfixus, fuerit lapsus.*

5 *Clerici lusores non solũ puniendi sunt,sed etiã ludi participes*

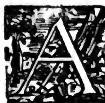

Alea quidẽ(si Calepino credimus) ludus tabulæ est, & omnis ludus in varietate fortunæ cõsistẽs. Vnde aleator dicitur qui sæpe alea ludit.ludere autẽ ad aleas & taxillos clericis prohibitũ est,[a] vt in c.Cleri.de vita & honesta.cleri. quod ideò prohibitum videtur, propter plura crimina quæ inta libus ludis perpetrari solẽt,[b] quorũ.16.refert Hosti.in sua summa in tit.de excessi.Præl.in.§. Clericus,& vide Florent.in.2.p.tit.1. c.23.§.6.col.1.& duabus seq. vbi dicit quod quot sunt pũcta in taxillis,tot sunt scelera in ludo & ponit.21. peccata quæ in illo interueniũt,quę omnia ad literã transcripsit Petrus de Rauen.in suo Alphe. aureo, in verbo,ludus.pęna autẽ clerici publici aleatoris est vt repellatur ab obtinẽdo beneficio,[c] etiã si nunquã fuerit monitus vt desistat à lu- 1 a b c

do probatur in c.inter dilectos de exces.præla.iúcta.glo.in d.capit.Cleric.in verbo,ad aleas, vnde dicit Abb. in d.capit. inter dilectos,quod collatio facta tali est nulla,si de hoc constabat, tanquam facta vili & indigno: [d] & si non cóstabat,quia erat occultus, debet irritari, quæ vltima verba.Abb.displicent. Nam si hæc est pœna aleatoris publici quomodo occultus aleator illa punientur?beneficio autem obtento, non priuatur propter ludum,secundum eum,sed mitiori pœna plecti debet,ex quo videtur quod est pœna arbitraria. Si autem monitus non se correxerit,tunc potest beneficio priuari secúdum eum,qui allegat tex. in capi.1.56.distin.quæ alias est. 35.qui tex.hoc expresse non dicit,sed quod clericus deseruiens aleæ,aut desinat, aut damnetur, & non aperit quæ sit pœna. Vnde magis mirandú est quod Domini, & Præpo. ibi summando text.eundem, videntur tenere, quod per illum textum imponitur pœna depositionis, quod etiam videtur tenere Siluest. in summa,in verbo ludus,in versi. Quarto quæritur,dú dicit quod patet esse peccatum mortale ludere in clericis,ex pœna quę est excommunicatio, vel depositio vt dist.35.Episcopus qui est idem text.de quo supra, qui omnes Doctores solum ad hoc moueri possunt propter illud verbum. *Dánetur*. Et prædictam tamen opinionem Abb.sequitur simpliciter Ioá.Bap.Caccialupi in tracta.de ludo in.12.quęst.licet nó referat Abb.sed allegat solú Doctores in dict.cap.inter dilectos & idem fere ad literam facit Paris de Puteo in tract.de ludo, in colum.11.nume.44. licet de Dominico & Præpo.nullus eorum meminerit.Ego vero in pęna huius delicti non facile opinor ꝙ posset describi certa doctrina, quippe peccatum variari debeat ex circunstantijs occurrétibus quæ ad aggrauandam vel minuédam eam animú iudicis inclinabunt,ideoque arbitrari eú oportebit quanta sit consuetudo ludentis,& quæ quantitas pretij, & qualitas personarú, qualisuè exempli pernicies, & an in hoc delinquentes occasione ludi diuina deseruerint officia, quibus interesse tenebantur,aut si sacramenta desierint ministrare. Et pro vt hæc omnia accidisse cópererit:sic delinquentes in hoc punire debebit. Vnum præterea semper aduertat Iudex, quod cum in his præcipue Regnis lóge grauius puniant eorum leges ludentes ad taxillos, quos idioma Hispanú *Dados* appellat, & hoc genus ludi in oculis omniú detestabilius sit,sic debet ipse arctiori pœna clericos qui in hoc deliquerint coercere. Si vero clericus proprio ludo id adiúxerit, ꝙ alijs ludere volétibus mésam paratá habet,in qua aliosad ludédú prouocat ac recipit túc quidé grauiori pęna quá in prædictis casibus plectédus est. Admonitos præterea velim in hoc arti.omnes.Iudices, horú pręcipue Regnorú,ꝙ licet ex eorú legibus sancitum sit, quod post duos méses non posśint iudices inquirere cótra lusores, nec cótra eos qui duos tantú argéteos luserint procedere,[f] ipsi tamen e f

contra

contra clericos, & post dictum terminum, & infra prædictam quantitatem potuerũt, & debebunt procedere, ex ratione, quia cum longe inhonestius, & magis prohibitum sit clericis quã laicis vacare ludis, non videtur decens esse dictarum legum sanctiones in clericorum ludentiũ
4 patrocinium admittere. Atque ex ea crederem ratione posse firmari, quod licet ędem leges patriæ breuem terminum præfixerint ad repetitionem amissorum in ludo, etiam eo lapso damnari poterit clericus ad restitutionẽ eorum quæ lucratus est, eo qui amiserit repetente. Et quod in hoc attendendum sit tempus à iure communi præfinitum ad repetitionem prædictorũ, de quo in dict. auct. Alearum vsus. Et per Abb. in dict. capite. Clerici
5 de vi. & honest. cleric. Non solũ autem Iudices Ecclesiastici in puniendis clericis lusoribus debent esse peruigiles, sed & inspi-
g cientes, & participes g tantum etiam punire debent pœna, quæ ipsis condigna videbitur, Imperatoriarum legum zelum imitantes, qui clericos ad tabulas ludentes, vel participes ludentium, aut inspectores tribus annis à ministerio prohiberi iubẽt & in monasterio redigi, vt in auct. Interdicimus. C. de Episco. & cleric. & in. §. Interdicimus. in auct. de sanctis. Episcop. columm. 9.

A *Clerici & religiosi à quibus ludis repelluntur.*

PRohibitam est. Adde Concilium Tridentin. Sesion. 22. capit. 1. de reformat. & Session. 24. cap. 12. & Regiam. l. 57. tit. 5. part. 1. cum dicit. *Otrosi no deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin rejuelo, nin otros juegos semejantes destos: porque ayan de salir del assossegamiento, nin parar se à verlos, nin à tenerse con los que juegan.* Et ea ratione vere iudicio meo scribit Domi. Soto de iust. & iure lib. 4. q. 5. art. 2. quod sacerdotibus vix circa mortale peccatum vti licet ludis vetitis, ac præsertim religiosis, & Præsulibus, quia ludus illis non qua ratione sæcularibus, sed quia cõtra eorum est, honestatem prohibitus est, quod autem autor noster hic numer. 2. sequitur. Possunt sane clerici vel monachi sine vlla culpa etiam veniali chartis lusorijs ludere ob honestam causam (puta) ad excitandum vel recreandum socium ea re indigentem, dum modo non frangãt legem vllam: ad mortale peccatum obligantem, ita Nauarr. in manual. capite. 19. num. 3.

Sed an clerico ad Schacos ludere liceat, vide Ioan. Andr. in cap. clerici. de vita & honest. cleric. qui tenet quod sic idem tenet glo. in. §. interdicimus in auth. de sanctiss. Episc. coll. 9. & in auth. interdicimus. C. de Episcop. & cleri. vbi Odofr. & Alber. idẽ sequũtur Archi. & Præposi. in cap. Episcopus. 35. distinct. Innoc. in ca. lator. de homi. quam opinionem communem esse fatetur Abb. n. 4. in di. capi. clerici Bertachi. in tract. de Episc 1. caus. fi. par. q. 7. Aug. ad Ange. in tract. malefi. in parte. *Matidore de malidati.* numer. 3. Iuli. Clar. libr. 5. recep. senten. §. ludus. versi. quæro. num. quid. Grego. in dict. l. par. in glo. incip. *Tejuelo.* Quæ communis, & recepta sen-

ta sententia limitari debet, nisi clericus luderet ad Schacos aua ritiæ causa, ita Archi. in dict. capit. Episcopus, & Imo. in dict. clerici. column. 9. & alij ex præallegatis.

B *Perpetrari solent.* Quibusdam vulgatis carminibus, quę carmina refert Host. in summa tit. de excessio. prǽla. §. clericus Plato. quidem rectè, videtur annotasse aleam & reliquas pernitiosas artes à Dęmone quem nominat Theuth. inuentas esse, ita Plato in Phædro. & aliquas rationes luculentas prohibitionis aleæ scribit Ioann. Sales Betiensis lib. 1. Polycrati. cap. 5.

Et qui plura alia de taxillorum & alearum pernitie, & detestatione videre desiderat, legat Paridem: de Puteo Ioann. Baptist. Calcialup. Steph. Const. in suis tracta. de ludo editis Troilum Malueri. in suo vtili tractat. de Sordi. Iodo. in pract. crim. can. 126. Tho. Gramma. decisio. 11. num. 7. & nouissime Fra. Franc. Alcoçer in tractat. de ludo. & egregiam additioné ad Doctor Didac. Perez in. l. 37. tit 19. libr. 8. ordi. cuius auctorem ideo nô nomino, quia mihi incertus est, quis is fuerit, cum in toto illo opere non appareat.

C *Clericus qui ludo indulget qua pœna plectēdus sit.* *Ab obtinēdo beneficio.* Vide nouissimè Iacob. Menoch. libr. 2. de arbitra. iudi. quęstio. centur. 4. casu. 399. numer. 3. Iure vero ciuili ea pęna statuta erat, quod si clericus post monitionem Prælati aleę indulgeret, per triénium proprio munere suspendendus erat textu. in dict. authenti. interdicimus, & in dict. l. 57. Quę quidem pœna cum iure canonico approbata non reperiatur, ecclesiastici iudices eam clericis infligere non debent, sed eas pœnas quæ sacris canonibus sunt approbatæ, vel aliam arbitrariam pro modo culpę, & consuetudine ludentis, ita declarat Grego. in dict. l. par ti. in gloss. cip. *Por tres años.* Qui nostri auctoris hoc capite meminit.

Hoc de clericis, sed cum crimen hoc sit mixti fori, vt adnotarunt Ang. Areti. in tracta. malefi. in verbo, *Mentitore de falsi dari.* n. 12. Pari. de puteo in tract. de ludo. num. 43. Petrus Auenda. neminem tamen allegans de execuend. manda. Reg. 2. part. c. 9. num. fin. Ideoque laicus lusor punitur in primis, pœna priuationis communionis, vt sancitú fuit in sacrosancta Eliber tina synodo. cap. 79. & refert Espec. in tract. de modo generalis Concilij sub. rub. 62. Deinde pœna arbitrio Episcopi iniungitur, ita Amodeus de Castello in tractat. Sindicatus num. 93. Iacob. Menoch. vbi paulò ante allegaui, sed in forensibus actionibus, apud Hispanos hoc receptum nô est, nec vidi vnquam iudices ecclesiasticos huius criminis ratione, contra laicos procedere. *Iudex ecclesiasticus an laicos lusores possit debitis pœnis punire.*

In hoc tamen amplissimo Archiepiscopatu Toletano, nouissimæ pęnæ cótra clericos huius criminis reos sunt statutę in li. 3 consti. de vita & honest. cleri. c. 7. in hęc verba. *Estatuymos y mãdamos, à todos los Clerigos cõstituydos in sacris, ò beneficiados de qualquiera dignidad, ò preheminencia q̃ sea, en este Arçobispado, no jueguen publico ni en secreto, à juegos* *probi-* *Sinodalis Toletana, constitutio interpretatur.*

probibidos de derecho, especialmente à las tablas, dados, ò naypes, dineros ni joyas, ni preseas, ni preste dineros à otro para jugar. Ni assistā para atenerse à algunos que juegā ni consientā q̃ otros jueguē en sus casas. Y si lo contrario hizierē restituyan lo que ansi ganaron, é incurra cada vno en pena de dos ducados la primera vez para la fabrica de la yglesia donde fuerē parrochianos denunciador, y pobres, por yguales partes. Y por la segunda vez la pena doblada. Y por la tercera demas y aliende de las dichas penas, q̃ de la pugnaciō á el aluedrio de los juezes q̃ de ello conocieren, segun la calidad del excesso, y los clerigos q̃ cō sintieren que se juegue en sus casas sean obligados à pagar todo el interesse que se perdiere, y se lo puedan pedir y los juezes condenar en ello. Y si dētro de nueue dias, no vuiere quien lo pida, que el nuestro fiscal, o alguazil lo pueda pedir. Y sea la mitad para el, y la otra mitad para los pobres q̃ el juez por biē tuuiere de lo aplicar. Hactenus Synodalis Toletana constitutio, circa quam illud notandum existimo quod ad hoc, vt clericus cōdemnari possit, grauioribus pœnis quæ ibi imponuntur. Si secundo, vel tertio luserint, oportet quod primo sit condemnatus, vt possit pœna secundi criminis multari, & secundo vt tertia pœna imponi possit ita ex dicta constitutione colligitur, & sic similes Regias constitutiones interpretatur doctissimus Auenda. demanda. Reg. 2. part. cap. 9. num. 9.

Possunt tamen in hoc Archiepiscopatu clerici impune ludere, ita vt ludus sex argenteos non excedat, & sic causa alicuius prandij, & hoc raro & non publice, ne inde scandalum generetur laicis, vt in capite. 8. dictarum constitutionum lib. 3. ti. de vita & honest. cleri.

Vili, & indigno. Adde quod ego quidē opinor non omnino verum esse, quod collatio beneficij facta infami, sit nulla, nam eam validam fore ante sententiam tenuerunt. Federi. consil. 50. Cardin. & Felin. in capi. querellam. de iure iurand. text. vbi Inno. in cap. interdilectos. de excessi. præla. & præmittit. Calderi. consil. 20. tit. de præbend. Felin. in cap. 2. col. 3. de rescrip. Nisi ea collatio facta sit infami notorio, infamia quidem iuris, tūc enim collatio est nulla ipso iure quemadmodum explicat Abb. in ca. interdilectos num. 6. & in cap. super eo de electione. Felen. in dict. ca. 2. numero. 4. Selua. in tracta. de benefi. 3. parte. questio. 3. colum. 5. Hæc de infamia iuris, nam de infamia facti tradit Calderi. dict. consi. 20. & Marti. Nauarr. in cap. si quando colum. 52. de rescri. D

Ad taxillos. Qua hodie pœna ludentes ad taxillos in hoc regno puniantur, vide. l. 2. titulo. 10. libro. 8. ordina. & pragmaticam regni conditam à Ioanna Regina Caroli Cæsaris matre Burgis anno. 1528. quæ nouissime collocata est libro. 8. ordina. noui. titu. 7. l. 7. & vide nouissimas alias pœnas contra lusores constitutas in. l. 5. tit. 26. lib. 8. de noui. ordi. E

Contra lusores. Vide. l. 116. in Madritijs conuentionibus celebratis ann. 1528. quæ hodie est. l. 10. titu. F

titu.7.li.8.ordina. noui. Et not. quod licet iure Regio limitatū sit tempus scilicet octo dierum, ad repetendum amissum in ludo & ad procedendum per inquisitionem sint duo menses statuti, in clericis,(vt autor noster hoc cap. scribit) dicta Regia constitutio seruanda non est, eodem modo nec in scholaribus quibus lapso illo termino amissorum in ludo fit restitutio, & hoc casu in correpta est.l.vltim. C.de relig. & sumptibus funer. ità in celeberrima illa, totoque orbe celebratissima Salmanticensi Academia seruari testatur Addi. ad Dida.Perez.in.l. 37. titu. 19. libro.8.ordi. Et iustissimum est, ꝙ nostra Complutensis Academia idem obseruet.

G *Procedere.* Vide.l. 63.in Madritijs conuentionibus celebratis ann.1534.quæ est hodie.11.titul. 7.lib.8.ordina.noui.

H *Participes.* Adde Cin.& Bald. in auth.interdicimus. C.de Episcop.& cleric. qui eleganter scribunt, quod si statuta pęna ludenti imponatur, eadem ludi particeps multādus est, quam opinionem sequutus fuit Ange. & ibi Aug.Arim.vbi supra numer.7. quod pro multis legibus huius Regni est notandum. Vnde scribit Fulg.in dict.authen. interdicimus, quod si quis iurauit se nō ludere, & det alteri pecuniam, vt suo nomine ludat à periurio minimè excusatur, cuius opinioni assētitur Aug.Arimi.in dict. loco nu.11.ꝙ multū notādū est.

Bona Ecclesiæ dilapidantes.

CAPVT. LXXI.

1 *Dilapidator bonorum Ecclesiæ à dignitate est remouendus.*
2 *Clericus patronus, qui res Ecclesiæ alienat, vel in illis damnū infert, qua pœna sit coercēdus*
3 *In hoc delicto dilapidationis bonorum Ecclesiæ, tria specialia reperiuntur.*
4 *Elegās traditur forma procedēdi in hoc dilapidationis crimine.*
5 *Exploditur quædam Anto. opinio, & posteà in quodam casu recipitur.*
6 *Potestas alienandi, licet pendente lite à iure interdicta sit super suspitione tamen dilapidationis factū iudicis requiritur*

SI quis dilapidator est bonorū Ecclesiæ, hęc est manifesta & rationabilis causa quare potest à dignitate remoueri, probat.tex.in.cap.2. de stat.mona.circa fi.& vide tex.in c.Si quis presbyt.l.dist.quem sic summat Præpo.Presbyt.vel diaconus vendēs sacra vasa Ecclesiæ deponēdus est, poterit tamē episcopus cū eo dispensare, qui text.etiam probat ꝙ clericus in hoc cōmittit sacrilegiū. Patronus vero clericus, qui res Ecclesię alienat, vel illis damnū infert si requisitus nō restituit, suspēditur ab officio & beneficio donec emēdet, & si adhuc noluerit emēdare debet deponi.ità etiam disponit tex.in.l.3. tit. 15. par.1. Et nota quod in isto casu dilapidationis tria specialiter reperiūtur secundū Anto.post. Hostien. in cap. 1 2 3

cap. Licet Heli.de simon. pen. col. Primum,quod absens & có tumax condemnatur,etiam lite non contesta. Secundum, quod propter solam suspitionem suspenditur ab administratione is, contra quem fit inquisitio. Tertium,quod quilibet auditur accusans: quæ etiam tria specialia refert & sequitur Anna.ibi in colum.6.Prius tamen admittendi sunt quorũ interest. 16.quęsti.7,capit.Filijs.& 2. quæstio. 7. Qua propter. Forma vero procedendi contra dilapidanté est,
4 quod formentur duo processus primus de suspitione dilapidationis,in qua summariè procedi debet:quia timetur ne is, contra quem est inquirendum de veritate,officiales corrumpat, & inquisitionem veritatis impediat, in qua procedi potest sũmatim & sine scriptura ad effectum, vt probata suspitione detur sibi coadiutor,& interdicatur vtrique omne genus alienandi, & tunc probata suspitione licet leui.& per coniecturas debet suspendi ab administratione, quæ suspensio operatur effectum, quod solum perdet potestatem administrandi in temporalibus, non vero in spiritualibus. Secũdus processus de veritatę dilapidationis,in quo proceditur plenariè, & inuenta veritate deponitur ab administratione in perpetuum,taliter quod quo ad actum, & quo ad ius remoueatur ab administratione spiritualium & temporalium,licet non degradetur ab ordine, & sic eijcietur dilapidator ab Ecclesia, & alijs præficietur, & eiectus remanebit in ordine, sed non habet ordinis executionem, cum sit effectus infamis per sententiam. Quæ omnia colliguntur ex Archi.in cap.Vobis. & in c. Vulteranę. 12. quæstio.2. & ex Anto.in ca.Venerabili.de offic. delega.& in cap. Licet Heli. de simo.& ex Ioan. de Anna.ibi, col.5.& ex Abb.in dict.cap.Venerabili complectendo substantiam dictorum suorum: Abb. tamen vbi supra, in hoc secundo processu quando de veritate agitur quo ad pœnam imponédam conuicto de dilapidatione distinguit,quod aut fuit actum criminaliter,& debet deponi, allegat tex.in.c.Apostolicos,& c. Monemus.12.quęsti.2.cuius opinioné sequitur in hoc Præpos. in dict.ca.Vobis,propè fi.Aut fuit actũ ciuiliter,& debet solũremoueri à beneficio,& alius est ad illud promouendus, allegat text. in d.cap.Licet Heli.quam distinctionem habuit ab Anton.ibi,licet eum non referat, qui etiam plus dicit, quod debet deponi etiam ab ordine,& vide eundem ibi,& in d.cap.Licet Heli.tenentem quod si prælatus nó potest conuinci de dilapidatione,& est infamatus,debet se purgare. Et aduerte quod Abb.in d. ca. Venerabili.dicit quod hic processus de quo supra habet locum, quando procedit per viam inquisitionis, seu denuntiationis sed si accusatur quis de dilapidatione, non est necesse vt prius inquiratur, an sit suspectus sed potest procedi super veritate. Cũ auté totus hic noster libellus in denuntiatione fiscalis,& non in accusatione fundetur, per hoc constat quod debebit in no

R 5 stro

ſtro propoſito formari duplex processus. Crederem præterea quod licet verũ ſit quod Abb. dicit, quod accuſationem nõ eſt neceſſe pręcedere inquiſitioné de ſuſpitione. Si tamen accuſator peteret pendente accuſatione accuſatum ſuſpendi ab administratione, tũc neceſſe eſſet ſaltem ſummarie de tali ſuſpitione cognoſci, & illa probata poſſe procedi ad ſuſpenſionem, vt ſupra quia ſola pendentia accuſationis de dilapidatione non ſufficeret ad ſuſpendendum reum ab adminiſtratione, vt notat Anto. in dict.c. Licet Heli. col. penul. & Præpoſ. in dict. cap. Vobis. 12. quæſtio. 2. Sed in materia huius noſtri. c. vide Abb. in dicto. cap. Licet Heli. penul. col. vbi dicit quod in veritate ſuper modo procedendi contra dilapidatores iura loquuntur vario modo, quia principaliter habemus tex. in iſta materia ibi, in dicto capit. Licet Heli. in d. cap. Venerabili. & in c. Vobis, & in c. Vulteranæ. 12. q. 2. cum alijs, & videtur quod non poſsint recte reduci ad concordiam, niſi vnũ ſuppleatur per aliud. Vnde putat ipſe propter hanc iurium varietatem eſſe committendam iudicis arbitrio, quam viã debeat accipere, & ideo conſiderata qualitate denunciatium & denunciati, & fama ſi qua habetur, quandoque iudex à principio interdicit à poteſtate alienandi, prout factum fuit in dicto cap. final. de accuſation. quandoque interdictione non facta procedit ſuper ſuſpitione, vt ibi: & probata ſuſpitione poterit ſecũdum eius qualitatem & quantitatem in partem vel in totũ ſuſpendere, vt ibi, vel dare ſibi coadiutorem, vt in dict. cap. Venerabili. & quod ſic poſſunt reduci ad concordiam iura, & opiniones plures quæ verſantur in hoc. Cuius opinionem videtur quodammodo ſequi Fel. in d. c. Venerab. dum in noſtro propoſito, & in materia dilapidationis videtur ſe remittere ad doctores, ibi, maxime ad Im. ibi, & ad Abb. in d. cap. Licet Hel. Et nota quod dicit Anto. in dict. cap. Licet Heli. in penult. col. quod dicitur probari ſuſpitio dilapidationis ſi eccleſia habeat magnos redditus: & nihilominus pręlatus eſt magnis debitis obligatus, & quod non poterit ſe excuſare obtẽtu nobilitatis, quia quãtuncunque ſit nobilis, debet ſe reſtringere, & tẽperare, ſecundum eccleſiæ facultatem. Quod non videtur ſimpliciter tenendum, quia ſi prælatus dilapidat redditus annuos eccleſiæ ad ſuã tantum menſam pertinẽtes, nõ dicetur tunc dilapidare bona eccleſiæ, ſed redditus ſuos. Propter quod non videtur eſſe procedendum contra eum tanquam contra dilapidãtem bona eccleſiæ, niſi intelligat Anton. quando debita, quibus erat obligatus prælatus, eſſent contracta ratione eccleſiæ. nam cum ad illa etiam teneatur ſucceſſor iuxta text. in capit. 1. de ſolu. dicetur tunc dilapidare bona dignitatis quum per ſuperfluitatem ſuorum ſumptuum obligat ſucceſſorem ſuum in ea. Inſuper Barba. in dicto. capite. Venerabili. in 6. & 7. columna ſimpliciter refert plures & varias opiniones

nionis in ista materia, & postea rum relationem dicit quod magna molestia est sibi in inferendis tot opinionibus, & quod veritas non habetur ex illis, & quod esset necessaria Papalis decisio, vt tot iura varia, & diuersa reducerentur ad concordiã, & postea in colum. seq. refert opinionem Legistarum in proposito, & dicit quod etiam ex dictis eorum non apparet veritas, sicut neque ex dictis Canonistarum, & quod absoluat Appollo. Et tandem ipse pro veritate dilucidanda in isto passu suscipit duos casus examinandos. Primum an pendente lite si per suspitione dilapidationis sit interdicta ipso iure potestas alienandi, an sit interdicẽda à iudice. Secundum an sit interdicenda administratio, an debeat dari coadiutor, quos duos casus prosequitur per duas colum. sequentes, & tandem ex eis
6 elicit tres conclusiones. Quarum prima est, quod licet à iure sit potestas alienandi interdicta, pendente lite super suspitione dilapidationis, tamen requiritur factum iudicis, quam dicit esse contra Hostiens. & sequaces de quo articulo vide Aretin. in dicto. capit. fina. de accusa. reliquas duas referre noncuro, quia primam earum dicit esse contra glossas Decreti, & Decretaliũ, & contra omnes Docto. vsque ad suos dies. Secundam dicit esse contra scribentes, propter quod satis videntur parui pendendæ à doctoribus, qui magis veritatem, quam superfluam subtilitatem quærunt, & alij referre student. In tanta igitur Doctorum varietate, nimirum si nos quid verum sit non facile possimus eligere. Vnde videtur posse teneri forma duplicis processus, de qua supra cum temperamento opinionis Abb. in dict. capite. Licet Heli. in qua multum credit in hac materia committendum arbitrio iudicis.

ANNOTATIO.

ADDE quod huius capitis argumentum vehementer exposcit, vt hoc loco scribantur potissimæ pœnæ, quibus bonorum Ecclesiæ monasteriorum, & aliorum piorum locorum, alienatores vsurpatoresq; puniantur. Hoc sanè canonicæ nostræ practicæ accommodatissimum est, nec alibi opportunius tractari potest.

PRIMA igitur pœna est, quod qui bona Ecclesiæ alienat deponi debet. capit. diaconi. 12. quæstione. 2. cap. si quis de reb. Ecclesi. non alienand. Regia. l. 11. titul. 14. part. 1. Si tamen clericus, ad rem alienatam conuenitur, statim restituerit, vel damnum Ecclesiæ resarcit, à dicta pœna est immunis, ita scribit Hostiensis. in summa titulo de aliena. rerum Ecclesiæ. §. & quæ sit pœna, idem tenuit glossa. in capite. 1. 17. quęstion. 4. idemq; sequuti fuerunt venerandæ antiquitatis viri nempe Tancre. Vicenc. & Gofredo. in capite. sicut. de electiõ. Contrariam tamen sententiam tenet glossa. in dict. quod sicut. in versiculo final illius text. authoritate innixa, quę videtur probare, quod

quod sit necessarium, quod gratiose ad pœnam euitandam cum alienatore dispensetur. glo. in c. Apostolicos. 12. quæst. 2. & hanc probat Hostien. Ioann. Andr. Abb. in dict. cap. sicut. & in c. si quis. de reb. & Eccles. nó alien. & negari nó potest opinionem istam communem esse, & forte veriorem, licet prima maxima innitatur æquitate, eamque approbat dicta egregia Parti. lex & ibi not. Gregor. in verb. *Estas penas.*

Secunda pęna est excommunicatio. text. in dict. cap. si quis presbyterorum, & in cap. omnes Ecclesię. 17. quęst. 4. Reg. lex supradicta.

Tertia pœna est sacrilegij. tex. in dict. c. omnes Ecclesiæ. quem ad hoc perpendit Petrus Rebuff. in comp. aliena bono. Ecclesiæ. num. 108.

Quarta pœna est periurij, eo quod beneficiati omnes se ipsos iuramenti vinculo astringunt, non alienaturos bona Ecclesiarum promittuntque ea non diminuere. text. in capit. prohibemus. de censib. text. in dict. cap. si quis presbyterorum.

Quinta pœna est quod qui védit, vel indebite alienat bona Ecclesiarum simonię crimine illaqueatur, ita Archidiac. in capit. Saluator. in fine. 1. quæstio. 3. qui hoc tenet per text. illum in versicul. quisquis, & in cap. si forte. 17. quęstion. 4 quæ pœna tunc locum obtineret, quando res sacra venderetur, ita intelligit Rebuff. in d. compendio. num. 113.

Sexta pœna est quod talis alienatio est nulla. text. in cap. sine exceptione. 12. quæst. 2. & hoc ipso iure idque verba illius. cap. insinuant. cum dicit. *Irrita enim Episcoporum venditio.* De quo est text. iuncta gloss. in auth. ex causa. C. de lib. pręteri. cum alijsque breuitati consulens omitto. Et hęc venditionis annullatio pœna est glo. in cap. cognoscentes. de consti. vbi docto. Ex quo sequitur quod emptor rei Ecclesiæ, vel alius qui ex cótractu nullo rem possidet, eam cum fructibus restituere tenetur. tex. in. d. cap. si quis presbyterorum. & in cap. grauis. de resti. Spoli.

Septima pœna est, quod res alienata ad Ecclesiam restituitur nullo dato pretio. text. in cap. 1. de Schisma. vbi Ancharra. Emptor vero recursum habet contra venditorem ad pretium, non vero poterit vti retentione rei Ecclesiæ, vt not. in dict. ca. fin. Rebuff in dict. comp. num. 115. sed vtrum emptor male fidei possit repetere pretium ab alienante glo. in authé. qui res. C. de sacro. Ecclesi. tenet quod sic quam ibi sequitur Cin. & Bald. glos. in. c. hoc ius. 10. q. 2. Ant. de Butri. in cap. ad audientiã de reb. Ecclesię non ali. Hostien. in dict. § & quę sit pœna. Quanuis contrariam opinionem, imo quod nec pretium repeti possit à pręlato male alienante, tenet glo. in. l. iubemus. C. de sacros. Ecclesi. & in. l. quemadmodum. C. de agricoli, & censi. libr. 11. & in auth. de nó alien. & emphyt. §. si quis igitur coll. 2. & in. d. ca. ad audientiam, Bar. in dict. auth. qui res. Abb. in dict. cap. si quis presbyterorum in fine. Imo. in dict. capit. ad audientiam. colu. 3. & 4. vbi hanc opinionem communem esse fatetur,

tetur, & dicit, quod saltim in foro ecclesiastico difficile foret in practica contra eam obtinere. Prima tamen opinio approbata est dict. Regia. l. Parti. in verbo, *Mas contra.* Et eam intelligit ibi Gregorius respectu pretij quod emptor dedit non vero alterius interesse.

Interpretatur Extra constitutio. Pau. Secũdi qua prima est ti. de reb. Eccl. non ali. inter communes.

Octaua pęna est, quæ cum alijs colligitur ex Extrauagan. constit. Pauli secundi Pontificis Maximi quæ est prima titul. de reb. ecclesi. non alienand. inter extrauag. com. vbi contra eos qui alienant, vel locant, vltra trienniũ bona immobilia, vel mobilia pretiosa ecclesiarum, extra casus à iure permissos, excommunicationis pœna infliguntur, & si Episcopi vel Abbates fuerint, Ecclesię ingressus illis interdicitur, quod si lapsis sex mensibus, indurato animo perseuerauerint, à regimine suarum ecclesiarũ, & administratione monasteriorum, quibus pręsunt, in spiritualibus & temporalibus eo ipso sunt priuati. Inferiores vero prælati, seu Priores, vel quicunque alij habentes beneficia curata, vel simplicia, seu dignitates, & administrationes, vel officia ecclesiastica regularia, vel secularia, sunt priuati: eo ipso, quod alienant, suis beneficijs, quorũ res vel bona alienarunt, vel dignitatibus, illaq; vacare cẽsentur, absq; aliqua declaratione, quæ quidẽ beneficia possunt cõferri, libere per ordinarios, ad quos de iure collatio spectat.

Circa quam constitutionem illud notandum censeo, controuersum esse inter Doctores an ea sit vsu recepta. Si quidẽ Bertachi. in tracta. de Episco. in. 36. quæstion. secundo volumin. tracta. diuersor. doctor vbique seruari affirmat. & Anton. de Prato. in tracta. de iurisdict. Episco. ca. 5. eodem. 2. volumin. eam vsu receptam esse fatetur D. Petrus Auenda. in lib. 1. de exequé. manda. Regul. cap. 4. nume. 5. vbi dicit quod quotidie emanant literæ Apostolicæ ad eius obseruationem, & inuehitur in eos qui eam vel non esse receptam, vel contra eam validam esse consuetudinem scripserunt dicens inaduertenter fuisse locutos. Caiet. autẽ in summa in verbo, excommunicatio casu. 75. in aliquibus locis quo ad nihil, in aliquibus quo ad aliquid receptam esse attestatur & D. Præsul. Couarru. lib. 2. variar. resolutio. ca. 16. numer. 6. scribit apud Hispanos, sæpe in forensibus controuersijs vidisse eam adduci, & quandoque admissam fuisse, & quandoque neglectam, proinde iudicis examinationi rem hanc dimittit, & de eius vsu, dubitat etiam summa Armil. in parte locatio, eam tamen in supremo celeberrimoque Lusitano senatu receptam fuisse testatur celeberrimus, & doctissimus illius consiliarius Anton. à Gama. decission. lusitani. 156. numer. 2. egregius vero Martin. Nauarr. in manuali confess. capi 27. num. 150. hanc controuersiam ita diffiniuit, nempe vt existimet nulibi receptam esse quo ad pœnas illas extrinsecas, priuationis beneficiorum & alias. Secus vero quo ad pœnam intrinsecam nullitatis alienationis, & locationis factæ in plures quam in tres annos

Anto. à Ga. Lusi: laudatur.

annos,itaque testatur Salmãticę sententiam tulisse, qua irritam & nullam quandam bonorum Ecclesiæ locationem vltra triennium iudicauit, non tamen clericum celebrantem qui eam fecit, & illius decreti censuris irregularé esse existimauit, quod verissimum & mirum in modū notandum esse cēseo, & ita quidem supradictæ opiniones conciliantur.

Aduersus vero illos qui bona Ecclesiarum vel piorum locorum occupauerint tam clericos quam laicos, nouissimæ pœnæ statutæ sunt in sacro Concilio Trident.Sessione.22.capit.11.de reformati.Et duodecim. pœnas statutas contra perperam alienātes bona Ecclesiarum scripsit Guil. Rodoan.in tracta. de rebus Ecclesiæ non alienan. quęstio.21.fo.447.

Publicis spectacuculis.

CAPVT. LXXII.

1 *Clerici in publicis spectaculis interesse non debent.*

2 *Clerici huius criminis perpetratores, de iure Cæssarum tribus annis ab altaris ministerio suspensi, in monasterio redigũtur; de iure vero Pontificio, condigna pęna, iudicis arbitrio sunt puniendi.*

3 *Clerici interesse non debent ludis, ostentationibus, executionibus damnatorum ad mortē, tauricidijs, seu alijs voluptuosis humanis delectationibus.*

SI enim hominibus cũctis obesse plurimũ, moresq; corrũpere spectacula Lactãtius ostẽdit, ob idq; fugiẽda cõsuluit in lib.6. diuinarũ institu. c.2 oin fi. maxime sub his verbis. Vitanda ergo spectacula omnia, non solum ne quid vitiorũ pectoribus insideat, quæ sedata & pacifica esse debent, sed ne cuius nos voluptatis consuetudo deliniat, & à Deo atque à bonis operibus auertat. Quis inquã ambigere potest, quam indecens sit ecclesiarum obsequijs mãcipatos viros illis delectari? Vnde merito ministris altaris, ac quibuslibet clericis prohibitũ fuit in Cõcilio Laodicē.in Canone.54. de quo in ca.Non oportet, lo.2.de consec.distinct.5.spectaculis aliquibus quæ in nuptijs, aut in scenis exhibentur interesse, & sancitũ fuit eos debere fugere, & abire de conuiuio antequam themelici ingrediantur, vt ibi. 1
Quodque nõ debeant spectaculis interesse scripsit Isidorus, vt in c.His igitur.23. distinctio. & quæ etiam turpia spectacula illis inhibeantur, habetur in c.Presbyteri.34.distinct.quod est Cõcilium Agathensi.in Can.39. & insuper in antiqua illa & felici Ecclesiæ ętate, non solum Pontifices maximi & cæteri Prælati eorum coadiutores, sed etiam Imperatores ipsi quantumuis vniuersi fere orbis regimine præpediti, clericorum honestati ac suorum morum reformationi vacauit, non ignari quidem quantum officiat à sacerdotibus & clericis in reliquum vulgus

gus exempli mali virus efflatũ adeòque huiusce honestatis erãt soliciti, vt plura clericis omnibus interdicerent, quæ infelici hac tempestate nostra, leuissima fore videntur. Cuius rei exẽ-
2 plum est quod Iustinianus Imperator non solum Episcopis, sed etiam presbyteris, diaconibus, sub diaconibus, & lectoribus, ac omnibus alijs cuiuslibet venerandi collegij ad quodlibet spectaculorum spectandi gratia venire prohibuit.

In hoc vero delinquẽtes, vt tribus annis à venerabili ministerio prohiberentur, & in monasterio redigerentur statuit, vt in auth. de sanct. Episcop. §. interdicimus. colla. 9. quæ quidem pęna, & si vti ab Imperatore clericis inflicta, videatur non imponenda: monere tamen debet prælatos omnes, vt similia clericis prohibeant, ac contemptores, pœna digna castigent. Et vi-
3 de Cardina. in clemen. Ne agros §. Porro. column. 2. de stat. monach. referentem Lau. qui per tex. ibi, & in dict. §. Inter dicimus, & per text. in capit. Sententiam sanguinis. ne cleric. vel monachi, dicit quod clerici non debent interesse ludis, ostentationibus, duellis, executionibus dãnatorum ad mortem, clandestinis matrimonijs, & alijs voluptuosis, seu alijs in humanis actibus laicorum, ex quibus probabilis videtur asserentium opinio, scilicet non licere clericis, maxime sacerdotibus tauricidijs interesse. [a] Quippe cum in-
a ficiari nemo valeat quod ille actus inhumanus sit, & antiquã redolens barbariem, & in quo plures ex inde hominum sequãtur interitus, tantoque soleant iucundiora reputari similia spectacula, quanto sæuior in homines fuerit taurorum ferocitas iãculis lacessita. Vt autem ad hoc abstinerent clerici in sacris saltem constituti, honestum & æquum ducerem, vt hoc synodali decreto per omnes diœceses prohiberetur pœna cõdigna cõtra facientibus imposita.

A T *Auricidijs interesse*. Adde egregiam. l. 58. titul. 5. part. 1. & miror non esse allegatam à nostro auctore, inquit enim lex illa. *Cuerdamente deuen los Perlados traer sus faciendas, como homes de quien los otros toman exemplo, assi como de suso es dicho, é por ende no deuen yr a ver los juegos, assi como à lançar, ò bohordar ò lidiar los toros: ò otras bestias brauas nin yr à ver los que lidian. Otro si non deuen jugar dados, nin tablas, nin pelota, nin tejuelos, nin otros juegos semejãtes de estos.* Idẽ decretum est in conci. Bracharẽ. 4. acti. 5. capit. 8. in vltima parte & in concilio Cæsaraugustano anno. 1566. capit. 1. & in Synodo Valenti. actione. 1. & Conci. Prouintia. Toletan. anno. 1565. acti. 3. capite. 26. in dicta tamen parti- *Tauros agitare an absq; peccato liceat.* ta lege in verbo, *Lidiar los otros,* Gregorius examinat an taurorum agitatio permissa sit: quam licitam esse iudicabit Ioannem à Medina in codice de reb. restituend. quæstion. 2. versiculo corollarie sequitur, quo loco scribit eos qui rempublicã moderãtur à peccato immunes esse, si adhibita diligentia necessaria ne mors aut damnum sequatur tau-

ros

ros agitari permisserint. Illi vero qui in plateis tauros agitant, si id temere non fecerint, sed locum propinquum, vel receptaculum habuerint, ad quod possint confugere, vt incolumes redantur, pari ratione excusantur alioqui peccarent temere, & improbide tauros agitantes, suis viribus & industriæ confidentes. Quod vero attinet ad illos qui dictis ludis assistunt, dummodo non de peccato aut negligentia si qua in rectoribus fuit, nec de currentium temeritate, nec de damno alicui ex taurorum agitatione eueniente lętentur à peccato excusantur. doctissimus tamen Gregor. in dict. glos. dictæ legis Partitæ taurorum ludum maxime noxium arbitratur, in quo nulla diligentia (vt ille inquit) sufficiens est ad prçcauendas mortes percussiones, damna quæ frequentissima ibi contingunt. Et ea ratione Martin. Nauarr. in manu. confessor. Latino. capite. 15. numero. 18. quibusdam rationibus adductis ibi testatur olim tenuisse hanc taurorum agitationem, absque mortali peccato fieri non posse, postea tamen mutato consilio affirmare hoc non audet, dummodo fiat cum moderamine, & adhibita cautela, sed quia id raro continget iustissimam fore legem qua taurorũ agitatio prohibe retur, quam sanctissimus Pius Quintus Pótifex Maximus sanciuit quæ vulgo circunfertur.

Sed dictæ constitutionis pœnę & censuræ in his Hispaniarum regnis, quo ad laicos nec non milites quaruncunque militiarum, reuocatæ sunt iam à sanctissimo domino nostro Gregorio Decimo tertio Pontifice Maximo: qui nunc feliciter catholicæ Ecclesiæ est. Cuius decretum in studiorũ gratiã quia vulgo non patet hoc loco scribere decreui.

Ad futurã rei memoriam.

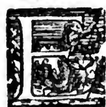

Xponi nobis nuper fecit charissimus in Christo filius noster Philippus Hispaniarũ Rex catholicus quod felicis recordationis Pius Papa prædecessor noster, periculis fideliũ occurrere volẽs, per suã cõstitutionẽ, omnibus Principib⁹ Christianis, cæterisque personis in ea expresis, sub excõmunicationib⁹, & anathematib⁹ & alijs cẽsuris & pœnis, probibuerit, ne in eorũ locis, spectacula, vbi taurorũ aliarũq; ferarũ bestiarũ agitationes exercẽtur, fieri permitterẽt: aut illis quomodolibet interesse, prout in eadẽ cõstitutione latius cõtinetur. Nihilo minus idẽ Philippus Rex regnorũ suorũ Hispanorũ vtilitate motus, quæ ex agitationibus taurorũ huiusmodi prouenire solita erat, nobis humiliter supplicari fecit, vt in præmissis opportune prouidere de benignitate Apostolica dignaremur. Nos ipsius Philippi Regis, nobis in hac parte humiliter pro rectis supplicationibus inclinati, excommunicationis, anathematis, & interdicti aliarũque ecclesiasticarũ sententiarum & censurarum, in ipsius Pij prædecessoris constitutione contentas pœnas in eisdem Hispaniarum

Regnis,

Regnis, quo ad laycos ac fratres milites tantū, quarūcunque militiarū etiā præceptorias, & beneficia ipsarū militiarū pro tēpore obtinētes, dūmodo dicti fratres milites sacris ordinibus initiati non fuerint, & agetationes taurorum festis diebus nō fiāt, autoritate apostolica tenore præsentium tollimus & amouemus pręmissis alijsque in contrarium facientibus non obstantibus, quibuscunque (Prouiso tamen per eos ad quos expectauit) quod ex inde alicuius mors quoad fieri poterit sequi nō possit. Datis Romæ apud sanctum Petrum sub annullo piscatoris die. 25. Augusti. 1575. Pontificatus nostri anno quarto.

Clericis taurorū agitationibus interessentes grauiter peccant.

Et ideo taurorum agitationes quæ metu censurarum aliarū vel pœnarum extrauagan. Pij Quinti relegatę erant in Hispania, iā sunt frequentissimę. Clerici vero eis assistere non possunt, cum ecclesiastico ordini indecorum sit, eius ministros hisce spectaculis interesse, licet multi salutis æternę prorsus immemores, & grauiter mortaliter peccantes, temere non obseruent. In dicto Concilio vero Prouinciali Toletan. celebrato anno. 1566. acti. 3. cap. 26. clerici qui in hoc deliquerint prout ibi diffinitur ordinarij arbitrio puniri debent.

Clandestinis nuptijs interessentes.

CAPVT. LXXIII.

1 *Clericus, qui interfuit cōiungio clādestino, qualiter puniatur*
2 *Suspensus ab officio an sit suspēsus à beneficio.*
3 *Episcopus vel parochialis sacerdos an huius c. suspensionē possit propria absolutione tollere.*
4 *Hodię in pluribus locis cōsuetudo viget, vt prælati dispensent quod sine bannis cōtrahere possint qui nubere volunt.*

Parochialis sacerdos cōtemnēs prohibere tales nuptias, aut quilibet alius etiā regularis, qui pręsumit illis interesse, suspenditur ab officio per trienium, b & punitur grauius si culpę qualitas postulauerit, vt in c. fin. de clandest. despon. Et licet tex. ibi solum dicat quod in hoc delinquens suspenditur ab officio, intelligendum est, quod talis suspensio inducit etiam suspēsionem à beneficio cum hoc sit regulare, vt not. glo. in clemēt. Cupiētes de pœn. in glo. magna versi. Et not. & in c. latores, de cler. excommun. minist. & doct. in c. Pastoralis. de appella. vbi etiam glo. fi. & ita tenet Cardin. in dict. c. fin. quē refert & sequitur Præpo. ibi in fin. colum. Tēpus autem trienij poterit minui vel augeri ex causa vt not. Host. ibi, quem sequitur idem Præpos. in dict. fin. column. qui pro eius opinione ponderat tex. ibi. dum dicit, grauius puniēdus, &c. Imo plus dicit Hostien. secundum eū quod ab hac suspēsione poterit absolui ab ordinario, vel suo parochiano, ex quo nō reseruatur sedi apost. arg. tex. in cap. Nuper de senten. excom. nisi per constitutionē legati in prouincia de cōsensu synodali fuerit absolutio reseruata, nā tūc etiā episcopus nō posset absoluere. Ego tamen

Right margin: 1 a b 2 3

men dubito in quantum Do. dicunt quod absolui poterit a suo parochiano, arg. d.c. Nuper. ꝙ hoc sic verũ in isto casu: quia ille tex. loquitur in excommunicatione, in qua vertitur periculũ animæ, quod quis sit, vel moriatur excommunicatus, quod nõ est in suspensione. Item loquitur quãdo difficile est ex aliqua iusta causa, quod ad ipsum excommunicatorem absoluendus accedat. Item ludibrio esset pœna ista suspẽsionis per triennium, si statim post illam incursam posset sacerdos absolui à suo parochiano. Præterea pęna ista imponitur presbitero parochiali, quo modo ergo poterit iste habere alium presbyterum parochialẽ suum, qui illum tãquã parochialis & proprius sacerdos absoluat. Imo quod nec ab Episcopo possit absolui sacerdos qui hãc pœnam incurrit, magis in specie probat glo. in cap. Cupiẽtes in. §. Cæterum, in verbo, suspensos. de elect. libro. 6. dum dicit, quod tex. in. d. ca. Nuper nõ habet locum in suspensione: & licet sequamur opi. glo. in clem. 1. de hæret. in. §. verum. in verbo excommunicationis, quæ videtur extẽdere. d. c. Nuper. ad suspensionem quando non fuit ad tẽpus determinatum, & dicit nõ habere locum quando tẽpus est determinatum, adhuc nõ potest procedere opin. Hosti. & Cardi. in casu nostro. Quum hic suspẽsio sit limitata ad triennium: nec etiam procedere potest eorum opi. si ommissis glo. prædictis sequamur opinionem Pauli, in clem. 1. de reb. Ecclesi. non alie. quam videtur sequi Domi. super. d. gl. in verbo, suspensos, dũ vult quod aut lex ponit supẽsionẽ propter pęnam, aut propter cõtumaciã primo casu, inferior non potest absoluere, nisi esset causa vrgens, secundo, inferior absoluit, & sic procedit d. c. Nuper. Nam etiam secundum istam distinctionem non potest procedere dicta opinio Host. & Card. quia aperte constat quod in casu nostro suspẽsio nõ in cõtumaciam, sed in pœnam imposita est & sic per supradicta videtur, ꝙ non sit vera opinio dictorum Doctorũ quo ad casum nostrũ quam nusquã ab alio impugnatam legi. Cum autem hodie in pluribus locis consuetudo inualuerit, vt prælati dispẽset [d] quod sine bannis præcedentibus contrahere possint qui nubere volũt. vt facile est videre in aliquibus diœcesibus, & vt de consuetudine eadem attestatur Petrus de Palude in. 4. sentẽtiarum dist. 28. quæst. 2. art. 3. cõclu. 3. eodem modo videtur quod ex tali dispensatione celebrandis nuptijs possint interesse. c 4 d

Tales nuptias. Adde quod ad hoc vt huius capitis pęna imponatur matrimonium clandestinum dupliciter considerari potest (alijs omissis.) Primo quoties matrimonium absque testibus contrahitur. Secundo quoties testibus præsentibus, prætermissis tamen denuntiationibus Ecclesię. glosa. not. in capite cum inhibitio. de clandesti. dispensatio ni tradit Deni. in. l. quo tutela. §. clam. ff. de reg. iur. Domi. Soto in 4. senten. dist. 28. q. 1. artic. 1. Spe- A

1.Specul. coniungior.1.part.arti.10.in prin.Regia. l.1.ti.3.par. 4.Marti.Nauarr.in manuali. cõfesso.cap.22.num. 7.Didac. Perez in.l.1.tit.1.lib.5.ordi.versic. plura tamen se offerunt.

B *Clericus qui matrimonio clãdestino interfuit qua pœna plectendus sit.*

Suspenditur ab officio per triennium. Adde Regia.l.4. tit.3.parti.4.D.Couarru. in.4. Decreta. li.2.part.cap.6. nu.13. quo loco scribit suspensionẽ istam ad beneficium etiam extendi posse. Florent.in.3.p.titu.1.c. 16. Hæc tamen suspensio ipso iure non imponitur,sed iudicis sententia desideratur,quod manifeste colligitur ex dict.cap. cum inhibitio.§.fin.ibi. *Suspendantur.* Et sic per sententiam cum illud verbum, *Suspendãtur.* actum iudicis in futurum exigat,& ea ratione est canon ferendæ non latæ sententiæ glo.in.l. in criminali. in verbo,habeatur.C.de iurisdi.omni.iudi.tradit.Felin.in cap. Rodulphus.nu.24. de rescrip. Roman. sing. 2. Hyeroni. Gig.in tract. de pẽsioni quęs.8.Syluest. in summ.in verbo , excommunicatio.1. quęst.9. Matthes.singu.112. & nouissime D. Perez in.l.1.ti.1.lib.5.ordin.fol.32. versi.circa præmissa.

Hodie vero ex sacrosancti Cõcilij Tridentini decissione Session .24. c.1.de reforma. Parochus,vel alius sacerdos,qui cum minori testium numero , quam ibi statuto,& testes qui sine parocho,vel alio sacerdote, de ordinarij seu parochi licẽtia,in his clãdestinis matrimonijs interfuerint , nec non contrahentes ipsi grauiter pro arbitrio ordinarij puniũtur.Circa quod decretũ quatenus huius capitis argumẽto conuenit nõnulla censeo consideratione dignissima.

Sacrũ concilij.Trid. Sessi. 24. c.1.de reform.circa illa quæ formã, & solennitatem matrimonij concernũt, interpretatur.

Primo ante omnia sciri oportet,quod in dicto decreto quædam solennitates statutę sunt, quę pro maiori matrimonij solennitate desiderantur,quædam vero statuuntur,quia sunt de necessitate Sacramenti.de solennitate enim sunt banna, ędicta,publicationes in ecclesijs,vt maiori solennitate tantum Sacramẽtum celebretur ,de substantia matrimonij est,quod coram parocho,& duobus vel tribus testibus fiat,quod si hoc omittatur nullum est matrimoniũ. Quod ex dict.Concilio manifeste colligitur,quia clausula decreti irritantis non refertur ad eam denuntiationum solennitatẽ , sed ad aliam , nempe vt matrimonij contractus substãtiali forma ibi statuta contrahatur , & ita inquit. *Qui aliter quam pręsente parocho,vel alio sacerdote,de ipsius parochi,seu ordinarij licentia,& duobus vel tribus testibus matrimoniũ cõtrahere attẽtabunt,eos sancta synodus ad sic cõtrahendum,omnino inhabiles reddit,& huiusmodi contractus irritos,& nullos esse decernit,prout eos præsenti decreto irritos facit & annullat.* Si enim catholicũ cõciliũ voluisset matrimoniũ nullũ reddi,ex defectu denũtiationũ hoc expressisset prout expressit deficientibus parocho & testibus , prout in simili disposuit tex.in c. inter corporalia post mediũ de trãsla. Epis. vel electi ibi. *Vnde si circa trãslationẽ idẽ fieri voluisset,q; de cãcessione dixerit,& de trãslatione poterãt expressisse.* Quod etiã ex eo fulcitur nã sihę denũtiationes desideS 2

siderentur pro forma matrimonij, minime sane Catholicũ concilium facultatem concederet ordinarijs, vt ex causis possent eas omittere arg. eorum quæ tradit Barto. in. l. si in lege. ff. locat. Paul. de Castro in. l. qui Romæ. § Flauius. ff. de verbo. obliga. vbi latissime Alexand. num. 8. Feli. in cap. cum dilecta nu. 6. de rescrip. Deinde hanc rem comprobat, qui iure antiquo matrimonium contractum absque monitionibus firmitaté obtinebat ca. cum hibitio. de cland. despon. Sacrum vero conciliũ minime corrigit, sed innouat dictum ius antiquum Concilij Lateranensis cum dicit. *Sacri Lateranensis Concilij sub Inno. tertio celebrati vestigijs in hærendo præcipit.* Et sic in nullo corrigit, ideo mutandum nó ex. l. præcipimus. C. de appellat. & casus iste omissus remanet in dispositione iuris communis l. commodissime. ff. de liberis, & posthum. quia si voluisset annullare expressisset. l. item apud Labeonem. §. ait Prætor. ff. de iniu. cap. ad audientiam. de renun. Istum dicit germanum intellectũ dicti Concilij Ioann. à Rojas in suo epithom. de successio. cap. 2 nu. 22. & 23. & 24. dicens ita pluries à se fuisse iudicatum, sequitur Ioann. Guterrius vir doctus & diligens in tract. de iura. confirma. 1. parte. cap. 51. numer. 25. Ioann. Matienço in Rubri. tit. 1. lib. 5. noui ordin. in glo. 1. nu. 34 & 35. Et ita decretum est à Cardinalibus qui sacri Concilij Tridentini interpretationi pręsunt quorum decretum infra referã & ita tenédum est, licet contrariam opinionem, nempe matrimonium vitari denuntiationũ defectu tenuit Iacob. Menochi. consil. 69. numero. 70. volum. 1. â quo in hoc cauendum erit. Eodem errore labitur idem Menochius consi. 398. volum. 4. & ibi Domi. Bonf. & Ioann. Cepha. qui Menochij cõsilio se subscripserant.

Peccaret tamen grauiter parochus, qui matrimonium præter missis denuntiationibus celebraret, atque contrahentes ipsi: nec non testes, qui sciéter in his matrimonijs interfuerint, & in exteriori iudicio condignis pœnis ab ordinario sunt puniendi. Si vero parochus non in inito consilio, nec data opera, sed ex ignorantia credens banna præcessisse, ea omissit: iuxta qualitatem ignorantiæ leuiori pœna puniendus est. Ipsi vero contrahentes, si modo bona fide habuerint, puniendi non sunt, nulla sane eis culpa imputari potest, qui parocho asseueranti facta fuisse iam banna fide præstiterunt (prout tenebantur) nec suspicari debebant in huius muneris ministerio fuisse desidem, ita scribit optime meo iudicio Doctor Ioannes Segura in direct. iudi. Ecclesi. 2. part. capit. 15. numer. 40.

Secundo illud etiam perpendi debet, quod licet parochi præsentia, vel alterius sacerdotis interueniétis, sua vel ordinarij licentia sit de substantia matrimonialis vinculi nó tamẽ pro eius forma desideratur: quod ipse sacerdos verbis dicti cócilij vel alijs de more regionis vtatur, ita multis rationib', & arg. adductis probat Illephós. à Veracruce in apend.

apendi.ad Specul.matrimon.dubio.4. Non tamen excusaretur clericus à mortali crimine, & à pœna à suo ordinario imponenda, si dictis verbis in matrimonijs contrahendis non vtatur, vt ipse ibi late scribit.

Matrimonium corã testibus & parocho etiã reluctãte contractũ validũ est.

Tertio (licet hoc à multis in controuersiam adduci poterat) verissimum & iuri consonum censeo quod licet parochus inuitus, renuens, vel dolose ad matrimonium celebrandum à contrahentibus, vel alijs suo nomine fuerit adductus, dummodo contrahentium verba audiat, & probe intelligat, tale matrimonium firmitatẽ obtineuit. Id sane in dicto decreto præcisse pro matrimoniali vinculo exposcitur quod præsens sit, vt tanquã testis qualificatus, cum alijs qui ibi interfuerint testimonium proferre posit, & ideo quomodocunque id fieri posit, minime viciatur matrimonium, de quo est text. insignis in l. coram Titio. ff. de verbo sing. vbi Florentinus iureconsultus, inquit. *Coram Titio aliquid facere iusus, non videtur præsente eo fecisse nisi is intelligat. Itaque si furiosus, aut infans sit, aut dormiat, nõ videtur corã eo fecisse. Scire autem nõ etiã velle is debet: nam etiã inuito eo recte fit quod iussum est.* Vnde si statutũ prohibeat, aliquid fieri sine præsentia alicuius, satis est illum esse præsentem quanuis nec cõsentiat, nec consulat id fieri, vt eleganter voluit Bald. in capit. ex parte Episcopi. col. 1. de rescrip. Aretin. in l. si quis mihi bona. §. Si coram. 1. not. ff. de acqui. hæredi. per id quod voluit Bar. in l. Modestinus. columm. 1. ff. de dona. quod cũ in insinuatione sola præsentia iudicis sufficiat per. l. omnium. C. de testam. satis est quod donatio coram iudice fiat, absque eo quod ipse aliquid faciat, aut decretum interponat. sequitur Bald. in. l. istud colum. 2. 1. quæstio. C. de sacro. Eccles. vbi ad hoc allegat text. quem dicit meliorem de iure in. l. vltim. C. de prædi. curi. lib. 10. Alexan. in dict. l. omnium. colu. 1. And. Tiraquell. post leges connuuiales gloss. 7. num. 32. Rursus hoc fulcitur ꝙ pręcipuus finis & episcopus Concilij Tridentini fuit prohibere matrimonia clandestina, & mederi malo quod ex eisdem ortum habeat, eorum videlicet, qui priore vxore cũ qua clam contraxerant relicta, cum alia palam contrahebant. Et sic in perpetuo adulterio viuebant, vt ex procemio dicti decreti cõstat, ex quo finalis ratio deduci solet, vt in. l. fina. ff. de hæred. insti. cui malo satis medetur, ex parochi præsentia absque aliquo ipsius ministerio, vel consensu. Præterea hoc ex dicto sacrosancto Cõcilio corroboratur, quod parochi præsentiam & testium ad firmitatem matrimonij ęquiparat, copula quidem, illa & casus similes coniungit. l. Seiæ Caio. ff. de fundo instruct. sed præsentia testium sufficit quocunque modo contingat, & quod sit casualis & moralis, ita Bald. per illum text. in. l. testium numero. 6. C. de testibus tradit Felinus post alios in procem. Decretali. numero. 29. ergo & parochi pręsentia dicto modo sufficit. Ita ab hinc pluribus annis statim post concilij Tridentinum,

num, cum de hac quęstione interrogatus fuissem (dictis rationibus innixus) respondi. Et cum casum similis Salmanticę contigisset, cósulti de eo fuerunt Cardinales, qui pontificia authoritate Concilij Tridentini interpretationi pręsunt. qui D. Hieronymo Manriquez Salaman. Episcopo, ita responsum præstiterunt.

Reuerēdissimo domino vti Fratri domino Episcopo Salamantino.

Euerendissime domine, libellus hic amplitudinis tuæ nomine porrectus, in quo nonnulla continētur quæsita adcō tractū matrimonij spētātia, propositus fuit in sacra cōgregatione Cardinaliū, interpretationi Tridētini Cōcilij præfectorū, quorū hæc fuit sententia.

Nō pertinere ad substātiā matrimonij, vt parochus aliqua verba proferat, ideoq; valere matrimoniū quāuis verba exprimentia cōsensū prolata sint à cōtrahētibus tantū, dūmodo parochus adhibitus à cōtrahētibus, sit præsens, & intelligat, id quod agitur, licet dissentiat, & contradicat, parochū vero intelligi adhibitū, etiam si ex alia causa vocatus sit: dummodo ad illum actū adhibeatur. De parocho autē, qui omissis tribus denūtiationibus sine ordinarij licentia, aliquos desponsauerit, an matrimoniū teneat, cōgregatio censuit matrimonium quidē valere. Sed parochū ab ordinario puniri posse. Hæc sunt quæ sacræ cōgregationi visa sunt, amplitudini tuæ rescribēda, cui bonā valetudinē, & omnia faustaá Deo precāmur. Romæ die sexta Januar. 1582 amplitudinis tuæ vti frater Philippus Bōcōp. Cardinalis sancti Sixti.

Et ita in causa illa de qua fuerat controuersia dictus dominus Episcopus iudicauit, consilio doctissimi doctoris Bustos Salmāticensis Academię sacrorum decretorū professoris insignis. Fateor tamen contrahentes ipsos & testes, qui inito cōsilio interfuerunt, cæterosque huius criminis reos grauiter ab ordinario esse plectendos. Tum ne tantum scelus impunitū remaneat. Tū ne detur ansa passim violandi illā Tridētini Cōcilij sanctionem. *D. Bustos laudatur.*

Post hęc vero scripta, peruenerūt ad manus meas, alię cōsultationes factæ dictis Cardinalibus & datæ fuerunt. D. Cardi. Garraf. in quadā matrimoniali causa, quę cōtingit inter quēdā Aluarum, & Catherinā, in ciuitate Gienes. ann. 1585. quarum aliquę sunt instituto nostro accommodatissimę, & ideo in studiorum gratiā, hoc loco referēdas duxi.

Primum igitur dubium propositum, fuit, vtrum prohibitione facta ab ordinario, ne parochus aliquos desponset, ita tollatur iurisdictio parochi, vt ad cōtrahendum matrimonium, contra talem prohibitionem, non sit legitimus parochus, cum possit ordinarius in totum, vel in partem auferre à parrocho

parocho, ex causa iurisdictionem, sicut fit quando reseruantur aliqui casus, & in proposita quæstione maiorem vim habet quia prædictos sacerdos non erat principalis parochus, nec rector proprietarius, sed annuus vicarius qui ad nutum ordinarij poterat remoueri.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit valere matrimonium contractum coram parocho, cui interdictū est ab Episcopo ne interueniat.

Ex quo secundum dubiū controuertitur, vtrùm in proposito casu interuenit parochus, nō inuitus, sed volens contra prohibitionem ordinarij, matrimonium validum sit, vel potius nullum quia non interuenit sacerdos habens iurisdictionem, cum sit sublata ab ordinario.

RESPONSIO.

Congregatio concilij respondit esse validum.

Tertium dubium est, quod si inuitus, & compulsus per vim ad sit sacerdos, cum contrahitur matrimonium, præcedente vel non pręcedente dicta prohibitione, vel tali interdictione, vtrum tale matrimonium subsistat?

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit subsistere.

Quartum dubium, si sacerdos ad fuit, nihil tamen eorum, quæ agebantur vidit, neque audiuit, vtrum tale matrimonium validum sit sic contractum, vel potius tanquam sine sacerdote nullius sit ponderis seu momenti.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit nō valere si sacerdos non intellexit, nisi tamen affectatum esset nō intelligere.

Quintum dubium, si adsit sacerdos, dum conttrahitur matrimonium casu, non cogitans, se ad id vocatum, sed aliud agens audiuit duos inter se contrahentes matrimonium, vtrum sit validum tale matrimoniū; in quo fuit præsens non tamen certioratus neque ad id expresse vocatus: neque interponens suam auctoritatem dicto vel facto, vel potius sit nullum, quasi assistentia auctoritatoria, per conciliū requiratur, non nuda vel casualis præsentia.

RESPONSIO.

Congregatio concilij censuit valere, etiamsi parochus aliam ob causam adhibitus sit ad illū actū.

Quæ decisiones singulares sunt & ideo non vulgariter notandæ. Quarum vltimum secuntus fuit cōsulēdo egregius Martin. Nauarr. consi. 20. tit. de spōsalib.

Quartò, est etiam memoratū dignum quod stante hodie dicto decreto concilij, si quis temere audeat contrahere absque parocho, & testibus, non solum tale matrimonium vt clandestinū nullū est, sed nec poterit postea *Matrimoniū nullū propter solennitatis d fectum, an possit valide post se cōtrahi*

parochus, huic postea contrahẽti auctoritatem præstare: saltim absque ordinarij sui facultate, quod si fecerit incidit in pœnã tex. in dict. cap. fin. de cland. despon. ita in terminis scribit Simõ Maiolus in tracta. de irregulari. lib. 3. cap. 25. versic. circa crimina. fol. 306. sed misere lauitur in hoc vir doctus, nam si prout ipsè fatetur verum est, quod inhabilitas dicto Concilio statuta est ad sic contrahendum, quando forma prætermittitur, vt bene etiam scribit D. Perez in. l. 1. tit. 1. lib. 5. ordina. versic. vlterius dubitatur sequitur Ioann. Matienço in rub. illius titul. numer. 39. Nullum potest impedimentum considerari, cuius ratione quisic contraxerunt, seruata forma Ecclesiæ non posśint postea contrahere, & ideo frusta desideratur ordinarij facultas. Quod iam diffinitum est Cardinalium, qui pręsunt interpretationi Cõcilij Tridentini Decreto his verbis. *Qui matrimonium sine parocho clandestine contraxerunt atq; consũmauerunt possunt si nullum aliud impedimẽtum adest sine dispensatione de nouo in facie Ecclesiæ matrimonium contrahere.*

Contra Simon Maiolum.

Decretum Card. sacra congregationis.

Illud tamẽ non diffiteor, quod si ex Synodali constitutione, contrahentes ob matrimonium clandestinum excommunicationis sententiam incurrissent, vel tale matrimonium publicum esset, male faceret parochus, saltim ratione scandali, qui nõ primo declarato nullo matrimonio clandestino ab ordinario, eos secundo matrimonio coniungeret, eritque propter hoc arbitraria pœna plectendus non vero erit locus pęnæ text. in. d. cap. fin. prout perperam Maiolus scribit.

Quando vero scandalum cessaret, possunt quidem contrahẽtes qui sine parocho cõtraxerũt absque ordinarij licentia, propria auctoritate rescidere, & ad legitimum matrimonium conuolare. Non sane præstare debet impedimentum, quod de iure nullum effectum sortitur reg. non præstat de regu. iur. libr. 6. quidem cum notorie matrimonium nullam vim obtineat, iudicem ad eius dissolutionem adiri superbacanenum esse constat ex text. in cap. ad disoluendum de despõs. impu. tradit egregius Martinus Nauarr. consil. 1. titu. de sponsa.

Vnde pariter colliges matrimonium clandestinum minum sponsaliorum de futuro effectũ operari, cum sic contrahentes inhabiles, & legitimi sint. Nec me incontrarium mouet, celebris illa iuris Pontificij responsio in cap. 1. de sponś. impu. lib. 6. quia matrimonium de præsenti, inter impuberes contractum, vim sponsaliorum de futuro obtinere, stabilitum est. Nam huiusmodi contractus non tantũ malitiam, & iniquitatem obtinet quantum matrimonium dãt cõtractum, quod inter illegitimas personas celebratur. Illa quidem decisśio specialisśima est, quapropter ad alios casus, quibus, diuersa ratio versatur nec extẽdi nec ampliari debet, semper qui mihi Fr. Alphonś. de Vera Cruce viri alioquin doctisśimè contrarium asseuerantis opinionũ apendice de matrimonio fol.

fol.42. Et ita non semel, cum iuris vtriusque eruditissimis professoribus consului, & obtinui: eamque publice docui gaudeoque opinionem nostram post secundam huius operis æditioné aprobatã fuisse ab egregio Martin. Nauarr. dict. consil. 1.

Contra venientes sacro Tridẽ. Concilij decreto mortalem culpam cõtrahunt.

Quintò est etiam firmissimè circa hoc institutum asseuerandum, eos omnes qui contraueniunt dicto decreto, mortalem culpam contrahere, cum Ecclesiæ iustissimo pręcepto in re grauissima cõtraueniunt, quod manifestissimũ est ita vt nulla probatione indigeat, & probat Alfons. à Vera Cruce in apendi ad Specul comugio. dubio. 11. Et in exteriori iudicio grauiter ordinarij arbitrio plectendi sunt vt in dicto concilio decretum est.

Sententia excommunicationis iustissime imponitur contra contrahentes clandestinum matrimonium.

Circa quod tamen iudices Ecclesiastici animaduertere debẽt, quod si non tantum matrimonium clandestinum cõtractum fuerit, sed contrahentes carnali copula consummauerint grauiori supplicio immane hoc crimé ab ipsis puniri oportet, ita fertur decretum esse à Cardin. quibus à Summo Romanæ Ecclesię Pręsule Concilium Tridentinum interpretandi cura, amplissima potestate demandata est.

Sextò ratione huiusmodi mortalis criminis, sequitur iustissime per synodales constitutiones statui potest, excommunicationis sententia, nec non alię pęnæ contra clericos, & laicos transgressores dicti decreti, id enim fit, vt melius superioris lex seruetur, vt in cap. animarũ. de constit. in. 6. gloss. in Clemen. ne Romani in verbo, tolli. de electi. vnde iustificatur apud nos Synodális Toletana constitutio qua excõmunicationis pœna ipso iure, & aliæ pęnæ imponũtur in hæc verba. *Y mãdamos que no guardandose la dicha forma, que el cura, ò clerigo que celebrare este Sacramento, sea descomulgado por el mismo hecho, cuya absoluciõ en nos reseruamos, y demas y alẽde de las otras penas constituydas enderecho le suspendemos por medio año, y siendo beneficiado le priuamos dela mitad delos fructos de su beneficio, aplicados para la fabrica de la yglesia donde fuere beneficiado, y no siendo beneficiado demas dela dicha suspension, y excomunion arriba dicha cayga en pena de tres mil marauedis aplicados a la dicha fabrica. En la qual dicha excommunion caygã è incurrã las partes contrahentes, y los testigos ipso facto, como cae, è incurre el cura, ò clerigo q̃ hiziere el dicho matrimonio segũ dicho es.*

Toletan. Synodalis constitutio

Et cum suspensionis pœna, dicta constitutione per verba præsentis temporis infligatur, ipso iure imposita censetur gloss. in l. si quis maior. in verbo infamia iuncto tex. in verbo, *Notatur*. C. de transactioni. vbi Bart. Bal. & Paul. & alij recentiores notant. glo. in. l. si quis in tãtam in glo. magna in versiculo. *Quarto quæro*. C. vnde vi, quã opinioné cõmuné esse testantur plures quos refert And. Tiraquell. in repeti. l. si vnquam in versic. *Reuertatur*. num. 21. C. de reuoca. dona.

Salamantina constitutio synodalis interpretatur.

Similis excommunicationis pœna ipso iure imposita est constitutione Synodali Salmantina capite. 42. quam refert Doctor Didac. Perez in. l. 1. titul. 1. lib. 5. ordi. versi. *Item solet pœna*. Quæ

amplius habet, nempe eos qui ea excõmunicantur euitandos esse, absque aliqua denuntiatione, quod sane manifeste repugnare videtur Martini Quinti constitutioni quę incipit. *Ad euitãda scandala*. Quę statuit, neminem teneri excommunicatum euitare, etiam à iure donec nominatim denuntietur, & ea ratione cum lata sit, contra ius superioris non poterit firmitatem obtinere, vt in cap. cum inferior de maiori. & obed. & hac ratione de eius valore dubitat D. Couarru. in. 4. decretal. 2. par. cap. 6. numero. 9. Sed potest iure defendi quando matrimonium clandestinum, propter quod incurritur excommunicatio est notorium, tali modo, quod nullo pacto celari potest, ita eam defendere cõnatur Didac. Perez dict. ver. item solet fol. 30.

Non tamen prętermittendum est, quod circa prædictas Synodales constitutiones scribit Domi. Soto in. 4. sent. distinct. 28. quæstio. 1. artic. 2. vbi contra eas inuehitur dicens, quod melius esset quod iuris communis pœnæ tantum imponerentur. Nã si Summi Pontifices sacraque concilia dictas censuras necessarias iudicarent, eas infligerent suspicatur (vt ille inquit) quod propter subsidium potius fabricarum quam animarum imponuntur. Illi autem qui dictas censuras ignorant, eas minime incurrunt, etiamsi aliqua sua culpa vincibiliter (vt aiunt) ignorent. Quia licet à iuris communis censuris nulla ignorantia excuset tamen ab aliorum inferiorum prçlatorum excusat, dummodo, crassa & supina non fuerit, vt in. c. vt animarũ de constit. lib. 6. Crassa vero & supina ignorantia illa dicitur quę ex malicia vel nimia negligentia procedit.

Septimò ex verbis dicti sancti Cõcilij colligitur, quod ordinarius ex illius pręcepto tenetur transgressores debitis pœnis punire, in illis verbis, *Arbitrio ordinarij puniri præcipit.* Et ea ratione peccat ordinarius, vel eius vicarius, qui neglexerit huius criminis reos punire, ita tenet F. à Vera Cruce in apẽdice dubio. 11.

Octauo nõ est obliuioni tradendum, quod per impositionẽ pœnę illius decreti non censetur exclusa pęna tex. in dict. ca. cum inhibitio. §. fi. imo vltra illam parochus, vel alius sacerdos qui in hoc deliquerit, pœna arbitraria plectendus est, prout in dicto decreto concilij continetur. Tum quia iuri antiquo in hoc derogatũ nõ est, à quo sine noua & expressa decisione recedere non licet. l. præcipimus. C. de appel. cum similib. Tum quia iudict. §. fi. c. cum inhibitio, vltra suspensionẽ triennalem grauior pœna iubetur imponi, si delicti qualitas postulauerit, & sic vltra suspensionẽ locus est pœnæ arbitrariæ, & ideò sacrũ Concilium antiquo iuri videtur cõforme. Tum quia clandestinum matrimonium, magis odiosum, & prohibitum hodie est, quã olim, cũ antea iuris prohibitione nõ obstante, ratum erat: nunc vero inualidũ est. Qua ratione, qui dicto decreto contraueniunt, magis delinquunt quam olim, iuri antiquo contra veniendo, & sic melius hodie quam anti-

Tex. in. c. cum inhibitio. §. fi. de cland. desp. declaratur.

qui-

quitus verificari possunt verba dict.§.ibi, *Grauius puniēdus si culpæ qualitas postulauerit.*

Prohibito matrimonij clādestini sponsalia de futuro minime cōprehendit.

Nono illud est etiam obseruandum quod concilij prohibitio, nec non statuta ibi pœna, solum in contrahentibus, vel interuenientibus in matrimonijs clādestinis verificari debet, non autem si sponsalia de futuro contraherentur. Hoc namque casu, nec contrahentes parochus, vel alius sacerdos, testes ve aliqua pœna sunt puniendi. Tum quia concilium tantum loquitur in matrimoniali cōtractu, nec verbum in eo continetur, quod ad spōsalia de futuro referri possit, vt patet ex eius verbis ibi. *In posterum ante quam matrimoniū cotrahatur.* Et ibi, *Ad celebrationē matrimonij procedatur.* Et ibi, *Matrimoniū malitiose impedire possit.* Et ibi, *Matrimoniū cōtrahere attētabunt.* Sequitur statim & facit. *Insuper parochū, vel aliū sacerdotem, qui cum minori testiū numero, & testes qui sine parocho vel sacerdote huiusmodi contractui interfuerint.* &c. Et sic manifeste de matrimonio tātū agit. Tum quia ratio Concilij quæ ex eius decisione percipitur. solum in matrimonio militat, non vero in sponsalibus de futuro, quod manifeste patet. Nam obeam causam clandestina matrimonia annullantur, vt peccata perpetua de medio tollātur, quę sępe numero ex dictis matrimonijs oriebantur, quod minime contingit, in sponsalibus de futuro: nam si illis contractis, sponsus cum alia de præsenti contrahat, licet peccet violando fidem nō tamen in perpetuo peccato manet, & ideo Concili. decretum nullo modo in sponsalibus de futuro procedit. Tum quia Concilij sacri decisio, noua est & correctoria, & vltra casum, ibi expressum, extendi non permittitur .l. præcipimus C. de appella. Tum quia qui sic contrahunt, non faciunt contra Ecclesiæ præceptum, quia nec antiquo nec nouo iure prohibitum est, sic contrahere. Imo iure veteri (quod in tactum in hoc remanet) licebat, & hac ratione post sacrum Tridentinum concilium sponsalia de futuro valida sunt & firma & naturali iure adimplenda. Tum etiam fulcitur, quia sponsalia de futuro contrahens non incidit in pœnam excommunicationis, vel aliam quæ imposita est à lege propter canonicum impedimentum, glossa memorabilis in Clement. vni. in verbo, contrahere. in versiculo. *Non puto*, de consang. & affini. quam dicit esse sing. Abb. in capite. 1. columna. penult. de post. Prælator. Collect. in capite, non debet. numer. 5. de consang. & affini. Deci. in capite ad hæc in beato. numero. 45. de postu. Prela. Nicola. Mil. in rep. in verbo, lex. Felinus. in rubri. de sponsali. & in capite. tertio loco. numero .2. de præsump. Iasson. in. l. cum quidam numero. 13. ff. de libr. & post. & in. l. quo minus. numero. 18. ff. de flumi. & in. l. si stipuler. numero. 5. ff. de verbo. oblig. Cur. Iunior num. 58. Oroscius. numero. 24. in. l. 2. ff. de iuris omnium iudicu. Boeri. decisio. 173. numero. 30. Ange. in summ. in verbo, pœna.

na.And.Tiraquell.in.l. 10.connu.gloss.2.nu.18.Nauarr.in capit.si quandq.ecep.6.pag.20. de rescrip.& eam esse communem testatur Ripa in tracta. de peste. rub.de remedio ad conseruand. vber.num.65. Præposi.in cap.1. numero.8.de spõsali.Nauarr. in manuali confesso.capite.22.numer.43.

Ex quibus facile repellitur Ioann. Andr. Abb. & aliorum opinio in di.cap.cum inhibitio. qui scripserunt,illius tex.prohibitionem locum in sponsalibus de futuro obtine. quos secutus fuit noster Greg.in l.1.in verbo, *Que los desposen*.titu.3. partit.4. quam opinioné multis rationibus defendit Castillo. in l. 49. Tauri,versic.matrimonium.

L.ex oratio. ff. de sponsa. interpretatur.

Nec superioribus refragatur. l.oratio.ff.desponsalib.quę vulgo circunfertur ad probandum quod prohibito matrimonio spõsalia prohibita cẽsẽtur ,quia illa non procedit,quando datur diuersa ratio quæ supra iam tradita est ita legem illam interpretantur Bald.& Salic.in.l. C.1.si rect.prouin.Dec.in cap.iurauit num.4.de proba.& in c.nam & cõcupiscientiam.2. lectu. nu .4. de constitu.Iacob.Philipp.Porti.libro.5.reg.conclusi.35. lim.1. Ioan.Oros.in dict.l.2.nume.24 vbi Cur.Iun.num.58.testatur istum intellectum & limitationẽ esse communem quam probat text.in.l.si quis officium. ff.de ritu nupti. Vel secundi respõderi nõ in cõgrue,potest dictã.l. oratio tunc procedere, quando impedimẽtum perpetuum est, & non temporale, quale est quod in clandestino matrimonio quia qui sic contraxerunt, possunt postea seruata forma Ecclesię cõtrahere,ita interpretatur Deci.post Dynum in.l.2.ff.de iuris omni.iudi.Nauarr.consi.3. titu. de conlang.& affinita.

Actor Academiæ Cõplutẽsis sacrorũ Decretorum cathedrã per duodecim annos fuit moderatus.

Et memoria quidem teneo, quod anno Domini.1564.eo tẽpore quo non sine summa totius Christiani orbis vtilitate, dictum decretũ sacri Cõcilij in lucem prodidit, cum Sacrorum Decretorum huius Compluten sis celeberrimæ Academię,publicus essem professor (eamque functionem per duodecim annos non sine lauda gessi postea que ad primaria dona perueni) cuius publici muneris ratione, materiam sacramenti matrimonij legens, primus omniũ in dicta Academia , Concilium catholicũ, sum interpretatus hãc opinionem publice docui, cæteris sacrorum canonum professoribus(qui tunc erant doctissimi)refragantibus.Primus etiam causarum forensium patronus, in publicis actionibus ad forum spectantibus defendi,& obtinui in causa quæ in hac amplissima ecclesiastica Complutensi curia statim agitata fuit coram Licenciato Martino Lopez de Salas Vicario generali integerrimo, gaudeoque opinionem nostram in scholis & ecclesiasticis tribunalibus ita receptam esse, vt nullus dubitanti locus relictus sit. Et eam multis annis lapsis tenentem lege Illephon.à Vera Cruce in appen. ad specul. coniugi. quęstion.9.per totam pagi. 40. & iterum pagin. 113.& 117. Fra. Anton.Cordoua in tract.*De casos de conciencia*. quęstio. 52. & nouissi-

nouissime eam tenet Ioan. Gut. in tractat. de iuramento confirma. capitul. 51. primæ part. nume 6. Sicque catholicum Conciliū interpretandum est, licet cōtrarium, quod in sponsalibus de futuro obtinere debeat locū, somniauit (prout illi demore fuit) quidam Albornoz in libro eius præcipiti ingenio digno nūcupato. *Arte de contractos*. libr. 4. tit. 1. Et à sacra cōgregatione Cardinaliū ita sancitū est, his verbis. *Decretū Concilij Sessione. 24. cap. 1. de reformatione annullat tantūmodo, contractus matrimonij per verba de præsenti, clādestina facti spōsalia autē per verba de futuro relinquit, in terminis iuris cōmunis Præter quā quod per copulā prædicta sponsalia, non transibunt in matrimoniū.* Ex quo sequitur interpretatio ad huius Taletani Archiepiscopatus synodalē cōstitutionem, quę quarta est ti. 4. li. 4. dictarum constit. quæ pœnam clericis interuenientibus in spōsalibus de futuro prohibitis imponit, quæ in hunc modū loquitur. *Otrosi cōsidarando de quantos incōueniētes son causa los clerigos que se atreuen a interuenir en los desposorios, o matrimonios prohibidos: mandamos que ningū clerigo interuenga en ellos, aunq̄ seā de futuro y que por el mismo caso si los hiziere o interuiniere en ellos, o los solenizare, pierda los frutos de vn āño del beneficio, o beneficios q̄ en esta diocesi tuuiere, y si no fuere beneficiado cayga en pena de dos mil marauedis, la mitad para la iglesia dōde fuere beneficiado, o siruiere, o perochia dōde se hiziere, y la otra mitad para el acusador, y pobres, y demas desto mādamos q̄ los vicarios generales, los castiguē en las otras penas de prisiō, suspēsiō, segū la calidad del caso lo requiere.*

Cōtra scholasticū nūcupatū Albornoz.

Interpretatur synodalis cōstitutio Toletan.

Est sane constitutio illa synodalis interpretanda, vt procedat quando spōsalia de futuro sunt prohibita, propter canonicū aliquod impedimentum, consanguinitatis, vel affinitatis, vel propter aliud cuius ratione sacra canonica iura prohibitionē induxerunt: non vero quando talia spōsalia contrahuntur, inter eos quibus matrimonium interdictum non est.

Decimo, ex dicti Cōcilij decreto animaduerti debet, clericum siue secularem, siue regularē, qui nō sibi subditos matrimonio cōiūxerit, vel post contractum benedixerit, sine licētia proprij parochi illorum qui sunt coniūgēdi, vel benedicendi ipso iure suspensum esse, quousque ab ordinario absoluatur, quæ suspensionis pœna nō solū incurritur si sacerdos non sibi subditos cōiunxerit, aut benedixerit, sed si alterum eorum fecerit, ita clare colligitur ex verbis disiuntiuis illius decreti ibi, *Coniungere, aut benedicere ausus fuerit.*

Clericus matrimonio copulās vel benedicēs nō subditos, ipso iure suspensus est.

Vndecimo prętermittendum non est, an parochus à pęna liberetur qui subditos suos in alieno loco extra parochiam existētes matrimonio coram testibus cōiungit, absque proprij sacerdotis cōsensu: Et prętari oportet vtrū matrimonium eo modo cōtractum legitimum iudicandum sit, & licet neminem inuenerim, de hoc argumento disputantē, quousque tamē sacro sancta Romana Ecclesia cōtrarium iudicauerit

Parochus an subditos extra parochiam possit matrimonio copulare.

rit, censeo tale matrimonium non ex eo viciari, quod extra parochiam cōtractum sit. Tum quia forma Ecclesiæ, quę in matrimonijs contrahendis desideratur, interuenit cum coram parocho & testibus cōtractum sit, ergo matrimonium iudicandū est. Tum quia sacrum Tridentinum concilium, nec pro matrimonij substantia, nec pro eius solennitate requirit, quod intra proprię parochię limites celebretur, & cum eius decisio noua & correptoria sit potius restringenda, quam amplianda est, vt sępe dictum est. Tum quia ratio potissima quæ ansam dedit dicto decreto, ea fuit vt longe clādestinitas repelleretur, & matrimonium legitime probaretur, quæ ratio verificatur etiam si extra parochiam & in alia concilij forma seruata contrahatur. Tum quia matrimonij vinculum mutuo consensu in quo contractus continetur perficitur, nihilque obtinet, quod ad iurisdictionem concernat, vt inde esset asseuerandum, extra parochiam contrahi non posse. l. fina. ff. de iurisdiction. omnium iudicum, contractus vero nisi speciali iure interdictus sit vbique potest celebrari. Tum quia si in matrimonij celebratione aliquis actus consisteret iurisdictionis (quod prorsus negamus) esset voluntarię & non contēptiosæ quę extra territorium potest exerceri. l. emancipati. ff. de adoptioni. glossa. in l. final. ff. de iur. omni. iudi. quam doctores ibi sequuntur, maxime. Iasson. numero. 6. Tum quia huic opinioni egregie suffragatur celebris Hosti. doctrin. in summa. titulo de pęnitent. & remissio. §. cui confitendum, versic. Nunquid extra territorium. asseuerantis quod sacerdos parochialis extra suæ parochiæ territorium exsistens, potest vbique parochianum suum confiteri, & absoluere, sequitur Iasson. dict. numer. 6. Et vt propositam difficultatem absoluam asseuerandum censeo, non esse parochū à pœna immunem, qui extra opidum in aliena parochia absque licentia proprij illius parochi, sibi subditos matrimonio copulauit, & cum certa pœna statuta non sit iudicis arbitrio imponetur. l. 1. §. 1. ff. de iure delib. capit. de causis. §. illis. de offici. deleg. Quæ quidem pœna maior vel minor erit, perpensa malitia causæ, quæ causam pręstitit dicti matrimonij celebrationi. Non sane parochus, criminis suspitione caret, qui nulla subsistente causa extra opidum in aliena parochia propria authoritate matrimonium celebrat, & ita tenendum censeo licet fere octo annis elapsis post hæc scripta contrarium tenētem legerim Doctorem Ioann. Seguram in directo. iudi. Ecclesiast. 2. part. capitul. 15. numero. 49. Nec refert, quod in oppidis in quibus diuersæ parochiæ cōstitutæ sunt contrarium apud nos moribus receptum est. Quia id contingit, cum parochi saltim tacite alternis vicibus sibi ipsis hoc facere permittunt, quod si contra dicerent, nullo modo liceret.

Duodecimo quod ad hoc, quod vt sacerdos impune sibi non subditos, possit coniungere, *Express. licentia propr.*

gere,

Sacerdotis requiritur vt alienus posit aliquos matrimonio copulare.

gere, vel benedicere, requiritur quod proprij sacerdotis expressam facultatem habeat, nec tacita sufficeret, id quidem significat illud verbum, *Licentia*, positū in Concilio ita scribit Lapp. allega. 86. & ibi nouissimi apostillantes. Andr. Tiraquel. latissime in lege. connuuial. glossa. 7. numero. 8. & ita interminis declararunt sapientissimi Cardina. interpretes sacrosancti Concilij Tridentini anno. 1573. die. 12. Nouembris dum Venetijs quæstio circa hoc esset, inter quosdam Grinanum & Paulam de Alueuo, quæ se desponsatam asseuerauat, à quodam Ioanne Baptista Grinano Veneto, vt testatur Iacobus Menoch. de arbi. iud. quæstio. libro. 2. centu. 5. casu. 453. numero. 14. idem in cō silio. 188. numero. 7. volum. 2.

Illud autem notatu dignum est, quod sacerdos, ex generali facultate sibi à parocho concessa, vt intra suam parochiam, possit omnia ad curam animarum spectantia exercere, potest matrimonij celebrationi assistere, quia cum possit sacramenta ministrare, quod longe maius est, à fortiori hoc quod est minus licebit, ita egregie defendit egregius Martinus Nauarrus. consilio. 27. titulo. de sponsa. qui eleganter probat, minime requiri, quod licentia hæc specialiter concedatur. Nec ea facultas, siue licentia, desideratur quod sit in scriptis, sufficit quod sit verbalis à testibus probari possit teste Martino Nauarro, consilio. 41. dicto titulo de sponsalio.

Decimo tertio, non est obliuioni tradendum, quod ad hoc vt matrimonium coram alieno sacerdote celebratum, firmitatem obtineat: & ipse à pœna sit immunis licentia proprij sacerdotis præcedere debet, nec sufficit, quod postea sequatur. Vbi enim in aliquo actu licentia desideratur ea præcedere debet, authem. licentia. C. de Episcop. & clerici. l. si quis mihi bona. §. iussum. ff. de acquirend. hæredit. l. vlt. §. necessitate. C. de boni. liber. capite. omnis vtriusque secus. de pœni. & remission. & facit. l. 13. titulo. 9. part. 6. vbi Gregori. in verbo. *Con otorgamiento*. & l. 3. titul. 7. lib. 5. noui Regij ordin. vbi sancitum est primogenitum nō confirmari ex Regia licentia, quæ post eius institutionem sequitur, nisi hoc in ea expresse cautum fuerit, tradit Innocen. in capit. dudum. de rebus ecclesiæ non alien. Bartholus. in. l. si autem plures. ff. de aqua plu. arcenda. Marcus. Antonius. Bauer. in §. si alienus seruus. Institu. de hæredibus. institu. Bartholo. Socinus. consilio. 222. numero. 3. libro. 2. Cornel. consilio. 89. numero. 10. libro. 3. Cassaneus. in constit. Burg. rubri. 4. §. 7. numero. 38. Antonius Gomez. in. l. 42. Tauri. Et licentia multipliciter accipitur, vt per Bald. consi. 290. numero. 6. libr. 3.

Dicta licētia à parocho præstādo matrimoniū debet prœcedere.

Decimo quarto non est ab hoc instituto alienum disputare, quis proprius sit censendus parochus, vt matrimonio possit interesse, asseuerandum est quod sua diœcesi Episcopus, cum ea sit ordinarius nec non eius generalis vicarius, si cle-

si clericus sit, vt ex d. concilio colligitur, ibi. *vel alio sacerdote.* Si vero sacerdos non est, minime assistere potest, ita in sacra congreg. Card. diffinitum est, vt citatur Marti. Nauar. consi. 1. ti. de offi. ordi. quanuis (vt ille inquit) de iuris rigore cõtrarium possit defendi. Erit similiter quilibet contrahentium parrochis, quando diuersarum parrochiarum, sunt nam cũ vnus sine altero matrimonij vinculo coniũgi non possit, vterque cõtrahẽs vtriusque parrochi subditus efficitur. l. si communem. ff. com. prędi. cap. per tuas. de arbitris & in praxi ita receptum esse testatur Doct. Segura in director. iudi. Ecclesi. 2. part. cap. 15. numer. 47. scribit tamen eruditissimus Nauarrus manuali cõfessorum cap. 25. nume. 144. Illustrissimorum Cardinalium congregationem sub Pio Quinto Ponti. Maxi. peculiari decreto declarasse, parrochum mulieris sufficere, quando in eius parrochia matrimoniũ celebratur, sicut sub sanctissimo Gregorio decimo Tertio eadem sacra congregatio diffiniuit, viri parrochum sufficere si in eius parrochia matrimoniũ celebratũ fuerit. Ipse vero Martinus Nauarr. consi. 52. titul. de sponsali. testatur, auditu percipisse, eodem Cardinalis, postea iudicasse pręsentiam, parrochi, siue viri, siue mulieris sufficere, in quacunque parrochia matrimonium contrahatur. Mirũ profecto in re alioqui grauissima, istum in diuersas sentẽtias fuisse humani tamẽ fragilitati id tribuẽdũ, censeo sed vt nostrũ quale quale sit iudicium interponamus) id magis iuri consentaneũ exsistimamus, illum legitimum esse parrochum, in cuius parrochia matrimonium fit. Equidem ijs duplici titulo parrochus est: cum ratione habitationis, cum ratione contractus matrimonialis, & hæc duo vincula, vno fortiora sunt auth. itaque C. cõm. de sucessi. cap. 1. de tregua & pace ita tenendum existimo salua Romanæ Ecclesiæ censura, circa quod consulendus est idem Nauarr. consi. 1. tit. de sponsa.

Decimo quinto, silentio prætermittendum nõ est, ne iudices Ecclesiastici in proferendis sententijs contra sacrum Conciliũ contractis errent (vt aliquando vidi) quod matrimonia quæ clãdestina sunt non debent ab eis irritari cum ab eodem Concilio irrita sint, sed tantum declarare debent irrita & nulla à principio fuisse, sic censuit sacra Cardinalium congregatio in hũc modum. *Matrimoniũ cõtractum coram sacerdote qui non habet licẽtiã ab ordinario neque à proprio cõtrahentiũ parrocho non debet per ordinariũ irritari, sed tãtũ declarari irritum esse quia cum concilium Tridentinũ illud irritum fecerit nõ est alias irritandũ sed opus est sola declaratione quod irritum sit.*

Not. cõtra malitiose impedientes matrimonium.

Duodecimo sexto, non est prętermittendum, circa huius capitis propositum argumẽtum, clericum qui matrimonium quod seruata Concilij Tridentini forma contrahi intenditur malitiose impedierit pœna text. in dict. capit. cum inhibitio. §. fina. puniendum esse, ita gloss. nota ibi in verbo, malitiose. Si vero laicus in hoc deliquerit, ab ecclesiasti-

siastico iudice arbitraria pœna est puniendus ex gloss. sententia ibi Regia.l.4.titulo.3.partit. 4. insuper damnum parti illatum resarcire tenetur, ita Vicét. Ioann.Andr.in dicto.§.fin. Gregor.Lopez in dict.l.4.in verbo. *Deuen auer pena.* Didacus Perez in.l.1.titul.1.lib.5.ordina.fol.33. quod not.quia sępissimè cótingit in practica.

Quod non sit vera. Adde quod hanc nostri auctoris opinionem contra alios sequitur D.Pręsul. Couarr.in.2.part. Decreta. cap. 6.numer.14 & nouissime D. Didac. Perez, vbi paulò ante allegaui.

Dispenset. Adde quod iam hodie nouissimo Concilio Tridenti.Sesion.24.capitul.1.de reformat.matri multoties iam allegato licet ordinarijs si legitima causa interfuerit, in his monitionibus dispensare. Nec ante concilium licebat hoc fieri, nisi tantum in locis in quibus consuetudo inualuerat, vt scribit Martin. Nauarr. in manu. confesso.capit.22.num.70. Erit quidem iusta dispensandi causa si nobilis cum ignobili, diues cum paupere, senes cum adolescentula contrahere velit: & ea ratione consanguineos timeat, ita Palud.in.4. Sentent.distinctio.28. quæstion.2.colum.4.Anton.in 3.part.titul.1.capit.16.§.5. Mart. Nauarr.in dict. numer.70. Erit legitima causa ob vicinitatem temporis quo prohibitæ sunt nuptiæ vt cautum est decreto Car.Sacræ Congregationis.

Vicarij generalis Episcoporum non possint dispensare, vt monitionibus non factis, matrimonium celebretur.

Sed dubium egregium circa prædicti versatur, vtrum Vicarij generalis Episcoporum Concilij Tridentini auctoritate, dispensare possint, vt nó factis monitionibus matrimonium celebretur, qua proposita quæstione.Iacob.Menoch.cons.69. numer. 55. volum.1. censet hoc eis non licere imo prorsus prohibitum esse. Nam (vt ille inquit) cum hoc munus à sacrosancto concilio, Episcopi arbitrio relictum sit, non poterit vices suas alteri demandare, ex his quæ ipse late scripsit lib.1.de arbi.iudi. q.54.n.1.& 2. Deinde quia ex eo personæ industria electa censetur, cum grauia & ardua sunt quę mandatur Deci.in.l.1.num. 28.vbi nouissimi.ff.de offic.eius Ias.in.l.more num.65. ff. de iur. omni.iudi.& in.l.a iudice numero.13.C. de iudi. Aymon consilio.303. numer.3. At causa coniungendi, & dissoluendi matrimonium, maximi ponderis est, vt tradit Dec.consil.311. colum. 1.Parisi.consil.1. num.13. libr.2. Socin.Iunior consi.86.n.6.lib.2 Hieron.Gratia.consi.2.n.32.lib. 2. Sed meo iudicio lapsus est Menochius qui fuit huius opinionis antesignanus, cuius opinionem eo non allegato, nouissimè amplectitur Doctor Suarez de Paz in sua practica quam non sine maxima diligentia elucubrauit. 2.tom.3.numer.1. Qui ea innititur ratione, quod in generali commissione ab Episcopo suo vicario facta, mimime comprehenditur dispésandi facultas, vt in capite quod translationé de offici.leg.glossa.in capit.quę de causa.2.quæstion. 4. Et contrariam sententiam veriorem esse semper iudicaui. Tum quia potestas relaxandi has monitiones,

Opinio quædam Iacob. Meno. repellitur.

T

nes, non maioris momenti est, quam matrimoniales controuersias, beneficiales causas criminales querellas, & cæteras alias grauissimas concertationes, ad ecclesiastica tribunalia spectantes iudicare, & dirimere. cur igitur vicarijs generalibus hanc potestatem negauimus? Tum quia si Iacobi Menochij, vera esset opinio, ex eius ratione, idem asseuerandum foret, in dicti Concilij decisione de qua in superioribus actum est, quæ pœnam parocho, contrahentibus & testibus qui clandestino matrimonio interfuerunt imponit, quos arbitrio ordinarij puniendos esse præcipit, & innumeris aliisiuris locis, quibus certa pœna non statuitur, sed ordinarij prudentiæ & arbitrio cōmittitur quod nullus vel mediocriter doctus affirmare audet. Tum quia Episcopus iudiciales omnes controuersias, quarum iurisdictio ordinario iure sibi competit, sicut iudicare per se ipsum potest, ita per vicarium ab eo constitutū cap. cum Episcopus de officio ordin. libr. cui etiam potest delegatas causas præsentes terminandas committere, vt late per Rebuff. in pract. benefi. in forma vicariatus numero. 159. Tum quia sanctum concilium quatenus iudicio ordinarij dictam facultatem committit, non tantum Episcopo, sed ei qui vices illius gerit committere censetur, quia is ordinarius dicitur, gloss. in capi. 2. in verbo, officialem. de offici. vicar. in. 6. & in capit. perlectis. in verbo, iurgia. 25. distinct. & in. c. Roma. in verbo, generaliter. de appella. in. 6. tradit Fel. in rub. de offici. de lega. nu. 4. D. Episcop. Couarr. lib. 3. resol. cap. 20. num. 4. Et eadem est Episcopi, & eius potestas, & idem est amborum tribunal. capit. 2. de consuetud. lib. 6. capit. Romana. in princip. de appella. eo. libr. & inter Episcopum, & eius vicarium non est dare mediū, vt scribit Abb. consil. 21. lib. 1. in fine. dicitque ibi, vicarium Episcopi ipsius radijs illustrari, & hac ratione vnum ex potissimis Iacob. Menochij fundamentum longe repellitur. Tum quia non semper verum est, quod idem Menoch. asseuerat, nempe personæ industriam ex eo electam censeri, quod ardua aliqua causa committitur, nam matrimoniales controuersiæ magni ponderis & momenti sunt, ideoque illarum cognitio Episcopis competit. ex literis. de in integ. restitu. cap. accedentibus. de excessibus prælator. nihilominus tamen generales vicarij potestate vicaria eas iudicāt. Tum quia à tempore publicationis Concilij praxis forensis totius (vt censeo) Christiani orbis præsertim Hispaniæ, ita conciliū interpretata est, nō igitur ab ea recedi licet, quia mutanda non sunt, quæ certam interpretationē habuerunt. l. minime. l. si de interpretatione. ff. de legi. & vera legis interpretatio à practica summitur. Bald. in capit. 1. in princip. de feudo sine culpa. non amittē. Et post hæc scripta legi Illeph. à Vera Cruce hanc opinionem tenentem nullis corroboratā fundamentis in append. ad specul. coniugiorū. fol. 4.

Nec ratio bene eruditi Doctoris Paez me in contrarium mouet,

uet,nam hæc dispensandi facultas,non ab Episcopis suis vicarijs generalibus speciali potestate,ac veluti per manus censetur concessa,sed eo ipso quod vicarij creantur ab ipso sacrosancto Concilio concessa censetur. Audio tamen quod nouissime, in concilio Prouinciali Toletano anno Domini.1583.celebrato ab Patribus & Præsulibus qui ibi interfuerunt, quadã decisione nondum in publicum emissa,decretum fuisse,potestatem remittendi has denuntiationes, Episcopis competere,non vero vicarijs generalibus. Quod eis licuisse prædictam constitutioné sic diffinire nullus in disputationé adducere poterit.

Nuptias secũdas, vel tẽporibus prohibitis benedicẽtes.

CAPVT.LXXIII.

1 *Vir siue mulier si alias cõiugalẽ benedictionem receperit, benedictio reiterari non debet.*

2 *Sacerdos huius criminis reus qualiter puniatur.*

Vir & mulier ad bigamiã trãsiés,nó debet à presbytero benedici: quia cũ alia vice benedicti sint, eorum benedictio iterari nó debet, verba sunt text.in capit.Vir autem de secundis nuptijs, & sic siue vir siue mulier alias receperit benedictioné,nó debet benedictio iterari,[b] quia communis est vtrique, neque vnus sine altero eã recipere potest,vt not. Hostien. in summa eiusdé tit.in.§. An licitum sit, versi.in aliquibus,qui etiam notat quod si duo transeunt ad bigamiam , qui nunquã fuerunt benedicti,poterunt benedici. Sacerdos autem contrarium faciens ab officio & beneficio suspensus cum testimonio literarũ proprij Episcopi destinandus est ad sedem Apostolicam,[c] vt in ca.1.eo titu. Ex quo videtur secundum Host.vbi supra quod alius dispensare non potest. Quam pœnam cum tam grauem consideret Ant.in d ca. 1.pro tã leui delicto dicit quod forte clericus,de quo ibi benedixit secundas nuptias contractas viuente prima coniuge: quod etiam [d] ante eum suspicatur Ioann.And.qui tamen dicit hoc nó patere in decretali antiqua:vt refert Abb.ibi ,qui credit hodie imponendam esse pœnam arbitrariam attentis circũstantijs,ac consuetudine loci. Et licet quidam dixerunt quod talis sacerdos est suspensus ipso facto,tamen Hosti.tenet contrarium,qué videtur sequi Anto. ibi,dum refert eius opinioné vltimo loco. Et sequitur eum etiã expresse Abb.licet de Ant. non faciat mentionem. Vnde in hoc delicto cum pœna non sit imposita ipso iure secundum communem [e] opinionem, & delictum non sit tam graue, arbitrio iudicis erit puniendus clericus in hoc delinquens.[f]

b

2

c

d

e

Benedici. Vide rationé huius prohibitionis per egregiũ Mar.Na.in manu.c.22.n.83: f

A

Iterari. Vide sing. Syluest.in summa in verbo,nuptiæ.quo loco scribit tex. in capit.1. de secund.nup.Locum habere etiam priore matrimonio soluto ,& quod si alter coniugum iam semel benedictus fuerit vel saltim mulier ipsa,non debet benedictio iterari. Quod si fœmina nõdũ fuisset benedicta,potest tũc benedictio solenniter fieri , & hæc fuit Sancti Thom. sententia in.4.Senté.distinct.42. quæstio.3.ad finem,quæ in praxi seruatur vt fatetur Henri.in capit. vir autem de secund.nup. vbi glo.idem not.& frequentior vsus eam recepit , vt testatur D. Couar.in.4.Decretali.2. part.c. 8.§.11.nu.2.quam nouissime sequitur Grego.in.l.2.ti.11.par.4. in verbo, *No deuen ser vedados*. F. Alphon.à VeraCruce in specul.coniungi. 1. par. arti.13. & ita tenendum censeo licet hoc firmare non audeat Iacob. Menoch. de arbi.iudi.quæstion.lib. 2.centu.5.casu.417.num.10.

C *Ad sedem Apostolicã*. Hodie vero stat quædam Ioan. vigesimi secundi extrauagans constitutio,qua missio sacerdotis secundas nuptias benedicentis ad Romanam curiam omnino tollitur,de qua meminit Domi.Præsul,Couarru. vbi paulo ante allegaui.

D *Viuente prima coniuge*. Adde quod hanc opinionem sequuta est Regia.l.2.ti.4.par.4.cum dicit.*Mas los q̃ diessen bendiciones à los que casassen dos begadas, o mas siendo el matrimonio departido por embargo de derecho, ó por muerte ,segũ sobredicho es,no caeran en pena*.Ex qua Greg.ibi colligit quod iura secũdas nuptias benedici prohibentia,procedũt, primo matrimonio non dissoluto,non tamen respectu pęnæ de qua in dicto.c.1.de secund. nup. sed respectu ipsius dationis cuius contrarium videtur disponi rid.c.vir.aut.ex ratione ibi constituta cum dicit,*Alia vice benedicti sunt*,à cuius tex.decissione, & à receptis Theologorum & Canonistarum opinionibus , de quibus supra minime auderem recedere , cum in hac spirituali materia illis merito sit standum.

Regia l. 2. tit.4.par. 4.interpretatur.

Secundum cõmunẽ.Adde quod istam opinionem communẽ esse testantur eam sequuti Martin.Nauarr.in manu.confessor. capit.25.nume.137.pagin.595.Iuli.Clari.libr.5.recep.senten. §.final.quęstion. 75. ver. sacerdos. Couarru.dict.§.11.numer.2. E

F *In hoc delinquens*.Adde quod eadem opinionem communem esse testatur Iacob. Meno. dict. casu.417.numer.8.Et eadem arbitraria pœna puniendum esse censeo clericum , qui temporibus à iure prohibitis, nuptiales benedictiones indulserit, de quibus in cap.Capellanus.de ferijs, & in capi.non oportet.33.q .4. l.18.titu.2.parti.4.& nouissime in Concilio Tridentin. Sessio. 24.capit. 10.de reforma. vbi ab aduentu Domini vsq; ad diem Epiphaniæ,& à feria quarta cinerum vsque ad octauam paschatis,inclusiue,sanctaSynodus antiquas solennium nuptiarum prohibitiones seruari ab omnibus præcipit,alijs autem tempo ribus nuptias solenniter celebrari permittit. Cum enim ibi statuta non sit pęna,iudicis arbitrio relin-

Clericus tẽporibus prohibitis,benedictiones nuptiales indulgens, qua pœna puniatur.

relinquitur, tex. in cap. de causis. de offi. delega. l. §. 1. ff de iure deliberand. In hoc vero Toletano Archiepiscopatu duorum millium dipondiorum pœna statuta est: quæ Ecclesiæ denuntiatori, pauperibus æquis portionibus est applicanda, vt habetur lib. 3. dictarum constit. tit. de sponsalib. cap. 5.

Pari etiam ratione coniuges, qui dictis prohibitis tēporibus fuerunt benedicti, à iudice ecclesiastico arbitraria pœna puniendos censeo. Qui vero dictā nuptiarunt solennium prohibitionem statutis temporibus, superstitionem esse tyranicam, ab Ethnicorum superstitione profectam, aut benedictiones, & alias cęremonias quibus Ecclesia in illis vtitur damnauerit, anathema est, vt in concilio Triden. Sess. 24. canone. 11.

Virgata & partita veste publice vtētes.

CAPVT. LXXV.

1 *Virgata vel partita vestis quæ dicatur.*

2 *Sacerdos, qui virgata vel partita veste vtitur, qua pœna puniatur.*

3 *Clericus si vtitur aliqua ex vestibus sibi prohibitis, secretæ tamen, à pœna est immunis.*

4 *Clericus, qui paupertatis causa, aliqua ex dictis vestibus vtitur, à pœna liberatur.*

5 *Quæ vestes clericis sunt interdictæ, ex Constantiensi & Matisconensi concilijs ostenditur*

ANte quā huius excessus pęnā describamus, sciēdū est, quod virgata vestis dicitur illa, quæ est stripata per diuersos colores, vel cū pannus de se est planus, aliquid supra ponitur per modū virgæ vel literaturæ. Partita vero est quæ fit ex diuersis coloribus, vel quæ est scissa, vel diuisa per ferrū, vt per supradicta verba declarat Ioann. Vāchel. in breuiario Clemētinarū, Clemē. 2. de vi. & hone. cleri. 1
Clericus vero tali vtens veste, beneficiatus per sex mēses à perceptione fructuum est eo ipso suspēsus: si non beneficiatus, sed in sacris citra sacerdotiū per idem tēpus redditur eo ipso inhabilis ad beneficiū ecclesiasticum. Habēs vero dignitatem, personatum, seu aliud beneficium, cui cura animarum imminet, ac alij in sacerdotio constituti tali vtentes veste publice, aut infulam, seu pileum lineum publice portantes in capite, sunt eo ipso beneficiati à perceptione fructuum per annum suspen. Sacerdotes vero per idem tempus inhabiles ad beneficium, vt in Clement. 2. supra allegata, de vi. & hone. cleric. vbi etiam vide alias vestes clericis prohibitas, & pœnas deferentiū illas. 2
Nota tamen quod si clericus vtitur aliqua ex vestibus, sibi prohibitis [a] secreto, & subtus alias vestes, ita quod in publicum non apparet, non incurrit hanc pœnam: idem est si vtitur talibus vestibus domestice, puta in studio, vel loco simili vel si non continue portet, sed ad momētum propter festum socij 3

sui,qui doctoratur, vel fit rector aut miles, aut ducit vxorem. ita notat Ancharra.ibi secundo no
4 tare ferendo ad hoc Zenze. & tenet hoc etiam Imo.ibi. 2.colum. versi. Quæro quid.Qui præterea notat post Zenze.quod si cle
5 ricus propter paupertatem defert vestes prohibitas, non incurrit pœnam illius text.Et vide etiam Ioann.de Ana.in rub. de aposta.vbi aliqua ex prædictis refert & sequitur, & decisiones Capellæ Tolosanæ in.q.52. Item fuit dubitatum si clericus, cum sua additione Stephani Aufrerij.Et vide Concilium Constantiense in sessione.14.in tit.de vi. & honest. cleri. vbi penitus decernit abolendum quod clerici & personæ ecclesiasticæ deferãt manicas ad cubitum pendentes, & vestes longas cum magna & sumptuosa superfluitate, maxime fissas retro,& in lateribus cũ fodraturis vltra orã excedentib' in fissuris,& ꝙ cũ talibus intersit in ecclesijs cũ superplicijs, ac alijs vestibus ad cultũ & officiũ ecclesiasticum ordinatis,maxime intra ecclesias,in quibus beneficiati exsistunt: & ꝙ contrarium facientes,vt transgressores Canonũ puniantur:& specialiter statuit, vt quicunque beneficiatus aut officium in ecclesia gerẽs in habitu huiusmodi diuinis officijs prçsumpserit interesse, pro quali bet vice à participatione prouentuum ecclesiasticorum per mensem nouerit se suspensum, ac tales fructus fabricæ illius ecclesiæ applicentur. Vt autem apertius intelligatur quam dispar fuit antiquorũ patrum zelus in procuranda clericorũ etiã in vestibus honestate,non prçtermittendũ duxi ꝙ in concilio Matisconẽsi.primo.c.5 sancitũ fuit per hçc verba,vt nullus clericus sagũ aut vestimẽta,aut calceamẽta sçcularia,nisi quod religionẽ deceat,induere præsumat: ꝙ si post hanc diffinitionẽ clericus aut cũ indecẽti veste,aut cũ armis inuẽtus fuerit,à seniori ita coerceatur,vt triginta dierũ inclusione detẽtus aqua tãtũ & modico pane dieb' singulis sustentetur.Pudeat ergo hodiernos iudices ecclesiasticos delicta grauia sub prçtex. cuiusdã pernitiosæ pietatis leui coertione punire,cũ patres antiquos tã leue facinus tã duro & lõgo ieiunio legerint correxisse.

S*Ibi prohibitis.* Est quidem & religioni & clericorum honestati contrarium diuinos ministros profanis vti vestibus quæ morum manifestissima solent esse signa,laudandus quidem est decor, & competens ornamentum Doct. quidem Ambrosi.libr.1.off. *Decor* (inquit) *corporis non sit affectatus, sed naturaliter simplex neglectus magis quam exquisitus,non præcisis,aut allentibus indutus vestimentis,sed cõmunibus & honestati & necessitati nihil desit nihil accedat nitoris.* Vti enim in vestitu nimio culto peccatũ est teste diuo Tho.2.2.q.169 ar.1.& ante ipsũ scripserat D.Gre. Home.vlt.ex quadra.his verbis, *sũt nonnulli,qui cultũ subtiliũ pretiosarũq; vestiũ nõ putãt esse peccatũ,ꝙ si videlicet culpa nõ esset nequaquã sermo Dei tã vigilãter exprimeret,ꝙ diues qui torquetur apud inferos bisso & purpura indutus fuissẽt* Quod peccatũ à clericis multis modis cõmitti potest tradrit Ta

A *Vestes honesta & vere clericales quæ sint.*

in

in sum.in verbo, clericus.2. ver. Quęritur qualis & nota quod licet in hoc capite, quædam vestes clericis sint interdictæ, nó tamẽ est satis cautum, nec omnino diffinitum quæ vestes sint honestæ & vere clericales, idcirco glos. in ca.penult. versi. *Auratis*.de vita & honest. cleric. respódit. eas censeri clericis vestes honestas, quæ communi vsu fuerint admissæ, in ea prouincia, & ea ratione non dicetur clericus vestibus indecoris indutus, qui iuxta regionis consuetudinem, vsum, & morem, vestitus incedat, ita tenet insignis Couarru. in practi. quęstion.cap. 31. nume. 8. cuius consilio istam & multas alias annotationes quę in prima huius operis ędítione in margine collocaueram, in corpore operis cũ alijs additionibus, ne diuersi authoris viderentur, collocandas constitui. Obijt vero dictus Dominus Pręsul cum maxima bonarum literarum iactura anno. 1577. die vero. 27. mensis Septembris, cuius opera eius memoriam in æternum prædicabunt nec temporis iniuria peribit, vtinam etiam ipse perpetua beatitudine fruatur. Et vt ad rem redeam dictam opinionem tenuit Alexan. consi.149. numer .12. libro.6. & consi.8.colum.vltim.libr.1. not. gloss.in capi.si quis virorum.30. distinct. & in summ. 24. quæstion.1.& in Clemen.1. in verbo, *Secularis*, de electi.not. Cardi. in Clement.2.de vita & honest. cleri.Abba.in cap.1.de aposta. Cassa.in consuetudi. Burg. rub.1.§. 5.*Sil na grace*, numer.8. Boch.de Cur.in capite.vltim. de consuetud.folio. paruo. 18. colum.2.& 50. quam opinionem communem esse fatetur.D. Couar ru. vbi supra, & vide text. egregium in capi.Ioannes.de cleri. coniuga, & vide etiam plura lectu non indigna quę de prohibitione clericorum vestium scribit Menochi. de arbi.iudi.quæstioni. libr. 2.centu.4. casu.392. & Concili. Const.Sessi. 14.titulo.de vita & hon. cleric. vbi certa vestiendi norma pręscribitur grauissimis pœnis contra transgressores impositis. Conc.Triden.Sess.14. capit.6. vbi beneficiarius etiam exemptus ab Episcopo suo monitus, habitum clericalem non gestans, ab ordinibus & beneficijs suspenditur, quod si id non sufficeret, sed contumaciter permanserit, in celere his priuabitur. Et Sessione.22.capit.1. Statuit seruari quę de clericorum vita honestate, cultu, luxu, comessationibus, choreis lusibus, nec non secularibus negocijs fugiendis sacris canonibus sancita sunt. Et concilij Trid.Sess.24.c.12. de reforma. statutũ est clericos tã in Ecclesia quã extra decenti vestitu vti assidue debere decens censendus est habitus oblongus vsq; ad talos, nam quanuis talares & manicas tunicas habere, erat olim apud Romanos nó vulgare flagitium quia nimiã mollitiẽ redolebat. Post illa tempora huiusmodi vestitus christianæ grauitati vsus est, vt constat ex D. Augusti.de doctrina Christ. lib. 3.c. 12. Aliquando tamen ob tẽporis oportunitatem aut personę corã qua clericus assistere debet posset absq; pęnæ metu venustiore forma vestiẽdi, Cape.Tolo.quęsti.52. vbi Aufe. Syluest. in verbo,

Insignis D. Didacus Coua. mors

T 4 aposta-

apostasia, quæsti. 2. & vide circa prædicta concilij decreta Mart. Nauar. in. c. statuimus. 19. quæst. 3. nu. 27. nouissime vero sanctissimus Pontifex Sixtus Quintus extrauagantem constitutionem edit de habitu à tonsura per clericos seu milites beneficia vel pẽsiones obtinentes deferendis qua aduersus transgressores grauissime pœnæ sunt statutæ.

Ac comã nutriẽtes siue relaxantes.

CAPVT. LXXVI.

1 *Clerici nutrientes, siue relaxantes comam, qualiter puniantur.*

a Clericos nutrire comã Anicetus Papa prohibuit,[a] vt in cap. Prohibere. 23. dist. Et præcepit caput radere de super in modum sphæræ: & idem etiam prohibuit Concilium Cartaginen. in capit. Clericus de vit. & honest. cler. Item etiam Concilium Agathense statuit vt clerici, qui comam nutriunt, ab Archidiano detondeantur inuiti, vt in c. Clerici, ea dist. Postremo vero Grego. 9. statuit quod si quis ex clericis comam relaxauerit, anathema sit, vt in ca. Si quis, ead. distin. vbi glo. dicit exponendum sit, id est, fiat.[b] Et est etiam text. in cap. Si quis. de vi. & honest. cleric. vbi gloss. idem dicit & vide Abb. ibi, qui notat ex text. quod clericus non deferens tonsuram peccat mortaliter, quia est dignus anathemate.[c]

A Prohibuit. Adde quod illius decreti meminit Platina in vita Aniceti summi Præsulis. Comam quidem nutrire, apud antiquos inter molia & delicata numerabatur, quæ viris præsertim sacerdotibus minime conuenit. Ita apud Romanos seruis comam nutrire non licebat, vt testatur Gellius libr. 3. nocti. Atti. Cælius libr. 7. lectu. antiqui. capite. vltim. Alexand. ab Alexand. libr. 5. dierum geni capite. 15. Aristoph. in Anib. & Sidonius Apollinar libr. 2. epistola. 1.

Comã nutrire, vel radere apud antiquos quod symbolum erat.

Et hoc fuit in causa aliquibus monachis, capita radendi symbolum, quod contemnerent lautitiam & ornatum, quorum gratia ante nutriebantur capilli. ita arbitratur D. Augusti. libr. de operi. monach. Idcirco pro præstanti remedio legitur, in postremis libris Historiæ Francorum Gregorij Turonensis eis fuisse, qui metu principum sibi mortem instare putabant, capillos tondere, & in monasteria vel ad clerum trãsire, tumque Principes quiescebant à concepta ira. Sic Iulianus apostata metu Cæsaris, cui infestus erat comam totondit, vt testatur Cirillus Alexand. in prol. libr. contra Iuli. episto. ad Theodosium. Capillum quidem tondere, signum erat mœroris & tristitiæ, de quo est manifestum. Ieremiæ testimonium. capit. 7. *Tonde* (inquit) *capillum tuum & proijce, sume indirectum planctum.* Dixit & Micheas. *Decaluare & detondere super filios deliciarũ tuarum, dilata caluitium tuum sicut aquila, quoniã captiui ducti sunt ex te.* Scribunt præterea Plutarchus in

in vita Alexandr. & Arrianus de gestis Alexãd. idé quoque Aeliã. lib. 7. de varia histor. capit. 8. Alexãdrum Magnũ, mortuo Ephestione amico propugnacula vrbiũ dirupisse, equos, & malos tonderi iussisse, in signum mestitię, & luctus. Scribit etiam Suetonius in Calig. capit. 5. mortuo Germanico patre Cæsaris regulos quosdam barbam tondisse, & vxorum capita rasisse. Et ea de causa rei criminum apud Romanos submittebant capillum, author est Plinius Iunior. lib. 7. epistolarũ epist. scire suo, &c.

Clericorũ tõsura antiquissima est in Dei ecclesia cõtra impios Hæreticos.

Quod vero ad clericorum tõsuram attinet, circa quam versatur huius capitis argumentum, illud censeo consideratione dignum, quod licet Vviteleff. vt constat ex Vvalden. thomo. 5. de sacau. sub. tit. 9. capit. 80. quem impij Lutherani sequuti sunt irridebant clericorum tonsuram, & hac ratione ac si ignominiosum esset clericos rasos, & tonsos appellabãt. Tenendum tamen est nimis sacerdotali dignitati conuenire, quod sacri ministri tonsura condecorentur. Tum ob eius antiquitatem, nam veteri testamento eius similitudine sacerdotes tondebantur, vt refert Casiodorus super illud Psalm. 39. *Multiplicati sunt super capillos capitis mei*, &c. *non frustra* (inquit) *in cõparatione delictorum capilli adducti sunt, nã in testamento veteri sacerdotes ipsa similitudine redebantur vt tali emũdatione purgati, carnis vitia deposuisse viderentur.* Tum quia clerici tonsura signantur in memoriã Spineæ Coronę, quã Iudæi Christi redemptoris nostri capiti imposuerunt. Et hac de causa Petrus Apostolus fertur, quod eadé fuit insignitus, vt memoriæ prodidit Beda lib. 5. de gestis angelorum, nec à Catholicis viris dubitari potest, quod ab Apostolorum té poribus, vsque ad nos clerici corona initiantur. Vnde Dionysius lib. 5. de ecclesiastica Hierarchia cap. 6. parte. 2. ait. *Episcopus dum quemlibet sacris innitiat, cõsignans eum crucis signo tõdet.* De hac etiã corona meminit Diuus Hieronym. in quadam breui episto. ad Augustinum. Hugo lib. 2. de sacrament. 3. parte. cap. 5. Tũ quia corona Regiam maiestatem designat quæ ecclesiæ ministris competit, vt diuus Hieronymus ait, & habetur in cap. duo sunt. 12. q. 1. Tum ratione figuræ, quæ cum circularis sit, imaginé perfectionis significat, quam diuini ministri profitentur, & ideo secundum ordinis dignitatem, maior vel minor corona tenditur, sic maiori corona Episcopi, nec non monachi tondentur, qui eorum munus ad maiorem perfectionem expectat, vt egregie inquit Albertus Troti lib. 2. de vero, & perfecto clerico: cap. 39. num. 3. vbi. num. 4. inuehitur contra clericos, qui coronã prout tenentur non gestãt, his verbis. *Licet male obseruetur hodiernis temporibus maxime hoc vltimum, quia vidimus nedũ clericos simplices, imo sacerdotes, & cõmuniter nũc omnes prælatos Ecclesiæ Deiportare crines longos vsque ad cooperimentũ aureũ totaliter & fere etiã oculorũ. Ideo nimirum si propter huiusmodi deferre aures, & oculos sic occupatos, & obtrusos deficiũt insignificatu illo sanctissimo, de quo supra. Cũ tanquam obturati aures, & oculos, audienda non audiant, & vi-*

Episcopi et monachi quare maiori tõsura quã clerici tõdantur.

videnda non videant. Merito ergo videntur mereri hi tales coronã in illã amittere in alio seculo, quã abiecerunt a se in isto.

Tum quia hic mos omnibus fere temporibus, in omni religione obtinuit, vt capillos succinderent, qui Deo se dicarent ex voto siue in perpetuum, siue ad tempus se sanctificarent, vt fecit hoc Priscilla Aquila actuum capit. 18. Et olim Nazareni postquam sanctificati erant, & votũ impleuerant, peracto sacrificio radebant ante ostium tabernaculi fœderis cæsariem consecrationis suæ, inijciebanturque capilli in ignem, qui erat suppositus sacrificio pacificorum, vt habetur numer. cap. 21. Refert etiam Herodotus in Euterp. libr. 2. Sacerdos vno quoque die, totum corpus eradere, ne quid eis inter suorum Deorum cultum aut pediculi, aut alterius sordis crearetur. Plinius quoque libr. 16. historiæ naturali. cap. 44. tradit Vestalibus capillum ademptum, & ad Lotonquandam arborem in Lucinæ arca delatum. Nec his refragatur quod Deus Optimus Max. Leuit. cap. 19. Prohibuerit sacerdotibus, ne raderent caput vel barbam id sane peculiari ratione factum fuit ne viderentur imitari paganorum, & idolatrarum sacerdotum ritũ, qui vt ait Baruch. 6. ca. sedebant habentes tunicas scissas, capita & barbam rasam. Voluit autem quantum fieri posset Deus populum suum (qui duræ erat ceruicis & pronus ad idolatriam) à cęremonijs similibus, quę idolorum possent referre cultum auocare. Deinde responderi non incongrue potest quod quanuis Leuit. videatur depilatio prohibita, non tamen vetita tonsio, vel rasio: remanentibus radicibus pillorum. Non ibi rasio capitis superior in tactis illis angulis inferioris comæ sed inferioris partis prohibita erat: vel ex integro prohibita rasio. Nostri quidem sacerdotes non inferiores partes nec omnino caput radunt vnde non est eis vetita. Detulit quidem barbam & capillos Dominus noster Iesus Christus, quia nihil in eo radendum vel amputandum fuit, nobis autem qui vocati ex gentilitate sumus, cum pœnitus infecti fuissemus, omnia superflua amputanda fuerunt Deo seruituri, vt scribit Francis. Venetus libr. problem. Sacræ scripturę tomo. 6. secti. 9. problema. 397.

Et non solum clericis comam nutrire prohibitum est, sed nec barbam iure communi inspecto, vt in cap. clericus & ca. cleri. de vita & honest. cleri. secundũ vero ius Concilij Cartaginensis vnde profectum fuit, dictum capi. clericis barbas radere prohibitum est. Nam vt scribit And. ab ex ea. in rub. de const. nume. 62. in Codice Conciliorum sic legi. *Clericus neque comã nutriat neque barbam radat, & recte. Nam lege antiqua sic præcepit Dominus populo suo.* Leuit. c. 19. ibi, *Nec radetis barbã.* Idem etiam pręcepit c. 21, ad sacerdotes Aaron verba faciens. Romæ vero & multis orbis partibus consuetudine receptũ est, vt barba clericis sit permissa modo labium superius radatur vt testatur Mar. Nauar. in manu. cõfesso. c. 25. nu. 110. apud nos vero ius

Antiquissimus vsus perfuit vt qui Deo se consecrarent capillos suc cinderent.

ro ius commune obseruatur.

B *Id est fiat.* Adde Hyppoli.qui hanc interpretationem approbat in rub.ff.de xal.num. 32. Domi .Soto in.4. Senten. distinct. 24. quæstio. 2.art.2 vbi optime scribit, quod dicta pœna tãtum illaqueantur clerici, qui priuilegio clericali gaudent,ideo clerici innitiati prima tonsura,vel in minoribus constituti ordinibus nisi beneficium ecclesiasticũ habuerint, non tenẽtur coronam appertam habere:imo secundum illum male facerent, si illam apperuerint, cum in contemptum ordinis cederet. Nam his permissum est arma portare, & omnia alia quæ mere laicis licent,ita tenet Abb.in capi.1.2.de postul.& in cap.1.& in capit. clerici.2. de vita & honest.clericor.quam opinionem & vsu receptam, & in theorica communiter approbatam testatur Nauar.di.num. 110.

Sed hæc huius capitis pœna, quæ contra clericos illius criminis reos imponitur, rarisime infligitur: quia fere in omnibus Episcopatibus constitutę sunt pecuniariæ vel alię pœnæ pro modo culpæ,prout in hoc Toletano Archiepiscopatu constituta est pœna duorum aureorum, quę quidem pœna Ecclesiæ, denuntiatori, pauperibus, quæ æquis portionibus applicatur, vt habetur in cap.1. tit 2. libr.3. dictarum constitutionum.

C *Anathemate.* Et sic obiter nota quod excommunicatio non nisi pro graui culpa,quæ mortalis sit infligenda est capit. nemo. cap. nullus. 11. quęstio.3. docuerunt Theologi præsertim Sanct. Thom.in.4.senten.dist.18.quęs. 2.ad 3. quęst. Feli. post. alios in rubr. de sent.excommuni. Couarru.in capite. Alma mater.1. part.relecti.§.9.num.1.de senten. excommu.lib.6.Ioan.Lup.in capite per vestras de dona. inter vir. & vxor.§.18.num.13.

Ebrij.

CAPVT.LXXVII.

1 *Ebrietas inter grauia delicta numeratur.*

2 *Clerici,qui immoderate potionibus incumbunt, qualiter puniantur.*

3 *Tabernarum ingressus clericis est interdictus,nisi itineris vel peregrinationis causa compulsi, & huius prohibitionis trãsgressores iudicis arbitrio sunt puniendi.*

QVI enim ebrietatis crimen parum esse existimat, audiat Apostolum Paulum dicentẽ. Neque fornicarij, neque idolis seruientes, neque molles,neque masculorum concubitores, neque auari,neque adulteri, neque ebriosi regnum Dei possidebũt. Cumque inter tam grauia delicta ebrietas annumeretur, quãta sit eius grauitas aperte perpendat, videatque beatum Augustinum in sermone de ebrietate, qui inter sua opuscula impressus habetur. Et Isidorum in tract. de summo bono,in lib.2.in cap. 43.de ebrietate. Et pręcipue legat obsecro elegantissimam, & mirabilẽ homiliam Basilij, in primo tomo,in homili.14.de ebrietate & luxu. Vnde quia ebrietas omnium vitiorum fomes ac nutrix est:[a] ideo placuit Agatensis Cõcilij venerandis patribus, a

vt

vt clericus,de quo fuisse ebrium constiterit, aut triginta dierum spatio à communione submoueatur, aut corporali supplicio subdatur, vt habetur in capit.fi. 35.distinct.quæ pœnę sic fuerũt disiunctiue discriptæ, vt discretus iudex quem huic vitio deditum animaduerteret, & quod à communione priuetur, parui pẽdere corporali potius supplitio castiget. Et vide Host.in summa, titu.de tempo.ordin.in.§. Et cui versi.pœna autẽ. vbi dicit, quod episcopus, presbyter vel diaconus deseruiens ebrietati, si non desinat, deponitur. Subdiaconus vel inferior siue clericus, siue laicus communione priuatur allegat tex.in capitu.Si episcopus. 35. distinct.1. vero semel ebrius fuerit, tunc dicit puniendum pęna text.in dict.capite.fina.Posterius autem Innocent.3. in Concilio generali ac celeberrimo Lateranens. disposuit clericum à crapula & ebrietate non abstinẽtem, & qui à superiore commonitus non satisfecerit, ab officio
b & beneficio suspendendum,b vt habetur in capite. A crapula. de
3 vit.& honest.cleri. Vnde vt clerici ab hoc vitio cauerent, eorumque honestati consuleretur antiqua illa concilia tabernarum etiam ingressum illis inhibuerunt, nisi peregrinationis, vel itineris necessitate compul-
c sis,c vt in Concilio Laodicensi,& in Sexta Synodo, & in Concilio Carthaginens.3. & in concilio generali sub Inno.3. celebrato, de quibus in cap. non oportet,& in cap.nulli clerico.& in capite.clerici.44. dict.& in capite clerici. de vita & honesta. clericor. Pœna autem contrariũ facienti, in illis Canonibus statuta nõ est, vnde hoc superioribus videtur relictum, vt consideratis frequentatione actuum, & personę qualitate,& videntium scandalo, ab ipsis puniri debeat. Ex quo videtur parum aduertenter scripsisse Berthachinũ in tracta.de Episcopo.in.2.parte in materia de gradationis.in.§. vltim. scias. in.2. tomo. tract. Diuers. Docto.fol.237.num.20. quod deponi debet Episcopus vel clericus, qui retinet, vel frequentat tabernas, motus prætex. in cap. nulli. supra allega.qui tamẽ tex. pœnam depositionis non imponit clerico frequentanti tabernam sed habenti eam,& in ibi alijs ministranti. Quin potius & tunc non simpliciter clericum deponendum dicit, sed disiunctiue disponit quod aut cesset, aut deponatur. Nec etiam illud probat text.in capit.pen.de vi.& hone. cleric. quem etiam allegat Berthachin.vbi supra, pro sua cõclusione.

N *Vitix est.* Quod sane cognouit Homer.Illiados. 6. A
dum eleganter scribit, potum maxime noxium esse & corpori & animæ. Multum enim & immoderatum bibere, multorum malorum causa est, vt habetur Eccles.31. Salomon quidem paucis verbis hanc bibendi assiduitatem sic detestatur. *Cui væ cuius patri, væ cui rixa, cui foueæ, cui sine causa vulnera, cui suffusio oculorum, none his qui commorantur in vino, & student calicibus epotandis.* Quod refert noster Accursi.in l. adulterum in verbo, intemperantiæ.C.de adulteri.&

ri,& habetur Prouer. 20. Et dubio procul ex Ouidio constat dum ait.

Vina parant animos veneri.
In vinũ cõfertur plerunque culpa.
Quod si loqui possit, se defenderet.

Et acies rationis hebetatur, ex immoderatu potu. Gregori. 31. morali.& Sãct. Thom.2.2.quęstion.148.articul.6.& multa tam de vtilitate,quam de incõmodis vini lõga manu scribit And.Tiraquel. de nobilitate capite.31. nume.165.

Vnde consuetus inebriari, minime potest sacris ordinibus insigniri.capit.Episcopus aut presbyter.35.distinctio.iuncto. text. in summa.ibi tradit Petrus Rebuff.in benefi.practi.2.part. tit. de cleric.ad sacros ordin. male promo.glos.4.num.8.

Abstemius non potest sacris ordinibus insigniri. Illud tamen memoria repetere libet ad presbyteratum promouendum minime esse,qui abstemius sit, vinumque non bibat, si quidem ex quo horret posset sacramentum euomere, tenet glossa.memorabilis in capit. ipsi Apostoli.in glo.mag.iuxta medium.2.q.7.sequitur Abb. in c. ex parte.numer.1.de celeb. missa.Ioan.Saison.in cõsuetu.Turron.cap.de droit.1.artic.fo. 239. Mar.Nauarr.in manu. confess. cap.27.numer.204. Simon Maio.in tracta.de irregu.lib.2. cap. 25.num.2.& hanc opinionẽ cõmunem esse fatetur Franc. Beccius consi.61.num .1.bene tamẽ ad minores ordines potest promoueri ex sententia Nauarr. in dict.loco.

B *Suspendendum*. Vide Regiam. l.36.titu.5.par.1. Albert. Troti. libro de vero & perfecto cleri. cap.59. Apud Moscouitas sacerdotes ebrij publice verberabantur,vt testatur Sygismundus Baro.in commẽ.rerum.Moscouit. *Ebrietas quo modo probatur.* Est tamen circa hoc notatu dignum,quod ebrietas probatione difficilis est , ex Inno. sententia in cap.cũ causam de testib. Bal. in ca.à crepul.nu.1.de vita & honest. clericor. Deci. consil. 112. nume.1. Vnde satis est indicijs & præsumptionibus probari , eo quod nullo corporis sensu potest apprehendi,sed oculis mentis(idest) ratione Inn.in d.c.cũ causam num.3. Ex quod fit ad huius capitis argumentum si testis clericum ebrium fuisse testetur, nihilsane probat nisi probabiles rationes sui testimonij ostendat Specula.tit.de teste.§.7. numer. 28.Bart.in tract.de teste.§.5. cuius sententiæ auctor est Inno.in dict.capit.cum causam.sequitur cap.decissio.159. nume. 36. Nec testi crederetur, nisi rationẽ redderet etiam non interrogato,ita Anton.Abb.& Felin.in dict.capite cum causam.Ripa in.l.si vnquam.numer.8.C. de reuo. dona.solet tamen ebrietas ex aspectu probari. Lucas de pœna in l.1.num.7.C.de erog.mili.anno. & tradit Mascardus de prob. volum.2.conclus.574.& probatur in cap.Ecclesiæ Princeps.35. dis. & alios modos probandi ebrietatem adduxit Lucas de Pœna in dict.l.1. quos Mascardus retulit.

Necessitate cõpulsis. Vide quod antiquitus circa hoc decretum erat in canonibus Apostolorum cano.53.his verbis. *Si quis clericus in caupona cibum capere deprehensus fuerit à communione excluditur* C

ditur excepto tamen eo qui necessario in itinere in commune diuertit hospitium. Fuit equidem etiam apud Ethnicos tabernarũ ingressus nimis ignominiosus, vt cõstat ex Isocra.in areopag. oratio his verbis. *In caupona vel bibere vel ædere ex antiquis nullus audebat, vel domesticus familiaris, nã dabant operam, vt graues esse viderentur non autem scurræ.*

Fornicarij.

CAPVT. LXXVIII.

1 *Clerici pro simplici fornicatione non debent deponi; sed alias debent puniri arbitrio iudicis.*

VM iuxta diui Hieronymi sentẽtiã à Gratiano descriptam. 35. distinct. in summa Venter mero æstuans spumat in libidinẽ. Merito ergo potest ebrietatis delictum, carnis vitia collo cauimus: at cum fornicatio simplex minus sit punibilis inter illa, ideo de eius pęna primitus differere libuit. Et in hoc omissis opinionibus, dicendum est, quod pro fornicatione clericis, & in sacris constitutis nõ imponitur pęna depositionis: a allegantur ad hoc duę glossæ singulares in cap. Maximianus. 81. distin. & in capit. lator. 2. quæsti. 7. quibus dat sociam Corsetus in suis singularibus, in verbo, fornicatio in capit. Presbiter. 32. distinct. pro quibus dicit esse casũ in dict. cap. presbyter. sed pęna arbitrio iudicis relinquitur, & istam conclusionem elicit Decius ex dictis per Abb. in capit. At si clerici. in colu. 19. vers. De secundo. de iudi. quam dicit esse communem secundum Modernos ibi, qui allegant glossa. in dict. cap. Lator. 2. quæstio. 7. & ibi Ioan. de Fantu. & Imo. in capi. Vt clericorũ. de vit. & hone. cleric. Et hanc opinionem tã quam cõmunem sequitur Ana. in capi. Significasti colum. 2. de adulte. Et hanc etiam opinionẽ dicit communem Felin. in dicto capitu. At si clerici in princi. in penultim. colum. in fin. Et Ioan. de Selua in tractatu de beneficio, in. 3. parte, in quæstion. 3. qui plura refert in proposito. Et Corsetus in dict. verbo, fornicatio, vbi aliqua fundamenta adducit pro ea, & dicit quod opinio tenentium cõtrarium forte posset procedere in Episcopis & prę latis, qui cum dicuntur cõtrahere matrimonium cum ecclesia, non committunt simplicem fornicationem, sed adulterium, & quod isto modo possent reduci ad concordiam opiniones contrariæ, sed tandem dicit quod in facti contingentia indistincte sequetur communem opinionem in iudicando & consulendo, licet Aretin. in capit. Cũ non ab homine. de iudi. 10. colu. teneat opinionem Butri. quam dicit esse communem, scilicet quod deponatur clericus in sacris, ad cuius fundamenta respondet Decius, vbi supra. Et quãuis Felin. vbi supra in prima limitatione post Abb. in capi. fina. in. 3. colu. de purga. Cano. dixerit in episcopo esse crimen graue, & sic dignum depositione fornicatio, in fine tamen cõcludit, quod dubitat

bitat de hoc propter duas gloss. quas ibi allegat.

A POEna depositionis. Vide Ab. Antiqui. in capit. at si clerici column. 1. de iudi. & not. Cæsar. Lande. iure patrona. 1. partit. 2. libr. ar. 20. quæstion. 9. princip. numer. 14. Paul. Grillan. in tractat. de pęnis omnifa. coitus. quæstion. 9. numer. 3. quam opinionem communem esse testantur eam sequuti Berm. Chouer. in tract. de public. concubinar. pag. 251. nume. 30. Nauarr. in ca. consideret. 121. de pœni. distinct. 5. Petrus Dueñas in regul. & fallen. reg. 101. vbi eam limitat. 7. & nouissimè Doct. Didac. Perez in. l. 23. titu. 91. libr. 8. ordin. versi. *Vtrum autem*. Franc. Viui. in lib. 3. com. opi. in verbo, *Clericus per simplicem*. Et eam veriorē & magis communem esse & in practica, ab ea non esse recedendū fatetur Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. 5. fornicatio. ver. sed quęro. idem profitetur Ferdin. Mencha. lib. 3. de testa. §. 22. num. 48. sequitur Gregor. Lopez. in. l. 38. tit. 6. p. 1. in verbo, *Toller el beneficio*.

Noniter declaratur Conc. Trid. sess. 24. ca. 6. de refor.

Clericus autem, qui mulierem matrimonij ineūdi cum aliquo causa, rapuerit, vel auxilium, cōsilium, vel fauorem præstiterit, de proprio gradu deijciēdus est, vt statutum est in Concilio Trident. Sess. 24. cap. 6. de reformat. Nec ad excusandum clericum sufficeret voluntas puellæ vt raperetur, quia vt dicitur rapta, sat est quod contra patris voluntatem ab eius domo abstracta sit vt tene. D. Thomas. 1. 2. quæstion. 154. art. 7. quam doctrinam receptam esse testatur Martin. Nauarr. consil. 32. titul. de spōsalibus. Si vero non ob matrimonium, ineundum sed alia causa ductus rapuerit, pœna alia non illaqueatur, sed alia pœna pro modo culpę plectēdus est. Prout nec layci incidunt in excommunicationem ipso iure ibi impositam, nisi raptus matrimonij causa fuerit perpetratus: sic sane ex illius capitis principio colliges, quod de matrimonio contrahēdo inter raptorem, & raptam loquitur, posteaque pęnas subijcit contra transgressores imponendas, suffraganturque manifeste verba illa. *Et nihilominus raptor ac omnes, &c.* Loquitur sane de raptore, de quo in principio verba fecerat. Et caput illud in Decreto de reformatione matrimonij continetur, iuxta quod & eius propositum argumentum est interpretandum. Et ita tenendum censeo quanuis opinionē contrariam non recte perpendens verba concilij teneat Vera Cruz in appēdice de imped. reptus. fol. 81.

Concubinarij.

CAPVT. LXXIX.

1 *Clericus concubinarius quis proprie dicatur.*

2 *A clerico publico, & manifesto concubinario missarum solennia audienda non sunt, quia etiam sine monitione est suspensus ab officio & beneficio, & celebrans efficitur*

citur irregularis.

3 *Clericus concubinarius qualiter puniatur.*

4 *Prælatus, qui cognoscit quod clericus concubinarius efficeretur deterior, si præcisse compelleretur dimittere concubinam, poterit ad tempus, sine peccata tolerare.*

1 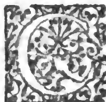Lericus concubinarius, is propriè dici potest, qui solutam mulierem & corruptã nulloq; sibi spiritualis vel carnalis cognationis vinculo coniunctã domi retinet, cũ qua consueuit carnaliter commisceri. Si vero illa nupta, virgo, aut coniuncta esset, tunc grauioris delicti nomen sortiretur accessus ad illam habitus, ac sæuiori pęna purgandus, vt infra latius explanabimus. Consuetudinẽ vero cõmiscendi, ideò ad faciendum clericum concubinariũ requirimus quia alias vnicus tantum cõcubitus fornicarium eum solũ faceret, nec damnandus esset pœnis concubinariorum. Nec prætereа in hoc distinguerem, sola ne retineatur domi concubina per clericum, an sub velamento quod pedisse qua sit matris, sororis, amitæ, vel alterius cuius cohabitatio clericis non inhibetur, dum tamen constare possit, quod eã habet in concubinam. Concubinariũ insuper cẽserem clericum, qui etiã in aliena domo notam fęminam habet, cui solet carnaliter commisceri si de consuetudine constat, & diffamatus est in sua vel ipsius fęminæ vicinia: licet ad effectũ cõcubinatus de iure ciuili aliqui requirant quod cõcubina sit retenta in domo, vt per Bal. in auth. licet. C. de nat. libe. per gloss. Bart. post Dinum in. l. concubinã. ff. de cõcub. & Præp. in rub. de sponsa. col. 3. num. 5. Populus enim, siue domi, siue extra habeat clericus concubinam, vocat eum & reputat concubinarium. Quãdo autem dicatur clericus publicus concubinarius, vide Decretum concilij Basilien. in Sess. 20. in prin. vbi hoc declarat per hæc verba videlicet, publici concubinarij intelligendi sunt nõ solum hi quorum concubinatus per sententiã aut confessionem in iure factã, seu per rei euidẽtiam, quę nulla possit tergiuersatione celari, notorius est. Sed qui mulierẽ de incontinentia suspectam, & infamatam tenet, & per suum superiorem admonitus ipsam cum effectu non dimittit. Aduerte tamen, quod quando clericus tenet publice concubinam sicut vxorẽ, & publice nutrit filios, ita quod etiã ipse non audet diffiteri: tunc omnino est abstinendum ab eo, ita quod non est licitum audiri diuina, ab eo, etiam sine aliqua monitione superioris: quia talis est suspensus ab officio & beneficio,[b] ita quod si celebrat incurrit irregularitatem. Ista colligũtur ex doctrina Ab. in cap. Vestra, in. 3. columm. in. 2. 3. 4. q. de cohabitatione cleric. & muli. Si vero fornicatio non habet operis euidentiam sed potest probabiliter tergiuersari: quia cõcubina habitat cum matre clerici, & dicit esse pedisequam matris, vel quid simile: tunc

(margin: 2 beside "Aduerte tamen"; a beside "tum audiri diuina"; b beside "ficio & beneficio")

tunc non procedunt prædicta, sed debet expectari monitio, & eius contemptus secundum eum. Cuius opionem refert & sequitur Sylue. in sua summa, in verbo clericus. el. 2. in. 5 octauo debet. in. 2. quæstion. Et in verbo, concubinarius. in. §. 4. & hanc sententiam in substantia saltem videtur tenere Floren. in 3. parte, in 3. capite. titul. 27. vbi etiam addit notabile verbum, quod non solum sacerdos sed etiam in quocunque ordine constitutus, etiam in minori est suspensus ab omnibus actibus ordinum ex notoria fornicatione, & tandiu est suspensus quandiu perseuerat in vitio, & si interim exsequitur officia sua, etiam semel, efficitur irregularis,
c & indiget dispensatione Papæ, ad quod allegat Inno. Hostien. Archi. & Anton. quod etiam sequitur Syluest. in dict. verbo, concubinarius, quam quidem sententiam multum timere deberent vniuersi clerici in quocunque ordine constituti, & ne illam ignorent, esset omnibus illis prædicanda. Quot enim pro dolor, sacerdotes, diaconi, subdiaconi publice concubinas retinent ex notorietate facti, de qua Abb. in sua opinione facit mentionem, & eodem concubinatu durante non semel, sed pluries missam celebrant. Euangelium, vel Epistolam solenniter decantant, & quod irregulares ex hoc fiant, non aduertunt, non in minimum animarum suarum dispendium, & prælatorum suorum periculum, qui eos patiuntur in publico concubinatu diutius immorari ac sordescere. Præterea circa
3 pœnam huius delicti vide Abb. in cap. At si clerici col. 12. de iudi. qui dicit quod cum iura in hoc vario modo disponant, quandoque apponendo pœnam acerbam quandoque mitem, & quandoque mitius procedendo mediam viam amplectendo, vt patet ex iuribus per eum allegatis, relinquitur arbitrio superioris, vt cō sideratis circunstantijs & scandalo inde surgente, & consuetudine patriæ apponat pœnam, quandoque depositionis, quandoque suspensionis, & quandoque priuationis à beneficijs, quādoque sine monitione priuet, ex quo constat de delicto. Sibi enim videtur data optio,[d] ex quo varias pœnas & modos procedendi a iure reperimus traditos iuxta not. per glo. in cap. fraternitatis. 34. dist. & in cap. à crapula. de vi. & hone. cler. & . 11. quæst. 2. in summa, & quod notat Hostien. in cap. 2. de cler. non residen. in simili quæst. Ita tamen quod semper in isto delicto Iudex declinet ad mitiorem[e] partem, quia pauci, vt dicit Gregorius, sine vitio incontinentiæ reperiuntur. l. dist. capit. Quia sanctitas tua in fin. Et quia ætas nostri temporis, &c. & melius est à Deo redargui de misericordia, quam de seueritate. 26. q. vlti. Allegant. Et vide prædictum decretum concilij Basilien. in dicta sessione. 20. vbi contra publicos concubinarios statutum fuit quod quicunque clericus cuiuscunque status, conditionis, religionis, dignitatis, etiam si pontificalis vel alterius præeminentiæ existat, qui publicus fuerit concubinarius à perceptione fructuum omnium beneficiorum suorum trium mensium spacio

V sic

sit ipso facto suspensus, quos suus superior conuertat in fabricam vel aliam euidentem ecclesiarum vtilitatem, ex quibus fructus percipiuntur. Nec non quod huiusmodi publicum concubinarium teneatur mox suus superior monere quam primum nouerit illum esse talem, vt intra breuissimum terminum concubinam dimitat, quam si non dimiserit, vel dimissam aut aliã publice resumpserit, ipsum omnibus suis beneficijs omnino priuet. Et nihilominus statuit dictum concilium ꝙ tales publici concubinarij, vsque quo cum eis per suos superiores fuerit dispensatum post ipsarum concubinarum dimissionem, manifestamque vitæ emẽdationem sint inhabiles ad susceptionem quoruncunque bonorum, dignitatum, beneficiorum, vel officiorum. Si autem post dispensationem, vomitu recidiuo ad huiusmodi concubinatum publicum redierint, quod sine spe alicuius dispensationis ad prędicta prorsus inhabiles existant. Et nequis contemnit illud decretum Concilij, ex eo quod Concilium Basiliense non fuit in omnibus ab ecclesia receptum, aduertat quod ordinata in eodem concilio ante scissuram in eo factam recipiuntur & allegantur à doctoribus, vt par est videre per Flor. in 3. par. tit. 25. cap. 2. §. fin. Et per Fel. in ca. Rodul. de resc. in columnn. 8. ver. Sed re vera & prędicta. Sess. 20. d. concilij fuit facta ante eius scissuram, vt potes colligere ex dictis Doctoribus, dum allegant constitutionem illam, quæ incipit. Insuper ad euitandum scandalum, quę fuit facta in. d. 20. sess. post dictum decretum contra cõcubinarios promulgatũ. Et istud decretum concilij Basiliensis de concubinarijs inueniens insertũ in concordãtijs inter Leonem decimum, & Regem Franciæ, nouissime commentatum per Petrum Reb. in interprętationibus per eum satis ad dicta concordata per quem vide in principio sui commenti ad illud Decretum triginta pęnas, quas patiuntur concubinarij, annumeratis inter eas his quæ colliguntur ex concilio quarum plures potius damna sũt & incommoda concubinatus, quam pœnæ, quæ possint irrogari per Iudicem. Vnde quę huiuscemodi sunt, pari modo comprehendunt laicos concubinarios sicut & clericos. Vide tamen Præpo. in cap. Nullus. 32. distinct. qui refert Innocen. in capi. Si autem decohabit cleri. in mulie. tenentem quod quamcunque viam eligat Iudex, siue suspensionis, siue priuationis, debet pręmitti monitio: nec Iudex sine illa ad alterum pręmissorum procedere debet, cum clericus non sit notorius concubinarius: per quem vide post Inno. vbi supra, vsque ad quantum tempus debet clericus monitus expectari, & an possit purgari mora. Vt autem prelati excusentur à monitionibus faciẽdis clericis suę diœcesis, in hac materia prudenter faciunt, quando in suis constitutionibus Synodalibus monent omnes generaliter, ne concubinarij sint, contrafacientibus pœnas debitas irrogando. Abb. præterea in capitu. Vt clericorum. de vita & honestate clericorum ponderando verba illius tex. arbitratur quod 4

si cleri-

si clericus concubinarius efficeretur deterior, si compelleretur præcise ad dimittendam concubinam, quod tunc prælatus toleran do ad tempus, peccatum non incurrit: g quod dicit notandum Stepha. Aufre. in repeti. clem. 1. de offic. ordin. in colum. 15. Aduertant autem prælati omnes, & eorum vices gerentes, ne huius doctrinæ colore in concubinariorum correctione torpescant, sed cum talis toleratio facienda fuerit, certissimæ adsint coniecturæ deteriorationis. Nam alias facile illis persuadebunt libidinosi grauiora, imo nefanda admissuros, si cogantur cótinere.

A Audire diuina. Vide text. in capit. nullus. & in capit. præter. 32. distin. vbi doctores, & in capit. vestra de cohabi. cleric. & muli. Regiam. l. 43. titul. 16. pag. 2. glossa. in capit. de homi ne de celebra. missar. Theol. in. 4. senten. distinct. 13. & quomodo hoc sit intelligendum docet eleganter Cosmas in pragma. tit. de excommun. non vitand. verbo, *Suspensionis*. Ioann. Maior. in 4. senten. distinctio. 9. dubio vltim. Florenti. in. 2. part. titul. 9. capit. 10. §. vltim. Adri. in 4. sent. in tracta. de Eucharist. quæstio. pen. & in tracta. de confess. quæstio. 9. Sil uest. in summa in verbo, missa. 2. quæstio 3. Martin. Nauarr. in capit. 1. §. laboret. 2. colum. de pęn. 6 & in manu. confesso. capit. 25. nu. 87. D. Couarru. in capit. Alma mater. 1. par. relect. §. 2. numero. 10. de senten. excommu. libro. 6. Gregori. in dict. l. 43. titulo. 6. part. 1. in verbo. *Algun hijo de ella.* Non quidem publicus & notorius crimininosus permitti debet ab Episcopo sacro altari ministrare aut sacris interesse, vt in Concilio Tridentino. sessio. 22. de ob seruad. & euitan. in celebr. missę. Imo fortius censeo, quod quicunque committit sacerdoti, quem scit in mortali crimine esse constitutum, aliquem actum ecclesiasticum faciendum si exequatur talem actum, is qui committit mortalem culpam contrahit, vt ait Diuus Hieronym. in epistola beati Eusebij ad Damasium Episcopum Portuensem, sic dicens: *Qui iura scit & vitam præsbyteri agnoscit, & eum pro se celebrare facit sit eiusdem peccati conscius nec non & pœna particeps.* Idem senti. Abb. in di. cap. vestra, & Theo. d. dist. 9. & Cardi. à Turrecrem. in dict. cap. nullus. Sanct. Thom. in quodli. 11. articu. 8. quam esse communem sententiam & Theologorum & canonistarum fatetur insignis Martin. Nauarr. in. d. capit. 25. num. 79. quę amplectenda est, quidquid censeat Gab. in 4. dist. 19. quæst. 1. dubio. 4. Maior. dict. distinct. 9. Adrianus summus Ecclesiæ Præsul de sacramento Eucharistiæ columna. 3. à quo quidem peccato excusatur, qui probabiliter dictam legem ignorat, quia probabilis iuris positiui ignorantia excusat, capit. 2. de consti. ita Nauarr. vbi paulò ante allegaui.

B *Ab officio & beneficio.* Adde Hostien. in summa. titul. de cohab. cleri. & mulier. §. qualiter. imponatur. Guid. Pap. quæst. 558. & latissime Bermon. Chouer. de publi. concu. for. 61. quo loco opinionem istam cómunem esse fatetur, & vide Regiam. l. 43. tit. 6. p. 1. circa

Clericus concubinarius quibus pœnis puniatur.

V 2

Clerici cõcubinarij multa crimina committunt. circa quam communem sententiam lege nouissime Iacob. Menoch. de arbitrar. iud. quæstionibus libr. 2. cent. 5. casu. 418. qui num. 6. dicit quod contra clericos concubinarios seueri iudices esse debent, quando quidem non vnũ sed plura scelera hi committunt. Nam adulterij crimen perpetrant, cum in sacrorum ordinum assumptione suscipere dicũtur Ecclesiam in sponsam, cui implicite saltim promittunt continentiam seruare. Secundo committunt sacrilegium, cum Deo dicati & sacrati sunt, & per carnalem copulam à Deo separantur. Tertio committunt crimen stupri. Quarto incestum. Quinto (vt ille inquit) post Bermondum committunt crimen contra naturam, & vide D. Fran. Sarm. libr. 1. select. capit. 5. Hodie vero qua pœna clerici concubinarij puniendi sint vide Concilium Tridenti. Sess. 25. capit. 14. de refor. vbi clerici prohibentur, concubinas aliasque mulierculas, de quibus sinistra suspitio haberi possit, in domo vel extra detinere alioquin iuris pœnis sunt puniendi. *Cleri. concubinarij quibus pœnis puniãtur.* Quod si moniti ab inceptis non destiterint, tertia parte fructuum obuentionum, ac prouentuum beneficiorum, & quaruncunque pensionum ipso iure sunt priuati, quæ fructuum pars, fabricæ Ecclesiæ, vel pio loco, pro arbitrio Episcopi est adiudicanda. Quod si in eodem delicto, cum eadem fœmina pertinaciter permanserit, vel cum alia simile scelus perpetrauerint, non solum fructus omnes, ac prouentus suorum beneficiorum, nec non pensionis eo ipso amittunt, vt dictis locis applicentur: sed suorum beneficiorum administratione, pro ordinarij arbitrio, tanquam Apostolicæ sedis delegati suspendi debent. Si vero in tam profundum malorum pelagus inciderint, vt his pœnis à fędissimo cõcubinatu non arceantur, tunc beneficijs, portionibus, ac officijs, & pensionibus quibuscunque ecclesiasticis, perpetuo priuandi sunt. Inhabilesque iudicantur ne ad dignitates, beneficia, ac officia deinceps possint aspirare, donec superioribus ex vitæ ante actæ emendatione, visum fuerit dispensare. Si vero postquam semel concubinas dimisserint, posteaque eas, aut alias sibi adiungere ausi fuerint, præter supra dictas pœnas excommunicationis vinculo innodati sunt. At si clerici huius criminis rei beneficia ecclesiastica non obtinuerint nec pensiones, iuxta delicti & cõtumaciæ perseuerantiam & qualitatem, pœna carceris, suspensione ab ordine ac inhabilitatis pœna ad obtinenda beneficia, alijsque modis & pœnis iuxta canonica decreta plectẽdi sunt. Quod si Episcopi in huiusmodi scelus incidere ausi fuerint, & à Prouinciali synodo admoniti, in tali fœditate sordescerent, ipso facto suspensi sunt, & si in crimine perseuerauerint ad sanctissimum Pontificem ab eadem synodo sunt deferendi, à quo pro culpæ qualitate plectendi sunt & si opus fuerit, priuatiouem patientur.

Clerico cõcubinario alimenta suo Nec huic clerico concubinario qui ob crimẽ fructibus suorũ beneficiorũ priuatur fructus aliqui relinquẽdi sunt ex quib' alimẽta susci

rum beneficiorum, relinquenda non sunt nisi egenus fuerit.

suscipiat quia male meriti egestate laborare debent l. bona fides. ff. depositi. Quod verum esse censeo nisi clericus egenus esset, & summa laboraret paupertate, vt non haberet aliunde bona ex quibus posset alimenta percipere, tunc iustitiæ & æquitati congruit vt ei ex dictis fructibus subueniatur, quia clerico suspenso a beneficio alimenta ex eo ministranda sunt ad vitę subsidium cap. præter. vbi Præpo. colum. 2. 32. dist. tradit. Rebuff. in tract. de sent. proui. in præfacti num. 110. tom. 2. const. Francis. Tum quia clerico etiam de posito prouidetur ca. studeat. 50. dist. Tum ne cogatur mendicare in ignominiam & opprobrium ordinis sacerdotalis capi. diaconi. 93. distinct. Tum quia semper habenda est ratio ne egeat argu. l. inter eos ff. de re iudi. Tum quia istam opinionem amplectitur glo. in capi. pastoralis. §. verum in verbo, subtrahuntur. de appella. Bermond. in tract. de publi. conc. in verbo, à perceptione fructuum. nu. 11. quæ declaratio notanda est ad sacrosancti Concilij decretum, & vide Felinum. in c. ex parte. nu. 1. de accusa. & in capitulo Apostolicæ, nu. 9. de excep. D. Episcop. Iacob. septi. in institu. Catho. cap. 9. nu. 114. & nouissime doctissimum Antonium Corduba de Lara. in. l. si quis a liberis. §. si vel parens. nu. 26. ff. de lib. agnoscend. & glossa illius sententia communiter recepta est vt constat ex Mart. Nauarr. in manu. latino. cap. 25. num. 124. F. Ludoui. Lopez in suo instructo conscien. 2. p. cap. 97. Borga. de irregular. 6. part. tit. quod sint effectus excommu. nu. 13. D. Couar. lib. 3. vari. resol. cap. 13. nu. 8. Procedit quidem superior communis sententia in clerico verbaliter tantum deposito, secus autem si solenniter sacerdotali militia depositus fuerit, tunc quidem alimenta de fructibus beneficiorum exhibenda nõ sunt, sicut nec excommunicato. Imo. post alios in. cap. ad supplicationem col. 2. de renuntiat. Feli. in cap. ex parte numero. 1 de accusationi.

Quod si clerici ex concubina filios habuerint, ad maiorem gradum & dignitatem transire non possunt, sed in statu, gradu, & dignitate, in qua sunt permanere perpetuo debent. Ita diffinitum fuit à sanctissimo domino nostro Pio Quinto Pontifice Maximo peculiari motu proprio prout refert Rojas in epitome successionum. cap. 27. num. 16.

Clerici minime possunt illegitimos filios domi retinere.

Nec possunt clerici illegitimos filios intra proprios lares habere, vt in continentiæ labes ac memoria omnino aboleri valeat, ita decretũ fuit in concilio Toleta. prouinciali celebrato anno. 1595. actione. 3 cap. 19.

Concubina clerici a iudice ecclesiastico punitur.

Concubina clerici etiam coniugata, si modo publica fuerit, pro modo culpæ ab ecclesiasticis iudicibus est punienda, vt statutũ est in Concil. Tridentin. Sesion. 24. capi. 8.

Sunt quidem multi ex nostris, qui tenuerunt, mulieré, quæ cum clerico in sacris constituto, carnale commercium habuerit incestum committere, ita tenuit glos. in l. 2. in verbo, filij. C. de Eipsco: & cleri. vbi Bald. num. 2. scribit quod cum hoc in facto contigisset ita fuit iudicatum, & opinio

ista communiter recepta est si credimus Grilland. de diuersis crimi. libr. 3. quæst. vltim. Practica Conrrad. 341. num. 13. Sed verior contraria opinio quibusdam & non pœnitendæ autoritatis viris visa est, quod nec incestus nec sacrilegium committatur quam dicit esse communem Ca. cial. in auth. si qua illustris. numer. 31. C. ad Orfici. Bossi. in pract. titul. de coitu damnato. num. 15. Mencha. lib. 3. de testamen. §. 22. Iuli. Clar. in practi. crimi. §. fornicatio. ver. Presbyter. Ex quo sequitur impropie fuisse locutam glos. in ca. per venerabilem in verbo, adulterinus qui filij sint legi, quæ coitum hunc adulterinum esse censebat, licet communiter receptam esse scribat Abb. ibi. numer. 32. & Petrus Plaça libr. 1. delictorum. cap. 41. numer. 31. mea tamen senten. licet talis carnalis copula incestus non sit, est tamen sacrilegium & adulterium. spirituale Abb. in cap. vt clericorum num. 6. de vita & hone. cleric. sequitur Reuerend. & doctis. D. Franc. Sarmiento. lib. 1. select. interp. capi. 5. num. 9.

Et non solum talis concubina clerici. à iudice ecclesiastico puniri debet pœnis à iure statutis verum si crimen sit publicum poterit à sęculari iudice puniri: secus si sit occultum ita tenet Petrus de Ancharr. consi. 196. num. 5. Feli. in cap. Ecclesiæ sanctæ Mariæ. numer. 102. de consti. Boeri latissime decisi. 72. Zarius libr. 2. respons. cap. 17. Lup. in rep. ca. per vestras. §. 21. num. 13. de dona. inter vir. & vxor. Mon. in. 2. lecti. fori in parte concubinę Stheph. Auf. de potest. sęculari super eccl. pers. reg. 2. num. 34. Berm. Cho. de publ. concu. in parte pœnitus arcere, fo. 303. col. 2. num. 3. cum sequen. qui dicit communem opinionem esse Anton. Gome. in. l. 80. Taur. numer. 21. & ita in facti contingentia interrogatus consuluit Euerar. consi. 202. eandē dicit communē Iuli. Cla. in practi. crimi. §. 5. quæst. 37. versi. Quæro etiam vbi dicit quod quidquid sit de iure, iudices tam ecclesiastici quam sęculares parum curant de concubinatus punitione, quod (vt ille inquit) forte faciunt ne in alijs puniant in quo ipsimet delinquunt eādem opinionem sequitur Auenda. de exequend. mandat. 2. par. capit. 26. numer. 7. Dida. Perez. in. l. 21. titul. 3. lib. 1. ordi. Et est apud nos expressa lex hoc diffiniens pœnam contra tales concubinas imponens lex inquam. 3. titulo. 19. lib. 8. ordi. noui, circa quam legendus est Auenda. d. cap. 26. qui pro eius insigni eruditione multa congerit; & Ioā. Mati. in. l. 6. gl. 2. ti. 8. li. 5. ordi.

Laycus cōcubinarius quib. pœnis à ecclesiastico iudice plectendus sit.

Laycus vero concubinarius, quibus pœnis hodie à iudicibus Ecclesiasticis, sit plectendus vide in Concilio Trid. sessi. 24. capit. 8 vbi sancitum est concubinarios, tam solutos quam vxoratos. cuiuscunque dignitatis, vel conditionis sint, siter moniti ab ordinario, concubinas non dimisserint, excommunicatione esse illaqueandos, nec ea absoluēdos esse, donec præceptis paruerint. Si vero indurato animo in peccato permanserint, contra eos diris pœnis procedi debet. Ad quas quidem pœnas infligendas episcopus ex proprio officio procedere potest vt tradit egreg. Naua. consi-

consilio.2.de offici.ordi.

Nec enim mulieres coniugatæ matrimonij prętextu excusari possunt, quin debitis pœnis ab ordinario puniantur si ter monitæ publice in peccato indurato animo permanserint, vt sacrum concilium ibi diffiniuit & iustissime, est quidē frequentissimū quibusdam impudicis mulierculis vt libidini vacent cum illis hominibus matrimonium contrahere qui sui criminis socij sint sacro matrimonio abutentes, & vbi grauior pœna infligenda est, ibi veniam & criminis impunitatem quærunt. Est tamen notatu dignum quod quanuis Regis Hispaniæ legibus de quibus cap. 85.infra disputatum est ad solum maritum accusatio & vindicta criminis adulterij spectet, eis non aduersatur concilium, quod loquitur quando non in modum accusationis, sed ex proprio officio ordinarius procedit, præmissis prædictis monitionibus, & quando crimen adulterij publicum fuerit, tunc Regia secularis lex nec tollit, nec tollere potest spiritualem iurisdictionem, quæ ad coercenda hæc crimina peccati in furtu Ecclesia obtinet capit.nouit.de iudi.cum simil.

Sed hoc ea prudentia & iudicij maturitate ita faciendum est, nisi fieri posit ad maritorum aures perueniat, quod si fieri nequit sacra illa cōstitutio seruetur, quidquid inde contingat timendum non est.

Nouissime interpretatur concil. Trid. sessio.25.c.14

Est tamen circa superiora summe notandum, quod quando Episcopi vel Ecclesiastici iudices procedunt ad punitionem concubinatus, vel circa visitationem, aut morum correctionem, non debet eorum sententia retardari prętextu appellationis, vel inhibitionis: seu querelæ ad sanctam Apostolicam sedem delatę. Vt decretum est dicto Concilij Tridentin. sess. 25. cap.10.de reforma. & sess.24. capit.10. Quæ decreta sing. sunt interpretanda, vt procedant quando iudex superior, non iustificata appellatione, nec visis actis processus, inferiorem inhibere contendit. Sed si postquam appellatio iustificata fuerit ex processu, iam ad tribunal appellationis delatæ inhibitio concessa fuerit, erit obtemperanda, nec poterit inferior iudex ad suę sententiæ executionem procedere. Aliter quidem superiorum iudicum authoritas & potestas non vulgarem iacturam pateretur, dareturque causa inferioribus iudicibus, vt prohibito iudicarent, & multis causis appellationis auxilium nihil proficeret, & alia multa incommoda sequerentur, quę prorsus aliena sunt, à mente sacrosancti Concilij. *de reform. & sessio. 24.c.10.*

Irregularis. Adde quod huius sententię authores sunt Cosmas in Pragm. sancti. titulo de concubinari, in verbo, inhabilis. Henri.in capite. si celebrat. de cleri.excomm. columna. penul. Palud. in 4.sentent. distinct. 27. quæst.4.columna.2. & scientiarum omnium Occeanus Tostatus in tracta.contra cleri.concubi. conclusi. 3. Albar. Pelag. de plan.Ecclesiæ, folio.27. columna. 4.Anton.in capite.1.numer.32 de iudi. Anani.col.1. & Feli.colum. 2.in capitul.cum dilectus. de accusa. Guid. Pap. q. 558. Ioann.in

sum·confessor.lib.3.titu.29.q.5. Didacus Perez in.l.23.tit.3.libr. 1.ordi.col.170.& hanc opinioné communem esse testantur Mar. Azpili.in cap.si quando. excep. 11.col.53.de rescri. D. Couarr.in Cle.si furiosus.1.part. relection. §.1.nu.5. de homi. & nouissime eam sequitur Ioann. Mat.in.l.6. glo.2.num.23.tit.8.li.5.ordi.noui.Contrariam tamen sententiã de iure veriorem esse censeo, quam teneo sequutus Inno.Ioã. And. in cap.si celebrat.de cle. excom.min.Cardi.in cap. vestra & in ca.quæsitum decohabi.cleri.& muli.Archi.in capi. præter §.ad hęc vero.32.distinctio. Specul.in titul. de dispensa.§.iuxta propositionis.numero.20. Imo. in capite.1.colum.4.de iudi. Nicola.Pioui de irregu.reg.4. Nauarr.in dict.excep.11.D. Couar. dict.§.1.qui vrgentissima argumentatione veram esse ostendit, quanuis consulat,quod absolutio, siue dispensatio hoc casu à Romano Pontifice impetretur.

D *Data optio.* Vide text. optimũ in.l.1.C.de his qui latrones, ibi. *Supplicio corporali,aut dispensatio facultatum pro qualitate personæ & iudicis existimatione plectetur.* Tenet glos. in capitulo sicut.de Iudæis,tradunt Hostien.Ioã.Andr.& docto.in cap.1. de offi. vicar.Petrus de Ancharra. & Ioã. de Imo.ibi Bald.in.l.cunctos populos.1. lect. colum.9. versicul. septimo oppono.C. de summ. Trini.& in.l.data.7.columna C. qui accusa. Ang.in.l. nunquam ff.de priua.delict. Sali.in.l. quæcunque C.de serui.fugi. quã opinionem communem esse fatentur.Ana.in dict.capi.sicut.num. 17.Iuli.Clar.in·practi.crimi.§.final.quęstio.85.versi.solet etiam & tradit latissime Felin. in capi. inter cęteras. colu. 2.de rescrip. vbi opinionem hanc decem modis limitat.Et ratio est quia pœna est semper commensuranda delicto vt in cap.non afferamus 24.quæsti.1.& hanc cómensurationem nunquam reus faceret, quia semper minoré eligeret, & ideo frustra lex alternatiue loqueretur.

Mitiorem partem. Adde glos. memorabilem in capit.de causis. in verbo,certa de offici. delega. & in ca.hoc ipsum in glos.1.33. quæsti.& in reg.in pęnis.de reg. iuris lib.6.& in capi.sicut de homi.vbi Anna.& doctores not. facit.l.si præses. ff.de pœnis. E

Monent omnes. Adde quod ita communiter in Synodis obseruatur,secundum Ioann. And.in capi.proposuit.de cleri. excommu.Bermon. Chro.in tract. de publ.concubi.pag.185.numero. 6.Et hæc monitio in Synodo habet vim trinę monitionis.glossa in cap.si Episcopus.in verbo,pręceptione.18. distin. quam sequitur Abb.in cap.ex literis.de cóstit.Felin. in capit. Romana de Appella.Rip.in capit.1. de iudi. Nota tamen quod prædicta intelligo procedere contra eos clericos,qui exlege diœcesana tenentur in synodo comparere, alias quacunque via iudex procedat, monitio præmitti debet, nec sine ea iudex ecclesiasticus procedere potest, ad imponendas dictas pœnas,nisi talis clericus esset manifestus notorius cócubinarius & incorrigibilis de quo lege Bermon.dicto.nu.6. F

Non

G *Non incurrit.* Vide text. in ca. requisiuit. de sponsali. Ioan. Lup. in cap. per vestras de dona. inter uir. & vxor. §. 18. num. 16.

Matrimoniũ de facto cõtrahentes.

CAPVT. LXXX.

1 *Sacer ordo matrimonium impedit omnino & irritum facit.*
2 *Clericus, qui de facto matrimonium contraxerit, qualiter puniatur.*
3 *Clericus huius criminis reus, ipso iure excommunicatus est.*
4 *Clericus, qui sub figura matrimonij virginem violauit pœna stupri puniendus est.*
5 *Clericus beneficiatus in minoribus constitutus, eo ipso matrimonio contracto, amittit beneficia Ecclesiastica.*
6 *Quando autem cũ minore duodecim annorum, per verba de præsenti contraxit, an beneficia ecclesiastica amittat.*

1 CAlixtus Papa interdixit contractum matrimonij presbyteris, diaconibus, & subdiaconibus, & ab illis contracta debere disiungi & ad pęnitentiam redigi, iuxta sacrorum Canonum
2 diffinitioné [a] præcepit, vt habetur in capit. presbyteris. 27. distin. hinc est quod clericus in sacris, vxorem ducens, debet compelli ad illam abiurandam, & perdit executionem omnium ordinum, notat Abb. ex text. ibi in capite, secundo, qui cler. vel vo. qui nihil aliud allegat, & ibi omissit tex. expressum ponétẽ pœnam delinquentibus in hoc, in cap. decernimus. 28. distinct. cuius verba sunt. Decernimus vt hi, qui in ordinem subdiaconatus & supra, vxores duxerint officio atque ecclesiastico beneficio careãt, & faciũt verba tex. in c. de his etiã eadem distin. vbi tractando de subdiaconibus & diaco. dicit. Cauendum est tamẽ his nequando suæ sponsionis immemores ad terrenas nuptias vltro concurrant, quod si fecerint, vt sacrilegi rei ab ecclesia habeantur extranei. De presbyteris vero videndus est textus in capite presbyter, eadem distin. cuius verba sunt: presbyter si vxorem duxerit, ab ordine deponi debere [b] oportet. Item efficitur irregularis, vt neque in susceptis ordinibus ministrare posit, nec ad maiores suscipiẽdos admittitur vt notat idem Abb. in capit. 1. in 2. not. eodem titu. ex quo venit quod tanquam irregularis priuabitur beneficijs. An autẽ sit priuandus per sententiam [c] vel ipso facto priuetur, sunt opin. quas refert Stepha. in decisione. 239. Capellæ Tholosanæ, in additione. Aduerte tamẽ, quod ipsemet Panormit. in cap. At si cleri. de iudi. co. 2. videtur esse in opinione, quod clericus, qui solutam non virginem, de facto duxit in vxorem, ac cum ea fuerit fornicatus, debet deponi, pro quo allegat iura in ca. fraternitatis. 34. distin. & in capit. Si quis ammodo. 8. distinct. & in dict. capit. 2. qui cle. vel vo. quę iura (salua tãti patris reuerentia, hoc nó probant, imo text. in dicto capit. Si

b

c

quis ammodo, qui plus videbatur vrgere, dicit à proprio gradu decidat, vsque dum ad satisfactionem veniat, vnde per talia verba videtur imposita magis pœna suspensionis temporalis, quam depositionis. Sed pro opinione sua posset Abb. allegare text. in capit. presbyter. 28. distinctio. quem decerpsit Gratianus ex capit. 1. Concilij Neocæsariensis, cuius verba sunt: presbyter si vxorem duxit, ab ordine illum deponi debere oportet. vbi Archi. exponit, ab ordine, id est, ab officio & beneficio, quod etiam ibi tenent Domi. & Præpo. licet eum non referant, quanuis gloss. exponat ab ordine, id est, ab officio, & non beneficio. Clericus præterea taliter contrahens est excommunicatus ipso iure, vt in cler. vna de consanguin. & affini. cuius absolutio episcopo est reseruata, vt per gloss. ibi, in verbo, obtinere. Redditur præterea suspectus de hæresi,[d] vt procedatur per inquisitores contra eum, vt notat Ioã. Lupus in repe. rub. & capit. per vestras. de dona. inter virum & vxorem. foli. 67. colu. 3. versicul. Ex quo meo iudicio, vbi hoc infert ex his quæ notant Butri. & Bald. in l. 3. C. de summa Trinit. & fide catho. loquendo de monacho matrimonium contrahente. Debent prçterea in hoc aduertere iudices quod præter pænas supra dictas debet in sacris constitutus pati pœnas stupri, si virginem violauit sub figura matrimonij. Neque ex hoc quod verba de præsenti seu benedictiones præcesserint, ab illa excusandus est, quin potius grauius puniendus, eo quod virginem sub sacramenti colore deceperit, & corruperit, quç velut vxor consensit in copulam, vnde propter talem dolum vltra ordinariam pœnam depositionis, arctiori carcere vel monasterio detrudi debet quam pro alio simplici stupro. Mulier insuper ab ipso sic seducta tantæ posset esse nobilitatis & honoris, tantumue populi scandalum, vt merito clericus in hoc delinqués publicis verberibus, vel alia publica correctione puniendus esset quando suæ personæ qualitas hoc non impediret, argumento eorum quæ notat Præpo. in capit. 2. de sponsa. duo referendo Anto. quod Iudex attenta qualitate personarum poterit arbitrando punire pœna mortis illum, qui viuente prima vxore contrahit cum secunda, puta si ignobilis vxorem habens, contrahit cũ nobili, & illudit illam. De qua tamen doctrina Anto. vid. Augusti. in addi. ad ang. de male. in parte. *Che mai adulterato.* fol. 152. numer. 65. Clericus vero beneficiatus in minoribus ordinibus constitutus, si contrahit matrimonium, eo ipso vacant beneficia, vt tenet Collec. in capi. 1. de cleric. coniu. & decisio. Capellæ Tholosa. supra allegata. & Syluester. verbo, clericus. lo. 2. §. 4. Et hoc etiam si non sequitur copula, notant docto. in d. capit. 1. Nec recuperant beneficia, sponsa ingrediente monasterium, vt per eos ibi: & not. etiam Ioann. de Imo. in clemen. gratiæ. de rescrip. in col. super glos. resignaueris. Præpo. in capit. Placuit. 32. distinct. prope fin. Quod insuper procedit etiam si matrimonium contractum sit nullum:[f] vt notat

tat Ioann. And. in capite. Ioannes de cle. coniug. Roma consil. 483. dubitatur primo, columm. 3. Hippoly. consil. 70. volum. 1. colum. 3. incipiente: Scientiarum omnium. Stehpa. in addi. ad dictam decisionem Tholosanam qui solum allegat Bart. Brixien. & Ange. de Clauasio. Confirmatur ista sententia doctrina mea magistrali. 181. incipienti. Pœna etiam faciendo, vbi de ista conclusione fit mentio, quam vide, quia aliqua referuntur in contra rium remissiue. Et vide Decium in consil. 166. volum. 1. Ego Philippus Mecius, vbi refert Barth. Brixien. in quæst. 10. Et Cardin. Imol. & Abb. in dict. cap. 1. & Roma. in dict. consi. tenentes quod clericus in minoribus constitutus si contrahit matrimonium cum consanguinea, numquam admittitur ad beneficium, quia illi factuoso renunciauit. Et quia ipse in principio illius consilij tenet quod talis clericus non sit ipso iure priuatus beneficijs, respondet ad dictam doctrinam Bri xiensis & aliorum, quod non habeat locum quando clericus in minoribus contraxit scienter in gradu prohibito, qui tali casu ex quo sciebat matrimonium non valere, non videtur habere animum abdicandi beneficium à se, quod dicit tenuisse Imo. in cle. gratiæ. de rescrip. Et sic quod dicta conclusi. doctorum restringatur, quando ignoranter contra xit tale matrimonium: & dicit ibi, quod in dubio præsumitur scientia in coniuncto quod sciat coniunctionem, quam habet cum alio. Et licet Decius ibi postea in fin. det aliam & vltimam responsionem ad dictam conclusionem Doctorum, videlicet, quod non sit vera in hoc saltem, quod talis non perdat ipso iure beneficium, ex ratione de qua per eum. Mihi tamen plus placet distinctio præcedens, & sic quod quando probaretur quod ignorans consanguinitatem contraxit, tunc ipso iure perdat beneficium, quia visus est facto suo illi renunciare. Si vere contraxit scienter, tunc quod priuetur eo per sententiam, quia licet videatur confidere in nullitate matrimonij, vt non perdat beneficium ipso iure, sufficit quod facit actũ incompatibilem cum beneficio, vt est matrimonium contrahere. Imo. tamen in dict. clemen. gratiæ videtur tenere contrarium, videlicet quod quando impedimentum consanguinitatis erat notũ vtrique, vel saltim clerico quod non perdit beneficium, nisi processisset ad copulam, quia tunc propter affectum cum opere subsecuto saltem esset priuandus, argu. cap. nuper. de bigamis. Effectus enim huius distinctionis maximus est, nam in primo membro non poterit sic contrahens renunciare beneficio in fauorem alterius. Secundo vero sic antequam deponatur ex doctrina illa magistrali Innoce. in cap. Cum nostris. de conces. prębendi quam ego latius ornaui in meis doctrinis. numer. 120. incip. Homicida. Vide prętereain hoc articulo notabilem dictionem Præposi. in dict. capite. Placuit videlicet quod si matrimonium non tenet propter consanguinitatem, vel aliud simile impedimẽtum, quod tunc clericus perdit benefi

beneficia. Si vero non tenet ex defectu consensus,tunc non.Con sidera tamen quod hoc posset in telligi quando defectus consensus fuit in ipso clerico. Si tamen fuit in muliere,putà quia per vim fuit compulsa contrahere, ipso clerico pure & libere consentiente, vel quia mulier non erat sanæ mentis,non video quare non perdat beneficia,sicut quando cõtrahit cum consanguinea, quod apperte colligitur ex distinct. quam fecit Imo. in dicta clemen. gratiæ, quem non refert Prępo. Quando autem contraheret cum
6 minore duodecim annorum, licet per verba de pręsenti cum illa resoluantur in sponsalia de futuro, videtur dicendum quod nõ perdit clericus propter illa sua
g beneficia, nisi quando adueniente legitima ætate in muliere matrimoniũ sic contrctum retificaretur, modis de quibus per tex. gloss. & docto. in capit. Vnico. de de sponsa.impu.lib.6.Sed contrarium fuit decisum per dominos de Rota in antiquis decisio. 103.incipien.Nota, quod vbi clericus. Et vide Ioannem Staphileũ in tractatu de gratijs expectatiuis.fo.74. versi. qua propter vt saluetur. Vbi dicit quod illa decissio Rotæ procedit in terminis in quibus loquitur, videlicet quod tunc demum clericus perdit beneficium, quando minor, cum qua contrahit, peruenerit ad pubertatem, vel quod intelligatur de impubere proxima pubertati, quem etiam vide in sequenti folio,versicu.posse tamen vbi dicit, quod clericus contrahens de facto cum minore non proxima pubertati, siue cum furiosa, aut consanguinea perdit beneficium mero iure neque illud potest retinere absque dispensatione,saltem episcopi.

D*Iffinitionem.* Vide text. in capit.si quis & in capit. erubescant. 32. distinct. Nec vnquam sanè in Dei Ecclesia licuit, sacris ordinibus initiatis matrimonium contrahere, imo ab initio nascentis Ecclesiæ hoc illis prohibitum fuit, quod constat ex canonibus Apostolorum capit. 15. cuius verba hæc sunt ex Haloandri translatione. *Ex his qui cælibe, ad clerum peruenerunt iubemus lectores tantum & cantores, si velint nuptias contrahant.* Hactenus canon. Græcis quidem solis licuit, vti coniugio contracto, ante sacrum susceptum ordinem non autem post sacrum ordinem contrahere cap.cum olim. de cleri.coniug. cap. Siracusanæ. 18.distinct. tradit. Ioan. Maior. in.4.senten. distinct. 24.q. 2. & distin.27.quæstion. 1.Ioann. Enchius contra Lutherum capi. 16. Alphon.de Castro.lib.2. de hæresi.in verbo, sacerdotium. D. Couarru.li. 4. decretali.2. par. capi. 6.§.3.Alphon.Viru. aduersus Butheri dogmata Philippica. 19. de cælibatu cleric. pagin. 244. Faber in malleo contra Lutherum tracta.4.Tho.Vualden. lib. de sacramento ordinis agens,& lib. de sacramen. c. 128. & cap. 129. de sacramentalibus cap. 66. & 67. Petrus Soto de inst. sacerd. de matrimonio lectione.6. & elegantissime Michael à Medina Franciscanus vir doctissimus peculiari libro de hoc argumento in lucem misso, nempe de cœlibatu.Albert.Pighius controuer.15. Bartho-

A

Clericis à principio nascentis Ecclesiæ matrimonium contrahere fuit prohibitum.

Bartholo. Latomus aduersus Bucerum contro. de cælib. sacerdo Mart. Ayala de diui. Ecclesiæ tradit tit. de cęlib. Robertus arbori. in tracta. de sacerdotum cælibatu qui hanc catholicam veritatem multis magnisque rationibus aduersus impuri Lutheri dogmata probant. Nec hoc mirum est cum apud barbaros legibus & moribus idem sit receptum. In regione quidem Palmaria in nouo orbe detecta sacerdotes viuunt cęlibes & incorrupti, vt testatur Petrus Marty. libr. de noui orbis in suis nuper repertis. Et apud Essæos qui contemplationi, & cultui asiduo Dei dediti erãt, vxoribus carebant, vt testatur Eusebius libr. 8. de prępar. Euange. capit. 4. Nec nubebant Vestales apud Ethnicos nisi cum religioni erant inutiles sicut Prudentius commemorat. libr. 2. contra Symmacum. Nec hijs mores vel corruptelæ aliquarum nationum, vt Moscouitarum, & Græcorum reffragantur quia longe aberrarunt, vt docet eleganter Sygismundus Varro. libr. commentariorum de rebus Moscouitarum. Et vide nouissimam sacrosancti Tridentini Concilij decissionem Sess. 24. cano. 9. in hæc verba. *Si quis dixerit clericos in sacris ordinibus cõstitutos, vel regulares castitatẽ solenniter professos, posse matrimonium contrahere, contractum que validum esse non obstãte lege ecclesiastica, vel voto & oppositũ nil aliud esse, quam damnare matrimonium, posseque omnes cõtrahere matrimonium, qui non sentiũt se castitatis, etiam si eã vouerint, habere donũ anathema sit. Cum Deus id recte petentibus non deneget, nec patiatur nos supra id, quod possumus tentari.* Verum qui minoribus sunt ordinibus constituti, non prohibentur ibi ante subdiaconatum, matrimonium contrahere: imo hoc illis permissum est cap. 1. & ibi not. de cleri. coniug. l. 16. titul. 2. part. 4. vbi Grego. tradit Siluest. in summa in verbo, matrimoniũ. 8. impedi. quæstio. 12. Martin. Nauarr. in manu. cap. 22. num. 52.

Scribit tamen Hyeroni. Paul. in prouinciali folio. 18. ex Card. Alex. consi. datam fuisse facultatem contrahendi matrimonium cuidam subdiacono, qui ordine illo ante pubertatem & prius quã esset doli capax fuerat insignitus.

De monachis vero illud prætermittendum non est, quod in Concilio Turon. secundo sub Pelagio Primo Ponti. Maxim. cano. 16. eo tempore celebrato, quo licebat clericis iuxta vsum Oriẽtalis Ecclesię vxores habere: ita decretum est. *Si qui in monasterio conuersi sunt nullatenus exinde habeant licentiam euagandi: neque (quod absit) vllus eorum coniugem ducere, aut extranearum mulierum familiaritatem habere. Nam si vxorẽ duxerit excommunicetur, & de vxore male sociata consortio etiam iudicis auxilio separetur: & infelix monachus tali cõiunctione fœdatus ab Ecclesia segregetur, donec reuertatur ad septa monasterij, & indictam ab Abbate, quandiu præceptũ ei fuerit, agat pœnitentiam.* Hactenus Concilij sanctio.

Religiosi sanctissimæ societatis Iesu post tria vota matrimoniũ cõtrahere prohibentur.

Religiosi etiam sanctissimę societatis Iesu qui bienno peracto tria vota tametsi simplicia secundum constitutiones dictę religionis emisserit quandiu in ea- fuerint

fuerint inhabiles sunt ad matrimonium contrahendum quod si de facto contraxerint nullum & irritum est, vt decretum est a sanctissimo Domino nostro Gregorio Decimo Tertio Pontifice Maximo peculiari motu proprio hoc anno. 1584. quod nouum est matrimonij impedimentum dirimens, sunt sane huiusmodi vota emittẽtes vere & proprie religiosi, quod si quis deinceps contrarium ausus firmare vel aliquid cõtra pium institutum dictæ sacræ religionis asseuerauerit (vt quidam proximis diebus temerario ausu facere non erubuit) pœnam excommunicationis latæ sententiæ nec non inhabilitatis ad quæuis officia, & beneficia secularia & quorumuis ordinum regularia, eo ipso absque alia declaratione incurrunt, quarum censurarũ absolutio Apostolicæ sedi est reseruata, vt latius in dicto motu proprio continetur. Est quidem Christianę reipublicæ vtilissimum imo summe necessarium præfactam societatem à summis Pontificibus maximis fauoribus & amplissimis priuilegijs amplecti cum propugnaculum sit fidei, lumen Ecclesiæ, religionis amplificatrix, peccatorum medela, priorumque virorum tutissimũ asyllum.

B *Deponi debere.* Adde quod durius decretum stat in 8. Concilio Toletano. ca. 7. in hunc modum. *Quicunque etiam inuiti, ad ecclesiasticarum officia dignitatum assumũtur, deserere quam semel receperant gratiam, donumque neqnaquam audeant. Si vero ad coniungiam moresque sæculi redire attẽtauerint, omni Ecclesiastica dignitate priuẽtur, & apostatæ habeãtur, & in monasterio donec vixerint, sub pœnitẽtia retrudantur.* Solent tamen ad tempus in monasterio collocari, vt illic ieiunijs & orationibus vacẽt & prædictas iuris pœnas patiantur, & vide Regiam. l. 41. titul. 6. part. 1. & ibi Gregor. Lup. & Extrauag. antiquæ concertationi. de voto. & vltra supradictas canonicas pœnas pecunia quoque multantur, cap. 1. de cler. coniug. cap. decernimus cap. præsbyter. cap. præsbyterium. 28. dist.

Sed qua pœna punietur laicus qui vxore dimissa, sine iusto illius consensu, sacris fuit ordinibus insignitus: iure quidẽ nulla alia pœna reperitur diffinita, præter eam quæ dicta extrauaganti constitutione, quæ Ioann. est vigessimi secundi continetur, quæ quidem ea est, vt nec matrimonio soluto, in suscepto ordine ministrare, nec ad superiores ordines promoueri possit, nec aliquod ecclesiasticum beneficium obtinere valeat. Sed quia in illa constitutione non tam de tanti criminis debita punitione, quam de effectu sacrorum ordinum agitur, ne tam graue scelus inultum remaneat, in Hispania iustissime receptum est, vt huiusmodi crimen perpetrantes, easdem patiantur pęnas quas qui post sacri ordinis sumptionem vxorem ducunt, de quibus in hoc capite diseritur. Nec enim refert, an matrimonium antecedat vel sequatur, cum vtroque casu est matrimonij sacramento & cælibatui ordinis sacramenti, æqualis iniuria fiat: Et cum casus is contigisset in sacro inquisitionis senatu, reus suspensus fuit ab officijs

Laycus qui dimissa vxore sacris ordinibus fuit insignitus qua pœna plectendus sit.

ficijs & beneficijs ecclesiasticis,& pręter publicam pœnitentiam, qualis blasphemis iniungi solet, mulcta peccuniaria imposita in monasterium ad certum tempus similiter fuit detrusus, ita testatur D.Iacob.septima in Cath. insti.c.40.num.14.

Nec illud hoc loco accommodatissimum prætermitti debet, laicum etiam secundum matrimonium,viua coniuge,ab hæreticę prauitatis inquisitoribus posse puniri is ęquidem qui sic contrahit,perperam videtur sentire de sacramento matrimonij, & de eius vinculo, ita tenet Domi.& Fran.in capi.accusatus. §.sane.nunc.nume.6.de hæreti. in.6. Felin.in cap. ad abolendum in princi.de hęreti. Alphon.à Castro de iusta hęreti.puni.lib.1.cap. 1.Sũma Rosela in verbo, *Hæreticus*.nume.6.Ludo. Car. de hęreti.§.circa. secundum num.60. in fine Reper.inquisitorum in verbo,hæreticus in versi. ex quibus supra traditis. Conrad. Brunus de hæreti.lib.1.cap.2. Alberti. de agnoscend. assertioni. quęst.23. per totam. Iacob. septim.in enchi.titul.12.Ioan. Lup.in repeti. capit.per vestras de donati. inter vir.& vxor.§.12. numer. 25. Rojas.in tract.de hæreti.1. part. numer.540.D. Couarruu.in.4. Decreta 2.part. capit. 7.§.3. numer. 6.& est communis & verissima opinio quæ contradictorem non habet, & procedit nulla constituta differentia, an matrimonium publice, vel secrete, fuerit contractum,& opinio contraria egregie fuit confutata à Iacob. septim.in Catholi. inst. capi. 40. num.3.

Receptum tamen est inter doctores,crimen hoc grauissimum mixti esse fori,& ea ratione inter inquisitores Episcopum & iudicem secularem locum esse præuentioni,ita Abb.per text.ibi in cap.1.de offici.ordi.& in cap.cum haberet.numer.3.de eo qui duxit in matri.Alber.de agnoscend. assertioni quęst.23.num. 76.Couar. in d.§.3.num.6.

Et pœna quæ à iudicibus ecclesiasticis ordinarijs pro crimine isto imponitur, est publica ignominia, text.in cap.de benedicto. 32.quæstio.1.vbi glos. in verbo, & saluos. text. in cap. Episcopi. 26.quæst.1.capi.nuper de bigam. Abb.in dict.cap.cum haberet. nume.3.Frequentissima tamen horum regnorum praxis recepit huius criminis reos,ante portas Ecclesiæ in scala ignominiose collocari.

Nec desunt ex nostris, qui existiment pro crimine isto impositam esse excommunicationem quæ eo ipso incurritur, vt tenet Paul.Grill.in tract.de pœnis omnisa. coitus quæst.14. cuius opinio falsa est,vt manifestè apparet ex glo.in Clement. vni de consang.& affini. quam Card. Imol. & alij ibi sequuntur.

Ab inquisitoribus autem, hoc crimen perpetrantes fustibus cedi solent cum relegatione ad tempus,vt testatur Iacob.Septiman. in Catholi. institutionibus. capite. 4. numero. 1. in fine in enchi.tamen titul. 12. numer. 6.asseuerat, quod plebei flagellis cesi, ad trirremes condemnantur .Si vero nobiles fuerint, aliæ iustæ pœnę imponuntur, &, quod ad trirremes facienda sit cõdemna

demnatio, decretum fuit à supremis sacrę inquisitionis senatoribus, vt refert Rojas vbi supra numer.546.

Punitur deinde qui viuente prima coniuge aliam duxerit, pœna infamiæ. cap. nuper: de bigam. l. eum qui duas cum glo. C. de adulter. pœnaque stupri iniungitur. Pœna vero stupri est in personis honestis, amissio dimidiæ partis bonorum, in vilibus verberatio cum quinquenij relegatione tex. in. §. 2. Insti. de publi. iudi. Regia l. 2. titul. 19. part. 7. tradit Alexã. consil. 165. volum. 7. vbi Carol. Moli. in addi. ex quo sequitur lapsum fuisse Romanum sing. 531. asseuerantem, mortis pœnam contrahentibus secundas nuptias imponi. In his vero regnis in hoc crimine varię pœnæ pristinis temporibus impositæ fuerũt, vt videre licet in. l. fina. titul. 17. part. 7. & in. l. 2. titul. 7. libr. 4. fori, & in. l. 7. titul. 15. libr. 8. & in. l. 6. titu. 7. & in. l. 8. titul. fin. eodem lib. Nouissimè vero qui crimen hoc commisserit vltra id quod ignominiose per vias publicas trahendus est, mitti debet ad Regias trirremes per decem annorum tempus, vt probat. l. 8. titul. 2. lib. 8. ordin. noui quæ indistinctè practicatur nulla personarum constituta differentia, vt scribit D. Didac. Perez in. l. 3. in glos. 1. libr. 5. ordi. veteris. Quod tamen verum non censeo, sed quod cum nobilibus illius legis rigor moderetur, & ita praxis quæ vera est legum interpres recepit.

C *Per sententiam.* Vide glo. Antoni Ioan. de Imo. Abb. in capit. 1. de cleric. coniuga. Deci. consi. 166. D. Coua. in 4. Decretali. 2 par. cap. 6. §. 3. num. 4. Est quidem circa hoc communis doctorum sententia asseuerantium, clericum in maioribus ordinibus constitutum per matrimonialem contractum, non esse ipso iure beneficio priuatum sed priuandum esse. Secus vero si is clericus in minoribus ordinibus fuisset constitutus, quia ipso iure priuatus est & opinionem istam dicit tutiorem & in practica seruandam Benedictus de Capra in capit. 1. de clericis coniuga. vide quæ infra dicam in verbo, beneficia.

De hæresi. Vide Bermõ. Cho. in tracta. de publi. concub. pagi. 248. num. 4. Iacob. Septim. dict. cap. 40. nume. 12. qui censet hoc procedere, quocunque modo siue publicè, siue secretè, matrimonium fuerit contractum. D

Beneficia. Vide tex. optimum in cap. 1. de cleri. coniuga. Et istam opinionem magis communem esse testatur Ioseph. Mascar. in tracta. de probatio. volu. 1. conclusione. 182. numer. 6. Circa quam illud est consideratione dignissimum, quod licet clericus in minoribus ordinibus constitutus matrimonium contrahens: sit ipso iure beneficijs priuatus, is qui ob eam causam ea beneficia à Romano Pontifice impetrat præcisse tenetur probare matrimonium, nec sponsaliorũ probatio sufficeret, cum dubia probatio contra ipsum sit interpretanda, vt in. cap. in præsentia. de probati. de quo est celebratissimum cõsilium Anchar. 20. quem sequitur Mascar. d. conclus. 182. Procedit sanè dicta magis communis opinio etiam si matrimonium carnali copula minime fuerit E

rit consummatum, vt tenet glos. Ioann. Andr. Abb. Imo. Colecta. in cap.1.de cleri.coniuga.vbi Benedict.de Capra communem esse fatetur. Et locum obtinet quanuis vxor ante copullam religionem ingrediatur ex Abb. sententia in di.capit.1.auferi. ad Capell. Tholo.quæstione.239.

Clericus in minoribus pro cõtracto matrimonio omnibus Ecclesiasticis priuatur

Amittit etiam clericus in minoribus constitutus, per coniugalem contractum, regressus, accessus, atque alia quælibet iura, ad beneficia ecclesiastica ipse contrahenti competentia.glos.in ca.1.de cler.coniug.lib.6.versi.clericalis,quam sequuti sunt Paul. & Alexand.in.l.si à primo.ff.de lib. & post.Martin.Nauar.in capit.si quando excep.5.de rescrip.& opinionem istam communem esse fatetur D.Couarru.dict.§.3.num.5.vbi idem de ecclesiasticis pensionibus affirmat, de quo vide Hiero.Gigan.in tracta. de pensioni. quæstio.54.Et ea ratione vsus Romanæ curiæ iam pridem obtinuit vt per matrimonij contractum, pensiones vacēt etiam si simpliciter,nullo spirituali onere adiecto constitutæ fuerint, vt scribit Nauarr.in tratact.de oratione capit. 21.numero. 53. Præter quam, si à Romano Pontifici alicui layco, pro re gesta in Ecclesiæ vtilitatem constitutæ fuerint. Vel aliun de ex eius mente colligatur velle pensiones, ob matrimonium non extingui, vt refert Ioann. Baptista in tracta. de pēnsi.quæst. 30.

F *Sit nullum.* Vide Petrum de Ancharranus.consilio.34. numero.10.Ioannem. Andre.Ancharr. & doctores in capite.1.de cleric. coniug.libro.6. Aymonem, Crauet.in tract.de antiqui tempor.4. part.§.videamus folio.131. numero.14.Sebasti.Van. in tracta. nulli. titulo. quoties & intra quod tempus. nume. 60. Andr. Tiraquel.in tract.de vtroque retract. libr.1.§.26.glo.2.numer.9.Ioann. Staphi.in tracta. de liter. gratiæ & iustitiæ.folio.75.quam opinionem communem esse testatur Ferdi. Loazes de matrimonio Regis Angliæ dubio.11. numero.13. D. Couarru. dicto. §. 3. numero. 4. Grego.Lup. in.l.41. titulo.6.partit.1.in verbo. *El beneficio.* Ferdinand. Mencha.de testa.§. 22. numero. 64. Iuli. Clar.libro.5. recep.senten.§.final.quæstio.37.versiculo. clerici beneficiatus, & nouissime Didac. Perez in.l.1. titulo.1.libro.5.ordin. versicul. Item quia,folio.5. Quæ consuetudine recepta est vt fatetur Petrus Rebuff.in tracta.de pacifi. possessor, numero. 187.in quo cauendum est ab Imo. qui contrarium tenuit in Clemen.gratiæ de rescrip. Loazes in rep.l.filius familias numero.285.ff.de leg.1. Et secundum hanc receptam sententiam sępissime Rota Romana iudicauit, vt testatur Flami.Parisius.1. part. de resigna. benefi. libro.1. in princ. numero.15. Quam quidem communem & receptam sententiam admittit Deci. con. 166. quando ignoranter matrimonium contractum est, secus si scienter, quia hoc casu (vt ille inquit) non priuatur qui sic contraxit ipso iure. Sed Decium merito reprehendit insignis Greg.vbi paulo ante allegaui, esset quidem omni iuri & rationi contrarium, vt magis peccans, melioris esset conditionis, quam qui leuius delinquit.

G *Sua beneficia.* Adde quod opinionem istam tenuerunt. Ioann. And. Cardi. Anchar. Imo. in capite Ioannes de cleri. coniuga. Hen. in capite. diuersis. eo titul. quorum opinionem communem esse testatur, Couarru. vbi supra. nume. 4. quam ipse sequitur contra Rotam & Staphy. ab autore nostro allegatos, quorum opinio procedere potest, quando clericus minoris ordinis beneficia ecclesiastica obtinens, cum impubere contraxit per verba de presenti, ignorans forte eam impuberem esse, quia tunc beneficio priuatur, non aliter quam si cum pubere contraxisset, cum qua foret canonicum impedimentum, consanguinitatis vel affinitatis. Si autem sciebat eam esse impuberem, tunc procedit communis opinio. Qua distinctione, has contrarias opiniones componit Ferdi. Mench. de testamen. dict. §. 22. numer. 47

Monialibus.

CAPVT. LXXXI.

1 *Clericus monialem carnaliter cognoscens, in vno instanti tria delicta committit: sacrilegium, adulterium & incestum.*

2 *Clericus monialem cognoscẽs, qua pœna debeat puniri.*

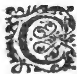

Clericus tale facinus perpetrans Sponsam Christi corrumpit, & committit tria peccata: [1] sacrilegium, adulterium & incestum, quo ad accusationẽ, quia de omnibus his potest accusari, vt per gloss. nota. in capitu. Virginibus. 27. quæstio. 1. quam sequitur Abb. in capit. At si clerici. de iudic. columna. 12. & in capite penulti. 3. nota de purga. cano. & in capitu. monasteria. in fin. & in capitu. vt clericorum. numero. 6. de vita & honestate clericorum, cuius pœna est vt deponatur, [b] ex dispositione text. in capitul. Si quis Episcopus. 27. quæstio. 1. ab officio & beneficio, vt per glossam primam, dum allegat, capitulo. Si quis sacerdos. Et vide Ana. consil. 1. columna. 2. versic. Secundo quod fama. vbi per dictum capitul. Si quis Episcopus. tenet quod istud delictum est de maioribus merẽtibus perpetuam depositionem, dato quod talis fornicatio cum moniali non sit notorie scandalosa, vel diu continuata, & dicit hoc ita declarare pulchre Anton. in dicto capitulo. At si clerici. Et vide Hyppoli. in repetit. l. Vnicæ. C. de rapt. virginum numero. 41. vbi tenet quod clericus in hoc delinquens debet priuari officio suo, & detrudi in monasterium, per text. in capite. Si qua monacharum. 27. quæstion. 1. & per dictum capitulũ. Si quis, per quem textum, vide quod dicit Abb. in capitulo, clericus, numero. 2. de vita & honestate clericorum. Et vide Paul. Grillandi in tracta. de pœnis omnifariam coitus, in. 1. quęstio. circa finem. versicul. Secundo vero casu, vbi per eadem iura dicit, quod clericus cuiuscunque gradus vel dignitatis deponitur, propter hoc delictum ab omni ordine sacro, & priuatur omnibus beneficijs, & detruditur in arctum monas-

monasterium ad agendam perpetuam pœnitentiam, quem vide prius per duas colum. pręcedentes declarantẽ, quomodo in hoc crimine quatuor crimina committantur, & an posit reus de vno quoque pariter accusari & puniri: & quę vtilitas resultet, quod quis posit accusari & puniri de pluribus delictis differentibus specie, & descendentibus ex eodem facto. Cardina. tamen de Turrecremata in dict. cap. Si quis Episcopus, dicit, quod tunc propter hoc deponatur clericus quando in notitiam populi deuenerit, alias secus, per id quod notatur in capit. Non debet. 30. quæst. 1. Et dicit hoc velle gloss. ibi positam in eo capi. Si quis Episcopus. Quę tamen si bene cõsideretur, non probat: quia nihil aliud dicit, nisi allegaret. Si quis 30. quęstion. 1. & ideo contrarium credo verum, cum dict. capi. Si quis Episcopus, simpliciter imponat pęnam depositionis, & delictum in se tam graue sit, in quo tria, vt prędiximus, cõmittũtur delicta. Et hoc videtur velle Ioan. de Anan. vbi supra, referendo Anton. Nec obstat quod dicitur in dicto capitulo. Nõ debet, quia cum ille text. imponat pœnam delicto lõge diuerso, & quod est grauius in cõsideratione populi, quam in se ipso, videlicet quod clericus commisceatur mulieribus, quæ ei peccata confessę sunt, nimirum si considerat, an populus id intellexerit. Notum est enim quod ex cõfessione non contrahitur cognatio spiritualis, & sic non potest dici incestus, & si confitens fœmina non est nupta, nec virgo, nõ est adulterium, nec stuprum, est igitur sola fornicatio qualificata, tanto grauior, quanto maius scandalum affert in populo. Abhorret namque populus simile facinus, & merito: quia si nõ sic punirentur in hoc delinquẽtes, difficillime præstarent homines licentiam filiabus, seu consanguineis accedendi ad sacramentum pęnitentiæ: Vel potest aliter intelligi text. ille, vt in ca. sequen. tractabimus, vbi examinatur materia illius. Vnde concludendo in hoc delicto sacerdotem conuictum de accessu ad monialem, nullo discrimine habito deponendum censeo, & deponerem si casus se offerret, & in monasterium seu carcerem ad tempus aliquod, iuxta personæ qualitatem, & delicti continuationem, & populi notitiam commensurandum detruderem.

TRia peccata. Vide Abb. in capite. final. numero. 6. de immu. Ecclesi. & in capite. pen. nota. 3. de purga. canon. Ioã. de Selua in tracta. de benefic. 3. parte. quæstio. 3. numero. 6. Montal. in. l. 4. titu. 10. libro. 4. fori. Gregor. in. l. 1. titulo. 19. parte. 7. in verbo, *Religiosas*, quam opinionem sequuti sunt omnes, vt per Decium consi. 338. numero. 1 & consilio. 611. numero. 2. eandẽ fatetur esse communem sententiam doctissimus Iacobus Menoch. de arbi. iudi. quęstioni. libro. 2. centu. 4. casu. 389. numero. 23. decisio. Peda. 103. eamque sequitur Didacus Perez. in. l. 5. titulo. 15. libro. 8. ordinamen. Paul. Grillel. in tracta. de pœnis omnisa.

A *Habẽs carnalẽ copulam cum moniali, multis criminibus illaqueatur.*

omnisa.coitus.quæst.1. num.10. qui dicit, quatuor scelera committi sacrilegium,incestũ, ad ulterium,& stuprum, & vide Regiam legem.7.tit.20. lib.8.ordi. noui.asseuerantem cum moniali incestũ ex carnali coitu committi.

Sed an clericus possit,de vno quoque istorum criminum accusari, pariterque puniri, & pœna ex vno sequuta,alterum non impediat,ac si ex diuersis factis, cũ diuersis personis facta fuisset, vide glo.not.in cap.virginibus.27 quæst.1.quæ in ea est sentẽtia, vt censeat,quod supradicta dicuntur plura crimina nomine tãtũ, non autem effectualiter in substantia, & ea ratione licet respectu accusationis sint diuersa,quo ad actum punitionis vnum est, quia in veritate non fuit nisi vnicum factum,licet propter tanti sceleris qualitates, grauior pœna iniungenda sit,quam pro quolibet dictorum quatuor delictorum de quo vide Bartho.in.l. senatus.ff.de accus. & in.l. qui de crimine.C.de accusa.Paul.Gril. d.q.1.num.12.

Deponatur. Vide Regiã.l.6.tit. 18.p.1.Bermond.Cho.in ti.depubli.cõcu.rub. de sacrilegio pag. 67.D.Coua.in Cle.si furiosus.in initio.2.p.num.8.de homi. Petr. Dueñ.reg.& Fall.reg.101.D. Perez in d.l.5.la.Men.de arb. iud. q̃li.2.cẽt.4.casu.360.nu.57

Laicus huius capitis delictũ cõmittens, quibus pœnis ab ecclesiastico iudice sit plectendus.

Laicus vero in foro canonico propter crimẽ hoc excõmunicatur ca.si quis Episcopus.c.si qua 37.q.1.d.Regia.l.6.ibi. *E si fuere lego deuenle descomulgar*. Et in animæ iudicio ad simplicẽ sacerdotem,huius criminis absolutio non spectat,sed ad Episcopũ iuxta glo.sententiam in c.si Epis.de pœn.& remiss.li.6.In foro vero sęculari, laicus qui crimen hoc perpetrauerit,pœna vltimi supplicij plectendus est, bonaque sua monasterio sunt adiudicãda. Monialis vero ipsa huius criminis rea,à suo monasterio extrahenda est, & in alio recludi debet,vt diligentius seruetur, ne forte deinceps in tale scelus incidat.tex.in.§.pẽ.in auth.de sanctissimis Episc.coll.9. ca.si quis rapuerit.27.quæst.1.vide tamen Regiam.l.2.titu.19.p.7. quæ simplicem coitum cum moniali,nõ pœna mortis,sed pœna simplicis stupri puniendum esse sanciuit. Nec nõ de iure Regio qui sic delinquit pœna medietatis bonorum Regio fisco applicãdorum multatur.l.7.tit.20.libr. 8. ordi. noui.

Mediolani vero legibus,& Papiæ statutis,qui grauissimũ crimen hoc perpetrauerint pœna mortis puniuntur, vt refert Iacob.Menoch. de arb.iudi. quæstioni.lib.2.centuria.4.casũ.384. num. Idem etiam communiter statutum est priuatis constitutionibus,& statutis Italiæ vt refert Hyppoli.in.l.vni.numer.4.& sequẽt.C.de rap.virgi.Iuli.Clar.in practi.crimi.§.fornicatio. versi. cũ moniali. Antiquitus vero Vestales quæ Dijs virginitatẽ vouerãt,istius criminis reæ, virgis cædebantur,fere vsq; ad necẽ deinde viuas defodi,lege sancitũ fuit. Vt memorię protulit Põponius Letus de sacerdotio Rom. vbi de Vestalibus agit Plutar. prob.96. Et multa de supplicijs harum Vestaliũ lectu non indigna scribit

Vestales libidini vacãtes quibus pœnis plectebantur.

Liui.

Liui.lib.2.4.8.decad. 1.& Decada.4.Dioni. Halicarna. libro.8. &.9.Plini.Iunior. libro. 4. epistol. Et de hac pœna meminit Iuuenalis Satyr.4. dum.ait.

Nemo malus felix minime corruptor & idem.

Incestus,cum quo nuper vittata iacebat.

Sanguine ad hunc viuo terram subitura sacerdos.

Imo tanta in his religio obseruabatur,quod Minutia Vestalis virgo propter mundiorem iusto cultum libidinis fuit suspecta viuaque defosa,vt refert Liuius lib.8.primæ Deca.

C *Contrarium credo verum*. Adde quod hanc authoris opinionem contra Card.à Turrecre. in d.c. si quis Episcopus,sequitur.Gregorius.in dict.l.6.in verbo. *Deponer.*

Spiritualibus filiabus se commiscẽtes.

CAPVT. LXXXII.

1 *Clericus propter crimen incestus qua pœna puniendus sit.*

2 *Pœna depositionis an puniẽdus sit clericus,qui carnaliter cognouerit illam,quã tenuit in sacramento confirmationis.*

3 *Proprius sacerdos,qui filiã suæ parochiæ,nullo vinculo spirituali coniunctã,carnaliter cognouerit, non est deponendus, quamuis seuerè sit puniẽdus.*

4 *Clericus,qui cognouit suam cõmatrem, depositionẽ meretur.*

SAcerdos,qui cũ filiabus spiritualibus fornicatur grauiter adulteriũ cõmittit, & qui malum exẽplũ dant hominibus, ab omni officio deponuntur,a & peregrinando per duodecim annos pœnitere debent, & tandem ad monasterium vadunt vbi per totum tempus vitę Deo seruiẽt.ita disponit text.in c. Si quis sacerdos.30.q.1.& licet ille text.videatur loqui de filia spirituali simpliciter,idẽ est si fornicatur cũ ea,quæ propter sacramẽtũ pœnitentiæ fuit filia spiritualis effecta,vt probatur in c.Omnes,qui est text.præcedens dict. c.Si quis,qui dicit omnes, quos in pœnitentia accipimus,ita filij nostri sunt,vt in baptismate suscepti.& subdit,quod qui hoc scelus perpetrauerit,non solum dignitatis honorem amittat, verũ etiam vsque ad exitum vitæ suæ iugo pœnitentiæ se subdat,quod glo.ibi finalis intelligit de pœnitentia interiori.Sed postea text. in capit.fin.eadem cau.& quæst. dicit quod presbyter, qui cum mulieribus, quæ ei fuerint sua peccata confessæ,se commiscuerit,sic pœniteat quomodo de filia spiritali,& declarat quod pœniteat duodecim annos,& quod deponatur,in quo videtur declarare tex.in dicto.capit. Omnes. dum determinat tempus pœnitẽtiæ, & quod amissio dignitatis, de qua ibi fit depositio.Addit tamẽ verba quædam quæ nimium restringunt pœnam huius delicti,videlicet si in consciẽtia populi deuenerit,quod ego intelligo,id est si hoc testibus probatũ fue-

fuerit, satis enim in notitiam populi venit delictum, quod testibus comprobatur, quasi velit tex. mitiori pœna puniendũ sacerdotem, quando hoc delictum in occulto reuelatur superiori. Vnde ego conuictum clericum de hoc delicto, indistincte deponerem, imo & tempestate hac, carceri alicui per aliquos & nõ paucos annos manciparem.

Oportet namq; in his diebus, quibus (peccatis nostris id promerentibus) admirabile hoc sacramentum pęnitentiæ, spiritualium omnium infirmitatum singularis & vnica medicina, ab hęreticis impugnari, ac euerti curatur, sacerdotes in hoc delinquentes acriter puniri, ne ex eorum delictis ansa præstetur hæreticis, ne refrigescente charitate ac timore Dei, occasio detur maritis ac patribus vxores, ac filias ab hoc sacramento retrahendi: & vt rarius ad illud accedãt, procurãdi. Quo zelo religionis & honestatis accensus bonæ memoriæ præsul ille dignissimus Ioannes Matthæus Episcopus Veronensis, scelus hoc tanquam grauissimum graui animaduersione puniendum statuit, cuius ciuitatem & diœcesim dum ego transirem, Concilij Tridentini gratia in Italiam accersitus, multa mihi admiranda eius opera, & omni imitatione digna, & quæ pastorum illorum sanctorũ, quos antiquitus habuit ecclesia, dum fœlix erat, sanctitatem redolebant, relata sunt. Ille inquam bonus Episcopus in titulo. 9. capite. 3. suarum constitu. ita disposuit. Si quis cum ea, cuius cõfessionem audiuit, quicquã in honeste turpiterue egerit, aut eius pudicitiam attentaberit, aut eam ad lasciua & in honesta perpetranda suaserit, si non est deuentum ad actum, temporanea pęna acriter puniatur. Si vero ad actum turpitudinis deuentum est, beneficijs officijsque eo ipsum suspensum priuatum perpetuisque addictũ vinculis volumus & declaramus.

2 Et eadem depositionis pœna puniendum crederem clericũ cognoscentem illam quam tenuit in sacramento confirmationis, cũ eodem modo sit effecta eius spiritualis filia, & ideo cognatio contracta ex tali sacramento impedit matrimonium, & dirimit contractum, vt in capite. 1. §. final. de cogna. spiri. in. 6. quia textu. in dict. capit. Si quis in distincte loquitur de filia spirituali. Fateor tamen quod cum hoc delictum non sit, ita graue in oculis hominum, nec in eo adsit inconueniens quod in casu præcedenti descripsimus, in alijs pœnis vltra depositionem iniungendis, mitior poterit esse iudex. Et quod sacerdos cognoscens filiã spiritualem deponatur, notat Abb. in ca. final. de purg. can. & tenet etiam Ioann. de Ana. per supra dicta iura, in capite. Cum dilectus, de accusat. columna. 2. & in capite. Significauit, de adul. columna. penulti. Felinus. in capite. At si clerici in princi. column. fin. de iudi. & ibi etiam hoc sequitur Decius column. 12 versi. Secundo limitatur. Et sequitur hoc etiam Ioann. de Selua, in tract. de beneficio, in. 3. parte. in quæst. 3. in fin. Et aduerte 3
quod filia dicitur, quę sit de parochia eius, vt ponit idem Decius ibi,

ibi, allegando Abbas. vbi supra. Et sequitur etiam Ioan. de Selua vbi supra. Crederem tamé quod licet vera sit hęc cóclusio Doct. istorum quod si sacerdos cognosceret filiam parochiæ suæ nullo alio sibi vinculo spirituali cóiúctam, quod nó propter hoc esset deponendus, sicut in alijs pręcedentibus casibus, cum esset magna extésio iurium pęnaliú, & est nó minima disparitas delictorú quanuis tale facinus cómittens non leuiter puniendus est, de cuius quidem delicti grauitate nos omnes pręsules idem, bonus vero nihil admonuit, dum in supra dicto tit. 9. cap. 2. in cómittétem illud ita seuere sub hisce verbis insurgit sacerdotem illum, qui se cum parochiana sua commiscuerit, in 25. ducatos condemnamus eum perpetuo ab exercitio curæ suspendentes, postquá per annum in carceribus corpus suú ieiunijs & abstinentijs maceraturus permanserit, & à ciuitate, & diœcesi per decenniú sit exul.
A Anauté eadem pœna puniatur, qui cognouit commatrem suam videtur quod sic per supra dicta, & quia magis est abstinendum à cognatione spirituali, quam carnali, quia à venerabiliori parte
b procedit,[b] vt notat Abb. in dict. cap. fina. colum. penul. de purga. cano. Vnde dicit ipse quod nunquam legitur ecclesiam Romanam dispensasse in cognatione spirituali. Cum enim pęna incestus sit depositio, vt infra habes in parte incestus, à fortiori erit in hoc casu, & simili, vbi quis cognoscit cognatá spiritualem, & pręcipue quia delicta huiuscemodi etiam in opinione populi grauia iudicantur: & hoc de commatre videtur tenere. Felin. in dict. cap. At si clerici colu. fina. de iudi. facit etiã in huius opinionis fauorem. l. 13. titulo. 2. partita. 4. quæ enumerat inter exempla incestus, quod quis coit cum commatre sua.

DEponatur. Vide Abb. in capite. vltim. de purg. cano. Anani. in capite. cum dilectus de accusat. Felin. in capite ad si clerici. numer. 15. vbi Deci. nume. 36. de iudi. Berm. Cho. de pub. concub. Rubrica de incestu. nu. 3. Mar. Nauarr. consi. 1. ti. de hęre. multis rationibus probãtem minime potuisse inquisitores hęretice prabitatis cognoscere contra quendam religiosum, qui carnaliter cognouit duas mulieres quas in sacra confessione audiuit. A

Clerici qui in sacris confessionibus, mulieres ad libidinẽ prouocauerit ab inquisitoribus puniri possunt.

Hodie vero in tanti criminis detestationem, egregia nouissima constitutione decretum est, quod cótra clericos qui in sacris cófessionibus, mulieres ad carnale cómertiú prouocauerint, hæreticæ prabitatis inquisitores seuere procedant, & iustissime sane: cum male de Sanctissimo sacramento pœnitentiæ sentire videantur, eo abutentes: nam cum medela spiritualis sit, venenum tamen nefandum ad perpetuam mortem eo præparare contendunt, & ita scio obseruari, in sacrosanctę inquisitionis incorruptissimis tribunalibus. Idem fortiori ratione procedit quãdo sacer dos, vel religiosus virum aliquem ad nefandam venerem prouocat, quod in casu grauissimo receptum fuisse scio.

Procedit. Adde quod hûc respicit quod voluit glo. celeberrima in c. Pytacum in verbo, multo magis. 30.q.3. quæ asseuerat argumento illius patrem spiritualem magis diligendum quam carnalem, quam dicit esse sing. Barb. in. l. 2. colum. 7. ff. de verb. obliga. & in rep. l. cum accutissimi. colu. 117. C. de fidei commi. licet huic sit affinis & alia glo. in capit. qui dormierit. 27. q. 2. tradens affinitatem spiritualem maiorem esse quam carnalem. Præterea etiam dicit alibi gloss. in ca. aut factam in verbo, parentem de pęniten. distinct. 1. non minus puniẽdum esse, qui interimit parentem spiritualem, quã qui carnalem, quam sequitur Alexand. in addi. ad Barth. in. l. Diuus vbi Hyppol. de Marsi. in fine. ff. de parri. & hanc opinionem Abb. quam hic adducit author in specie sequutus fuit Decius. consil. 462. colum. 1. & in cap. ad si clerici. num. 38. de iudi.

Stupri.

CAPIT. LXXXIII.

1 *Traditur germana stupri difinitio*
2 *Clericus virginẽ stuprans, est deponendus.*
3 *Vi corrũpens virginem grauiori pœna est puniẽdus quã si sponte eam cognouisset.*
4 *Clericus, qui corrupit & deflorauit virginẽ sponté, & sic ea volente & consentiente an teneatur aliqua pœna.*
5 *Deflorans virginem voluntariã non tenetur ei in animæ iudicio satisfacere.*
6 *Voluntas corruptæ virginis patri non præiudicat.*
7 *Clericus an á dotis præstatione liberetur si probauerit quod mulier ab eo corrupta inuenit virum eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset virgo.*
8 *Iudex qualiter debeat arbitrari dotis æstimationem corruptæ virgini præstandam.*
9 *Remisso puellæ an clericũ à dotis solutione liberet.*
10 *Clericus, qui mulierẽ grauidã sine virginitatis tamẽ corruptione effecerit, an ordinaria huius criminis pœna sit puniẽdus*

Tuprum proprie est virginũ illicita defloratio, sic enim diffinit tex. in c. Lex. illa. 36. quęstio. 1. licet alias stuprũ aliquãdo cóprehẽdat alia crimina, vt dicit glo. ibi, in verbo proprię, & gloss. in capitul. Nemo. 32. quæstion. 4. in verbo, stuprum, & clericus virginẽ stuprans deponitur, notat Abb. in capite. At si clerici colum. 12. de iudi. allegat tex. in capite. Si quis clericus. 81. distinctio. & in capit. Lator. 2. quæstion. 7. Illi tamen text. non disponunt in stupro cómisso cum virgine, vt ex eis patet: & quod istud delictum sit depositione dignum, placuit eidem Abb. in cap. 2. de adulter. qui etiam credit clericum posse cogi ad dotandam virginem ab eo corruptam, & refert etiã idẽ Abb. ibi Ioann. Andr. referentẽ magistrũ suũ, qui dicebat quod in hoc casu, cum clericus nó possit ducere eam in vxorem, deberet corporaliter fustigari. Et quod pœna stupri in clerico sit de

a depositio,a est communis opinio secundũ Paul. Grillãdi, in tract. de pœnis omnifariam coitus, in cap. Septimo videndum, qui etiam sequitur doctrinã Abb. in cap. vt clericorum. de vit. & hone. cleri. vbi tenet quod iudex ecclesiasticus potest imponere pœnam pecuniariam clerico pro arbitrio suo, vltra alias pœnas spirituales, quando illæ non sufficerent, quia illas non timeret, quas si non solueret, luet in corpus, quia non sufficit dotare mulierem stupratam, nam vltra dotem tenetur soluere pecuniariã, vel corporalem pęnam secundũ eum post Abb. in cap. 2. nume. 3. de adult. Vnũ autem in hoc cri-

3 minie ego opinor obseruandũ, quod cum iura Cæsarea grauiori pęnæ subijciant vi corrumpẽtem virginem, quam spontaneè, ac illum sine temporis pręfinitione puniãt, vt in. §. item lex Iulia, de adulterijs, iuncto. §. Item lex Iulia, de vi. versicu. Sin autem per vim. institu. de publi. iudi. & in. l. mariti. §. fin. ff. de adult. ꝙ eodem modo iudex ecclesiasticus sæuerius punire debebit vi perpetrantem tale facinus, vt sic vltra depositionem in arctũ monasterium vel carcerem trudat

4 delinquentem. Et pro pleniori declaratione huius capituli opere precium est de aliquibus quæstionibus dubitare. Et primo quid si clericus de stupro virginis accusatus exciperet & probaret aperte ipsam sponte cõsensisse, puta si testes iurant eam atraxisse illum ad concubitum, veniẽdo sæpius ad lectum eius, eo repellente illam, vel aliud simile. In qua quęstione videtur dicendũ quod non obstante puellæ consensu, propter stuprum puniri debeat clericus, & ad præstationem dotis condemnari,[b] per id quod no- b tat Ioann. de Ana. in dict. capi. 1. de adult. in. 1. notabili. vbi post Docto. dicit quod licet virgo nõ sit seducta, sed illa sponte acquieuit, adhuc habet locum dispositio illius text. quia virgo præsumitur seducta & decepta, per tex. notabilem in dict. l. circa. fi. C. de rapto. virg. qui disponit quod pœna eius habeat locum siue volentibus siue nolentibus virginibus illud facinus perpetretur. Ex ratione, quia hoc ipsũ velle mulierum ab insidijs nequissimis hominis, qui meditatur rapinam inducitur. Sed salua eius & doctorũ authoritate, nõ videtur sua conclusio procedere saltem ex suis fundamentis. Primo qua ratio eorum non cõcludit. Virgo præsumitur seducta & decepta, ergo etiam si ipsa spõte se obtulit, procedat pœna illius tex. quia illa ratio procedit quando sumus in dubio, sed quãdo constat de voluntate sine seductione, aliter videretur dicendum. Secunda non obstat tex. in d. l. 1. quia non sequitur: pœna contra raptores, de qua ibi procedit etiam volentibus virginibus, ergo eodem modo procedat pœna de qua in d. cap. 1. qui tex. loquitur per verbum seduxerit, quod debet aliquid operari. Facit etiam quod tex. in ca. 2. eod. titul. de adult. in quo imponitur pœna cõmittenti stuprum dicit, virginem stupro decepit. Vnde videtur in hoc (saluo meliori iudicio) dicendum quod à pœna stupri criminali imponenda cle-

rico non excusetur, etiam proba ta puellæ: non enim voluntas cõ socij criminis debet excusare à pœna delicti, quando culpa illius non consistit in sola violentia actus, sed in reprobatione ipsius quantumuis voluntarij quã uis operari debeat vt non tanquam violentus stuprator puniatur. Quantum autem ad præstationem dotis videtur dicẽdum, quod clericus probata vera voluntate puellæ, sine seductione
c non debeat condemnari, c potuit enim puella in hoc sibi præiudicare, vt voluntarie & non seducta hoc patiendo, perderet ius petendæ dotis, quod voluit Astensis in summa, li. 2. ti. 46. in ca. incipienti. Sequitur videre de tertio, allegando Rodonensem, dum dicit quod si defloret quis voluntariam, nõ tenetur. Ad cu
5 ius etiam confirmationem bene facit sententia Guilielmi, quẽ refert Floren. in. 2. part. titul. 5. capitul. 6. §. 1. quod si quis deflorat virginem voluntariam, nõ tenetur ei satisfacere in foro conscientiæ, quod etiam notat Syluest. in verbo, luxuria, in versic. Quinto quæritur, & Tabien. in verbo, restitutio in. §. 22. incip. quidem eo. Et allegat vterque Bonauenturam hoc tenentem. Vnde videtur quod sicut talis clericus in foro conscientiæ est liber à præstatione dotis ex sententia dictorum Doctorum, sic & eodem modo videtur absoluendus in foro contentioso per Iudicem ecclesiasticum, quem decet semper sequi veritatem. Sed quanuis ista conclusio possit sustineri, multum debent iudices aduertere antequam illã ad praxim adducant in isto casu propter difficultatem sufficiẽtis probationis, quæ in hoc requirenda est, vt vere cõstet virginẽ non seductam, sed voluntarie fuisse defloratam, & facile possent decipi per stuprantẽ clericum in probatione voluntatis. Vnum tamẽ 6
in hoc videtur esse sine dubio: quod licet voluntas puellæ liberaret clericum, hoc esset solũ verum, quantum ad ius quod alias haberet, non tamen liberaretur ab hoc quod si pater virginis accusaret clericũ de stupro, debeatur illi æstimatio damni sibi prouenientis, quia maiori eget pecunia ad dotandũ eam, & etiam iniuriæ quæ sibi illata est: quod firmat Floren. vbi supra, sic limitãdo prædictam conclusionẽ, hoc tamen & pater perderet, si etiam ipse de lenocinio vel cõsensu cõuinceretur. Ex quibus etiam inferri potest quod si de precio stupri conuentum esset cum virgine, vel parentibus, quod tunc sola pretij præstatione liberaretur ab onere dotandi accusatus ab eo, cum quo cõuentionem facit, dum tamen conuentio solius filię parentibus non noceat, nec conuersio. Secundo quæro quid si clericus in sui defensionem ex 7
ciperet ac probaret, quod post corruptionẽ mulier inuenit virũ eiusdem conditionis & qualitatis ac si esset virgo: & in hoc credo, ꝙ licet posit damnari clericus propter stuprũ (nisi cõditio mariti processum & pœnã publicam impediret) nihilominus absoluendus esset à præstatione dotis, d cum illa in hoc nõ esset pas- d
sa damnum. Si tamen propter stuprum nupsit viro deterioris conditionis,

ditionis,tunc crederem arbitrio
iudicis esse satisfaciendum ei,cũ
cõstet eam pati damnum ex in-
ęqualitate mariti,puta si propter
hoc virum pauperiorem sortita
est à quo debiliora alimenta re-
cipit,imo si nõ pauperiorem,sed
ignobiliorem virum sortiretur,
adhuc crederem esse satisfacien-
dum sibi,quia vere passa est dam
num in honore,qui maiori pre-
8 tio haberi solet quã diuitiæ. Ter
tio quæro, qualiter iudex arbi-
trabitur dotis æstimationẽ, e in
e hac materia præstãdã. Et in hoc
distinguo, quod si pater puellæ
pauper est, clericus damnabitur
ad integram dotẽ puellæ,in quo
considerãda est consuetudo lo-
ci,videlicet quantum solet in do
tem dari puellæ similis conditio
nis,& defloratæ: considerabun-
tur etiam facultates clerici con-
demnandi,vt probatur in.d.cap.
1.iuncta glo.fin.Si vero pater il-
lius diues est,non videtur conue
niens,quod ex stupro clerici ip-
se lucretur totam dotẽ filiæ suæ,
& sic quod integrã habeat à cle
rico,sed quod clericus soluat ar-
bitrio iudicis illud plus quod pa
ter estconsumpturus in maritan
do filiam, eo quod est deflorata,
quia in hoc videtur pati damnũ,
& quod videbitur iudici soluen
dum ratione iniurię sibi illatę,si
hoc petierit. Et ex pręd ictis vi-
detur posse inferri,quod si puel-
la esset parentibus orbata & di-
ues, vel si ipsis superstitibus, &
pauperibus existentibus, ipsa a-
liunde haberet sufficientem do-
tem,quod tunc clericus non te-
f neretur ad totam dotem,[f] sed ad
illud quod plus est secũ in dotẽ
9 datura propter deflorationem.

Quarto quęro,an liberari possit
clericus à præstatione dotis,si iu
dici ostendat,vel probet libera-
tionem,vel remissionem eius fa
ctam ab ipsa puella?In quo vide
tur dicendum quod sic quia cũ
hoc sit in eius fauorem statutum
potest illi renuntiare,& sic cleri
cum liberare, si sui iuris est,quia
patre inuito ad quempertinet fi-
liam dotare hoc clerico non suf
fragabitur. Debent tamen iudi- 10
ces in hoc esse cauti vt videant,
ne liberatio illa facta clerico sit
à puella metu aut dolo exorta,
vt posset facile contingere.Item
etiã ne sit facta ab ea vt liberius
posset luxuriari non nubendo:
quia tunc decẽs videretur, vt e-
tiam ipsa nolente clericus dam-
naretur ad dotẽ, & illa per iudi-
cem suaderetur ad matrimoniũ,
& saltẽ iudex faceret,quod pos-
set.Pręterea & quinto libet,& si
rarissimam,possibilem tamen,&
aliquoties contingentem moue
re quæstionem, videlicet quid si
mulier, vel mulieris pater con-
queratur de clerico,quod ipsam
sine violationepudoris pręgnan
tem effecerit, & petat clericum
de stupro puniri, & ad præsta-
tionem dotis compelli: cum ne-
cesse sit adueniente partu virgi-
nitatẽ amittere:an clericus pos-
sit de stupro damnari,& condẽ-
nari ad dotem. Pro cuius quæs-
tionis decisione,si sequamur iu
ra in quibus cauetur quod delin
quens, & faciens rem illicitam
punitur non solum de actu illici
to,sed & de eo quod præter eius
intentionem fuit sequutũ, vt in
l.1.§.ex incẽdio.ff.de incen. rui.
naufr.& in.l.Si quis aliquid.§.a-
bortionis.ff.de pęn.,& in.l.quo
niam

niã multa.C.ad l.Iuliam. de vi. pub. & in.l.3.§. adiecto. ff.ad.l. Corne.de ficar.& in cap.fina.de homi.in.6. Videtur dicendum quod iste nõ solum damnabitur pœna stupri,sed condemnabitur ad præstationem dotis,præcipue quia debuerat cogitare cum ad virginem accessit, hoc posse cõtingere,& difficulter posset probare quod eius intentio nõ fuit quod virgo corrumperetur, nec quod eius extraordinaria pollutione virgo pregnãs efficeretur, imo potius contra ipsum præsumendum est,quod non propter eius temperantiam, sed propter virginis resistentiam stupri actũ non consumauit. Fateor tamen quod pœna imponẽda in hoc casu propter stuprum cum à principio non fuerit cõsummatum, mitior esse debebit, etiam si mulier violenter oppressa vel seducta probaretur. Quod autem virgo concipere possit salua virginitate absque miraculo, scribit beatus Thomas in quodlibeto. 6.art.18.

A *Clericus propter stupri crimẽ deponitur*

S*It depositio.* Adde quod hãc opinionem communem esse fatetur Bermon Cho. in tract.de publi. concub. Rubri. de stupro.numero.18.folio.104. Practi.Conrad. folio. 389. Iuli. Clar.libro.5.recep.senten.§. stuprum.versi.sed quæro, Iacob Menoch.de arbi.iud.quæst. libro.2. cent.3.casu.288.numero.5.Et vltra depositionem puniri potest pecuniaria pœna arbitrio sui iudicis.Abb.in capite. vt clericorum.de vita & honest. clericor. sequitur Paul.Gril.in tracta. de pœnis omni.coitus.quæstion.7. numero.3.Paul. Lancellotus in insti.cano. titulo. de adulter.§. eadem. Nec ab hac pœna clericus excusabitur,si virgo se obtulerit ei sponte, non enim voluntas socij criminis,iustam excusationem præstat,quando culpa illius non consistit in sola volũtate,sed in actus reprobatione. ita Bermon.in d.nu.18.& tenet noster author infra num.4.

Clericus qui immaturam virginẽ stuprauerit ordinaria pœna criminis nõ punitur.

Hæc vero pœna solum infligenda est contra clericum, qui virginem maturam stuprauerit, quia hęc vere virginitatem perdit,& delictũ stupri perfecte cõmittitur,in virgine vero non dũ viri potente,diuersum est iudicãdum,quia ex quo corrumpi non potuit,nec virginitatem amittere dicitur,ideoque arbitraria pęna puniendus est,ita singulariter scribit Iacob. Menochi de arbitr.iudi.quæstio.libro. 2.centu.3. casu.294.nu.6.quo loco scribit casum istum contigisse anno. 1556. Papiæ mense Maij contra quendam presbyterum, qui fuit accusatus coram Episcopo Papiensi,quod puellam octo annorum nixus erat carnaliter cognoscere,cuius causæ doctissimus Menochius patronus fuit.

Clericus carnaliter viduã cognoscens pœna depositionis plectẽdus nõ est.

Et nota,quod hæc pęna depositionis,solũ imponitur pro stupro contra virginem commisso, non vero si clericus viduam,etiã honeste viuẽtem carnaliter cognouerit,nam licet stuprum committat vt in.l.stuprũ.ff.de adulte.§.item.l.Iulia.Insti.de publ. iudi.l.2.titu.19.part.2.cum tamen pęna hæc consuetudine sit apud nos abolita, vt fatetur Antoni. Gom.in.l.80.Tauri,num.14. dicens non vidisse pro huiusmodi stupro

ſtupro aliquam pœnam imponi. idem ſcribit Iuli.Clar.in practi. crimi.§.ſtuprum.verſi.cæterum. Et ideo clericum qui crimé hoc commiſſerit,arbitraria pęna puniendum cenſeo. Sicut pro crimine fornicationis dictũ eſt in peculiari loco, quæ quidem arbitraria pœna augeri poteſt pro qualitate viduę,& ex alijs circũſtantijs,prout prudentiæ & religioni Eccleſiaſtici iudicis viſum fuerit.

Condemnari. Adde Scotum in 4.ſent.diſt.30.quęſt.1.Sãct.Tho. in.d.4. diſtin. 28. Floren. in.2.p. ti.5.ca.6.§.1.Mar. Nauarr.in manu.cófeſsio.c.16.nu.16.&. 18.& pijſsimum,& ſapientiſsimum F. Anto.à Cordoua.lib.1.quæſtionarij.q.13.D.Coua.in reg.peccatum.de regul.iur.lib.6.2. part.§. 3.ſpecul.coniugi.3.part.artic.19. concluſi.6.Iuli.Clar.in dict.§.ſtuprum.Paul.Gril.de pœnis omni coitus quęſt.7.Anto.Gom.in.l. 80. Tauri. Bermon. Chou.in d. rub.de ſtupro Frat.Dom.Sot. de iuſti.& iure li.4.quæſt.7. & nouiſsime D.Perez.in prin.ti.15.li. 8.ordi.apud quos materiam hãc latiſsime declaratam reperies.

Clericus propter ſtupri crimẽ, reſarcire damnum tenetur, & ad id parte non petente, condemnãdus eſt.

Illud tamen circa hoc notatu dignum cenſeo,quod ſi de crimine ſtupri iudici ex proceſu liqueat,poterit clericus ad damni reſtitutionem condemnari,licet petitum non fuerit, ex Aretini ſententia in ca.qualiter & quãdo.§.ad corrigendos in princi. colum.2.de accuſationi. Iacob. de ſancto Georgi.in.l.imperium 1.lectu.column. 2.ff. de iuriſdi. omni.iudic.Felin.in capit. cum oporteat columnn.fina.de accuſationi.Probus ad Monach.in reg. acceſſorium nume.3.de reg. iur. lib.6.

Puella virgo præſumitur, quouſque contrarium probetur.

Nec ab huiuſmodi dotis præſtatione,clericus in exteriori foro excuſabitur,ſi allegat corruptam mulierem inueniſſe,etiam ſi mulier virginitatem nó probet ſatis quidem ei eſt quod ipſe contrarium non probet,iure quidé, virginem illam eſſe,& deceptam præſumitur.Ita Anton. & Abb. in capit.1.&.2.de adulter.S. Antoni.in.2.par. tit.5. cap.6.§.1. & eſt cómunis opinio, vt fatetur Abb.in.d.ca.1.nu.5.Bermon. in dict.loco nu.9.Clarus in pract. crimi.§.ſtuprum. verſi.ſed pone Nauarr.in dict.capit.16.Didacus Perez in loco nouiſsime allega. verſi.virginem fuiſſe. Ferdinan. Loazes de matrimo. Regis Angliæ dubio.15.nume.6.folio. 76. Barthol. Caſſa.in conſuetudine Burg.Rub.1. fol.16.nume.42. & eſt vera & communis opinio à qua non licet recedere.

Imo vnum cenſeo perpetua memoria dignum, quod ſi quis blandis precibus & vehementibus perſuaſionibus,puellam iam corruptam, quę communi æſtimatione virgo reputabatur ſeduxit,& eam carnaliter cognouit, ex quo ipſa non vulgarem infamiam contraxit,quanuis in animæ iudicio ad nihil ratione virginitatis teneatur,non tamé excuſatur quin teneatur ſatisfacere boni viri arbitrio ad damnũ infamię ſua culpa contractum, ita Nauarr.in manu.ca.16.nu.19. & opinionem iſtam communem eſſe fatetur Ant.Cordu.dict. quęſtio.13.verſi.quintum. Idemque cenſeo in iudicio exteriori obſeruandum,cum eadem verſetur

ratio,

ratio, quæ in interiori: cum in vtroque illatum damnũ, iustitia postulante, sit resarciendum, & ita non semel in forensibus actionibus coram iudicibus ecclesiasticis obtinui. Quæ opinio vera est & procedit, quando culpa viri mulier hanc infamiæ labē contraxerit, quia ipsa enim occulte consensit, vir vero rem manifestam fecit, iuri cõsentaneum est, vt qui damnum intulit resartiat si vero mulier ipsa id patefecit, vel alias culpa sua infamia orta est, ab omni satisfactione, vir immunis redditur.

C *Clericus vel laycus volũtariã virginem carnaliter cognoscens dotare non tenetur.*

Non debeat condemnari. Adde Martin. Nauarr. in dict. manu. capit. 16. numero. 16. Bermon. in dict. loco numer. 18. Antoni. Gome. in. l. 80. Tauri. numer. 10. vbi dicit, quod ita ipse practicaret, licet Bartho. à Medina in sua summa lib. 1. capit. 14. fol. 160. ab hac sententia recedat scribens non tantum hoc casu damnum restituendum esse sed stupratorem teneri corruptam in vxorem ducere, etiam si libere imo ipsa rogante stuprum fuisset commissum, quod nullis fundamentis, vel frigidis (prout illi de more est) probat, sed verior est superior opinio, quę multis fulcitur rationibus. Tum quia scienti & consentienti nõ fit fraus neque iniuria. regul. scienti. de reg. iur. in. 6. Tum quia lex quæ obligat ad dotis præstationem, loquitur de decipiente. capit. 1. de adulter. Exodi. 22. vbi vero non datur deceptio, nulla est præcepti obligatio. Cum etiam quia quantum ad iustitiã attinet, quo ad actus naturales præcipue occultos puella censetur domina suorum membrorum, dum nullum aliud damnum redundat exterius, vt scribit Domin. Soto in. 4. senté. distinct. 18. quęst. 2. artic. 4. licet Caieta. cõtrarium innuat. Et opinio hæc procedit, etiam si puella sit sub cura parentum, ita tenet insignis Dom. Soto. lib. 4. de iusti. & iure quæstio. 7. arti. 1. specul. coniungi. 3. parte. articul. 19. Quorum quidem sententia túc locum obtinet, quando ita occulte stuprata est, vt nullam iacturam infamiamque in nuptijs passa est. Nã si damnum aliquod in prædictis pateretur, stuprator non liberaretur à condigna satisfactione boni viri arbitrio ei prętanda. Nam puellæ expressa remissio quãdo sub tali cura cõstituta est, minime liberat stupratorem à dotis præstatione secundum Sanct. Thom. 2. 2. quæstio. 54. artic. 6. vbi Caietan. Cordu. dict. quæst. 13. author noster hic nume. 6. Et huius doctrinę potissima ratio est, quia tunc iniuriã non tantum fit puellę, sed ipsius parentibus, & illis qui illius curam habent, & ita tenendum censeo, licet nouissime ab hac recedat sententia Petrus à Nauarra Toletanus vir alioqui pius & doctus libro. 2. de resti. capit. 3 num. 438.

At si à parentum potestate, vel à tutorum vel curatorum administratione, puella, quę sponte stuprum passa est, libera sit, etiam si in fama, rebus & nuptijs, iacturam passa sit, stuprator resarcire non tenetur, quia licet in sui corporis & membrorum abusu, contra legem prohibentem, ius non habeat, vt eis abuti sine peccato posit, habet tamen potesta-

potestatem in eis, & in temporalibus, in quibus damnificata est, ius politicum & actionem, & ideo cum consensum præstet, omne ius remittere censetur.

Puella importunis precibus rogata censetur seducta.

Hæc autem nostri authoris & aliorum sententia, quæ frequétissimo consensu & Theologorum & Canonistarum recepta est, tunc procedit: quando puella leuiter fuit rogata, secus si importunis precibus fuit adducta, quia ad effectum prestationis dotis dicitur coacta, argu. l. 1. C. de rap. virg. & glos. in dict. regul. scienti, vim quidem persuasoria verba habere dicuntur. l. 1. §. persuadere. ff. de seruo corrup. Vnde Solon magis puniuit eum qui verbis mulierem compulisset, quam qui vi teste Plutarc. in Solone, ita in terminis nostris quo ad dotis præstationem tenet. Abul. super Exod. capite. 22. quæstio. 12. & ibi Nicol. de Lira. Abb. in dict. capite. 1. de adulter. Syluestr. in summ. in verbo, luxuria. quæstio. 5. Caietanus. 2. 2. quæstio. 154. articulo. 6. Nauarr. in manu. confesso. capite. 16. numero. 16. quam esse communem opinionem fatetur Anton. Cor. dict. quæstio. 13. versiculo. septimum dictum. & est optima. l. 1. titulo. 19. parte. 7. cum dicit. *Ca segun dizen los sabios antiguos, como en manera de fuerça, es sosacar, é falagar las mugeres sobredichas, con prometimientos vanos, faciendoles fazer maldad de sus cuerpos, è aquellos que traen esta manera, mas yerran, que si lo fiziessen por fuerça.*

Est tamen opinio hæc singulariter interpretanda, vt tunc tantum procedat quando huiusmodi importunæ & assiduæ preces ab eo fuissent factæ, cui puella sine maximo eius incommodo contradicere non potest, vt si eius esset dominus, princeps, aut alius à quo non vulgaria beneficia recepturam sperat, non vero si à quocunque rogaretur. Nã vere nulla mulier quanuis corrupta, nisi rogata veneri consentit, non tamen ex eo dicemus violentiam ei illatam esse, vt optime scribit Petrus à Naua. dict. cap. 3. num. 445.

D

A præstatione dotis. Vide Antoni. Gome. in dict. l. 80. Tauri numer. 11. Martinus Nauarrus. in manu. confesso. capit. 6. numero. 19. pagin. 170. vbi allegat. F. Franciscum à Victoria Theologum magni nominis, quem vide, & opinionem istam amplectitur F. Anton. Cordoua in quæstio. 13. libro. 1. quæst. quę quidem opinio verissima est & ea fulcitur ratione, quia cum nullum damnum efficaciter illatum sit nihil sane est quod restitui possit. At vero si postea veritate comperta maritus in eam sęuiat, pro prudentis viri arbitrio restitutio facienda est, vt tenet Cordoua. dict. quęst.

E

Aestimatio dotis mulieris propter stuprum præstãda quo modo fieri debeat.

Aestimationem. Vide S. Thom. & Caietanum. 2. 2. quæstio. 154. articul. 6. In qua dotis æstimatione corruptæ puellæ à iudice facienda illud est consideratione dignum, quod licet text. in dict. capite. 1. de adulter. responderit quod virginem corrumpens, si eam in vxorem non duxerit, in iudiciali foro tenetur in dotem constituere, sicut dotes solent constitui virginibus. Tamen Ioann. Andr. Abb. & alij ibi illius text. decisionem supplent, quod

quod corruptor item dare teneatur illud, quod pluris indigetpuella, cum corrupta sit ad inueniendum virum sibi æqualem. Quæ quidem interpretatio minimè placet Ioan. de Anan. ibi cum ex ea tex. ille non vulgarem volentiam patiatur qui prout iacet, sine vlla additione, intelligẽdus est quando corruptor vult matrimonium cum corrupta contrahere, ipsa verò, vel eius pater nollit, hoc equidem casu sufficit ei doté constituere quę sufficiens foret si virgo fuisset: insignis tamen D. Cou. in. 4. decretali. 2. part. cap. 6. §. 8. numer. 15. verissimam iudicat Ananiæ sententiam, quando corruptor vir est eiusdem qualitatis vt matrimonio cum puella copuletur, & iniustè ab ea vel ipsius parentibus recusatur: alioquin Ioan. And. & Abb. sequitur quorum sententia verissima est, & seruanda, quia tex. in d. cap. 1. interpretatur vt procedat quando corrupta cum dote consueta dari virginibus consequitur maritum sibi æqualem, secus vero alias.

Hæc quidem dotis æstimatio facienda est, secundum. dignitatem & facultates ipsius stupratoris, nec non perpensa qualitate, & indigentia ipsius puellæ corruptæ. Nec attendi debet, an parua vel ampla dos ab ipsius parentibus constitui poterat, ita habetur Exodi capit. 22. & in dict. c. 1. Vbi sancitum est, quod si quis virginem nondum desponsatam se duxerit, dormieritque cum ea, tenetur ipsam doctare, & habere in vxorem, si vero pater virginis dare nolluerit, reddet ipse stuprator pecuniam, iuxta modum dotis quam virgines accipere consueuerunt, qui modus æstimabitur, secundum facultatem illius nempe stupratoris & dignitatem puellę, ita interpretatur glos. in dict. cap. 1. in verbo, iuxta modũ, esset equidem maximum absurdum si ea dos esset constituenda, secundum facultates parentis, vel ipsius puellæ, nam si nullas haberent, nulla dos esset constituẽda, cum non entis nullę sunt qualitates l. eius qui. §. penu. ff. si cert. peta. gloss. in capit. bonæ memorię in primo in verbo, per rerum naturam de elect. nec esset super quo bonus vir posset arbitrari, cum super non ente non versatur arbitrium. Bal. in. l. milites. C. de testamen. quem refert & sequitur Cardi. Cauarella consi. 139. column. 3. quo casu talis stuprator impunis abiret, quod esset omni iuri diuino naturali, & ciuili repugnans. Item & è contrario resultaret absurdum, quia si pater puellæ esset diues ipse vero stupratur fuisset pauper, nullo modo posset condignam dotem, corruptę puellæ constituere, & opinionem istam tenet Floren. in summa. 2. part. tit. 5. capit. de stupro. §. 1. Abb. in dict. cap. 1. not. 4. & ita fuisse iudicatum in Senatu Pedam. testatur doctissimus Osancus deciss. 107. num. 11.

F *Ad totam dotem.* Adde quod opinionem contrariam, quod virginis stuprator nedum teneatur ad illam ęstimationem existentem supra dotem à patre constituendam, si virgo non fuisset corrupta, sed quod integram dotem teneatur de proprijs bonis ei constituere, tenet Ias. in. §. omnes nume. 24. & 25. Insti. de actioni. sequitur Osancus dict. deciss. 107. num.

num.10.sed authoris nostri doctrinam veriorem esse cēseo, nā non quidem resartiendum est damnū in vtroque foro nisi quatenus læsio attulit.

Incestus.

CAPVT. LXXXIIII.

1 *Incestus diffinitio.*
2 *Clericus propter crimē incestus est perpetuo deponendus.*
3 *Clericus, qui cum aliqua muliere fornicatus fuerit, & postea cū eius consanguinea intra quartum gradum, an pęna incestus puniri debeat.*

1 a 2 Ncestus est cōsanguineorū, vel affiniūabusus, [a] vt definit tex.in.c. lex illa.39.quæst.1.pęna huius criminis
b est ꝙ clericus deponatur, [b] not. glossa.in capite. Non debet.30. quęst.1.qui text.loquitur in eo, qui cognoscit filiam spiritualē quę sibi confessa fuit, non autē in cognoscente cōsanguineam. Et tenet hoc etiam Abb. in.cap. At si clerici, in colum.12.de iud. allegando nota, in capit.lator.2. quæstion.7. vbi glossa.1. iuncta textui, hoc probat etiam in episcopo.
3 Si autem clericus primo fornicatus sit cum aliqua muliere, & postea cum eius consanguinea intra quartum gradum, an puniri debeat pœna incestus, videtur, quod non ex eo quod notat in proposito Ancharra.in cōsilio.391. Videtur prima facie, versic.Item aduerte.vbi concludit quod pœna, quæ à iure ciuili imponitur pro incestu, nō habet locum pro incestu postea introducto à iure canonico, [c] de quo à iure ciuili cogitatum non fuit, c quia in pœnis prohibetur extensio, ex quo dicebat in terminis Hipp.in sing.254.incip. Ex illicito coitu, quod licet affinitas cōtrahatur ex illicito coitu, istud est verū quoad impediendum matrimonium, secus autem quo ad hoc vt quis puniatur de incestu. Et refert Augusti.in addi.ad Ange.de malefic. illā sententiā Ancharran.valde commendare quam etiam vltra eos simpliciter sequitur Decius consil. 268. diuino implorato præsidio, colum.fina.vol.2. Contrarium tamen crederem [d] in casu nostro, d imo quod esset deponendus clericus propter hoc genus incestus maxime si qualitas illius summe grauaret delictum in oculis hominum; puta si cū matre & filia fornicaretur, aut cum duabus sororibus, aut consororinis, quia tunc non solum deponendus videtur, sed detrusione siue carceri mancipandus ad tempus iuxta qualitatem & scādalum delicti. Nec obstat doctrina Ancharra. in dict.consi.& sequacium, quia cōtrariam opinionem dicit esse communem idem Decius in cōsil.158.in.1.volum.incip.Diuino implorato, & pro tenui, vbi latius & notabilius examinat dictam doctrinam: & respondet ad fūdamenta, quæ illi fauent & sequitur opinionē. Abb. Signo & Modernorū cōtrariū tenētiū & sic ꝙ pęna iuris ciuilis habebit locū, vbi nuptię sunt incestę de iure canonico. Et hęc sententia mea circa pūctionē clerici secularis sequenda est in his regnis Ca-

Y stellæ

ſtellæ & Legionis, vbi expreſſe per legem eorum diſpoſitum eſt, quod ſi quis fornicatur cum muliere cõſanguinea alterius intra quartum gradum cũ qua prius idem fecerat, committit inceſtũ. Si ergo laicus reputatur propter hoc inceſtuoſus, & punitur vt talis pęnis ciuilibus, quare non punietur clericus ob id delictum pęnis canonicis. Quia licet lex regia ſiue municipalis non liget clericum, operabitur tamen ſemper (meo iudicio) vt iudex eccleſiaſticus puniat qualitatem delicti, ſecundum quod illa in laicis qualificauerit, præcipue in noſtro caſu, vbi lex ciuilis punit actum, iure canonico in tantum reprobatum, quod decreuit per illum impediri, & dirimi matrimonium.

A *Buſus.* Vide text. in l. ſi adulterium cum inceſtu in prin. ff. de adult. Sanct. Thom. 2.2. quæſt. 154. ar. 9. Abb. in capit. 1. & in capit. veniens de eo qui cogno. conſang. vxoris ſuæ, gloſſ. in rubri. C. de adulter. Regiam. l. 1. titul. 18. iuncta l. 2. titul. 19. par. 7. Paul. Gruil. de pœnis omni. coitus. quæſtio. 3. Bermon. Cho. de publi. concub. cap. de inceſtu in prin. l. 15. titul. 15. lib. 6. ordin. veter. & ibi Doctor Dida. Perez quæ quidem. l. hodie conſtituta eſt lib. 8. ordin. noui. tit. 20. l. 7.

B *Deponatur.* Vide Paulus. Grill. de pęnis omni. coitus quæſtio. 33. Bermon. Choue. in tractatu de publicis concu. quæſtio. 3. numer. 3. Didac. Couarru. in. 4. Decretali. 2. par. cap. 6. §. 8. numer. 3. quam eſſe cõmunem opinionẽ fatetur Iuli. Clar. in practi. cri. §. inceſtus verſi. ſed quæro.

Clericus crimẽ inceſtus perpetrãs qua pœna puniatur.

Si vero quis antequam ad ſacerdotium fuit promotus, cum aliqua matrimonium contraxit & carnalis copula minime interuenit, & muliere mortua, ſacris fuit ordinibus inſignitus, & poſtea cum ſponſæ conſanguinea carnale comercium habuit, inceſtum non committit, & ideo nõ pœna depoſitionis, ſed alia arbitraria puniri debet, cum ex impedimento publicæ honeſtatis iuſtitia, ſecuta copula carnali cũ ſponſæ conſanguinea inceſtus non oriatur, ita tenet ſingulariter. D. Couarru. in. 4. Decretali. 2. par. capi. 6. §. 8. num. 4. Et conducit gloſ. not. in Clement. 1. in. verbo eos. de conſang. & affin. quam ibi doctores ſequuntur, qui ex ea ſcribunt matrimoniũ contrahentem cum fœmina, impediente publicæ honeſtatis iuſtitia, non eſſe excommunicatũ ex illa conſtitutione quæ cõſanguineos, affines, religioſos, moniales, & in ſacris conſtitutos ipſo iure excommunicat. Et licet gloſ. in capit. lex illa. 36. quæſtio. 1. cenſeant hanc fornicationem inceſtum appellari poſſe, id procedit ex impropria ſignificatione, quæ in pœnis admittenda non eſt. Hodie autem ex ſacroſancti Tridentini concilij. deciſsio. Seſsion. 24. capite. 3. de reforma. dictum canonicum impedimentum publice honeſtatis primum gradum nõ excedit. Quæ deciſsio intelligenda eſt in ſponſalibus de futuro duntaxat, non autem in matrimonio de præſenti, quia eo contracto hoc impedimentum du-

rat in omnibus casibus & gradibus sicut de iure cõmuni, quod in hoc intactum remanet, vt habetur in proprio motu Pij Quinti Pontificis Maximi. Et plures pœnas contra incestuosos iure statutas congerit Berm.Cho. vbi supra allegaui & de pœna incestus cum matre, filia, nouerca, sorore, nutrice, consule, Boeri.decisione.318.& de diris pœnis huius sceleris apud Ethnicos vide Petr.Gregor. Synta.iuris vniuersi.3.par.lib.36.cap.7.

Laicus propter incestũ quibus pœnis de iure Pontificio puniatur.

Laicus vero qui crimen hoc commisserit, ita punietur, nam aut fecit sub prætextu matrimonij, aut in actu fornicationis, & meri peccati. Primo casu, si id fecit scienter ipso iure est excommunicatus. Clemen. pri.de consang.& affini.& matrimoniũ separatur cap.1.&.2.& ca.non debet de cõsang.& affini.à qua excommunicatione per Episcopum absolui potest.glos.in dict. Clemen.1. in verbo, obtinere, quam alios sequentes allegans fatetur esse communem Did.Perez in dict.l.5.in princ. Si autem ignorâter contraxit benignius arbitrio iudicis puniri debet, vt ibi ipsemet D.Perez resoluit & Paul.Guiil.dict.quæst.3.num.4. Secundo autem casu si vir erat coniugatus, priuatur perpetuo, ne possit ab vxore cuius consanguineam carnaliter cognouit debitum petere, nec non aliam pœnã patitur quod vxore mortua non potest amplius cum alia matrimonium contrahere, vt habetur in dict.capite.1. &.2. capite. transmiss.capite si quis cum matre.35.quæstio.2. cum multis iuribus illius causæ & quęstionis tradit latissime Alphons.à Vera cruce in specu.coniug.1.part. arti.33. Vltra quas pœnas poterit a iudice ecclesiastico excommunicari.de quo per Paul. Grill. dict.quæst.3.

Ignorãtia ab incestus pœna excusat.

Excusabitur tamen ab incestus pœna, qui ignoranter crimẽ hoc commisit, hanc dicit esse cõmunem opinionem Bal. Nouel.de dote in prima par.11. par. prin.num.8. Villa.in sua collect. comm.opinio.litera P,num.68. Iul.Clar.in dict.§. incestus. versi. excusatur. Imo pœna amissionis bonorum quę iure authẽticorum contrahentibus incestas nuptias infertur minime locum sibi vẽdicat data in ipsis cõtrahentibus ignorantia iuris, vel facti etiam crassa, quæ ex lata culpa contingit, ita Barth.in l.si adulterium cũ incestu. in prin. num.11.ff.de adult.sequitur Ancharra.in dict.Clemen.vni. columna.3. de consangui. & affini. vbi Imo.colum.2. quorum opinionem communem esse fatetur D. Couarru.in.4. Decre.2. par. cap.6.§.8.num.21. Nam vbi dolus expresse ad pœnam requiritur. lata culpa non sufficit.l.igitur .§. generaliter.ff.de liber. caus.not.Bar.in.l.1.§.1.ff. si quis testa.liber.esse iuss.fuer.& est optimus tex.in cap.si vero in.2.de sent.excomm.iuncto.tex.in c.si quis suadente.17. quęst.4. & est glos. communiter recepta teste Ias.ibi.nu.23,in.l. in actionibus ff.de in litem iur.Ex quo deducitur excommunicationis pœnam dict.Clement.vni. nõ comprehendere ignorantes etiam ex lata culpa, ita Imola.& Boni.ibi. quanuis glossa. in verbo,

scienter. dict. Clement. contrarium scribat.

A iure canonico. Vide latissime Petrũ Antoni. Angun. Placẽ
C tinum consi. 8. per totũ vbi opinionem istam multis rationibus defendere conatur.

D *Contrarium tamen crederem.* Adde. D. Episcopum Couarru. dict. §. num. 3. Quæ opinio ex eo manifeste probatur, quod affinitas ex illicito coitu oriatur text. elegans in capit. discretionem. de eo qui cogno. consang. vxor. suę vbi Abb. tex. in ca. 2. de cõsang. & affini. & in capit. in literis. vbi Abb. & Aretin. not. de testi. quã opinonem communem esse fatetur Syluest. in summ. in verbo, matrimonium. 8. impedi. 15. idẽ profitetur D. Cauarru. in 4. decreta. 2. par. cap. 6. §. 7. num. 3. & eam amplectitur Hiero. Paul. in prouin. fol. 38. contra Cora. libr. 1. Miscellan. capit. 3. quo loco asseruit, minime ex concubinatu affinitatem oriri, nec eius ad nuptias impedimentum, cum iure ciuili concubinatus fuerit permissus. Quæ ratio fragilis est, & ex eo deficit, quod coniugalis coitus licitus & permissus est, ex eo tamen oritur affinitatis impedimentum.

Declaratur Conc. Trid. Sess. 24. c. 4. de reforma.

Hodie vero hæc affinitas ex illicito coitu proueniens, vltra secundum gradum non extenditur, vt in Concilio Tridentino Sess. 24. capite. 4. de reformat. & ea ratione incestus vltra gradum illum minime committetur. Et licet decretum illud solum loquatur quo ad matrimonium iam contractum dirimendũ, idẽ est iudicandũ quo ad contrahendum, vt nouissima constitutione Pij Quinti Põtificis Maximi declaratum est quæ vulgo circunfertur, & ideo affinitas vltra illum gradum quoad nullum iuris effectũ considerari potest.

De iure canonico. Adde quod hanc opinionem communem esse fatetur Bello. consilio. 84. num. 5. Couarruui. dict. §. 8. numero. 18.

Adulteri.

CAPVT. LXXXV.

1 *Adulterium graue scelus.*
2 *Adulter clericus qua pœna iure pontificio sit puniendus.*
3 *Clericus damnatus de adulterio infamis efficitur.*
4 *Episcopus licet non possit ad pristinam famam directe restituere, potest tamen indirecte.*
5 *Adulterans cũ muliere nupta impudica, licet de iure Cæsarũ puniendus non sit, secus autem de iure Pontificio.*
6 *Licet hodie de iure regio solus maritus possit adulteros accusare clericus tamen adulter, etiam marito non accusante, impunis dimittendus non est.*
7 *Maritus clericum adulterũ coram ecclesiastico iudice accusare potest, licet vxorem, corã seculari iudice non accuset.*
8 *Consilium cautissimũ a iudicibus ecclesiasticis, in inquirendis clericorum adulterijs obseruãdũ.*

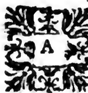

Dulteri criminis grauitatem, a clericis omnibus sufficiunt ostendere verba pagani illius Abimelech regis ad Isaac directa Gẽ. 26. ca- a 1

26. capit. Dum reprehendens eũ quod vxorem suam sororem esse affirmauerit, dixit: Potuit coire quispiam de populo cum vxore tua, & induxeras super nos grande peccatum. Si enim in sola lege naturali viuẽs homo peccatum grande reputauit adulterium, quale debet esse in oculis christianorum, quos eadem naturalis, scripturæ & gratiæ leges quotidie instruunt, maxime sacerdotum qui tanquam sanctissimæ Trinitatis mensæ pincernæ angelorum panem virgineo vẽtre compactum quotidie tractãt & intra præcordia recondunt. At si quis magis specifice inormitatem huius criminis intelligere velit, & quo modo sit de grauioribus peccatis quę in proximum committũtur, videat Dionysiũ Cartus. in opusculo de cõuersione peccatoris, arti cu. 5. vbi hoc ostendit per plura quę in eo concurrunt. Clericus autem
2 adulter depositus ab officio, in monasterium toto tempore vitę
b suæ detruditur,[b] vt in capit. Si quis cleric. 81. distinctio. quod est concilium Aurelianense: & quod propter adulterium clericus deponatur, voluit glos. in capit. lator. 2. quæsti. 7. in gloss. 1. quã ibi sequitur Archi. & Host. allegando dict. capitu. Si quis in sua summa, titul. de adul. §. quæ pœna sit imponenda. Idem tenẽt etiam Ioann. de Anani. in Rubr. & in capit. Significasti. de adulter. Abb. & Moderni. in capi. Vt clericorum, de vita & honest. clerico. & in capit. Peruenit de adulte. Et hanc opinionem tenet Ioã. And. & Io. de Imol. in dict. capit. Vt clericorum. vt refert Anan. in dict. capit. Significasti. & est communis opinio. Vide tamen Paul. Grillandi in tracta. de pœnis omnifariam coitus incip. Sexto declaranda. vbi in prima & secunda columna nititur sustinere contrariũ, videlicet quod clericus hodie propter simplex adulterium non debet deponi, & respondet ad fundamenta cõtraria, & tandem in colu. 3. dicit quod nihilominus in consulendo & iudicando tutius est tenere aliam opinionem, quę est cõmunis & dicit hoc notandum contra presbyteros incontinentes, qui alienas vxores solicitant sępius, & accedunt libenter ad earum concubitum. Incurrit etiam clericus de adulterio damnatus aliam pœnam, nam ex tali 3
sententia infamis efficitur, vt notat. Abb. in capi. At si clerici. §. de adulterijs in columna. 5. versic. Sed circa. de iudic. Et in capite. Cum titul. de re iud. column. 4. per text. in capit. Infames. 6. quæsti. 1. & in l. 1. & 2. ff. de his qui not. infa. sicut etiã efficitur infamis damnatus de alijs criminibus publicis. Est tamen in hoc 4
aduertendum, quod licet Episcopus non possit directo restituere aliquem ad famam, vt concludit Abb. in d. c. Cum ti. in col. 4. in hoc casu tamen adulterij, cũ liceat sibi dispensare, vt in dict. §. de adulterijs, restituendo clericum damnatum de adulterio cũtra sententiam suam, tunc restitutio famæ venit per quandam consequentiam, potest indirecte quod principaliter non posset, ita notat. Abb. ibi, in d. column. 5. & dicit ibi casum sing. ad hoc secundum illum intellectum. Et

nota secundum Paulum Grillãdi, vbi supra, quod licet de iure ciuili, quando mulier nupta est impudica & meretrix, non punitur adulterans cum ea, vt in.l. Si ead.C.de adulte. tamen de iure canonico non euaderet impunitus cum illa adulterans, c ita dicit in dict.column.3. Crederem tamen vltra eum, quod tunc clericus ignorans, & accedens ad eam tanquam ad meritricem, nõ puniretur, ita acriter, sicut alij adulteri. Si tamen mulier erat honesta, non excusaretur clericus ignorans eam coniugatam, quo minus vt adulter puniatur. Quãdo autem clericus cognouit mulierem solutam, quæ ab ipso, & communiter reputatur vxorata tunc enim vti adulterum pęna iuris communis puniẽdum esse, placuit. Ioã. de Ana. in cap. Non nullis fin. colum. de Iudæis, referendo fratrem Vuertũ, qui fuit eiusdem sententiæ, licet alij aliter senserint secundum eum, per quem etiã vide quid in casu cõtrario quando clericus cognouit vxoratam, quę credebatur soluta.
6 Vnum pręterea aduertendũ sẽtio in hoc proposito, quod licet in his Regnis Castellæ & Le
d gionis lege regia sancitum sit, d quod marito non accusante vxorem, nullus possit eam accusare de adulterio. Iudex tamen ecclesiasticus poterit punire clericum in hoc delinquentem: nec reus valebit opponere quod maritus non accuset. Non enim potuit lex illa regia Ecclesiasticos iudices impedire, ne ad emendã suorum clericorum procederẽt. Aliter enim clerici omnes incõtinentes libidinem suam potius cum nuptis, quã cum solutis mulieribus explerent, cum securius ac impune id agere cognoscerent, & ita ego iam alias practicaui, dum vicarium agerem generalem Episcopi Salmantini, & licet ad id appellatum fuerit, obtinui tandem coram superiore. *D. Ioan. Ber. Vicarius generalis fuit Episcopi Salmant.* Verumtamẽ in hoc magna debet adhiberi cautela, nã si adulterium clerici adeò est notoriũ, maritique persona ita vilis, quod præsumi possit ipsũ scire & parui pendere, tunc iudex ecclesiasticus poterit publice & libere de adulterio tractare, & pœnam imponere. Si vero delictum non est publicum, aut marito ignotũ esse creditur, periculumque exinde timeri possit vxori: tũc consulerem clericum de hoc delicto conuictum vel confessum camerario processu, & familiari disciplina corrigendum, relegandumque sine expressione causę in sententia. Quando vero correctio sic secrete facta fuerit, & relegatio generalis, hortor omnes metropolitanos iudices, vt ab inferioribus secrete causam requirant, ne ex hoc delictum in publicum veniat: sufficiat illis, quod iudex inferior iuste processerit, licet propter secreti cautelam, aliquas iuris solennitates prætermiserit. Aliter enim si omnia stricte requirant, nihil aliud efficient, nisi iudices ipsos inferiores cogere ad dissimulãdum vel propalandum adulteria similia, ipsosque adulteros reddent insolentiores, cũ intellexerint quod iudices sui immediati illos puni re recusant, propter exactã rationẽ quã ab ipsis requirũt sui superiores. Marito autẽ clericũ adul

terum

terum accusante, tunc seuerius procedẽdum est: tãtoque acrius in alijs pęnis carceris & detrusionis vltra depositionem puniẽdus est clericus, quanto honorabilior est persona mariti, aut diuturnius est adulterij peccatum; maiusve exinde subortum scãdalum, præcipue si contigerit quod adultera fuit per iudicem sæcularem tradita marito, & ab
7 eodem occisa. Crederem insuper in hac materia (meliori semper iudicio saluo) quod maritus potest accusare clericum coram iudice ecclesiastico, licet vxorem coram sæculari nõ accuset, e nec poterit clericus in hoc aliqua exceptione setueri, cum iura canonica adulteris pœnam imponentia, nullam habeant cõsiderationem, nec requirant, quod vxor pari formiter accusetur. Genera
8 liter autem in hoc crimine cõsiderent Ecclesiastici iudices nenimis diligenter de adulterijs occultis inquirant, propter mulierum periculum, vt horum infamiam, & clericorum fragilitatem, quæ tãto multoties ad hoc flagitium illos impellit, quanto secretius illud posse perpetrare confidunt. Sed vigilantes super gregem suum, similia potius prę seruare conentur (cohabitationem & conuersationem clericorum & nuptarum euitando) quã vsque ad vnguem inuenire & castigare satagant. In qua quidem adulteriorum prudẽti præseruatione, & cauta correctione ecclesiasticos omnes iudices deprecor ac obtestor, vt desides non sint, per durissimum illud iudicium quod illis qui præsunt scriptura sancta minatur, ne in eorũ incuriam seuerius id corrigant vltore ferro maritorum manus, tam grauis iniuriæ acerbitate cõmotæ vt sæpius id euenisse perpendimus, f & anno superiori millesimo quingentesimo trigesimo septimo pluribus notum fuit accidisse. f Nam in tribus locis *de Villanubla*, videlicet, & *de cigunuela*, ac *de Laguna*, quæ nõ longe distant ob oppido Vallisoleti, vbi tũc Augusta curia residebat in octo fere mensium spatio filius viduæ cuiusdam, & duo mariti in tres sacerdotes sęuierũt, de inimicis membris se vindicantes, ob iniuriam in matris, & vxorũ personas susceptam, nõ sine plurimorum laicorum applausu, & quorundã forsam magistratuum ciuilium neglectu ob inhonestã sacerdotum vitã, & superiorum desidiam: quod hic scribere libuit, quia id bene noui; vt qui processus desuper confectos vidi, nõ alio animo, nisi vt hoc ad clericorum timorem, & superiorum hortatum perpetuæ memoriæ tradere possem.

GRauitatem. Adde quod huius criminis grauitatem attestatur decreta canonica in capite primo. 81. distinctio. & in capite quid in omnibus. 32. quæstio. 7. vbi ad verbum ita scribitur. *Quid in omnibus peccatis adulterio grauius*, & multis huius criminis detestationẽ probat Dionysius Carthusian. libro de conuersione peccatorum articulo quinto, idemque Doctores profitentur in capite, at si clerici. §. de adulterijs. de iudi. inter quos Baldus columna penultima. *Adulteriũ* A *Adulterij crimẽ grauissimum.*

 inquit

(inquit) *Est crimē infestū laicis, & bonis viris, & turbat honorem matrimonij, & famā liberorum in qua cōsistit decus gētium.* Vt not. in auth.de nup. in prin. Angel. autē in.§.2.in aut.de monach.ex tex.ibi not. *Pessimū vitiū esse vxorē alterius adulterare.* Et Bal.cōsilio.246.volu.4.& Bar.in rub. ff.de adulter.vbi dicit.crimēhoc præter lęsæ maiestatis esse maximū,& in hanc sententiā est illud Euphonis apud Stobeum cap.6. *Nō est adultero maius vllum malum.* Cæterum Chrysost.in Euāgel.Diui Ioan.Hom.62.docet adulterium grauius esse idolatria D.Petr.prout illū retulit D. Clemens in epist.ad Iacobum firmiter asserit, venenū adulterij cunctis malis esse perniciosius.Et huius criminis iniquitas maxima vocatur.Iob.c.31. Et inter cætera facinora quibus maxime Deus irascitur adulterium reponitur,vt constat ex Lactātio in eo libro cui titulum fecit de ira Dei cap.22. est quidem adulterium veluti vitiorum agmen,vt scribit Diodorus Siculus libr.1. Bibliot.Hinc maritorum cædes,vt Candaulis Lydij exemplū stat apud Iustinianum lib.1. & Herodotum lib.1.Vriæ lib.2. Regum capit.11.Hinc ipsorum adulterorum pericula, qui passim deprehensi in adulterio occiduntur, quod non solum euenit in hominibus tenuis fortunæ,sed in maximis. Quemadmodum contingit in Rodoaldo Longobandorum Rege,qui in libidine deprehensus cum matrona interfectus est,vt testatur Paul. Diaconus de quo lege latissime And. Tiraquell.l.13. connu. num. 26. Perez in.l.2.titu.15.lib.8. ordin: Nec prætermittendum est quod scribit bene eruditus Ioan.Corra.in arrest. Tholo.anno. 85. sacrilegij crimen committi in adulterio cum sacramentum matrimonij violetur & ob id pœnam sacrilegij esse adulteris indicendam sequitur Iacob.Men. de arbi.iudi.q.cen.4.lib. 2. casu. 289. num.fi.Et de varijs pœnis diuersarum gentium cōtra adulteros statutis,vltra supra allegatos, vide Sim.Maiolum de irregul. lib. 5.cap.38.& latissime Iac.Men.de arb.iud. libr.2. cent.5. 919. casu quem vide quia de more multa congerit lectu non indigna, & elegantissime Petr.Greg. Thol. 3.part.Syntag.iuris ca.6.Et quo modo adulterium probetur tradit omnium latissim.Mascar. de prob.1.part.consil.59. cum seq. *Detruditur.* Vide Regiam.l. 42. tit.6.part.1.& opinionem istam, quod clericus propter adulterium deponatur testantur esse communem Cou.in 4.decr.2.p. c.7.§.7.n.19. Berm. Cho.in tracta.de pub.concub.rub.de adul. nu.26.pagi.37.idem testatur insignis & moribus & prudētia vir Greg.Lup.in dict.l.42.in verbo, *Adulterio.* Petrus Dueñ. regul. & fallē.regul.101.limitat.2. Pau. Grill.de diuersis crimin.libro.3. quæstion.2.nume.1.Iuli.Clar. in practic.crimi.§.adulterium versicu.sed quæro. Emanu. Suarez, in thesauro recep.senten. versiculo.clericus adulterij. Villa. in sua collect.commu.opini. litera C. nu. 82. Practica Conrradi fo. 384.limita.5. *Dicebat tamē facere And. Alcia.quod si hodie clerici propter adulteriū detruderētur in monasterium*

Clericus propter adulterium deponitur.

nasteriũ pauci eorum ambularent per vias, ita refert Clarus vbi supra qui prout ipse mihi pluries dixit, eius discipulus.. Aduerte tamen quod Host. in summa de cohabi. cleri. & muli. §. qualiter imponatur. ad finẽ cum allegauerit tex. in dict. c. si quis clericum, & in c. Romanus. 81. distin. subdit ad finẽ ista verba. Puto quod ex causa iudex potest non seruare rigorem, & ex causa remittere, & dispensare, & hoc nisi in modum accusationis tunc enim stãdum est dicto rigori, & quod de mente. Hostien. sit hoc asserere, nedum in crimine simplicis fornicationis, verum etiam adulterij, colligitur ex remissione eius quam fecit in sum. tit. de adulterijs. §. quæ pęna ad ea quæ dixit in summa de coha. cler. & muli quę opinio tanquã magis æquior & humanior potest sustineri, quod clericus adulter suspensionis pœna, & non depositionis sit puniẽdus, quia nimis rigida est contraria opinio, ita dicit Bermond. in dicto nume. 16. licet tandem scribat absurdum & temerarium fore à cõmuni opinione recedere.

Laycus adulter qua pœna in foro Ecclesiastico puniẽdus sit.

Laici vero adulteri per ecclesiasticum iudicem excõmunicari possunt. tex. in cap. intelligimus. de adulteri. & ibi notat. Abb. & doctores, & in capit. consuluit in. 1. de appella. & in c. 1. vbi Abb. de offici. ordina. Bald. in authen. clericos. C. de Episcop. & cleric. & Felin. in capite. cum sit num. 11. de foro compet. Roma. sing. 667. Aufer. in clementin. 1. de offic. ordin. Regu. 4. fallen. 2.

Puniri etiam possunt detrusione in monasterium, vt est communis omnium sententia teste Andr. Alci. in dict. capit. 1. nota. 5. nume. 18. de offici. ordin. & licet contra eam disputent. nu. 22 communem amplectitur, eandẽ communẽ attestatur D. Couar. in. 4. decretali. 2. part. capite. 7. §. 7. numero. 20. Iuli. Clar. in practic. crimin. §. fin. quęsti. 37. versicu. Quęro numquid, cum enim hoc delictum sit violatio sacramenti matrimonij, merito illius punitio pertinet tam ad iudicem ecclesiasticum, quam sęcularem, & ideo adulteri sacrilegi dicuntur. l. quanuis. C. de adulter.

Cum ea adulterans. Adde Ang. l. si vxor. §. sed & in ca. num. ff. de adulter. vbi dicit quod ita cõmuniter obseruatur, & in. l. si ea. C. de adulter. Ana. in ca. 1. nume. 6. de adulter. Rem. consil. 17. nu. 20. & consi. 439. num. 23. Et ideo iustissime autor noster hoc loco censet, non esse clericum qui cũ huiusmodi muliere carnale commercium habuerit ordinaria pęna puniẽdum, quem ipse sequor contra Bermõd. Choue. de pub. concu. cap. de adulterio. nume. 26. Ipsa vero mulier adulterij pęna plectẽda est, ita Amad. de Syndi. num. 74. & in facti cõtingentia sensisse videtur Neapolitanum consilium, vt refert Antoni. Cap. decission. 44. Sed contraria opinio verior est. Quã in effectu sequitur Amad. in loco præcitato Iul. Clar. libr. 5. recep. sent. §. adulterium. ver. sed quæro nũquid. vbi dicit quod ita iudicaret si casus contingeret, & huc opinioni suffragatur. l. si ea. C. de adul. quæ expresse diffiniuit hoc casu adulterij crimẽ cessare.

C

Sancitum est. Vide. l. 7. tit. 7. li.

D

4.for.quæ cõmuniter in his regnis recepta est, vt fatetur Anto. Gome.in.l.80.Tauri.nume. 49. Idem Tholosano senatu decretum est teste Papo.lib.24.titul.2 arti.5.

E *Non accuset.* Adde quod in dictis Hispaniarum regnis tenetur maritus adulterum & adulteram accusare alias minime est audiendus dict.l.80. quæ hodie est.l.2. titu.20.lib.8.ordi.noui.

F *Perpendimus.* Adde quod hoc etiam refert D.Couarru.in Clemen.si furiosus.1. part.relicti.in innitio num.6.de homi.

Ac nefandi criminis rei.

CAPVT. LXXXVI.

1 *Nefandi criminis summa detestatio.*

2 *Clericus huius criminis réus depositus, in monasteriũ detruditur.*

Via secundum diuum Augustinum.in.3. lib. Confessionũ, & habetur in cap. Flagitia.3. quæstio.7.flagitia, quæ sunt contra naturã, vbique ac semper detestanda [a] atque punienda sunt, qualia Sodomitarũ fuerãt. Quæ si omnes gẽtes facerent, eodem criminis reatu diuina lege tenerentur, quæ non sic fecit homines vt se illo vterẽtur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet: cum eadem natura, cuius ille author, est libidis peruersitate polluitur. Vnde merito tale crimen committenti pœna statuta est, quod deponatur, ac in monasterium detrudatur, [b] vt in capite Cleri. de excessib.prælator. Huius tamen detestandi criminis maior esse deberet pœna, cum ob illud etiam infantibus ac mulieribus subuersarum ciuitatum omnipotens Deus parcere noluit. In his maxime regnis, vbi etiam a facinorosis alia hominibus solet (vti decet) & tale scelus promeretur abhorreri, vbi etiam legis patriæ grauius mortis genus quam ius commune delinquentibus infligunt. Nec enim minus promeritus est, vt post depositionem curiæ traderetur, [c] qui Deum ipsum ac naturam offendit tali facinore quam qui sola motus auaritia & nõ in Roma.Pontifi.contẽptum, neque in fidei seu morum pernitiem Apostolicas audet literas deprauare. Sed cum sic placuerit canonum conditoribus, solent ecclesiastici iudices tales post depositionẽ perpetuis carceribus obscurisque includere, in quibus nisi eos liberet fuga, miserrimam & mortẽ ipsam exoptantem vitam agunt.

A Detestanda. Vide multa quę circa huius criminis detestationẽ traduntur præsertim a Sanct. Thom.2.2. quæstion.154. artic.11. nulta etiam cogesit Cæsar Lamber. de iure patron.in prima. part. libro.2. q.9.artic.18.Lucas de Pena.in.l. 3.colu.3.C.de exactor.& excep. libr.12. Matt. de Affli. in const. Neap.lib.3.rub.42.num. 10. Pet. Paul.Parisi.consi.163.libr.4. Cassa.in consuet.Burg.rub.7. §.3. in glo.*Faire testament.* & vide text. in.l.cum vir.C.de adulter. & in cap.

Multa in nefãdi criminis detestatione lectu nõ indigna hoc loco tradũtur.

capi.infames.3. quæst.7.l.1.§.remouet.ff.depost.§.2.Inst.de pub. iudi.& apud nos Regiam.l.2.tit. 21.parti.7.l.2.titu.9. libr.4.for. l.85.in pragma. Regum Catholi.l.1.titu.21.libro.8.ordi. noui. Et de varijs pęnis diuersarum nationum contra Sodomitas statutis vide Iacob. Menoch. libr. 2. de arbi.iudi.quęst.centu.3. casu. 286. Adeò quidem, crimen hoc graue iudicatum fuit, vt sacris literis nempe Gene. capit.37. pessimum crimen appelletur & cap. 18.sic legitur. *Et peccatum eorũ aggrauatum est nimis.* Et alibi, *descẽdã*(inquit) *Dominus & videbo vtrum clamorẽ opere cõpleuerint an non est ita*(.Quasi dicat)in admirationis modũ, vix possum credere tantum nefas reperiri in homine, vnde volo videre clare hoc malum si ita est, vt puniam. Vnde ad Loth iustum & ab infandis Sodomitarum stupris ab horrẽtẽ sic Angeli locuti sunt. *Delebimus locum istum, eo quod increuerit clamor eorum corã Domino qui misit nos, vt perdamus illos: igitur Dominus pluet super Sodomã & Gomorrã sulfur & ignem a Domino de cœlo & subuertit ciuitates has & omnẽ circa regionẽ.* Gen. 19. de merito ex clamat. Paul. ad Roma.primo dicẽs. *Et tradit illos in pasiones ignominiæ, nã fœminæ eorum mutauerunt naturali vsũ.* Ideoque istius criminis rei filij diffidentiæ appellantur, vt in capit. clerici.de excess. prælator. quasi de eorũ salute diffidẽdum sit, vt voluit ibi glo. Et propter hoc crimen, Deus Optim. Maxi. mittit humano generi pestes, tẽpestates, & innumeras alias calamitates, vt in auth. vt nõ luxur. contra natu.§.final.colla.6.& in nouel.constitu.77. Et tota curia cęlestis habet istos sceleratos in detestationem & abominationem. vt inquit S.Anto. Archie. Florenti.in 2.parte suæ summæ titu.5.versi.quantum ad secundum, & peccatum hoc aliqui vocant mutum, eo quod sic offendat aures honestas, vt de illo nec loqui quidem fas sit, & ea ratione iustisime Hispani appellamus illud nefandum, eo quod nõ est fandum, nec fari de eo liceat, clamat quidẽ in cœlum huius sceleris magnitudo, horrore que concutit naturam, & stupere facit circunstantes parietes, saxa aerem, solem contremiscere, vincens turpitudine omnẽ immũditiẽ, scelere omnẽ iniquitatem, vt optimè scribit Franciscus Somnius Theologus celeberrimus libr.3. demonstrationum. tract.7.ca.6. Et memorabile est quod scribit D. Hieron. super Isai.& Iaco.de Voragine de natiuitate Domini, quod illa nocte qua Christus redemptor noster natus fuit omnes Sodomitę mortui fuerunt. Ideoque Virgilius qui vt fertur illo morbo laborabat, nocte illa decesit, vt refert Bermon Ch.de peccato Sodomi nu.40.fol.127.

Nocte natiuitatis Domini Sodomita mortui sunt ideoq; Virgilius cũ hoc crimine fuisset infectus decessit.

Et vsque adeò vitiũ hoc abominabile est, ꝙ postquã Diabolus ad sic peccãdũ hominẽ induxerit, statim fugiat vt nec posit cernere tã horrẽdũ crimẽ, ita alios allegãs scribit Matth.de Afflic.in cõstit.Neap.li.3.ru.42.n.11

Diabolus fugit quãdo nefãdũ crimẽ committetur.

Et propter hoc scelus cõtra naturam peti iure potest matrimonij separatio quo ad thorũ c.omnes accusationes.32. quæst. 7.ita

Propter nefandum crimẽ iuste fit

Calder.

separatur matrimonij quo ad thorum.

Calder. Antoni. Abb. & Ana. in capi. mortis de adulteri. Syluest. in sum. in verbo, diuortiũ. quæst. 7. Barth. Cassa. in consuet. Burg. Rub. 7. §. 3. versic. primo quæro. nu. 7. quæ opinio communis est teste Abb. in dict. c. maritis. & eã magis communẽ asseuerat Lãb. de iure patronatus prima part. lib. 2. q. 9. artic. 18. in fine. D. Couarru. in. 4. Decretali. 2. par. capi. 7. §. 5. nu. 6. Iul. Clar. in practi. crimina. §. Sodomia. versi. Itẽ. propter practic. Conrad. fol. 374. nu. 4. Quæ tenenda est. licet Inno. in capi. 1. de adulter. contrariã opinionem professus fuerit, & glo. in di. ca. omnes. & Albar. Pelag. de plan. Ecclesiæ lib. 2. artic. 2. colum. 3. &. Bald. in marg. Innocenci. in verbo, vxor. versi. fina. Bermon. vbi supra allegaui. nu. 28. Imo & dicta separatio peti potest si tantum vxor tẽtata fuerit a marito ad vsum cõtra naturã. Et ita in causa grauissima cõsului quod aperte ex Diuo Ambrosio colligitur. 1. ad Corinth. cap. 7. dum dicit. *Aut vsum quærat vxoris interuertere.* Quod etiã Barba. asserit consi. 64. volu. 1. Deci. in. l. 1. nu. 8. C. de secund. nup. Iacobus Menoch. dict. casu. 286. nu. 14.

Sodomitis an sit aduocatus cõstituendus.

Vnde in tanti criminis detestationẽ scribit Bald. in auth. sed nouo iure. C. de serui. fugiti. Sodomitis non esse asignandos aduocatos, vt defendantur & eum sequitur Barb. consil. penul. colum. 2. in fine lib. 1. Meno. dict. casu. 286. n. 14. Sed opinio hęc, omni iure & ratione destituta est, & ideo in forensibus actionibus nũquam receptam vidi.

Et in sodomiæ crimine propter eius immanitatem testis absque partis citatione recipi potest vt scribit Ioann. Andre. & Archi. in ca. 1. de homi. lib. 6. Petrus Auend. respõ. 31. nu. 10. D. Paez in practi. 1. part. Tom. 1. octauo tẽp. nume. 55.

Sodomia crimi pæna vltimi supplicij punitur.

Fuit semper crimen hoc punitũ pœna vltimi supplicij vt habetur Leui. ca. 20. & Exod. 22. In legibus vero Gothorum Chindasuildi Regis. l. 8. de incestis hæc adijcitur lex. *Masculorũ concubitores vel ij qui talia per sentẽtes pertulerunt ista sunt legis huius sentẽtia feriẽdi, vt vti scilicet mortale nefas admissum iudex euidẽter inuestigauerit ipsius, vbi ad perpetrari cõtigerit sequestratim arduæ mandetur detrusioni, vel inuiti saltim lustu ri commissa qui volũtarie perpetrare noscũtur illicita. Hoc interim horrendũ dedecus si inferens quisq; vel patiens non voluntarius sed inuitus explere dignoscitur tunc à reatu poterit immunis haberi si nefandi huius sceleris ipse detector extiterit.* Et apud veteres seuerissimis pœnis scelus hoc perpetrantes puniti fuerũt, vt author est Valeri Maxim. lib. 6. capit. 1. vbi exẽpla aliqua commemorat, alia etiam refert Aymarus Riuallius. lib. 3. Histor. iuris ciuilis cap. de lege scatina, quæ contra Sodomitas lata fuit, cuius etiã meminit Tertulianus in libro de monogamia. Huc pertinet egregium. C. Marij qui septies consul fuit exemplũ, cuius meminit Plutarchus in vita illius, is inquã iudicauit C. Lucium nepotem suum à Trebonio adolescẽte, quod illius pudicitiam non semel attentasset, & vim tandem inferre voluisset recte occisum. & ob hoc egregium

gium factum Tribonium corona donauit, cuius quidem iustissimi iudicij meminit Marcus Tulius in oratione pro Milone cuius verba placuit hoc loco scribere. *Pudicitiã cum eriperet militi Tribunus militaris in exercitu C. Marij propinquus eius Imperatoris interfectus ab eo est, cui vim afferebat, facere enim probus adolescẽs periculoso, quam perpeti turpitudinem malit. Atque hũc ille vir summus scelere solutum periculo liberabit.* Hæc Cicero.

Sodomitæ igne cõburuntur.

Hæc equidem mortis pœna igne infligebatur etiam ante Iustinianum, de quo stat egregia sanctio lib. 9. Codicis Theodosi tit. 7. quæ sic loquitur. *Imp. Valenti. Theod. & Archadi. A. A. A. Orontio Vicario Vrbi Roma. Omnes quib' flagitij vsus est virile corpus muliebriter cõstitutũ alieni sexus damnare patientia: nihil enim discretũ videntur habere cũ fœminis, huiusmodi scelus spectãte populo flamæ vindices expiabũtur P. P. in foro Traiano octauo idus Aug. Valentiniano. A. IIII. & Neotherio. Cons.* Quę sane ignis pęna, cũ omniũ bonorum cõfiscatione ipso iure, in his Hispaniarũ regnis contra Sodomitas statuta est Regia cõstitutione, quæ prima est tit. 21. lib. 8. ordin. noui, quę etiam quoad bonorũ cõfiscationem iuri communi consona est gloss. in c. cum secũdum leges, in verbo, naturę contrarias, de hæreti. libr. 6. quam esse communem fatetur Bermu. vbi supra nu. 27. & magis communẽ appellat Clarus in dict. §. Sodomia. versicu. Item Sodomita. Inquitque Regia illa lex illas probationes in crimẽ isto esse legitimas qui reciperentur, & essent validæ in criminibus læsæ maiestatis diuinę vel humanę. Quantò igitur Hispania purior est ab hæresibus, quam aliæ nationes, tanto magis nefandum crimen odit, & seuerissimè punit, eisdẽ nempè pœnis, quibus hæretici pertinaces: & hoc non solũ criminis magnitudo, sed connexio quædam quam cum hæresi videtur habere id efficit, ad quodquã plurimum conducit Regia lex 1. tit. 21. lib. 8. noui ordin. cum in execrationem huius criminis dicit: *Especialmente es el crimen cometido contra orden natural cõtra el qual las leyes y derechos se deuen armar para el castigo de este nefando delicto no digno de se nombrar destruydor de la orden natural castigado por el juyzio diuino por el qual la nobleza se pierde y el coraçõ se acouarda y se engendra poca firmeza en la fee.* Nam vt Franciscus Sonnius vbi supra allegaui recte scribit, hominẽ nõ à Deo sic derelinqui, vt in tã abominabile scelus incidat, nisi prius in perfidia & insipiẽtia cordis sui, ita apostatare cęperit à Deo, vt sic sentiat, sicq; viuat, quasi non sit Deus vbi perfidia, ibi apostasia ibi idololatria, vbi regnare solet hoc scelus, & quo gens longius aberrauit a Deo, eo magis hoc nefando malo inuoluitur. Pro quo mire facit quod scribit Paulus in epistola ad Romanos cap. 2. vbi de idolatris loquens inquit. *Propter ꝙ tradidit illos Deus in desideria cordis eorũ in immũditiã, vt contumelijs afficiãt corpora sua in semetipsis,* Et paulo post: *Propterea tradidit illos Deus in passiones ignominiæ, & sicut nõ probauerunt*

Propter Sodomiæ crimen bona ipso iure confiscantur.

Nefandũ crimẽ connexionem quandãcũ hæresi habere videtur

uerunt Deũ habere in notitia tradidit illos Deus in reprobũ sensũ, vt faciãt ea quæ nõ cõueniũt. Quę verba explicãs Diuus Chrysostomus, inquit. *Hoc loco Paulus ostendit quod & leges naturæ per impietatẽ tãquã causam efficientẽ peruertantur.* Et rursus. *Vide quomodo ad fontẽ huius mali reddat, impietatem videlicet dogmatũ, ostẽdens turpitudinem hanc esse illius iniquitatis præmiũ.* Hæc ille sermo.3.&.4.& Ideo censeo iustissime sanciri posse vniuersali lege, vt hæreticæ prauitatis inquisitores de hoc nefando crimine cognoscant, quod an id fieri expediat superiores iudicabunt. In Regno tamen Aragoniæ iã mandata est iurisdictio inquisitoribus Apostolicis, aduersus eos, qui muliebria patiuntur, vt testatur Dominus Episcopus Iacobus septimã. in catho. insti. ti. 50. nu. 30. Et idem in regno Valẽtiæ obseruatur vt mihi retulit doctor Franciscus Arganda Chonchensis inquisitor, qui ob singularẽ virtutem, raram prudentiam, insignem eruditionem, ad maximos sanctæ inquisitionis honores, multis ei nominibus debitos iam pridem fuit promotus, quẽ olim discipulum charissimum in vtriusque iuris disciplina habuisse semper gloriabor.

In Regno Aragoniæ inquisitores iurisdictionẽ habẽt cõtra eos qui muliebria patiuntur.

Doctor Frãciscus Argãda Chõchensis inquisitor laudatur.

Illud autem circa prædictam pœnam confiscationis bonorũ tam à iure communi quam à dicta lege Hispanica statutam, notare non prętermittam, quod Sodomita solum priuatur bonis, quæ tempore commissi criminis obtinebat, nõ autem priuabitur illis bonis, quæ postea acquisiuit, vsq; ad tẽpus cõdẽnationis

Sodomitæ bona post crimen acquisita an ipso iure cõfiscẽtur.

Tum quia dicta Regia constitutio & ius commune minime Sodomitam inhabilem fecit, vt commisso crimine, possit bona acquirere, vnde hæc pœna constituenda non est, cum iure nõ reperiatur. l. si seruum. §. non dixit præto. ff. de acqui. hæredi, & priuatio non habet locum nisi in casibus à iure expressis. auth. de nõ eligendo. §. sin autem. l. at si quis §. Diuus. ff. de relig. & sumpt. funer. Tum qua in pœna confiscationis bonorum non veniunt futura. l. si tibi mandauero. §. is cuius. ff. manda. tradit. Paulus de Castro in consi. 53. libro. 1. Abb. in capit. cum aliquibus. nu. 4. de re iudi. Alexand. consi. 15. nume. 12. libr. 1. & consi. 75. nu. 12. eo. libr. idem in. l. ex facto. §. Iulianus nu. 8. ff. de vulgar. Paul. in. l. si debitor. num. 3. ff. de fideiusso. De. in. l. si quis iniquam. §. illud. nu. 1 ff. quod quisque iur. & in consil. 442. nu. 20. Iasson. in. l. vlti. in princ. nu. 7. ff. si cert. peta. Bart. Chassa. in consuetud. Burg. Rub. 2. titu. de confiscati. fol. 97. col. 1 Socin. Iuni. consil. 51. nu. 8. lib. 1. Doctor Petrus Peralta, olim Salmanticensi Academia toto terrarum orbe celebratissima iuris Cæsarei primarius professor insignis & rude donatus, & cum paucis sua ætate comparandus, is inquam, in. l. omnia. §. fundum nu. 4. ff. de leg. 2. Acosta. in l. Gallus. §. & quid si tantum. parte. 2. numer. 48. ff. de lib. & post. Tum quia opinionem istam in proprijs terminis tenet Tellius Ferdin. in. l. 4. Tauri. numero. 48. quem nouissime sequitur Licentia. Micr. de maiora. 1. par. q. 1. num. 105.

D. Petrus Peralta laudatur.

Puni-

Sodomita an testamẽti faciẽdi potestate priuetur.

Punitur etiam Sodomita, vltra alias pęnas, alia non vulgari nempe testamenti faciendi potestate, ita multis rationibus probat Anastasius Platus inter consi. Barba. cõsi. vlti. lib. 1. Iacob. de Velonis. in auth. vt non luxuri. cõtra natu. in fina. verb. vbi. Bar. si sua est lectura Guil. Benedi. in capi. Rainun. de testament. in verbo, mortuo itaque testatore. in. 1. numer. 134. Deci. in. l. 1. C. de secũd. nupt. num. 8. Ioan. de Platea. in §. fin. Inst. quib. non est permiss. facere testam. Soci. in. l. quidam relegatus. num. 1. ff. de reb. dub. Bello. consi. vltim. nume. 2. Plotus in. l. si quando num. 311. C. vn de vi. Corra. in. l. testamento nu. 23. C. de imp. & alijs Tiraquell. in. l. si vnquam. in verb. reuertatur. num. 384. C. de reu. don. Bossi. in practi. crimi. titu. de stupro in mascu. nu. 2. Faui. Monteleo. in praxi. auri. 3. p. 4. part. prin. numer. 486. Cott. in memo. iur. in verbo. Predecones. Iul. Clar. in practi. crimi. §. Sodomia. versic. item Sodomita. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. libr. 2. centu. 3. casu. 286. nume. 10. Bermõ. dict. rub. numer. 26. Andre. Alciat. in. l. inter stuprum in prin. ff. de verbo. signifi. Gregori. in. l. 16. titul. 1. part. 6. in verbo, *Despues*. D. Couarru. in Clement. si furiosus in princ. rel. §. 2. num. 6. quæ opinio communis est. Sed vt libere dicam quod sentio, falsam & iuri contrariam esse existimo. Tum quia nullo iure fulcitur, & sine expressa lege tam grauis pœna imponenda non est vt in authen. de trien. & semi. §. consideremus. collo. 3. Tum quia prohibitio testamenti faciendi, solum infligitur à iure post sententiam trãsactam in rem iudicatam, ita quod si condemnatus a condemnatione appellauerit, testari iure poterit. l. qui post accusationem. ff. de testamen. & interim eius status mutari nõ debet. l. eius. §. 1. ff. de testam. l. qui a latronibus, ibi. Tum quia si vera esset communis sententia idem esset asseuerandum in homicida vel alio delinquente in crimine deprehenso, qui pœna mortis esset puniendus quod falsum est, vt dictis iuribus probatur. Tum quia crimen hæreseos detestabilius est cęteris criminibus cap. cum secundum lenes. §. confiscationis. de hæret. libro. 6. sed hæreticus potest testamentum facere, vt in auth. vt cum de appella. cognosc. §. si quis vero de prędictis versi. generalem autem, & est egregia. l. 6. titul. 1. p. 6. vbi solum prohibetur testari post sententiam dicit lex. *E aun dezimos que los herejes, despues que son condenados por sentẽcia de heregia, no pueden fazer testamẽto.* Ergo a fortiori hoc licet Sodomitę. Tum quia hanc opinionem videtur tenere Specu. (summæ apud nos authoritatis) in titulo. de instrumen. edi. numero 6. dicens, quod damnatus de crimine famoso, nempe de crimine contra naturam, est intestabilis post condemnationem & sic condemnationem necessariam esse censet. Et nouissime opinionem istam defendit Telli. Ferdinan. in. d. l. 4. Tauri. numero. 35. cum sequenti. vbi respondit quibusdam rationibus quæ pro communi opinione adduci poterãt & sequitur doctissimus

mus Mied. de maior.q.1. primæ part.num.104.qui est vidēdus.

Detrudatur. Vide Paul. Grill. in tracta.de pœnis omnifa. coitus.quæst.2.nu.2.quæst.8.Berm. Chou.in tracta.de publ. concubi.capit.de peccato.Sodom. nu. 37.Pet.Duc.reg.101.limi. vltmi. Fabi.Montel. in praxi.arbi.3.p. 4.par.princ.nu.486.Et licet Bermond.in allegato loco dicat,dictim vidisse apud suos clericos huius nefandi criminis reos degradari, & tradi sæculari potestati, & sæcularibus legibus puniri,id nullo iure defēdi potest,ante nouissimam Pij Quinti cōstitutionem de qua infra.

Clericus Sodomita occultus etiā peracta pænitētia suspensus est.

Illud tamen huic loco accommodatissimum non omittam, inter doctores receptum esse. Sodomitam adhuc occultum, etiā pœnitentia peracta, suspensum esse ab ordinis executione, ideo interim celebrantem, irregularem esse, ea sane irregularitate: quæ à solo Romano Pōtifice delebilis sit. Quemadmodum eleganter adnotauit Antoni.& alij in cap.nisi cum pridem.§.1.de renunti.& in cap.vlti.de tempori. ordi. in specie proposita tenet Bele.in aposti.ad Abb.in c. clerici.de excessi.præla.Archi.Dom. & Præpo.in c.de his.in.2.50.dis. Mari.Soci.in ca. ad audientiam. num.27.de homi.quam opinionem communem esse testantur Bertachi.in tracta.de iure patrona.in prima par.lib.2.quæstio.9. artic.18.nu.4.Couarru. in Clementin.si furiosus.in.1.p. relect. §.1.num.6. de homi.Fran. Viui. in cōmu. opinionibus in verbo, Sodomita Iuli.Clar.nostram annotationem,prout erat in prima æditione allegans,in pract.crim. §.Sodomia.versic.item clericus. Et licet Aretin.in capit.cum nō ab homine.de iud.num.90.contrarium probare conetur, & Nauar.in manu.confesso.c. 27.nu. 149.dicentes, non posse ex iuris rigore communem sententiā defendi cum nullus sit iuris Pontificij locus,qui hanc irregularitatem inducat, tenenda tamen est communis sententia tantorū virorē authoritate fulcita. Vnde eleganter scribit Petrus Rebuff. in tracta. de pacifi. possesso. nu. 208.Sodomitam non posse eligi ad Ecclesiasticum beneficiū, nec validam esse beneficij collationem eidem factam.Hodie vero si crimen hoc occultum fuerit Episcopi in prædicta suspensione & irregularitate dispensare possunt sacrosancti Cōcilij Triden. authoritate sessione.24. ca.6. de reforma.

Sodomitā nō potest eligi ad ecclesiasticū beneficium

Laicus Sodomita ab ecclesiastico iudice punitur.

Laicus vero si crimen hoc cōmisserit,à iudice Ecclesiastico puniri potest,pœna nempe excommunicationis,& à cętu fidelium separari debet, quousque cōdignam faciat pęnitentiam.c.clerici.vbi Abb.& docto. de excessi. præla.Bermond.dict.c. nu.37.& esse communem sententiam fatetur Iuli.Clar.in practi.crimini.§ fina.quæstio.37.versic.item quæro.quam sequitur Iacob. Meno. de arbi.iudi.quæstio.lib.2. cent. 3.casu.286.num.2.

Nec sodomita gaudet Ecclesiæ immunitate sicut in cęteris atrocissimis criminibus vt tradit D. Couarr.lib.2.var.reso.c.20.n. 8. & 9.Auend.de exequen. mād.1. p.c.22.n.9.quib⁹ vero probationibus crimē hoc probari possit lege

lege Folleri.in practi.cri. part.2. versi.cupiat informationem, numero.12. Mascard.de prob.3. par. conclu.1314.ver.Sodomiæ crimē

C *Curiæ traderetur.* Adde quod iustissime author noster desiderabat, iam nouissima constitutione sanctissimi Pij Quinti Pontificis Romani decretum est, clericum Sodomitam degradandum esse, & iudici sęculari tradendum cuius tenor talis est.

Pij quinti cōstitutio cōtra clericos Sodomitas interpretatur.

Omnes & quoscunque presbyteros, & alios clericos sæculares, & regulares cuiuscunque gradus, & dignitatis, tam dirum nefas exercenter, omni priuilegio clericali, omniq; officio, dignitate, & beneficio ecclesiastico præsentis canonis authoritate priuamus: Ita quod per iudicē ecclesiasticū degradati potestati statim sæculari tradantur. Hactenus Pij cōstitutio dat. Romæ apud sanctū Petrum anno.1568. sui pontificatus anno tertio. Quod quidem decretum iustissimum est, & in Hispania nostra iam diu desideratum, nam pœna quæ sacris antiquis canonibus imposita erat, nō erat tam horrendo crimini condigna. Fuit quidem ita sancitum ad supplicationem D. Episcopi Iacobi Septimacensis, vt ipse testatur in libro disceptationum capite.33. qui scribit duabus petitionibus oblatis nihil obtinuisse, donec tertia instanter ex libello Pont. Maximo oblato adeptus fuit, inquitque quod fere statim post publicationem illius constitutionis quidam clericus Tarraconensis illius pœnis punitus fuit.

Vnum tamen, vel alterū circa constitutionem illam notare nō ommittam. Primo illam non includere quemcunque clericum Sodomitam, sed solum exercentem, quiquasi vsu quotidiano crimen hoc cōmiserit argū.l. sciendum.§.illud.ff.de ædili. ædict. & hac ratione positum fuit verbū, *Exercentes*, in dicto decreto, ita in terminis tenet insignis Martin. Nauar.in manu.confesso.cap.27. num.249.dicens, sibi ita respondisse sanctissimum Dominū nostrum Gregorium decimum tertium. Sed salua authoritate Martini Nauarri, mihi hęc sententia nunquam placuit, imo iuris esse certissimi censeo, clericum qui vnicum crimen tantum Sodomiæ commissit, pœna dictæ Extrauagantis Pij Quinti puniendum esse. Tum quia non tanta vis verbo, *Exercentes*, tribuenda est, vt hujus criminis reiteratio desideretur. Nec Pontifices nostri in canonicis decretis condendis, tam exactam & rigidam verborum proprietatem obseruare solent. Tum quia si vnicus lapsus non sufficeret, vt esset locus dictę pœnę, sed criminum frequētia desideraretur, sic clare & aperte Pontifex diffineret, nec sub verborum inuolucro, rem alioqui grauem, & maximi ponderis dubiam relinqueret. Tum hæc nostra sententia euidētissime probatur alia constitutione, à dicto Romano Pręsule lata An. incarnationis Domi.1566. Kalend. Aprilis Pontifica.sui anno primo cū inquit. *Si quis crimen nefandū contra naturā propter quod ira Dei venit in filios diffidentiæ perpetrauit, curiæ seculari puniendus tradatur: & si clericus fuerit omnibus ordinib' degradatus, simili pœna subijciatur.* Videsquo pacto nō verbo

Nauarri opinio quædam reprobatur.

Exercuerit, Sed verbo, *Perpetraue rit*, vtitur quod non criminis rei terationem exposcit. Tum quia quo ad subeundum supplicium propter hoc immane scelus clerici & laici æquiparantur prædicta Pontificia constitutione, & hac ratione, sicut in laicis, criminis frequentia minime desideratur, par est, vt in clericis idem sit iudicandum. Tum quia dicta extra qua innititur. Nauarr. posterior est, cum anno tertio Pontificatus dicti sanctissimi ædita fuerit, quæ meminit constitutionis anno primo editę, & non solum eam confirmat, sed acrius eodem supplicio crimen detestatur ibi, *Itaque quod nos in ipso Pōtificatus nostri innitio de hac re decreuimus plenius nūc, & fortius prosequi intendentes*, &c. Vnde nullo iure, nec ratione defendi potest, quod rigor primæ constitutionis si rigor iustum suplicium appellari potest (ex illo verbo, *Exercentes*, temperetur.)

Secundò, quod dicta constitutio limitanda est, vt minime comprehendat omnem exercentem luxuriam contra naturam, quæ omnem pollutionem extraordinariam comprehendit ex Diui Thom. sententia. 2.2. quæstion. 154. artic. 2. nec exercentem omnem Sodomiticum actum, qui includit omnem pollutionē factā extra vas ordinarium. Sed solum exercentem copulam sodomiticam, ita declarat Martin. Nauarr. in loco nouissime allegato pro quo mire facit tex. in cap. fina. de sponsa. quo probatur, copula minime cōsumari nisi intra naturale vas semen effundatur nec ex pollutione aliter facta affinitas contrahitur, vt in cap. extraordinaria. 35. q. 2.

Sacrilegij.

CAPVT. LXXVII.

1 *Traditur vera atque germana sacrilegij diffinitio.*

2 *Clericus huius criminis reus deponendus est.*

3 *Sacrilegij quatuor species tradūtur.*

Sacrilegiū est iuxta meliorem diffinitionem [a] Doctorū, sacrę rei violatio, vel eiusdē vsurpatio, quod nēpe delictū cum & in ipsis laicis detestabile sit, & ad puniendū illud iura inuehāt in eos: quanto magis puniri debēt clerici, qui in hoc deliquerint? Qualis enim erit laicorum reuerētia in personas siue res sacras, si in illas clerici (ad illārum cultum electi) irreuerentes sunt? Huius autem delicti pœna, depositio est, vt placuit Hostiē. in summa. tit. de accusa. § Quis sit effectus. versi. Et gratia exempli, vbi capitalia crimina, & quæ depositionem inducunt describendo, primum omnium posuit sacrilegiū. Sed quia hoc se habet multipliciter deueniēdum est ad eius species. Quarum prima est, quæ committitur in personā, [b] & hęc quia multipliciter etiam variari potest, non patitur certam doctrinam: oportebit enim Iudicem considerare qualitatem delicti in personam sacram commissi, & sic in delinquentem animaduertere. Secunda species est quādo quis accessum habet ad monialem, & quia de hoc particularis

ris mentio facta est supra superuacaneum est in hoc aliquid rescribere. Tertia est quando locus sacer violatur, vel illius cœmeterium:& hæc etiam sicut varie se habere potest, ita diuersa erit delinquentis punitio, consideratis his quę in arbitrarijs consideranda describemus. Quarta vero huius delicti species cōmittitur in aufferendo rem sacram, d quæ & habet alia mēbra, & quia hoc ad materiam furti pertinet, & infra de hoc aliquid scribimus in suo loco, ideo nihil amplius addere libet.

c

d

Not. multa contra sacrilegos.

DIffinitionem. De qua vide Sanct. Thom. 2.2. quæstio. 99. articul. 3. Syluestr. in summa. in verbo, sacrilegium, Bald. in. l. si nondum numero. 4. C. de furt. Paul. Grill. de pœnis omni. coitus. quæstio. 1. qui pro totius capitis materia legendus est. Petr. Folleri. in practic. crimi. cano. 2. parte. capit. 17. Et nota quod sacrilegus non potest ad ecclesiasticos ordines promoueri. cap. si quis presbyter. 50. distinctio. Et est infamis capitu. vltim. de furt. not. Abb. & doctor. in capite. conquestus. de foro compet. Petrus Rebuff. in pract. benefi. 2. part. titu. de modis amit. benefi. numer. 56. pagin. 472. Et non gaudet Ecclesiæ immunitate capit. frater. 18. quęstio. 4. tradit Nicola. Boeri. decisio. 110. nume. 3. Garr. in practi. crimi. cap. 3. num. 16. Et inter laicos iudex ecclesiasticus cognoscit de hoc crimine, quia est mixti fori. Sic tradiderunt Abb. & alij in capit. cum sit de foro comp. per illum textu. Cardi. in Clemē. 1. de pęn. Dom. in cap. fœlicis de pęnis in. 6. Bossi de delict. tit. de sacrileg. num. 7. quam opinionem communem esse testatur Mantua. consi. 266. Iul. Clarus. lib. 5. recep. sentent. §. final. quæst. 37. versi. vlterius quæro. quanuis apud suos dicat non seruari sed quod iudices laici cognoscunt de crimine sacrilegij, non vero ecclesiasti, prout etiam seruari in regno Franciæ attestatur practica Mileij. fo. 74. nume. 17. vbi refert se fecisse suspendi quendam, qui ab Ecclesia abstulerat vas sacræ Eucharistiæ.

Apud Hispanos vero Regijs constitutionibus Episcopi, vel alij iudices Ecclesiastici ordinarij sacrilegos laicos punire possunt lex. 7. tit. 5. libr. 1. Foro legum & Regia Partitarum lex decima. titul. 18. part. 1. Quarum legum authoritate Ioan. Lup. in repeti. ca. per vestras. de donati. inter vir. & vxor. 2. not. §. sed pulchra dubitatio. num. 24. scribit speciali iure in hoc crimine posse laicum propria authoritate à iudice ecclesiastico capite. & in carcerem mitti quem allegat. Franciscus Auiles in capite prætorum capite. 20. in verbo, *Vsurpan*, numero. 14. qui ab eo videtur recedere. Sed forte Ioann. Lupi. ex eo defendi potest quod crimen sacrilegij licet non vere saltim improprie & largo sumpto vocabulo hæresim sapit, hæretici vero capite. & puniri debent ab Ecclesiasticis iudicibus, vt in capite, accusatus, de hæreti. in. 6. apud Hispanos tamen certo scio quod opinio Ioann. Lupi. non seruabitur.

Apud Hispanos tātum iuris cōmunis sanctionibus quā Regijs cōstitutionibus sacrilegi ab ecclesiasticis iudicibus puniuntur.

Illud autem notare non pręter mittam, quod in forensibus exercita

Delictum quanuis.

Omittatur in Ecclesia a iudice seculari potest puniri.

citationibus est frequentissimũ quod non ex eo quod crimen aliquod in ecclesia commissum est, iudicem laicum non posse debitis pœnis laicos suæ iurisdictionis punire, nã si tales delinquẽtes ab ecclesia extrahi poterunt, vt in cap. fin. de immun. eccles. pari ratione & à iudice laico puniri, ita Abb. in cap. vltimo & in cap. cum sit generale, de foro competen. num. 27. Angel. in tract. malefi. in parte, *scalis sancti Petronij*, iudex tamen ecclesiasticus ob sacrilegium post debitam pœnam impositam à sęculari procedere potest, ita Abb. in dict. capi. vltimo, sequitur Couarrub. in libr. 2 vari. resolutio. capi. 20. num. fin. Nec mirum hoc alicui esse debet quod pro eodem delicto quis varijs pœnis in diuersis tribunalibus plectatur, quia hoc iuri consonum est, quando ex tali crimine, diuersæ criminum species oriuntur, ita Bar. in l. senatus. ff. de accusation. sequitur Aufer. in tracta. de potestate sæculari super eccles. perso. 4. reg. num. 21.

In sacrilegij crimine iudex secularis nõ tenetur fidẽ adhibere processui facto ab Ecclesia.

Quando vero iudex ecclesiasticus prius ad huius criminis punitionem processit, minime tenetur iudex sæcularis qui propria iurisdictione ad imponendas pœnas suo foro stabilitas procedere vult, stare processui facto ab ecclesiastico, text. est quem crebior interpretum opinio, ita intelligit in. §. si vero crimen. in auth. de sãctiss. episcop. & huius opinionis authores sunt Alexan. Socin. Ias. Deci. Curt. Iun. in l. magistratus. ff. de iurisd. omni. iudi. Doct. Redin. de maiest. Principis in verbo, non armis solum. 2. par. num. 154 quæ opinio communis est.

Sunt tamen supradicta singulariter intelligenda procedere, quãdo iudex ecclesiasticus, cognoscit de sacrilegio, & iudex sæcularis tantum de vulnere, secus si sæcularis iudex incepisset prius cognoscere tam de vulnere & sacrilegio, quia cum sacrilegium sit mixti fori, in quo vt dictũ est, sæcularis iudex iurisdictionem habet, tunc locus est præuentioni, vt in dict. cap. cum sit generale. de foro competent. per Ioan. Igne. in. l. necessarios. §. non alias in verbo, sed cum à plerisque. nume. 35. ff. ad Silan. & in specie tradit Socin. in capit. postulasti nume. 16. de foro comp. Rolan. Valle. cons. 24. num. 13. volum. 2. & ea ratione affirmant, quod minime poterit postea iudex ecclesiasticus contra delinquẽtem in ecclesia procedere, nec illum punire, vide tamen quæ infra scribo.

Pœna quæ pro hoc crimine cõtra laicos imponitur.

pęna vero quæ in Hispania cõtra laicos in ecclesiasticis publicis tribunalibus imponi solet pecuniaria est pro modo & consuetudine regionis, quæ ecclesijs, pijs operibus, & fiscalibus, solet applicari, quod si crimen graue fuerit, vltra dictam pęnã alia spiritualis imponi solet.

B *In personam.* Vide optime Iacob. Menoch. de arbitr. iudi. quæsti. lib. 2. centu. 4. casu. 289. numero. 15. à qua absolui non potest, nisi à summo Præside, vt in c. si quis suadente. 17. quæstio. 4. de quo canone meminit tex. in capit. non est dubium. cum multis sequentibus de sententia excommunicationis, & in capit. religioso, & capite. eos & in capite cum quis de sententia excommuni. libr. 6. & in

& in.l.4.tit.9.par.3.& quia hoc latius patet videndus est vltra ordinarios interpretes. Martinus Nauarr.in manu.confess. capite. 27.num.76.Dida.Perez in.l.1.ti. 3.libr.1.ordin.pag.104. & multa circa hoc congerit Petrus Folleri.in practi.canoni.2.par.c.17.

Ecclesia offenditur ex iniuria clerico illata.

Ex hac sane iniuria clerico illata Ecclesia offenditur cap.2. & ibi glos.de foro compe.& crimé hoc publicum reputatur.l.si quis hoc genus.C.de Episc.& cleri.Et remissio iniuriæ à clerico facta non nocet Ecclesiæ ex Abb. sententia in cap.parochianos,de sen ten. excommun. In hoc tamen discrimen versatur quod ante ab solutionem impetratam non tenetur offendens, realiter Ecclesiæ satisfacere,sed sufficit cautionem præstare. Clerico vero iniuriam passo ante absolutioné obtentam satisfacere realiter tenetur, pro illata iniuria & demum præstatur cautio fideiussoria de ea pœna siue pœnitentia præstanda quę ratione criminis perpetrari imponetur,ita Archi. in ca. si quis deinceps.17.q.4.Et sic nó sufficeret offendentem flectere genua & misericordiam petere, nisi satisfecerit.capit. olim. de in iuri.Foll.vbi sup.

Est tamen circa hoc singu.notá dum quod cum hodie clerici per cussor virtute bullę cruciatæ facta satisfactione parti ab excom municationis vinculo absolui possit, nequaquam ea absolutio deneganda est quando qui iniuriam intulit condignam satisfactionem offert quam clericus nó admittit vt aduersarium vexet, tunc excommunicato celeriter subeniendum est, ne excommunicatione innodatus decedat, argumento textu. in capite. Episcopis.11. quæstio.3. cum singulis diebus mori potest.l.1.ff.de condi.& demóstrati. licet equidem excommunicatus pro manifesta iniuria ante realem satisfactioné non sit absoluendus, hoc deficit quando satisfactio fieri non potest, vel facto aduersarij, vel alio quocunque modo quia tunc pręstita cautione absolutio pręstanda est, absolutio gloss.in capite. solet versi.emenda.de senten.excommu.lib.6.quam ibi doctores sequuntur gloss. Innoc. Abb. & omnes in capitulo pro illorum de prębend.text.in capi. ex publico.de conuer. coniug. vbi Abb. opinionem hanc communem esse profitetur,& D. Couar. in capit. Alma mater.1. parte. §. 11.num.11.

Clerici percussor à iudice Ecclesiastico punitur.

Sed vtrum laycus clerici percussor, possit à iudice Ecclesiastico puniri,vide glos. not.in auth. item nulla cómunitas. in verbo, ab Ecclesia.C.de Episcop.& cleri.quæ tenet ei à iure permissum esse,sequitur Maranta in speculo aduocatorum.6.par.num.141. colum.3.voluit Bar.in.l.1. nume. 44.C.de summ.Trinita. Aufer. in repu. Clmen.1.de offici. ordi. titu.de potest.sæculari super Ecclesi.perso.regu.4.fallen.26. numero.37.Didacus Perez in .l.1.titul.3.libro.1.ordin. Quod verum est quando iniuria est realis secus si verbalis quia cum túc nullum sacrilegium committitur secundum Siluestrum in summa in verbo, sacrilegium. in finali. verb. merito qui verbalem tantum iniuriá aduersus clericú intulit corá ecclesiastico iudice có

ueniri non poteſt niſi aliud de conſuetudine receptum fuerit gloſ.in. cap.parochianos.de ſenten. excómunica. Quia. nec túc habet locum pœna impoſita in dict.cap.ſi quis ſuadente, vt late diſſerit inſignis D. Couarru.in libro.1.vari.reſolu.capit.11.nume. 5.& tenet gloſ.cum in caſu ſpeciali loquatur in capi. fęlicis. in verbo,in executione.de pœnis libro.6. vbi additio ampliat hoc procedere etiam ſi qui contumeliam intulit,clericum fugientem ſequatur abſque manuum impoſitione,quod Ioann. And.ibi amplectitur,& Ange.in verbo, excommunicatio.5.num.29. Inno. & communis in capit.nuper.de ſenten. excommuni. reprobata gloſ.contrarium tenente in cap. ſi quis pulſatus de pœni.diſtinct. 1.& Abb.in dict.c. parochianos.

Et hęc iniuria clericis illata teſtibus laicis probari poteſt, qui ad hoc cenſuris eccleſiaſticis poſſunt compelli, licet in criminalibus cauſis de iure Pontificio teſtimonium proferre minime compellantur, ita tenet Innoc.Illius text.authoritate innixus in cap. cæterum.de teſtib.cogend.quem ſequitur ibi Guid.Papa. colum.2 verſic.& ideo.

Delictũ cõtra clericũ vel in Eccleſia commiſſũ an ſit mixti fori.

Alij vero cenſent crimen hoc mixti fori eſſe, ita vt inter iudicem ſęcularem & eccleſiaſticum. Locus ſit pręuentioni,ſic ſeruari teſtatur Guid. Pap. deciſsio.592. numero.3. & ita in Parlamento. Gratianop. iudicatum fuiſſe aſſeuerat Papo.libro.1.titulo. 4. areſto.6. licet nonnulli cenſeant quod vterque iudex procedere poſsit, ſiue delictum in Eccleſia, vel contra clericum commiſſum ſit ad condemnationem & exſecutionem pœnarum, quæ in vtroque foro impoſsitę ſunt,vt in facti contingentia obſeruaſſe refert Ama.de ſind.num.171. ſequitur Iulius Clar.in practi.crimin. §.final.quęſt.36.verſi. ſed quæro quid, & in controuerſijs forenſibus receptũ eſt.Et licet de iuris rigore admittenda eſſet diſtinctio,quam ſupra tradidi, verſic. Sunt tamen ſupradicta, ſed tribunalia eccleſiaſtica minime eam obſeruãt.Nec mihi diſplicet imo congruentiſsimum iudico quod non obſtante temporali pœna, contra ſacrilegum impoſita, puniatur etiam pęna ſpirituali,nempe excommunicationis, vel alia ab iudice eccleſiaſtico, ad condignam criminis punitionem,vt reſipiſcat, nec deinceps audeat, rem ſacram offendere, vel in ſacro loco delinquere, Docto. in dict.capit.cum ſit generale.de foro comp.Octauianus deciſsi.Pedemont.103.num.7.

Ad monialem. Vide authorẽ, & quæ ibi adnotaui ſupra capite.81. C

Violatur. Adde illud maximũ ſacrilegium eſſe de quo in capite. conqueſtus.de ſenten. excommunic. quod habet, excommunicatos eſſe ſacrilegos, qui effringunt & ſpoliant eccleſias, quod quidem caput minime eos excommunicat, ſed excommunicatos eſſe præſupponit,& ideo iubet vt denuntientur argu.tex. in capite. paſtoralis.§. verum de appella. Circa quod eſt conſideratione dignum, quod ad incurrendum illius c.pœnã duo neceſſaria ſunt,alterũ effringere alterũ vero rapere, vel furari ſcribit Abb.

D *Tex.inc.cõqueſtus de ſent.excõ. interpretatur.*

Abb. in cap.fin.de furt. Anton. in.3.par. tit.24.c.12.Cai. in sum. in verb.excommunicatio.ca.21. Martin.Nauarr.inmanu.confes. capit.27.num.94. qui ex eo asseuerat quod qui effringit crucem sacrarium, vel alia similia nefanda crimina perpetrat,si non furatur:non incurrit pœnam ibi statutam. Deinde animaduerti debet,quod illud, quod in Ecclesia illo cap.statuitur procedit in monasterijs, hospitalibus,& in alijs locis pijs, Episcopi authoritate consecratis,non vero in alijs,ita not Abb.in dict.capite. conquestus.sequitur Nauar.in loco iam allegato.

D *Rem sacram.* Adde latissime Iacobum Menoch.dict. casu. 289. per totum.

Vsurarij.

CAPVT. LXXXVIII.

1 *Clericus vsurarius ipso iure infamiæ nota afficitur.*

2 *Clericus vsurarius ab officio, & beneficio est suspendendus.*

PRæmisso prius quę sit vsura, & quando committatur, quod latius digeritur in ordinarijs titulis,ac tractatib⁹huius materiæ.Clericis fuit inhibitum fœnerari,& vsuras accipere in Concilio Laodicensi, in Canone. 5. vbi tamen nulla pœna ob id imponitur, idem etiam fuit prohibitum in Concilio Carthaginési primo, in Canone. 13. Et sicut clericis non licet exercere fœnus suo nomine, ita neque alieno,vt in capite.Sicut suo.47.di- 1
stinctio.vbi vi. in capite.1. Non licet, Relatum Concilium Laodicense, de quo supra. Prima se offert pœnarum clerici vsura- 2
rij, quod est infamis a ipso iure, hoc dicit probari Panor.ex text. ibi in capit. Inter dilectos. in.3. not.de exces.præla. Allegat tex. cum glo.in.l.Improbum fęnus. C.ex quib. cau. infam. irrog. Et in.§.Porro.3.quæst.7. Idem scripserat Bald. in dict.l. Improbum. qui etiam dicit quod adhuc post restitutionem vsurarum, & peractam pœnitentiam sunt infames
b ad testimonia, & dignitates, & b
hoc pręcipit mente tenere.Hinc est quod vsurarius repellitur ab obtinendo beneficio, vt notat glos.in cap. Præterea de vsur. & Abb. in dict. cap. Inter dilectos in. 2.columna dispensat tamen Episcopus,vt ibi per eũ circa beneficium, cum illo qui se correxerit.Subest etiam vsurarijs cle- 3
ricis alia pœna, videlicet quod ab officio suspenduntur, c vt sta- c
tuit in tex.in capit. Præterea.de vsu.quoto autem tempore suspẽdantur,cum tex.non aperiat,videtur arbitrio iudicis relictum, sed text.in capite.1.eodem. titu. dicit quod si clericus detestandis vsurarum lucris insistat Ecclesiastici officij periculũ patiatur. ex quibus verbis Abb.ibi.in vltimo not.colligit,ꝙclericus vsurarius debet deponi ab officio ecclesiastico.non tamẽ meminit. dict.c. Præterea,qui suspensionis tantũ pœnã imponit.Alex. insuper in consi.72.in.1.volum.dicit quod clericus vsurarius venit deponendus,& neminem Doctorum refert, sed allegat iura in dicto

cap. Præterea, & cap. Inter dilectos. quorum nullo id probatur, cui vix parcendum censeo, & si solum Cęsarei iuris culturæ vacauerit, Hostien. tamen (qui breuibus verbis plura dubia aliquãdo decidit, quæ tandem moderniores ipsi verborum phalera ac garrulitate laxarũt) in summa de vsur. §. fin. versicul. Alia à iudice vnicafere linea. ordine dictarum pœnarum scripsit: Ait enim, *Vsurarius clericus ab officio beneficioq; suspenditur, & si nec adhuc desistat, degradandus est*, vt in dict. c. 1. & 14. quæst. 4. cap. Canonum, & cap. Quoniam, & cap. Si quis oblitus. Itaque si clericus desistat à crimine, vsurarum degradationis pœnam euadit, & sic intelligit dicta iura, pro quo etiam refert Gofred. Et hunc intellectum bene sustinet litera dicto. cap. 1. dum dicit, insistat. Facit etiam text. in cap. Episcopus. 47. distin. Stat ergo ex præmissis practica pro iudicibus, vt primo à suspensione incipiant cõtra vsurarium clericum. Demum eo se nõ corrigente procedatur ad degradationem contra illum. Et si etiam intelligi potest Concilium Elibertinum in Canone. 20. qui clericum vsurariũ statuit degradari per hæc verba. *Si quis clericorũ detectus fuerit vsuras accipere, placuit degradari, & abstinere.* Quod est relatum in cap. si quis. 47. distin. vide pręterea vndecim pœnas manifestorum vsurario: quas ponit Syluest. in verbo, vsura. lo. 9. in. §. Quarto quæritur.

A Qvod est infamis. Vide Alb. in. l. improbum genus, C. ex quib. caus. infa. Matth. sing. 196. & opinionem hanc cõmunem esse testatur D. Couarr. lib. 3. var. resol. cap. 3. num. 2 quã late, & elegãter explicat. Ex quo procedit, quod vsurarius nõ potest sacris ordinibus insigniri. capit. maritum. 33. distinct. cap. si ditionarios. 46. distinctio. Nec poterit eligi seu pręsentari ad Ecclesiasticum beneficium cap. de Petro. 47. distinct. Bertachrinus in tracta. de Episcopo. 2. lib. primæ par. q. 33. Cæsar Lamb. de iure patrona. 2. lib. primæ part. prin. artic. 21. q. 9. Poterit tamen Episcopus hanc infamiæ notam abolere ab eo qui iam pœnitentiã egit ad effectum obtinendi beneficia Ecclesiastica glo. celebris in cap. præterea de vsur. quam esse communem asseuerat D. Couar dict. cap. 3. num. 3. eam que intelligit procedere, quoad beneficia obtenta, non vero quo ad obtinenda quæ infames assequi non possunt.

B *Sunt infames.* Adde quod contrariam opinionem tenuit idem Bald. in. l. Cassius ad finem. ff. de Sen. vbi scribit, quod si vsurarij pœniteant, & vsuras restituunt de ęquitate canonica famam recuperant, quem sequitur Felin. in. c. r. col. 12. versi. limita. octauo de prob. Matth. d. sing. 166.

C *Suspendatur.* Vide eleganter D. Couarru. dict. capit. 3. numer. 3. Et plures alias pœnas contra vsurarios tam clericos, quam laicos infligendas, scribit nouissime Didac. Perez in princip. tit. 2. lib. 8. ordin. Et quibus probationibus crimen hoc probari debeat lege late Iacob. Menoch. arbi. iudi. quæstion. lib. 2. centu. 3. casu. 235.

Illud

Iudex ecclesiasticus procedit cōtra laicos cōtractus prohibitos exercētes quos appellant mohatras.

Illud autem notandum censeo posse iudicem Ecclesiasticum ordinarium procedere contra huius seculi impios mercatores, qui merces vendunt longe supra iustum pretium, prætextu modicæ dilationis, accepto interim idoneo fideiussore, vel tuta cautione, & easdē merces: vicaria manu per interpositos suæ cupiditatis ministros, & suæ artis, & fraudis consortes, mox vilissimo pretio redimunt, deinde alijs cariori pretio reuendunt, tripliciter peccantes, & super fœnerātes super eandē mercem, eodem fere tēpore, & hanc barbari eam deprædationē non vsurā vocant, sed mercantiæ cursum, & fortunā (quæ illis miserrima est) sed vere scelus est, & nequitia plus triplo vsura grauior, & detestabilior. Nemo sane in vera, & formali vsura dānificatur nisi post longum interualum, & diutinū pecuniç vsum, sed ista præda, ab istis nequissimis hominibus inuēta statim absque remedio pauper damnificatur, & depredatur. Et quod indignius est hanc nequitiam, vt plurimum exercere solent, in constitutos in aliqua angustia, & repētina aliqua clade, aut miseria afflictos tantoq; audatius, & crudelius quanto promptæ pecuniolç subsidio pauper magis indiget non minus miseria, & clade aliena abutentes quam barbari illi totius humanitatis hostes, qui naufragio eiectos deprædantur, conuicti igitur de hoc crimine propter contractus annullationē, & partis læsæ satisfactionem grauissime magis quā simplices vsurarij sunt multandi, quin, & grauioribus pœnis pro frequentia, & qua qualitate commissi sceleris puniri debent, appellantur æquidem apud Hispanos huiusmodi contractus, *Mohatras*. Et vtrū dicto moderato rigore possint impune celebrari, & quæ desiderentur, vt dicti contractus iustificētur vide egregium Nauar. in manuali. confe. cap. 23. n. 91.

Poterunt etiam iudices Ecclesiastici huius vsurarij criminis ratione non solum contra clericos sed etiam laicos saltim quoad cōtractus annullationem procedere, qui non seruata forma extrauagantis cōstitutionis Pij Quinti Pontificis Maxim. editç anno Domini Millessimo Quingētessimo Sesaxessimo octauo. Quarto decimo Kal. Februari Pontificatus sui anno quarto, annuos emunt, non interueniente pecunia numerata coram tabellione, & testibus instrumentarijs, ita iudicauit Regius Pintianus, Senatus anno Domini. 1583. licet postea vidi multa decreta in contrarium. Ad sedandas tamē, & componendas ferè innumerabiles lites, quæ circa Extrau. illam versauantur, Philippus huius nominis secundus Christianissimus Hispaniarum Rex in Madritio conuētu hoc, anno. 1587. celebrato, ab horum Regnorum actoribus cōsultus fuit, vt quid in ijs controuersijs iudicandum diffiniēdumque esset præciperet. Ipse vero Rex Maximus lege lata quæ prima est, declarauit non esse apud nos moribus receptam, & ad sanctissimum Pontificem ab ea Regio nomine esse supplicatū, ideo iam in actionibus forensibus adducenda supplicatione pendente non erit.

Extra. Pij Quinti quæ diffinivit formam constituendi annuos reddituus iam Hispania non seruabitur.

Consuetudo fœnerandi testibus singularibus probatur.

Nec est prætermittendū quod quando tractatur de probanda consuetudine fęnerandi, non vero priuati actus fœnerationis testes singulares admittūtur, ita tenet Iacob. de Are. qui fuit huius opinionis antesignanus in.l.testium. C. de testi. sequitur Bald. consi.406.colum.lib.1. & quod vsura testibus singularibus probetur tenuit Abb. consil.81.col.1.& cons.113.col.3.lib.2. Veron. consi.3.col.4. Calder. consi.5.tit. de testib.& opinionē istam communem esse fatetur Cor. consil. 91.col.13. & consil. 134.col.2. & lib.1.& cons.247. col.7.& cons. 34.lib.2.& Aym.cons.73. nu.32. volum.1.quā ibi nu.36. verā esse censet, quando cum testibus singularibus concurrēt verisimiles coniecturæ,& cum his consonat Regia lex.4.tit.6.li.8. noui ord. solo itaq; consuetudo fœnerādi testibus singularibus probatur.

Ex quo singulariter consuluit Federic.consi.17.non valere constitutionem synodalem Episcopi qua sancitum fuerit, quod vsurarij manifesti testibus singularibus conuincantur quem Doctores communiter sequuntur teste Abb.in capit. Cum in diœcesi de vsur. Folle.in practi.cano.2. part.cap.20.num.17.

A manifestis vsurarijs oblationes recipientes, eosque Ecclesiasticis sepulturis tradētes.

CAPVT. LXXXIX.

1 *Sacerdotes hoc crimen perpetrātes qualiter puniantur.*

2 *Manifestus vsurarius quis dicatur.*

POena in hoc delinquentiū est quod maneāt suspēsi ab executione officij, donec satisfaciat ad arbitriū Episcopi,& restituant quæ receperunt, vt in cap. Quia in omnibus de vsur. Hodie vero sepellientes manifestos vsurarios scienter, sententiæ excommunicationis subiacent ipso facto, à qua nullatenus absoluendi sunt, nisi prius ad arbitrium diœcesani Episcopi satisfaciant competenter, vt in Cle.1.de sepult. Et aduerte ꝙ pęna illius text. habet locū etiāsi aliquis demādato prę lati sepeliret talē vsurariū secundū Card.ibi,in.3.q. Quis autē dicatur manifestus vsurarius, a vide Abb.in.d.c. Quia in omnibus in.fi.vbi post Io. And.ibi in.d.c. 1.eo.tit.lib.6.dicit quod ille dicitur manifestus, qui est notorius de iure, vt quia fuit cōuictus, & condēnatus b de vsuris, est vel notorius notorietate facti, vt quia publice tenet altare paratum, & mutuat omnibus volentibus capere. Et ponit etiam idem Abb. alia exempla & vide Card. in.d. Clem.1.in.6.colum.19.q. vbi per vnam fecere col. hoc examinat, vbi inter alia dicit, quod si per constitutiones synodales esset inductus aliquis modus ad hoc ꝙ conuictus secundum illum diceretur manifestus vsurarius; ille modus sufficeret. Ex quo ego cōsulerem.

ſulerem omnibus epiſcopis celebrantibus ſynodum, quod præmiſſa matura deliberatione cum iuriſperitis in vna ſuarum conſtitionum declararēt caſus in quibus quis eſſet reputandus vſurarius manifeſtus, tum vt cleri apertius hoc intelligerēt, & ſic has pęnas iuris propter ignorantiā non incurrerent, tum etiam vt cum tali declaratione facilius homines ab hoc crimine cohiberent: quod temporibus iſtis (proh dolor) adeò inualuit, vt neminem fere iam id committere pudeat. Et in hoc articulo, qui dicantur vſurarij manifeſti. vide Sylu. in ſum. §. 9. ver. Primo autem quæritur.

A *Manifeſtus vſurarius:* Vide latiſsime Iac. Menoch. de arbi. iudi. quæſtio. libr. 2. cen. 3. caſu. 233.
B *Et condemnatus:* Adde quod iudicis condemnatio notorium efficit text. in capite. vltim. de cohabi. cleric. & muli. gloſſ. in hoc communiter recepta in capite. 1. de vſur. lib. 6. Nec prius quis vſurarius manifeſtus dicetur, etiam ſi teſtibus aut alijs probationibus fuerit conuictus quam à iudice ſit per ſententiam condemnatus, tradit Feder. de Sē. conſi. 64. Abb. conſili. 2. libro. 2. & conſil. 34. lib. 1. Hoſti. & Abb. in capit. cum in diœceſi de vſur. Iaſſ. conſi. 78. num. 3. libr. 3. D. Couarr. libr. 3. vari. reſol. capi. 3. n. 4. Iac. Meno. d. caſu. 233. num. fin.

Fures.

CAPVT. XC.

1 *Clericus huius criminis perpetrator qualiter puniatur, & quib' ex cauſis ſtatuta pœna augeatur*
2 *Clericus actione furti condemnatus, infamiæ labe afficitur.*

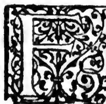

Furtū eſt de maioribus & grauioribus criminibus, vt not. Abb. in c. Cū cōtingat. col. 6. de for. compet. allegat. tex. in c Cū non abhomine. de iudi. & in. §. Nunc autē. 26. diſt. Et ideo clericus in furto captus deponitur, vt in c. Presbyter. 81. diſt. qui tex. eſt ex canonibus Apoſtolorum, & gloſſ. ibi, in verbo, captus intelligit & cōuictus per ſententiā, cōfeſsionem, vel euidētiā rei, & ne aliquibus videatur pęna iſta grauis, & tanquam ab Apoſtolis (zelo illo mirabilī quo ſanctā Dei eccleſiā fūdabāt) ſtatuta illam etiā innouauit, & inflixit Innocentius. III. in capi. Tuæ de pœnis vbi cenſuit clericos in latrocinijs deprehenſos, degradatos à ſuis ordinibus in artum monaſterium deberi detrudi. Hoſti. inſuper ſcripſit in ſumma tit. de conditio. furt. in. §. fin. clericum de hoc crimine accuſatum confeſſum, vel conuictum deponi debere, & in monaſteriū detrudi, allegando dict. cap. Tuæ, & textus in capit. At ſi clerici. §. 1. de iudi. qui de hoc crimine in ſpecie nihil diſponit, allegat etiam text. in capit. Cum non ab homine, qui de pœna depoſitionis meminit, & ſi detruſione nī hil dicat. Et vide etiam Hoſtienſem in ſūma titulo de accuſatione. §. Quis ſit effectus verſiculo, & gratia exempli, vbi connumerat inter crimina capitalia, & quæ inducunt depoſitionem, delictum

lictum furti. Et quod pro furto clericus deponatur, a notat Ioã. a And. in dict. capit. Tuæ per dict. cap. Cum non ab homine. Hostien. tamen ibi, vt ipse refert, ponderat verbum, *Latrocinijs*, quia magis delinquit latro quã fur, & sic videtur velle quod pœna illius tex. non habeat locũ in simplici fure, quod Panor. ibi placet licet. Hostien. & Ioan. And. non referat, & ponderando idem verbum, *Latrocinijs*, dicit quod ille tex. non habet locum in simplicibus furtibus: & sic quod licet clericus pro furto possit deponi, ꝙ forte non fiet detrusio post depositionem, quia latro dicitur qui de die & cum violentia quandoque delinquit, fur auté noctu & sine ea. Eundem intellectum dat Hostien. ad dict. cap. Tuæ, vt refert & sequitur Cardina. de Turrecremata in capit. Presbyter. 81. distinct. & sic ille text. non loquitur de furtibus simplicibus, qui non sunt corporaliter puniẽdi, sed de maioribus & insignibus latronibus, & Aretin. in capi. Cũ non ab homine, de iudic. colum. 9. versicu. Aduerte tamen dicit quod tex. in dicto. capitulo. Tuæ in verbo, *Latrocinijs*, potest intelligi de famoso latrone, qui furca suspẽditur, vt in. l. Capitalium. §. famosos. ff. de pœna. Ego vero & si ista nominum differentia præter id quod videatur probari in l. cum duobus. §. damna. ff. pro Soci. Et in. l. 1. & quod. ibi notant Doct. C. de po. & in Auct. Vt nulli. iud. §. final. colla. 9. Authoribus etiam latinæ lnguæ corroborari possit. Nam vt Calepino placuit latrones dicuntur, viarum obsessores, & qui publice, vel per vim furantur: fures vero qui occulta fraude decipiant, ac nocte furentur, quia tamen secundum eum plerunque indifferenter ponuntur, aliter censerem considerandum, videlicet potius qualitaté & quantitatem furti, modũque furãdi. Quis enim dubitat noctu sine violentia grauius posse perpetrari furtum, quam in ipso lumine solis, & cum aliqua vi? præcipue cum in Hispania nostra iã consuetudo inualuerit, quod pro vno magno furto quis pœna furcæ plectatur. b Nec enim ex eo b quod Pontifex in d. capite. Tuæ post depositioné detrusionis pœnam inflixit, sola à latronibus, & non à furibus commissa facinora punire fuit visus. Post depositiõnem namque assignari debet monasteriũ deposito, vbi peccata lugeat, & vlterius illa non committat, vt in capit. Sacerdos. 81. distinctio. Cũ ergo nihil nouum statuat quare pontificis mens ad latrocinia punienda, & non furta adaptari seu interpretari debet? præcipue cum in Pontificis constitutionibus, & in ætate illa Innocencij. III. quã non sic florebat eloquium latinę linguæ, non ita accurate elegans & propria vocabulorum significatio seruari solebat. Quæ quidem pœna depositionis & detrusionis iustius irroganda est clerico, qui furtũ admixtum sacrilegio perpetrauerit. Summe enim offendit clericus, qui plus cęteris debet sacra tueri, & reuereri, si illa violet, aut offendat in eis. Si autem contingat clericum in obsequio alicuius degentem, furtum committere, cum hoc delictum inter furta grauiora annumerari soleat, adeò

adeò quod Ioan. Faber. scripserit in.§.Alia de ind.inst.de publi.iudi.quod familiaris, vel seruitor, & iuuans illum suspenditur pro primo furto.tūc Iudex ecclesiasticus grauiori pœna punire debet talem clericum, quā si extra domum eius, cui inseruit, simile furtum faceret. Quis enim domesticos fures valebit effugere, nisi eos seuerior pœna quam alios à tanto facinore retrahat? In his insuper Hispaniæ regnis ab ecclesiasticis iudicibus obseruari debere credo ac consulo, quod sicut per leges regias in locis desertis commissa furta grauius puniātur, sic ipsi clericos talia perpetrantes grauiori corrigant animaduersione. Res enim esse perniciosi exempli ea in clericis nō censere grauia, quæ in ipsis laicis pro talibus iudicantur. Aliud præterea furti genus in sacerdotibus super omnia suadeo iudicibus omnibus ecclesiasticis, vt zelo maximo corrigant quoties videlicet compertum habuerint, quod eorum aliqui in se detinēt, ac habere inficiantur bona, quæ morientes (maxime peregrini) apud ipsos deposuerunt, vt suis hæredibus, vel alijs personis, quibus leges illa dari non prohibent restituant. Hoc enim grauissimū scelus iudicandum est, offenditur enim ipse Deus, violatur defunctorum voluntas, cui tantum deferunt etiam Ethnicorum leges, læduntur etiam personæ illæ quibus deposita dari debebant. Datur præterea sæpe morientibus occasio, vt malint impœnitentes mori, quam sacerdotibus (quos suspectos habent propter similia) animam cum bonis commendare. Degradationem verò de qua tex.in dict. capit. Tuę.meminit, verbalem nō actualem debere esse, placuit ibi.Ioā. And. & idem etiam voluit Abb.in capit. At si clerici.de iudi.col.13. versi. ad tertium. Et Are.in c. Cum nō ab homine.de iudi.colu.11. versi. Addit etiam. Est præterea aduertendum circa pœnam huius criminis, quod clericus condemnatus actione furti efficitur infamis sicut laicus condemnatus in foro seculari, quia quicunque secundum leges est infamis, est etiam infamis secundum canones, nisi reperiatur oppositum statutum, facit text.in cap. Infames.6.q.1. & in.§.Hic colligitur.2. quæst.3. Et tenet hanc generalem conclusionem Felin.in.c.Qualiter. el.2. §.Ad corrigendos.in.5.colum.de accusatio. Nota tamen quod si reperiretur clericus condemnatus ad restitutionem rei furto subtractæ, quod per hoc non fieret infamis, quia potest intelligi quod fuit actum conditione furtiua, quę non infamat, & non actione furti. Et hoc tenet Ana.in dict.c. Qualiter. vbi illud refert Feli. in di.§.Ad corrigendos.in col.3. licet ipsi non scribant hoc in clericis. Sed ego credo eandem sententiam esse tenendam in eis. Vide præterea in materia huius.ca. Paul.de Castro.in Auth. Sed nouo iure.C.de seruis fugitiuis, in fine, vbi scribit quatuor species furum.

DEPONATVR. Adde Simon. Maiol.de irregul. libro.5.capite.28.numer.1. & Regiam.l.61.tit.6.par.1. quę idem probat. Hæc tamen depositio A

positionis pœna imponenda nõ est, quando furtum est parui momenti, vt scribit Abb. in c. tuę de pœnis sequitur. Grego. in d. l. 61. in verbo, *El furto.*

B *Consuetudine an possit obtineri vt pro magno furto possit suspēdi*

Plectatur. Adde quod cõsuetudo hæc iure fulcitur teste Bal. in auth. sed nouo iure col. 1. in fine. C. de serui. fug. & in capit. 1. §. iniuriam. col. 2. nu. 8. in vsib. feu. sequitur Ange. in l. quod si nolit §. qui assid. ff. de ædil. ædi. Ang. de Are. in §. ex maleficijs column. 2 num. 5. Insti. de actio. & in. §. 1. Insti. vbi bonor. raptor Ang. in tra. maleficiorum in parte, vestem cęlestem abstulit, vbi testatur iuxta Bald. opinionem sententia lata furem animaduertisse Abb. in capite. inter alia. nume. 31. de imm. Ecclesi. Hypp. in l. vnus. §. cogniturum. nu. 79. ff. de quæst. Montal. in l. 6. ti. 5. in glo. incip. *Muera por ello.* lib. 4. for. Alcia. in c. cũ non ab homine vlti. not. de iudi. quam esse magis communẽ opinionem fatetur egregius Menochius de arbit. iud. q. libr. 2. cent. 4. casu. 295. num. 9. quam vsu receptam esse attestatur D. Anton. Padilla in l. transigere. nume. 12. C. de transactio. & in superioribus Hispaniæ tribunalibus, quibus seuerius propter publicam vtilitatem, & aliorum terrorem crimina puniuntur, eam admissam esse audio. Sed Bald. opinio pluribus displicet, & contra eam tenuerunt Fulg. Sali. Paul. in di. auth. sed nouo iure. vbi etiam Cep. & Gui. Pap. colum. fi. & alij quos allegat D. Couarr. li. 2. var. resolu. cap. 9. nu. 7. Ioan. de Ana. in cap. 1. de fur. colu. 5. Iaf. in l. 1. col. 2. nu. 4. C. de precib. Imper. offeren. & in. §. ex maleficijs. nu. 12. Insti. de actioni. Agusti. Arim. in addi. ad Ang. in tracta. malefi. in di. verbo. *Et vestem cœlestẽ abstulit.* col. 5. in fine Anto. Gom. 3. tho. cap. 5. num. 7. & hanc appellat magis communem opinionẽ eam sequutus Grego. in l. 18. tit. 14. gloss. incipi. *Matar.* par. 7. pro qua Regiam legem ibi considerat, quam opinionem multis cõprobat Iaco. Boulene. in l. capitalium. §. famosos. numer. 28. ff. de peo. Roland. Valle. consi. 51. numero. 43. volum. 1. & ex Theologis Domin. Soto. in libr. 5. de iusti. & iure. quæstio. 3. articul. 3. in respons. ad. 2. argum. in fine à qua quidem magis communi & veriori opinione non auderem recedere, nisi vltra magnitudinem rei fuerat aliæ qualitatis crimen agrauantes interuenissent.

Puniri debet. Nota quod opinionem istam de more reprobat Petrus Folleri in practi. crim. cano. 2. par. capit. 21. nu. 9. dicens, opinionem istam Fabri. quam hoc loco sequitur author esse sine lege. Ipse tamen libenter authorem sequor ea innixus ratione, quod magis delinquatis cui plus credis cũ credita fide abutatur, & ideo maiori supplicio dignus, & cum hæc naturalis sit ratio, aliam legem quærere, infirmitas sit intellectus, & opinio ista moribus & consuetudine recepta est. C

Libuit sane ante quam huic capiti finẽ imponam referre & memoriæ mandare, quod hodie. 8. die mensis Maij anno. 1578. in hoc celeberrimo Complutensi populo, quo hęc scribimus propter maximam temporis siccitatem, ab hinc multis annis inauditam, nam ab vndecimo die mensis

Sãctorũ iusti & Pastoris corpora, propter maximã siccitatẽ publica process-

sunt gesta fuerunt. sis Marcij, vsque ad præsentem diem totum hoc Tolet. regnum cœlesti pluuia caret, propter quod omnes terrę fructus iã ex siccitate pereunt, & vt Deus Opti. Maxim. tot tantisque malis sceleribusque nostris, iuste iratus suos in nos misericordiæ oculos conuertat, Sacratissima corpora Diuorum Iusti & Pastoris patronorum nostrorum, solennissimo committatu omnium ordinum religiosorum, Academiæque nostræ, nec non vniuersæ reipublicæ, per populum istum præcedentibus crucibus, aliorumque Diuorum imaginibus gesta fuerunt.

Simoniaci.

CAPVT. XCI.

1 *Huius criminis atrocitas nec non, & pœna late & seriose per totum caput explicatur.*

a 1 PRæmissa diffinitione, [a] simoniæ, quam latius examinat Ioann. de Anan. in rub. eiusdem titulo. in. 1. columnn. delictum istud computatur inter grauiora crimina, vt est text. in capitulo. fin. de purga. canon. de quo quidem terribilia verba Paschalis Papa descripsit in c. fi. 1. q. 7. videlicet, quod omnia etiã crimina ad cõparationem simoniacæ hæresis, quasi pro nihilo reputantur. Vnde Sancti illi Patres Hispaniæ, qui in concilio Toletano. 8. interfuerunt, videntes quod antiquorum patrum decreta in extirpatione tanti criminis parum profecerint, præmissis pulcherrimis verbis, quibus hoc eleganter deplorarunt, huic cancroso vulneri ignitum, quod super erat ferrum inijcere decreuerunt (vt eorum verbis vtar) & in Canone. 3. sub his verbis statuerunt. *Vt quicunque deinceps propter accipiendum sacerdotij dignitatẽ, quodlibet præmium fuerit detectus obtulisse, ex eodem tẽpore se nouerit anathematis opprobrio condemnatũ, atque à participatione Christi corporis & sanguinis alienum, ex quo illũ constat execrabile Christi perpetrasse flagitiũ. Quod si aliquis extiterit qui accuset, ille qui hunc ordinẽ muneris fuerit acceptione lucratus, & suscepto honoris gradu probibetur, & in monasterio sub perenni pœnitentia religetur. Ille vero, qui hac causa munerum acceptores extiterint, si clerici fuerint, honoris amissione mulctentur. Si vero laici, anathemate perpetuo condemnentur.* Ideo propter eius grauitatem aliqua specialia statuuntur in iure, nam in eo proceditur per sola signa: [b] & in eius odium admittuntur præsumptiones, vt notat Abb. ex textu. ibi, in capit. Sicut. de simonia. Item admittuntur ad accusandum simoniacum serui, meretricis, & criminosi, vt in capit. Tanta. eo. titul. de quo latius in cap. Per tuas. el. 1. eod. titul. & per Abb. & Docto. ibi. Vnde ex dispositione Alexandri & Inno. Tertij per noua iura, in eo delinquens perpetuo deponitur ab officio & beneficio, vt in capite. De hoc. de simoni. & in capite. Cum super. de confess. Si tamen crimen est occultum, non deponitur, & si ipsi iudici constet, sed pœnitentiam secretam debet iniungere, vt in ca. Ex tuæ. de simo. b

In correctione tamen & punitione huius criminis non potest dari certa doctrina, sed secundum qualitatem simoniæ aliter & aliter punitur. Quia aliquando imponitur pœna excommunicationis, aliquando detrusionis in monasterium, aliquando spoliationis omnium bonorum, aliquando depositionis, aliquando est pęna centum aureorum & infamię, vt probat text. & gloss. in dict. l. 1. ff. ad legem Iuliam, de ambitu. Aliquando imponitur pœna quadruplex, & deportationis, vt patet in dict. l. 1. C. ad legem Iul. de ambitu. Ideo vide Hosti. in summa eiusdem titul. in. §. qua pœna feriatur per totum. Et vide Prępo. in cap. presbyter. 1. quæstione. 1. in columnn. fin. versic. in gloss. vbi etiam refert varias pœnas de iure canonico, quem etiā vide notabiliter distinguentem, videlicet an simonia committatur in ordine, vel in beneficio, & in vtroque: an passiue, vel actiue, & varias etiam pœnas describentem in cap. Statuimus. 1. quæstio 1. columnn. 1. & 2. Itē nota, quod simonia commissa in ordine suscepto non solum non dat executionem, illius ordinis, sed etiam
c impedit executionem omnium aliorum, notat Innoc. in cap. Per tuas, & in capit. Tanta eo. titulo. Arch. in cap. Ordinationes. quæstio. 1. vbi vide Præpo. qui refert & sequitur eosdem in principio, qui ponit vnū casum in quo fallit ista conclusio: licet ille casus non est proprie casus fallentiæ, quia in eo simonia non fuit commissa in ordine, sed in consecutiuo ad ordinem, vt ibi per eum. Et ipsam principalem cōclusionem sequitur simpliciter in cap. Statuimus ea caus. & quæst. in colu. 1. Hodie tamen per constitutiones modernorum Pontificū descriptas in supplemēto, in verbo, Simonia in fine Simoniacus est priuatus ipso iure beneficio, vt dicit Felin. in cap. In nostra in. 2. corollario in fin. de rescriptis, & idem notat ipse in capit. 3. de rescrip. colum. 4. referendo ad hoc consil. Ancharra. Et vide extrauagantem Paul. 2. quæ incipit Cū d
detestabile (quę habetur inter extrauagantes communes sub titu. de simo.) vbi imponitur pęna excommunicationis ipso facto, cuius absolutio reseruatur Papæ, & quod in beneficijs nullatenus eis ius quæratur, & teneantur ad restitutionem fructuum, pręter id, quod primo innouat omnes pœnas cōtra simoniacos statutas, & eas incurrere ipso facto decernit: Et vi. Silue. in summa, verbo, Simonia, in versicu. Decimo nono quæritur, vbi describit quatuor pęnas Simoniacorū, & inter eas meminit de extrauagan. Martini quinti, in Concilio Constantiensi, incipien. Sacrosan. Et ibi plura alia refert in proposito.

PRÆMISSA *definitione.* A
De qua simoniæ diffinitione vide gloss. & Doctores in summ. 1. quæstio. 1. Abb. in capit. memo. numer. 6. de simoni. Sanctum Tho. 2. 2. quæst. 100. Sylue. & summistas in verbo, simonia in principio. Domi. Soto. libr. 9. de iusti. & iure quæstio. 5. articul. 1. Franc. Mart. decisio. 544. in princip. in. 2. parte. Iul. Clar. in pract. crimin. §. simonia. in prin. & omnium

nium latiſsime Guile. Rodean. in tracta. de ſimonia prima par. cap. 2. Et crimen hoc ſimoniȩ, de quo in prȩſenti capite differit auctor eſt mere eccleſiaſticum, & ea ratione iudex laicus nullam in eo cognitionem habet, ſentit. gloſſ. in cap. Cum ſit generale. in gloſ. fina. de foro. comm. quæ opinio communis eſt, vt fatetur compe. Anani. in cap. 1. num. 9. de Simo. Iuli. Cla. dict. §. Simonia. verſicu. hoc crimen.

B *Sola ſigna.* Intellige doctrinã hãc de ſignis euidentibus, & reũ ipſum de crimine conuincentibus gloſſ. fin. in capi. inſinuatum de Simon. quam Doctores ſecuntur, vt fatetur Alexand. de Nouo con. 64. num. 2. & ſequenti, Clar. in dict. §. ſimonia. in fine, & vide nouiſsimam conſtitutionem ſanctiſsimi Pij Papȩ Quinti ſancitã Romæ apud ſanctum Petrum anno incarnationis Dominicæ. 1569. fȩliciſsimi Pontificatus ſui anno. 4.

G *Non dat executionem.* Adde text. in cap. præter. §. verum. 32. diſti. & in cap. eos. 81. diſtin. cap. reperiuntur. 1. quȩſt. 2. Abb. in capite. per tuas in. 2. num. 5. & in cap. de ſimoniacæ, de ſimon. tex. & ibi etiam Abb. in cap. ſi quis de ſimo. Hoſt. in ſumm. titu. de ſimonia. §. quæ pœna, Sylue. in ſumm. in verbo, ſuſpenſio, quæ opinio cõmunis eſt ſecundum Couarr. in Clemen. ſi furioſus, in prima parte relection. §. 1. numer. 7. de homi. & Franc. Viui. libro. 2. communem opinion. opinione. 254. Quæ intelligenda eſt, in propria ſimonia quia ſi alius dat, aut promittit Epiſcopo inſcio, vel contradicẽte illo, qui ad ordines ſacros eſt promouendus, non peccat, & ea ratione ordinis recipit executionẽ ita tenet Bellam, quem refert, & ſequitur Cardin. Alexand. in capi. ſtatuimus. & in capi. ſi quis. 1. quæſt. 1. Martin. Nauar. in manu: confeſſo. capi. 25. num. 68. quidquid dicat. glo. in dict. ca. ſi quis. Quod ſi in beneficio acquirendo ſimonia commiſſa fuerit idque crimen publicum ſit ſimoniacus eſt ipſo iure ſuſpenſus, quo ad ſeipſum, & quoad alios, tenet Inn. in cap. tanta. de ſimon. Abb. in cap. accuſatum eo titu. Sanct. Thom. & Caieta. 2. 2. quæſt. 100. art. 6. Dom. Soto. vbi ſupra allegaui. Licet ab hac opinione recedat Martin. Nauarr. in manu. cõfeſſo. cap. 23. num. 110. dicens, nullo iure probari, ſed ſuperiorem ipſe ſententiam amplector, idcirco, ſi ſimoniacus ante peractam huius criminis condignam pœnitentiam celebrauerit, irregularitatem contrahit per ſolũ Romanum Pontificem delendã, de quo lege Villad. de irreg. capit. de ſimoniaco, Couarr. d. §. 1. & de pœnis ſimoniæ tam in ordine, quam in beneficio multa ſcribit Guillermus Rodoan. in tracta. de Simonia. 4. part. capit. 11. cum ſequẽtibus.

Extrauagantem Pauli ſecundi. D Adde quod dictȩ conſtitutiones vltra authorem meminit Feli. in cap. de cætero. colum. vlt. de rem iudi. & in capi. in noſtra. corro. 2 de reſcrip. Floren. in. 3. par. ti. 24. cap. 65. Roch. de Cur. in tracta. de iure patronat. in verbo, Et vtile, quæſt. 3. Extraua. Pij Quinti, quæ incipit cum primum, per quã inuiolabiliter obſeruari prȩcipitur circa quã primo notãdum cẽſeo

Interpretatur extra. cõſti. Pauli ſecũdi Põt. Maxim. quæ incipit cum deteſtabile.

A a quod

quod nulla Simonia neque mentalis neque conuentionalis, simo do alioquin non fuit realis, inducit tituli priuationem ipso facto, nec excommunicationis sententiam infligit, nec prędicta extrauag. Pauli secundi comprehenditur, secundum Romanæ curiæ interpretationem quam Rotæ summum prætoriũ iam pridem sequi testatur Cassado. deciss. 5. Ludouic. Gome. in reg. de trienna. quæstio. 12. D. Couarru. in reg. peccatũ. 2. par. relect. §. 8. de regul. iur. lib. 6. Martin. Nauarr. in capit. si quando. 4. excep. de rescrip. & in capit. vltim. nu. 24. de Simo. quidquid reclamet Petrus Rebuff. in practi. benefi. 3. part. tit. de Simo. in resigna. num. 20. pag. 496. Et licet Petrus à Nauar. in tract. de resti. lib. 2. cap. 2. nu. 422. aliquibus rationibus opinonem istam euertere contendat, tandem communem, & vsu receptam esse agnoscit, nec ab ipsa audet recedere.

Secundo quod nec locum obtinet, contra omnes, sed solũ contra eos, qui Simoniam cõmittũt dando, vel accipiendo, & ideo minime procedit, nisi in ea Simonia in qua ad opus dandi, & accipiendi peruentum sit, ita quod sola datio pretij non sufficeret, nisi eius ratione beneficium conferatur, ita declarat egregius Nauarr. in manu.. cap. 23. num. 103.

Tertio, quod nullus Simoniacus præter quam in ordine & beneficio, est ipso iure excommunicatus, notat Syluestrin. in summa. in verbo, Simo. quæsti. 9. Nullo quidem antiquo iure Simoniacus erat ipso iure excommunicatus, & ius nouum dictę extrauagan. constitutionis tantum excommunicationis sententiam ipso iure imponit, contra Simoniacos in ordine & beneficio, & ea ratione ad alios extendi non debet.

Quarto quod illa verba dicta constitutionibus ibi, *In officijs Ecclesiasticis*, &c. intelligenda & interpretanda sunt in officijs tantum, quæ sunt beneficia, vt in ca. de multa. de præben. cap. cum accessissent de constitu. Vnde qui emit aut conducit vicariam spiritualem iurisdictionem habẽtem non est ipso iure excommunicatus, nec inhabilis ad ecclesiastica beneficia, cum talis vicaria non sit beneficium vt late cõgerit Felin. in cap. postulasti. de rescript. secus autem si vicaria esset perpetua, quę est beneficium, vt in Clemen. 1. de offic. vicar. Nauarr. vbi paulo ante allegaui.

Quinto, quod dicta pęna hodie incurritur, si aliquid pro collatione quoruncunque ordinũm, etiã clericalis tonsuræ, aut pro literis dimissorijs aut testimonialibus, vel pro sigillo, vel alia quacũque de causa Episcopi, & alij ordinũ collatores, aut eorum ministri, etiam spõte oblatum recipiãt. Sic disponit sacrosanctum Con. Tri. Sess. 2. c. 1. de reforma.

Sexto, quod ad hoc vt locus sit pęnis dictæ constitutionis, oportet quod datio præcedat collationem ordinum, vel beneficiorum non vero sufficeret si sequeretur argumen. gloss. not. in capite. emendari. 1. quæstio. 1. & tradit Nauarr. in manuali, confess. cap. 25. num. 68.

Septimo quod licet emptione, vel venditione pẽsionis Simonia committatur, non tamen ea excom-

communicatio inducitur ipso iure,quia dicta Extrauag.constitutio solum excommunicat Simoniacum in ordine & beneficio quorum neutrumest pensio & ea ratione tanquam pęnalis restringenda,& non amplianda est. Tenet Martinus Nauar.in manu. dicto.cap.23.num.11.& ita hoc anno.1584.consului.

Declarãtur Bulla Apostolica Pij Quarti & Pij Quinti.circa cõfidentie loquentur.

Nec circa huius capitis pœnas prætermittẽdum est,cum Simoniacis pœnis illaqueari, qui inconfidentiam(vt vocant) beneficiorum fructus aut pensionum acceperint, est quidem hoc turpissimum genus depositi:nempe vt si quis beneficium,aut pensiones alieno nomine recipiat,quod genus criminis cum ad Simoniacam prauitaté spectet,Pius Quartus nec nõ Pius Quintus sanctissimi Pontifices, per bullas suas circa hoc promulgatas, grauissimis pœnis puniendum curarunt. Nimis quidem in Romana curia labes hęc irrepserat.Ideoque omnes etiam Episcopi, Patriarchæ, vel Cardinales hoc crimen committentes,ab ingressu Ecclesię arcentur,quam si ingrediãtur irregularitatis labe contaminantur, iuxta tex.in capi.is cui de senté. excommunic.libro.6. inferiores vero excommunicationis Papalis sententiam ipso facto incurrunt,vt patet ex Bulla Pij Quarti ann.1546.& Pij Quinti anno. 1569.sunt sane (vt ibi sancitum est)qui sic delinquunt inhabiles ad omnia alia beneficia, & solis præsumptionibus , testibusque singularibus, in criminis huius detestationem probatio , ad dictam pœnam insligendam fieri potest.

Et non solum dicta Simonia, ex titulo confidentiæ committitur ex parte conferentis,resignãtis,& pręsentantis,sed etiam mediatoris & recipientis eo modo beneficium , vt decretum fuit à Pio Quinto dicta constitutione anno.1569.quæ ab illo anno promulgata est.

Perpetratur sane crimẽ hoc multis modis,scilicet si quis resignet beneficium alicui, paciscẽdo vt pensio sibi soluatur sine Pontificis consensu.

Vel si quis nollens ad ordines sacros promoueri,vt beneficium requirit, vel nollens adstringi ad residentiam, resignet in alicuius fauoré,sine prædicto asse nsu

Vel si criminosus,aliquo modo irregularis,beneficium resignet, vt obtenta postea dispensatione,ab irregularitate idem beneficium recuperet.

Vel si quis beneficium vacãs impetrauit, eo pacto & lege imposita,vt ad mandatum alicuius sit dimissurus,vt alio conferatur.

Vel si quis potestatem habẽs conferendi præsentãdi,aut instituendi in beneficio, contulerit, præsentauerit, instituerit, vt de fructibus aliquid sibi vel alijs cõferatur.

Vel si quis ad effectũ litis pẽdentiæ super beneficio,alicui dignitate vel potentia superiori resignauerit,vt obtenta victoria alteri resignetur, aut sibi restituetur,qui casus sunt notabiles, & ante quam dictæ extrauagantes emanarent erant frequentissimi circa quos & alios lege Simon. Maiol.de irregu.libro .5. capite. 45.

Ac periurij.

CAPVT. XCII.

1 *Sacerdos propter hoc crimẽ periurij ab ordine & beneficio est deponendus.*

2 *Qui promissionẽ interpositione fidei vallatam fregit, an ordinaria pœna periurij sit puniẽdus*

3 *Clericus propter periuriũ an sit ipso iure beneficio priuatus, vel per sententiam priuandus.*

4 *Collatio beneficij periuro facta an sit nulla ipso iure.*

PRopter periurium potest quis deponi ab ordine & beneficio, vt est tex. in cap. presbyter. 81. distinct. qui dicit, quod presbyter aut diaconus captus in periurio deponitur, ita notat Abb. in c. Querellam, de iur. iurã do. in. 2. nota. qui hoc dicit probari, in cap. Cum non ab homine de iudi. & dicit facere text. in capit. Si quis episcopus. l. distinct. Et notat idem Abb. in dict. capi. Cum non ab homine, in. 4. not. ex quo dicit Cardina. Iacob. in tractat. de concilio in lib. 2. arti. 5. columnn. 3. quod quando vocati sunt ad cõciliũ generale illi qui iurauerunt secundum formã ca. Ego enim, de iur. iura. si non veniũt possunt deponi à suis dignitatibus, quia sunt periurij, & periurium inducit pœnam depositionis. Et quod propter hoc delictũ remoueatur quis à beneficio, notat idem Abb. in capit. 2. in. 1. nota. de rescriptio. Quod extende
2 in clerico qui fregit promissionem vallatam interpositione fidei: quia talis eadem pœna punitur,[a] tenet Ioann. Andr. & Hostien. in cap. Querellam. ne præla. vices su. Abb. in dict. cap. Querellam. de iur. iuran. Quos sequitur Ang. in summa, in verbo, periurium in. §. 11. licet Arch. Antõ. & Card. teneant contrarium in locis ibi relatis. Et hanc etiam opinionem, Hosti. & Abba. sequitur Felin. in dict. ca. querellam. in columnn. penultim. licet cõtrariam opinionem dicat benigniorem. Eandem etiam sequitur Ioan. de Selua, in tract. de beneficio, in. 3. parte principali, in quæsti. 3. Vi. tamen Ioann. Staphileum, in tracta. de gratijs & spectatiuis. fo. 28. vers. Tertio periurus, vbi dicit quod pena priuationis, non habet locum in eo, qui venit cõtra fidem promissam qui solum allegat Rotam decisi. 134. incipienti. Nota quod posito in antiquis, quod dicit esse notandum. Et ad- 3
uerte quod periurus non est priuatus beneficio ipso iure, sed priuandus,[c] vt sentit Abb. post alios in cap. 2. de rescrip. vbi vide Felin. in. 1. col. qui refert alios idem tenentes, & dicit hanc esse communem opinionem: licet Bar. ibi teneat contrarium, imo quod statim sit priuatus, cuius fundamenta ipse refert & soluit, & contra eandem communem opinionem tenet idem Barba. in dict. c. Cum non ab homine de iud. in colum. 2. per tex. in dict. capi. querellam quem cõiungit cum alijs iuribus contra Abb. ibi. Qui tamen sibi contrarius in rubrica de iure iurando, in Clementin. in columna quinta, sequitur communem opinionem prædictam sequendo. Cardinalis. in dicto. capitulo.

Quere-

Querelam vbi illam tenet & vide eundem Feli.in cap. ex parte. lo.1.de rescrip.1.colum. Et hanc etiam opinionem dicit esse communem Ioan.de Selua, vbi supra & vide Petrum Rebuff.in tracta. de pacificis possessoribus, in pagina.37.colum.2. vbi dicit quod licet opinio quod periurus non est priuatus ipso iure, sit communis: tamen opinio contraria potest sustineri in puncto iuris, & respondet ad aliqua fundamenta contraria, qui plura cumulat in proposito transcribendo fere dicta per Felin.in dicto. ca.2. Item notat quod collatio beneficij facta periuro est ipso facto nulla, notat Abb.in dict.capit.querelã, sequitur Angel.in summa, in verbo, periurium. §. 12. Contrariam tamen sententiam tenet Cardin. in dicto capite.querelam, cuiadhęret Felin.ibi in columna.3.quã etiam conclusionem videtur tandem tenere idem Felin.in capite. 2.in colum. 3. de rescriptis licet prius in columnn. præcedenti plura retulerit pro contraria opinione, videlicet quod callatio facta periuro, vel alias criminoso est nulla. Et vide eundem latissime de hoc scribentem in capite. ex part.el.1.de rescrip.column.2.nu
4 mero.2.Et vide Ioann.de Selua, vbi supra, & vide Petrum Re-
d buff.vbi supra, in pagina.36. colum.2.vbi tenet quod collatio facta periuro est nulla, [d] & refert aliquos doctores ad hoc quod tamen intelligit, quando quis esset per sententiam condemnatus & declaratus periurus, & postea fieret eidem collatio, & dicit quod Papa non dat priuationem pro periurio, nisi sit periurium iudiciale, allegat regulam Alexand.Papæ.6.in rubri.de signatura gratiæ. Et vide Ioann. Staphileum, in tracta.& loco supra allegatis, vbi dicit quod signatura non dat priuationem beneficiorum pro periurio, nisi sit iudiciale.

A *Nota in periurij detestatione.*

D*Eponitur.* Vide regiam.l.61 titul.6.parte.1. Nec iniuria quidem clericus periurus tam graui pœna plectendus est, cum crimen periurij grauissimum & detestabile sit. *Non peierabis in nomine meo,* ait Dominus Leu.19.& Matth.capit.5.& alibi, *Ero testis velox maleficijs & periurijs.* Malach.3.& Zachar. capite.5.inquit. *Maledictio commorabitur in domo iurantis in nomine meo mendaciter, & commorabitur in medio domus eius, & consumet eã, & ligna eius, & lapides eius.* Admonet omnium fere gentiũ, quæ Deum aut aliquam religionem habuerunt, consensus, nõpe ierandum ne vindicta Dei sequatur, vt antiqui etiam Ethnici prodiderunt. *Nemo,* inquit, Plato.lib. 11.de legi. *Deo inuocato mendatiũ dicat, aut decipiat aut adulterare verbo vel re quicquam audeat, nisi Deo, velit odio esse, cui quidem primum odio est, qui falso iurans Deũ parui pendit.* Quod videtur Aristot. voluisse in rheto.ad Alexan. vbi agit de iure iur. dum ait. *Nemo vellet peierare cum diuini supplicij metu, tum dedecoris apud homines.*

Eadem pœna. Vide quę scribit D. Couarru.in capite. quanuis pactum.1.part.relectio. §.2.num. 2.de pact.in.6.

Sed priuandus. Adde glo.& do

ctores in cap. querelam. de iure iurand.gloss.in capi. quicunque 6.quæst.1.& in capit.illud de excessib.prælato.Abb.in capite.2. de rescription. quo loco opinionem istam communem esse fatentur.Deci.& Ripa.idem asseuerat Cæsar Lamber.de iure patron.2. par.2.lib.quæstion.9. artic.15.eādem veram esse censet Andr. Alciat.in capi.cum non ab homine de iudi.& esse magis communem opinionem fatetur.Ludo.Gome. in.§.Item si quis.numero.28. Insti.de actioni.Iuli.Clar.in practi. crimin.§.periurium.in prin.ver. Item clericus, & eam sequitur Franc.Mar.decisio.667. numer. 3.in.2.part.Non tamen singulariter quod licet periurius non sit ipso iure beneficio priuatus, superior tamen bene potest supersedere,& non admittere renunciationem beneficij ab eo factam donec causa criminis diffinitiue fuerit iudicata. Dom.consil. 105. col.2.sequitur Probus in addi.ad Ioann.Monach.in capit.ad Apostolicæ,de re iudi.lib.6. nume.12. Quæ quidem opinio (vt libere dicam quod sentio) mihi nūquam placuit, si enim clericus periurius vel homicida, vel alius quousq. ie priuetur, iure retinet beneficium & fructus suos facit, sicut si nullum crimen commisisset, & iuris amisio per sententiam est infligenda, cur igitur iuri quod habet non poterit renuntiare, certe nulla ratio in contrarium excogitari potest. Ideoque sententia priuationis, post renuntiationem lata, nullius momenti est, cum iam clericus beneficio careat. Rota in nouis decisio.491. Ludoui. Gomez in regul.de anni. quæst. 42. D.Couarrub.in clementin. si furiosus.2.parte.§.3.nume.7.de homi.& vide quæ scribo infra capi. 94.litera.A.

Clericus propter periuriū non est ipso iure beneficio priuatus.

Superior an possit nō admittere benefitij renūtiationē à periuro factā.

Excusabitur clericus ab huius modi pœna si probet periurium, absque dolo commissum fuisse Bald.in.l. obseruari.§. proficisci, colu.3.ff.de offici.pro consu.quā opinionem communem esse fatetur.Iass.in.l.videamus in prin.ff. de in litem iurand.Cagnol.in.l.si quis maior num.185.C. de transa.vbi Claud.numer.41. sequitur Auend.de mand.Reg.2.par. cap. 27.num.10.

Periuriū absq. dolo cōmissum non punitur.

Similiter clericus à dicta pœna immunis redderetur, propter difficultatem adimplendi iuramentum glossa. nota per illum tex.in cap.breui.in gloss.1.de iure iur.quam esse communiter receptam fatetur Gom.Ari.Hispanus in.l.65.Tauri nume.30.Iuli. Clar.in pract.crimi.§.periurium, & plures alios casus in quibus quis à reatu periurij excusatur scribit Petrus Auēdañus vbi paulo ante allegaui.

Nec quādo propter difficultatem iuramentū nequit adimpleri.

Nec illud est prętermittendum quod non solum clericos ob crimen periurij, à suo ecclesiastico iudice condignis iuris pœnis puniri debet, sed etiam laicus cum crimen hoc mixti fori sit. ita scribit Ioannes Andr.in cap. licet de iure iurand.libr.6.sequitur Alexand.in addi.ad Barb.in.l.omni nouatione. C.de sacros. Ecclesi. Guid.Papa. consi.29. Couarrub. in.4.Decretali.2.par.ca. 6. num. 20.& est communis opinio forēsi vsu recepta.

Laicus periurus ab Ecclesiastico iudice punitur.

Nulla. Adde textum optimū in ca.accedens.de accusa.Deci.in c. delicti.colum.2.de excep.Nicol. Mill.

C

Beneficij Ecclesiastici.

collatio periuro facta an teneat.

Mill.in repertor.in verbo,periurus.Capell. Tholosa. quæstio.17. quam opinionem communem esse fatentur D. Couarr. in dict. cap.quanuis pactum.in.1.par.relect.§.7.numer.3. Cæsar Lamb.de iure patro.1.part. lib. 2. quæst.9. artic.15.Iul.Clarus. dict.§. periurum versi.item clericus. quã insignis Couarr.dict.§.7.dupliciter limitat. Primo quando infamia quæ ex periurio oritur esset notoria,secundo quãdo collatio beneficij periuro facta fuerit,authoritate literarum Apostolicarum ad beneficia, quem vide quia huius rei rationem adducit.

Falsi testimonij rei.

CAPVT. XCIII.

1 *Clericus,qui falsum dixerit testimoniũ, punitur depositione & detrusione in monasterium, ibi tanti sceleris pœnitẽtiam agat.*

2 *Clericus, qui coram iudice laico falsum dixerit testimonium,nõ potest ab eo puniri.*

1

Resbyter aut diaconus dicens falsum testimonium ab officij honore depositus, in monasteriũ detrudatur,[a] ita censuit Concilium Agatense,vt Gratianus tradit in cap. Si episcopus.50,distinct. vbi vide Præpo.intelligentem illum text. quando clericus est de hoc crimine directe accusatus,& cõuictus vel iniure confessus,secus autem si non constat de illo via directa, sed incidenter,videlicet quando contra clericũ in testé productũ probatur exceptio falsitatis,quia tunc non debet deponi, nec etiã propter hoc infamari, sed tãtum repelli a testimonio, & vide Hosti.in summa,de accusa.in.§.Quis sit effectus.versi.Et gratia exempli,vbi hoc crimen falsi testimonij commemorat inter criminacapitalia, quæ inducunt depositionem: & hoc procedit siue in ciuili,seu criminali causa clericus dicat falsum testimonium secundum Card.de Turrecremata post Hugo.in capit. Presbyter, Diaconi.5 quæst.6.qui text.est.§.capit. Qui iuxta eiusdem causæ & quæstionis,quod etiam voluit Archi. ibi. Ego vero in hoc articulo maximè considerandũ censeo qualitatem causæ, in qua clericus falsum testimonium dixit, grauius enim est puniendus clericus, qui in causa criminali falsum testimonium dixit, quã qui in ciuili, & in ipsis criminalibus causis grauius si damnum fuit subsequutũ ex suo testimonio, quam si non, considerata qualitate damni, vel iniurie illius contra quem deposuit.In his præterea regnis, quibus ex lege eorũ [b] imponi debet testi falsum deponenti eadem pœna,quæ imponeretur accusato, si verum esse delictum de quo impetitur. Multum debent iudices ecclesiastici aduertere,quod grauius quam alibi punire debent clericos in hoc delinquentes, cum videant tam grauiter puniri laicos in similibus, & istud delictum graue si in oculis populorum huius regni. Quando autem clericus dixit falsum testimonium coram iudice sæculari, verior & communior opinio est

quod non posit puniri per eum, neque principaliter, neque indecéter, vt voluit Host. cuius opinioně tenet Ant. post Innoc. & Ioan. And. in cap. Verum. de for. compe. vbi vide Barba. col. 10. cũ duabus seq. & Ioan. And. in cap. At si clerici de iudi. & cõmuniter Canonistæ in cap. Dilectus filius, de pœn. & in capit. 2. crim. fal. vbi per Ana. post alios, & hanc opinioně sequitur Matthæ. de Affli. in deci. Neapolitana. deci. 230. incip. fuit per relatorem.

A *Nota in falsi testimonij detestationem.*

D*Etrudatur.* Adde quod sacri Apostolorum canones sacerdotes falso iurasse deprehensos sacra dignitate priuant, vt habetur in canone. 24. in canoni. Apost. & vide Abba. in capit. 1. de crim. fal. Dom. Couarr. in cap. quamuis pactum. 1. part. relecti. §. 7. nume. 6. de pact. lib. 6. Quæ quidem pœna iustissime sacris canonibus contra clericum falsi criminis reum inflicta fuit cum crimen hoc grauissimum sit, & detestabile, Deum enim citare in testem mendacij, nefandum scelus est, vt ait Philo. lib. decalogi, & vt inquit Isidorus lib. 3. de summo bono testis falsidicus tribus est personis obnoxius. Primum Deo, quem peierando contemnit. Deinde iudici quem mẽtiendo fallit. Postremo innocenti quem falso testimonio lædit. Hinc Salomon immanitates celeris demõstrans scribit. Prouerbio. 6. *Testem fallacem odit Dominus.* Et huius criminis atrocitas ex eo nostrorum traditionibus liquet. Nam generalis Principis criminum remissio falsitatem non abolet. Bart. in leg. Lucius ad finem. ff. ad Sena. consu, Turpi. Hypo. rubri. ff. de fal. numero. 12. quo loco scribit. Quod licet quando reus alicuius criminis, qui ad supplicium ducitur si ei Cardinalis obuius fiat, liberari debeat: non tamen falsarius, Ang. vero in. §. iniuriam in authe. de nup. scribet, falsitatem homicidio detestabiliorem esse. Lucas de Penna in. l. milites, columna. 4. C. de digni. lib. 12. fatetur nobilitatem ex crimine isto perdi.

Excusabitur clericus ab huiusmodi pœna, quando falsitas nociua non est; quo casu in hoc falsi crimine pœna imponi debet. Ita videtur sentire gloss. in. l. damus in verb. priuatas. C. de fals. & in capit. quanto de iure iuran. Bart. in. l. 1. §. vltim. ff. de fals. Cor. consilio. 182. colum. penult. lib. 4. & eruditissimus Roland. Vall. consilio. 38. numer. 22. & 44. lib. 1. & alios eiusdem sententiæ refert Hyppo. in. l. 1. §. præterea, num. 14. ff. ad leg. Cornel. de Siccar. sed verior est cõtraria opinio, quod saltim extraordinaria pœna sit imponenda, ita Bald. in. l. 1. numer. 2. C. de sepulch. viol. Vanti. in tracta. de nulli. tit. quoties, & intra quod tempus, numer. 62. Afflict. deciss. 21. nume. 13. quam opinionem communem esse fatetur Hyppolitus in. §. præterea, num. 23. Iacob. Menoch. de arb. iudi. quæst. lib. 2. cen. 4. casu. 306. numero. 22. eandem magis communem appellat Ludo. Bologni. cons. 30. colum. pen. Plotus qui multos ea tenẽtes allegat in tracta. de in litẽ iur. §. 43. n. 15. & eam cõmuně dicit Iul. Clar. in pract. crim.

Falsitas nociua nõ est, pœna ordinaria non punitur.

crim. §. falsum versicu. Item excusatur.

Nec quādo falsitas circa accidentalia committitur.

Secundò excusabitur clericus, ab huiusmodi ordinaria pœna, quando falsitas circa accidentalia causæ perpetrata fuit, ita sing. tenuit Iaco. Butri. in. l. Lucius vbi Ang. ff. de his qui not. in fam. Bart. in. l. si ex falsis num. 10. 2. lect. C. de transactio. Specul. in titul. de teste. §. 1. vers. Item quod aliquid, Abdi. Bar. in. l. eos col. 2. ff. de fals. Deci. in. l. 1. §. creditum numer. 7. ff. si cert. peta. & in capit. licet causam. numer. 22. de probationibus. Iass. in. l. 2. num. 22. C. de bono possession. secun. tabull. & in. l. si duo. §. idem. ff. de iure iurand. Hyppol. sing. 76. & in. l. 1. §. præterea. ff. ad leg. Cor. de Siccar. Curt. Iunior. consi. 122 num. 8. Socin. Iunior. consil. 31. numer. 28. Gramma. decisio. 43. num. 4. & decisio. 60. num. 16. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quęstion. lib. 2. centu. 4. casu. 306. & est communis, & receptissima opinio vt colligitur ex Hyppo. consi. 70. num. 11. Iul. Clar. in practi. crim. §. falsum versic. sed quid si testis.

Falsitas sine dolo pœna ordinaria non punitur.

Tertiò ab hac ordinaria pœna clericus erit immunis, quādo falsitas sine dolo commissa fuerit, nempe per errorem, quia falsitas nō committitur sine dolo. l. nec exemplum. l. si quis de Curio. C. de fals. tradunt omnes in cap. cū Ioannes de fide instrumen. Parisi. consi. 169. num. 56. & 60. lib. 4. Ioann. Bapt. Plotus in dict. tracta. de in litem. iur. §. 43. numer. 15. quam asseuerat esse communem opinionem Socin. Iun. consil. 39. num. 83. libro. 2. Et indubio præsumendum est falsi crimen a clerico commissum minime fuisse, quando causa aliqua nō interuenisset, vt eleganter responderunt Socin. Sen. cons. 227. col. 1. lib. 2. Aymon. consi. 75. num. 14. Quod omnibus criminibus commune est, ad tollendam, vel inducendam criminis suspitionem, si causa defecerit, vel ea interuenerit. l. verum. ff. de furt. c. occidit 23. quæst. 8. Huc pertinet Ciceronis locus in oratione pro Roscio Amerino dum illum defendit, quod parentem non occiderit, causam considerat, & his verbis vtitur. *Nam vt illud incredibile est mortem oblatam esse patri à filio sine plurimis, & maximis causis, si hoc verisimile non est odio fuisse parēti filium sine causis multis, & magnis, & necessarijs.* Et idē Cicero. in oratione pro M. Cœlio ita scribit. *Quæ fuit causa quamobrē isti mulieri venenū vellet dare Cœlius.* Et Paulo post, *credibile est igitur tantū facinus nullā ob causam esse cōmissurū.* Accedit etiā egregia eiusdē Ciceronis sententia in oratione pro sexto Roscio, cuius verba hæc sunt. *Sic enim vita hominū est vt ad maleficiū nemo conetur sine spe atq; emolumēto accedere.* Nec ab hoc alienus est celebris Aristotilis locus lib. 2. Rhetori. qui sic loquitur. *Alius locus est a causa, vt si causa extiterit factū esse dicatur, si nō extiterit, non esse factū. Nā simul causa est cum eo cuius est causa, & sine causa nihil est.*

In crimine hoc cum per inquisitione proceditur ordinaria pœna locus non est.

Quartò, pœna ordinaria imponenda est, quādo iudicio ordinario, & mediāte accusatione proceditur, secus si per Inquisitionē procedatur, quia tunc arbitraria pęna est infligenda. glo. in. l. nullum. C. de test. practi. Pap. in for-

ma iura testi.in gloss.verbo,falsitate.num.4.D.Couarru. in capi. quamuis pactum.1.part. relectiõ. §.7.num.5.de pact.in.6.Iaco.Menoc.d.lib.2. de arbi. iudi.q. Cen. 4.casu.306.

Nec quãdo falsum testimoniũ absque iuramento profertur.

Quintò minime locus est pœnæ ordinariæ, quando clericus falsum testimonium dixit,nõ interposito iuramento ex Bal.sent. consi.106.volu.1.Ang. consilio. 194.col.2.in fin.Rober. Maram. in spec.aduocat.in part.inci.sextus actus qui emergit in iudicio. nu.21. Plotus. d.§. 43. numer.10. sed opinionem cõtrariam, quod falsi pœna imponenda sit, quãdo falsum committitur absque iura mento tenuit Bar.in.l. si quis legatum.nu.3.ff. de fals.quam opinionem communem esse fatetur Alex.in.l. edi.§. cum autem. nu. 6.ff.de eden.Curt.Sen.in tract.de testi. conclusi.15. numer.34. Iul. Clar.libr.5.recept. sent.§.falsum versic.tu scis quam ipso libenter sequor.

B *Ex lege eorum*. Est quidem de hac Regia. l. 83. Tauri quod iuri communi consonum est. l.1 §. præterea vbi late Hyppoli. ff.ad leg. Corn. de Siccar. quam tanquã sing.allegat. Corset. in sing. in verbo,testis falsus.l. qui falso. vbi glos.ff.de testib.capit.satis.33 quæstion.5.capit.hæc imago.ibi. Et diuinis legibus prius sanatum fuit Deuter.c.19. & Dani.13. tradit latissime Bald.in. l. data opera.numer.20.C.qui accusat. non poss.Ias.in.l.& si legibus. num.6. C.si contra ius vel vtilita. publi. & in.l.Diuus.ff.de re iudica.Bossi.in tract.rerum crim.tit. de fals. numer. 138. & 169. Hyppol. in.l. qui falsam.in fine.ff.de fals. Sic sane in sacris tribunalibus sanctę Inquisitionis falsidicus testis tallionis pœna punitur Iacob. Septim.in catho.institu.cap. 62. nu. 33. vbi allegat instructionem. 4. Toletanam idem Enchirid. Inquisit.titul.28.vbi num.3.allegat constitutionem Papę Leonis decimi,qua decretum est testem falsum,qui innocentem opprimere tanquam hæreticum voluit, curiæ sęculari relinquendum esse. Vrget quidem maior ratio in cri mine hæreticæ prauitatis, vt tallionis pœna imponatur quam in alijs criminibus cum in eo testium nomina non publicantur capit.fin.de hæreti.in.6.& datur maior ansa ferendi falsum testimonium. Quæ pœna locum habet,etiamsi accusatus nonfuit pu nitus,nam illud præter testis intẽtionem contingit, & est veluti peraccidens quod non mutat na turam subiecti. l. naturaliter. §. apium. ff. de acquiren. rer. dom. notat in terminis Ioan. Rojas in tract.de hære.2.part. octaua asser tione.num.160.

Testis falsidicus quibus pœnis in sacrosanctæ Inquisitionis tribunalibus punitur.

Praxis supremi senatus inquisitionis Romanæ curiæ.

In Romana quidem Curia supremus,& generalis sacrosanctæ Inquisitionis senatus,minime cõsueuit testes falsos seculari curiæ tradere.Sed alijs pœnis eos punit vt testatur Franc. Peña ad directorium Inquisitorum. 3. parti. Scho.128. pagin.252. ex quo ipse asseuerat, quod quando talis casus euenerit inferiores Inquisito res in consulto supremo Inquisi tionis Senatu, non debent testes falsidicos qui grauiter nocuerũt curiæ seculari puniendos relinquere. Itaque si testes falsi de vera, & formali hæresi, contra aliquem deposuerunt, qui vt hære ticus

ticus negatiuus combustus fuit, & eius bona fuerunt publicata, si inquisitores pro tam graui crimine existimauerint, ad cōdignam punitionem. & criminis vindictā testes sęculari curiæ tradendos: oportet vt consulant generalem senatum Inquisitionis, quia tam grauis pœna absque expressa lege canonica prætextu cuiuslibet opinionis huius, vel illius doctoris, facile imponēda non est, quia decretum illud Leonis Decimi Pontificis Max. non est vbique receptum, nec voluēt lex vniuersalis obseruatur, quod si ipsi propria authoritate eos punire decreuerint, pœna perpetui carceris, aut condemnatio ad triremes erit imponenda, productis prius tanti criminis reis, in publicum spectaculum, coram quo eius facinus publicetur. Ita Eymericus in 3. parte. Director. inquisitorum in. 12. modo processum fidei terminandi. numer. 209. pagina. 339. colum. 2.

Quibus assimilari possunt illi testes, qui licet non de formali hæresi deposuerint, grauissimum & irreparabile damnum intulerunt horrendaque facta, vel dicta contra aliquem falso affirmarunt, ex quibus vehemēs hæresis suspitio orta fuit.

Quod si testes leuiter nocuerint, mitiori pœna arbitaria plecti solent. teste Zanchino in tra. de hæreti. cap. 14. Quæ frequentissime ea imponi solet, vt infami tegumento inducti, in publicum spectaculum, vel fidei actionem producantur, & eorū crimine publicato fustibus cęsi, vel in triremes, vel in exilium, prout qualitas commissi criminis postulauerit, mitti solent. Siman. dict. titul. 62. numero. 91.

Et quod de testibus falsis, scripsimus locum obtinet, in illis qui donis precibus, aut pretio testes vt falsum testimonium proferāt corrumpunt, imo plus delinquere isti videntur quia prius habēt nocendi animum. Idem in eo qui mandauit. l. is damnum. ff. de regul. iur. vbi Dec. Cag. & alij interpretes Siman. d. tit. 62. nu. 99.

Clericus falsum testimonium proferens corā Iudice seculari, ab eo puniri non potest.

A *Non potest puniri per eum*: Adde Bartho. in. l. D. Pius. ff. de fals. Paul. de Castro in. l. nullum. C. de test. quam opinionem communem esse testan. Cur. Iuni. in. l. 1. numer. 23. ff. de iud. Ioan. Long. in repetl. l. imperium. nume. 142. ff. de iuris. omni. iud. Rolan. Valle qui multos allegat con. 12. numer. 48. volu. 2. Capi. deci. 2. nu. 13. Dom. Coua. in pract. q. cap. 18. nu. 8. Domi. Anto. Pad. in. l. transigere. nu. 112. C. de transact. Bos. in pract. crimi. ti. de fals. nu. 10. Iuli. Clar. in practi. cri. §. fi. q. 38. versi. sed hic quæro. & hanc opinionem magis communem esse testantur Mar. in specul. aur. aduoc. 6. par. in. 12. actu. nu. 4. & Matt. de Afflict. dicens eam tutiorem esse decissi. Neapol. 230. Ioann. Graci. in reg. & fall. reg. 9. num. 6 Quanuis glo. Cin. Bal. & Sali. in d. l. nullam contrariā opinionem professi. fuerint & Fede. consi. 93. eāque apud Gallos seruari testatur Guil. Bened. in c. Rainuntius de testa. in verbo, & vxorem nomine Adelasiam. num. 434. Sed nostri authoris opinio verior est & communior, & sequenda. Quam vltra supra allegatos comuniorem opinionem esse profitetur, doctissimus Doctor Didacus

dacus Sahagun, qui in inclita Salmanticensi Academia vesperorum cathredam iuris Pontificij magno cum nomine moderatur, in elegantissima illa & omnibus numeris absolutissima relectione tex. in cap. fin. de sequestratione nume. 91. bene tamen poterit secularis iudex in ciuili causa cognoscere, de falsitate quam coram eo clericus commisit, non quidem ad effectum puniendi ipsum sed tantum expediendi causam, quæ coram ipso controuertitur, quod omnes fatentur, vt asseuerat D. Couarr. dict. capi. 18. in vltimis verbis.

Doctor Didacus Sahagũ laudatur.

Si autem laicus falsum testimonium coram iudice ecclesiastico protulerit, poterit ab eo nec non à seculari iudice puniri, inter quos locus est præuentioni, ita tenet Matth. de Afflict. decissi. 219. vbi testatur, ita in facti contingentia decissum fuisse in sacro Neapo. consi. & idẽ sequuti sunt Couarr. & Clar. in locis nouissime allegatis, & sic non semel decissum vidi.

Laicus falsum testimoniũ corã iudice ecclesiastico dicẽs ab ipso nec non à seculari puniri potest.

Nec illud prætermittendum erit quod sicut iudex Ecclesiasticus ob offensam eius dignitatem ex periurio contra laicum cognitionem habet: idem asseuerandũ censeo, si à laico contumelia afficiatur, & hęc iniuria procedit ex ea causa quæ coram eo pendet, vt nouissime scribit Doctor Segura in director. iudi. Ecclesiæ. 2. p. ca. 6. num. 10. Veluti si quis iudici irreuerenter loquatur dicendo ei tu, aut vos, in locis in quibus non viget talis consuetudo, vel nimio contẽptu coram eo cõparet, aut si cum arrogantia aut digito erecto tendit ad eius faciem. de quibus & alijs contumelijs differit Puteus in tract. fin. di. in verbo, notorium iudici. num. 11. fol. 182. Quod si clerici in hoc deliquerint absque sacrilegi labe, vel alterius pœnæ motu à secularibus iudicibus capi possunt, à suis iudicibus sunt remittendi, tradit Cassa in consuet. Bur. glos. in rub. de iustices circa finem dicens quod clericus qui irreuerenter loquitur coram iudice seculari potest capi, & in carcerem cõtrudi.

Iudex ecclesiasticus procedit cõtra laicos cũ cõtumelia afficiẽtes, ratione causæ quæ coram eo pẽdet.

Pari ratione idem iudicandũ existimo quando laici litigantes coram iudice ecclesiastico se ipsos contumelijs & iniurijs afficiunt, vel si immoderate & excessiua loquantur, vel sint insolentes aut coram iudice vociferẽtur, not. Bar. in l. librarius. ff. de reg. iur.

Forma vero procedendi & puniendi ea ex irreuerentiæ qualitate mensuranda erit. Nam aliquando expedit, vti verbali correctione aliquando multa seu carceris pœna, & hoc frequẽtius sumatim fine processum faciendum est, & procedi debet tanquam in notorijs. Quia crimen omne cõmissum coram iudice pro tribunali sedente notorium dicitur, & iudiciarium ordinem non requirit, not. Lucas de Pena. in l. quoties. C. de dig. libr. 12. Paris de Puteo, vbi iã allegaui. Hoc de actu irreuerentiæ puniendo a iudice Ecclesiastico, si vero aliud grauius crimen interuenerit, vt seueriori pœna plectatur seculari iudici remittẽdum est.

Forma quæ seruari debet, in criminibus irreuerentia.

(?.)

Homi-

Homicidæ.

CAPVT. CXVIII.

1 *Clericus homicida qualiter puniatur.*
2 *Priuatio beneficij contra clericũ homicidam ipso iure nõ infligitur, sed per sententiam.*
3 *Clericus homicida in quibus causis ab ordinaria criminis pœna excusetur.*

Homicidium quidem inter grauiora & horribiliora crimina computatur, vt not. Abb. in cap. Cum contingat. in col. 6. de for. compe. per tex. in ca. Quæsitum. de temp. ordin. Et in cap. Inquisitionis. de accu. & in capi. Mir. 50. dist. Ideo clericus homicida deponendus est, vt in capit. presbyter. 81. dist. quod est ex canonibus Apostolorum, & in ca. Cum nõ ab homine, de iudi. & in capitu. inquisitionis. in princip. de accus. Committitur autem homicidium per clericum facto, pręcepto, consilio, lingua, siue adhortatione & inquocunque istorum casuum deponendus est, vt not. glo. in capit. Sicut dignum. de homici. in §. Clericos. in verbo, consilium per iura de quibus ibi. quam quidem gl. bene nota quia magistra est in materia huius cap. Et post depositionem detrudẽdus in monasterium, vt probatur in dict. capitulo. Cum non ab homine. iuncto capit. Tuæ de pœnis, & voluit per eadem iura Ioan. de Ana. in capitu. 1. penul. colum. de patr. qui filio. occid. & probat aperte text. in dicto. §. Clericos. ex quo insuper bene colligitur quod ista detrusio non debet esse perpetua, nec longi tẽporis, cum ibi Roma. Ponti. disponendo contra homicidas, illius sancti viri Thomæ Archiepiscopi Cantuarieñ. iubet clericos delinquentes perpetuo depositos recludi in monasterium, vsque ad septenniũ, vel quinquennium, verum est tamen quod ille. §. Clericos. disponit in clericis qui consilio perpetrarunt homicidium, qui licet eadem depositionis pœna puniantur, qua & occidentes actu si clerici essent: tamen nemo dubitat in reclusione non ita diuturna pœna puniẽdum consilium præbentem sicut vere occidentem. Intellige tamẽ supradicta, quando iniuste & voluntarie est commissum homicidium, secundum Host. in summa de homicid. §. Qua pœna. versic. Et hoc intelliges. Item etiam præter hoc clericus priuandus est beneficio per sententiam: quia homicida non est priuatus beneficio ipso iure, 2 vt voluit Inno. in capite. Cum nostris. de concess. præb. quod sequitur Bald. in. l. Cum fratrem. C. de his qui vt indig. & Philip. in capite. scitatus. 1. columñ. de rescrip. & in capite ex parte. lo. 1. column. 1. eo: titulo. Philip. Decius consi. 166. in prin. in. 1. vol. cons. incip.. Ego Philippus. Et hanc opinionem dicit teneri cõmuniter Ana. & Feli. in cap. Inquisitionis. 1. colum. de accusa. & eandem etiam opinionem sequitur Præpo. in capi. Studeat. 50. distinct. in column. fina. post. Gemi. & respondet ad rationes Archi. ibi, & allegat Ioan.

Ioan.de Imo.in dict.capitu.Cum nostris.dicentem quod opinio Innoc.contra Archi.tenetur cõmuniter.Et vide etiã Anto.Corse.in suis singularibus, in verbo, sententia, EL.2.vbi dicit quod opinio Inno. communiter tenetur,& respondet ad aliqua iura, quę incontrarium videntur vrgere,quanuis Barba.in cap.Cum nõ ab homine de iudi.incol.2.ad fi.teneat quod committẽs homicidium est priuatus beneficio ipso factoper text.quẽ dicit ad hoc formalem in capit. Ex literis.de exces. præla. iunctis alijs iuribus,de quibus per eum.Et aduerte, quod licet Episcopus posit cum homicida etiam voluntario
b misericorditer dispensare,b vt ex text.nota in capitu.2.in fin. de cleric.pug.in duel. & in capitul. studeat.50.dist. per quæ iura & per ea quæ notat.Innoc.in cap.2 de cler.non ord.mi.ita tenet Staphileus in tract. de gratijs expectatiuis. fol. 78. versi. Potest tamen Episcopus. Si autem aliquis impetraret beneficium conferendum sibi in euentum priuationis, non posset amplius cum eo Epis-
c copus dispensare c etiam ante litis pendentiam,ex quo impetranti iam est quæsitũ ius ad rẽ,prout singulariter tenet Domi. consi. 105.in fina. colum. quem ad hoc
3 refert Staphileus,vbi supra. Crederem pręterea in ista materia clericum in his casibus excusari à pœna ordinaria homicidij, in quibus laicus homicida excusa-
d tur à pœna mortis,d quorum viginti & quinque enumerat Hippoly.in.l.1.ff.ad.l.Corneliam.de siccar.à.1.colum.vsque ad.14. & quadraginta quinque ponit Iacobus. Boluen. in reper. §.1. famosos.l. capitaliũ.ff.de pœn. folio.vsque ad finem.

A *Clericus homicida non est ipso iure beneficio priuatus.*

IPso iure.Adde Cardinal.in Clement.constitutionem.§. cæterum.in fine de electi.Archi. in capite. scripturis.6. quæstion.1. Abb.in capite. vltim. not. pen. de excesib.prelat.Anchar.in reg. peccatum.1.oppo.de reg.iu,in.6. Feli.in capite.si citatus. colum.1. & in capite. 2. column.3. de rescrip.Capella.Tholosa. quæstion. 207.quamopinionem cõmunem esse fatentur insignis Mar.Naua. in manu.ca.27.num.249.& in c. si quando.9.excep.de rescri. Alcia. in capit.cum nõ ab homine. num.16.de iudi.Gome.in capi.1. num.7.de rescrip.& in c.2. num. 41.de consti.lib.6.& in reg.Cancella.de anna.posse.quæst.42. D. Couarr.in Clem.si furiosus.2.p. relection.§.3.num.6. de homici. Cels. in addition. ac Collect. in cap.cũ dilecti.de accusa. Petrus Folleri.in practic. crimi.fol.276. nume.37.Iuli.Clar.lib.5. recepta. sentent.§.homicidium. Hyppol. in pract.crimina.§.posquam nume.41.& consi.52. Thom. Ferra. consi.44.Nico.Ploui.in tractat. de irregula.reg.44. numero. 30. Auth.nostr.in doctri. magistrat. doctri.120.incip. Homicida. Petr.Abiax.in dicti.election.2.par. capitu.30.Ludo.Montal. in tractat.de reprobatio. sententi. Pila.articul.2.numer.3. Caro. Moli.in reg.Cancel. reg. de infirm. resig.numer.162.Petr. Plaça. lib. 1.epitom.delicto.capitulo.11.nu. 2.Petrus Rebuff. in praxi. tit. de mod.amittendi benef.numer.65. Ioan.à Selua, de benef.3. par.q.2. num.9

numero.9.quam opinionem tes tatur esse magis comm. Bursa. consi.14.num.18.volu.1. Et quidem in simplici homicida, qui animo deliberato homicidium nō perpetrauit,opinio hæc ab omnibus recipitur, vt fatetur Ioann. Igne.in.l.necessarios.§.non alias in lect.num.13.ff.ad Sillania. Sed in homicida qui deliberato animo homicidium commisit, multi contrarium tenuerunt inter quos Ancharran.consi.158.colu. 3.Abb.in capit.at si clerici. colu. 3.num.39.de iud.Felin.in cap.inquisitionis.num.de accusa.& cæteri multi quoslongum esset eos recensere,dicit tamen Ioann. Igne.in loco nouissime allegato, quod omnes pene Canonistæ & Legistæ contrarium tenent,& opinionem contrariam veriorem & communiorem esse fatetur Hierony.Gab.1.consi.196.numero.4.

Clericus homicida lite pēdēte suo beneficio renūtiare nō prohibetur.

Qua ratione, poterit clericus interim adhuc pendente lite, & accusatione, eidem beneficio renunciare,prius quam condemnetur.glo.celebris in ca.2.in verbo finita vt lite pend.in.6.quan doctores ibi approbant,& Felin. in d.c.inquisitionis.de accusa. Philip.Probus in addi.ad Ioan. Mona.in ca. Alma mater de sent.excomm.lib.6.nu.6.Petrus Rebuf. in tracta.de pacifi.possessori.nu. 261.Gome.in reg.de anna. possessi.quæst.42. num.3. Ferra. caut. 44.Barth.Cassa.consil. 44.numero.22.Quæ quidem opinio communis est & si nouissime ab ea recedat Caro.Moli.in Reg. Cācellari.18.numero.55. quando talis renuntiatio fieret in faboremcertæ personæ cuius meminit D. Couarru.in dict. Clementi. si furiosus.2. part. relection.§.3. numero.7.dicens.quod opinio hæc fortasis est de iure verior & æquior,ob fraudem:quæ manifesta videtur,tandem non audet decidere sed relinquit cogitādum. Ego quidem minime auderem à communi opinione recedere.Secundum quia sępissime iudicatum est in supremo Romanæ curiæ pretorio,vt testantur Rober. Lance. in tract.de attentatis. 1. part.cap.5.numero.7.Petrus Andr.Gamar.de authori.legati à latere libro.10.numero.137. Flam. Pari.de resign.benefi.3.part.quęstio.16. numero.8. & Parisiensis Senatus ita obseruauit teste Rossiniac.de benefic.capitulo.20.numero.5.Ex quo fit quod accusatus pendente accusatione potest permutare. Nauarrus consilio.2.titulo de accusa.& est commu.opinio. vt refert Pari. dict. quæst.16.

De iuris tamen rigore (prout nonnulli arbitrantur)non tenetur superior renuntiationem hanc admittere , sed poterit supersedere , donec causa fuerit diffinitiue iudicata. ex doctrina Barba. consilio. 11. numero. 18. volumine. 1. Domini. consilio.105. Boeri. decisio.2. numero.5.Petrus Rebuff.in comp. de aliena.bono. Ecclesiæ pagina. 2. numero.4. Tellius. Ferdinand. in.l.4.Tauri.numero.64.vide tamen quæ dixit supra capite. 92. litera.C.vbi ab hac opinione recessi.

Sunt etiam qui cēsent effectum huius renuntiationis impediri,si quis prius à Summo Pontifice beneficiū clerici homicidę impetrauit,

uit,in euentũ priuationis, quod tenuit Domi.dict.consi.105. existimans renuntiationem hanc nullam esse, nec ex ea impediri, quod lis agitetur, ita vt si priuationis sententia sequatur renuntiatio præcedens inutilis sit, quẽ sequitur noster author hoc capi. numer.3. Contrarium tamen ex dict.Glo.in d.cap.2.probat gloss. in reg.Cancellariæ. 27. columm. 4.Barth.Cassa. consi.44. numer. 2.Ioan.Staphi. de liter.gratiæ & iustitię.fol.64. Auff. in Capella. Tolosa.decisi.436.quorum opinionem magis communem esse testatur Couarru.dicto.§.3. num. 7.quem vide.

Nec desunt, qui autument hanc beneficij renuntiationem inualidam esse, quando fit data scientia prioris impetrationis, ex eo quod in fraudem facta esse censeatur capit.2.de renun.in.6. Ant.de Butrio consi 1. con. 43. Sequitur Fel.in c.in nostra.nu. 38. de rescrip. Auff. dict.decisi. 436.sed opinio hæc vera non est, nec iure fulciri potest:nam is qui renuntiat iure suo vtitur,& ideo nullam fraudem committit, sibi vel amico consulens in d. vero ca.2.fraus ex eo colligitur, quod non vt sibi consuleret,sed vt impetranti noceret,beneficio renũtiauit,alijsque non leuibus coniecturis interuenientibus. ideo merito Antoni.de Butr. opinionem falsam esse docet D. Couar. vbi supra.Quamuis Antoni. sequatur Boeri.decisi. 205. num.8. Lancelo.de attenta. cap.5. num. 10.Gamm.de authori. leg.à latere lib.10.de dispen.nu. 336. quam opinionem communem esse testatur Flam.Pari.titul.de resigna. benefi.3.p.lib.q.16. num. 35. fundamenta tamen doctissimi D. Couar.neruosissima sunt,nec auderem ab eius opinione recedere.

Ex quibus omnibus sequitur, clericum homicidam omnes beneficij sui fructus suos facere,donec per sententiam priuetur,nec eos restituere tenetur sicuti Felin.omnium diligentissime explicat in cap. de quarta.num.33. de pręscrip. Nicola.Boeri. decis. 98.num.4. Ioann.Igne. in dict. rep.§.non alias numer.14.Domi. Couarru.in.4.Decreta.2.par.capit.6.§.8.nu.7.Quidquid.in contrarium voluerint Bald. Ang. Paul.de Castro in.l. prædonis. ff. de peti.hær. & Paul.in di.l.1. C. de his quib.vt indig.Hypp.sing. 525.Anton.de Burg.in capit. ad nostram.columm.11. de empti.& vendi.Rip.in.l. vltima. quæstio. 46.C.de reue.dona. *Clericus homicida pendẽte accusatione, fructus beneficij suos facit.*

Notatu tamen dignũ est,quod licet clericus hemicida prius acquisita beneficia retineat, donec priuetur, non tamen poterit de nouo beneficium acquirere, sine dispensatione ita videtur sentire Inno.in dict.cap.cum in nostris, vbi Anton.colum.7.censet quod per modum collationis homicida potest beneficium acquirere, non autem per viam electionis, idemque asseuerat tenere Calde. in capitul.querellam. de iure iurand.Miles.in repet.in verbo,irregularis,vesic.irregularis. vt homicida Pari.consi.36.numer. 40. volum.4.Alber. Troti.de vero, & perfecto cleri.libr.2.capit. 26. num.9.circa quod vide Martin. Nauarr.in manu. confesso. capi. 27.num.149.

Procedit quidem Inno. & communis

munis sentētia in casu in quo loquitur nempe in clerico, qui iam beneficium quæsitum habet, secus autem si solum haberet ius ad rem, per expectatiuam gratiam quæsitum, quia huiusmodi ius expirat, per irregularitatem contractam ex homicidio, vel alia causa, quod pingui mineruа declarat Martin. Nauarr. in dicto cap. si quando. excep. 9. fol. 33.

B *Episcopus vtrū possit dispēsare cum homicida quo ad ordines aut beneficia.*

B *Dispensare.* Adde quod opinio hæc intelligenda est, cum homicida voluntario, quo ad simplex beneficium obtinendum, vt tradiderunt Feli. & Socin. in dict. cap. ad audientiam. de homi. Ioā. Staph. de liter. gratiæ & iusti. fol. 78. qui secus esse existimat, quo ad beneficium curam habens animarum argum. text. in capit. 1. de fil. presb. lib. 6. Quanuis Ioann. de Ana. in cap. 2. de cleri. pug. in duello teneat hoc casu Episcopū posse dispensare, hoc quo ad beneficia, at quoad ordinis ministerium, ad tollendum irregularitatis vitium, ex homicidio contractum, solus Romanus Pontifex dispensare poterit. ita tenuerunt Inno. Hostien Abb. Soc. num. 95. in cap. sicut dignum. §. fina. de homi. Siluest. in summ. in verbo, irregularitas. ad finem Alber. Troti. lib. 2. de vero & perfecto cleri. c. 26. Ferra. caus. 44. quorum opinionem communem esse fatetur. Villad. de irregul. capit. fin. Quæ dispensatio difficilime obtineri solet, nisi is eam impetrat, qui religiosus est, vel esse velit in aliquo mendicantium ordine, vt testatur Lud. Gomez. in tractat. de expect. numero. 88. & Ioann. Staphi. de liter. gratię. folio. 193. columna. 2. Qui etiam referunt, solere Romanum Pontificē cum voluntario homicida etiam publico, quo ad altaris ministerium dispēsare, hac quidem lege, quod intra triennium minime altari ministret, & deinde extra locū vbi homicidium commissū fuit.

Quod locum habet etiam si homicidium fuerit casuale, quia cū tali homicida, vt sacris ministret vel ad sacros ordines promoueatur, solus Papa dispensat, tenet Abb. in cap. continebatur. de homi. doctores vbi late Socin. nume. 95. in dict. cap. ad audientiam de homi. Regia. l. 51. tit. 6. part. 1. Episcopus vero bene dispensare potest, cum quocunque homicida, vt in minoribus ordinibus iā susceptis possit ministrare. Ita Innocen. Hostien. Ioann. And. Cardi. & omnes in dict. cap. 2. de cleri. pugna. in duello hoc ex illo tex. colligentes, quorum opinionem magis communem esse fatetur D. Couarr. in clem. si furiosus. 2. par. §. 3. nume. 5. quæ solum procedit in homicida casuali, nō vero in voluntario. Abb. in d. capit. 2. Anan. in cap. ad audiētiam vbi Felin. colum. fin. & Soci. numer. 95.

Cōcil. Tridē. Sess. 14 c. 7. de refor. interpretatur.

Hodie autem sacrosanctum Concilium Tridētinum. Sess. 14 capit. 7. de reforma. sancitum est quod is qui homicidium voluntarium commisit etiam si occultum fuerit, nullo tempore ad sacros ordines sit promouendus, nec illi aliquod ecclesiasticum beneficium conferri poterit, etiam si careat animarum cura. Si vero homicidium causale fuerit vel vim vi repellendo perpetretur, casu quo dispensatio concedenda sit, tam ad sacrorum ordi-

num & altaris ministerium, quã ad beneficia & dignitates, & ea committenda est ordinario, aut ex causa metropolitano, seu viciniori Episcopo, qui non nisi causa cognita & verificatis precibus dispensare potest. Et sic sacrosanctum concilium tollit facultatem Episcopis concessam, qua poterant dispensare, etiam cum homicida voluntario, quo ad ministerium altaris, in susceptis ordinibus, si is omnino occultus esset. ita Archi. in cap. de his 50. distin. Ancharra. in reg. peccatum colum. 3. de reg. iu. lib. 6. Federi. consi. 168. Quibus suffragatur. tex. in capi. nisi cum pridem de renun. versi. *si tamẽ culpa latet*, quam opinionem non solũ quo ad susceptos, sed suscipiendos ordines, sequitur Ang. in summ. in verbo, homicidium. 5. quæstio. 1. eam colligens ex Abb. in cap. ex tenore, colum. 3. de tempo. ordi. quã sequitur Alphons. à Castro religione pietate & literis insignis lib. 2. de potest. leg. pœna. cap. vltim. Quanuis dom. Couarrub. (sub dubio tamen forte) asseueret cõcilij decretum illud intelligi posse, in homicidijs quę licet occulta sint, probari tamen possunt, & ea ratione nõ sunt omnino occulta, & sic innuit, in omni no occultis, quæ nullis testibus probari possunt, nec aliter quam per propriam confessionem, Episcopum posse dispensare, remaneatque in hoc ius commune intactum. Sed quod stante Concilio Tridentino etiam in occultissimo homicidio, necessaria sit summi Pręsulis dispensatio. tenet Simon Maiolus de irregularitate. libro quinto capite. 48. numero. final. quod verius censeo.

Et vide concil. Triden. Ses. 24. cap. 6. de reformati. vbi Episcopis dispensare permittitur in foro cõ scientiæ in omnibus irregularitatibus suspensionibus ex delicto occulto prouenientibus, excepta ea quę oritur ex homicidio voluntario, & alijs deductis ad forũ contentiosum.

Erit sana homicidiũ vt Episcopus iuxta formam concilij possit dispensare quãdo non animo deliberato nec inito cõsilio, sed ex accidenti, & superuenienti casu perpetratum est, nempe ex rixa, vel inimicitia ex iniuriosis verbis contracta. ex Cardi. Caietan. egregia sent. 2. 2. quæst. 65. arti. 8. in resp. ad tertium cum his verbis inquit. Quãtum famam ad authoritatẽ dispensandi in irregularitate multum refert, quia priuilegiati quibus concessum vt dispẽsare cum irregularibus, nisi sit ex homicidio voluntario cõtracta irregularitas, possunt dispensare cum irregularibus propter homicidium casuale quãuis culpauile siue dando operam rei licitæ siue debita adhibita diligentia, siue dã do operam rei illicitæ. Hactenus Caietanus, ex cuius verbis patet episcopum hoc constituto casu posse dispensare, & opinionem hanc tenet Dominicus Perez, in rubrica. titulo decimo tertio, *de los homicillos*, libro octauo ordinamen. 256.

Episcopus dispensare. Adde quod istam opinionem Dom. quam autor hoc cap. refert & sequitur supra reproba. quę eo casu vera esse potest quãdo in primis literis impetra-

petrationis, ea clausula apposita est, quod renuntiatio lite pendéte ab ipso priuando facta, cedat inutilitatem ipsius impetrantis, cuius clausulæ meminit Ioan. Staphi. de litergratiæ folio. 64. Probus in addi. ad Ioann. Monach. in dict. ca. Alma mater. quæ clausula concedi solet, post primam priuationis sententiam, non antea quod in dict. loco Stephanus testatur.

D *A pœna mortis.* Adde plures alios casus, in quibus homicida à pœna mortis excusatur, quos cógerit. Ioã. Neui in Silua nup. libr. 1. fol. 18. vsque ad. 20. Felin. in ca. quærenti. cel. 2. de offi. deleg. Lucas de Pena in. l. si aparitor. C. de coartali. lib. 12. Ias. in. l. debitoribus. numer. 15. ff. de re iudi. Ioã. Monto. in promptuar. iur. in verbo, mors, quo loco septem casus scribit, & vide Cosm. in pragmatica sancti Galli. titulo. quomodo officium diuin. sit celeb. §. statuti in glo. incip. *Inclinet.* fol. 206 Ioann. à Villam. in. l. Diuus. nu. 104. ff. de sicca. Add. Abb. in capite. sane. de celebr. miss. Ludou. Car. in pract. crimi. foli. 121. Anton. Gome. in tractat. delictor. capit. 3.

Plures casus quibus homicida à pœna mortis excusatur.

Venefici.

CAPVT. XCV.

1 *Clericus veneficus qualiter iure pontificio puniatur.*

2 *Veneni, præparatio, animo occidendi contingens, an sit puniẽda morte non sequuta.*

3 *Huius criminis atrocitas quanta sit scribitur.*

CLericus qui veneno quéquam occidit, præter id quod in pœnam homicidij, de qua supra, incidit, quia vero grauius delinquit quam simplex homicida digne post depositionem grauiori detrusione & longiori puniendus est. Plus enim est veneno hominem necare, quam gladio, vt in. l. 1. C. de male. & mathe. Vnde dicunt Butri. & Bald. in. l. Nemo C. de summæ Tri. & fide catholica. quod qui veneno occidit, dicitur proditorie occidere: a quod refert Ioann. de Ana. in cap. 1. columm. 1. de homici. Et idem dicit Bald. in. l. Cum fratré. de his quibus vt indig. vt refert. idem Ana. in capit. 1. 3. colum. in fin. de forti leg. & Decius in ca. quæ in ecclesiarum, colum. 5. num. 14. de consti. qui alia allegans infert ad statutum. Ex quo dantur aliqua specialia in occidendo veneno, quæ non militant in homicida simplici, vt ibi pereos. Et huius tam execrabilis delicti odio crederem etiam quod clericus qui venenũ emit vt daret alicui, tamen parauit, & per eum non stetit eadem pęna puniatur, ac si dedisset, b iuxta sententiam Barth. in text. ibi, in. l. 1. in fin. ff. ad. l. Ponpe. de parric. cuius meminit Ioann. de Annani. in rub. de patri. qui fili occi. circa principium. & Felinus, in tractat. Quando conatus puniatur, columm. 2. numer. 9. versicu. fallit. 5. licet. Barto. ibi seuerius hoc dicat, & nó curet an stet peremptorem veneni. vel non. quominus occidat. Quod præcipue magis locum sibi vendicat in his Hispaniæ regnis: cum per. l. 7. tit. 8. part. 7. taliter emens ve-

c nenum vt homicida puniatur, c
3 Nec hoc alicui videatur crudele, cum tanta sit huius facinoris nequitia: sufficit namque hominibus inter tot armorum genera natis mortem ipsam formidare, absque eo quod in ipso cibo & potu (sine quibus viuere impossibile est) mortis timor misceatur. Quid enim miserabilius est, quã vno eodemque tempore, cũ spe viuendi, & timore moriendi cibum sumere? Vnde vt tantũ scelus ex mẽtibus hominum euellatur, nulla pœna iniuste potest statui. In vna prẹterea huius delicti specie debent iudices seuerius animaduertere, si quando forsam compertum habuerint clericum aliquem occidisse, vel occidere procurasse alterum veneno in calice propinato: neque arbitretur quispiam hoc tam nefandum scelus nusquam accidisse. d Intellexi ego & temporibus istis clericum clerico, & religiosum religioso in calice, dum sacra mysteria celebrarent miscuisse venenum, quanuis diuina misericordia, aut debilitate veneni neminem mori contigerit. Quis enim in tantum nefas committẽtes non inuehatur, qui cum ipso vitæ æternæ poculo saluberrimo, temporalem miscent interitum. qui insuper cum ipso redẽptoris sanguine preciosissimo, quo cunctorum animæ redemtæ sunt, necem corporum inuoluunt? Hoc equidem abominabile scelus pœna traditionis curiæ seculari, ex noua Ecclesiæ, aut Roma. Pontifi. declaratione puniendum dignissime censerẽ
e e vbi de dilectione Dei, & proximi mandatum, in quo tota lex pendet, infringitur. Et alicui vnquam indici citra ecclesiæ declarationem propter criminis enormitatem, opinio Ancharra. & Abb. de qua in cap. seq. latius tractabimus, iusta & sequenda videbitur in hoc tali facinore potius quam in aliquo alio locum habere poterit.

P*roditorie occidere.* Adde Alexand. consi. 145. numer. 6. libro. 7. Cudo. Car. in practica crimi. §. homicid. fol. 34. Bossi. in delictorum tracta. titul. de homici. numero. 14. pag. 202. Hypp. in rubr. de Siccar. numer. 3. Anto. Gom. in. 3. tom. capit. 3. nu. 7. qui pro hac opinione allegat Regiã. l. 16. titul. 23. par. 3. A

Ac si dedisset. Adde vt melius nostris authoris traditionem, & quod difusse nimis, doctores diuersis locis tradiderũt, perfectioris interpretationis causa duo à nobis casus sunt constituendi. B *Tẽtãs aliquẽ veneno occidere quãdo ordinaria criminis pœna puniatur.*

Primus cum quis tentauit aliũ veneno occidere, & ea ratione, venenum emit, sed non propinauit, quia forte pœnituit, vel fuit impeditus, equidem pœna extraordinaria, iudicis arbitrio plectẽdus est. Bald. conf. 443. lib. 3. Ang. in. l. 1. §. sit iniuria. ff de extraordi. crimi. Paris. consi. 167. nume. 13. libro. 4. Crem. sing. 49. Gram. decisi. 2. nu. 7. & consi. 36. nu. 19. D. Coua. in Cle. si furiosus. 2. p. relicti. n. 11. quo loco scribit, hoc casu intelligendam esse eam consuetudinem, quam toto terrarũ orbe vigere doctores testantur nempe conatum ad effectum minime productum non puniri: intelligendum quidem est, de conatu remoto, vt is non puniatur ordi-

ordinaria criminis pœna, sed extra ordinaria.

Secundus casus est, cũ quis ad actum proximũ accessit, vt quia venenum oppinauit, sed venenatus adhibitis medicamentis, mortem effugit, is ordinaria pœna animaduertendus est. Ita intelligẽdus est author noster & Doctores ab eo allegati, & D. Couarr. d.n. 11. qui traddiderũt in his atrocioribus criminibus, conatum actui proximum, ordinaria pœna puniri, & sic interpretatur gloss. in capit. 1. in verbo, ad mortem, vbi Bald. de præsum. & sentit Bossi. in dict. titu. de homi. numero. 13. & titulo. de mandato ad homicid. num. 14. & in Gallia sic receptum esse testatur Pap. libro. 23. Rhabsod. aresto. 1. & 2. Petrus Gregori. in 3. parte syntag. iuris vniuersi lib. 26. capi. 18. numero. 18. qui multa in huius criminis detestationẽ diligentissime scribit. Ex quo colliges verba authoris nõ percepisse Petr. Foll. in practi. crimina. cano. 2. part. capi. 23. numer. 3. qui passim non pro ratione, sed ad emulationem carpere conatur.

C *Puniatur.* Adde textus. in. l. 3. ff. de Siccar. vbi. Aug. & Hyppo. de Marsi. & quo pacto hoc intelligendum sit explicat. Gregor. in dict. l. 7. in verbo, *assabiendas*, & Antonius Gome. libr. 3. pelictorum. capite tertio. numero. 9.

Accidisse. Adde Caro. Molin. in consuetud. Pari. 1. par. tit. 1. in princip. numero. 99. qui scribit Imperatorem Robertum vtriusque Siciliæ Regem die. 15. Augu. ann. 1313. scelestissimo mortis genere, nempe Eucharistia intoxicata, interfectum fuisse. D

Dignissime censerem. Hodie sane quod author noster desiderauit sanctissimus Pontifex Sixtus quintus nouissima cõstitutione definiuit aduersus clericos qui venenis medicamentis potionibus, vel alijs modis abortus maturi, siue immaturi animati, siue inanimati fetus eiectionem procurauerint, vel venena aut potiones ne mulieres concipiãt propinauerint, vel consilium prestiterint, deponendi, & degradandi sunt à iudicibus ecclesiasticis à quibus sæculari curiæ postea tradẽdi sunt, vt capitalem pœnã patiantur, aliæ etiam pœnę contra clericos & laycos dicta constitutione continentur, quam quia locus istæ exposcit in studiorũ gratiam scribere constitui.

SANCTISS. D. N. SIXTI Diuina prouidentia. PP. V.

Contra Procurantes, Consulentes, & Consentientes quocumque modo Abortum.

CONSTITVTIO.

SIXTVS EPISCOPVS SERVVS Seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

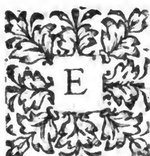

EFFRENATAM Perditissimorũ hominũ cõtra diuinæ legis præceptũ de non occidẽdo peccandi audaciam, atq; licentiã sanctissimis legibus, varijsque cõstitutionibus sæpius repressam animaduertentes cogimur nos quoque in supremo iustitiæ throno à Domino constituti, iustissima ratione suadẽte, vetera iura partim innouãdo, partim ampliando, eorũ etiã immanitatẽ pari pœna proposita coercere, qui immaturos fœtus intra materna viscera adhuc latentes crudelissime necare non verentur. Quis enim non detestetur tam execrandum facinus per quod ne dum corporum, sed quod grauius est etiam animarũ certa iactura sequitur? Quis non grauissimis supplicijs damnet illius impietatem, qui animam Dei imagine insignitam, pro qua redimenda Christus Dominus noster pretiosum sanguinem fudit, æternæ capacem beatitudinis, & ad consortium Angelorum destinatam à beata Dei visione exclusit, reparationem cœlestium sedium quantum in ipso fuit, impediuit, Deo seruitium suæ creaturæ adomit? qui liberos prius vita priuauit, quam illi à natura propriam lucem accipere, aut se materni custodia corporis ab efferata sæuitia tegere potuerint? Quis non abhorreat libidinosam impiorum hominum crudelitatem, vel crudelem libidinem, quæ quousque processit, vt etiam venena procuret ad conceptos fœtus intra viscera extinguendos & fundendos, etiam suam prolem prius interire, quam viuere, aut si iam viuebat, occidi antequam nasci nefario scelere moliẽdo. Quis denique nõ dãnet grauissimis supplicijs illorũ scelera, qui venenis potionibus, ac maleficijs mulieribus sterilitatem inducunt, aut ne cõcipiant, neu pariant maleficis medicamẽtis impediũt? Maleficos, inquit

S. Aug. lib. 1. de nupt. & cõcupi. cap. 115. Exod. c. 22

inquit Dominus ad Moysen, nō patieris viuere: nimis enim impudenter cōtra Dei voluntatē se opponūt, qui, vt S. Hieronymus ait, dum natura recipit semen, receptum, cōfouet, confotum corporat, corporatum in membra distinguit, dum inter ventris angustias Dei manus semper operatur: idemque corporis creator & animæ est, impie despicit bonitatem figuli, id est Dei, qui hominem plasmauit, fecit & voluit, siquidem vt S. testatur Ambrosius, nō mediocrem vnus est Dei dare liberos propagatores generis, Diuinum donum est fœcunditas parientis, eodemque tempore diro hoc flagitio priuantur liberis parentes, qui generauerāt vita filij qui generati sunt, matres coniugi, præmijs, terra quæ ab his coleretur: mundus qui ab eisdem cognosceretur, Ecclesiæ quæ deuotę numero plebis aucta gauderet.

S. Hier. in Epist. contra Rufinū

S. Amb. in cō. super Luca Euāgel. c. I. de Zacha cōfir. Conc. To. 2. Eod. To. Conc.

VNDE Non immerito sexta Synodo Constantinopolitana sancitum est, vt personæ quæ dant abortionem scientia medicamenta, & quæ fœtus necantia venena accipiunt, homicidę pœnis subijciantur: sed & veteri concilio Ilerdensi cautum est: vt qui conceptos ex adulterio fœtus necare studuerint, vel in ventribus matrum potionibus aliquibus colliserint, si postea pœnitentes ad Ecclesiæ mansuetudinem recurrant, omni tempore vitę suæ fletibus & humilitati insistant: si vero Clerici fuerint officium ministrandi eis recuperare non liceat, omnesque tam Ecclesiasticę, quam profanæ leges grauibus pœnis afficiunt eos qui in vtero, matris puerperium interimi, aut ne mulieres concipiant, siue vt conceptos fętus eijciant, nefarie machinantur. Nos igitur post repressam eorum temeritatem qui matrimonij iura violare, & quantum in ipsis est vinculum indissolubile disoluere præsumunt, quiue turpioribus quibusdam incestis se inquinare non erubescunt, hoc quoque malum, quantum viribus nobis à Domino traditis cōtendere possumus, nostris potissimum temporibus exterminare volentes. Omnes & quoscunque tam viros quam mulieres cuiuscunque status, gradus, ordinis, ac conditionis, etiam Clericos sęculares, vel cuiusuis ordinis regulares, quauis dignitate & præeminentia Ecclesiastica, vel mundana fulgentes, qui de cętero per se, aut interpositas personas abortus, seu fœtus immaturi tam animati quam etiam inanimati, formati, vel informis eiectionem procurauerint percussionibus, venenis, medicamentis, potionibus, oneribus, laboribusque mulieri prægnanti impositis, ac alijs etiam incognitis vel maxime exquisitis rationibus, ita vt re ipsa abortus inde secutus fuerit, ac etiam prægnantes ipsas mulieres, quę scienter præmissa fecerint, pœnas tam diuino quam humano iure, ac tam per canonicas sanctiones, & Apostolicas constitutiones, quā ciuilia iura aduersus veros homicidas, qui homicidium voluntarium actu & re ipsa patrauerint, propositas & inflictas (quorum omnium tenores his nostris literis pro expresfsis, & ad verbum

insertis habemus) eo ipso incurrere hac nostra perpetuo valitura constitutione statuimus & ordinamus, ipsasque pœnas leges & constitutiones ad casus præfatos extendimus. Eos vero qui Clerici fuerint omni priuilegio clericali, officijs, dignitatibus, & beneficijs Ecclesiasticis, quæ sic vacatura nostrę & Sedis Apostolicæ dispositioni perpetuo reseruamus, ipso facto priuamus, & in futurum inhabiles ad ea suscipienda decernimus, adeò vt illi qui hoc delictum commiserint, non secus atque ij qui sua voluntate homicidium perpetrauerint iuxta Conc. Tridentini decreta, etiam si crimen id nec ordine Iudiciario probatum, nec alia ratione publicum, sed occultum fuerit, ad sacros ordines promoueri, aut in susceptis ordinibus ministrare nullo modo possint, nec illis aliqua Ecclesiastica beneficia, etiam si curam non habeant animarum, conferri liceat, sed omni ordine ac beneficio & officio perpetuo careant, nec non & illos qui clerici non fuerint, & talia perpetrauerint, non solum pœnas incurrere supra narratas, sed etiam inhabiles ad ordines, & alia prædicta decernimus & declaramus. Volentes quod hi qui foro Ecclesiastico subiecti, vt pręfertur, deliquisse comperti fuerint, per iudicem Ecclesiasticum depositi & degradati, curiæ & potestati sæculari tradantur, quæ de his illud capiat supplicium quod contra laicos vere homicidas per diuinas leges, ac ciuilia iura est dispositum. Præterea eisdem pœnis teneri omnino statuimus eos qui sterilitatis potiones ac venena mulieribus propinauerint, & quominus fœtum concipiant impedimentum præstiterint, ac ea facienda & exequenda curauerint, siue quocunque modo in his consuluerint, ac mulieres ipsas, quæ eadem pocula sponte ac sciẽter sumpserint. Quo circa mãdamus vniuersis & singulis Iudicibus ordinarijs, & delegatis, tam Ecclesiasticis, quam sæcularibus quibus contra criminum reos etiam quo ad causas huiusmodi de iure vel ratione delicti, aut personarum legitime competet iurisdictio, ita tamen vt inter eos pręuentionis locus sit, vt in his delictis quæ vt plurimum in occulto perpetrantur, contra quoscunque non solum per accusationem & delationem, verum etiam per inquisitionem, ac simplicem denuntiationem procedant ac ad illa probanda testes alias de iure inhabiles, eorundem tamen Iudicium arbitrio habita ratione personarum, causarum & qualitatum illarum, ac circũstantiarum quarumcunque admittant, ac in eos qui culpabiles fuerint, prout per nos sancitum est, demum animaduertant.

C. si aliquis de homicid. volunt. vel casuali.

INSVPER Vt immanissimi huius delicti grauitate non solum temporalibus, verum etiam spiritualibus pœnis prospiciamus, ac prouideamus, omnes & singulos cuiuscunque status, gradus, ordinis, vel conditionis existentes, tam laicos quam clericos sæculares & cuiuscunque ordinis regulares, nec non mulieres sæculares, vel quęcumque ordinem professas, qui vel quæ vel vti principalis, vel vt sociæ consclæue

ciçue ad tale facinus committendum opem, concilium, fauorem, potionem, vel alia cuiuscunque generis medicamenta scienter dederint, ac etiam scribendo literas priuatas vel apochas, vel alias verbis aut signis iuuerint, aut consuluerint (vltra supradictas pœnas) ipso facto, nunc prout ex tunc excommunicamus, & pro excommunicatos declaramus. Decernentes ac declarâtes, quod per quæcunque Iubilea, & Indulgentias per nos & successores nostros etiam anno Iubilei, aut alio quouis tempore etiam Cruciatæ sanctę Iubilei vel quouis alio titulo concessas & concedendas, nec non per quascunque literas Apostolicas quibusuis Principibus, seu ad eorum instantiam per nos & successores nostros pariter concessas & concedendas, ac etiam vigore priuilegiorum maremagnum, vel alias quomolibet nuncupatorum quibusuis Congregationibus Regularium, aut Episcopis vigore Concilij Tridentini, vel alias per nos & prædecessores nostros quomodocumque concessorum, vel in futurum concedendorum, nec personę sicut præfetur delinquentes & excommunicatę præterquam in mortis articulo, absolui valeant, nec cum ijs clericis qui huiusmodi delicta perpetrauerint, etiam si eorum crimen occultum fuerit super irregularitate præmissorum occasione contracta nec per locorum ordinarios, nec per alios quamuis authoritate fungentes quam per nos & per Rom. Pont. nostros successores, & tunc non nisi vrgentissimis de causis dispensari possit. Ac tam absoluendi quam dispensandi facultatem huiusmodi etiã quoad forum cõscientiæ in casibus superius expressis nobis & successoribus nostris duntaxat reseruamus: Statuentes sic in præmissis vniuersis & singulis per quoscunque Iudices ordinarios & delegatos etiam causarum Pal. Apostolici Auditores, & S. R. E. Cardinales sublata eis, & eorum cuilibet quauis aliter iudicandi & interpretandi facultate & authoritate, in quauis causa, & instantia iudicari & diffiniri debere. Irritũque & inane quicquid secus super his à quo quam quauis authoritate scienter vel ignoranter contigerit attentari. Non obstantibus constitutionibus & ordinationibus Apostolicis, aut alijs legibus aliter forsam circa præmissa disponentibus, aut in casibus præfatis distinguentibus, ceterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem vt præsentium literarum exemplis etiam impressis manu Notarij publici subscriptis, & sigillo personæ in dignitate Ecclesiastica constitutæ munitis, eadem fides in iudicio & extra adhibeatur, quæ originalibus literis exhibitis adhiberetur. Quodque eadem ad valuas Basilicæ Principis Apostolorum de Vrbe, & in acie Campifloræ de more publicatæ & affixæ, dimissis inibe earũ exẽplis post quindecim dierum spatium à die huiusce publicationis numerandos, quęcunque afficiant, ac si vnicuique forent intimatæ, cum non sit verisimile quẽquam ea posse ignorare, quæ palam ac publice fuerint euulgata. Nulli ergo omnino hominum li-

ceat hanc paginam nostræ cõsti tutionis, statutorum, ordinatio nis, extensionis, decretorum, de clarationum, voluntatum, & mã dati infringere, aut ei ausu teme rario contraire. Si quis autem se cus id attentare præsumpserit, indignationẽ omnipotẽtis Dei, ac beatorum Petri, & Pauli Apo stolorum eius se nouerit incursu rum. Dat. Romæ in monte Quiri nali Anno Incarnationis Domi nicæ, Millesimo quingentesimo octuagesimo octauo. Quarto Cal. Nouenbris. Pontificatus no stri anno quarto.

Quæ sane egregia cõstitutio mo derata & limitata fuit à sanctissi mo Gregorio decimo tertio cu ius constitutionis tenor talis est.

S.D.N.D. GREGORII DIuina prouidentia Papæ XIIII.

Cõstitutio moderatoria Bullæ feli. rec. Sixti P.P.V. contra Abortum quouis modo procurantes.

GREGORIVS EPISCOPVS SERuus seruorum Dei, ad perpetuam rei memoriam.

SEDES Apostolica pia mater assidui senties ponderis sibi incumbentis in procuranda salute animarum, pretioso Christi Domini sanguine redemptarum, grauitatem, & magnitudinem, in re tanti momenti, vt par est, magis in dies solicita, eundemque optimũ finem semper ante oculos propositum habens, nihil vnquam intẽtatum prætermittit eorum, quæ ad fidelium animas in viam salutis dirigendas iudicat pertinere. Quare nemini mirum videri debet, si interdum quidem contumaciũ fidelium audaciam pęnarum seueritate deterret. Rursus eisdem, si ad cor redire velint, & peccati veniam humiliter exposcere, maternum aperit sinum viã que ad pęnitentiam eis sternit faciliorem, ac mansuetudine congrua rigorem temperat, prout in Domino conspicit salubriter expedire. Dudum si quidem fel. rec. Sixtus Papa. V. prædecessor noster, iustitiæ zelo accensus, contra procurantes abortum fętus, tam animati, quam inanimis, eiusque grauissimi sceleris participes, & adiutores, nec non contra eos, qui mulierum fęcunditatem impedirent, & sterilitatis potiones, seu venena præberẽt, constitutionem edidit, sub dat. iiij. Kal.

Ka. Nouembris, Pontificatus sui anno tertio, per quam vltra diuersas spirituales, & temporales pœnas, etiam inter alia excommunicationis sententiam contra eos promulgauit, sibique & successoribus suis tantum absoluendi facultatem reseruauit, prout in eadem constitutione plenius continetur. Cum igitur postmodum experientia docuerit, ex remedio huiusmodi non eam, quæ sperabatur, vtilitatem & fructum prouenisse, verum potius multis Sathanæ malitiæ ad peccandum inductis, difficiliori ob soli Sedi Apostolicæ reseruatam absoluendi facultatem, reddito ad pœnitentiam aditu, eos, à nefarijs huiusmodi flagitijs perpetrandis, non solum nō retraxisse, sed etiam plurimorum sacrilegiorum, grauissimorumquè peccatorum, & scelerum occasionem dedisse. Nos igitur animaduertentes gladium Ecclesiasticæ disciplinæ, pręsertim quoad censuras, & pœnas spirituales, ita exercendum esse, vt ad medicinam tendat, non ad perniciem animarum, verumque Pastorem, cuius vicies in Terris gerimus, quantum (diuina eius gratia adiutrice) possumus, imitari volentes, qui venit animas hominum saluare, non perdere, neminique, quantumcunque grauiter, & enormiter deliquerit, viam salutis præclusit, quin potius ad eam assequendam copiosse remedia adhibuit, ac nobis reliquit, & simul vtilius censentes, vbi nec de homicidio, nec de animato fœtu agitur, pœnas non imponere duriores ijs, quæ per sacros Canones, & leges profanas sunt inflictæ. Habita super hoc cum Venerabilibus fratribus nostris S.R.E. Cardinalibus super negocijs, & consultationibus Episcoporum, deputatis matura deliberatione, de eorum consilio, constitutionem prædictam sic duximus moderandam, vt a peccato, & excommunicatione contra personas ibi expressas lata, tam quoad eos, qui hactenus deliquerunt, quam quoad illos, qui post nostram constitutionem in eisdem casibus deliquerint, quilibet presbyter, tam sęcularis, quam cuiusuis ordinis regularis ad Christi fideliū confessiones audiendas per loci Ordinarium approbatus, plenam & liberam in foro conscientiæ tantum absoluendi habeat facultatem, eandem prorsus, quam idem Sixtus prædecessor sibi, ac suis successoribus reseruauit. Quo vero ad pœnas procurantium abortum fœtus in animis aut exibentium mulieribus, vel sumentium venena sterilitatis, aut quocunque modo auxilium vel consilium eis dantium, in prędicta constitutione contentas, constitutionem pręfatam in ea parte, vbi de his agit, ad terminos iuris communis, ac sacrorū Canonum, & Concilij Tridentini dispositionem, authoritate Apostolica tenore pręsentium, tā quoad præterita, quam quoad futura, perpetuo reducimus, perinde ac si eadem constitutio in huiusmodi parte nunquam emanasset. Non obstantibus eadem prædecessoris nostri constitutione, quam

ne, quam quod rel. quæ omnia, præter contenta in hac nostra cõstitutione in suo robore omnino permanere volumus, cæterisque contrarijs quibuscunque. Volumus autem, vt præsentium transumptis, Notarij publici manu subscriptis, & sigillo Prælati Ecclesiastici munitis eadem prorsus fides habeatur in iudicio, & extra illud, quæ eisdem originalibus haberetur exhibitis vel ostensis. Nulli ergo omnino hominum liceat hanc paginam nostrarum moderationis, reductionis, & voluntatum infringere, vel ei ausu temerario contraire. Si quis autem hoc attentare præsumpserit indignationẽ Omnipotentis Dei, ac Beatorum Petri, & Pauli Apostolorum eius se nouerit incursurũ. Datũ Romæ in Monte Quirinali. anno incarnationis Dominicæ, Millesimo quingentesimo nonagesimo primo, prid. Kal. Iunij Pontificatus Nostri Anno primo.

Parricidique.

CAPVT XCVI.

1 *Clerici parricidium vel aliud enorme homicidium perpetrantes, cui pœna sint obnoxij.*

2 *Refertur casus memorabilis qui contigit ciuitate Hispalẽ. anno Domini. 1539. mense Iuli.*

3 *Petri Rebuffi opinio quædam cõfutatur.*

1

a Arricidium committẽtes, a vel aliàs homicidium enorme perpetrãtes, vt si Episcopũ vel presbyterum occiderent, concludit Abb. in cap. At si clerici in prin. de iudi. colu. antepe. post Petrum de Ancha. in quadã disputatione sua, & in repeti. regulæ, ea quæ. 19. quæst. de regu. iuris. & in consilio. 158. Ex narratis in facto. colum. 2. debere deponi & tradi statim curię sæculari, nõ expectata incorrigibilitate, b & tradi etiam Abb. in capite. Cum non ab homine. column. 7. de iudi. & ibi etiam Bald. Idem Abb. in capite. 1. in fin. de homi. & in capite. Nouimus. de verb. signifi. & Barb. d. in consi. 65. column. 3. lib. 1. Et Feli. in capit. 1. in. 16. col. de const. vbi in simili plura adducit. Idem Felin. in capi. inquisitionis. colu. 2. in princip. de accusa. & ista opinio videtur habere magnam ęquitatem, vt delicta puniantur debita pœna, vt dicit Decius in dict. capit. At si clerici. in col. 23. versic. Et prædicta. qui dicit vidisse illam seruari Florentiæ per vnum commissarium. Et vide Angelum in tractat. maleficiorũ, in parte, & ibi, caput à spatulis amputetur. 12. column. dicẽtem notandam esse sententiam Ancharra. quia de facto vidit eã seruari in raptore adulterante quandam mulierem. Et vidi ibi Augustinum in additionibus asserentem, quod stringunt rationes Ancharra. & Abb. & quod ita aliàs practicauit, quia multi doctores moderni illam partem tenent, & aliàs fuit cum doctoribus iurij Canonici in maxima disputatione, qui semper volunt defendere clericos. Et vide Floren. in. 3. parte. titu. 27. capi. 4. in col. fin. in fin. qui refert. temporibus suis Papam Martinum tradidisse curiæ

curiæ sæculari sacerdotem quendam degradatum, qui interfecerat Sacristam sancti Petri, vt rapere posset bona Sacristiæ, qui fuit occisus per iudicem sæcularem, quanuis iurisperiti consuluerunt non esse tradendum curiæ propter tale delictum. Et vide Guliel. Benedicti. in.3. parte repeti.capi.Rainutius de testam. in quęst. de homicidio. vbi dictam.opin.Petri de Ancharr.late examinat in casu occurrenti cõtra quendam clericum presbyterum, qui commisit qualificatum homicidium,& in pen.colum.illius,quæst.dicit, quod dicta opinio, per ea,quæ ipse refert, remaneret communior,& quod quanuis non esset communior,videretur magis tenenda quam alia, ex eo quod fulcitur testibus, & rationibus euidentibus, quę quidẽ opinio in casu illo ita fuit seruata. Nam ille presbyter fuit actualiter degradatus & traditus curię sæculari,vt constat ex processu ibi ante quæstionem in summa relato. Et ego etiam audiui à fidedigno. doctore Parisien. vidisse cum anno Domini. 1530. Episcopum Parisiensem Franciscum Pócher degradasse quendam sacerdotem ad valuas ecclesiæ maioris Parisiensis, & tradidisse eũ curiæ sæculari, quem susceptum iudex sæcularis damnauit primo ad pœnam abscisionis manus ante ianuam collegij Eduensis, & demum vt viuus combureretur in platea sancti Ioannis Engreua, prout factum fuit ipso vidente. Quam pęnam passus est,eo quod occiderat animo depredandi rectorem cuiusdam opidi non longe distantis,habitantem in dicto collegio Eduensi,cuius ille famulus fuerat,& vices in parochia gerebat. Et vide Arnaldum Alber. in cap. Quoniam de hæret. lib.6. colum.124. qui postquam retulit hanc opinionem, & eius fundaméta per sex colum. præcedentes dicit, quod attenta malignitate modernorum temporũ in quibus clerici,& omne genus hominum procliue est ad malum,non esset ponere eos in cęlum,seruare istam opinionem in practica, & in hoc consuleretur pacifico statui Reipub. & multi effrenati clerici à malis retraherentur. Et hæc opinio practica fuit, anno. 1536. in mense Iulio, in celebri illa ciuitate Hispalens. per Reuerend. Cardin. Archiepisc. illius iudicẽ à sede Apostolica delegatum cõtra quatuor religiosos monasterij ordinis sancti Augustini ipsius ciuitatis,qui diabolica suggestione decepti fratrem Ioannẽm *de las casas* in sacra Theologia magistrum prouincialem suum occiderunt, qui omnes publice degradati statim traditi fuerunt curiæ sęculari,& furca suspẽsi,quorum vnus vocabatur frater Alfõsus de *Badajoz*, qui erat prior illius monasterij,alius frater Rodericus *de la Rocha*, & alij duo fratres Andreas *de la Cruz*, & frater Ioannes Pilotó, qui eodem die (quia cum magno cordis dolore se ipsos accusantes, post damnationis sententiam delictum fuerunt confessi publice) è furca depositi. Postea vero,cum maximo honore associantibus fratribus omnium ordinum in proprio monasterio sepulti sunt. Qui autem tanquam iurisperiti fuerunt ad determinationem causæ vocati,

& quo-

& quorum consilio, sententia lata fuit sunt sequentes Dominus Sebastianus *Ramirez* Episcopus sancti Dominici, in insula *Spañole*, licéciatus Ioannes *Suarez de Caruajal*, nostris regalis cósilij Indiarū vnus, licentiatus *Brizeño*, eiusdem ciuitatis Hispalen. præses, licentiatus Ioannes *Temino*, eiusdem & totius Archiepiscopatus prouisor, licētiatus Petrus *Corral*, illius officialis ac generalis Vicarius, licenciatus *del Corro*, & doctor Petrus *Diaz*, hæreticæ prauitatis inquisitores, & licentiatus *Otalora*, Iudex audientiæ supremæ illius ciuitatis, quam vulgus *grados*, vocat. Vt autem de tenore Apostolicæ commissionis eidē Archiepiscopo Cardinali super hoc factæ habeatur notitia, tenor literarū in forma breuis super hoc expeditarū talis est.

Dilecto filio nostro Alfonso Basilicæ duodecim Apostolorū presbytero Cardinali Hispalen. nūcupato Paulus Papa tertius.

Ilecte fili noster salutē & Apostolicā benedictionē. Exponi nobis fecisti, q̄ licet alias tu certos fratres domus sancti Augustini extra muros Hispalen. ordinis fratrū Eremitarū eiusdē sancti, qui diabolica (vt creditur) suggestione seducti nocturno tēpore eorū tūc prouinciale in lecto requiescentē appensata cōspiratione laqueo suffocatū vulneratumq; inhumaniter interfecerant quibusdā alijs etiā dicti ordinis fratrib' sibi ad id opē, auxiliū, cōsiliū, & fauorē præstātib', ne fugā arriperent carceribus mācipari mādaueris & feceris, quia tamen tu in eosdē malefactores iuxta priuilegia & indulta Apostolica dicto ordini cōcessa, nullā iurisdictionē habere sciebas tādiu in præmisis duxisti supersedendum, donec nos & Apostolicā sedē quid super eo fieri oporteret cōsuleres cōsulationi itaque tuæ super hoc nobis porrectæ respōdētes, circunspectioni tuæ per præsentes cōmittimus & mādamus, quatenus si & postquā (assistentibus tibi ad hoc duobus dicti ordinis fratribus, quos ad id duxeris eligendos) ex actis de & super præmissis corā te hactenus habitis, vel in posterum habendis, tibi legitime cōstiterit ita esse, prout superius enarratur (ne si tā horrendum facinus impunitum remaneat, alij ad similia & deteriora perpetrāda inuitētur) cōtra dictos fratres malefactores, ac quoscunq; alios etiā exemptos quos tāti facinoris inueneris patratores seu culpabilis iustitia mediante procedas. Nos enim tam illos qui ad capiēdum & detinendum, inquirēdum que & examinandū dictos malefactores, quam etiam executioni demandandi sententiam cōtra ipsos de super legitime ferendam, vel alias quomodolibet in eos præmissorum occasione manus iniecerunt violētas etiamsi ad vltimum suppliciū deueniēdum, excōmunicationis sententiā à canone generaliter promulgatam irregularitatisque & inhabilitatis, aut alias censuras & pœnas ecclesiasticas minime incurrisse, neque incurrere, sicque per quoscunque iudices iudicari, diffiniri & interpretari

tari debere, sublata eis & eorũ cuilibet aliter iudicandi, diffiniendi & interpretandi facultate & authoritate decernimus. Teque & eorũ singulos a sententia, censuris & pœnis prædictis, si quas præmissorũ occasione ex dicta carceratione forsã incurristis, Apostolica authoritate tenore præsentiũ absoluimus. Volumusque vt si locus sit degradationi & traditioni curiæ seculari, tu vel catholicus Antistes per te eligendus vna cũ duobus alijs Episcopis aut si eorũ copiæ commode haberi nõ poterit, cũ vno Episcopo & vno Abbate ad degradationẽ huiusmodi procedere valeatis. Non obstantibus præmissis, ac de certo episcoporũ numero in degradationib' huiusmodi adhibendo, nec nõ quibusuis cõstitutionibus & ordinationibus Apostolicis, priuilegijs quoque indultis, & literis Apostolicis dicto ordini & illius fratribus cõcessis, quibus illorũ omniũ tenores & formas eisdẽ præsentibus pro expressis habẽtes hac vice dũtaxat illis aliasin suo robore permansuris, harũ serie specialiter & expresse derogamus. Cæterisque cõtrarijs quibuscunque. Datũ Romæ apud sanctũ Petrũ sub annulo piscatoris, Die. 12. Octobris. 1535. Pontificatus nostri anno primo B. losius. Vigore cuius commissionis dictus Dominicus cardinalis vt seruaret illius seriẽ assũpsit secũ duos prouinciales dicti ordinis, qui vna cum eo in processu & diffinitione causæ assisterent tamen ꝙ sæpius summiratus quo modo in prędicta cõmissione Apostolica bis conditionaliter dictũ fuerit, videlicet, *Etiã si ad vltimũ suplicium esset*, deueniendum, & iterum. *Si locus sit degradationi & traditioni curiæ sæculari*: cum conditio ista in casu pręsenti potius erat iuris quam facti, & ideo consultores Romani pontificis quorum cõsilio prædictæ literę emanarunt, melius nosse poterãt vel debuerant, an narrationẽ prædicta existente vera & probata prędicti fratres essent post degradationem tradendi curię seculari, vel non. Nisi forte tacite voluerunt sentire quod Romanus Põtifex concederet dicto Cardinali potestatem arbitrandi, an attẽta probatione & qualitate facinoris, & alijs circunstantijs, illi essent tradendi curiæ seculari, vel non. Non obstante quod ille casus non esset expressus in iure, propter quem posſit tradi sacerdos curiæ seculari, quamobrem vt quisque valeat super hoc considerare mẽtem pontificis, libuit prædictam commissionem inserere. Contrariam tamen opinionem sequitur & dicit esse communem Areti. in d. cap. Cum nõ ab homine, in colu. 9. in fi. qui in duabus colu. sequentibus refert fundamenta Abb. & respondet ad ea, & eam dicit de iure veriorem Decius, vbi supra, qui etiam refert fundamenta Abb. & quæ ad ea respondet Aret. & dicit, ꝙ pro hac opinione plura adducit & si leuia And. Siculus ibi, & põderat pro ea idẽ Decius tripliciter tex. in dict. c. Cũ non ab homine, & hãc dicit esse cõmunem opini. glos. & Docto. Arnal. Alber. vbi supra, in fin dict. columna. 124. versicu. Nihilominus tamen, & sic quod clericus quantuncunque graue delictum commiserit etiam qualificatũ nõ debeat actualiter degradari & tradi curiæ seculari, nisi sequuta incorri-

corri-

tio. numer.12.de homicidio,Petrus. Gregor.3.par. Syntogma.libro.26.cap. 24. De quo eleganter Plato.9.de legibus, inquit. *Si possibile esset sæpius aliquem mori iustissimũ esset sæpius parricidam interfici.* Et Solõ, quod neminem commissurum tam graue scelus existimasset nihil de eo decreuit, vt Cicero pro Roscio Amerino refert.

B *Non expectata incorrigibilitate.* Adde Alciat.in cap.cum non ab homine.num.22.de iudi.qui opinionem istam sæpissime in practica receptam fuisse testatur eamque communem esse fatetur Ludo.Carr.in practi.crimi.fol.240.nume.5. secundum nouissimam æditionem D. Episco. Couarru. lib.2. var.resoluti.capit.20.num.7.quanuis ipse authorem nostrũ sequutus in hoc cap. versic. *mihi vero.*contrariam opinionem amplectitur,quam appellat communem Petrus Plaça,lib.1. epito. de licto.cap.23. num.43. cui suffragatur tex.in cap. cum ab homine,qui in principio docet, in omni crimine,quantuncunque graui secularem iudicem, non posse clericos punire, eos tamen esse deponendos, & si incorrigibiles fuerint curiæ seculari tradendos fore.Ecce Romani Pontificis apertissimum testimoniũ, ex quo manifeste constat,quod etiam ob enorme crimen, nisi accesserit pertinatia traditio fieri non debet,& opinionem istam veriorẽ & magis consentaneam pietati Christianæ testatur post huius operis secundam editionem insignis Marti. Nauar.consi.17. tit. de priuileg. vbi tacitis confirmat rationibus contrarium diluens. Circa quam disputationem vide late Gregori.in.l.61.in verbo, *Homicidio*, tit.6.part. 2. Ferdinand. Mencha.de testamen.§.22.fol.75.

Per assasinos alios interfici mãdãtes.

CAPVT. XCVI.

1 *Clericus, huius criminis reus qua pœna afficiatur.*
2 *In hoc assasinatus crimine propter criminis grauitatẽ indicia, & argumenta sufficere cõstat.*
3 *Testium dicta lite non contestata & etiam parte absente recipi possunt.*
4 *Clericus assasinus nulla degradatione præcedente, per secularẽ iudicem potest puniri.*
5 *Pœna text.in cap.1. de homi.lib.6 an in interfectioribus, seu percussoribus locum habeat.*
6 *Pœna etiam dict.capi.1 an locũ habeat contra mandantem, etiã si mors sequuta non fuerit.*

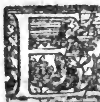
Ecclesiastica persona aliquem Christianorũ faciẽs interfici per assasinos, vel mandans, 1
vel eos receptãs, vel defẽdens, seu occultans incurrit ipso facto sententiam excommunicationis & depositionis à dignitate, honore, ordine officio, & beneficio, & beneficia possunt alijs libere per collatores conferri, vt in capite primo,de homiliad. in sexto. Et habet vnum speciale hoc 2
delictũ,vt probari possit probabilibus argumẽtis,vt ibi, vbi vide Phi.in.11.not.tenẽtẽ quod in 3

isto casu ratione periculi valerēt testes recepti lite non contestata a etiam parte absente & non citata: quia text. ibi non dicit testibus, sed probabilibus argumen
4 tis. Item aliud quod clericus assassinus potest puniri per secularem, sine eo quod præcedat degradatio b secundum Lapum in
b dict. cap. 1. & Domi. ibi. in fi. quia ipso iure videntur degradati: & videtur data vnicuique potestas ipsos capiendi, & per ius videntur spoliati omni priuilegio clericali, vt per Docto. ibi. Et prædictam conclusionem Dominici refert & sequitur Barba. in ca. At si clerici. de iudi. in colum. 32. nu. 129. refert etiam Hyppoli. in pra cti. criminali. in. §. Examinanda. in colum. 3. Et hoc etiam tenent plures doctores relati in decisionibus Nicolai Boerij in quæstio. 69. in nu. 18. & vide Ioan. Lup. in tract. de libertate ecclesiastica. in quæstio. 9. vbi dicit quod datur à iure quædam degradatio quę habetur loco realis, videlicet in dicto capit. 1. de homi. vbi clericus delinquens vt supra, à iure & à concilio habetur pro realiter degradato, vt possit capit. & puniri per secularem, de quo vide latius Arnal. Alber. in ca. Quoniam. de hæreti. lib. 6. in colum. 147. versi. 8. & vltimo fallit. cum. 11. colum. sequentib. qui primo adducit quinque fundamenta contra cōmunem intellectum doct. ad dict. capite. 1. qui habet quod clerici delinquentes in hoc delicto sunt ipso facto degradati, adeò vt iudices seculares possint procedere contra eos, sicut contra laicos. Et postea bene corroborat hanc communem conclusionem, & respondet ad fundamenta in contrarium adducta. Et nota vnum quod ipse dicit in proposito, 5
quod pœna illius textu. non videtur habere locum in interficiente c sed in mandante, & quod c
forte multi in hoc errarent allegat Aret. in hoc sic ponderantem in consi. 165. incip. Sicut Ioānes. dicit, column. 11. versi. Tertio allegant. Aduerte præterea quod pœna illius text. in dict. capi. 1. habet locum contra mandantem, etiam si mors non sit secuta d vt probant aperte verba illius, d
dum dicit quanquam mors ex hoc forsitan non sequatur, quod videtur esse speciale in hoc delicto, vt voluit Augu. in additio. ad Ange. in parte. Et Sempronium Rodulphi. in. 4. additione: quia alias mandatarius non puniretur pœna ordinaria maleficio non secuto: nisi dicamus secundum eū post Ioan. And. in regula, in pœnis. de regu. iuris. in. 6. quod quo ad pœnas de quibus in dicto ca. primo. facta mandato delictū est perfectū, & ideo nimirū si puniatur pœna ordinaria, ac si delictū esse consummatum ꝙ etiam videtur sequi Philip. in dict. cap. 1. in colu. penul. in versi. in glo. & per prædictū tex. videtur reprobari de iure can[illegible]co opinio Dini. & Ange. in. l. Item apud. §. Si curauerit. ff. de iniur. dum dicunt quod in assassinamento si do pecuniā alicui vt aliquem occidat, homicidio non sequuto non punitur mandans quam decissionem refert. August. vbi supra, & dicit eos verum dicere, quod mandans non punitur de homicido, sed pœna extraordinaria de mandato.

Lite

A *In crimine assassinii lite nõ cõtestata proceditur.*

Lite non contestata. Adde Feli. in capite. quoniam frequenter. pen. col. vt lite non contest. Hyppo. in practic. §. diligenter, & in. l. de vno quoque casu. 50. ff. de re iudic. Gramm. consil. 40. Carr. in practic. crimin. fol. 140. Petr. Fol. in practic. in parte, & si confitebuntur numero. 44. pag. 345. licet ab hac opinione discedat Felin. in capite. in nomine Domini. 5. limi. de testib. Grā. voto. 11. Ipse vero teneo primam opinionem authorem sequutus, quę ea ratione fulcitur, quia iuxta communem nostrorum traditionem, assassinatus crimen læsæ maiestatis celeri ęquiparatur, vt tradit late Hypp. consi. 19. vo. 2. Tho. Gramm. voto. 9. At in læsæ maiestatis crimine, testes adhuc lite non contestata fidem faciunt, vt tradit Hyppo. in dict. l. de vno quoque Felin. & Carr. in locis nouissime allegatis. Sunt quidem multa specialia in hoc crimine propter ipsius atrocitatem statuta, vt inquit Bossi. in practica crimin. titulo. de mādato ad homicidium, nume. 46. vbi allegans authorem nostram dicit, non gustasse perfecte materiam, quę forte nostris annotationibus elucidabitur.

B *Præcedat degradatio.* Adde Hyppol. in. l. vni. numero. 107. C. de rap. virgin. Ioan. Igne. in. l. necessarios. §. non alias numero. 448. columna. 3. folio. 177. ff. ad Syllā. Nicol. Euerard. in locis legalibus folio. 264. Thom. Gramma. voto 8. & . 11. Carr. in practica. folio. 159. numero. 24. Bartholom. Cassa. in commentar. in consuetudi. Burg. rubric. 1. c̄. in gloss. *Silua grace*, numer. 50. Antoni. Capit. decission. Neapolita. 155. numero. 26. quam opinionem communem esse testatur Stepha. Auffe. in Clementin. 1. de offic. ordina. regula. 1. fallen. 18. D. Episcopus Couarrub. lib. 2. vari. resolu. cap. 20. num. 10. Cap. Neapolita. decissio. 112. nume. 21. Remig. Goni. in tract. de immu. Ecclesiar. fallen. 15. num. 10.

Notabis tamen vtiliter, quod ad hoc vt iuste assassinus clericus à iudice seculari puniri possit, requiritur sententia declaratoria, qua iudex pronunciet, ipsum esse assassinum ista est communis opinio teste Carr. in practi. crimin. foli. 289. numero. 11. capite. dict. decissione. 112. numer. 2. Plaça libro. 1. Epitom. delict. capite. 19. nume. 27. Qua declaratione facta non requiritur alia sententia, qua imponatur pœna text. in capit. 1. de homicid. lib. 6. sed statim illas incurrit, ita frequentiori doctorum suffragio receptum est, vt scribit Alexand. consi. 166. numero. 5. libr. 7. Et declaratio hæc ad iudicem ecclesiasticum spectat, vt scribit Iul. Clar. li. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 36. versic. sed quæro. quanuis apud suos hoc nō seruetur, & contrarium obseruat Neapolitanum consilium, vt fatetur capite. decissio. 155. nume. 25. Gramma. voto. 8. nu m. 11. *Clericus assassinus vt possit puniri à iudice seculari prius debet ab ecclesiastico declarari assassinū cōmisisse.*

C *In interficiente.* Adde quod hāc opinionem Aretin. sequutus, tenuit Alberti in capit. 1. de hæretic. libr. 6. quæstione. 11. ad finem. Sed contrariam opinionem, imo quod dictæ constitutionis pœnæ percussorem vel interfectorem comprahendant, perspecta legis ratione. tenēt Ang. in tractat. maleficior. in parte Sem

 proniū

pronium mandatorem in principio Ang.in.l.1.C.de sepul. viola. Capi.decisio.155.Paris de Puteo in tracta.sindi.in verb.inquisitio Thom.Gramma. voto.9.in fine D.Couarrub.lib.2.variar.resolu. capitulo.20.numer.10. quem vide pro istius cōtrouersiæ opinionis resolutione.

D *Non sit sequuta.* Adde Ang.consil.14.Bartho. Cassan. in consuetud. Burgund.rub.1.§.videndum, numero.7.Ioann.Andr.in reg.in pęnis de regul.iur.libro.6. Tho. Gramma.dict.voto.9.vbi Matth: de Afflict.in constitu.Neapolita. libr.1.rubric.14.numero.16.idem fatetur Capi.decisio.155.& hanc fatetur communem esse sententiam Remigi.de Goni.de immuni.Ecclesiar.fol.143. Iuli. Clarius lib.5.recep.sentent.§. assassinum versicu.scias etiam.eandem opinionem amplectitur Carr.in practic.crimin.rubr.de homi.§.2.numero.12.&.§.5. numero.8. Licet Ang.dict.consilio.14.& in.l. itē apud Labeonē.§.si curauit.ff. de iniur. Existimat pium esse quod iudex pœnam ordinariam in mitiorem commutet.

Sed quia diffuse nimis (ne dicam confusse, à nostratibus articulus iste disputatur,) pro perfectiori declaratione, tres casus à nobis constituendi sunt. Primus in casu textus in dicto capit.1. de homi.libro.6.nempe in proprio crimine assassinij, cum tractatur pecunia data, vel promissa, de occidendo homine Christiano, per ministerium alicuius infidelis, ex gente assassiorum. Erant quidē assassini populi quidam ex Syria, qui ita à pueritia instruebantur, vt Regis inimicos, aut domini sui cui obtemporabāt, eius mandato in cautos percutiebant aut occidebant, ita testatur Volaterran.libro.11.capitulo de sectis Syriæ D. Couarrub. libro.2. variar.resolutio.capitulo.20.numero.10. & quanuis de assassinis multi multa tradiderint, qui tamen ij fuerint, & vnde originem traxerint Paulus Aemylius Veronensis libro quinto de rebus gestis Francorum in Ludoui.Iuni.& in.lib.7.in D.Ludo.vita dilucide & egregie explicauit asserens, quod ideo Assassini appellabantur quia princeps, qui illorum factionis ab illis eligebatur Arsacida diceretur & videndus est etiā Polid.Virgi lib.16.Historia, Ang. quidem hoc casu, punitur mandans homicidum, etiam affectu non secuto atque punitur cognatus pęna mortis ordinaria ex dicto capit.1.vbi Frācus D. Couarrub.in dict.Clemēti.si furiosus.2 part.in innitio.nume.9.qui egregie scribit hoc non tātum esse cognatum, quantum delictum consummatum, ex mandantis latere, cum per eum nō steterit quin homicidium sequatur Iacob. Menochius de arbitri iudicis, quæstio. libro.2.centur.4.casu.360.numero.41. Petrus Plaça libro primo epitom.delictorum capitulo 10. num.9.

Qui fuerūt Assasini explicatur

Secundus casus quando loquimur de assassino ex communi & frequentissima interpretatione, qua intelligimus assassinum, qui pecunia accepta, vel promissa, aliquem occiderit, iste igitur assassinus siue Christianus, siue infidelis, si ad actum occidendi deuenerit, & conatum omnem adhibuerit, itaque quod per

eum

cum nō steterint, quin occiderit pœna ordinaria punitur ex decisione tex. in dict. cap. 1. ita scribit vltra alios Mat. de Afflict. in constit. Neapoli. lib. 1. rub. 12. numer. 16. And. Tiraquell. in tractatu de pen. legum causa. 37. num. 4. Cassane. in consuetud. Burg. rub. 1. § videndum. n. 7. qui asserit hoc vidisse obseruari Mediol. & aliquādo obseruatum fuisse in consilio. Neap. fatetur Gramma. voto. 9.

Tertius casus, quando is mandans tentauit mādatarium, vt pecuniam acciperet & occideret, & mandatarius recusauit, hoc casu solum mandans punitur extra ordinaria pęna, cum talis conatus remotus sit ab ipso effectu. Hæc est communis sententia, vt constat ex Doctorum traditionibus quos supra allegauimus.

In criminalibus capitalibusque causis accusatores, aduocati procuratores testes cōtra reos in secularibus tribunalibus stete runt.

CAPVT. XCVIII.

Quod noue aditū est, lateque eo interpretatur Bonifacij Octaui egregia constitutio, quæ secunda est tit. de hom. lib. 6.

1 *Clerici criminales causas agitare prohibentur.*

2 *Clerici præmissa iuris protestatione coram secularibus iudicibus accusationē possunt proponere.*

3 *Iure positiuo statuta est irregularitatis pœna cōtra clericos, in causis capitalibus accusantes.*

4 *Clericus qui non præmissa protestatione accusat, mortalem culpam contrahit.*

5 *Clericis prohibita est accusatio in causa sanguinis.*

6 *Si omissa protestatione, nō imponeretur pœna mortis, vel membri mutilationis, clericus accusans non esset irregularis.*

7 *Clericus tunc facta protestatione accusare poterit, quādo suā vel suorum iniuriam accusat, non vero alias.*

8 *Clericus ab irregularitatis labe immunis est, accusans in præmissa protestatione, quibuscunque verbis vtatur.*

9 *Tacita protestatio, in accusationibus proponendis a clericis, non liberat ab irregularitate sed expræssa requiritur.*

10 *Clericus, facta protestatione irregularitatem non contrahit, quanuis ea prætermissa, iudex capitalem pœnam imponat.*

11 *Protestatio excusat ab irregularitate, quanuis euidentissimum sit, quod iudex capitalem pœnā imponit.*

12 *Quando causa ciuilis est, protestatio non requiritur, & quanuis ex occidenti contingat mors vel mēbri mutilatio, clerico quo ad irregularitatem non nocet.*

13 *Clericus omittēs protestationē, irregularitatis nota nō afficitur, quādo iudex secularis, cōtra iuris sanctiones reū cōdemnauit.*

14 *Protestatio necessaria non est, quando accusatio coram iudice Ecclesiastico proponitur.*

15 *Clericus qui habet animum protestationi contrarium, an incidat in irregularitatem.*

16 *clericus qui omisit protestationem in capitali accusatione, irregularis efficitur, quamuis animo nequaquã consentiat quod capitaliter reus puniatur.*

17 *Clericus qui præmissa dicta protestatione, criminis reũ, quem forte fragãti crimine reperiuit iudici seculari puniendum tradidit irregularis non est.*

18 *Clerici in criminalibus causis, aduocationis munere fungẽtes, sequuta morte, vel membri mutilatione, irregulares efficiũtur.*

19 *Nec clerici præcedenti casu excusarentur, si protestati fuerint, quod non intendunt, vt pœna mortis vel mutilationis mẽbri infligatur.*

20 *Clerici vtrum in fauorẽ rei, aduocationis munus possunt sine irregularitatis metu exercere.*

21 *Clerici in criminalibus causis coram iudicibus secularibus, testes esse prohibentur.*

22 *Clerici in reorum fauorem, in dictis causis, testimonium proferre possunt.*

23 *Clericus non potest esse testis coram iudice seculari, absque sui iudicis licentia.*

24 *Cõsuetudo quædã curiæ Gratiopolitanæ, quæ obseruatur in testimonijs clericorum corã secularibus iudicibus proferendis reprobatur.*

25 *Testimonium clerici, vel regularis, absque sui iudicis & superioris facultate prolatum, firmitatem obtinet.*

26 *Iudex Ecclesiasticus non debet, nec potest, in criminalibus controuersijs clericis facultatẽ præstare vt coram secularibus magistratibus testimoniũ proferant, quod si præstiterit non est illi obtemperandum.*

MVltis quidem iustissimisque causis sacris constitutionibus clericis interdictum est, criminales concertationes agitare, 1
denigratur quidem ex hoc sacerdotalis candor, eiusquè puritas nimis contaminatur. Vnde Cócilio Toletano vndecimo, anno Domini sexcentesimo sexagessimo can. 6. ita decretũ fuit. *His á quibus domini sacramenta tractãda sunt iudicium sanguinis agitare non liceat, quod si quisquam immemor horum præceptorum aut in ecclesiæ suæ famulis, aut in quibuslibet personis tale aliquid fecerit ordinis honore priuetur. Et loco sub perpetuo quoque damnationis teneatur relegatus ergastulo.* Quẽ locũ Gratianus intexuit in cap. his à quibus. 23. quæstio. 8. Propterea quidquid continetur in cap. clericis & in cap. sententiam. ne clerici vel monachi ius nouum nó continet, sed ad vetustiora iura refertur.

Et ideo nec accusatores, aduocati, procuratores; testesuè esse in dictis capiralibus causis in secularibus tribunalibus possunt ca. postulasti. de homi. c. 1. 50. distinctio textu. in dict. capite. sententiam sanguinis. capite. ex literis, de excessibus præla. capite. aliquantos. capit. si quis post acceptum. 51. distinctio. quod si his consti-

constitutionibus cõtrauenerint
1 irregularitatis labe afficiuntur.
2 Possunt tamẽ clerici absque irregularitatis nota, in dictis causis accusare, dummodo protestati fuerint, quod non ad mortem, nec membri mutilationem procedatur, de quo stat Bonifacij Põtificis Maximi egregia constitutio, quę secunda est titulo de homici. libro. 6. quam hoc loco quia accommodatissimus est, & mire conbenit huius practicæ argumento, multis aductis, pro virili elucidabo. Est quidem materia hæc vtilissima, & in forensibus actionibus frequentissima.
3 Primo, iure tantum humano Pontificio statutum esse, quod propter criminalem accusationem, simpliciter prolatam condemnatione sequuta, clericum irregularitatem contrahere, vt in dict. capite. postulasti, de homici. vbi est communis sẽtẽtia, & in dict. capite. 2. Ex quo deducitur posse summum Pontificem, eam irregularitatem iam contractam dispensatione tollere, vel à principio accusationem licitam facere, vt animaduertit insignis Couarru. in Clementi. si furiosus. 2. parte. relect. §. 5. numero. 1. de homicidio.
4 Secundo, clericum qui absq; dicta protestatione accusationẽ proposuerit, mortalem culpam contrahere, cum in materia graui iura sacra violet scribit Martin: Nauar. in manu. confessor. capitul. 27. num. 226.
5 Tertio prohibitam esse clericis hanc criminalem accusatiõnem, etiam vbi causa sanguinis agitatur. d. cap. postulasti. cap. accusast. de accu. vbi clericus accusator pœnitentiam agere compellitur. non tamen ita grauem, si pro bono pacis accusasset.

Quarto quod si protestatione omissa, nõ sequeretur effectus accusationis criminalis nec imponeretur pœna mortis, vel mutilationis membrorum, non esset clericus irregularis, etiam si alia sanguinis vindicta imponeretur. tenet Abb. in dicto. capite sententiam. & in dict. capite. clericis. ne clerici vel monachi, & in capit. si aliquis. de homi. sequitur Siluest. in summ. in verb. Homicidium. 3. versic. secundo quæritur. 6

Quinto notatu dignum est, quod dicta criminalis accusatio protestatione interueniente clericis permissa est, quando suas causas iniuriasque proprias fuerint prosequuti, secus vero si alienas colligo ex text. in dict. capitu. 2. ibi, *Suis malefactoribus*, & ibi *Petunt emendam sibi fieri*, & ibi, *De suis malefactoribus*, & ita post alios tenet Fran. ibi quam esse communem sententiam fatetur Martin. Nauar. in manu. confessor. ca. 27. numero. 116. Quę sane ita intelligenda est, vt nihilominus clerico permissum sit protestatione facta, absq; irregularitatis metu, delictũ aliquod pręcogitatum, in maximum reipublicæ detrimẽtum, aut proximi grauissimũ damnum, in medelam potius, quam ad criminis punitionẽ caute denuntiare, quando aliter quã per denuntiationem, non potest tali malo prouideri sic tenet Caietan. in. 2. 2. quæstion. 33. articulo. 7. Martinus Nauarrus. in capitulo. inter verba. 11. quæstion. 3. Corra. 58. Couarrubias. 7

in dict.Clementin. si furiosus.§. 5.numer.4. Quibus suffragatur text.in dict.capi.accusasti de accusa.ibi.*Nisi pro pace*. Quæ singularis est interpretatio ad text. in dict.capit.2.

8 Sexto, clericus præmissa protestatione,immunis est ab irregularitate, modo vtatur in accusatione verbo, conqueror, vel accuso,nihil sane interest tenet Ioã. And.in dict.ca.2. sequitur Ioan. de Anani.in dict.capit. postulasti.de homi.num.3.Socin.in dict. ca.ad audientiam.num.55.

9 Septimo, quod sacerdos non incurrit irregularitatē, si expresse fuerit protestatus,non tamen sufficit quod tacite id faciat, vt colligitur ex dict.capitulo.2.ibi, *Protestando expresse*,&ibi ad hoc notant doctores maxime glo. in verbo, *Protestando*, quę dicit ꝙ caute faceret clericus si de hac protestatione faceret fieri publicum instrumentum,Praxis tamē iam recepit,eam sententiā quod protestatio in limine querellæ, vel accusationis fiat.

10 Octauo,nec illud est omittendum,liberum esse clericum ab irregularitate,præmissa dicta protestatione, etiam si ea omissa iudex ad pœnam sanguinis,vel mēbri mutilationis processerit, vt expresse in dict. cap.2. probatur vbi concors est nostrorum sententia.

11 Nono, quod dicta protestatio supradictũ effectũ operatur, etiam si nõ solum verisimile sed certum sit ex qualitate criminis in accusatione propositi ad mortem processurum,ita not.Ioann. Andr.Abb.& Felin.& omnes in dict.capitu.postulasti.Felinus. in dict.cap.ad audientiam de hom. num.54. Decimo est quidem in hac materia obseruandum, quod hæc protestatio tunc necessaria est cum clericus quempiā apud iudicem secularem accusat ratione alicuius sceleris, vel delicti perpetrati.Secus vero si causa ciuilis foret,licet ex accidenti contigerit, quod iudex secularis, vel eius ministri clerici aduersarium,defacto resistentem, interficerent,vel aliquo membro mutilauerint, non sane hoc clerico iuste petenti,& nihil de hoc existimāti imputari debet.tex. egregius in dict.capi.postulasti.de homi. vbi Anani.& docto. not. & D. Couar.in dict.§.5. 12

Vndecimo,& quod singulariter circa illius tex. interpretationē notandũ est, quod scribit Ioan.Ana.in dict.capi.postulasti censens non imputari clerico accusatori,etiam non protestanti, mortem vel mutilationem membri reo accusato contra iuris pręcepta illatam. Non quidem fuit in culpa clericus, qui ea ratione protestationē omisit,quod manifeste compertum haberet nullam corporalem pœnam á iudice irrogari,& hoc sequitur Couar. dicto.§.5.num.3. 13

Duodecimo(& quod libenter prætermisissem nisi vidissem multos in hoc alucinari) ꝙ nunquam ea protestatio facienda est quando accusatio coram iudice ecclesiastico proponitur, et iam si delictum enormissimum sit, & propter illud clericus qui de illo accusatur pœna realis degradationis sit puniendus ita deducitur ex dict.cap.2.& ex communi doctorum traditione. 14

Deci-

15 Decimo tertio illud præmissis apte conuenit quod aliquorum calculis probatum est, quod vsque adeò iam sæpe dicta protestatio ab irregularitate clericũ protestantem liberum reddit, quod etiam si animum habeat protestationi contrarium irregularis nõ erit iudicandus. Sic tenet Felin. in dict.capitulo postulasti. quem sequitur D.Couarrub. dicto.§.5. numero.1. Nam per solam voluntatem sine opere exteriori irregularitas non incurritur, vt multis in locis istarum annotationum probauimus.

Opinio quadã insignis D.Di. Co. confutatur

Sed opinio hęc nullo modo placet, labitur in hoc egregius D. Couarrub. sequor in hoc Ioann. And.Domi.& Peru.in dicto ca.2 Ioann.And.in dict.capit.postulasti,& hanc sequitur Nauar.in manuali cap.27.num.226. Nec Ioã. And.contrariam sententiam amplexus est, vt D. Couarrub. censuit, sed potius contrariam, vt cõstat ex allegatione Dom.& Peru. in dictis locis & ex ipsius verbis clare perpenditur, quia ipse se remittit ad Hostien.in summ. tit. de homi.§.qua pęna.versi. si verum vbi latissime hoc defendit. Et huic opinioni minime reffragatur, quod volũtate sola irregularitas non contrahitur, quia in proposito casu, cum voluntate concurrit querimonia, & accusatio exterior dicta quidem protestatio mendax & fallax est, nec talis est qualem sacrum ius canonicum requirit ad irregularitatis labem excusandã,& quibus hoc contigerit oportet dispensationem impetrare, vt non semel fatetur consuluisse Martin. Nauarr. dict.cap.27.num.226.

Decimo quarto nec erit obliuioni tradendum, non posse clericum ab irregularitate excusari qui protestationem omisit, eo quod in animo nõ habuit, quod iudex ad mortem, vel membrorũ mutilationem procederet, sed potius contrariam volũtatem, quæ voluntas cum in animo retenta fuit, nihil operari potest, cum actus exterius directe cõtrarius sit tenet.gloss.sing.in dict.ca.2. quã communem esse asseuerat D. Couarrub.d.§.5. quæ procedit etiã in animæ iudicio, vt scribũt Gal de.& Franc.ibi licet Andr.Tiraquell.post leges connu.glo.5. cõtrarium fuerit opinatus à quo in hoc cauendum est. 16

17 Decimo quinto supradictis addendum est, quod adeò protestatio ab irregularitate liberat, ꝙ non solum locum obtinet, circa querellam, vel accusationem, verum etiam procedit respectu personalis capturæ, nam si clericus reum quem infraganti crimine reperuit capiat,& iudici ad debitam punitionem tradiderit, modo dicta protestatione vsus fuerit irregularis non erit, ex quacunque corporali pęna à iudice imposita. Fran.post alios in dict.cap.2. Socin.in di.cap.ad audiẽtiam, nu. 52.&.53.

18 Nec clerici, vt in huius capitis limine scripsi, aduocati nec procuratores in dictis capitalibus causis esse possunt. Sũt sane irregulares si mors, vel mẽbri mutilatio inde sequatur. text. glossa. & Doctores in dict.capi. aliquãtos 51.distinct.& videtur tex.in cap. illud.23.quæstione.4.& tradunt vltra ordinarios interpretes, Syluest.in summ.in verbo, homici-

dium.3.versi. secundo quęritur. Maiolus de irreg.lib.2.ca.9. nume.1. Alber.Troti.lib.2.de vero. & perfecto.cleric. capite.23. numer.4.

19 Imo clericus minime ab irregularitate liberatur, si causam accusatoris tãquam eius patronus vel aduocatus sequendam suscepisset, etiam si dicta protestatione, de qua hoc capite abunde dictum est vteretur. singulariter tenet Ioann.Imo.in dict. capi.postulasti, cuius opinionem communem esse testatur insignis D. Couar.dict.§.5.

20 *Clericus an pro eo in capitali causa possit patrocinium praestare.* Sunt etiam qui censent, non esse clericis concessum, etiam in fauorem rei aduocati munus exercere glos.in dict.cap. aliquantos vbi Archid.Spec.in titu. de dispensatione.§. iuxta. vers. Item si quis.idem in tit. de aduocato.§. obijcitur versi. in causa autem. Albert.Troti.in dict.cap.23 præterea dicebat Hosti.in c.1.de postulan.quod licet accusati defensio clericis aliquando permissa sit capi.reos.23.quæsti.5.capi. inter alia.de immu. ecclesi. eos tamen ab ea abstinere hortatur, nã contingere enim potest quod ipsorum culpa, imperitia, vel negligentia, accusatus damnetur vel nimijs subtilitatibus, aut calumniosis, allegationibus non solum absoluatur, sed accusator tallionis pęna puniatur. Vnde ipse Hostien.in dict.capit.ad audientiam de homi. commemorat quẽdam clericum in criminali causa suscepisse fratris sui patrocinium, atque adeò solerter eam defendisse. vt absolutus fuerit, clericum vero irregularem effectum, quia accusator fuit decapitatus. Quæ opinio verissima est quando nõ solum clericus reum defendit, sed petit accusatorem calumniantẽ puniri, qui si à iudice occidatur vel mẽbro mutiletur, clericus irregularis efficitur. Si autem tantum reum defendit, iustãque operam defensioni dans nec petit accusatorem puniri, licet postea, à iudice tallionis pœna imponatur non erit clerico ad irregularitatem imputandum, licet nulla in defensione rei accusati, circa accusatorem vsus sit protestatione, cum defensio accusati de perse, non tendit ad accusatoris mortẽ sed tantum ad tutelam & licitam accusati defensionem. Sic colligo ex Hosti. Maiol. Couar.in locis iam allegatis.

Non est tamen in hoc silẽtio prætermittendum, quod licet clericus aduocati, vel procuratoris, munere fungens dictis causis, solum contrahat irregularitatem, quando secuta est mors; vel membri mutilatio, grauiter tamen in alijs sic delinquens, ab ordinario pro facti qualitate plectẽdus est, sunt quidem munera hæc clericis interdicta, vt præcedentibus capitibus late probauimus.

Est etiam clerico interdictum in dictis criminalibus causis testimonium proferre. glos. in capit. testimonium.11. quæstio.1. & in cap.de cætero de testib. nemo sane est qui tantũ cõperiretur sanguinis iudicio quantum, ipse testis à quo totius criminis veritas elicitur, & super cuius attestatione firmatur sententia, & ea ratione si ex eius testimonio mors fuerit illata, irregularis efficitur, etiam præmissa dicta protestatione, vt scribit Felin.in dict. capit. 21 *Clericus in causa criminali nõ potest esse testis.*

postu-

postulasti.post glo.ibi & est glo. notãda,quæ in laico loquitur in cap.1.51.distin.& in clerico glo. in cap.testimonium.11.q.1. Abb. in c.de cętero colum.1.de testib. Grottus in tracta.de testib.num. 69.quam communem esse sentẽtiam profitetur D.Couar.dict. §. 5.num.5.Iul.Clar.in practic. criminali.§.fina.quæsti.24.versi.sed quid.Nec refragari potest respectu laici,quod is inuictus,& coactus & iudicis præcepto compulsus,testimonium protulerit,nam etiam si quis per vim vel metum qui in virum constantem cadat, cogatur delinquentem exhibere & rebelare, semper erit irregularis,si ille puniatur pœna mortis, vel membri mutilationem, quia licet vis illa excuset á peccato, non vero ab irregularitate.tenet Tauir.in summa in verbo irregularitas.2.num.22. Maio. de irregulari.lib.2.capi.8.num.2.

Si autem ex tali testimonio, dicta pœna non fuerit secuta,sed alia mitior,vel arbitraria,vel quia innocens erat accusatus fuit absolutus,nihilominus clericus pro modo culpæ iudicis arbitrio,puniendus est,& sic receptum vidi. Nullam vero clericus pęnam patietur,si in ea causa criminali, in qua testimonium protulit,de pœna sanguinis nõ agebatur, Abb. not.1.in capit.de cætero de testib.& ibi doctores, & ita debet intelligi text.in dict. capit. testimonium quæ sic intelligit glos. in capite.1.51.distin. & vide tex. in capit.quandoque.14. quæst.2. Saluberrimum tamen consilium est,ꝙ in quacũq; crimi.causa clerici testimonium non proferant.

22 Procedunt quidem quę prædiximus quando clericus testimonium profert,in laborem accusatoris,secus si clericus producer tur in testem, in fauoré rei,quia cum hoc prohibitum nõ sit nullam pœnam incurrit.Imo vnum censeo perpetua memoria dignum quod nouum est, nec memini me legisse apud aliquem, quod licet ex tali testimonio quod directe & principaliter ad probandam rei innocentiam tendit, ex accidenti tamen ex causæ processu,accusatoris calumnia detegitur,ideoque tallionis pœna imponitur, nõ imputabitur clerico ad irregularitatem, satis sane ei ignoscendum est,cuius testimonium non ad mortem accusatoris,sed ad tutelam rei accusati tẽdit,& id quod præter eius intentionem contingit,est veluti per accidens, quod subiecti naturã non mutat.l.naturaliter.§.apud. ff.de acquirend. hęredi. Quæ doctrina mire confirmatur ex supra traditis, circa patrocinium cler ci pro reo in criminali iudicio.

Sed ad hoc vt clericus iuste possit suum testimonium proferre, 23 necessaria est sui ecclesiastici iudicis facultas, vt seruari de consuetudine affirmat Frã.Mar.decisi.777.n.4.Quod iure cõsẽtaneũ est,quia nec in causa ciuili,clericus testificari potest,nisi dicta facultas præcesserit,quãuis si de facto deponat,licet male faciat, minime tamẽ eius testimoniũ vitiaretur.gl.fi.vbi Abb.& omnes in capi.1.de iuram. calum. Idem in religiosis seruandum est glos. in auth.de monach.§.cogitãdũ.col. 9.sed hoc tẽperandum est, vt procedat in iudicijs non vero in contra

contractibus, quibus clerici liberè sine alicus pœnæ metu iurare possunt. Deinde nec licentia requiritur quando clericus vult testificari coram alio iudice ecclesiastico, qui non sit suus, ex Abb. sententia in dict. ca. 1. Quo loco scribit, quod non tãtum Episcopus, sed alius Prælatus inferior potest dictam licentiam cõcedere, quod verum censeo in ciuilibus controuersijs, non autẽ in criminalibus causis ad tutelã defensam rei accusati, quia tunc ab Episcopo, vel ab eius Vicario generali, maturo iudicio & præuia causæ cognitione concedenda est, non vero ab inferioribus iudicibus, qui causarum criminalium non habent cognitionem, & hoc iure vtimur.

24 *Reprobatur cõsuetudo quædam curiæ Gratian.* Vnde nullo modo iure defẽdi potest, consuetudo quã semper in curia Gratianopolitana & in alijs inferioribus curijs Delphinatus receptam vidisse testatur Guido Pap. decisio. 65. nume. 2. nempè quod si clerici nolluntin causa ciuili, coram seculari iudice dicere testimoniũ, cogi ad id possunt modica coertione, ab eodem iudice seculari, nec ad id adeundus est iudex ecclesiasticus, nec Abbas, vel alius Prełatus respectu monachi nollentis testificari. Quòd si causa fuerit criminalis suorum Prælatorum licentia desideratur. Est tamen illa cõsuetudo iniqua, & sacris canonicis constitutionibus contraria & ideò meritò releganda est.

25 Fateor tamen iuri consonum esse quod in dictis curijs seruari testatur. Guid. Pap. præcitata decisione in prin. quod si clerici vel monachi absque suorum superiorum consensu testimoniũ protulerint siue in causa ciuili vel criminali eorum depositiones non ex hoc vitiari nec inualidari, quod optime fulcitur authoritate glo. Abb. & aliorũ in dict. ca. 1. de iuramen. calumn. supra allegat.

In criminali causa contra reũ nec debet nec potest iudex Ecclesiasticus licẽtiam clericis præstare, vt ferant testimonium, & si de facto ea præstiterint, non est obtemperandum. tenet Antiquissimus Gofredus in summa titu. de testibus cogend. Inno. in ca. dilectorum. eo titu. Imo singulariter scribit Ioann. And. in nouel. ibi, quod laicus qui ad clericatum aspirat, etiam in foro seculari cogi non potest, vt in dictis causis testificatur, quẽ sequitur Addi. Guido. Pap. d. decis. quod summæ innititur æquitati, sed praxis forẽsis non recepit. 26

Truncationes mẽbrorum per se faciẽtes, aut faciendas iudicantes.

CAPVT. XCIX.

1 *Clerici membrorum trũcationes facientes, vel faciendas esse iudicantes ab officio & beneficio sunt deponendi.*

2 *Quod autem dicatur membrũ, remissiue traditur.*

CLericis in sacris ordinibus constitutis ex Cõcilio Toletano iudiciũ sanguinis agitare non licet. Vnde prohibemus ne aut per 1

per se truncationes membrorum faciant, aut iudicant faciendas: quod si quis tale quid fecerit, honore priuetur & loco, verba sunt text. in capit. Clericis. ne cler. vel monac. Concilium autem illud Toletanũ, de quo supra mentio fit, duodecimum est in Canone. 6. Vnde pœna dilicti huius est depositio ab officio & beneficio, quia secundum expositionem Ioann. Andreæ, verbum text. honore exponitur, id est ordine, & verbum loco, id est beneficio. & sic vult text. quod priuetur ordine & beneficio, & per consequẽs deponatur secundum Abb. ibi, in. 1. notab. qui sequitur expositionem Ioann. Andr. Et aduerte quod cum pœna ista imponatur

a facienti, vel iudicanti [a] truncationem membrorum, quod etiã si membrum debilitaretur facto vel sententia clerici non puniretur ista pœna, quia per id non efficitur irregularis, [b] ita sentit Abb.

b ibi. item etiam est aliud aduertendum, quod videtur tex. imponere hanc pœnam clericis per solũ iudicium, & sic per solam sententiæ prolationem, sine eo quod sequatur illius executio. Ego tamen credo quod mens conditoris canonis fuit punire clericum quando succedit executio, & sic crederem per solam sententiam non ita accerrime puniendum. Quod autem dicatur membrum

c [c] quia hæc materia in varijs locis late describitur, sufficiat ad illa lectores remittere, quę quidem

2 inter alios copiosius colligit Corsetus in repertorio Abbatis, in parte, membrum.

A *Prælatus vel cleri-* *IVdicanti.* Adde quod tunc prædicta pœna incurritur quando clericus ipse personaliter pęnam truncationis membrorum infligerit, si vero iurisdictionem haberet temporalem, vel esset Prælatus & proprij muneris ratione committeret, alicuius causæ cognitionem alteri vt iustitiam faceret, etiã si talis iudex ordinarius, vel delegatus, cui causa commissa est, accusatum morti traderet Prælatus vel clericus habens temporalem iurisdictionem qui talẽ delegationem fecerit nullam irregularitatem cõtrahit tex. egregius in cap. vlti ne cleri. vel monachi in. 6. Sed quid ex contrario an Prælatus, vel sacerdos possit cognoscere de causis criminalibus ad puniendos laicos excommissione Principis secularis tex. celebris in cap. in Archiepiscopatu de rator expresse probat hãc delegationem firmitatem obtinere, & quod eius ratione iure poterit talis delegatus de his causis cognoscere, & sententiam proferre hanc lege, vt sententiã sanguinis minime proferat quẽ tex. præter alios interpretes dicit sing. Aretin. consi. 58. colu. 3. &. 5. quo loco scribit censeri huic delegato commissam causã quo ad ipsam ordinariam criminis punitionem, nec enim videtur Princeps aliquam remissionem facere eo quod causam ei delegauerit qui sanguinis iudicium nõ poterit proferre cum hoc casu is delegatus teneatur punitionem dimittere committenti quem sequitur Couarru. in Clemen. si furiosus. 2. par. relecti. §. 5. numer. 8. quo loco aliqua circa hoc notatu digna scribit.

cus, qui iurisdictionẽ habet temporalem potest alteri criminales causas iudicandas remittere.

Clericus an ex delegatione principis secularis possit in criminibus cõtra laicos procedere.

Item tunc huius capitis pœna imponenda est, quando clericus super

Clericus al sine ir-

super facto cótingenti,& in iudicio iam deducto, iudicat mortis pœnam, vel mutilationis membrorum faciendam esse, alioquin si extra contingentiam facti, nulla irregularitatis pœna, vel alia incurritur. Nam & clerici de iure respondere possunt, & opinari quod certis casibus vltimũ supplicium, vel membri mutilatio imponatur. Et ea ratione scribentes tractatus, commentarios, vel criminalia, consilia quibus iudices instruunt pro futuris criminibus, vt aliquas pœnas corporales inferant, non sunt irregulares iudicandi. Nam clericis interdictum non est leges & statuta facere, quæ criminales controuersias concernãt, aut Principi consulere, vt committentibus certa delicta irroget mortis pœnam, vel aliam corporalem glo. not. in capit. ex literis. in verbo, consului. de excessi. Præla. vbi Abb. & omnes sequuntur Inno. in ca. ad audientiam. de homi. Specula in tit. de dispensa. §. iuxta. versi. Quid si iudex. Abb. in capite. 1. de furt. Bald. in auth. habita. C. ne filius pro patre Siluest. in summa. in verb. Homicidium. 3. quæstio. 5. versi. quartum. Maiolus de irregu. lib. 2. cap. 9. num. 9. & est communis sententia.

regularitati nota, cõsulere potest generaliter vt pro aliquo crimine mortis pœna imponatur

Præterea huius capitis pœna limitanda est, vt locũ minime obtineat in sacræ Inquisitionis tribunalibus, nã quis quis siue Cardinalis, siue Episcopus aut sacerdos qui interfuerit sacrosanctis Inquisitorum congregationibus in quibus tractatur de aliquo delicto, iam in iudicium deducto, in quo pœna sanguinis imponenda est, consulẽdo, vel suffragium præstando, nullam irregularitatem incurrit, ex Summi Præsidis indulgẽtia propter fidei fauorem, ita decreuit Paul. 4. Pontifex Maxi. die. 29. Aprilis anno 157. vt refert iudiciale Inquisitorum. 4. decreto. Simon. Maiolus de irregularitate lib. 2. d. c. 9. numer. 8.

In sacra Inquisitionis tribunalibus huius capitis sanctio locũ nõ obtinet.

B *Puniendũ.* Hæc sane opinio Domini Episcopi mihi nunquã placuit. Tum quia ex cótra expressa verba text. in dict. capit. clericis. ne clerici, vel monachi ibi. *Aut iudicet inferendas.* Tũ quia Speculator cuius autoritas apud nos est maxima contrariam sententiam tuetur titulo de dispensatione. §. iuxta propositiones. quem sequitur Petrus Folleri in practi. crimi. cano. 2. par. cap. 24. sic sola iudicis sententia damnatum intestabilem reddit & testamentum prius factum tollit. l. si quis filio ex hæredato. §. irritum ff. de iniusto rup.

Ioã. Ber. opinio de qua hoc c. reprobatur

C *Irregularis.* Adde Calderi. Abb. & Card. in cap. 1. qui cleri. vel vouen. Cardi. in Clemen. si furiosus quæst. 31. de homi. Steph. Auffe. in Capell. Tholosa. quęstio. 207. quam opinionem communem esse fatetur D. Couarru. in dict. Clement. si furiosus. 3. par. in initio. num. 9. Quæ secundum illũ procedit, etiam si membrum corpori adhærens, omnino inutile sit, adhuc in hoc casu nulla afficitur percusor irregularitate, sed verior est contraria opinio quã tenuerunt Cardi. Abb. & Præpo. in dict. c. 1. Siluest in sũm. in verbo, homicidiũ. 3. ver. Tertium. & eã sequitur rationibus confirmans insignis Marti. Nauarr. in manu. confesso. c. 27. num. 207.

D. Couarr. opinio confutatur.

Dica-

Membrum quod proprie dicatur.

Dicatur membrum. Adde Bar.in l.publicorum.nu.13.ff. de publi. iudi.vbi Imo.& doctores qui illa proprie membra esse censent, quibusdiuerso & proprio officio corpus mouetur,aut iuuatur , vt oculo,ad videndum pedibus ad progressum , auribus ad audiendum,manibus ad palpandum,naribus ad adoratum,lingua ad sermonem,idem Bald.affirmat in capi.1.de noua forma.fideli.num.5. quod manifeste Arist.authoritate constat.lib.1.de par.anima. ca. 5.text.not.in.l.idē. Offilius.ff.de ædili ædi.l.non sunt liberi.ff.de sta.homi.Ideq; Diuus Paulus insinuat ad Roma.ca.12.dicens mēbra in corpore distinctam operationem habere. *Omnia autem mēbra* (inquit) *non eundem effectum habent.* Quod latius explicat D. Couarru.in dict.Clemēt.si furiosus.3.p.in initio.num.8.

Caietani, & D.Soto opinio quadam confutatur.

Ex quo sequitur lapsum fuisse Caietan.existimantem, abscindētem digitum irregularem esse, quem sequutus fuit Domi.Soto. lib.2.de iusti.& iur.quæstio.1.arti.1.eo quod digitus sit membrū cuius contrarium manifeste docet Bar.& doctores in dict.l. publicorum.Bald.in di.cap.1.Felin. in c.cum illorum de senten. excomm.& in ca.Ego enim colum. 2.de iureiuran.Gonsa.á Villadiego de irregula.capit.de percussore.colum.1.Anto.Rubeus cons. 83.Cassa. in consuetud. Burg. rubr.1.§.5.quam sententiam aduersus Caieta. & Sotū communem esse testantur Martin.Nauarr. in manu. confessor. capite.27. numer.206.& eius discipulus non pœnitendes D.Couarru.vbi paulo antę allegaui. Cui communi sententiæ suffragatur di.l.idem Offilius, vbi decissum stat ꝙ habēs digitum abscissum habet abscissam partē mēbri,non vero mēbrum,& dict.l.nō sunt liberi.ff. de statu.homi.ex qua colligitur, habentem equo plures digitos, nō habere equo plura membra.

Abscindēs cartilaginē auris nō est irregularis.

Deducitur etiam ex supra traditis abscendentē cartilaginē, quæ circa aurē est,nō incurrere huius capitis pœnā nec irregularitatē ea ratione,quia licet auris membrū sit,illa vero cartilago potius ad decorem & membri tutelam quā ad peculiare auris obsequum à natura ipsaingenita est,quod ex Bald.collig.D. Couar.dict.nu.8.

Abscindēs mamilam mulieris nō est irregularis.

Nec ab hoc loco alienum est,inquirere, vtrum sit vera doctrina Bal.qui in.l.data opera.nume.75. C.qui accusa.non poss.scribit mamilam in fœnis membrum esse de qua merito dubitat insignis D.Couarru.in præcitato loco intelligens veram esse quo ad latā significationem,non vero quoad germanam & propriam, & ea ratione censet non esse irregularē qui mamillam feminę abscinderit,cuius opinio mihi summe placet quia summa innititur equitate quę in pęnalib' amplectēda est.

Duellū alijs spōte offerētes, seu oblatū suscipientes.

CAPVT. C.

1 *Clericus huius criminis reus est deponendus.*

POena huius delicti est depositionis,[a] vt capit.1.de cleri. pug.in due. ꝙ procedit siue cleri-

clericus fuerit victor siue victus poterit tamen episcopus cum eo dispensare, si mors vel mutilatio membri non fuerit inde secuta, vt ibi. Et aduerte, quod pœna illius text. procedit quando talis clericus sponte iniuit duellum, secus autem si aliquo facto necessitatis, licet necessitas fuerit euitabili, quia tunc necessitas alleniat culpam & non punietur pœna depositionis, sed mitiori, quia text. ille requirit actum spontaneum ad incurrendam pœnam depositionis, secundum Abbatem. ibi.

A *Duellorũ grauitas, nec nõ & pœna ex Tri. cõc. explicatur.*

DEpositionis. Adde Roland. Valle consil. 4. numero. 22. volum. 1. Et ex hoc colliges clericum qui hoc crimen commisserit non esse suspensum, vt existimauit Siluestr. in sum. in verbo, suspensionem versic. 11. Tabi. ibi. sed verum nõ est quia text. in capite. 1. de cleri. pug. in duello, solum dicit deponendum fore, & ideo merito eos reprehendit Martin. Nauarr. in manu. confesso. capite. 27. numer. 156. Et de materia duelli vide vltra alios. Andr. Alciat. in tractat. de singulari certamine, Naua in manuali confesso. capit. 11. num. 39. & capi. 15. num. 9. & multa congerit Petrus Gregorius Tholosanus. 3. par. Syntag. iuris titu. 48. cap. 15. per totum. Et nota quod duellorum vsus à diabolo fuit institutus, vt cruenta corporũ morte, animarum etiam perniciẽ lucretur. Propterea in tanti criminis detestationem nouissimæ pœnæ in sacro Concilio Tridentino statutæ sunt Sessione. 25 ca. 19. de reformati. vbi cõtra Imperatores Reges, vel alios Magnantes, qui in terris suis inter Christianos duellum concesserint, eo ipso sunt excommunicati, & dominio ciuitatis, vel castri aut loci, in quo duellum fieri permisserint, si ab Ecclesia obtinent priuati sunt, si loca vero feudalia sunt directis dominis acquiruntur. Ille vero qui duelli causa, in arenam descenderint, nec non qui illorum nomine ibi inter sunt (quos patronos vocant) excommunicationis, ac omniũ bonorum suorum proscriptionis ac perpetuæ infamiæ pœnam incurrunt. & vt homicidæ iuxta Sacrorum Canonum sanctiones sunt animaduertendi: quod si in ipso conflictu decesserint sepultura ecclesiastica priuati sũt. Qui vero consilium dederint, vel suasserint, vel vt spectatores interfuerint excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo ligantur.

Circa vero caput nostrum, & dictum Tridentini decretum, illud est consideratione dignissimum. Minime locum esse pœnis dictis locis statutis, ex quibuscunque singularibus certaminibus, pugnisue innito etiam consilio factis, etiam si percusio, vel mors contigerit, dummodo duelli forma non seruetur, nempe loci destinatio, armorum præfixio, patronorum & spectatorum constitutio, & alia quæ in his impijs spectaculis à charitate Christiana alienis, adhiberi consuetum est. Cum enim dictæ constitutiones pœnales sint, & in duellis loquantur, non sunt alia singularia certamina extendendæ reg. odia. cum simili. de regu. iur. in. 6. Quod manifeste

Cõcil. Tri. sess. 25. c. 19. de refor. quod de pœnis duellorũ loquitur explicatur.

infeste, ex dicto sacro concilio colliges, quod tantum loquitur de duello, antiqua solennitate faciendo, & ita pœnam infligit cōtra locorum dominus, si duella suis locis fieri permisserint, nec non contra patronos, quorum ope tam immane scelus perpetratur, & cōtra eos qui in causa duelli, tam in iure, quam in facto cōsilium præstiterint. Vides lector candide, quo pacto loquitur, de iure duelli, & sic de eo duello, quod impijs illius legis seruatis efficitur, & ita censeo quod iudicabitur, in casu greuissimo qui nunc pendet in Curia Regia hoc anno. 1579. & posthęc scripta compertū habui, ita fuisse iudicatum à sapientissimis viris. Ideoque nota quia multoties continget.

Sed quia tanta est quorūdam hominum malitia, atque versutia, vt sanctissimam sacrosancti Concilij Ttidentini cōstitutionem: sicuti iustissimas alias leges mille artibus elidere contēdunt aduersus quos sanctissimus Gregorius Pontifex Decimus Tertius hanc edidit constitutionem quam hoc aptissimo loco, cum familiaris non sit in legentium gratiam scribere constitui, quæ continetur in summa constitutionum summorum Pontificum fol. 754. incipit. Ad tollendum quæ sacrum Concilium tantum de duellis publicis loquēs ad priuata duella extendit.

POENA DVELLA, ET monomachias committentium.

GREGORIVS EPISCOPVS SERuus seruorum Dei, Ad perpetuam rei memoriam.

XXXIII.

Duella sūt prohibitis iure canonico, & cōcilij Triden. Sess. 23. cap. 19 & l. ciuili vnica. C. de gladiatoribus li. 11.

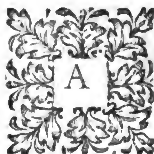

AD Tolendū detestabilem duellorū vsum concilium Tridētinū excōmunicationē, & alias grauissimas pœnas in cōcedentes locum ad Monomachiā ac pariter impugnantes, nec nō Patronos, consulentes, suadētes & spectatores salubriter quidē decreuit, sed crescente hominū malicia facinorosi non desunt, qui quod publice prohibitū est, priuatim exequi non dubitent, dum se pœnas prædictas hoc modo eludere posse arbitrātur. Nos ad hæc coercenda plenius,

 euiden-

euidentiusque prouidédum esse rati, considerantesque duellum priuatum non minus cruentum & animæ, & corpori noxium esse quam quod publice perpetratur, Auctoritate apostolica statuimus illos, qui ex condicto stato tempore, & in loco conuéto Monomachiam cómiserint, etiá si nulli Patroni, socij ve ad id vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullæ ve prouocatoriç literç, aut denúciationis chartulæ prædecess..int, censuris, & pœnis omnibus à dicto Cócilio propositis teneri perinde, ac si publico, & consueto abusu singulare certamen iniuissent. Volentes etiam locorú Dominos si certamen ex condicto huiusmodi permiserint, aut quantú in se fuerint nó prohibuerint omnes que illud fieri mandátes instigátes auxiliú, consilium, vel fauorem dantes, equos, arma pecuniá commeatum, & alia subsidia sciéter sub ministrantes, aut ex composito spectatores, vel socios quouis modo sese prçbéte., eisdé censuris, & pœnis subiacere, etiá si illi qui ad locú destinatú pugnari accesserunt, impediri pugnam non commiserint si per ipsos non steterit, quominus illa committatur. Non obstantibus priuilegijs, immunitatibus & exéptionibus, cæterisq; contrarijs quibuscunque Cóstitutionibus tamen, & alijs sanctionibus Apostolicis hac de re disponentibus in suo robore duraturis.

Datum Romæ apud sanctum Petrú, Anno incarnationis Dominicæ millesimo quingentesimo octagesimo secundo. Nono Decembris Pontificatus nostri anno vndecimo.

Ex ea sane constitutione magis nostra fulcitur opinioque verissima est terminis Tridentini Concilij, sed statuta nouissima illa constitutione diuersum erit iudicandum, & circa quam consule Martinum Nauarrum. cósi. 1. & 2. titulo de pignorib. vulga. ægregie ibi probantem per superiorem constitutionem absolutionem excommunicationis tá publici, quam priuati duelli Pótific. Maximo esse reseruatam quanuis Cócilio Tridentino minime reseruatio diffinita fuerit.

Sed mitiori. Adde quod hæc auctoris opinio, ex eo vera non videtur, quia si loquimur de duello quod inter nobiles nouissimis temporibus sit, nulla necessitas clericum compellere potest ad hoc singulare certamen subeundum, cum maxime à suo sacro instituto sit alienum. Nec iactura honoris necessitatem inducit, vt scribit Præposi. in rub. de cleri. pug. in duello, & opinionem istam sequutus est Petrus Foll. in pract. crimina. canon. 2. par. capit. 27. numer. 1. quæ practica opere isto absoluto, ad manus meas peruenit. B *Ioan. Ber. opinio de q. a in hoc capite confutatur.*

Naues adpugnam gubernátes, & cóflictum personaliter exercentes, ac alios ad pugná incitantes.

Cap.

CAPVT. CI.

1 *Clericus propter hæc tria crimina depositionem meretur.*

2 *Clericus, qui in bello interfuit, quando efficiatur irregularis.*

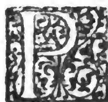

Ropter hęc tria delicta deponendus est clericus, vt in c. Quod in dubijs de pœnis, aduerte tñ quod in defensione bene possunt clerici gubernare naues, & alios ad pugnã defensionis incitare, & in tantũ confligere in hostes, q̃ eos dimittant, vt placuit Innoc. ibi. Abb. autem in eo. ca. videtur
2 eius sententiã restringere, videlicet quod si necessitas non erat ineuitabilis, licet clericus intersit bello causa defensionis: si sequitur mors, vel mutilacio mẽbri ex percussione sua efficitur
a irregularis [a] secus si percussione aliorum. Ego tamen crederem quod Innocẽ. potest simpliciter intelligi, quo ad terminos text. quem declarat: quia ad hoc vt non patiatur pœnã depositionis de qua ibi, sufficit quod clericus prætẽdat defensionem, licet causa non esset ineuitabilis. Quantũ vero ad irregularitatem incurrẽdam seruabitur consideratio Abba. nec contra dicit sententię Innocen. quia ipse nihil de irregu-
b laritate disponit iudicio meo [b].

A *Irregularis qui in bello iusto hominem interficit.*

A *Efficitur irregularis.* Adde textu. optimum in cap. petitio. de homi. quo loco apparet quam esse irregularẽ si adhuc in bello iusto propria pugnauerit manuerit manu, & aliquem occiderit aut mẽbro mutilauerit idẽ probat gloss. in cap. Scitatis. 7. q. 1. quæ sententia communis est, vt profitetur D. Episcopus Couarr. in Clement. si furiosus. 2. p. relecti. §. 3. num. 2. de homici. Et circa huius capitis materiam vi de latissime S. Thom. & Caiet. 2. 2. q. 40. art. 2. Abb. Card. Hen. Felin. & Doctores in dict. cap. petitio Floren. 3. part. tit. 18. cap. 2. § 6. Martin. Nauarr. in manu. confess. cap. 27. nume. 215. Maio. de irreg. lib. 5. capit. 49. & optime Greg. Lup. in l. 52. in verbo, *Deuen yr.* titu. 6. part. 1. quo loco alios allegans disputat. An summus Prȩsul possit facultatem clericis concedere, vt absq; irregularitatis metu possint in bello pugnare.

B *Iudicio meo.* Vide Petrum Follerium in practi. crim. cano. ca. 52. licet immodeste, & in verecũde autorem istum alioqui doctissimum somniasse dicat.

Violẽtiæ quæ illatores.

CAPVT. CII.

1 *Clericus in personis, rebus seu beneficijs violẽtiã inferens, qualiter puniatur, breuiter, & dilucide per totũ caput explicatur.*

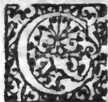

Lerici violentiam inferre solẽt aut possunt in personis, rebus, seu beneficijs. Primo casu. quãdo ab ipsis fuerat vis illata personis citra homicidiũ, tũc pro qualitate iniuriæ, ac damnorũ, ac consideratis his, quæ in arbitrarijs pœnis cõsideranda fore infra trademus, iudicis arbi- 1 a

trio puniri debent. Si quando vero contingat clericos eripere aliquē de manibus familiæ, qui sententia iudicis ducebatur ad mortē, vel aliud corporale suppliciū, tunc quidē distinguendū est. Nā aut manifeste apparebat illū cōdemnatum inique, & tunc videtur nullam imponendam pœnā

b [b] propter hoc vt sentit Albert. in l. addictos. C. de episcop. audi. per text. in cap. Hi qui. 14. quęst. 6. vbi bona gloss. & melior in c. Reos. 23. q. 5. facit ꝙ not. Archi. in ca. Cum homo. 23. quæst. 5. & vide Hyppol. in l. lege Cornelia. colum. 10. nu. 23. ff ad l. Cornel. de Siccar. in practica causarum criminalium, fol. 56. nume. 41. in verbo. attingam. vbi refert dictam conclusionem Albert. & ponit alia, per quæ potest corroborari. Si tamen in tali ereptione cōdemnati clerici scandalum fecerint, vnde deteriora contingat quam in iusta hominis occisione, tūc bene crederem eos puniendos per suum iudicem iuxta scādali, & perpetratorum mēsuram. Si vero damnatum iuste, eriperent, tunc puniendi sunt. Idem quando esset dubium iuste an ne damnaretur, cum pręsumere debent clerici pro iudice dānante. In hac autem illicita ereptione aduertere debent multum iudices circa modum eripiendi, an cum armis, & scandalo id fiat an etiam ruptis carceribus, vel non & alia considerare, quæ solēt similia leuiorā, vel grauiora facere hæc delicta in laicis.

c [c] Aduertendum tamen est quod si clericus eximit à carceribus captū pro debito, tenebitur ad id quod fisco, & priuato debebatur, per id quod notat Bart. in l. Quoties de exactoribus tribu. lib. 10. Fabe. in. §. Pęnales. instit. de action. Ias. ibi. col. 17. versi. 3. circa prædicta. quod intelligerem verū pro illis debitis, pro quibus erat incarceratus, vel recomendatus: nō vero tenebitur omnibus creditoribus licet obstet generalitas notabilis decisionis Bald. in dict. l. Addictos dū tenet quod eximens aliquem de manibus curiæ, tenetur ac si fideiussisset pro eo in omnem casum. Secūdo vero casu videlicet quando clerici res inuaserint violenter, tunc si erat res temporalis propria vel aliena, cuius possessio erat apud alium constituta patiuntur pœnā legis. Si quis in tantam. C. Vnde vi. quæ etiā habet locū in clericis, vt sentit gloss. in capit. 1. de dolo, & cont. cui assentitur ibi Abb. in 6. col. versi. Quo ad tertiū. quod cōfirmatur ex traditis per Feli. in c. Ecclesiæ sanctę Mariæ. de constitu. col. 4. vers. quæritur primo, videlicet quod leges Imperatorū, & Regū cōprehendunt clericos: & melius ex quę ibi not. in col. 23. vers. Sequitur etiā. Tertio autē quando in beneficijs faciunt violentiā, tūc qui temeritate dignitates personatus, aut alia quęcūq; beneficia ecclesiastica occupare non verētur, hoc ipso, ius (si ꝙ in dignitatibus vel beneficijs taliter occupatis, vel ad ea cōpetebat) amittūt. Ita disponitur in ca. Eū qui. in fi. de præbend. lib. 6. Si vero beneficiū cui animarū cura imminet. vi occupat clericus, beneficio simili cū cura quod primitus obtinebat, est ipso iure priuatus, vt voluit ibi text. in princip.

Inferre

A clerici Regis vassalli, qui regnum illatis violentiis perturbant ab eo expelli possunt.

INferre solent. Adde singulariter circa caput hoc, quod vltra pęnas eos dispositas, si clerici vassallis Regis violentias intulerint, à quibus desistere nollunt possunt à Regno expelli, & priuari iure originis. text. in l. quicunque. C. de Episcop. & cleric. vbi Paul. not. Bartholom. Cassan. in consuetudin. Burg. rubric. §. 5. in gloss. *Sin la gracia*, numer. 81. Pet. Auenda. de manda. Regula. 2. part. capit. 7. num. 12. Vnde apud suprema Regia tribunalia receptum est quod si Ecclesiastici iudices vim intulerint nec eorum mandatis parere volunt, eis præcipitur, vt à Regno exeant, cuius praxis meminit D. Couarru. in practi. quæst. capit. 35. num. 3. Guil Benedi. in c. Rainuntius. de testam. in verbo: *Et vxorem nomine Adelasiam*. 2. decisión. num. 460. de testament. Caro. de Grassa. lib. 2. Reg. Fran. iure. 7. column. penult. & eius pęnæ mentio fit in l. 5. tit. 1. lib. ordin. antiqui.

Interpretatur decimus casus censurarũ cœnæ contra Mart. Nauarro.

Quanuis insignis vir Martin. Nauarr. in manu. confessor. cap. 27. num. 67. ex casu. decimo censurarum cœnæ colligit, imo dicit iam ibi diffinitum esse, vt nullo modo liceat secularibus iudicibus, Episcopis non parentibus suis iussibus pręcipere, vt à Regno exeant, & non solum iubentes, sed & lectores iussa exsequẽtes, & opem ad id ferentes, & cõsulentes, censuris ligantur si vero iuberent curiam Regis exire vel alium locum, qui non esset eorum diœcesim non ligantur dictis censuris. Ego tamen (salua in omnibus Romanæ Ecclesiæ dignissima censura) & interim, quod ipsa contrarium iudicauerit, & non vltra, existimo, dictũ decimũ casum cœnæ, nullo modo Regię potestati derogare, sed tunc procedere, cum Episcopi, & alij prælati superiores iniuste & nulla legitima causa subsistente à Regno expellantur. Ita ex eo colligitur cum loquatur contra percutientes, interficientes, vulnerantes, vel verberantes, & hostiliter insequẽtes S.R.E. Cardinales, Patriarchas, Archiepiscopos, & Sedis Apostolicæ legatos, & sic verba quę statim subijciuntur cum dicit: *Aut Deos deijcientes, &c.* Intelligẽda sunt de eiectione violẽta, & iniusta, sicut sũt percussiones verbera, & alia de quib' in principio loquitur.

Suprema Regis Hispaniarum tribunalia potestatem habẽt cognoscẽdi per modũ (vt dicũt) violentiæ in causis spiritualibus.

Pro quorum interpretatione animaduerti oportet, quod apud nos illud est frequẽtissimum, & vsitatum, à tempore quod hominum excedit memoriam, quod potentissimi Hispanorũ Reges eorumque suprema tribunalia, iudicibus Ecclesiasticis obuiant, ne post, vel contra appellationẽ vim vllam faciant appellãtibus, imo cogant eos deponere omnia in eum statum quo tempore appellationis res habebat. Si vero laicus per ecclesiasticum iudicem grauatur, eo quod ipse illius causæ de qua controuertitur, iudex non sit competens, si appellationem interposuerit, literæ Regiæ dantur, quibus præcipitur iudici ecclesiastico ne amplius de causa illa cognoscat, sed potius ad iudicem secularem remittat, vel mittat, processum ad Regiam curiam, qua viso si causa spectat ad secularem iudicem non agitur de appellatione deferen-

ferenda, sed inhibetur iudex ecclesiasticus causa vero ad secularem remittitur, si autē ad ecclesiasticum pertinet ei remittitur, declaraturque nullam vim inferre, ita Regijs instructionibus missis ad suprema tribunalia dispositum est. Quarū meminit D. Couar. d. ca. 35. de quo stat hodie. l. 36. tit. 5. libro. 2. Regij ordinam. noui. Et vide doctissimum Gregor. in l. 13. tit. 13. part. 2. in verbo, *Nin fuerça*. Qui quidem forēsis vsus non tantum in his Regnis, sed etiam apud Gallos est frequentissimus, prout testatur Auferr. in add. repet. Clementin. 1. de offici. ordin. reg. 2. fallen. 30. Carol. de Grassa. libro. 2. Regul. Fan. iure. 7. Et apud Lusitanos idem seruari asseuerat ægregius Martin. Nauarr. in capit. cum contingat. irremedio, columm. 2 de rescript. dicens non tantum hoc concessum esse supremis tribunalibus, sed inferioribus iudicibus, qui cognoscere possunt, de omni vi noua contra clericos modo intra annum, & diem querela proponatur, iuxta illorum Regiam. l. ordin. lib. 2. tit. 1. §. *Epondera*.

Reges eorumque iudices, an de vi, & possessione beneficiorum, semotis priuilegijs possint cognoscere.

Quæ quidē praxis, ex eo non vulgariter fulcitur, nā licet inter Doctores sit controuersum, an semotis priuilegijs, vel cōsuetudinibus, Reges eorū quæ iudices de vi, & possessione beneficiorū, & aliarū spiritualiū rerū cognoscere possint. Et tñ exploratissimi iuris ꝙ saltim ex tacita Summi Pōtificis approbatione, possunt Reges de huiusmodi vi iudicare, de quo legendus est Guido Papa decisi. Delphi. q. 1. & 71. & 85. Fran. Marchin. q. 190. & 512. Vbi scribit curiam sic semper seruasse. Idem frequentissime obseruat Curia. Burdega. vt memoriæ protulit Boeri. quæst. 69. nu. 23. Idem in Curia Neapolit. consuetudine receptum esse fatetur Afflict. decission. 2. numer. 10. & 11. & decission. 24. num. 9. Grammat. decission. 78.

Et in Mediolanensi Senatu vt testatur Andre. Alciatus consil. 24. nume. 1. Quod vniuersa Gallia idem obseruat, si credimus Petro Rebuff. in commen. consuetudin. Fran. 3. tomo tit. de possession. benefic. 8. articul. gloss. 2. Guill. Benedict. in capitul. Rainunt. de testament. 12. parte. in verbo: Et vxorem nomine Adelasiam. numer. 39. Similiter in Senatu patriæ Pedamontium. idē receptum est tradit. Iacob. Menoch. de recuperand. possession. 15. remedio numer. 210. Osancus quem post hæc scripta legi decission. Pedamon. 30. Et apud Hispanos idem refert Martin. Nauarr. in dict. capit. cum contingat. in. remedio fol. 3. versicul. 8. facit. Petrus Auendan. de manda. Regum. 1. part. cap. 1. num. 32. quem frequentissimum vsum multis probat Ioan. Igne. in l. necessario. §. & non alias. 2. p. col. 1. 2. & 3. ff. ad Sillani. Roland. Valle cōs. 23. col. 1. & 2. li. 1. & hanc dicit cōmunem, & veram opinionē Ripa. in Rub. de iudi. nu. 90. circa quam legendus est Menoch. vbi supra, & Marcus Anton. Natte. consil. 411. vol. 2. num. 1.

Deinde huic praxi suffragatur text. optimus in capit. filijs. 16. quæst. 7. quod habet Archiepiscopis, vel Espiscopis negligentib' obuiare rectoribus, qui Eccle

siarum

ſiarum iuris patronatus, bonis abutũtur Regiam adiri poſſe vbi glo. in verbo, *Reges*. Addit. hæc verba. *Vt corrigat cum per Eccleſiaſticum iudicem cogi non poteſt.* Et quãuis Abb. in cap. qualiter, & quando. in 2. col. de iudi. aliter text. illum interpretetur dicens text. illum per iura noua correctum eſſe. Equidem nulla eſt correctio, in his quæ ad vim, & violentiam pertinet. Imo omnium fere Regnorum antiquiſsima cõſuetudo probat quæ non contra voluntatem Apoſtolicę ſedis, ſecundum ipſam fuit introducta.

Rurſus conducit text. ægregius in capit. Regum. 23. quæſt. 5. *Regum* (inquit) *officium eſt proprium facere iudicium, atque iuſtitiam, & liberare de manu calũniãtium, vi oppreſos*. Et habetur Hierem. 21. ca. 21. & 22 & eſt optima. l. 13. tit. 13. par. 2. ibi, *E para defenderlos, q̃ no reciban mal, ni fuerça.* text. in ca. Princeps. 23. quæſt. 5. cuius autoritate ſcribit Guil. Bened. in dict. cap. Rainuntius. in dict. verbo, *Nomine Adelaſiã*, num. 454. quod vbicũque eccleſiaſtica poteſtas defficit, aut quia non poteſt, aut quia Prælatorum diſsimulatione non vult, ſecularis poteſtas ſe intromittit ne delictorum attrocitate pax publica turbetur.

Quę iura quomodo ſint interpretãda, elucidaui ann. Domini 1584. defendens cauſam huius Cõplutenſis Academiæ, à ſeditione quæ quorundã culpa contingit dicto ann. die vero Sancti Nicolai, quæ ſexta eſt menſis Decembris, vt in noſtra iuris conſultatione, quæ in Archiuo Collegi ſeruatur latius cõtinetur. Cauſa vero illa agitata fuit coram D. Licenciato Ioan. Gomecio Regiæ tunc curiæ iudice integerrimo, & in corruptiſsimo, qui iam ad Regium ſupremum conſiliũ, multis ei nominibus debitum eſt promotus. *Licen. Ioann. Gomec. Regius cõſiliarius laudatur.*

Idem manifeſtiſsima ratione comprobatur, nam ſi remedium hoc, ac veluti fortiſsimum ſcutum, aduerſus eccleſiaſticos iudices, longe à Romana curia iudicantes non adhiberetur, poſſent quidem pro libito ſuo quem vellent excommunicare, & excommunicatum denuntiare, & quibus volent locis interdicere, ſine aliquo iuris remedio quã quod à Romana curia poſt longam vexationem, cum maximisque expenſis traderetur.

Præterea rem hanc fulcit, nam ſi res hęc recto animo perpendatur, non ſolum non afficitur iniuria iudex ad quẽ eſt appellatũ, ex hac violentię cognitione, ſed ſummo honore proſequitur, nã Seculares Principes eorumque Senatores minutia cognoſcũt de iuſtitia, vel iniuſtiſsime appellationis ad Summum Pręſulẽ deſferendæ, ad hoc, vt ab ipſis ſentẽtia confirmetur, vel reuocetur: ſed ſolum ad finem pronunciandi an fiat, vel ne per iudicem, vis appellanti, qui quidem finis faciliorem cauſæ appellationis exitum parat, cum forte iudex qui appellationi deferre tenetur, iniuſtiſsime ſententiam exequatur, ſuperiorem vilipendens, & partem grauans, circa quæ omnia videnda ſunt quę doctiſsimede amore ſcribit Nauarrus. in dict. capit. cum contingat, primo remedio, & D. Couarru-

uias. dict. capit. 35.

Suprema Hispaniarum tribunalia in causis violentiæ expensis possunt mulctare.

Quod vsque adeò procedit, quod in huiusmodi cognitione, locum habet, expensarum condemnatio, contra vim inferentem, ita tenet Benedict. in loco nouissime allegato. numer. 320. Gregor. & Auenda. in dictis locis.

Clericus qui timet coram suo episcopo cõparere Regis auxilium potest implorare.

Hinc etiam emanat, quod si clericus iuste timet coram suo Episcopo, vel eius vicario comparere, potest Regẽ eius consiliarios supremos adire, ab eisque literas Regias petere, quæ concedi solent. Quibus pręcipitur ne grauetur, sed quod seruato iuris ordine prędicti Ecclesiastici iudices procedant, vt asseuerat Osan cus dict. decisi. 30.

Hispaniarum Reges eius habẽt cõtra episcopos, & Ecclesiasticos indices vim inferentes expellendi à suis regnis & priuandi illos amissione rerum temporalium.

Quæ sanè non temere aduximus, sed vt ex hac Regia potestate, sic iure fulcita, intelligamus, posse Reges nostros integerrimos eorumque senatores, Episcopos, aliosque ecclesiasticos iudices violentiam partibus litigãtibus inferentes, nolentes ab ea desistere à Regnis suis expellere, & eos priuare amissione rerum temporalium, quas in his regnis obtinẽt, nam alias inutilis foret dicta regia potestas si trangressores debitis pœnis non punirentur. Sicut quidem Romanus Pontifex, non cẽsetur derogare iuri Christianis Principibus siue iure, siue immemoriali consuetudine quę sito, sic per dictum casum decimum cœnæ, minime credendum est voluisse tollere eam potestatem, imponendi pœnas, quę necessariæ sunt ad dicti iuris exsecutionem. Pro quo mire facit, quod scribit, Guidus Pap. decission. 1. delphi. nempe Martinum Papam (cuius bullæ tenorem ib scribit) declarasse ad instantiam Caroli Regis Francorum se per illam suam sanctionem qua graues pœnas statuit, aduersus clericos, quoquo modo conuenientes, vel se conueniri patientes coram iudicibus secularibus non intellexisse in illis casibus in quibus Rex à tempore immemoriali cognoscebat.

Sing. interpretatur Decimus quartus casus censurarum cœnæ

Nec etiam superioribus ad Regię potestati ~~reffragatur~~, alius ~~casus nempe~~. 14. Bullæ Cœnæ Domini, ibi, *Vel alias exsecutionẽ literarum Apostolicarum, vel executorialium, sub prætextu violentiæ prohibendæ, vel quo ad nos informando* (vt ipse aiunt) *supplicauerint, aut supplicari fecerint*. Nam verba illa intelligenda sunt, quando literarum Apostolicarum executio, ob eam caussam impeditur, vt iurisdictio Ecclesiastica perturbetur. Hoc sane alienum est a Regibus nostris eorumque senatoribus, qui pro ipsorum religione, Pontificum decreta colunt, & venerantur, secus vero quando ad tollendam vim, & oppressionem, dicto saluberrimo, & summe necessario remedio vtuntur præcitatus casus minime denegat. Alienum prorsus est à summi Præsulis mente quod voluerit quemquam opprimi aut grauari sic ægregie declarat Martin. Nauar. in manu. cap. 27. num. 69. & 70. Frater Anto. Corduba in summ. quæstion. 35.

Parique ratione intelligendus est locus ægregius Concilij Tridentini, Sessi. 25. capite. 2. de reformati. qui cum statuat formam ab Ecclesiasticis iudicibus †

in

in excommunicationibus proferendis seruandam his verbis inquit. *Nefas sit seculari cuilibet magistratui prohibere ecclesiastico iudici ne quem exc mmunicet, aut mandare, vt latum excommunicationem reuocet, sub prætextu quod cõtenta in præsenti decreto nõ sunt obseruata, cum non ad seculares, sed ad ecclesiasticos hæc cognitio pertineat.* Locum enim tunc obtinet, quando seculares magistratus veluti iudices appellationes tãquã spirituali iurisdictione obtinentes intenderent excommunicationem reuocare, aut temperare, secus autem si ad tollendam vim ab ecclesiasticis iudicibus illa tã dicto remedio vteretur. Quod summe notandum est.

✝ *In causis criminalibus quarũ cognitio ad inquisitores pertinet, nec nõ in ciuilibus bonorũ publicatorum locum non habet auxilium vulgariter dictum.*

Et licet dictum remedium salu berrimum, & præstantissimum sit, ad propulsandas iniurias iudicũ ecclesiasticorum, tamẽ speciali iure sancitum est Regijs constitutionibus, ne quispiam secularium iudicum, quantuncũque dignitate, ac potestate sit præditus, conoscere vllo modo possit, de causis ciuilibus aut criminalibus, quarum cognitio pertinet ad Inquisitores hæreticæ prauitatis, & ad iudices bonorum publicatorum etiam sub prætextu subleuandi, vi oppressos. Sed qui dicti casibus appellare voluerit ad ire tenetur sacrosanctum senatum supremũ sanctę Inquisitionis d: quo stat Regium decretũ datum Burgen. die. 7. Martij, anno. 1508. innouatum anno. 1552. circa quod legendus est D. Episcopus Iacob. Septima. in cathol. instit. tit. 36. nu. 2.

B *Pœnam.* vide Prouer. cap. 24. *erue eos* (inquit) *qui ducuntur ad mortem, & qui trahuntur ad interitum liberare ne cesses.* cap. nõ inferenda 23. quæst. 3. tex. in. l. prohibitum vbi Barto. & doct. o. & in l. defensionis facultas C. de inre fis. & in l. quoniam iudices vbi glossa. in verbo, resistere C. de appellati. gloss. & Doctores in ver. denuntietis in cap. ex literis de offi. deleg. vbi Inno. Abb. Decij. & alij tradiderunt glos. in l. non videtur data. in verbo, qui iussu, ff. de regu. iur. Din. in reg. quod quis de reg. iur. li. 6. Ias. post alios in. l. vt vim num. 19. ff. de iusti. & iur. vbi Dec. colum. 2. nume. 25. tradit Ange. Areti. in tract. malefic. in verbo, *fama publica*, versic. secundo quæro, & in parte, *presente Gato, & appellante* versicu. Quod autem Hyppo. in l. 1. nu. Burg. Rubr. 1. §. 7. gloss. *de simple res confue.* nu. 15. cum sequen. & latissi. Carru. in pract. crimi. fol. 173. nu. 19. secundum nouissimã æditionem Thom. Gramma. voto. 31.

C *In laicis.* Aduerte lector candide quod ad hãc arbitrariam pœnã clericis, pro hoc crimine clericis imponendam diligenter iudices ecclesiastici perpendere debent, quæ pœnę iure Cęsarum aduersus laicos statutę sunt, vt inde colligant, an maior vel minor pœna sit infligẽda, vt voluit notat Innocen in capit. qualiter, & quando de accusati & doctores communiter in cap. at si clerici, & in cap. cum non ab homine de iudi. Petrus Folleri. in pract. criminal. can. in verbo. & si cõfess. num. 154. Quas quidem pœnas, propositis quibusdam conclusionibus elucidabo.

Eripiens reum a potestate iudicis, vel ministri, aut a carceribus eximiens quibus pœnis puniatur, septem assertionibus interpretatur.

Prima conclusio. Eripiens violentum

lentum raptorem, nondum confessum, conuictum, vel condemnatum, punitur pœna decem librarum auri text. in aut. vt omnes obedi. iudi. §. arripiatur auté nullus col. 5.

Cardinalis obians condemnato, an a morte liberet.

Secunda conclusio. Eximens confessum, & condemnatum de crimine, tenetur crimine lesę Maiestatis tex. in l. cuiuscunque vbi Bar. ff. ad leg. Iuli. Magesta. tradit Bart. in l. ad dictos. C. de Episcop. audi. & in extraua. ad Repri. in verbo, *tangat*. Iaſ. in l. 1. §. Prętor. vbi Alexandr. ff. nequis cum qui in ius voca. est vi eximat Aug. Aretin. in tractat. malefici in verbo, *fama publica*, nu. 55. Hyppol. in l. 1. in princip. ff. de quæstionib. & in l. 1. in princi. de Siccar. & in Repeti. rubri. ff. de fideiussor. num. 16. & in sing. 273. Cœpol. in tracta. cautel. 1. Guilli. Benedict. in capite Rainuntius, in verbo, *Mortuo itaque testatore*, el 1. numero. 180. Iaſſ. in §. pœnales instit. de actionib. 102. & ibi Gome. numero. 48. Ioann. Bernar. in regu. & fallen. regul. 97. vbi dixi Petrus Dueñ. reg. 28. quæ opinio communis est, de iure Regio probatur in l. 5. tit. 12. libr. 8. ordin. veter. & in l. 14. tit. 29. par. 7. & l. 11. tit. 13. lib. 4. For. Ideoque iudex ecclesiasticus grauissimis pœnis clericum condemnauit qui in causa huius secundę propositę conclusionis delinquerit.

Est tamé circa hoc cósideratione dignissimũ, quod siue priuilegio, vel consuetudine Cardinalibus indultum est, quod si dánatũ ad mortem, & ductum iam ad patibulum obient possunt eũ eximere, & liberare tenet Bal. & Salicet. in dict. adductos. Cæpola caut. 2. Mari. Socin. in tractat. de citatione articul. 35. quæstio. 5. Hyppo. in l. col. 1. 3. C. de falſ. & in sing. 237. Barba. in cap. quęrenti. nu. 19. de officio delega. quamuis ipse in tract. de præst. Car. nona quęstione cótrarium teneat.

Tertia conclusio. Eximens reũ maleficę artis seu magicæ punitur pœna vltimi supplicij. l. fina. C. de malefic.

Quarta conclusio. Eximens incarceratum, vel captum à iudicis familia, in alijs omnibus casibus quam supra traditis, puniendus est eadé pœna, qua reus ipse qui fuit liberatus. l. 1. C. de his qui latro. occulta.

Quinta conclusio. Eximens aliquem violenter dę carceribus qui non est reus alicuius criminis, sed solum incarceratus erat pro debito, siue publico, siue priuato, tenetur creditoribus satisfacere, ex proprio patrimonio, text. ægregius in l. quoties C. de exactori. tribu. lib. 1. not. autor noster hoc capite, & Gom. Arias. in l. 64. nu. 9. Tauri.

Sexta conclusio. Eximés violenter, & de facto aliquem de carceribus, qui nullum crimen cómisserat, nec pro aliquo debito erat incarceratus, multari potest pecuniaria multa, secundum potestaté iurisdictionis. vt in rub. ff. si quis ius d. non obten. & ibi. Bar. in pœn. quæst. tradit Specula. in tit. de sent. prola. §. species. versi. Nunquid titulus, & Puniri debet iudicis arbitrio. l. 1. §. effractores. ff. de effractori, & expilla. Iaſſ. in l. 1. ff. nequis eum qui in ius vocat' est vi exi. Greg. Lup. in dict. l. 14. in verbo, *Deuiarescibir.*

Septi-

Iudici, vel eius ministris resistẽs quibus pœnis in his Hispaniarum regnis puniatur.

Septima & vltima cõclusio, resistens iudici, vel eius ministris, vel eos offendẽs, grauissimis pęnis puniẽdus est tradit Guid. Papa decis. 557. de quo multa scripsi in iuuentute mea in annota. ad istũ Dominũ Episcopũ in regul. 382. Hodie vero in his Hispaniarũ Regnis cõmittens crimẽ resistentiæ, vel iudicem percutiens eo casu, quo secundũ criminis qualitatẽ, erat corporalis pęna imponenda, per vias publicas ignominiose ferendus est, & per octo annorum spacium ad Regias triremes mittendus, nisi delicti grauitas, maiorẽ, & grauiorem pœnã postulet de quo est. l. 7. tit. 22. lib. 8. ord. noui.

D *In clericis.* Adde Iac. Men. de recu. poss. remed. 9. nu. 101. & 277.

Literas ad alios directas aperientes, & aduersarijs ostẽdentes.

CAPVT. CIII.

1 *Aperiens literas, easque aduersario mittentis ostendẽs, in falsi pœnam incidit.*

2 *Clericus scelus hoc committens, qualiter puniatur.*

3 *Aperiens literas vt legeret, easque minime alijs ostendens extraordinarie punitur.*

1
APeriens literas, & aduersario mittẽtis ostendens incidit in pœnã falsi,
2 ita Bartol. in l. Qui testamẽtũ ad l. Corn. de fals. ff. per l. 1. §. is qui depositã eorit. & sequitur Panor. in ca. Cum olim. lo. 2. de offi. de lega. vbi vide glos. & Felin. n. 2. Syluest. in verbo, falsarius. §. 1. in summa sua, & Ias. in §. pœnales. n. 26. institu. de actio. & August. in addit. ad Angel. in tract. de malefi. in verbo, falsario. n. 10. & Iason. in l. Non dubium. in colum. antepe. C. de legi. Clericus vero hoc faciens, 2
incurrit pęnam depositionis: ita scripsit Roma. consil. 365. incip. Quæritur primo, qua pœna. circa fin. hoc solo fundamento motus, quod de iure Canonico pœna falsi est depositio in clerico, per tex. in ca. Ad falsariorum de crim. fal. sed salua eius autoritate hoc non videtur verum, quia ilic textus non imponit pęnam depositionis clerico pro qualibet falsitate, sed quando vtitur falsis literis Papę: b non ergo videtur posse illud extendi ad hoc b
delictum. Vnde crederem, clericũ in hoc puniendũ esse arbitrarie, consideratis his quæ in arbitrarijs pœnis consideranda inferius declarabimus. Si vero aliquis aperuit literas vt videret, & alijs nõ ostendit tunc non tenetur pœna falsi, sed extraordinarie punietur. Ita Bart. & Rom. Panor. & Ias. vbi supra: & idem notat Felinus. post Inno. in d. c. Cũ olim, qui dicit quod isto casu pœna est arbitraria. Vnde idẽ dicendum est in clerico.

A *IN pœnam falsi:* Vide Ias. in l. admonendi, in repet. num. 150. ff. de iureiur. Martin. Nauarr. in capit. sacerdos. num. 10. de pœn. dist. 6. Et eadẽ pœna plectendus est, qui de alienis literis sigillum remo

alienis literis pena falsi punitur.

remouet Bart.in l.Paul.ff.de falf. Io an.Bertachi.in tract.de Episc. 1.par. verf.vlterius quæro. n.36. Hier. Gig.in tract.de crimine lesæ mag.lib.1.q.21.n.12.

Est quidam huius capitis pęna tanto crimini condigna. *Nã fraudulenter ambulat* (inquit Sapiens Prouerb.11.) *quisquis reuelat arcana. Et cũ eo* (inquit idem Sapiens Prouer.20.) *qui reuelat mysteria, & ambulat fraudulenter, & dilatat labia sua ne cõmiscaris.* Et Eccle.c.27. *Denudare* (inquit) amici mysteria, *de speratio est animæ infelicis.* Reuelare sanè secreta grauissimũ crimẽ omni æuo iudicatũ fuit. Ferunt apud Ethnicos Sisyphum illud ob id ꝙ Deorũ arcana hominibus patefecit, apud inferos eam pęnã sustinere, nẽpe, vt ingens saxum ad mõtis cacumen deferat, à quo proijciat, & iterũ statim repetat, & in huiusmodi labore perpetuo assiduus sit, autor est Seruius ad Vir. lib.6. Aeneidos. sic Tarquinius Romanorum Rex M.Tullium. Duum virũ quod librũ secreta ciuiliũ sacrorũ continentem, custodiæ suæ cõmissum corruptus Petronio Sabino describendum dedisset, culeo insutum in mare abijci iussit, testis est Valer. Max. lib.1.tit.de cultu.Deorũ. Et apud Ægyptios reuelãti secreta hostibus lingua abscīditur Diod.li.2.

Consiliarius ciuitatis reuelãs secretum qua pena puniatur.

Vnde (mea sententia) rectè de more scribit Bald. in l. nullum, num.5. C. de testibus quod ciuitatis consiliarius, siue Decurio, qui secreta detexuerit, cũ ratione iuramenti, & officij tacere debuit, quare periurus cum sit ab officio, & dignitate amoueri debet idem Bal.in tit.de pace. Constan. in verbo, *Credentia.* Sequitur Cæpo.consi.crimi.consi.39. num.29. qui Patauij ita decissum fuisse testatur. Hyppo.consi.1.n. 9. Villadiego in tractat. delegato.3.part.quæst.1.num.36. Curia Pisana.in 3.parte in princ. & magis in specie scribit Angel. in l. Athletas.§.calumniator numer. 4.ff.de his qui. not.infa. scribẽs ciuitatis consiliarios detegentes siue reuelantes, secreta suæ ciuitatis esse preuaricatores, & hostes. Circa quod multa congerit Quinti.Mando.in tract. ingratituuinem.c.62.causa.13.

Canonicus reuelãs capituli secreta qua pena plectidus est.

Ex quibus asseuerandum censeo canonicos, qui capituli sui secreta reuelant, si iuramento ab eis præstito de non reuelando cõtraueniunt, pęnis Sacrorum Canonum cõtra periuros clericos sancitis de quibus suo loco cum autore diui sunt plectendi: si vero nullum præstiterunt iuramẽtum pro modo culpę pęna arbitraria puniendi sunt. Dubitari tamen potest circa huius capitis argumentũ vtrum clericus à pęna eius excusetur, si ad propriã vitam vel alterius tuendam crimen hoc commisserit, & verius censeo non licere literas aperire & aduersarijs, ostendere falsum committendo non quidẽ facienda sunt mala, vt inde bona eueniunt alioqui liceret periurium & falsum committere ad vitam defendendam quod nullus audet asseuerare, ita scribit Simon Maiol.in tractat.de irreg.libr.5. 35.illud vero negari non potest licere huic literas has deferenti eas minime cui mittuntur tradere, & alijs licitis modis contẽdere ne ex eis malum aliquod sibi contin-

contingat. Quod si hoc trãgressus fuerit, quia qualem excusationem habet, minime ordinaria criminis pœna plecteretur, sed benigniori iudicis arbitrio imponenda erit.

☞ *Falsis literis Papæ.* Adde Hostien. in summ. tit. de schisma. §. Qua pœna num. 10.

Ecclesiasticos viros, vt sua resignẽt beneficia, ac ne citati ad curiã accedant capientes.

CAPVT. CIIII.

1 *Clericus huius criminis reus qualiter puniatur.*

1 PErsonę Ecclesiasticę hoc vt fiat procurãtes, si fuerint prælati inferiores eo ipso obtentis beneficijs sunt priuati. Ita disponit text. in Clemen. multorũ de pœnis. intellige tamẽ ꝙ per solã capturã factam ad finem quod quis renunciet, si tñ in effectu nõ renunciauit non incurrit capiens istã pœnã. Sic declarat Cardin. ibi post Zẽzeli in 6. q. & idem dicit post Paul. ibi. in q. 10. quando liquido posset probari quod detẽtio non fuit causa quod captus non accederet ad curiam, quia tunc capiens non incurrit pœnam.

ANNOTATIO.

ADde casum vndecimum cœnæ Domini.

Incendiarij.

CAPVT. CV.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit cum certa pœna in iure expressa non sit, arbitrio iudicis est puniendus.*

INcendiariorũ malitiã pessimam depopulatricem, ac horrendã appellat tex. in c. Pessimam. 23. q. 8. & in eo describitur pœna laicis incendiarijs imponenda per Ecclesiã quæ grauius est: & de ea late scripsit August. in addition. ad Angelum. de maleficijs, verbo incẽdiario. n. 6. 1. Clericis tamen delicti huius pœna infligẽda in canonibus scripta non reperitur, forsam enim non sunt arbitrati cõditores canonũ aliquem clericorum in tãtũ scelus incursurum, absq; vlla sui vtilitate seu voluptate, ac magna aliorũ iactura, ideo erit arbitrio iudicis relinquenda, iuxta doli ac loci, & damnorum qualitatem & quantitatem, qui semper etiam in hoc attendere debebit qualiter cuiuscunq; regni leges in hoc animaduertãt, vt vbi fuerit legum censura grauior, ibi etiam sit pœna seuerior.

ANNOTATIO.

VIde multa, quæ de huius criminis grauitate & detestatione tradit Hosti. in sum. isto tit. §. Et qua pœna Abb. Fel. & Doct. in ca. tua nos. de sentẽt. excomm. Ludo. in practica. crimin. cap. 103. pagi. 352. Iaco. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. lib. 2.

centu.

centu.4.casu.390.&latissime Petrus Grego.3.par.syntag.lib. 36. c.19. Et nota quod incédiarius loci sacri vel monasterij ipso iure excõmunicatus est, si tñ locus sacer non est excommunicandus erit ita Abb.&Doctores in c.cõquesti.& in c.tua.de senten. excommuni. quam esse communẽ sententiam fatetur Martin. Nauarr.in manuali.c.17.num. 100.

Raptorũ,& ecclesiarũ, violatorũ nõ satisfacientiũ, sepulturis interesẽtes, eorũq; elemosynas recipiẽtes, ac de eorũ rapina participantes.

CAPVT. CVI.

1 *Raptor manifestus vel violator Ecclesiæ nisi ablata restituat firmam,& plenariam securitatem emendandi præstiterit beneficium pœnitentiæ ei est denegandum.*

2 *Clericus, qui aliquod huius capitis delictum perpetrauerit, est deponendus.*

3 *Episcopus non potest clericũ depositum propter aliquod istorũ criminum restituere, sed solus summus Ecclesiæ Præsul.*

4 *Raptori vel violatori qui in morte pœnituerunt, qui tamen nõ potuerunt, satisfacere, licet sepultura denegetur, non tamen cœmeterium.*

5 *Clericus qui prædictos raptores seu violatores ad pœnitentiam aliorum criminum admisit, immunis est à pœna.*

Anifestus raptor, vel Ecclesię violator nisi prius ablata restituat si potest, vel emendãdi firmã, & plenam securitatẽ fecerit, beneficiũ pœnitentiæ ei pœnitus denegatur. Qui autẽ in sanitate, obstinatamente nõ pœnituerit, vel emẽdauerit, & in morte securitatẽ præstare nequiuerit, solennitas pœnitẽtiæ parum ei prodesse videtur. Sed de peccato cõtrito corde viaticũ non negatur. Ita tñ quod nullus clericorũ sepulturis illius intersit, nec eius eleemosynã præsumat recipere. Quod si aliqui clericorum vel præsbyterorũ contra hoc in vita vel in morte pęnitentias dare attentauerint, aut sepulturæ eorũ interesse, vel eleemosynas accipere: aut si aliqui eorũ huiusmodi rapinæ participes inuenti fuerint patiuntur ordinis sui dãnũ irrecuperabiliter. Ita disponit tex.in ca.2.de raptoribus & incend. Et sic clericus in hoc delinquẽs debet deponi, & priuari beneficio: vt not. Ab.ibi. In quãtum autem supra dicitur quod damnum ordinis, & sic depositio fit irrecuperabiliter, dicit Abbas ibi post Ioan. And. quod hoc ideo dicitur, ad denotãdũ quod Episcopus proprius non potest clericum propter hoc depositũ restituere: sed requiritur dispensatio Papæ, quod etiam notat.

Anto-

Antonius, licet eum Abbas nõ alleget. In beneficio tamẽ credit Abbat. quod poterit Episcopus dispensare, allegat tex. in c. Salo nitanæ. 63. dist. & horum text. in c. 2. de cleric. pug. in duel. vbi
4 Episcopus dispensat cũ homicida in beneficio, & ad ibi dicta se remittit. Itẽ aduerte quod licet raptori, vel violatori prædictis, qui pœnituerunt in morte, quã do non potuerunt satisfacere, denegetur sepultura in ecclesia, cœmeterium tamen non denegatur, vt per gloss. fin. ibi. Clerici tñ etiam in sepultura cœmeterij non debent interesse, vt notat. Abb. vbi supra, in fina. verbis ꝙ etiã voluit Ant. ibi. Dũ au
5 tẽ supra dictũ est, quod talibus non est danda pœnitẽtia in vita, nec in morte sub pœna supra dicta. Intelligant tñ sacerdotes ꝙ possunt admittere dictos raptores, seu violatores ad pœnitẽtiã aliorũ criminũ sine metu pœnæ si ipsi velint de ipsis pœnitentiã agere, vt per glossã, & Doctores ibi, quãuis illa ad vitã æternam non sit fructuosa, vt per eos ibi.

Sortilegij.

CAPVT. CVII.

1 *Sortilegij qui dicantur.*
2 *Clericus propter hoc crimen qualiter puniatur.*

1 Ortilegij (vt beato Isidoro placuit) illi sunt, qui sub nomine fictæ religionis perquasdã, quas Sanctorũ, seu Apostolorum vocant sortes, diuinationis scientiã profitentur, aut quarũcunque scripturarũ in spectione futura promittunt,[a] vt habetur in c. vno. 26. q. 1. Pęna clerici sortilegij, [b] secundũ Antonium de Butrio in c. At si clerici. de iudi. est quod depositus tradatur curiæ seculari, pro qua allegat tex. in cap. Admoneant. 26. q. 7. & sic addit ipse quartum casum ad gloss. in c. Ad abolendam, de hæreticis, in quo quis statim post depositionẽ traditur curiæ sæculari, sed Abb. ibi in colum. 13. credit quod Anton. in hoc non bene dicat: quia illud cap. Admoneant. nõ dicit quod sortilegus debet seculari curiæ tradi, sed quod debeat degradari si clericus est, & quod cum materia sit odiosa, & valde exorbitans, debet intelligi de degradatione verbali. Vnde Abbas videtur cõcludere quod pœna huius delicti sit illa de quo in cap. Tuæ de pęnis. Et quod istud delictum cõprehẽdatur sub verbis (magis sceleribus) in di. ca. positis, & sic quod clericus in hoc delinquẽs, verbaliter degradetur, & in monasteriũ detrudatur, & istam opinionem Abba. contra Anton. sequitur Aret. in cap. Cum non ab homine. column. 10. de iudi. versic. Addit etiam. Et sequitur etiam Decius in cap. At si clerici. col. 22. de iudici. versiculo. Quartus casu. Arnaldus in repetition. capit. Quoniam. de hęreti. in. 6. in column. 114. versic. Quarto fallit, & videtur eundem Abbas. in cap. 2. de sortile. in glos. 1. vbi ex ea, & ex tex. colligit vnũ valde notandum videlicet quod in pęna imponẽda sortilegijs, vel eos cõsulẽtib⁹ debet animaduertere iudex ad qualitatẽ, & quãtitatẽ delicti

a 2
b

manuum lineas diuinat non caret superstitione.

Paul. Grillan. de sortilegijs. q.3. num.14. Alphon. Castro. lib.1. de iusta hæreti. puni. capit.13. Fran. Casonus tractat.1. de indicijs ex persona cap.6. nu.4. & hanc elegantissime, & longa manu refutat Petrus Ciruelus lib. peculiari de reprobatione superstitionum.

Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nuncupatur, superstitione nō caret.

Nec caret superstitione, vt locus sit pœnis de quibus in hoc capite disseritur. Astrologia iudiciaria, quæ interrogatoria nūcupatur, de qua loquitur Ptolomæus (si is est) in Cētiloquio sententia.14. quam grauiter refutauit etiam Petrus Ciruelus lib. 4. fontis sapientiæ, Picus Mirandula. lib.4. aduersus Astrologos ca. 13. Ex quibus hęc verissima assertio colligitur, nempe quod pars hæc Astrologiæ iudiciariæ, quæ interrogatoria appellatur, cum nulla nitatur ratione naturali, illicita, & superstitiosa est, quętūc hæresim sapiet, quando certo aliquid pronuntiare audebit, ex his rebus, quæ naturaliter sciri minime posunt.

Et generaliter quando crimen sortilegij perpetrantes Inquisitorum hæreticæ prauitatis iudicio subiaceant vide Alphons. à Castro libr. 1. de iust. hære. dict. ca.13. Iacob. Septiman. in catho. illis, & eruditissimis insti. capit.62. Vide extra. constitutionem Sixti Quinti Pontifici Maximi quam retuli infra capite. 108.

B

Laici huius. c. crimen cōmittentes qua pœna, à iudice Ecclesiastico puniantur.

Pœna clerici sortilegij. Pœna vero laici ab Ecclesiastico iudice. pro hoc crimine imponenda ea quidem est quod si seruus fuerit verberetur, si vero liber pœna perpetui carceris punitur text. in cap. contra Idolorum. 26. q.5. notat Roma. sing. 660. Felin. in cap. cum sit num.20. de foro cōpetenti. Consuetudo tamen iam recepit, vt publica ignominiosa pœna imponatur. Nēpe vt qui scelus hoc cōmiserint publice fustigentur ducanturq; per vias publicas cum mythra melleque vncti & plumis circūndati, vel circa Ecclesiā, vel domum Episcopi in Scala collocētur, vt ab omnibus deludantur. ita scribit Abb. in. c.1. de sorti. per text. in. c. Episcopi. 26. quæst.5. ibi: *Et si aliquem virum aut mulierem huiusmodi sceleris sectatorem inueniunt turpiter dehonestatū de parochiis suis deijciant.* l.4. tit.32. part.7. ad finē ibi. *O le ponē en deshonra en la picota, ò le desnudan haziēdole estar al sol vntandolo de miel porque le coman las moscas alguna hora del dia.*

Consulētesq; aruspices, Incantatores, Ariolos, augures, Sortilegos, ac eos qui artē magicam profitentur.

CAPVT. CVIII.

1 *Clericus, qui hoc crimen commiserit qua pœna puniatur.*

PResbyter, diaconus, vel quilibet de ordinibus clericorū, qui fuerit deprehensus consuluisse prædictos, vel aliquos

E e ipso-

ſacerdotibus ipſis, reuelatorum ſibi ſcelerum, ſecretum indicere, vt tanto apertius ſua pandant facinora perpetrantes, quanto ſecurius illa propalare cognouerint, pauci quidem animæ ſuæ ſalutem (cum famæ, rerum ac vitę diſpendio quærent.) Hinc eſt quod eadem cura qua in ſacris canonibus confeſsio peccatorum fieri præcipitur, reuelari prohibetur, ac vltra prohibitionem contrarium facientibus, condigna pœna conſcribitur. Vnde Gregor. ſtatuit quod peccata ſibi cõfeſſa reuelãs deponatur, & quod omnibus diebus vitæ ſuæ peregrinando pergat, vt in cap. Sacer
1 dos. de pœnit. diſtinct. 6. Eadem etiam depoſitionis pœna impoſita fuit per Concilium generale, & vltra id fuit additum quod propter hoc depoſitus in arctum monaſterium ad agendam perpetuam pœnitentiam detrudatur,
2 a vt in capite. Omnis vtriuſque. de pœni. & remiſ. & ſi timetur de fuga, poſſet detrudi in ſtrictum carcerem, vt notat ibi Abbas in ſecunda columna ſeptima notabi. allegando textus in capite. Vt famæ de ſententia. excommunicationis. quod ſecutus bonus ille præſul Veronenſis Ioannes Matthæus in ſuis conſtitutionibus tit. nono. cap. tertio. Clericũ hoc facinus perpetrantem beneficijs officijſque eo ipſo ſuſpenſum, priuatum perpetuiſque vinculis voluit, ac declarauit. Et no-
2 ta quod ad celandum confeſsionem nõ ſolum tenetur qui illam audiuit, verum etiam interpres, & ille qui caſu illam audiuit, & is cui de licentia confitẽtis ſacerdos reuelauit, & qui fingit ſe cõfeſſorem eſſe, & qui latenter abſconditus confeſsionem audit b. b
Item ſacerdos qui dimidiam confeſsionem audiuit, vel qui alias poſt auditam confeſsionem non abſoluit, vt notat Florentin. referẽdo Petrum de Paulud. in. 3. par. tit. 17. ci. 22. in. §. 1. in fin. & in. §. 2 Et Silueſt. in ſũma, verbo confeſſio. lo. 3. ʃ. 1. Vnde bene crederem quod ſi aliquis prædictorum, qui clericus eſſet, reuelaret peccata ſic audita, puniendus eſſet prædicta ordinaria pœna, c quia omnes illi verè dicuntur audire confeſsionem, licet interpreti & illi qui caſu audit vel cui de licentia reuelata eſt confeſsio, vel qui abſconditus audiuit, non poſſet dici quod verè fuit pœnitens cõ feſſus. Sufficit enim quod verum eſt illos audiſſe peccata in confeſsione dicta, & quæ ſoli Deo in præſentia hominis dicebantur, quanuis benè verum ſit quod nõ omnium prædictorum par ſit culpa vel dolus in reuelando, quod operabitur vt in detruſione monaſterij vel carceris mitius ſe habeat Iudex cum vno, quam cum alio. Et aduerte quod dicitur ſacerdos reuelare confeſsionem, ſi diceret quod talis habet peccata (nominando eum) à quibus ipſe nõ poteſt eũ abſoluere, vt notat 3
Florenti. in dict. §. 1. referẽdo Petrum de Palude, qui etiã addit ꝙ idem eſt ſi ſacerdos dicat, ego audiui talem (nominãdo etiã eum) in cõfeſsione, & nõ abſolui illũ. Crederem tamẽ quod in his duobus caſibus ſacerdos non eſſet puniendus dicta pœna ordinaria d quia non poteſt verè dici quod d

reuelauerit peccata cőfitentis, licet sit verum reuelasse confessionem, & iura in dict. cap. Sacerdos & in capit. Omnis imponunt pęnam reuelanti peccata, non vero reuelanti confessionem, vt patet ex eis, quamuis bene crederem ipsum alias bene puniendű iuxta qualitatem delicti. Sacerdoti

4 vero bonæ famæ, & honestæ vitæ dicente se habuisse licentiam pœnitentis ad reuelandum confessionem, credi debet: cum talis actus licentiæ secreto fieri soleat, & nullo interueniente teste ad hoc saltem vt transferat onus probandi in asserentem sine licentia reuelasse. ita placuit Lapo in allegatione. 94. incipien. Quidam presbyter. in columna. 2. qui dicit hoc pręsertim procedere quando tertius accusat sacerdotem de reuelatione. Quando vero idem, qui peccata confessus est, tunc forte dicit secus esse quem vide declarantem quomodo possit contra sacerdotem probari, quod sine licentia reuelauerit confessionem. Et vide etiam eundem asserentem post Hostié. quod sacerdos affirmet se aliter sciuisse illud quam per confessionem, quod vt puniatur pœna dict. c. Omnis oportet vt probetur quod per confessionem illud sciuerit. & vide Abb. in dict. capite. Omnis. in vltima quęstion. vbi referédo Hostié. sic dicit quod nisi sacerdos doceat aliunde illud habuisse, præsumendum est illud habuisse in confessione, nó tamé punitur pœna ordinaria illius tex. sed pœna arbitraria, quia aperte nó cőuincitur de delicto. Et illud dictű Hostié. dicit sing. Barba. in. 2. vol. cősi. 70. incip. Sapienter non fallor. in colum. 7. in princi. Et sic ad euitandam pœná arbitrariam tenebitur sacerdos probare quod aliunde sciuerit, quod videtur procedere in proprio sacerdote, vt text. ibi loquitur & Docto. Si vero confessor sit vigore specialis priuilegij assumptus, vel de licentia proprijs sacerdotis, non esset præsumptio contra eum nisi peccatum diceretur commissum eo anno quo extraneus sacerdos inculpatus con fessionem audiuit. Sed in hoc tádem non potest dari certa doctrina: hanc enim præsumptionem qualitas peccati, cőfessoris, & pęnitentis augebit aut minuet.

A *Sacramétális confessio de crimine cómittendo facta an possit reuelari*

D*Etrudatur*. Vide optimam l. 35. titulo. 4. parte. 1. & ibi doctissimum Gregor. in gloss. in verbo. *Encerrado*. Et sic hodie clerico, qui crimen hoc commisit peregrinationis pœna imponenda non est, quia peregrinatio clerici per orbem ignominiosa nó illi soli est dedecori, sed vniuerso clero. text. in capite. diaconi. 93. distinctio. not. Calder. con. 1. de vita & honest. cleri. Quæ ratio (vt existimo) fuit in causa, vt Conciliű illud catholicum ca. omnis vtriusque sexus de pœni. & rem. peregrinationé in capite. Sacerdos. de pœni. distinct. 6. statutam in monasterij detrusionem commutaret.

Erit tamen clericus (vt multi autumant) ab huiusmodi pœna immunis, cum crimen aliquod committendum in reipublicæ damnum sibi detegitur ná cum confessio sit de crimine cómisso. non vero de committendo, sa-

do,sacerdos eo modo quo securi us,& cautius fieri possit, ne tale crimen perpetretur, reuelare debet:cui prodesse & non obesse possit.ita Archidiac.in dict. cap. Sacerdos.Hostien.Ioann. Andr. Ancharra.& Abb.in dict.c. omnes vtriusque sexus Dec.in cap. cum non ab homine.colum.3.de iudi.Ripa in tracta. de peste.§.fi. num.115.Siluest.in summ.in verbo, confessio.3. quæstio.5. quam esse communem sententiam fatetur.Mart.Nauarr.in dict.cap. Sacerdos.3.quæstio.num. 116. Hieron.Gig.in tract. de crim. Lesæ Maiest.lib. 2.cap.18. num.11. qui hanc opinionem dicit esse communem Canonistarum & eam esse magis communé testatur Cardin.Albanus inlucubrationibus ad Bar.in.l. vt vim.num.22. ff.de iusti.& iur.Sed in contrarium est communis Theologorum Schola.in.4.sent. distinct.21.vbi Gab. 1.quæstio.3. Adria.in.4.in tract. de confess.sigillo Caieta.in opusculo.27.quæstion.capi.15.Domi. Soto in relectione de secreto mẽbro.3. quæst.4. conclusione.2. Ioan.à Medi.in tract. de confessi.ca.de confessione celanda.quã opinionem tenuerunt ex nostris viri & doctrina & antiquitate venerandi. Host.in summa.de pęni.§.quoniam.Collecta.& Card. col.fin.in dict.cap.omnis vtriusque sexus,& eam sequitur Mar. Nauarrus nunc feliciter viuens, & cum his merito adæquandus in dict.capite sacerdos. numero. 120. & hanc esse frequentissimam Theologorum traditionem fatetur D.Episcopus Couarrub.in.4.lib.decretali.2.parte.capite 8.§.12.num.10.quam ipse libenter sequor illud asseuerans teneri sacerdotem præfacto damno publico obiare,si potest id efficere,aliter,quam confessionem reuelando.

Sunt etiam ex nostris, non pœnitendæ authoritatis viri, qui cẽsent,clericum esse excusandum ab huiusmodi crimine, quandò sacramentalem confessionem in iudicio patefecerit, vt matrimonium aliquod probetur,quia hoc casu arcanum sacramentalis cõfessionis reuelari liceat. ita scribit Rom.in.l.si non speciali.pen. col.C.de testa. dicens ad hoc esse glossa.sing.in c.tua nos.in verbo,*Confiliterit*.de sponsalib.quam dicit esse sing. Ias.in.l.1.§. huius studij colum.2.ff.de iusti. & iur. & in.l.reprehendenda.C.de insti. & substi.& in.l.patre furioso. colu.2 ff.de his qui sunt sui vel alieni iur.Cardin.Alban.ad Bart. in d.l.vt vim.nu. 23. Cuius opinionis error ex iam dictis conuincitur,nullus quidem fauor quantumcunque publicus, considerari potest, vt tanti sacramenti Sigillum, naturali, & diuino iure inductum violetur.& ideo iustissimè dictam opinionem increpat D.Couarr.d.§.10.num.9. & ante eum Fortuni.in.l.1.§. huius studij.num.21.ff.de iusti.& iure.Nemo sanè publicum bonum inquirere debet, aut damnum impedire,per media illicita, vt per mendatium, aut fornicationem, aut aliud huiusmodi, quale est confessionem sacramentalé reuelare quod semper illicitum est.Nec prædictæ opinioni repugnat glo.in dict.c.tua nos.de spõsalib.in verbo qualiter,tibi cõstituerit. nã si diligẽter inspiciatur minimè scribit

Confessio sacramẽtalis an matrimonij fauore possit reuelari.

bit cõfessioné factam in foro pœnitétiali, posse adduci vt in foro iudiciali probationem faciat, sed tantum in eodé foro pœnitentię vt nõ obscure insinuát verbailla. *Hoc ei confessus fuit pœnitẽtiali iudicio in quo cuilibet est credẽdũ*, exponit verbũ *in quo* (idest) *in quo iudicio pœnitentiali*, & non iudiciali cũ de hoc foro nulla mẽtio facta fuerit, & ideò ad illud, non potest fieri relatio.

Sacramentalis cõfessio cõsensu ipsius confitẽtis si in eius fauorẽ tendit patefieri potest.

Vnus tamen casus iure permissus est quo sacramentalem confessionem impunè sacerdoti reuelare licet, nec alius ex cogitari potest, & is est quando tales reuelatio fitex proprio confitentis cõsensu, ita tenuit D. Tho. in. 4. dis. 21. & ibi Paluda. q. 3. & alij Diuus Antoni. in. 3. p. ti. 22. §. 1. Ioã. à Medi. in tract. d e cõfessi. ca. de licencia confiten tis ad reuelandũ confessioné. Archi. & doctores in c. ipsi Apostoli. 2. q. 7. Cardin. Sancti Sixti. in d. c. sacerdos vbi Martin. Nauarr. nu. 151. Ioan. And. in c. lect. de renũ. Abb. & doctores in c. significasti de adulter. Lap. alleg. 94. Felin. in c. Matth. de Simo. & in c. veniens. in primo, colu. penul. de testib. Ripa. in dict. tract. de peste. §. fi. nu. 108. Calderi. consi. 2. de testib. Hypoli. in. l. 1. §. idem Cornelio. ad finé. ff. de quæstio. Adri. vbi suprà allegaui quã opinionem communem esse testantur Feli. & Ripa in locis iã allegatis & cũ eis Couarru. dict. §. 10. nu. 11. & non dubito hanc esse magis communem opinioné Theologorum & sacrorum Canonum interpretum, cui suffragatur tex. in dict. cap. lectæ. de renun. & in capi. nemo, & in capi. Matthæus de Simo. capit. significasti. de adulter. capit. officij de pœni. & remissi. & nouissimè opinionem istam fatetur esse communem Ioseph. Mascard. quem post hæc scripta legi in tracta. de probati. volum. 1. conclusi. 377. nu. 10. Et potissima ratio est, quia hoc casu cessat obligatio celandi confessionem quæin eo versatur ne ex reuelatione eius redatur nimis odiosa & onerosa, vbi vero eius sigillum ex confitentis consensu reuelatur, non solum non reditur odiosa sed fortè vtilis & sic cessat occultationis necessitas argum. tex. in capit. cum cessante de appella. l. adigere. §. quãuis. ff. de iure patrona. Quæ opinio verissima est licet Scotus Duran. Ioan. Maior. & Alma. ad fin. in. 4. senten. distinct. 21. cõtrarium tenuerint asseuerãtes, arcanum sacramentalis confessionis nec expressa licentia confitentis detegi posse. & ex nostris sequitur Collest. in dict. capit. omnis. num. 63. quę opinio & Christianæ religioni & sacramẽto pœnitentiæ expediret quod obseruaretur, vt scribit D. Couarru. in loco præcitato licet ipse prima & communem, & in puncto iuris veriore esse arbitretur à qua ipse recedere non auderem. Quæ passim admittenda non est, sed tunc tantum quando hic expressus confitentis consensus in nõ vulgarem vtilitatem suam, vel alterius tenderet. ita egregie animaduertit Medina vbi supra, & Nauarr. in dict. capitu. sacerdos. numer. 158. Domi. Soto in relectione de secreto quęstione vlti. conclusione. 5. Et tunc quidé sacerdoti reuelanti confessioné integra fidesdabitur, vt ex multorũ docto-

doctorũ allegatione resoluit Anto.Gabriel.li.1.cõmun.opinion. ff.de testib.conclusio.1.& tradit Lap.alleg.94.in c.testimonium. num.35.de testib. quam opinionem fatetur esse comm.Fran.Viui.in suis commu.opin.in verbo confessio.

Sacerdos an possit patefacere sacramẽtalem cõfessionem illius qui fatetur se hæreticũ esse.

Non tamẽ deficiunt,qui existiment posse sacerdotem sacramẽtalem confessionem reuelare, quando aliquis se hæreticum esse confitetur, & minimè vult de tam graui crimine pœnitentiam agere,nec alios prodere,quos hæreticos esse scit, ita tenet Alberic.n.8.post Rainer.in rub. C.de hæreti.Sed opinio hæc falsissima est quia hoc casu sacerdos obligatur sigillo sacramenti, quod ei nullo modo frãgere aut aperire licet.Neque potest vnquã, tam graue periculum hæresis Ecclesię imminere, quod non sit grauius huius confessionis secrétũ reuelare.sic tenet Hostié.in sum. de pœnit.§.in quo tenentur.Archi.in dict.cap.sacerdos.Theologi omnes in.4.distin.21. Nauarr. in dict.cap.sacerdos.num.119. Alber.de agnoscendi assertioni.q. Ioann.à Medi.de pœn.ti.de confess.celan.Soto de secreto mẽb.3. q.4.& opinionem istam communẽ esse testatur Iac. Sep.in cath. inst.ti.42.n.14. qui tamen sequẽti numero asseuerat, tunc licere sacerdoti hæresim in confessione detectam reuelare, cum hæretici simulata confessione,hęreses suas persuadere conantur ipsi sacerdoti,cui confitentur quod nõ nullos hæreticos Lutheranos tẽtasse dicitur in qua sola specie, verus esse potest, vulgatus ille versiculus.*Crimen hæresis quod ne que confessio celat.*

Sacerdoti reuelãti sacramẽtalem cõfessionem nulla fides adhibenda est.

Quòd si sacerdos extrà casus suprà constitutos Sacramentalem confessionem reuelauerit, vltraid quod grauissimas luet pęnas nulla fides eius testimonio adhibenda est.ex Baldi. testimonio in.l.Archigerontos. C. de Epis. audi.vbi Paul.de Cast.Fel.in ca. 1.de excep.Tinda.in tract. de testib.fo.20.quæ sententia communis est & contradictorem non habet.scientia quidem quam sacerdos ex Sacramentali confessione habet,nihil prorsus ad iudicialem controuersiam spectat.c. dilectus.de excessib.præl.cap.2. de offic.ord.Et hac ratione si sacerdos in testem producatur iurare tenetur se nihil scire, quia verè non scit, vt homo,sed tanquam Deus,ita tenet Abb. & communis in.d.c.omnis.& in c.si sacerdos de offic.ord.& in c. qualiter de accusa.& in cap.cum dilectus de excessi.prælator.Mar.Nauar. in d.c.sacerdos.nu.141. Iuxta illud Bernardi.*Nil minus scio quod per confessionem scio.*

Peccatũ illud dicitur detectũ ꝙ quis Sacramentali cõfessione fuit cõfessus,nõ vero illud,ꝙ aliũde secretissime sacerdos nouit vt pœnæ huius capitis sit locus vel nõ

Est autem perpetua memoria dignum quod solum peccatũ illud dicitur detectum in pœnitẽtia,quando illud quis confitetur quærens salutem animæ suæ. secus autem si sacerdoti patefaciat dicens illud secretum dicere ei in pœnitentia,ita tenent Innoc. doctores in d.c.omnis quã dicit esse cõmunẽ sententiã Mar.Naua. in c.inter verba.11.q.3. conclu.6. Corr.58.n.55.Vbi dicit ꝙ in hoc multi decipiũtur,quia huiusmodi archanũ nõ magis obligat quã aliud extra sacramẽtalẽ cõfessionẽ,idẽ in c.sacerdos.n.39. Imo ꝙ notatu dignũ est,id procedit etiã

 si quis

si quis arcanum aliquod reuelauerit, flexis genibus, incipens à signo crucis, in forma confessionis. ita resoluit Domi. de Soto in di. tract. de ratione tegendi. 2. membro. q. 7. pag. pen. Caieta. 1. 2. q. 7. artic. 1. qui addit. idem esse etiam si incipisset á generali confessione dicens, *Ego peccator*. &c. quia quando quis non confitetur omnia sua peccata, cum intentione se ipsum accusandi, nullum est Sacramentum, atque ideò, non interuenit sigillum Sacramentalis confessionis. Vnde si clericus huiusmodi arcanum reuelauerit, licet mortalem culpam contrahat, non tamen in foro exteriori huius capitis pœna puniri debet.

Sacerdos iubente superiore, detegere debet peccatum, quod Sacramentali cōfessione nouit si extra illam cōpertū habuit.

Nec silentio prætermittēdum est, sacerdotem absque metu pœnæ dicere posse, imo superiore iubente, teneri ad dicendū quæ per confessioné nouit, si alia via id compertum habuerit, hac lege vt ita patefaciat, ac si nullatenus per confessionem nosset, siue illa nouerit ante confessionem, siue post. ita tenet S. Th. in di. dist. 21. qué omnes sequuti sunt vt fatetur Nauar. in d. ca. sacerdos, nu. 161. & in. d. c. inter verba. corro. 66. num. 206.

Sacerdos qui absolutionem sacramentalem impendiße fatetur, minime sigillū cōfeßionis violasse dicitur, & an fides hoc casu ei adhibēda sit.

Nec erit omittendum, quòd minime dicetur clericus sigillū confessionis sacramentalis violasse, si alicui sacramentalem absolutionem impedisse fatetur cū frequentissimè publicè præstari soleat ea absolutio, nec ex hoc peccatum aliquod detegatur. Est tamen satis controuersum, an sacerdoti hoc asseueranti, integra fides sit præstanda (puta) si asserat aliquem hæreticum absoluisse, vel testificetur de innocentia alicuius viui, vel diffuncti. Quod dubium videtur fuisse diffinitum in Concilio Carraconensi, quod nouissimè refert Fran. Pegñ. in annotationibus doctissimis ad Director. Inquisito. 2. par. lib. 2. Scholio. 20. ex quo manifestè constat ei fidem integram non esse denegandam. Nec hoc prorsus à iuris regulis alienum videtur, quia sicut ratione officij creditur notario, vel alio circa illa quæ ad suū munus spectant. capi. ad audientiam de præscrip. vbi Abb. num. 5. l. si quis. Decurio. C. de falsis. §. si vero. in authen. de instr. cautela. & fide. pari igitur ratione idé in hoc casu videtur affirmādum. Nec refert quod vnicus sit testis quia aliquando vnico testi spectatæ vitæ integra fides præstatur cap. Nobilissimus, vbi glo. & Archid. 96. distinct. capite. 18. q. 3. & suffragatur gl. in. l. Titio fundus ff. de condi. & demōst. & in capi. expedit. 12. q. 1. circa quod multa tradit Gramma. consi. crimi. 13. num. 13. Quæ opinio summa innititur æquitate, & clementia prorogatiua, & innocétiæ fauor, hoc postulare videntur, cum proniores maxime in his criminibus esse debemus ad absoluendum, quā ad condemnandum. Mea tamen sententia contraria opinio verior est, & ideo amplectēda, quæ aperte colligitur ex Narbonensi concilio cap. 28. quod celebratū fuit circa annos Domini. 1280 quo ita scriptum est. *Vtrum autē soli cōfessori credi debeat de absolutione, seu pœnitētia defuncti, seu viui, licet satis videatur quod non, ne quid tamen Ecclesiæ possit impingi, Domini Papæ respōsio expectetur.* Hactenus Concilium, cuius decisio-

cissione, antiquatum fuit concilium Tarracon. supra allegatum Esse: quidem nimis difficile quod propter testimonium solius confessoris, in re tam ardua à iuris regulis, & legitimo procedendi ordine recederetur. Deinde euidentissima damna in reipublicę perniciem sequerentur. Fateor tamē quod in causæ progressu dictum confessoris in fauorem rei maximi fore momēti, vt asseuerat Frā. Pegñ. Schol. 20.

B *Confessionem audit.* Adde S. Th. & Palud. in. 4. dist. 21. vbi est receptissima Theologorum sentētia quod tam clericus, quam laicus, licite siue illicite, siue mediate, siue immediate, confessionem sacramentalē dixerit, ad celandā illam tenetur, tradit optime Marti. Nauarr. in d. c. sacerdos num. 42. Reges namque ad quencunque transeat cum onere suo transit. l. 2. & 3. C quibus casib. pig. tacitè contrac. post. alias. de decim. cap. ex literis de pig. vt confessio simul ac facta est, ita vt sacramentalem formam habeat, illud onus annexum habet, quod omnino taceri debeat, ergo ad quencunque perueniat, cum onere suo transit.

C *Pœna ordinaria.* Vide Hostien. & collect. in c. omnis vtriusque sexus. Mart. Nauar. in d. ca. sacerdos. q. 1. num. 41. cum multis sequentibus vbi multa ex his quæ hoc capite adducit author eleganter explicat.

D *Credi debet.* Vide Fran. de Ripa in tract. de peste vlti. par. nu. 108. Catel. Cottam in suis memor. iur. in verbo, Iuramentum probat difficultatem post mediū & opinionem illam communem esse fatetur. Fran. Viui. in tract. comm. opini. in verbo, *Confessio seu ea quæ fuerunt dicta sacerdoti.* Quem vide & post huius operis secundam editionem legi idē tenere Iacob. Menoch. lib. 1. de prę sum. q. 58. num. 15. quam sequitur Hyppo. in practi. §. dilignier. nume. 99. Est quidem hęc communis sententia intelligenda quādo aliquis tertius ipsum presbyterū accusasset eo quod reuelasset cōfessionem aliàs quidem si ipse qui confessus fuit contra clericum querellam proponeret, dicens ipso inuito confessionem manifestam fecisse tunc non est locus huic pręsumptioni, sed ipse accusatus probare tenetur exceptionem propositam quod si nō fecerit condemnabitur, Inno. & Ioan. Andr. in ca. super. his de accusa. vbi Edi. nume. 16. dicendo. in addi. ad Lappum allega. 89.

Nec erit circa huius capitis argumentum pręteremittendū quod confessionis reuelatio probatur quando confessor alicuius pœnitentis crimen alijs manifestum fecit, & confessus asserat ille suam confessionem reuelasse, si sacerdos nō probat aliunde compertum habuisse condemnabitur. ita tradunt Host. Cardi. Abb. in cap. omnis de pœni. & rem. quorum opinionem communem esse testatur Marti. Nauarr. in c. pen. de pœnit. distin. 6. numer. 164. idem testatur Mascard. de proba. 3. par. conclusi. 1289. incip. Sacerdos n° 5. non tamen hoc casu pœna criminis ordinarij imponēda est cū crimen ex pręsumptione tātum probetur, Inno. in c. quia verisimile de præsumpti. Nauarrus vbi supra.

E *Pœna ordinaria.* Vide Grego. Lup. integrite vitæ, & bonis omnibus commendandum in. l. 35. titulo. 4. part. Non tamen prætermittam, quod cum huius capitis materiam ad secundam æditionem pararem, grauissima febris me in cautum, nihil tale metuentem arripuit ann. 1579. die vero. 23. Augusti cuius tanta grauitas fuit, vt iam, iam in vltimo vitæ spiritu fuerim constitutus, & cum medici de mea salute desperarent, Deus Optimus Maximus tanquam verus medicus sua inefabili clementia, post plures menses me pristinæ saluti restituit, propter quod sempiternas gratias agam.

Blasphemi.

CAPVT. CX.

1 *Vehemens in blasphemos inuectio.*
2 *Clericus propter blasphemiæ crimen qualiter puniatur.*

1
Lasphemiæ scelus tẽporibus istis ex hoc (vt pie credẽdũ est) tot calamitatibus plenis factis in vsu est. Cumque hoc magis quam alia crimina ipsum Deum creatorem omnium offendat, ac ad illud perpetrãdũ nullus alliciat carnalis appetitus, nec auaritiæ sitis vlla cõmoueat, nulla denique instiget astrorum influentia, mitiori plectitur pœna. Sæuiunt humanæ leges communes ac Regiæ in falsam monetam fabricantes, extra regna res vetitas deferentes, inque latrunculorum aures, cõsuetudinaria pęna cõsurgit mutilãtur manibus, ac pedib' ob leuiora sæpius homines. Sola blasphemãtium lingua peccat impunè, quos Iudæis deteriores vocat Hosti. in sũma. de excessibus prælator. §. clericus, quia frustratim decidunt membra illius, qui eos proprio sanguine redemit, cuius corpus saltem Iudæi integrum reseruarunt. Qui in lege veteri blasphemabat nomen Domini lapidibus opprimebatur a ab vniuerso populo: quæ pœna ab ipso omnipotente Deo imposita est, quo tempore nondum Deus talia ac tanta concesserat hominibus dona. Nunc autem quando Deus homo factus (vt hominibus amissum redderet honorem) vitam & sanguinem præstitit, blasphemijs passim ab eisdem hominibus inhonoratur. nec qui blasphemat pœnam, sed qui reprehẽdit periculum subijt: &, quod deterius est audientes qui ad vindictam, seu ad correctionem saltem moueri debent, prouocantur ad risum. Iustinianus ille, & si nõ inter omnes Christianos Principes sanctior, vltimo supplicio blasphemos damnari censuit, pares eos nefandi criminis reis iudicando, & iustè quidem. Quid enim magis nefarium, quid enim naturæ ipsi magis aduersum, quam vt creatura in suum inuehatur creatorem? Quid à brutis ipsis alienius, quorũ nullum quauis innata feritate vigeat, suum offendit benefactorem, nec in offendendo solum se gratum ostendere credit nisi defendat opportunitate concessa, ac mẽbris ferè omnibus sui corporis se debitorẽ fateri conetur. Cumque lingua id fari natu-

ra

ra non dederit, eadem saltem benefactoris pedes lambendo fatetur. O sęculum infelix, ò ætas iã omnino lutea, ò homines Christianorum nomen vsurpantes, ad maiorem in die iudicij confusionem, & in gehenæ pœnam. Insurgit quisque vestrum ac furit si Principem suum terrenum si dominum, amicum, famulum, si denique seruum iniuria afficere audit. Si creatorem ac redemptoré vestrú, & pręsentis vitæ huius, (quę vobis tam dulcis est, quia futuram timetis amaram) largitorem & authorem, ac futurum iudicem asperrimum blasphemare auditis, obmutescitis? Vbi fides vbi religio? Quid prodest Christiani sanguinis antiqui iactantia quæ vobis solum ad neophitorú improbatum seruit contemptú? Dedecus ac infamiæ notam censetis, si quorum cibis ad tempus nutrimini (etiam cum vitæ iactura) iniuriam linquitis inultá. Nó né maiorem ignominiam oporteret iudicare illius per quem estis, quicquid estis, blasphemiam patienter audire, ad tepide reprehendere, & blasphemantium sæpius cœtibus admisceri, ac quo blasphemi conueniant fauore ludos? O nobiles (quos sæpius non parentum virtus, sed rapinæ, violentiæ alijsque ignobiles actus ad diuitias primum, ac inde adnobilitatem euexerunt) qui inimicos amicorum vsque ad necé ex lege quadam nobilitatis persequinimi, & inimicos Dei & creatoris vestri intra familiam alitis, defenditis, substinétisque. Inquo fiduciam cœlestis regni posside ndi ponitis, si inimicos vestros, quos Deus diligere præcipit, odio habetis suos autem suum nomen blasphemantes diligitis. O ignaui, ac infelices iudices, qui potestate diuina in terris vtimini, quorum iussis ob id cęteri homines natura pares, & meritis sępius meliores obtemperant, quo negotiorum maiori deceret versari solicitudine, quam vt diuini nominis blasphemos insequeremini, captos nullo personarum discrimine, nulla legalis pœnæ dispensatione puniretis? O summa pietas, qui solus bonus es, & cuius solius omnia opera bona sunt, nó possum nisi cum Dauid sciscitari. Vsque quo Domine improperabit inimicus, irritabit aduersarius nomen tuum? ac cum eo deprecari. Vt exurgas Deus & iudices causam tuam, & memor sis improperiorum tuorum, eorum, quæ ab insipientibus fiút tota die. Maior quidem erit pietas, si tanti criminis perpetratores viuentes paterno affligas amore, vt resipiscant, quam si mortuos eos cruciari iubeas in æternum vt loquelam damnatorum quam viui fari cœperunt, perpetuo luctu nunquam fari prætermittant, non in tuæ gloriæ diminutionem, sed in suæ potius miseriæ calamitatisque augmentum. His igitur in demonstrationem huius criminis grauitatis, sic prælibatis, ad pœnam clericis illud committentibus infligendam veniamus, quæ quidem tanto grauior in eis esse deberet, quanto ab ipsis grauius quam à laicis in hoc delinquitur, ea potissimum ratione. Nam præter id quod sicut & cæteri hominum manu ipsius Dei teneantur, eius stipendijs vnigeniti filij sui Domini nostri patrimonio particulariter aluntur.

tur. Et tex. in c. Si quis per capillum. 22. q. 1. contra clericum statuit in hæc verba. Si quis per capillum Dei vel caput iurauerit, vel alio modo contrà Deum blasphemia vsus fuerit, si in aliquo ordine ecclesiastico est deponatur, cuius canonis antiqui pœnã tãquam vetustate collapsam cessare censuit Host.[b] in summa de male. in. §. blasphemantes. versic. grauior etiam, & hodiè arbitraria pœna censuit puniendum clericum blasphemantem: cuius sententię videtur adhærere Ioann. And. Ancha. Ant. & Car. in cap. 2. de maled. vbi Abb. dicit quod ita communiter dicitur. Quanuis contrarium scripserit Bonifacius de Vitellinis in suo tract. maleficiorum. fo. 13. in rubric. de pœnis blasphemãtium Deum & Sanctos, neminem pro sua opinione referens. Cum autem clericus rebellis fuerit vel sæpiùs hoc delictum commiserit, tunc degradandum eum iuxta dispositionem dicti canonis scripsit Hosti. in suprà de quo meminit Guiliel. benedicti in. 3. p. rep. ca. Rainunti. in. q. de homi. nu. 39. colu. 16. fol. 48. ex quo videtur velle solum data incorrigibilitate, vel consuetudine blasphemandi clericum esse deponendum pro isto crimine, cuius in hoc sententiæ adhæsit Alexand. in con. 72. in. 1. volu. col. 4. versic. Prætereà dum referendo Hostien. vbi suprà, dicit quòd clericus propter hoc non potest deponi, nisi sæpiùs sit consuetus, qui plus audet affirmare, quod non sufficeret probare quod bis vel ter blasphemauit an hoc vt dicatur consuetus blasphemare, pro quo allegat Cinum in. l. 2. C. de re credi. & quòd talis cõsuetudo blasphemandi debet probari per testes non singulares, pro quo refert Cinum Ioann. Andreę Paul. de Elea. & Antoni. in varijs locis Panor. autem in dict. cap. 2. de male. dicit, quòd ita graue potest esse delictum, quòd fieret depositio, & allegat text. in dict. cap. Si quis per capillum, & de consuetudine blasphemandi nihil dicit, ex quo videtur tenere quod quãdo grauis esset blasphemia tunc habeat locum pœna canonis antiqui de quo suprà. Pœnam vero in dicto. cap. 2. de maledi. descriptam clericum non subire.[c] Host. tenet in sum. illius titu. & Ioan. Andr. & Panor. ibi eo capite. 2. licèt Alexand. in dict. consil. referat Host. alitèr tenere & corruptè, quia oppositum tenuit eius ad quod allegatur ab Alexand. Hodiè verè in Concilio Lateranensi[d] sub Leone. 10. celebrato clericis blasphemantibus pœna decreta est sub his verbis. Quicunque Deo palàm seù publicè maledixerit, contumeliosisque atque obscęnis verbis Dominum nostrum Iesum Christum vel gloriosam Virginem Mariam eius genitricem expressè blasphemauerit si clericus vel sacerdos fuerit, eo ipso, quod delicto huiusmodi fuerit conuictus, etiam beneficiorũ quæcunque habuerit fructibus (applicando vt infra) vnius anni mulctetur, & hoc sit pro prima vice, pro secunda vero si ita deliquerit, & conuictus, vt præfertur, fuerit, si vnicum habuerit beneficium, eo priuetur, si autem plura, quod ordinarius maluerit id amittere cogatur. Quod si ter

tiò

tio eius sceleris agatur, & conuincantur dignitatibus & beneficijs omnibus quæcunque habuerit eo ipso priuatus existat, ad eaque vlterius retinenda inhabilis reddatur, eaque liberè impetrari, & conferri possint. Distributio vero prædictorum fructuũ (vt ex dict.c.Cócilij colligi potest, in alio casu quo etiã amissioné fructuũ imponit) in fabricas beneficiorũ huiusmodi, vel pauperũ eleemosynas faciéda est.

A blasphemia grauitas explicatur.

Lapidibus opprimebatur, quã graue, quam enorme, sit blasphemiæ crimen, nullis verbis potest explicari. Impij quidem blasphemi qui cum Deo Opti. Maxim. ob innumerabilia beneficia illis collata, Christiana pietate gratias agere tenerentur diuinum numen execrantur. Propterea (vt par est) multis criminibus contaminantur, quia vt præclarè Propheta inquit Abissus abissum inuocat. Et quãta sit huius criminis grauitas, atque atrocitas. acceruissima & varia mortis genera blasphemis diuinitus illata, exemplo esse nobis possunt. Ob blasphemiam, filius mulieris Israelitidis, præcepto Domini lapidibus fuit obrutus, eo quod nomen Domini blasphemasset. Leuit. capite. 24. Ob blasphemiam, seruorum Sennach. Regis Assirorum, Angelus Domini. 185. millia hominum de exercitu eius percussit. 4. Regum. capite. 19. Ob blasphemiam Holofernes fœminæ manu victus fuit Iudit. 12. O blasphemiam, Hieremiæ populus gladio & fame consumptus est Hieremiæ. capite. 44. Ob blasphemiam Antiochus insanabili & inuisibili plaga percusus fuit. 2. Macha. capite. 9. Ob blasphemiam Nicanor. cum armis suis ruit. 2. Macha. capite. 15. Ob blasphemiam. Gygas Israelem blaphemans à Ionatha occiditur Regu. 2. capite. 21. Ob blasphemiam, qui Beelzebub consuluerũt cõsumpti sunt igne à cœlo demisso Reg. 4. cap. 2. Ob blasphemiam, Coreh, Datã & Abiron negantes Moysen esse constitutum ducem populi deuorati à terra fuerunt. Nec omittendum est quod in huius criminis detestationem dicere solebat Aragonum & Siciliæ Rex prudentissimus, propterea Deum tantopere in blasphemos sæuire, quod cum homines decipiunt, interponant Deum ipsum tanquam criminis mediatorem. Et varias pœnas diuinę vltionis blasphemis illatas, diligenter recenset Boeri. decis. 301. & multa lectu non indigna circa istius criminis punitionem scribunt Iul. Cla. lib. 5. recep. sent. §. blasphemia D. Couar in c. quamuis pactum. 1. par. relecti. §. 7. numer. 8. cum seq. de pactis. lib. 6. Rep. inqui in verbo Blasphemus Conrra. Brunus lib. 5. de hæret. cap. 20. Fran. Episcop. Squillacensis in tract. de fide Catho. ca. 16. Alber. in tracta. de agn. assertio. quęs. 27 per totam, & q. 6. n. 14. & quæs. 22 n. 63. Alphon. Castro lib. 1. de iusta. hær. puni. c. 12. Simanchas in Catho. insti. tit. 8. Iac. Menoch. lib. 2. de arbitr. iudi. cent. 4. casu: 375. Auiles in ca. prætor. ca. 25. gl. 1. qui legendi sunt.

Et multis etiam Pontificum decretis statutæ pęnæ sunt in blaspheme-

phemos. nam vltra decretũ Leonis Decimi in Lateranensi Concilio. Sess. 9. quod hic author allegat Iul. Papa. tertius seuerum rescriptũ in blasphemos ędidit ann. Domini. 1554. incip. *In multis de prauatis.* Et postremo Pius Quintus Pontifex Maximus in bulla seu motu proprio inci. Cũ *primũ Apostolatus officium.* Vbi de pœnis tũ clericorũ quãlaicorũ agit.

blasphemia crimẽ est mixti fori.

Est quidẽ nostro instituto notãdum, blasphemiæ crimen mixti fori esse, & ea ratione blasphemãtẽ tam per iudicem ecclesiasticũ, quam secularẽ puniri posse text. in c. 2. de maled. quẽ ad hoc not. eleganter Barth. So. cons. 119. li. 4. & tenẽt fere omnes nouissime allegati, si vero iudex ecclesiasticus prius de hoc crimine cognouerit, pęnamque leuem imposuerit, iure optimo poterit secularis iudex, de huiusmodi causa iudicare, suppleuitque vsque ad condignam condemnationem. tenet Bal. in auth. clericos. colum. 2. C. de Episc. & cler & in. l. 1. col. 6. C. de summ. Tri. & fide cath. Mat. de Affli. in const. Regn. Siciliæ. ti. de *Paterenis.* lib. 1. nu. 28. Itaque mitior ab eo pœna imponenda est, quam si à principio cognouisset, vt scribit Nic. Boe. decis. 289. Rob. Mar. in Speculo aduocatorum. 6. par. n. 97. fol. 147. insignis Couar. lib. 2. var. resol. ca. 10. nume. 6. Petrus Auen. in ca. prætor. 2. p. ca. 5. n. 18. Qua ratione, oportet quod iudices ecclesiastici, in puniendis his criminibus contrà laicos, nõ benignitate, sed potius rigore vtãtur, ne ansa detur secularibus iudicibus, vt seuerius eos puniãt, in ignominiam ecclesiasticorum tribunalium.

Et licet opinio ista verissima sit & communis, in actionibus tamen forensibus, numquam vidi hoc pœnę supplemẽtum, à iudice laico imponi. Tum quia ipse nõ tenetur stare processui iudicis ecclesiastici ad supplendam pęnam. Tum propter maximam in certitudinem, quæ versatur in discernendo, quomodo, & quando pœna legitime suppleatur vel nè. Tũ quia ad iudicẽ Ecclesiasticum tãquã digniorem, spectat hæc declaratio & semper declarauit, cõdignã pœnam impositam fuisse.

Inquisitores hæretica prauitatis in blasphemia crimine aliquando iurisdictionẽ obtinent.

Quandoque tamen, hæreticæ prauitatis Inquisitores in hoc blasphemiæ nefando crimine, cognitionẽ habent. Nẽpe quandò blasphemiacum hęresi connexionem habet ita Cardina. in clementin. 1. §. fane de vsur. Fran. Squillacen. de fide cathol. capit. 16. Alberti. de agno. asser. quæst. 6. n. 24. & q. 22. nu. 63. & q. 27. & 36. n. 18. Matth. de Affli. in dict. const. Siciliæ lib. 3. rub. 54. Nicol. Boeri. decisio. 301. Gramma. decisio. 50. D. Couarru. vbi supra allega. Alphos. à Castro Camorensis. lib. 1. de iust. hæreti. c. 12. & est cõmunis & verissima opinio, circa quam multa scribit Iacob. Septiman. in catho. insti. capite. 8.

Blasphemiæ hæreticales qua dicantur.

Et quia sępissimè controuerti solet, quę dicuntur blasphemiæ hæreticales: quidem sunt, quæ huiusmodi verbis concipiuntur, ab nego Deum, non credo in Deum quæ vernaculo sermone sonant. *Descreo en Dios, reniego de Dios, ò de la fee, ò de la Cruz, ò de la crisma de la frente, ò reniego de la puri dad*

dad de nuestra Señora. Habét quidem verba hæc nefanda, infidelitatis significationem, & fidei confessioni opponútur. Aliæ vero blasphemiæ quæ Hispane sonãt: *Pese à Dios, por vida de Dios mal grado aya Dios, ò despecho de Dios.* Et similes hæreticales non sunt, quia fidei confessioni non opponuntur, quãuis grauissimæ blasphemiæ sunt, quia negant aliquid in Deo quod ei conuenit, vel tribuunt Deo quod minimè ei conuenit, & ea ratione earum punitio ad ordinarios iudices pertinet. text. not. in cap. 2. de maledi. & tradit San. Thom. 2.2. quæst. 13. art. 1. & Quod lib. 9. art. 14. Castro. in d. ca. 12. Domi. Soto de iusti. & iur. lib. 8. quæst. 2. art. 3. quem vide.

Pœna quæ soleat imponi in blasphemia crimine ab Inquisitoribus.

Pœna autem quæ imponi solet ab Inquisitoribus pro his blasphemis, in quibus cognitionem habent, ea quidem est, quod si blasphemus infimæ sortis fuerit flagellis cæditur cum publica pœnitentia in publicoque spectaculo lingua ferro, vel ligno comprehensa cum abiuratione de leui ad triremes Regias pro graui blasphemia condemnatur. Si vero fuerit nobilis pœna pecuniaria mulctatur, & ad tẽpus in monasterium detruditur. ita testatur D. Ioan. Rojas quondam Inquisitor Valentinus, nunc vero reuerendissimus Patensis Episcopus de hæreti. 2. part. num. 176.

In alijs autẽ blasphemis leuioribus Inquisitores solent cõdẽnare blasphemũ, vt aliquo die festo in Ecclesia dũ diuina munera celebrantur, stet nudo capite sine chlamyde, nudis pedibus, sine veste succinctus, dextera proferẽs ardẽtem faciẽ, & sacris peractis, legitur publice sententia contra ipsum lata. Inducuntur etiam ieiunia, præcationes, & pecuniaria mulcta solet imponi, vt refert D. Episcopus Siman. in catho. instit. tit. 8. num. 11.

Proferens verba hæreticalia per iocum qua pœna plectẽdus sit.

Sed iocus iste accommodatissimè exposcit, vt tantisper de illis qui per locũ hæreticali verba proferunt differamus. Et illud in primis scitu dignum est, quod quãuis regulariter dictum, vel factũ iocosum pœnã nõ mereatur. l. sicut semel. C. de liber. causa. l. 1. §. Diuus. ff. ad leg. Corne. de Sicar. l. obligationũ substãtia. §. vlt. ff. de action. & obligatio. c. 1. de sent. excommuni. In crimine tamen hæresis longe aliter iudicãdum est nam si quis aliquid in Deũ, vel in fidem, vel in Sanctos prorũpit pœna condigna plectẽdus est. Cardin. in Clemen. 1. §. hæreti. q. 1. n. 7. Nicol. Arel. in tract. de hære. notaui. 28. Fran. Squilla. in tract. de fide catho. c. 19. n. 3. in fi. Pal. Rub. in allega. hæresis. §. 4. in fine Siman. de insti. catho. tit. 17. num. 22. & 23. Rojas in sing. fidei. 103. quia vt recte scripsit Gerson. p. 2. tract. vltim.

Non patitur ludum fama, fides, oculus.

Sed vtrum qui talia verba proferunt sint ab Episcopo, vel hæreticæ prauitatis Inquisitoribus plectendi. multi, & nõ infimæ authoritatis viri dubitãt. Sed mihi probabilior ea sentẽtia videtur, vt ab Inquisitoribus plectantur, nã ex eo ꝙ quis hæreticalia verba profert, statim illorũ iurisdictioni se submittit, & ideò ad eos pertinet iudicare, & discernere, an serio, vel iocosè verba prolata fuerint

rint, ita tenent Cardin. & Ioan. Rojas in præcitatis locis quam sententiam communiorem appellat Fran. Pegña, ad Directorum inqui. 3. par. Scho. 17. Negari certe non potest, quod qui hæc nefanda in Deum, vel Sanctos proferunt suspectos fieri, vnde iuri consonum est: quod Inquisitores contra eos procedant.

Qua vero pœna istius criminis rei plectendi sunt, in iure diffinitum non est, ideo arbitraria pœna erit iniungenda. Est quidem iuris exploratissimi, non esse eos tanquam hæreticos plectendos, sed leuius quia minime interueniunt, quæ ad hæresim constituendam necessaria sunt, videlicet error in intellectu, & pertinacia in voluntate. Punientur igitur pœna pecuniaria pijs locis eroganda, vt scribunt Villadiego, & Rojas, vbi paulò ante allegaui. Quæ quidem pœna augenda, vel minuenda est, iuxta personæ locantis qualitatẽ. Perpendi etiam debet locus, scandalum, si aliquod inde ortum fuit, necnon qualitas personarum audientium, & ideo si viri Theologi; & Religiosi, coram laicis hęc dicteria, & facetias protulerint, seuerissime sunt plectendi.

Est igitur circa hoc diligenter pręcauendum, non esse facile fidẽ accommodandã, illis qui per iocum hæreticalia verba dixisse asseuerarent, sed maturiori consilio res expedienda erit, ne hac sumpta occasione, impij, & scelleratissimi homines, & qui vere hæretici sunt, condignas tanti criminis pœnas effugiant. Nec debent Inquisitores faciles esse ad credendum talem excusationem, vt pie satis, & eleganter scribit Cald. in tract. de forma procedendi contra Inquisitos de hęresi. in rubr. de hæreti. credenti. num. 6. quem vide.

Qui verba Sacræ scripturæ ad iocosa trahunt, vel losque componunt, (quos paschinos appellãt) ab Episcopis, & Inquisitoribus possunt puniri.

Quæ sane sunt obseruanda aduersus eos, qui verba Sacrę scripturę ad iocosa, scurrilia, & inania trahunt, nec erubescunt sępe numero ex diuinis verbis impudenter (vt vulgus loquitur) *Paschinos*, componere, sunt quidem diris, & grauissimis pœnis coercẽdi cum Spiritu sancti verba Sacrosancta, in ludibrium conuertantur, cuius criminis perpetratores ab Episcopis puniendos esse, seuerissimis pœnis pręcipit Concilium Trid. Sess. 4. in fine dicens. *Post hæc temeritatem illã reprimere volens, qua ad profana quæque conuertuntur, & torquentur verba, & sententiæ Sacræ scripturę, ad scurrilia scilicet, fabulosa, vana, adulationes, detractationes, superstitiones, impias, & Diabolicas incantationes, diuinationes, sortes, libellos etiam famosos, mandat, & pręcipit ad tollẽdam huiusmodi irreuerentiam, & contemptũ ne de cętero quisquam quomodolibet, verba scripturæ Sacræ ad hæc, & similia audeat vsurpare, vt omnes huius generis homines temeratores, & violatores verbi Dei, iuris, & arbitrarij pœnis per Episcopos coerceãtur.* Hactenus Catholicũ Conciliũ. Et quanuis ibi horũ criminũ punitio Episcopis demandetur, quando vero hæresim sapiunt iure optimo Inquisitores ad punitionem, & coertionem illorum procedunt, vt iam prædiximus. Nouissimè vero dicti libelli famo-

mosi siue, *Pasquines*, prohibiti sũt ab Reuerendissimo D. Gaspar Quiroga Cardinali & Archiepiscopo Toletano regula decima in Catalogo librorum prohibitorũ ædito hoc anno.1583. in princip. inter alias regulas, quas ad hæreticorum labes ex stirpandas, tanquam generalis horum regnorũ inquisitor prudenter condidit.

Supradictis addendum erit, an qui animo indeliberato, veluti per lubricum linguæ, in blasphemiam, vel hæresim prorumpit, nec quidem puniendi videntur, quia non facile lubricum linguæ ad pœnam trahendum est.l. 1. C. si quis Imp.maled.l. famosi.ff. ad leg.Iul.Maiestati capit. quod autem ait.22.quęstion.2.not. Zanchin.in tract.de hære.cap.7. numero.9.

Sed verius est crimen hoc non esse inultum relinquendum, sed eos qui per lubricum linguę deliquerint, extraordinariè puniendos Lap.& Cardin.in dicta. Clementi.vni.de vsur. Campegi: apud Zanchin.capite.7. Albertinus in tract.de agnoscend. asser. quæstio.3.numero.10. Villadiego de hæreti quæst.1. numero.7. Rojas eod.tractat.1. part.numer. 66.plectendi quidem erunt pecuniaria pœna in vsus pios eroganda, vel alia arbitraria, considera tis his qualitatibus, & circunstãtijs, de quibus paulò ante agebamus. Erit tamen magni momenti ad dictam pœnam minuendam vel nullam infligendam, quandò qui ea verba dixit, statim palinodiam recantauit, & pœnituit licet grauiter erit reprehendendus, & summe monendus, vt deinceps caueat.

Excusabitur autem is qui blasphemiam, vel hæreticalia verba cũ esset in ebrietate protulit, nã perinde de eo iudicandum est, ac de furioso & mente capto.l.recipiendum.§.delinquunt.ff.de pœni.l.omne delictum.§. per vinũ. ff.de re milita. capite. à crapula, de vita: & honest. clerico. Zanchi.de hæreti.capit.7.num.10.cessante vero ebrietate grauiter est corrigendus.

Erunt etiam à pœna immunes dormientes, cum furiosis æquiparentur.l.1.§. adipiscuntur. ff. de acquirend.pos.& ideò non sunt puniendi Clem.vni.de homi. tradit latissimè Tira.de pœnis causa 5.num.1.

Similiter nõ punientur pœna ordinaria qui iracundiæ calore incensi in blasphemiam proruperint.Gof.Abb.Antiq.Ioã. Andr.Abb.Henri.& omnes in ca.2. de maledi.quorum doctrinã multis ornat.Andr.Tiraqu.de pęnis causa.1.nu.14.

Censuit Host. Adde optime D. Couarru.in dict.cap.quanuis pactum.1.par.§.7.nu.10. B

Clericos non subire. Adde Abb.in cap.2.de male.vbi author hic allegat qui num.8.opinionem istam communem esse fatetur idẽ etiã profitetur Iacob. Septim.in catho.insti.cap.8.num.12.Iul.Clar. in.d.§.blasphemia ver.sed quęro. Et potissima ratio est quia clericus non facit publicam pœnitentiam.tex.in capi.1.de bigami. & in ca.de his.50.dist. & in ca.presby.82.d.Ne grex fidelium scandalũ patiatur neue dignitas sacerdotalis vilescat cui sũma reuerẽtia debetur, vt ostẽdit Chry.l.3.de sacer.& Amb.l.de dig.sacerdotali.

D *Concilio Lateranense.* Adde quæ de dicti Sacrosancti concilij cõstitutione emanarunt, & ad literam referunt Mart. Naua. in c. inter verba. 11. quæst. 3. corol. 57. nu. 148. D. Coua. in dict. §. 7.

Apostatæ.

CAPVT. CXI.

1 *Apostasiæ triplex species cõstituitur.*

2 *Clericus Apostata qualiter puniatur.*

1 PRæmisso prius q̃ est triplex species Apostasiæ vt per gl. in c. 1. de Apostа. & ibi Inn. & per hostié. in summ. eiusdẽ ti. in. §. Quot species scilicet perfidiæ, inobediẽtię, & irregularitatis. Omissa prima specie, quia magis videtur pertinere ad materiam hæresis. 2 Quę fuerit pęna antiquorũ canonum illius qui religionis professioné apostatauit po suit Cõciliũ Arelatense secundũ, Canone finali, in hæc verba: Si qui post sanctã religionis professioné apostatant, & ad seculũ redeũt, & postmodũ pœnitentiæ remedia non requirunt, sine pęnitentia communionem pœnitus non accipiant, quos etiam iubemus ad clericatus officium non admitti, & quicunque ille sit, post pœnitentiam secularem habitum non pręsumat, quod si præsũpserit, ab ecclesia alienus habeatur. Pœna clerici apostatæ in secũda specie scilicet inobedientiæ, est quod infamis efficitur durante Apostasia, & à testimonio repellitur & excommunicatur, vt notat Hostié. vbi supra, in. §. Qualiter puniantur. per tex. in capite. Si quis à vero. 3. quæst. 4. Et in c. Si autem vobis. 11. quæst. 3. Et si non resipuerit, degradatur secũdum eum. Vide tamen Abb. in dict. capi. 1. vbi aliter distinguit, videlicet quod si quis non vult obedire Papæ, seu eius canonibus credendo eũ non habere potestaté, punitur vt hæreticus. Si verò hoc facit ex contéptu, debet deponi, & si fuerit incorrigibilis, traditur curiæ sęculari, & poterit excommunicari. Si autem inobediens est ex aliqua concupiscientia, tunc mitius punitur. Pœna insuper apostatæ in tertia specie irregularitatis quæ fit multis modis secundum Innocen. in dict. ca. 1. post gl. ibi, scilicet quandò quis recedit ab ordine suo, siue sumptę religionis dimittendo tonsurã, vel coronã, vel accipiendo vxorem, vel abijciendo religionis vestem, vel clericalem, redeundo ad seculum, est quòd illa durante reppellitur ab accusatione & testimonio, & est infamis ipso iure, vt in ca. Alieni. 2. q. 7. & in c. Beatus. 3. quæst. 4. secundum Hostien. vbi supra. Nec potest ad dignitatem eligi, vt in cap. Legi. 16. quæsti. 1. & clericus admonitus si se non correxerit, deponendus est, vt in capite. Sine ornatu. & in capite. Præcipimus. 21. quæstion. 4. & in cap. Sin autem, cum duob. sequent. 16. quæstio. 3. secundum eum ibi. Item quod caret priuilegio clericali, vt in cap. 1. eo titu. vbi tex. dicit quod clerici qui relicto ordine clericali, & habitu suo in Apostasia tanquàm laici conuersantur. si in criminibus comprehensi teneantur, non liberantur per censuram ecclesiasticã. Quæ

pęnæ

pœnæ procedunt quandò cōstat de Apostasia. Si verò de illa fuerint grauiter infamati, deficiente probatione cōpelluntur per ecclesiasticam districtionem ad se purgandum, vt in cap. Tuæ eo titu. Quandò autem clericus non potest induci ad resumēdum malè dimissum habitum, tunc potest incarcerari sub graui custodia, ita quòd solum sibi vita misera reseruetur, donec à suæ præsumptionis nequitia resipiscat, vt sunt verba text. in capite. A nobis eodem titul.

Schismatici.

CAPVT. CXII.

1 *Clerici huius tanti criminis rei, qualiter puniantur.*

1 CLerici facientes schisma contra episcopum, puniuntur per Concilium Carthaginiense secundum in canone octauo, sub verbis huiusmodi: Si quis presbyter à præposito suo excommunicatus, vel correptus fuerit, decet vtique apud vicinos Episcopos conqueri, vt ab ipsis eius causa possit audiri, ac per ipsos suo episcopo reconciliari. Quod nisi fecerit, se superbia (quod absit) inflatus, secernendum se ab Episcopi sui communione duxerit, ac separatim cum aliquibus schisma faciens sacrificium Deo obtulerit, loco amisso Anathema habeatur, & locum amittat. Nihilominus, & de ciuitate, & congregatione, in qua fuerit longius repellatur. Nunc autem schismaticus clericus degradatur, & traditur curiæ seculari, ita voluit Bonaguida, quem refert Ioannes And. in cap. Cum non ab homine. de iudi. motus per text. in cap. de Liguribus. 23. quæstion. 5. quod intelligitur de incorrigibili, vt per gloss. in dict. capite. Cum non ab homine de iudic. quod etiam sequitur ibi Ioann. Andr. vt refert Abb. in capite. Atsi clerici de iud. columna. 13. & probatur in eodem capite. de liguribus, dum dicit, si contempserit & permanserit per publicas potestates opprimatur, & ita etiam intelligit Decius in capite. At si clerici in columna. 22. versic. Quintus casus de iudicio. dicit tamen Ioānes Andreas, vbi supra vt refert Abbas dicto loco, quod si esset schisma contra Ecclesiam Romanam, posset procedere dictum illud Bonaguidæ. quia tunc posset includi schisma, sub casu hæresis quod non placet Abba. indistinctè, ideò ipse distinguit. Aut enim schismaticus credit ecclesiam esse penes alterum tantum, ex pluribus qui gerunt pro summis Pontificibus, & tunc est schisma sine hæresi. Aut credit ecclesiam posse consistere penes duos in solidum, & tunc est schisma cum hæresi, & hoc vltimo casu posset saluari opinio Ioann. Andreæ, & idem dicit quando plures erigerent capita contra ecclesiam Romanam, facientes nouam sectam, & noua statuta, quia tunc etiam est schisma cum hęresi. Et istam distinctionē Abb. sequitur Areti. in capite. Cum non ab homine. col. 10. de iudi.

ANNOTATIO.

ADde quod Apostasia est temerarius à statu fidei & obedientiæ, vel religionis recessus, sic tradiderunt Alexand. de Ales parte.2. quæstio.183. & Sanct.Thom.2.2.quæstio.12.articulo.1.Et vtrum infidelitas hæretici & apostatæ sint duæ infidelitatis species distinctè tradit San. Thom.2.2.quęst.12.artic.1. & latissimè Melchior Canus libro.12 capit.9.de locis Theologicis. Et vide multa circa huius criminis punitionem vltra ordinari os interpretes, quæ tradiderunt Alphon.à Castro.libro.1.de iusta hęretic.puni.ca.7.& 23. Iacob. Septim.in catho.insti.ca.7.Arnal. Alber.in rep.rub.de hęreti.lib.6. q. 11.Bern.Com.in lucerna in verb. Apostata. Nicol. Arela.in tract. de hæret. not.44. elegantissimè Cano.dict.cap.9.

ANNOTATIO.

Not.cōtra schismaticos.

ADde quòd schisma est illicita ab vnitate discessio, vel est scisura, quæ vnitati opponitur, vt scribit Alexand. Alens 2.part. quæstio.182. & Sāct. Thom. 2.2.quæstio.39. Et nota quòd schisma summum malum est,& à Deo grauius punitum quā parricidium aut idololatria, vt optime probat Optatus Episcopus Mileuitanus libro.1. contra Parmenium Irenæus libr.3. aduersus hęreses capite.64 Schisma quidem & hæresis sunt sorores,vt explicat Origines, in Ezechielem, Homelia.9.cum nullum schisma sit,quod non confingat hæresim, vt in capite inter.24. quæstione. 3. Et vt scirent homines quàm graue, & detestabile sit hoc crimen, ostendit Dominus Datam & Abiron,quos terra viuos absorbuit hæc & alia multa ex sacris literis contra schismaticos referunt Cape.in fine Hierarchiæ Ecclesi.Faber contra Lutherum tracta.6.tex.8.Brun.libr.5.de hæret. capite.18.& vide latius circa istius capitis materiam Syluest.& Caiet.in summa.in verbo, schisma.Fran.Picum lib.de fide Theodor.17.Pelag.libr.1.de plāctu Ecclesiæ artic.65. Alphon. à Castro lib.1.aduersus hæres cap.9.Iacob. Septiman.in catho.institut. capi. 56.Petrum Rebuff.in practic. benefic.3.part. de modis amittendi benefi.num.29.& nouissimè post primam huius operis ęditionem plura congessit Ioann. Rojas in tracta.de hæreti.1.par.nume.498 Palat. Rubi. de Regno Nauarrę part.5.§.7. Locatus in opere iudi. in verbo,schisma.

Hæretici.

CAPVT CXIIII.

1 *Hæreticus quis dicatur remissiuè traditur.*
2 *Clericus hæreticus ipso iure est beneficio priuatus.*
3 *Clericus hæreticus est degradandus,& seculari curiæ tradendus.*
4 *Bona hæretici clerici confiscantur & Ecclesiæ à qua stipendia recepit applicantur,*

PRæmisso prius quis dicatur hæreticus,cū nō sit præsentis speculationis,quia varijs in locis hoc doctores enucleāt, præcipuè

Hostien.

Hostien.in summa. de hęret.§.1. & Bonifa.in tract.maleficiorum. rub. De crimine hæresis. Et doctor noster Hispanus Didacus de Villadiego in suo tractatu contra hęreticam prauitatem in.1. quæst. & Arnal. Alber. in repe. Rubric.de hæreti.in.6. folio.in.1.
2 quæst. Vna pœnarum qua damna tur clericus hæreticus est, quòd ipso iure est priuatus beneficio,a
a vt probat text.iuncta glos.in capit.Quo iure.8.distin. & ibi notat.Præpo.post.Domini.& notat Compostel.in capitu.Quòd sicut de electio.in colum.11. dum dicit quòd crimen hæresis ipso facto inducit priuationem.idem etiam notat.Ancharra in cons.288. incip.Vltra aliasolenniter.vt refert Felin.in capitul.2.de rescrip.in.3. colum.Et notat Nicolaus de Milis in suo repertorio,in verbo, hæretici,ex quo resultat primus ef-
1 fectus, quod non poterit renunciare post commissum delictum. Secundus quòd agenti petitorio pro beneficio quod semel habuit obstat exceptio, quod sit hæreticus.Notat.Abb.referendo Inno. in capi.inter dilectos.de excessi. prę lat.prope fin.& prædicta con clusio, videlicet quod hæreticus sit priuatus ipso iure beneficio, fuit potissimum fundamentũ do minorum de Rota, qui tenuerũt quod regula Cancelariæ.32. quæ disponit quod impetrans beneficium pacifice possessum debet exprimere ea,de quibus ibi,non habet locum impetrante beneficiũ hæretici, vt refert Guiliel. Casador.in decis.Rotæ per eum collectis, in decis.14. qui ita dicit fuisse iudicatum permaiorem partem dominorum de Rota licet alij quatuor eorum fuerit in contraria opinione, per quem poteris videre fundamenta, vtriusque opinionis. Et vide Philip.in ca.Vt commissi prope fide hæreti.lib.6.vbi dicit referendo Domi.& Imo.quod clericus hæreticus rediens ad fidem,ante sententiam recuperat beneficium,b se- b
cus autem si,post quia tunc non nisi ex dispensatione.Alia & prin cipalior pœna est,quod degrada- 3
tus traditur curiæ seculari,c vt in c
capit. Ab abolendam de hæret. Quod fallit, nisi talis hæreticus velit se corrigere,vt in capi. pen. de hæret.Et notat Abb.in dict.capit.Ad abolendam.& ibi Ioann. de Anan.quia tunc depositus detruditur in carcerem,vt concludit Abb.in capit.At si clerici. de Iudi.columnn.12.Idem Abb.& Ana.in dict. cap. penultim. & Domi.in capit.1.in.5.not.de hære. in 6.& in ca. Nec licuit.17. distinct. & not.Philip.in ca.Vt commissi in.4.nota.de hæret.lib.6. Decius in dict.cap.At si cleri.columnn.21 versic.Et quando. Et nota quod etiam si non sit tradendus curiæ seculari clericus hęreticus, sed perpetuo carceri mancipandus,
debet degradari,d vt notatur in d
cap.1.de hęreti.in.6. maxime per Arnal.ibi.in.6.nota.Si tamen semel deliquit & se correxit, & postea iterato delinquat, nihilominus traditur curię seculari, ita Domini.in d.capit.nec licuit per text.in capite.Super eo de hære. lib.6.Sequitur Felinus in dicto. capite. At si clerici.colum. fin.& voluit ibi Abb.in dict. columna. 12.versicu.Ad tertium. Vide.l.ante penulti.titul.6.part.1. Quę videtur ponere tres casus, in qui-

bus ista materia hæresis clericus
traditur curiæ seculari, quando
fuerit inuentus in hæresi, aut ab
c iurabit eam, e & fuit relapsus, aut
quando se compurgauit, & re in
cidit in eam, & degradatio hære
tici potest fieri per episcopũ pro
prium solum, vt in capite. I. de hę
ret. in. 6. vocatis alijs personis de
4 quibus ibi. Est alia & tertia pœ
na quam clericus hęreticus pati
tur, quòd bona eius publicantur,
& Ecclesię à qua stipendia rece
f perat applicantur, f vt disponitur
in capite. Excommunicamus lo.
I. §. damnari vero de hęreti. Vbi
vide glos. in verbo. Stipendia, de
clarantem, quod si clericu habeat
plura stipendia in varijs Ecclesijs
tunc bona diuidentur pro rata
inter eas, quam ibi sequitur An
to. Et quia ille tex. non aperit cui
applicentur bona clerici hęreti
ci non habentis Ecclesias, vide
ibi Abb. in. I. columna creden-
tem, quod tunc debeat applicari
episcopo loci, qui distribuat ea
in pios vsus, quod sequitur Ana.
in. 2. colum. Quando autem talis
clericus habet bona emphyteoti
caria à domino temporali, tunc
illa deberent applicari domino
g rei emphyteoticę, vt videtur
velle Oldra in consil. 17. incip.
Thema tale est. Quidam clericus.
Cardin. tamen in Clemen. 2. de
hære. in versiculo. Inqusitoribus
in. 7. quęstion. post. bonam huius
articuli examinationem conclu
dit verius esse dicendum quod
emphyteosis clerici damnati ap
plicatur Ecclesię, sicut & alia e-
ius bona, quia non apparet ratio
diuersitatis: erit tamen talis em
phyteosis obnoxia domino tem
porali, quo ad hoc quòd ei de-
beatur sua pensio, quem vide res
pondentem ad fundamenta Ol
drald. quanuis Felinus. in dict.
capite excommunicamus, in
prin. non bene referat Cardinalé
dum dicit post Ancharranum &
Annan. quod bona etiam patri
monialia clerici applicantur fis
co ecclesiæ, nisi in illis recog
nosceret dominium vtile à do
mino seculari: quia illud non
confiscabitur, sed reuertetur ad
dominum directè, quia vt su-
pra diximus loquendo in emphy
teosi in qua clericus solum habet
dominium vtile, & dominus se
cularis directum, contrarium ex
presse tenet Cardi. Ad quod be
ne aduerte, ne decipiaris in præ
dicta limitatione Felin. quam su
pra dictis verbis succinctis scri-
psit: & vi, in hoc quod latius scri
bimus infra in verbo. Bonorum
publicatione. Clerici vero cre-
dentes, reçeptatores, defensores,
& fautores hæreticorum excom
municationi subiacét, ita vt post
quam quis eorum fuerit excom-
municatione notatus, si satisface
re contempserit intra annum, ab
officio & beneficio deponatur,
vt in c. Excommunicamus. §. Cre
dentes, versi. Si verò clericus. de
hæret. Ex ratione, quia in quo ma
ior est culpa, grauior exerceatur
vindicta. In quantum autem su-
pra dicitur credentes, intelligen-
dum est de credentibus hæreti-
cos esse bonos viros, nam alias
clerici credentes erroribus hæ-
reticorum cum ex hoc dicantur
hæretici, pœna hęreticorum de
qua supra puniendi sunt, & ita in
telligit illud verbum credentes,
Anton. in capit. Excommunica-
mus. el. 2. eod. titu. quem sequitur
Ioann.

Ioann.de Anan.in dict.§. Credentes.quem ibi vide columna.penul. & fi.declarantem etiam qui dicātur credentes,receptatores,& fautores. Et nota quòd prædicta pœna depositionis imponitur clericis vltra alias pœnas impositas in text.ibi, quas etiam habere locū in clericis dicit Hosti.ibi, quem refert & sequitur Anan. hodiè fautores & receptatores hæreticorum sunt excommunicati ipso iure,vt patet in bulla quę legitur in cœna Domini, & sic etiam erant tempore Hostien. prout refert Ana.ibi.Et vide Syluestr. in summ.in parte hæresis.lo.1.versic. Octauo quæritur. qui colligit.14.pœnas hæreticorum, quæ omnes clericos comprehendunt, exceptis sex,aut septem. quia illæ concernunt hæreticos habentes liberos,& vxores.

A *Hæreticus an sit ipso iure beneficio priuatus vel per sententiā priuatur.*

PRiuatus beneficio. Adde quod opinionemcontrariam,quod clericus hęreticus non sit ipso iure priuatus beneficio sed per sententiam priuandus. tenuit Alphon.à Castro libro.2.de iust. hæret.puni.capite.9.ea potissimum ratione motus,quia iura quibus hæc pœna statuitur non imponunt aliqua verba latæ sententię,vt patet in capite. ad abolendam.& in capite. excommunicamus.§.credentes.de hæreti. cuius quidem opinio benignior est & fortasis verior, vt asserit Iacob. Sept.in catho.insti.capite.45.numero.26. & vide D. Episcopum Couarrub.libr.2.vari. resolu. capite.8. numero.4. Quanuis Petrus Rebuff.in practic. benefic.3. parte.de modis amittendi beneficia, numero.4. hanc authoris opinionem sequutus pro ea ponderat text.in dict.capite. ad abolēdam. §.1. ibi. *Et sic omni beneficio spoliatus.* Quæ quidem verba executionem inducunt, probantque priuationem ipso iure infligi, exhis quę adducit Anton.de Butrio in capitulo. vltimo. columna.2.de postu.Felin.in capite. Rodulphus.quę opinio mihi verior videtur.

Quæ hodie nouissimo iure est confirmata, nam Pius Quintus Pontifex Maxim.rescripto quodam incipi, cum ex Apostolatus quod habetur in literis Apostolicis pro officio sanctæ Inquisitionis fo.115.vbi diffiniuit omnia beneficia,cuiuscunque generis fuerint, vbicunque vacantia propter hęresis crimen à quocunque commisso ordinationi & dipositioni Sedis Apostolicæ esse reseruata, ex qua reseruatione aperte supponit ipso iure ea beneficia vacare. Et huc pertinet id decretum,de quo meminit. Locatus in fine operis iudicialis impressi Rom.1570.pag.473.quo cautum asserit quod cum hæreticorum beneficia, vacent à die commissi criminis,si ea resignenturnullum ius resignatarijs acquiritur, quia hęretici omne ius suum amisserunt, & ideò sunt reseruata ordinationi Apostolicæ, quod refert etiam F.Pegñ.in director. inqui. lib.3.Scholio.155.

Sicque colatio beneficij hæretico facta est ipso iure nulla, vt multis probat Lamber. de iure patrona.libr.2.part.articul.69. quæstio.in princ. in fine ex quo fit, vt omnes fructus perceptos restituere teneatur cum ius nullum habuerit,vt scribit Alphōs.à

Castro.lib.2.de iusta hære. pœni. capitul.9.

Fateor tamen sententiam declaratoriam necessariam esse, in qua opinione fuerunt Innoc. in cap.cum in nostris de concessi. præbend.Compost.in cap.considerauimus.de election. Anchar. consi.293.num.4. Alciatus in ca. 1.de iudic. numero.37.Iacob. Menoch.de arbi.iudi.libr.2.centu.5. casu.416.num.64.

Filij Hereticorũ & eorũ receptatores, ipso iure beneficijs priuantur.

Quinimo filij hæreticorum, & eorum receptatores, priuantur ipso iure beneficijs obtentis tempore commissi criminis, vt est communis opinio teste Ioan. Lup.de Regno Nauarræ.5. parte. §.8.quem refert Couar.dict.num. 4.& de ea egregie disputat. Fran. Pegñ ad Director.inquisi.libro.3. Scho.46.foli.180. Fatetur tamen D.Episcopus Simàn.in catho. institu.cap.29.num.7.pia & benigna consideratione, receptum esse,quod nec per sententiam priuentur, & asseuerat ita pronuntiatum fuisse per inquisitores Valisoletanos, & opinionem istam dicit mitiorem & benigniorem esse Iul.Clar.libr.5. recep.senten. §.hæresis.versi.Item clericus.

B *Recuperat beneficium.* Adde septem requisita,quæ omnino necessaria sunt, vt hæreticus semel lapsus nihilominus retinere possit beneficium ecclesiasticũ, quæ congerit Petrus Rebuff.in pract. bene.3.part. de modis amittendi benefi.num.6.cum sequent. & vide nouissimè F. Pegñ. ad Direct. inqui.3.par.Schoc.155.

C *Traditur curiæ seculari.* Adde Iac.Septim.in catho.insti.c. 45.n. 25 Paul.Grill.in tract.de hęret.q. 7.Gũd.à Villad.eodẽ tractat.q.19 Fuit aliquando controuersum, an in die festo hęc traditio curiæ seculari facienda est,& omni prętermissa disputatione,semper mihi earum inquisitionum ritus placuit,in quibus huiusmodi sententiæ diebus festiuis solent pronunciari.nam vt scribit Ioann. And. in capit.vt commissi.de hæretic. libr.6.expedit multitudinem populi cõgregari ad videndum reorum crutiatus & pœnas, vt inde discant timere homines,& à malo committendo longè repellantur,vnde valde conueniens videtur,vt hoc publicè & diebus festiuis fiat.cum maior tunc adsit populi confluentis multitudo. Et forte propter hoc Hispania nostra publico fidei acto diebus festiuis solet celebrari.de quo stat instructio facta Mantuę Carpentanorum ann.1561.ca.77.in hęc verba latinitati donata. *Vbi reorũ processus conclusi fuerint, & ordinata sententia, Inquisitores diem, feriatũ in quo fiat publica fidei actio, assignabunt, quem diem significabunt capitulis Ecclesiæ, & consistorio ciuitatis, & vbi fuerit Regius Senatus intimabitur etiam præsidi, & auditoribus.qui omnes inuitabuntur, vt fidei actionem comitentur iuxta cõsuetudinẽ cuiusque loci.Curem autẽ inquisitores vt hæc tam cõmodo tẽpore fiat, vt executio sententiarũ eorum qui tradendi sunt curiæ seculari possit fieri ob euitanda incommoda.* Hæc ibi celebrat sanè in Hispania, hæc actio fidei tanta authoritate & maiestate,vt videatur horrendum,ac tremẽdum spectaculum,& sic veluti imago futuri iudicij, quo nihil esse potest ad terrorẽ incutiẽdum aptius,ex quo plures vtilitates oriuntur.

Hæreticorũ traditio seculari curiæ an die festo fieri possit.

D *Debet degradari.* Not. quod apud antiquos valde dubitatũ & contro-

Clericus in perpe

tuũ carcerẽ detrudẽdus an prius debeat degradari.

controuersum fuit, an sacerdos qui ob crimen hæresis in perpetuum carcerem erat detrudendus prius foret à suis ordinibus actualiter degradandus, sed iam rem diffiniuit Vrbanus Quartus summus Ecclesiæ Presul rescripto incipi. Consultus. §. quæstion. vt refert Fran. Pegñ. ad Directo. inquisit. Scho. 65. folio. 185. his verbis, Quæstioni verò qua queritur vtrum constitutus in sacris deprehensus in hæresi, & propter hoc immurandus perpetuò, prius sit ab ordinibus à suo Episcopo degradandus, ante quàm tradatur huiusmodi pœnitentiæ, respondemus quod talis qui est perpetuo immurandus prius debet à suis ordinibus degradari hæc ibi. Quę sane degradatio realis & actualis esse debet Directori inquisi. 3. part. in decimo modo terminandi processum fidei. fo. 333. Alberitinus in c. quoniam de hæretic. libr. 6. in princi. num. 55. Campegi. apud Zanchi. in tractat. de hęreti. cap. 20. versic. obserua denique, & licet hæc de iure verissima sunt, cum tamen dispensari soleat, cum illis qui in perpetuum carcerem solent cõdemnari, ideò non realiter, sed verbaliter tantum degradari solent, quod sancti officij benignitas laudabiliter introduxit, vt testatur Franc. Pegña dicto Scholi. 65.

E

Antiquissim° est in Dei ecclesia abiurationis vsus ad repellẽdas hæreticorũ fraudes.

Aut abiurabit eam. Fuit sane olim salubriter institutus abiurationis vsus, ob continuas frequẽtesque hæreticorum fraudes impias, vt abiurationis robore adacti & quasi firmissimo vinculo alligati cogerẽtur in vnitate & puritate Ecclesiæ permanere ne eis liberum esse impune quoties velent recedere, vt grauiter constituit. Leo huius nominis primus epistola. 84. vt refert Conrad. Brunus lib. 3. de hæret. capit. 6. & abiuratio res antiquissima est in Dei ecclesia, de qua fit mentio in prima Nicena Sonodo capit. 8. eiusdẽ abiurationis meminit Cõcilium Ephesinum sub Celestino primo celebrato, & concilium Laodicenum. cap. 7.

Et ex sacris concilijs & multorum sanctorum patrum testimonijs hanc catholicam veritatem probat Grati. in c. Saluberrimum, & in cap. donatum. 1. quęs. 7. vbi nullus hęreticus ab Ecclesiæ vnitate recipiendus est, nisi prius hęresim abiuret, & anathematizet quod labentibus seculis idem semper cũ hæreticis redeuntibus obseruatum est, vt in Concil. Constantiensi. cap. 19.

De qua abiuratione multa, disserunt Zanchin. de hære. capite. 20. nu. 2. vbi Campegius Bernar. Comen. in lucerna in verbo, abiuratio. Albe. de agnoscen. asser. quæst. 30. num. 6. Siman. in insti. Catho. titu. 1. & in enchirid. tit. 53 Ioã. Rojas in sing. fide. 11. & in tracta. de hæreti. 2. parte. asser. 41. numero. 331. Et est de hac abiuratione singularis locus in concilio Tolosano capi. 11. & in concilio Narbonensi. ca. 6. & in conci. Viterrensi. c. 29. Quod verò author hoc loco scribit clericum tradendum esse curiæ seculari, si relabatur in hæresim post abiuratione, intelligendum est quando abiurauit de vehementi, secus dicẽdum est, si de leui tantum, nam quamuis re incidat in hæresim, siue abiuratam, siue aliam, non putatur relapsus nec relapsorum pœnis

Ioan. Bernar. opinio quadã dubia interpretatur.

plectendus est, capi. accusatus. in prin. de hęreti. lib. 6. Siman. d. tit. 1. n. 9. Rosas dict. sing. 1. licet opinionem contrariam tenuerit Ancha. di. c. accusatus not. 6. Matth. de Affli. in const. Regni Siciliç ti. 1. colum. 8. quam egregiè confutauit. F. Peg. ad Direct. inquisi. libr. 2. Scho. 64. dicens eam esse falsam, neque vsu receptam, quia misericordia Sancti officij eam excludit.

F *Hæreticorum bona quib' applicantur.* *Applicantur.* Vide Regiam. l. 2 tit. 26. par. 7. Bal. in. l. si quis presbyter. C. de Episc. & cler. Petrum de Anchar. in ca. cum secundum leges. de hære. lib. 6. Fel. in. cap. vrgentis de hær. Bru. lib. 5. de hær. c. 6. Lud. Car. in pra. cri. in tra. de hęret. fol. 275. num. 13. Bona verò patrimonij clericorum hæreticorum deferuntur Episcopis, qui in vsus pios ea distribuere tenentur, vt asserunt Anc. Ab. An. Mari. Soci. in Fel. in. c. excommunicamus. 1. §. 1. de hære. Ioan. Lup. in rep. rub. de don. inter vir. & vxor. §. 39. Sed quod bona immobilia clerici committentis crimé hæreseos pertineant ad Principem secularem, probat Oldrald. consi. 17. Io. And. in addi. ad Specul. ti. de fœud. §. pen. Petr. de Ancha. in ca. ea quæ. q. 22. de re iudi. lib. 6. Guil. Benedi. in ca. Rainunti. de testa. in parte & vxorem num. 242. Iac. Sept. in catho. insti. ca. 9. nu. 91. Rupella forensi. insti. lib. 3. fol. 307. Bos. titul. de hæreti. num. 33. Quibus suffragatur quod Felin. in ca. irrefragabili. §. ceterû col. 1. de officio ord. scribit. dicés ideo ad Principé Secularem pertinere bona hęreticorum, quia ad eum expectat executio confiscationis pœnæ huius criminis. Quę quidem opinio in Hispania seruatur, vbi bona siue mouilia, siue immouilia, etiam clerici hæreseos damnati, etiam habentis ecclesiasticum beneficium, ad fiscum Regium pertinent, atque ita praxis obtinuit, quæ iuri consona est, cum præter Oldrald. & aliorum sententiam Rex ipse Catholicus curam non vulgarem habet, constituendi summum illud prætorium catholicę fidei propugnaculû, quod in eius curia, & apud ipsum principé totius Hispaniç causas ad debitam tanti criminis punitionem expectantes tractat, cui præest vnus ex Summis Præsulibus qui Regis nó vulgaribus expensis, per totá Hispaniá, non sine Summa Christianæ reipublicę vtilitate, constituit ac mittit eruditissimos, & summæ integritatis viros, hęreticæ prauitatis Inquisitores, ad labem hæreticorum extirpandam. Quo fit, vt mirum non sit, bona omnia hæreticorum ad Regium fiscum deferri, ad tot expésarum subministrationem, itaque cautum est extrauaganti constitutione Bonifacij, vt referunt Bosi. & Simancas in locis iam allegatis.

Fuit quidem, vt hoc obiter recenseam, sanctissimum inquisitionis officium primum in Hispania Beato Dominico cómissum, ab eoque prima exordia sumpsit anno Domini. 1200. qui cum esset illustri (vt fama est) Guzmanorum familia ortus, & sanctitate insignis, & Theologiæ peritia præclarus, & verbi Dei orator celeberrimus, fidei Zelo incensus magna omnium admiratione, aduersus Albigensium & aliorum hæreses munus hoc exercuit. *Sanctæ Inquisitionis officiû quâdo iâ Hispania initium habuit.*

cuit. Postea in Italiam transmigrauit, & cum Beato Francisco non vulgarem familiaritatem habuit, & hi sanctissimi viri duas clarissimas religiones, veluti duo clarissima sidera, constituerunt & officium inquisitionis suis filijs exercendum, reliquerunt, quod in Italia adhuc, vt audio, exercent. Postea verò, vt fidelissimè Historiæ nostræ testantur in Hispania Ferdinandus Aragoniæ & Castellæ Rex huius nominis quintus anno. 1476. munus hoc abstulit à fratribus Dominicanis, & secularibus clericis tradidit. Qua tempestate à Catholico Rege authoritate Apostolica concessum fuit hoc munus Illustrissimo Cardinali Mendocio, qui consilio sapientissimorum, & piorum virorum, leges & ordinationes eius composuit.

In regno tamen Franciæ, vt ad rem redeam, ex consuetudine generali inductum est, vt bona immouilia clerici ad degradationé, vel perpetuos carceres condemnati ad Regem spectãt, vel ad dominum temporale imperium ibi habentem, mouilia verò Episcopo adiudicantur, cuius consuetudinis meminit Masuerius in practi. rub. de pœnis. §. Item condenatio facta ad carceres. Oldrald. consi. 27. colum. 2. Ioã. And. in addi. ad Specul. titu. de fæud. §. pen. versi. Quadragesimo quæritur Aufferi. in addi. ad Capellam Tholosa. quæst. 150. & ita seruatur vsu & stylo curiarum, vt fatetur Petrus Reb. in prœm. cóst. Fran. t. tom. gloss. 5. num. 35. & hęc consuetudo fuit confirmata aresto magni consilij, vt habetur in tra. arestorum in stylo Parlamenti aresto. 50. & de hac consuetudine nouissimè meminit Petrus Gregorius Tholosanus syntag. iur. 3. partit. libr. 31. capit. 31. nu. 7

Domino rei emphiteoticæ. Vide Carr. & doctores quos ipse refert dict. fol. 275. num. 14. C

Hæreticis, receptatoribus, defensoribus, & fautatoribus eorũ Ecclesiastica sacramẽta adhibentes, ac eos Christianæ, sepulturæ tradentes, & eorũ eleemosynas ac oblationes recipientes.

CAPVT. CXV.

1 *Clericus horum criminum reus cui pœna sit obnoxius.*

POena clericorũ in hoc delinquẽtiũ est, vt suo priuẽtur officio, ad quod núquã restituãtur absq; indulto sedis Apostolicæ speciali, vt in ca. excõmunicatus. in §. Credẽtes. versi. Sanè clerici de hæret. Quæ pęna procedit etiam in clericis regularibus, quibus & alia adiungitur, videlicet vt sua sibi priuilegia non obseruentur in illa diœcesi, in qua talia præsumpserint perpetrare, vt ibi. Et notat Hostien. in summa de hęre. in. §.

in.§.Quæ pœna.in fin.versic.Tales etiam. Intellige tamen hoc ꝙ dictis priuilegijs solum delinquẽtes in hoc spoliantur, non verò tota religio secundum Anton. ibi,quem refert,& sequitur Anã. ibi.penul.column. licet alij Doctores aliter hoc intellexerint secundum eum.Item nota quod licet text.in dict.§.Credentes, imponat pœnas de quibus ibi credentibus, receptatoribus, & cæteris si satisfacere contempserint intra annum.Clerici tamen in casu hujus nostri capitu.debet abstinere ab exhibitione sacramentorum, & traditione sepulturæ,& receptione eleemosynarum,postquam tales credentes, receptatores, & cęteri fuerint denuntiati, etiam intra terminum illius anni, qui datur ad alias pœnas incurrẽdas,ita videtur intelligere versicul.Sane clerici, prędictum Hostien.vbi supra,licet text.hoc nõ dicat qui forte ex eo ad hoc motus fuit,quia postquam sunt denuntiati excommunicati propter tale crimen, deneganda sunt ecclesiastica sacramenta,& sepultura.Item aduerte,quòd tales nõ solum non in ecclesia, nec in cœmeterio,nec alibi admodum christianorum sunt tumulandi, sed sunt iactandi in signum damnationis secundum Ana.ibi.penultim.colum.in princip.Ex quo vi detur quòd clerici incurrerent prædictam pœnã, quomodocunque interessent sepulturæ prædictorum, quia text. ibi dicit:nec eos. Christiani, pręsumant tradere sepulturę,pro quo etiam facit quod supra diximus,in verbo,raptorum,&c.prope fin.

ANNOTATIO.

Vide multa lectu non indigna, quæ de ijs receptatoribus & fautoribus hæreticorum congerit Lud. Card. in practic. crimina. tract.de hæreticis. §.vltim.folio.280. Paul. Grill.in tractat. de hæretic. quæstion.9. Gund.à Villadiego eodem tract. quæstion.16.Ber.Com.in lucerna in verbo,Fautor, & in verbo, defensor, locatus in opere iudi.in verbo,Fautores, Zanchin.de Hæreti.capit.5. & duodecim pœnas contra Fautores hæreticorum congessit directorium.2. parte.§. credentes numero.5. Pius Quintus Ponti. Maxi. rescripto quodam incip.si de protegendi,quod continetur imbullario literarum Apostolicarum. folio.117. grauissimas pœnas statuit, contra hæreticorũ defensores, quas ibi vide.

Excommunicationis maioris vinculo innodati per annũ,vel multo tẽpore contumaciter steterunt.

CAPVT. CXVI.

Quod noua editum est.

1 *Excõmunicatio grauissima semper iudicata fuit, cuius veluti imago apud Ethnicos fuit.*

2 *Excõmunicati, quib' bonis careãt.*

3 *Tex. in ca.1.de senten.excomm. li. 6.con-*

6.*contra impium Lutherum interpretatur.*

4 *Annalis perseuerantia in excõmunicatione operatur, vt excõmunicatus, pro confesso, & conuicto, in criminalibus habeatur.*

5 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, non inducit beneficiorum priuationem.*

6 *Defenduntur Regiæ Hispanorũ constitutione .,prima, & secunda, titul.5.libr.8.ordin. noui pœnas aduersus excommunicatos statuentes.*

7 *Iudices Ecclesiastici cõdemnare possunt, pecuniaria multa excõmunicatos laicos, qui pertinaciter in excõmunicatione permanẽt.*

8 *Iudices Ecclesiastici, nullum emolumentum percipere possunt, ex pecuniaria pœna, contra laicos excommunicatos illata, nisi illam, quæ Regijs constitutionibus illis competit.*

9 *Perseuerantia annalis in excommunicatione, ex causa ciuili operatur quòd excõmunicatus pro confesso habeatur.*

10 *Annalis perseuerantia in excõmunicatione, minimè, præcludit viam excommunicatis, quin possint innocentiam suam ostendere.*

11 *Tex. in capit. rursus. 11. quæstio. 3. interpretatur.*

12 *Sacrum Concilium Tridentinũ 25. cap. 3. de reform. & alia iuris communis loca, ei consona interpretantur.*

13 *Perseuerantia in excõmunicatione, vltra annum operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*

14 *Anno lapso excommunicationis quantũ tempus à iudice expe- Dandam sit antequam, ad declarationem, & priuationẽ beneficiorum procedat.*

Xcõmunicatio nõ solum apud Christianę fidei cultores sed apud Ethnicos fuit veluti eius imago, quæ grauissima semper iudicata fuit. Plato enim Philosophus omnium grauissimus ad finem libr. 9. de legib. sic loquitur. *Si quis de vi parentibus allata damnatus fuerit primum quidem ex vrbe egrediatur in exiliũque perpetuũ proficiscatur ac sacris omnibus arceatur. Eũ autem qui non se arcuerit Agro nomi verberibus cædat & omnino, vbi quidem voluerint. Reuersus vero ex exilio morte mulctetur. Si quis vero ex liberis hominibus cum tali viro comederit, vel biberet, vel realia quacunque cum eo communicauerit atque adeò si ei obiam factus eũ sua spõte tetigerit: neque in tẽplum ingrediatur, neque in forum, neque omnino in vrbem priusquã purgetur. Putet. n. se cum homine scelesto cõmunicauisse.* Hactenus Plato. Quæ omnino fere similia sunt nostrę Christianę religionis excommunicationi. 1 *Excõmunicatio grauissima, & perindicata fuit cui veluti imago fuit apud Ethnicos.*

Apud Athenienses etiam antiquitus publicitatæ erant quędã detestationes veluti in eos, qui viam non mõstrassent erranti, vt testatur Tullius lib. 3. offi. in quarum detestationum locum sucessit excõmunicatio, vt scribit Erasmus Chiliadis primæ cẽtu. 2. c. 84. *Apud Athenienses imago quædã fuit nostra excommunicationis. Similiter apud Romanos.*

Romanos etiam his diris exsecrationibus vsos fuisse, vt qui illis esset obnoxius grauissimas pęnas dare, maximisque calamitatibus, & ærumnis affici necesse erat,

erat, vt commemorat Plutarchus in Crasso ibi refert. Acteiũ Trib. Pleb. his diris execrationibus Crassum in Parthos proficiscentẽ confixisse. Ex quo est illud Lucani libro.3. Pharsalci. Crassumque in bella secutos, Sæua Tribunitiæ vouerunt prçlia dire.

De his etiam execrationibus meminit Tullius libro.1. de Diuinatione. *M. Crasso quid acciderit, videmus dirarum obnuntiatione neglecta.* Et de huiusmodi diris mentio fit à Plinio. lib.28. capite.2. & à Liuio. lib.6. tertiæ Decadis qui sic loquitur. *Qui victus acie excessisset, eum ne quis vrbe tecto mensa lare reciperet, diram & execrationẽ in populares, obtestationemque quã sanctissimam potuerunt aduersus hospites composuerunt.* Hactenus ille, Cęsar etiam commentarijs belli Gallici mores Druidum referens his verbis descripsit. *Si quis aut publicus, aut priuatus eorũ decreto non steterit, sacrificijs interdicunt: hæc pœna apud eos grauissima. Quibus ita est interdictum ij numero impiorum ac sceleratorum habentur, ab ijs omnes decedunt aditũ eorum sermonẽq; defugiunt, ne quid contagione incommodi accipiant, neque honos vllus communicatur.*

Excommunicati quibus bonis & emolumẽtis careant. Hactenus Cæsar, in quibus vide nostrę excommunicationis imaginem. Nam excommunicati primum sacrificijs interdicuntur capitulo, si quis Episcopus capi. placuit. & alijs multis. 11. quæst. 3. Deinde excommunicati prohibẽtur sermone, mensa, & consuetudine, aut alio quouis modo capit. sicut. capit. excommunicato capite. qui communicauerit. 11. quæstion.3. Excommunicati etiam proprio & peculiari vocabulo impij appellantur capit. cæterum. 24. quęstion.3. Excommunicatis etiam petentibus ius denegatur. capite. intelligimus. de iudi. capite. exceptionem. de excepti. capit.1. eo titul. in.6. capit.1. de rescrip. eo. libro. Nec ad honores, dignitates vel beneficia admittũtur, capitulo postulastis capit. sequenti de cleri. excommunic. capitulo. cum bonæ. de ætate & quali. capit. cum dilectus. de consuetudin. capit. ad probandum de sẽten. & rei iudi. Quod etiam indignitatibus secularibus locum obtinet capite. per venerabilem. versi. *Sed nunquid enim*, ibi, *Sacrilegiũ quencumque, vel excommunicatum.* Et rursus versi. *Sunt enim notoria:* Vbi etiam not. Abb. Cardi. in capitu. perpendimus nu.40. de sent. excommuni. Deci. in capitu. dilecti. colu.1. de excep. tradit. Andr. Tiraquel. libr.1. de retracta. §. 1. glos.9. num.171. Sunt quidem excommunicati infames. Vt dicit glos. in capit.1. versi. nisi iuxta in verbo infanti. quo tempore miles, & in capi.1. §. vlti. in glos. vltima. ad finem tit. per quos fiat inuesti. & est text. optimus in capi. infames. 6. quęstio.1. quem dicit esse sing. Rom. sing.678. & quomodo hoc intelligendum sit, vide Innocen. & doctores in capit. testimonium. de testib. Roman. singu.685. Et excommunicati Sathanæ malignisque eius Angelis tradũtur cap. omnis Christianus. 11. quæstio.3. Et tanquam membra putrida à Catholica Ecclesia abijciuntur. capit. nihil. ead. causa & quæstion. Et multa in execrationem excommunicationis vide per Paul. Diaconum. libr.23. rerum Romanarum Theophylact.

tact.1.ad Timot.capit.1.Lindanũ lib.4.Panopoliæ Euangelicæ ca. 58. Confessi. Poloni. de fide & Symbolo.c.31.Sot.lib. 4. senten. distin.22.Iacob. Septim. in cath. instit.tit.27.D. Episcop. Couarr. in capit.Alma.mater.1.parte. relo cti.in inni. Tiraquel.vbi iam alle gaui.

3 Est igitur excõmunicatio horribilis & pertimescenda pœna, sed impius & nefandus Lutherus omnia tentans euertere ex capite.1.de senten.excommuni. libr. 6. quo cautum est medicinalẽ esse excommunicationem , argumentatur & inter impia sua deliraméta,hoc quoque tradidit excommunicationem non priuare bonis spiritualibus, nec communionibus,neque suffragijs Ecclesiæ,cũ alioquin si priuaret,mortalis esset non medicinalis, ideò plus diligendam esse(inquit) quã timendam. Nefanda quidem blasphemia contra Diuum Paulum Apostolum , sacraque concilia, & contra catholicæ Ecclesiæ traditionem. Et vt hanc argumentationem longè repellamus animaduertere oportet, quod excõmunicatio medicinalis ex fine esse dicitur,quia eius finis est mederi peccatori morbo peccati laboranti. Ideò nempe excommunicatio contra eum profertur vt resipiscat,pœniteat, & Ecclesiæ satisfaciat,neque quod spirituali bus bonis priuet lethalis est iudicanda . Nam corporales medicinæ, tametsi corpus multi alioquin malis afficiant, mederi tamen dicuntur, est igitur medicinalis excommunicatio,si ea innodatus, minimè contempserit,sed probe attendens quod mali egerit pœniteat.Istum esse excommunicationis finem constat ex Diuo Paulo.1.ad Thimoth.1. *Tradidi* (inquit)*eos Sathanæ,vt discãt non blasphemare.*Et ex eodem Paulo.1.ad Corint.capit.5.*Iudicaui eũ tradere Sathanæ in interitum carnis,vt spiritus eius saluus fiat in die Domini.*Sic interpretatur Origi. lib.iudiciũ. *De Ecclesia* (inquit) *per sacerdotem pellitur, vt notatus ab omnibus erubescat, & conuerso eueniat ei,illud quod sequitur,vt spiritus saluus fiat in die Domini.*Imo etiam si cor illius induratum sit, contra quem prolata fuit excommunicatio , ita quòd ei fuerit lethalis nihilominus tamen dicitur medicinalis reliquis Ecclesiæ membris, & per eam consulitur incolumitati totius reliquæ communionis.Nam vnũ peccus morbidum omne peccus inficit , ideò separandum est , ne reliquas oues contactu suo inficiat.Nam vt elegãtissimè scribit Diuus Hierony. apud Gracia.in c.resecãdę.24.q. 3. *Resecandæ sunt putridæ carnes, & scabiosa, ouis á caulis repellenda ne tota domus massa, corpus & pecora ardeant, corrumpantur, putrescant, intereant.* Plato enim diuinus lib.9. de legibus ait. *Quos insanabiles legislator esse senserit, vltimo supplicio hos afficiet, non ignorans,satius furcis, qui insanabiles sunt, mori, quàm viuere, ac si vita priuantur dupliciter prodesse cæteris.Nã horum exẽplo á peccato cæteri deterrentur,& improbis hominibus ciuitas ipsa mundatur.* Et parens eloquentiæ Cicero in Philippica octaua præclarè (inquit.) *In corpore si quidem eiusmodi est quod reliquo corpori noceat , vri ac secari patimur , vt membrorum aliquod*

Tex.1no.1. de sen.excõm.li.6. cõ. Nefandũ Lutherum interpretatur.

aliquod, potius quam totum corpus intereat. Sic in reipublicæ corpore, vt totã saluũ sit, quicquid est pestiferũ amputatur. Vt benè ille cecinit. *Prius tentanda, sed immedicabile vulnus. Ense recidendum est, ne pars syncera trahatur.* Et secundũ istum germanum intellectũ post alios interpretatur textum illum D. Couarru. in dict. capit. Alma mater. 1. par. in inni. num. 9. Vnde igitur perfide & insane Luthere, colligis excommunicationẽ ipsam diligendam esse, & non timendam, non aliter quidem diligenda est, quam à sanis pharmaca, vel ab innocentibus iniquorum hominum pœnæ. Pœna sanè quæ facinorosis hominibus imponitur, medicina est improbitatis, vt elegantissimè docet Plato. lib. 9. de legib. scribens nullũ supplicium lege factum ad malũ tendit, sed duorum alterum ferè semper solet efficere, nam aut melior aut certè minus prauus, qui pœnas dederit fieri solet. Vide etiam circa hoc argumentum Diuum Chrysostomum ad populum Antiochenum. Homelia. 6.

Non est igitur, vt ex superioribus apparet, excommunicatio pœna eradicans, sed pœna disciplinę, nec est pœna vltima delictorum, sed vexatio quędã, dans probum intellectum, quæ in eum scopum dirigitur vt excõmunicatus corrigatur, salutemque spiritualem modis omnibus quærat vt sic satisfaciat ecclesiasticę disciplinæ, quòd si excommunicatus ea induretur, alia maiora pharmaca adhibenda sunt capit. 1. de sentent. excomm. lib. 6. capi. excommunicamus. §. qui autem & §. quia vero de hæreti. capit. notandum. 24. quęstion. 3. l. placet. & ibi gloss. Bald. & doctores. C. de sacrosancti. Ecclesi.

Ideò egregia est doctorum nostrorum disputatio, quæ huius capitis argumento conuenit, qua pœna plectendus est, qui per annum, vel vltra, excommunicatione innodatus perseuerat. Et quia multis difficultatibus est inuoluta, propositis his assertionibus, pro nostra tenuitate elucidabimus.

4 Prima assertio, Annalis perseuerantia in excommunicatione in criminalibus causis, solum operatur, vt excommunicatus habeatur pro confesso, & conuicto, de crimine cuius causa fuit excommunicatus, atque ita pœnam nõ auget, scribit Abb. in capi. 1. de iudi. num. 25. quam opinionẽ communem esse testantur Ripa. ibi. num. 77. Alciat. nu. 54. D. Episcopus Couarru. in dict. capit. Alma mater. 1. parte. relect. §. 7. num. 10. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. q. lib. 2. centu. 5. casu. 416. numer. 11. eamque sequitur Aufferi ad Capell. Tholosa. quæstio. 366. Ioan. Lup. in cap. per vestras. de dona. inter vir. & vxor. §. 18. numer. 24 Paul. Gril. in tractat. de hæretic. quæstio. 8. ad finem, quæ manifestè probatur in capit. rursus. & in cap. quicunque. 11. quæst. 3. & iuri consona est, nam quamuis sola contumacia ad condemnationẽ non sufficiat, vt in cap. nullus. de præsump. tamen quia cum talicõtumacia concurrit dicta perseuerantia in excommunicatione sufficit, quia vehemẽs inducitur prę sumptio, quæ ad condemnationem sufficit capit. afferte de præsumpt. & ita tenendum est quidquid

Annalis perseuerãtiam excõmunicatione operatur vt excõmunicatus pro cõfesso & cõuicto in criminalibus causis habeatur.

quid contra communem reclamet Decius in dict.cap.1.2.lectura.numer.19.& Ioan. de Selua de benefi.part.q.4.nu.53.

Ex qua assertione duo à nobis sunt annotanda. Primo pertinacem per annum in excommunicatione, priuatum esse ipso iure vel priuandum beneficio ecclesiastico,si crimen ab ipso cómissum ea priuatione dignum fuit quod doctores supra allegati cómuni consensu profitentur. Secundo non esse dictum cótumacem excómunicatum priuatú, vel priuandum ecclesiasticis beficijs, si crimen de quo accusatus fuit non est ea pęna dignum quod similiter doctores pręcitati fatentur.

5 *Annalis perseuerātia in excommunicatione,nō inducit beneficiorum priuationē*

Secúda assertio annalis excómunicatio,licet non inducat beneficiorum priuationem, si alias pro illo crimine ea priuationis pœna iure statuta nó est, poterit tamen talis excommunicatus, etiam intra annú arbitraria pœna puniri.ita scribút Ioan.And. & Feli.in ca.postulasti de homi. D. Couarr.dict.§.7. & quanuis, de ea dubitet Iacob.Menoch.dicto casu.416.dicit taméibi,quod si iudex esset Ioann. And.& aliorú opinioné sequeretur ad coercendam pertinaciam, & audaciā eorum,qui táto tépore, excommunicatione inodati fuerunt.

6 *Defenduntur Regia Hispanorū constitutiones prima & secunda tit.5.li.8. noui ordi.*

Hinc sequitur iustissimas esse Regias nostras constitutiones, quibus decretum est, laicos qui per mensem excommunicatione permanserint à seculari iudice esse mulctandos, quod si per sex menses contumaces fuerint grauiori pœna plectantur, quod si per annú insorduerint longe acrius puniantur.l.1.& 2.tit.5.li. ordina. noui. Sic etenim stat in Neapolitano Regno Synodalis constitutio in ordine.51.quę incipit.Item quod non nulli, qua sancitum est, quod manentes in excommunicatione permensem soluere tenentur vnum auri Alorenum de qua meminit Petrus Folleri.in pract.crimin.cano.in verbo,non comparentes. n. 61.

Nec quidem hoc exemplo caret, nam in Concilio Triburiési antiquitus pratres decreuerunt. *Vt qui post excommunicationē nō fuerint ad pœnitentiam inclinati, per secularem Principem puniātur, vt quos Dei timor non corrigit saltim pœna temporalis corripiat.* ita Concili.Tribure.cap.3.

Possunt etiam ecclesiastici iudices(imo maiorem ad hoc iurisdictionem,& potestatem habét) punire laicos pecuniaria mulcta, qui per tempus illud Regijs legibus expressum excómunicatione fuerút innodati.quod sic clari,& explorati iuris est, vt nulla indigeat probatione,& ita foré- si vsu receptum est. Sicque absolutionis tempore, post Ecclesiæ satisfactionem solet pecuniaria pœna imponi,quæ iuste exigi potest,& in pios vsus conuerti, vt præcedentibus annis cætus Cardinalium Paulo Tertio Pontifici maximo respondit,vt testatur D.Episcopus Simāchas,in catho. insti.tit.27.num.5. 7

Ecclesiastici iudices condemnare possunt pecuniariā mulcta laicos,qui in duratis animis, in excommunicatione permanēt.

Est tñ consideratione dignissimú ꝙ si excómunicatus satisfecerit alteri cuius causa fuit excómunicatus absoluēdus est pœna non solutaq; ab eo postea exigi potest præstita absolutione D. Cou.in 4.decre.2.p.c.6.§.8.n.17.

8 Non tamen licet ecclesiasticis iudicibus, ex proprijs sententijs contra excommunicatos contumaces latas cõmodum aliquod extraordinarium reportare, sed pecuniariam condemnationem in vsus pios Ecclesię, vel pauperum conuertere, licet aliquando contrarium iniustissime vidi iudicari, sed iam placata fuit illa tẽpestas, apud nos vero cum dicta Regia constitutione prima tertia pars pecuniarię condemnationis, quæ contra excommunicatos contumaces profertur, ad Prȩlatos se alios ecclesiasticos iudices, qui excommunicationem protulerunt pertineat, iuste ab eis exigi potest, sicuti alię pœnæ quæ legibus, vel statutis eis tribuuntur ita scribit D. Prȩsul. Calagurritanus infra. capit. 140. & ibi dixi.

Iudices Ecclesiastici nullum emolumentum percipere posũt, ex pœna cõtra excommunicatos imposita, nisi illud quod Regijs legibus eis competit:

In hoc autem amplissimo Archiepiscopatu Toletano qua pęna puniendus sit clericus, vel laicus in tribunalibus ecclesiasticis qui in excõmunicatione per annum steterit, vide in Synodalibus consti. cap. 2. rub. de senten. excommu. lib. 5.

9 Tertia assertio, perseuerantia in excommunicatione, per annum, etiam in causa ciuili efficit, vt excõmunicatus habeatur pro confesso, hanc conclusionem sic constitutam tradit D. Episcopus Couarru. in dict. capite. Alma mater. d. §. 7. licet ad eius probationem nulla autoritate, sed sua (quę maxima est) innitatur, qui nimo aliquos pro ea allegat, qui vel non dicunt, vel contrarium scribunt, vt est Ripa quem statim allegabo. Verissima tamen est hęc sententia, quam ea neruosa ratione corroboro, nam si dicta perseuerantia excommunicatione, dictum effectũ in causa criminali operatur, in quo clariores probationes desiderãtur, vt in l. fi. C. de proba. multo fortius operari eum debet, in causa ciuili. vnde labitur Ripa. in d. c. 1. de iud. n. 77. qui hanc opinionẽ in causa ciuili improbauit.

Perseuerantis annalis in excommunicatione operetur, vt excommunicatus, ex causa ciuilis, pro confessio habeatur

Quarta conclusio, annalis perseuerantia in excommunicatione, minime excõmunicato viã recludit, quin possit innocentiã suam ostendere, ita ęgregie tenet Anto. de Butrio in dict. c. 1. de iudi. vbi Ripa. n. 77. gl. not. in dict. c. rursus. 11. q. 3. sentit. Innocen. in di. c. cum bonę. nu. 2. vers. *Post talem*, de ætate, & qualitate Prę- dicta quidem perseuerantia, solũ prodest accusatori fisco, vel actori, vt ab honore probandi accusationem, vel propositam actionẽ releuetur, cuius probationis loco lex, hanc contumaciã induratam excommunicatione, subrogauit. vnde poterit reus quæ ad suã innocentiam concernunt modis omnib' probare. l. 2. C. de requi. reis quod multis comprobat Ioan. à Neuiza. consi. 60. n. 2. 3. & 4. Et innocentiæ probatio nunquam exclusa censetur, etiã si iam lata fuerit sentẽtia, vt optime probat Dec. in cap. ex parte. in 2. nu. 7. de offi. delega. 10

Perseuerantia annalis in excommunicatione, minime excommunicato viã precludit, vt suã innocentiam possit ostendere.

Nec huic assertioni reffragatur tex. in dict. capite. rursus. qui probare videtur hunc perseuerantem in excommunicatione, nullatenus audiendum esse, quẽ ad hoc perpendit Barba. in dict. cap. 1. nume. 134. qui text. ille loquitur quãdo excommunicatus non solum neglexit suam probare inno- 11

Tex. in c. rursus. 11. q. 3. interpretatur.

re innocentiam,& priuatiue, & impropriè contempsit, sed posi tiue,& propriè, vt quia pluries monitus renuit verbis vel facto suam innocentiam purgare,ideo mirum non est quod lex pœnitus eum excludat,ita text.illum interpretatur Iacob.Menoch.de arbi.iudi.quæst.lib.2.centu.5.casu.416.quem vide.

12 *Egregie interpretatur Conci. Trid. Sess. 25.c.3. de ref.*

Quinta assertio, perseuerantia annalis in excõmunicatione reddit excommunicatum de hęresis crimine suspectum Concil.Tridenti.Sess.25.c.3.de reform. Præsumitur quidem is, perperam de potestate clauium Ecclesiæ senti re inquit sacrosanctum Concilium. *Excõmunicatus vero quidem si post legitimas monitiones nõ resi puerit, non solum ad sacramenta, & communionem fideliũ, ac familiaritatem non recipiatur. Sed si indurato animo,censuris annexus,in illis per annum insorduerit, etiam contra eum,tanquam de hæresi suspectum procedi possit.* Hactenus Concilium circa quod,aliqua lectu non indigna notanda cẽseo.

Primo,quod non solũ eius sanctio procedit, quãdo excommunicatio lata fuit ob causam criminalem,verum etiam ciuilẽ,nã pertinatia hæc vniformis est,nã semper & in omni casu, perseuerando dicitur contemnere, imo maior videtur cõtẽptus excommunicationis ex causa ciuili, quã criminali, quæ pro leuiori causa lata fuit,& quæ minus eũ retardare deberet,quin adiudicẽ iret,quam pro criminali quæ ob pœnam corporalẽ forte imponẽdam,magis excommunicatus timeret. Quod ex verbis concilij clare perpẽditur,ibi. *Quęcunq;,* quæ verba comprehendunt excommunicatũ,tam ex causa criminali,quam ciuili, cũ paulo ante concilium decreuerit, ob vtrãque posse excommunicari.

Secundo,quod quatenus concilium ait: *Per annum insorduerit.* Intelligendum esse de anno perfecto.l.vrbana familia.§. per noctare.ff.de verbor.signi. not. Francus in cap.cum contumacia.de hęreti.lib.6.not.2.

Tertio,quod licet excõmunicatus, qui per annum integrum indurato animo,stetit in excommunicatione,de hæresi suspectus sit non tamen tanquam hæreticus est condemnãdus. glos.sing. in cap.contingit.de dolo,& cõtumacia est quidem suspitio hęc leuis,vt scribit autor directorij Inquisitorum.2.p.q.47.sequitur insignis Couarr.in d.c.Alma mater.§.7.Iacob. Septim. in catho. insti.tit.27.num.4.

Quarto,quod licet dicta suspicio leuis sit,sufficiens tamen est ad purgationem indicendã, quã si excommunicatus subiure noluerit,sed excõmunicatione permanserit,tunc veluti hæreticus pertinax est condẽnandus.c. excõmunicamus.§.qui autẽ.de hęreti.c.cum contumacia.eo.ti.in 6.tradit Inno.& cæteri in capit. vltim. de pœnis Hostien. Henr. Cardi.& Felin.in dict.§. qui autem.Hostien.in summ.tit.de hære.colum.3.Calderi.consi.5.titu. de hęreti.Fran.in dict.c.cum cõtumacia.Ripa.in dict.c.1.de iud. num.77.Gonsa. à Villadiego de hæreti.quæst.9. Capell. Tolosa. vbi Auff. decisio.361. Alberti. in rub.de hęreti. lib.6. quæst.13. num.34.Brunus.lib.1.de hæreti.

capit.4. Ioann. Lup. in c. per vestras. de dona. inter vir. & vxor. §.18. num.24. Carreri. in practi. crimi. in tract. de hære. num.21.

Quinto, quod si causa excommunicationis, ex eo emanauit quod de hęresi suspectus quis sit, ad hæretici prauitatis Inquisitoribus vocatus, subterfugiens iudicium, comparere noluit, & ob contumaciã, excommunicatione fuit innodatus, in qua integro anno pérmansit, hoc sane casu, vt hęreticus est puniẽdus tex. ęgregius in d.c. cum cõtumacia de hære. lib.6. & ad idem in simili est text. in cap. excommunicamus. §. qui autem de hæret. & in auth. Gazaros. C. eo. tit. l.32. tit. 9. part.1. tradũt vltra ordinarios interpretes direct. Inquisitorum 2. par. quæst.47. Capell. Tolosa. vbi Auffe. quæst.365. Ad hoc tamen quod dicta pœna imponenda sit requiritur, quod is sit verus contumax, quod si fictus contumax fuerit, dicta decisio locum non habet, vt optime resoluit Gundi. à Villadiego de hæretic. quæst.12. Couarr. dict. §.7.

Imo, & quod existimo perpetua memoria dignum, quod si anno lapso, ante cõdemnationem qui contumax fuit, compareat in iudicio suamq; innocentiam voluerit ostendere, audiẽdus est, ad effugiendam bonorum confiscationem, ita tenet Andr. de Iser. in dict. auth. Gazaros. numero.31. Quod si iam cõdemnatus & captus fuerit, & tanquam vere pœnitens voluerit se Ecclesię reconciliari audiendus est, & si ostendat legitime impeditũ fuisse, ita vt cõtumax nõ fuerit, omnem pœnam effugiet, quod si de legitimo impedimento non docuerit, sed solum innocentiã obiecti criminis docuerit, sententia reuocabitur, quo ad corporalem condemnationem, & infamię notam, non vero quoad bonorum confiscationẽ. l.2. & pen. C. de requi. re. Quod facilius admitti debet, quando contumax ipse sponte se carceri exhibuit, vt sanctæ Inquisitionis decreto diffinitum esse testatur D. Episcopus Iaco. Septiman. in catho. insti. capit.2. numer.20.

Sexto erit etiam memoriæ cõmendandum, quod cum annalis perseuerantia in excommunicatione, solum suspitionem hæresis inducat, & ideo nõ erit locus bonorum confiscationi, nisi postea vere hæreticus excommunicatus apparuerit, quia quando bona hæreticorum publicantur locum id obtinet, in vero hæretico non vero in suspecto. ca. accusatus. §. porro. de hæreti. tradit vltra interpretes ordinarios Zãchinus in tract. de hæreti. capit. 25. de confis. bono. Balne. reg. in iudi. Inquisit. in verb. *Bona hæreticorum*. Iacob. Menoch. cõs.159. num.16. volum.2.

13 *Perseuerãtia excommunicationis, vltra annum operatur, vt excommunicatus ecclesiasticis beneficijs priuandus sit.*

Sexta & vltima assertio, perseuerãtia in excõmunicatione, vltra annũ operatur, vt excõmunicatus priuandus sit beneficijs, & dignitatibus ita tenet Abb. in dicto. ca.1. de iudi. n.25. vbi Andr. Alciat. nu.78. quæ manifeste probatur in cap. cum bonæ; de ætate, & qualit. circa cuius interpretationem labitur doctissimus Ripa. in dict. capit.1. num. 78. scribens quod tex. ille loquitur quãdo Pontifex Maximus de plenitudine procedit, prout in casu il-

su illius tex. Nam nunquam prę sumendum est sic Principem velle procedere. Imo nomẽ hoc absolute potestatis, cum iuri contrarium sit merito à iure consultis omnino oblegandũ esse, multis rationibus, & clarissimorum virorum testimonijs probaui in meis annot. ad istum dominum Episcopum in regulis, & fallen. reg.219. versic. Quarto amplia. Nec reffragatur cõsideratio Decij in dict. cap.1.n.19.in 2.lecti. à communi recedens asseuerans, text. illum requirere perseuerantiam, & contumaciam triennalem, nam vt recte respondit Alcia. dict. c.1.n.37. is text. in dict. cap. cum bonæ. non inducit dispositionem super triennio, sed super temporis diuturnitate, vltra annum. Vnde videmus quod ante biẽnium sufficceret vt in c. vltim. de pœnis qui tex. & si loquatur de laico attamen idem in clerico iudicandum est cum vel nulla sit differentia vel si aliqua est, fortius clericus ligatur cum is magis parere teneatur, vt scribit Cardin. à Turrecrem. in cap. missas totas. nu. 2. de consecra. distin.1. Mart. Nauarr. in cap.1.§. ingratus n.4. de pœni. dist.5.

Quæ quidem assertio locum obtinet, etiamsi excommunicatio lata fuit ob causam ciuilem, nam vt supra scripsi pertinacia hæc vniformis est, nec quo ad hoc institutum attendi debet an procedat, ex causa criminali, vel ciuili: solum perpendi debet crimen illud, ab illa contumacia, & perseuerantia proueniens. Hinc constat longe errasse Abb. in d. c.1.n.27. Ripam num.77. Roma. sing.303. Ang. de Clauasi in summa in verbo. Excommunicatio vltim. nu.17. asseuerantes: excõmunicatum ex causa ciuili, & in ea perseuerantes etiam per mille annos, non posse suis beneficijs priuari, quos omnes iuste reprobat Iacob. Menoc. de arbi. iudi. quæst. lib.2. centu.5. casu.416. num.55.

Dubitari tamen solet per quod temporis spatium iudex expectare debeat excommunicatũ lapso anno antequam ad declarationem, vel priuationem beneficiorum procedat circa quam cõtrouersiam Abb. in d.c.1.n.25. de iudi. versic. fateor. sentire videtur per triennium expectãdum esse vt in c. cum bonæ, de ætate, & qualitate, sed Abb. non loquitur taxatiue prout nec taxatiue ibi loquitur Andre. Alciatus nu.37. Quo circa totum hoc iudicis arbitrio relinquendum esse censeo, sequor in hoc doctissimum Iac. Menoch. de arbi. iudi. q. li.2. centu.5. casu.416. num.66. 14

Anno lapso excommunicationis, quantum tẽpus à iudice expectãdum sit antequam ad priuationẽ beneficiorum procedat.

Prudens quidem ecclesiasticus iudex, elapso aliquo tẽpore post annum, excommunicatum citari præcipiet, vt coram eo cõpareat, ad allegandum quas defensiones habet, vt hæreticus declarari non debeat, cum tandiu excommunicatione fuerit ligatus, quod si nullum alleget impedimentũ, nec iustã causam, quę ei suffragari possit, hæreticus declarabitur, & priuatũ esse beneficijs & ecclesiasticis dignitatibus hãc prax. docet Gũdi à Villadiego in tract. de hęreti. q.12. in fine Ioann. Annani. in capite excõmunicamus. § qui autem. in fine de heret. Auferi ad Capell. Thol. quæst.366. ad finem.

Falsarij.

CAPVT. CXVII.

1 *Clerici falsarij literarum apostolicarum qualiter puniantur.*
2 *Vitians siue falsans literas delegati apostolici, vel aliorum inferiorum iudicum, qua pœna corripiatur.*
3 *Literarum autem regiarum falsarij cui pœnæ sint ooncxij.*
4 *Clericus, qui falsis literis apostolicis vtitur, officijs, & beneficijs priuatur.*
5 *Apponens manum in Apostolicis literis, etiam literam vnicam corrigendo, vel punctũ, exceptis officialibus quibus commissum est, eo ipso excommunicationis sententiam incurrit à qua Papa tantum absoluit.*

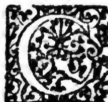

1 Lerici qui falsarij literarũ Apostolicarũ fuerint deprehẽsi, & per se falsitatis vitiũ exercuerint, omnibus ecclesiasticis officijs & beneficijs priuati, & per ecclesiasticũ iudicẽ degradati seculari potestati traduntur
2 puniendi, secundũ legitimas cõstitutiones, per quas laici de falsitate conuicti puniuntur, vt in cap. Ad falsariorũ de crim. falcid. & pœna laicorũ videtur esse deportatio, & omniũ bonorũ publicatio in libero homine, vt per gloss. ibi allegando text. in l. 1. §. final ad l. Corneliam, de falsis licet in l. Vbi falsi. C. eod. dicat quod crimen. falsi. debet puniri capitali supplicio, si id exigat magnitudo cõmissi, & licet iure communi in hoc casu nõ videatur apposita pęna mortis expressè: in his tamen regnis dispositũ est quod falsans epistolam, priuilegium, vel bullã Papæ, vel qui facit, vt alius id efficiat, debet mori, vt in l. 6. tit. 7. part. 7. Vnde non est dubiũ tunc quod hodie iudex secularis damnabit tũc talem clericum ad pœnam mortis. Et vide Concilium Constantiense in 13. Sessione in cap. 3. vbi statutum est quod omnes quidolum, & fraudem se falsitatem aliquã circa literas bullandas dict. Synodi committerent, & illi etiam qui in hoc consentirẽt, aut alia fieri procurarent, vel literis falsis scienter vterentur, incurrerent censuras illas ecclesiasticas, & pœnas quas falsificatores literarum Apostolicarum, & qui illis literis scienter vtuntur, nec non participes incurrunt iuxta canonicas sanctiones: & licet prouisio illius concilij circa literas eius solum modo, & nõ infuturum videatur disponere, argumento tamen illius videtur idem esse iudicandum, si pro tẽpore casus similis occurreret, cũ videatur esse eadem ratio, literarum vero Cancellariæ vel pœnitẽtiarij Papę falsarij qualiter puniantur, vide Host. Ioan. Andr. Butrij, & alios in cap. ex literis. de fid. instrumen. Vitians autem 2
siue falsans literas Iudicis delegati apostolici nõ debet ità acriter puniri. Pano. in capit. Olim. in 2. not. ex text. ibi, de rescrip. Et vide Feli. in cap. 2. de rescrip. col. 9. vbi se remittit ad plene dicta per Maria. in d. c. Ad falsariorum. Falsantes autem literas inferiorũ Iudicũ, si criminaliter accusantur, depositionis ab ordine, & priuationis omniũ beneficiorum,

ciorum, detrusionisq; in monasterium pœnas sustinere debent. notat idē Panor. vbi supra allegans text. in capit. Si episcopus. 50. dist. qui text. statuit contra presbyterū, aut diaconum qui chartam falsauerit, quod depositus ab officij honore in monasteriū detrudatur, & eundē text. & si corrupte alleget) sic intelligit Hostiē. in summa de crimi. fal. §. fin. in falsario literarum episco. Falsarius autem per modum Inquisitionis conuictus, tam in literis episcopi, quā capituli ab officio & beneficio suspendendus est, siue suspendendus nunciādus secundū Hostien. vbi supra, donec indulgentiā Apostolicæ sedis mereatur obtinere, pro quo allegat tex. in ca. Tam literis. de testi.
3 Literarum autē Regiarum falsarij degradantur, & illis aliquis character imponitur, & in exilium mittuntur extra prouinciā, vt in c. Ad audiētiā de crim. fal. Idem transcriptum fuit in l. antepe tit. 6. part. 1. quæ declarat quod exiliū debet esse extra regnū vel dominiū Regis, in cuius literis deliquit, quod extendit procedere in falsario cuiuslibet Principis secularis. Hostien. in summa de cri. falsi. §. fin. versic. Si quis autē motus ea solum ratione, quia de similibus idē est iudiciū, per iura vulgaria quæ ipse refert.
4 Qui vero Apostolicis literis falsis vtitur, officijs, & beneficijs priuatur, vt in d. c. Ad falsariorū. Vnū tñ nota, ꝙ si tales velint se purgare allegātes ignorātiā, audiēdi sunt, si se purgāt, & deceptorē exhibeāt, ita tenet Archi. in c. In memoriam. 19. dist. quod ibi sequitur Card. de Turrecremata in. §. Ad quartum. qui respondet ad dictum capit. Ad falsariorum, dum dicit non excusare ignorātiam: quod intelligitur de ignorantia supina, vel quando non vult exhibere deceptorem. Et vide Hostien. in summa, in titu. de crimine falsi. §. Potro versi. Sed hodie, vbi dicit quod hodie præceptum est quod in literis domini Papæ, nec in magno, nec in modico audeat quis manū aponere, etiam literam vnicam vel punctum vnicum corrigēdo exceptis officialibus, quibus hoc est cōmissum. alioquin manū oponens ex canone lato incuria, ipso facto sententiam excōmunicationis incurrit, quæ nō potest per aliquem extra sedē Apostolicam relaxari. Cuius verba ad literā refert, & sequitur Floren. in 3. part. titul. 24. capite. 16. & sequitur etiam Felin. in ca. 2. §. Stylus. de rescrip. qui etiam dicit ꝙ tales falsarij excommunicantur in processum annali per Papam in die Iouis sancti, & allegat cōstit. Martini. 5. quam ad literam Florenti. scribit in dict. 3. parte. tit. 24. capit. 72. vbi aperte patet quod excommunicātur omnes falsantes literas Apostolicas, bullas & supplicationes Summi Pontificis, seu Vicecācelarij, seu gerentis officium, vel vices Cancellarij. Et nota quod Floren. in d. c. 16. referē. Richar. dicit quod qui ludo & non intentione vtēdi literis Papæ, quarum efficacia iam expirauit, aliquam litera in eis formatam reformaret, vel pūctū faceret, vel aliquid in ea immutaret, non esse excommunicatus ipso iure. Contra quod tamen arguit ipse, vt videre poteris, 5

ris, licet Felin. simpliciter secutus fuerit vbi supra hanc declarationem Richard. & Floren. qué ibi corrupte allegat in vtroque loco per eum citato.

A Clericus qui falsũ literis Apostolicis commisit seculari curiæ tradendus est.

TRaduntur puniendi. Vide Regiam l.60.tit.6.part.1.&ibi insignem Gregor. Lup. & eundem in l.6.tit.7.par.7.inglo. *De Papa, o de Rey.* Matth. de Afflict.decisio.22.num.2.Quãquidem pœnã, præteritis diebus receptam vidimus in Regali curia contra quosdam clericos qui literas quosdam falsas confecerãt fingentes esse Summi Pontificis, quarum literarum ratione, multi in gradibus prohibitis constituti, matrimoniũ contraxerunt. Et huius criminis ratione, post realem degradationem, seculari curiæ traditi fuerunt, & publice suspensi. Vnde apud Hispanos inuiolabiliter obseruari debet decisio.text. in c.ad falsariorũ de crimine falsis quanuis regulariter nõ seruari affirmat Ioann.de Annan.in rub.de falsis circa finé quem refert Iulius Clar. in practi.cri.§.fin.quæst.36.versi.videmus.

Decisio tex.in ca. ad falsariorum de Crim. fal. apud Hispanos seruatur.

Et nota, quod huius criminis rei excommunicantur in cœna Domini, in quinto casu his verbis. *Excommunicamus omnes falsarios bullarum, seu literarũ Apostolicarũ, & supplicationum, gratiam, vel iustitiã concernentiũ, per Romanum Pontificẽ, vel S. R. E. Vicecancellariũ, seu gerentes vices eorum, aut demandato eiusdẽ Romani Pontificis, seu Vicecancellarij, aut gerentiũ vices prædictorũ, signantes supplicationes easdẽ. Extẽdentes constitutionẽ felicis recordationis Innoc. Papæ Tertij, quæ incipit ad falsariorũ, cũ omnibus pœnis in ea cõtẽtis, ad falsificãtes, seu mutãtes supplicationes, per nos seu demãdato nostro signatas, & datas sine nostra, aut Datarij nostri licentia.* Illud autem notandũ censeo non esse locum dictæ pœnę, si literæ Episcoporum, vel Nuntij falsificantur, vel etiam literæ Pœnitentiariæ, quia hæc non sunt literę Papæ, sed eius commissarij cõstituti viuæ vocis oraculo, ita ægregie scribit Martin. Nauarr. in manu.confessi.c.27.n.62.

Pœna tex. in cap. ad falsariorũ locum non obtinet in clericis qui falsum cõmittunt in literis Episcoporũ Nũtij vel pœnitẽtiariæ.

Nec incurrit dictam pœnã qui subreptitie, vel obretitie impetrat literas Apostolicas, vel post impetrationem illis vtitur, quia constitutiones Romanorum Põtificum, quæ circa impositioné dictarum pœnarum disponunt, loquuntur de falsificantibus: & diuersum quidem est falsum cõficere, vel falsis literis vti in dict. cap.ad falsariorum, de crimine, falsi tradit Nauarr.dict. cap. 27.

Erit etiam à dicta pęna ordinaria immunis, qui dictarum literarum Apostolicarum mutat punctum, vel corrigit literarum aliquã quãdo non mutatur substãtia, vt scribit Ioann. Gerson. in 2.p.Alph.32.c.Quidam fol. 118. Marti. Naua. in manu. confesso. dict.c.27.contra Hostiẽ.in summa de crimine falsi.§. porro.versic.sed hodie.& Caiet. in summa in verbo. Excomunicatio. c.26. quorum opinionem saltim quo ad forum conscientiæ reprobat Nauarr.in d.loco. Idemque ipse asseuerandum censeo, quo ad iudicium exterius. Nam cum falsitas hæc nemini sit nociua, puniri non debet saltim pœna ordinaria.

Qui mutat punctũ vel corrigit literas Apostolicas, si sententia non mutatur an immunis sit à pœna.

naria. Vt tradit Specul. in tit. de teste. §. 1. versi. Itē quod aliquid. Bar. Paul. & Iaſ. num. 10. in l. ſi ex falſis. C. de trāſactio. Bar. in l. eos colu. 2. ff. de falſis Angelus in l. Lucius. ff. de his qui not. infam. & conſi. 194. Deci. in l. 1. §. credē dum, nu. 7. ff. ſi cert. peta. & colligitur ex gloſſ. in l. damus. in verbo, *Priuatas*. C. de falſis quam cō muniter Doctores ſequuntur, vt fatetur Alex. conſil. 145. colum. 1. lib. 6. idem fatetur Barba. conſ. 52. num. 4. lib. 3. Socin. conſ. 103. num. 1. & 2. lib. 1. Viui. lib. communi. opinio. in verbo, falſitas quæ memini. & eſt cōmunis practica qua aduocati ſæpe vtuntur, vt teſtatur Cur. Iun. defend. 4. p. in prima cauſa amiſsionis fæudi quæſt. 10. Iul. Clar. in pract. crimi. §. falſum. verſic. item excuſatur, qui plures allegat qui eam communē eſſe fatentur, & ægregie de more eam declarat, & ita interpretari debet opinio D. Epiſcopi Ioann. Bernardi. de qua in hoc c. n. 5. opinionem tamen noſtram Apoſtolicæ ſedis cenſuræ libenter ſubmittimus.

Qui in moneta Summi Pontificis falſum committit an incidat in pœnam tex. in ca. ad falſariorū de crimi. falſi.

Sed an puniatur huius capitis pœna clericus, qui in moneta Sū mi Prǽſidis falſum cōmiſsit. Vide Ab. in cap. tua. num. 4. de pœnis aſſeuerantem, eum deponendum, & carcerem mittendum eſſe. negatque hoc caſu locum habere traditionem curię ſeculari quia text. in dict. cap. ad falſariorum. Loquitur tantum de falſarijs literarum, ideo cum pœnalis & odioſa ſit illa conſtitutio, ad alios caſus extendenda non eſt. cap. is qui de ſentē. excomm. li. 6. l. penul. ff. de pœnis. Sed cum hoc falſi crimen quod in moneta Romani Pontificis perpetratur grauiſsimum & atrociſsimū ſit ab Abb. ſententia recedere videtur D. Didac. Perez. in l. 23. ti. 19. li. 8. ordin. verſi. Quarto principaliter. Ego tamen Abbatis opinionem libenter ſequor.

Conſpiratores.

CAPVT. CXVIII.

1 *Clerici hoc crimen perpetrantes qualiter puniantur.*

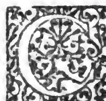

Lerici conſpirantes aut conſpiratores, aut iniurias ponentes Epiſcopis aut clericis à gradu ſuo proprio penitus abijciantur, vt in capitu. Si qui clerici, & in cap. Si clerici. 11. q. 1. & in cap. Coniurationum. ca. cauſ. & quęſt. & habetur ille tex. in cōcilio Calcedonenſi in canone. 18. qui cōtra fidē homenagij negat Epiſcopū ſuum dominū eſſe, vel in foro ſæculari diſponit contra eum de rebus ſpiritualibus quæſtionem, aut qui inuaſori ſuo, & ſocij cauſam, & conſiliū pręſtat ab officio, & beneficio deponitur vt in c. Grauem. de exceſ. pręla. & vide text. in cap. Si quis ſacerdotum. 11. quæſtio. 1. qui clericum ſuo Epiſcopo inobedientē aut ei inſidias parantem, aut cōtumeliam, calumniam, ſeu cōuicia inferentem, deponi iubet, & curiæ tradi. Sed aduerte, quod ille text. de incorrigibili intelligitur, vt concludit Abb. in cap. At ſi clerici. de iudi. colum. 13. ſequendo gloſſ. in capit. Cum nō ab

ab homine de iud. & in capit. Si quis & in cap. Si quæ sunt. 2. q. 7. & in c. Nouimus de verb. signi. & dicit quod ista opinio tanquã mitior communiter approbatur per Doct. in cap. fin. de testi. cogen. & in cap. Cum non ab homine de iudi. quem refert & sequitur Decius, ibi, col. 21. versic. Tertius casus, qui respondet ad verbum mox. positum in d. c. Si quis. quandoque intelligitur cũ interualo, vt l. Sed & si conditione. §. Seruus. ff. de hæredit. insti. & in capit. 2. vbi gloss. 20. q. 2. & tradit Alexan. in. l. 1. §. qui præsens. ff. de verb. oblig. & eam dicit communem sententiam Aretin. in dict. cap. Cum non ab homine de iudi. colum. 2. versi. Tertius casus, & vide Præpo. in cap. clericus. 3. quæst. 4. qui post Archi. notat gloss. ibi, ad hoc quod clericus conspirationẽ faciens contra propriũ episcopum non traditur curiæ seculari, nisi sit incorrigibilis. & vide eundem in cap. Hi qui. ea. cau. & quæst. vbi notat ibi text. pro illa gloss. dũ text. disponit quod clericus persecutor episcopi sit infamis, & traditur exilio, non tamen præcipit illum curiæ tradi. Et vide. l. 60. tit. 6. part. 1. vbi ponit istum casum inter eos, quibus clericus traditur curiæ seculari, & videtur lex illa ex pluribus casibus disiunctiue positis in d. c. Si quis sacerdotum, solũ ad duos casus pœnam illam reducere. Primo, *quando el clerigo deshonestasse a su Obispo, y no le quisiesse obedecer.* Secundo, *si le acceb[...]sse en qualquier manera para le matar.* Et illa l. nihil dicit de incorrigibilitate, b quasi vellit, in illis duobus casibus seruare dispositionem illius capitul. Si quis sacerdotum, quæ quidem interpretatio legalis videtur in Hispania seruanda, quũ sicut Doctorum expositionibus ac consuetudine temperatur rigor antiquorum canonum, multo melius videtur hoc faciendũ ex lege principis magna deliberatione promulgata, & tunc posset merito dubitari qua pœna esset clericus puniendus, qui propter tale facinus traderetur curiæ seculari.

Regia l. 60. tit. 6. p. 1. interpretatur.

b

ANNOTATIO.

Vlde multa quæ circa huius capitis argumenta scripsit Hieron. Gig. in tract. de crimine lesæ Maiest. lib. 2. Rub. quomodo, & per quæ, &c. quæst. 22.

A *De incorrigibili intelligitur.* Adde Siluest. in summ. in verbo, degradatio, & opinionem istam cõmunem esse fatentur Augustin. Arim. ad Ang. in tract. malefi. in verbo. *Et caput.* n. 42. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fi. q. 35. vers. Hinc infertur.

B *De incorrigibilitate.* Nota quod dicta Regia Partitarum lex intelligenda est secundum ius canonicum, & receptam, & communem traditionẽ nempe, vt sit necessaria incorrigibilitas.

Lesæ Maiest. rei.

CAPVT. CXIX.

1 *Episcopus, præsbyter, vel diaconus, qui lesæ Maiestatis crimẽ commisserit qualiter puniantur breuiter, & dilucide per totum caput explicatur.*

EPisc. presb. aut diaconus qui & domini sui regnũ peruerse, &

se,& dolose tractauerit,& in mortẽ ipsius aliquo machinamẽto insidiatur, debet degradari: ita dicit textus. in c. si quis laicus. 22. q. 5. quẽ tex. dicit nota. Ab. in c. At si cler. in prin. in fin. verbis de iud. ad hoc ꝙ præsb. vel alius cleric. vel epis. degradatur, pro cõspiratione facta contra principẽ, seu dominũ terræ, & allegat Do. in c. Petit. de iur. iur. & dicit posse hoc intelligi de actuali degradatione propter immanitatẽ criminis, arg. l. quisquis. C. ad l. Iul. maie. Barb. autẽ in d. c. At si cler. in prin. in fin. verbis, scribit ꝙ vidit istũ casum de facto, & consuluit cõtra doctr. Ab. & ꝙ d. c. Si quis est palea, & intelligitur degradatione verbali, & ꝙ nõ habet locũ in cler. quia nõ põt dici reus maie. laici, [a] quia nõ est subditus laici, & refert Car. in c. Vergẽ. de hęre. & vt aliquis dicatur reus lesæ Maie. oportet vt sit subditus, [b] per ea quæ ipse allegat. Et reperies illud consiliũ suũ in 3. vol. in cõ. 21. A Ioue prin. Et vide Arn. Alb. in c. Quoniã. de hær. in. 6. in q. 11. vers. Septimo fallit, vbi post quã per quinq; fere cõ. tract. de isto art. dicit cõcludẽdũ clericũ nõ teneri crimine Lesæ Maiest. tẽporalis dicit tñ (saluo meliori iudicio) & sacrosanctę sedis Apostolicę autoritate, quod clericus siue Episc. tale crimẽ grauissimũ cõmittens, erit degradandus, & beneficijs spoliãdus, & cõsequẽter curiæ seculari tradẽdus, & remittit se ad ea quę latius dicet in eod. c. in 15. q. vbi in 2. co. d. ver. hinc sũpta mouet quęst. An cleric. vel Epis. rebellãs cõtra Regẽ cõmittat crimẽ Lesæ Maiestatis, & concludit etiam ꝙ non, & respõdet ad c. Si quis laicus (præsupposito ꝙ ille tex. esset decretum autẽticũ quod non est) quod ille tex. procedit quando Episco. vel clericus præstitit iuramentũ fidelitatis, vel homagiũ domino tẽporali, & tandem in co. 6. ver. Quid ergo, dicit quod licet clericus vel Episc. non cõmittat crimẽ Lesæ Maiestatis, per hoc non remanebit impunitus, imo si est rebellis Regi seu domino, degradatus, & spoliatus beneficijs, vel episcopa. traditur curiæ seculari propter immanitatẽ criminis allegat. dict. c. si quis laicus, & Ro. hoc cõsulentẽ per illũ cons. 366. Quæritur, qua pœna. & in sing. 701. Dicã tibi dubia. Sed aduerte ꝙ Ro. in dictis locis nihil dicit de traditione curiæ seculari, sed vtitur verbo, illius text. scilicet degradetur. Vnde miror ꝙ allegauerit ꝑ sua opinione Ro. nisi senserit hoc voluisse Ro. dum dicit, degradetur, sed hoc nõ est verũ: nã nõ vbicunq; in iure dicitur degradetur, intelligitur, & tradatur curię seculari. Postea vero valde dubitat ꝙ verbũ degradetur in d. c. positũ, capiatur proprie pro actuali degradatione sed pro verbali [c] & relinquit cogitãdũ. Et vide Matt. de Afft. i. super. 1. li. constitutionũ vtriusq; Sicilię, f. 114. in rub. vbi cler. in maleficijs debeat cõueniri, vbi dispu tatq;. Vtrũ clericus beneficiatus cõmittẽs crimẽ rebelionis cõtra Regem possit priuari sui beneficijs per Epis. suũ, & tandẽ cõcludit ꝙ ex circunstantijs cõcurrẽtib' in rebelione tali poterit Ep. arbitrari, & sentẽtiãdo declarare clericũ in hoc delinquẽtẽ priuãdũ esse suis beneficijs ecclesiasticis dũ tñ procedatur seruato ordine iuris. Tu autẽ vltra prędictos Docto-

Doctores. aduerte ꝙ in synodo Tol.16.à sexaginta & vno Epis. celebrata, anno domini. 693. sub Rege, *Flauio Egica Sisbertus.* Toleti sedis Episcopus loco & honore priuatus fuit, eo ꝙ prędictum Regem non tantum priuare regno, sed & eum alijs complicibus interimere diffiniuit, atq; genti eius vel patrię inferre cõturbiũ, & excidium cogitauit, vt patet in dicta synodo, in c. de Sisberto episcopo, in quo pœna dict. Episcopo propter prædictas causas imposita per hæc verba describitur. *Ipse vero Sisbertus pro sui iuramenti transgressione, facinorisq; tanti machinatione secundũ antiquorum canonum institutionẽ qua præcipitur, vt quisquis inuẽtus fuerit alia fecisse, & viuente Principe in aliũ attendisse profutura regni spe, à conuentu catholicorum excõmunicationis sententia repellatur, honore simul, & loco depulsus, omnibusq; rebus textus, quibusq; in potestatẽ prædicti principis redactis, perpetui exilij ergastulo maneat relegatus.* Ita nẽpe vt secundũ eorundẽ antiquorũ canonũ decreta in finẽ vitę suæ tantum communionẽ accipiat excepto si Regia eũ pietas ante absoluendũ crediderit. Simile quoq; & cęteris qui de religiosis cuiuslibet sit ordinis aut honoris deinceps cõtra principem talia egisse vel diffinisse reperti extiterint cẽsura mulctandi sunt. Ex cuius nempe synodi dispositione aperte colligitur qua pœna sit clericus puniendus qui contra Regẽ machinatus fuerit, cum illius synodi patres pœnã illi episcopo per eos inflictam ad alios clericos similia perpetrantes in futurum extendi sanxerunt, in qua visi sunt non nouam pœnam statuisse se, sed antiquos canones fuisse imitatos, qui tamen canones nullibi referuntur. Et mirandum est quod nullus Doctorum quos ipse in hac materia hucusque legerim de prædicta synodo faciat mentionem, nisi eos excusare velimus ea ratione, quod illa. 16. synodus Toletana non omnibus familiaris est, vt patet ex eo ꝙ in omnibus impressionibus Cõciliorum hucusque factis solum terdecim concilia Toletana impressa leguntur, quanuis Gratianus aliqua ex dicta synodo in suo opere Decretorum intexere visus est.

A

REus Maiestatis laica. Adde latissime Hieron. Gigan. in tract. de crimine Lesæ Maiestatis lib. 1. q. 63. per totam fol. 111. vbi latissime examinat, an clericus coniurationem faciens contra Principem, crimen Lesæ Maiestatis committat quem vide.

B *Clericus iudicatur committere crimen Lesæ Maiestatis.*

Vt sit subditus. Adde gloss. in Clem. pastoralis. in glos. magna versi. Nota de re iudi. Bald. cõsi. 139. vol. 1. & in l. si omnes. §. si vero. C. de Episco. & cleri. & in. l. data opera colũn. C. qui accusar. non poss. Ioan. de Imo. in dict. Clemen. Pastoralis. col. 2. Hyppo. in l. de minore in prin. col. 2. ff. de quæst. Caro. Rui. consil. 23. colum. 2. nu. 6. volum. 1. Barba. consi. 70. colu. 3. volumin. 4. Cepol. consi. 17. columna. 5. Nicol. Boeri. in tract. de Sedi. §. Præsuppone etiam num. 2. Ioan. Igne. in l. necessarios. §. non alias. n. 417. ff. ad Sillani. Gramm. voto. 10. nu. 32. Martin. Laud. in tract. de crimi. Lesę Maiestat. quæstio. 22. Hiero-

Hieron.Gigan.eo.tract. lib.1.q. 68.n.5. Bossi. in tract. delictorũ de crimine Lesæ Maiesta.n.86.& vide Iuliũ Clar.lib.5.rescep.senten.§.Lesæ Maiest.versi.hinc infertur,& eo.lib.§.fin.q.36.versi. quæro nunquid. Vbi dicit quod licet clericus proprie non dicatur committere crimẽ Lesæ Maiestatis tamen plures seculares Principes seruant contrarium, quia cũ in grauissimo crimine agatur de ipsorũ vita,&statu,nõ solent clericos ad ecclesiasticos iudices remittere, sed examinari faciunt,& torqueri, & quãdoq; etiã suspendi, testaturque ꝙ in ciuitate Florentiæ fuit propter crimen hoc suspensus quidã Archiepiscopus. Guill. etiam Benedi.in c.Rainuntius.in verbo. *Et vxorem nomine Adela*. 2. deciss. n.160.& sequenti scribit, quod Franciæ curia pro criminibus Lesæ Maiestatis, falsę monetæ, fractionis saluæ guardię Regiæ, vãnit clericos de Regno quoties delinquẽdo, rempublicam grauissime offendũt. Sed nimis periculosa hæc sũt,& merito à Christianis Principibus cauenda, quibus non licet sacra clericorum priuilegia violare, qui etiam in his atrocissimis criminibus retinet,vt ab ipsis puniri nõ possint ideoque tenentur eos,suis cõpetentibus iudicibus remittere, circa quod videas Bald.in.§. si clericus.de pace tenen. & eius viola. & nostrũ doctissimum Gregor. in l.57.in glos.*Que ge la dio*.ti.6. p.1.in versi. An autem princeps.

C *Sed pro verbali*. Adde quod opinionem istam communem esse fatetur Cur. Iunior.consi.159. n. 1,quem refert Villalobos in cõmun.opinio.litera num.99. Et licet Abb.in c.at si clerici.in prin. in vltim.verbo.tenuerit, clericũ qui commiserit crimen Lesę Maiestatis post degradationem sęculari curiæ tradendum esse, tamẽ communis opinio est in contrarium teste Bossio.in tracta. delictorum titulo de foro cõpeten. num.137.& tit.de crimine Lesæ Maiestat.num.86.Iuli. Clar.li.5. recep.senten.§.fin.quæstion. 36. versi.quęro nunquid.

Seque de suis criminibus gloriantes.

CAPVT. CXIX.

1 *Clericus crimen hoc perpetrans, qualiter puniatur.*

QVoniam secundum Isidorũ lib.2.de summo bono ca.39. Ad cõporationẽ mali fit deterius,quando non solũ flagitia cõmittuntur, sed etiã de ipsis flagitijs vanitate laudis perditi extolluntur. Quid enim peius est,quãin flagitijs miseros gaudere,de quibus iam debét copiosius deplorare? Ideo merito clericus qui de suo criminis 1 gloriatur suspẽdi debet ab officio, & beneficio, [a] ita disponit a tex.in cap. Quã sit de exces. pręla. Et licet Abb.ibi discedat à sũmario illius tex. in quo Ioann. And.post glos.ibi videtur põderare scandalũ ꝙ fuit ortũ propter gloriationẽ illius clerici, & dicat sequẽdo Inno. quod ibi ille clericus fuit punitus tãquam male-

maledicus detractor, & leuis, & quodquodlibet illorum sufficeret ad imponendam illam pęnã. Ego tamen semper crederem cõsiderandam esse qualitatem à iudicibus illius delicti de quo gloriatur, locum, vbi, & personas coram quibus gloriatus est. Et an illa gloriatione resultet præiudicium alterius honori, vel famæ, vt sic secundum hoc mitius vel acrius puniatur. Quis enim dubitat longe aliter puniẽdum esse clericum, qui furtum fecisse gloriatur, quam qui adulterium vel incestum, & qui adulterium simpliciter fecisse se iactat quã qui illud cum persona certa quã nominat cõmisisse dicit. qui publice, quam qui occulte, qui iocose, & inter amicos, quam qui in rebus serijs, & inter extraneos? Præterea in similibus delictis clericorum mea sententia iudices aduertere debẽt, vt non solũ tales clerici pœnas iactantiæ sustineant, sed etiã illorum famę quibus detractum est consulatur. Et ex hac sumpta occasione posset quæri. An clerico gloriãti se adulteriũ commisisse cum certa mulieri, vel quid aliud perpetrasse, ex quo iniuria alteri personæ irrogaretur, posset ad petitionem seu querellam illius imponi pœna (cum aliter verũ esse non constet) vt coram eisdẽ personis, vel alijs dicat illud à se dictum falsum esse, & nunquam accidisse. Quę quæstio decissa videtur per ea quæ supra notauimus in verbo, Maledici.

A A*B officio, & beneficio.* Adde Iacob. Menochi. de arbi. iudic. quæst. libr. 2. centu. 4. casu. 332. num. 1.

Habita informatione sumaria.

CAPVT. CXX.

1 *Capi nemo potest sine causæ cognitione.*

2 *Iudex, qui innocentem clericum capi fecit, puniendus est.*

3 *Traduntur multa, quæ à iudicibus in summarijs informationibus præ oculis sunt habẽda.*

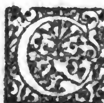

CLericum capturã iustũ est vt præcedat informatio sũmaria delictorum cũ in alijs delinquetibus id ipsum etiã requiratur. 1
[a] Ad capturã enim personæ maxime in criminali non potest procedi sine causæ cognitione, vt notat Ioan. Andr. in capit. Si clericus. de sent. excõmun. in. 6. Et sequitur Ant. & moderni in cap. 1. de iudi. & notat Aret. ibi, in col. 7. vers. Ista conclusio. Nec informatione leui capiendi sunt seu incarcerandi clerici, cum sola relaxatione à carcere nequeãt per iudicis restitui ad suę famę integritatem. Quia vt plurimũ homines in captura facta magis capti culpam quam iudicis leuitatẽ ad esse cõsiderantur. In liberatione vero non innocentiam rei, sed iudicis in inquirendo desidiam, aut in admissione precũ, seu munerum facilitatem interuenisse sępius audẽt proclamare quo fit, vt apud plures idem fere operari solet quod quis pro crimine aliquo incarceretur seu damnetur, pręcipue cum pręter id a

id

id quod ex iniusta captura non leuis clerico irrogetur iniuria (quę tanto est grauior iudicāda quanto captus maiori erat insignitus honore, crimenque sibi impositum grauius) ipse clericalis status nō parum offenditur, qui quidem ordo sanctissimus sicut ab omni crimine vero expiādus est, sic nullius falsi impositione maculandus. Non pręterea sic facile solent effugere clerici, ac eludere iudices, vt contra eos le
2 uiter ad capturam procedere sit necesse. Cum ob admissa facinora, membrorum nunquam, vitæ vero rarissime periculū timeāt. Iudex vero qui temere capi fecit innocentem clericum, pręter id quod puniri debet, vt voluit Bal. in l. 1. C. de his qui latro. diuinam non effugiet vltionem, nisi capto sic iniuste satisfecerit, quia innocenti subdito (quem paterno amore tractare debuerat) potestate Dei quam in subditorū susceperit commodum honoris ac rerū iacturam intulit leuitate quadam, aut ferali motus animo. In hac igitur informatione summaria recipienda delictorum, non parum inuigilet prudens ac correctionis amator iudex. Ea enim est ferè semper totius causæ fundamentum, neque fiducia quadam ignaua, testium examinationem cuius tabellioni cōmittat, nam magna exinde succedūt incommoda. Sępius enim testes tabellionis solius vultum parum reueriti, inquisiti siue accusati odio pro veris dubia firmare audent, aut eundem excusare volentes quæ dicunt fucare contendunt, ac sępius reticent veritatem. Accidit insuper aliquando quod cum ignorantia tabellionis, aut versutia male interrogantur, plura quæ rem ipsam principalius concernebant occultantur. Expedit pręterea plurimum diligentem per ipsum iudicem fieri examinationem, quia cum post summariā informationem testium captura rei sequatur statim pręcipua cura est capti, ac suorum fautorum inquirere qui fuerunt summariæ informationis testes, ipsosque in uētos terrere minis, aut blādicijs allicere, vt quæ dixerint declarēt seu restringant in ipsius capti fauorem, quod ipsi testes facilius cōcedunt, & faciūt si leniter vidēt quod examinati fuerint à iudice vel tabellione. Et quia contingit aliquoties, vt iterum examinati testes in plenario iudicio affirmare audeāt, quę scripta sunt non dixisse (quod & si non plenam pariat capti liberationem, non est dubium quin iudicis cōturbet animum, ac tabellionis quodammodo lædat opinionē.) Solent prudentes iudices in criminibus grauibus, & quæ non leuis momenti personas concernunt, adhibere secum aliquem honestum ac prouidum virum, quo etiā præsente testes examinētur. Ob vnum præterea inter alia hortor iudices omnes, vt nō leuiter testes examinent in summario isto iudicio, sed omnia plene sciscitētur ab eis, & scribi faciant per notarium, quia cum in summaria hac examinatione testes maiori gaudeant libertate, facilius ac liberius ea quæ norint explanat, quam postquam licuit fautoribus rei illos alioqui, terrere seu corrūpere. Quod

autem

di iubét, tradit Siman. in Enchir. tit. 25. num. 1. & 2. & in Catho. in sti. tit. 24. num. 12. Ioan. Rojas in tract. de hæret. part. 2. asser. 1. nu. 12. Qui procedendi modus præscriptus est Inquisitoribus Hispaniæ Madri. instructione anno. 1561. c. 3. his verbis latinitati donatis. *Inquisitores, visa informatione, simul si præsentes fuerint, deliberẽt de captura, quæ magis iusta videretur, si fieret cũ consilio consultorum eius Inquisitionis, si commode fieri posset, & videretur Inquisitoribus conueniens, & necessariũ, & quod decretum fuerit, in actis referatur. Et quamuis optimo iure, soli Inquisitores personalem capturam decernere possunt, securius tame͂ videtur, vt peritorum consilium interueniat, nam cum ex ea non modicè fama lædatur, non nisi grauissimo consilio, & summa deliberatione ad eam deueniendum est.*

Quod si reus delatus insignis fuerit authoritatis, videlicet nobilis literis conspicuus, vel religione condecoratus, etiamsi sufficiés præcesserit informatio, nó est ad capturam deueniendum, nisi supremus sanctæ Inquisitionis Senatus, prius consulatur, quæ forma præscripta est Inquisitoribus Hispaniæ Madr. instructione ann. 1561. cap. 5. in hæc verba: *Si Inquisitores de captura consenserint, iubeantq; eam fieri, sicut decreuerãt, quòd si negotium fuerit magni monti, propter personas insignes vel ob alias causas, prius quam suũ decretum executioni mandent, senatum consulant, vbi verò suffragia non fuerint conformia, res ad senatum remittatur, vt his prouideat quod fieri conuenit.*

Qui quidem præscriptus ordo, minimè seruari debet, quando verisimiliter fuga rei timeretũr, & periculũ esset in mora, & quãuis hoc manifestissimum sit, vt nulla prouatione indigeat, vide tamen Reper. Inquisitor. in verbo, *Carcer.* & in. §. *Viso de carcere,* & sequen. Zanc. in tract. de hær. c. 19. n. 1. Siman. de instit. catho. titu. 16. Ioann. Rojas in tractat. de hær. 2. part. asser. 1. Fran. Pegñ. ad direct. Inqui. lib. 3. Sch. 17. Locat. in verbo, *Carcere,* qui de hoc argumento latius disserunt.

Eos citari personaliter.

CAPVT. CXXI.

1 *Clericus pro leui crimine, in carcerem detrudendus non est, sed personaliter citandus.*

2 *In citatione causa à iudicibus est exprimenda.*

3 *Citatio personalis, in quibus casibus fieri potest.*

CVm enim non passim, nec pro quocunq; leui crimine deceat clericũ in carcerẽ detrudi, tũ propter sui ordinis dignitatẽ, tũ etiã, quia in eis nó sic facilè fuga timeri solet, ideò honestius est, dũ aliud non sua criminũ grauitas postulet personaliter citari eos, cum hoc in criminalibus iura permittant, vt in cap. 1. de iudi. in. 6. qua quidem citatione personali prudentes vti solent, & possunt iudices Ecclesiastici quoties expensas ac itineris laborem ac moram in tribunalis loco faciendam, in pœnam delicti 1 2

clericis intendunt inferre. Sunt enim aliqua flagitia quæ satis tali pœna purgantur:& quia Ioan. Andr.& Philip. placet in dict.c. 1. citationem personalem non valere, non expressa causa, siue ordinarius sit iudex, siue delegatus.
5 Cauti debent esse iudices vt causam in citatione describant,
b necessitatis præbeant iustã causam appellandi, quam crederem sufficere generaliter exprimere, videlicet cõpareas super quadã criminali causa, de qua inculparis responsurus, absq; eo quod delictum in citatione narretur.
3 Aduerte tamen quod Innoc. in. d. c.1. quem sequitur Philip. ibi, voluit, quod in illis tãtum casibus in quibus non admittitur procurator, possit quis compelli ad cõparendum personaliter, & nõ indistincte in omni culpa criminali, ex quo videtur nimis restringere facultatem citandi personaliter clericos, quia secundum istã doctrinã, raró aut nunquam expediet, aut licebit talem citationẽ facere, quia si tale crimen est in quo iura non admittunt procuratorem, cũ illud pro graui reputetur, tunc magis expediet capere, quã citare clericũ. Cum vero procurator admittitur, tunc non licet facere ei rationem personalem, & sic erit superuacaneũ consiliũ personaliter citãdi. Sed licet prædictorum Doctorũ sententia sit vera, videlicet quòd in causa qua quis potest per procuratoré litigare, non cogatur ad comparendum personaliter. Crederem tamen quod liceat iudici Ecclesiastico saltẽ ex officio procedenti in quacunque causa criminali cũ prætendit clerici correctionem, cogere eum ad personaliter comparendum, vt illi aut verbalé correctionem faciat, aut aliam salubrem pœnitentiã imponat, iuxta qualitaté excessus, neq; ex hoc grauamen aliquod sibi inferri prætendere possit, licet causa esset talis, in qua ipse per procuratoré posset litigare. Non enim hisce iuris subtilitatibus arbitror esse subtrahendam superioribus clericorum potestaté, euocãdi eos ad personalé correctioné eis inferendam, quoties hoc arbitrati fuerint expedire.

A Personaliter citari eos: Adde quòd non solum Ecclesiasticis iudicibus, clericos citare personaliter permissũ est, prout in hoc capite autor differit, verum, & laicos quibus præcipere possunt, vt coram ipsis personaliter compareant, in his sanè criminibus, quibus iurisdictionem habent, vt probaui in annot. ad istum D. Præsulẽ in reg. & fallẽ. rug.397. versi. sed nouum dubiũ, vbi vide non enim hic repeto ne actum agam.

Iudices Ecclesiastici laicis præcipere posse, vt personaliter coram illis compareãt in his criminibus quibus iurisdictionem cõtra illos habent.

Hoc de clericis, & laicis, Episcopi veró ob eorum dignitatem quæ maxima est, in Dei Ecclesia, compellendi non sunt, vt personaliter compareant, nisi ob causam, ob quam deponẽdi sint, vel officio priuandi, etiamsi ex officio, aut per Inquisitioné, seu denunciationem, vel accusationem, seu alio quo vis modo procedatur. Vt nouissimè decretum est, in Concilio Tridentino, Sessio.13. capite. 6. de reformatione. Et dictæ Episcoporum causę, cũ pro criminis obiecti qualitaté comparere debent, corã Pontifice

Episcopi compellendi nõ sunt vt personaliter cõpareant.

tifice Maximo, ac eius integerrimo iudicio (quod post omnipotentis Dei primas obtinet) terminandæ sunt, vt in dicta Sessione. 13. capit. 8. de reform. & in eodem conc. Sessio. 24. cap. 5. de reform. minores verò Episcoporum causæ in concilio prouinciali tantũ terminandę sunt, vt ibi est diffinitum.

B *Et causam in citatione describat.* In citatione verò, quę fit in causis fidei nulla causa exprimenda est, sed sufficit, ꝙ generaliter reo præcipiatur, vt sistat corã Inquisitoribus, quia volunt, ab eo quędam scire, ita scribit Simancas de insti. Catho. titul. 44. num. 12.

Citatio personalis quæ fit in causis fidei causæ expressionẽ non requirit.

Capi.

CAPVT. CXXII.

1 *Clericus propter crimina capi potest, & in vinculis detineri, etiamsi de crimine ciuiliter agatur.*

2 *Clericorum captura nõ nisi fidelibus ministris cõmittenda est.*

3 *Clericus sine sui superioris mãdato an per laicum capi possit.*

4 *Clericus coniugatus quamuis cũ vnica, & virgine, qui tamen tonsuram, & vestes clericales non detulerit, potest per secularem iudicem capi.*

5 *Episcopus potestati seculari clericum in ipso crimine inuentũ, capiendi licentiam generalem concedere potest.*

1 Lericos propter delicta posse capi, a & in vinculis detineri, etiã si de crimine agatur ciuiliter probatur apertè in capit. Dilectis de appellationib. & ibi notant Abb. & Philip. Francus, & Decius num. 1. notab. Quoties verò clericorum flagitia talia sunt, vt carcere digna iudicẽtur, curare debent omni solicitudine iudices, vt talibus ministris capturam eorum committant, qui secretè ac diligenter circa illam intendant, eamùe pecunijs non redimant, aut dissimulent: longè enim magis officit delictorũ correctioni clericorum errare capturam, quam laicorum, nã præter id quod sine ea crimina (vt expedit) puniri non possunt, temporibus istis infelicibus, si ordinariorum manus effugere valet clericus flagitiosus, & ad sedẽ ipsam Romanã accedere, facilem obtinet cõtra omnes iudices inhibitionẽ, qua non modo aliquoties criminis impunitatem consequitur, sed summam suscipit audaciam coram iudice (qui dudum illum capi prçceperat) deambulandi non minori frontis tranquilitate, quam cęteri bonis moribus imbuti, solent incedere. Habeant insuper prælati omnes, ac eorũ vicarij ad capturas prædictas faciendas, fidelẽ ac prudentem ministrum, cum competenti familia cui semper necessaria tribuantur, ne egestate coactus, pecunijs facilè corrũpatur. Qui sanè, & si laicus sit clericos poterit capere suorum prælatorum iussu, sine metu excommunicationis, vt in capite. Vt famę. de senten. excommu. An autem per laicum possit capi clericus sine sui superioris mandato? Dicendum est, quòd vt obuietur de licto committendo per eum, nõ 2 3

b est dubium, b vt Abb. tenet in ca pit. Cum nõ ab homine. de iudi. & sequitur Decius ibi, colum. 3. versi. Secundus casus. Et Aretin. ibi, col. 3. referendo eundẽ Abb. in capit. Si vero. de senten. excõ. post. Innoc. ibi. Post delictum autem commissum, vult idem Abb. quòd si est timor fugæ, possit clericus per laicum cap. c Andr. Sicu. & Aretin. ibi, colum. 3. tenẽt contra Abb. quos refert ibi Decius colum. 3. & 4. quorum opinionem veriorem asserit in pũcto iuris, licet ipse respondeat ad fundamenta adducta per ipsos contra Abb. Vide bonam decisionem parlamenti Delphinalis num. 73. incip. Iudex secularis, vbi deciditur, quod iudex secularis potest capere, vel capi facere clericum in flagranti crimine,
d d & incarcerare absque metu excommunicationis, si ibi non est iudex Ecclesiasticus qui eum capiat, vel capi faciat, dummodo remittat eum statim. e Si tamen
4 e clericus est coniugatus, quãuis cum vnica, & virgine, & non est inhabitu, & tonsura clericali, potest capi per iudicem secularem, etiam in præsentia Ecclesiastici, nec tenetur remittere, nisi cognito, an debeat gaudere priuilegio, vel non, vt ibi. Nota etiam
5 in proposito, quod Episcopus potest concedere licentiam generalem potestati seculari, capiendi clericum inuẽtum in ipso crimine, non vt capiat diffamatum de crimine, & non deprehensum in eo, secundum Areti. vbi supra, in colum. 3. versic. Nunc quæritur. post Ancha. in reg. Ea quæ. in. 21. quæst. de reg. iur. in. 6. licet aliud senserit Anto.

A Posse capi. Adde quod ad hãc capturam faciendam necessaria non est brachij secularis imploratio, liberum quidem, & permissum est Episcopis, alijsque Ecclesiasticis iudicibus, qui ad hoc iurisdictionem habent, clericos propria authoritate capere, etiamsi in eo loco temporalem iurisdictionem non habuerint, nisi quando eorum potestas non sufficeret, ad capiendum clericum contumacem, & rebellem, textus egregius in capite cum Episcopus. de offici. ordin. libr. 6. & opinionem istam communem esse fatetur D. Episcopus Couarrub. in practic. quæstion. capite. 10. numero. 2. versiculo. Quarto nõ est. Quod in his Hispaniarum Regnis est receptissimum.

Episcopi, & alij superiores, vel inferiores, qui in clericos iurisdictionem criminalem habent, propria authoritate clericos capere possunt.

At impius ille Carol. Molineus qui nullum lapidem non mouet vt Ecclesiasticæ iurisdictioni, & potestati, omni sumpta occasione, temerè aduersetur in cõsuetudi. Parisi. tit. 1. §. 41 nu. 66. scribit minime licere Episcopis, alijsve Prælatis clericum etiam in Ecclesia delinquentem, propria authoritate capere, sed capturã istam secularis iudicis potestate faciendam esse, tex. qui authoritatẽ inquit, in dict. cap. cum Episcopus. nullã habere nisi in locis in quibus Summus Præsul temporalem habet iurisdictionem. Idem sequitur Iacobus de Belloui. in repeti. capite. Romano. contrahentes. numer. 92. de foro compet. lib. 6. sed opinio hæc non solum impia, sed falsissima est, & ideo meritò ab ea recedit D. Episcopus Couarrubias. dict. cap. 10. numer. 1.

Contra Impiũ Carolum Molineum.

Licet

Licet quidem clericus pro crimine capi possit, non vero pro causa ciuili, & debito pecuniario tenēt Doctores post glo. ibi in c. dilecti. de appella. Inno. in. ca. vt famę de senten. excomm. Ioann. Andr. per text. ibi in capit. si clericos. de sent. excommu. quam esse communiter receptam fatetur Rod. Suarez in l. 2. tit. *de los gouiernos*. quæst. 5. Baeça in tract. de inope debitore. cap. 17. nume. 1. cum quidem milites temporales hoc priuilegium obtineant, iustissimum est cœlestes milites eo frui gloss. in. l. miles. ff. de re iudi. vbi Bart. & Ias. nu. 11. Aug. Imo. Alex. & Ripa. num. 7. hanc opinionem comm. esse profitentur. Couar. lib. 2. vari. resoluti. c. 1. n. 2. staphi. de litigrati e. fol. 154. col. 2. Gygans in tract. de pens. quæstion. 35. Gom. in compendi vtriusque sig. col. fin. Castillus in l. 66. Tauri in verbo, *desarraygar*, qui omnes adducunt text. in. ca. Odoardus, de solutio. sed quod miserè deplorandum est, nōnulli iudices Ecclesiastici, sui muneris, & instituti immemores, aliquando non obseruant. Nec me in contrariam sententiam mouet sacrosancti Concilij Triden. decisio. sess. 25. c. 3. de refor. mati. nam quāuis ibi diffinitum sit, posse iudices Ecclesiasticos contra clericos, & laicos in ciuilibus controuersijs, in qualibet parte litis ad personarum capturā procedere, id quidem obseruandum: quando propter contumaciam, vel aliam legitimam causam, ad iuris communis obseruationem fieri expediat, non verò ad eius violationem: nec credendum est sub illo verborum inuolucro, tā tum clericorum priuilegiū, cum ipsorū, imo sacri ordinis iniuria derogari, ita optimè declarat Licen. Humada in Scholijs ad Grego Lopez in l. 23. tit. 6. par. 1. glos. 5. contra Azebedo in l. 5. ti. 1. lib. 2. noui. ordi. minime tamen hæc sententia procederet, quādo subsit, quòd clericus vult fugere. vt not. Cou. li. 2. reso. c. 1. l. 9. Bap. Seuer. in tract. de debitore sus. q. 6. quintę quęst. prin. Nec haberet locū quādo nō esset suspectus de fuga, sed tantū bona occultaret, vt resoluit Baeça. d. c. 17. num. 12. Deficit cōmunis sententia quādo obligatio descenderet à criminali causa, scilicet quādo ob malā administrationē clericus debitor mansit, & creditori nollit satisfacere, tūc incarcerari potest ex Abb. sent. in d. c. Odoardus. quē sequitur Greg. in d. l. 23. Postremo decidit in clerico in minoribus ordinibus constituto Couarr. d. lib. 2. varia. resolut. ca. 1. n. 9. nisi is beneficiū Ecclesiastl cū habeat, quia tūc gauderet priuilegio. d. c. Odoardus.

Conc. Tri. sess. 25. c. 3. de reformatione intelp.

Et quibus grauiter reprehendēda est Parisiēsis curia, quę contra sacrā clericorum immunitatē facit clericum pro debito ciuili c. vt notat Chas. in cōsi. Burg. rub. 5. §. 2. versi. additio.

Illud etiā inter Doctores cōtrouersum est, vtrū Ecclesiastici iudices, in criminibus mixti fori possint propria authoritate laicos capere, & in propriū carcerē mittere, q eleganter disputat, & resoluit. D. Couar. d. c. 10. Ferd. Mēcha. lib. 3. de testa. §. 22. n. 17. tradidi ipse in anno. meis adistum Domi. Episcopū. in reg. & fallē. reg. 397. Iul. Clar. lib. 5. recep. senten. §. fin.

Iudex Ecclesiasticus vtrū in criminibus mixti fori possit laicos propria authoritate capere, & in carcerem mittere.

§.fin.q.37.versi.vnum tamen volo. quo loco fatetur cõmunem esse sententiam Episcopos ceterosq; iudices Ecclesiasticos, non habere huiusmodi potestatem,& dicit ita seruari in Mediolanensi dominio,& communis hæc sententia Regijs legibus in his Hispaniarum Regnis fulcita est, vt dictis annotationibus probaui, vide tamen quæ scribo infra.ca. 149.dictis vero annotationibus defendi posse Ecclesiasticos iudices,dictis criminibus contra laicos, vti personali citatione, vt condignis pœnis puniantur, & forensis praxis hæc iam recepit.

B *Laicus quãdo clericum capere possit.* *Non est dubium.* Adde Innocen. in.c.Si vero de senten. excõmu. qui in ea est sententia,quòd si laicus videt clericum alterius iniuriam præparatum, & non adest Prælatus suus, si clericum ipsum aliàs compescere non posit,poterit tũc sine excommunicationis metu,capere ligare, & in carcerem mittere, vt iudici suo tradat. Quem sequitur Lucas de Pena in.l. generali.C. de Decuri.li. 10.Frã.Auiles in c.prætor.c.47. in gloss.incip.*Casado,* Iac.Meno. de arbi.iudi.q.lib.2.centu. 2.casu.180.n.18.& opinio ista cõmunis,& verissima est,licet ab ea recedat leuissima argumentatione Andreas Alcia.in capite cũ non ab homine de judi.num.18.

C *Per laicum Capi.* Adde Aretin. in cap.cũ nõ ab homine. de iud. qui hanc opinionem communẽ esse fatetur, licet ipse minime eã aprobet eandem etiam communem esse testantur Bossi.in tract. delictorum capit.de captura. numer.38. Alciat.in cap.cum nõ ab homine numer.63. de iudici. Iulius Clar.lib.5.recept. sent. §.fin. quæst.28.versi.si vero,Iacob.Menoch.de arbi.iudi.q.lib.2. cen.2. casu.180 num.18.circa quam vide Licen.Mexia in pragm. taxæ panis.fol.83.

In fragãti crimine. Adde Doctores in cap.vt famę de senten. excommuni.Archi.in cap.Presbyter.81.Lapp.allega.126.numer.4. Luc. de Pen. in. l. generali.C. de Decuri.libr.10.Bernard. Laur.in tracta. de potestate secula. super Ecclesi. perso. num. 20. tomo.5. tract.diuer.Docto. vbi dicit opinionem istam consuetudine esse approbatã,Flori.in.l.4.ff. ad leg. Aqui.Ang.in tract.malefi.in parte. *Quod fama publica,* numer.65. Bald.in d.l. si qua per calumniã C.de Episcop.& cleri. Et hoc nõ solum permittitur iudici seculari, verumetiam quicumque priuato,vt ad iudicem suum ducat, vt not. per Bart. in. l. si quis in seruitute.ff.de fur. Bald. in dict. l.si qua per calumniam Ang. d. verbo. *Quod fama publica.* d.nu. 65.Auiles in dict. cap. prætor.c. 47.in verbo,*ó Clerigo,*num.4. & est communis opinio, vt refert Iul.Clar.dict. quęst.28.versi.si vero loquimur. D *Clericus infragante crimine repertus à seculari iudice capi potest.*

Remittat eum statim: Nota circa hunc locum,quod in hoc casu in quo loquitur author remissio statim facienda est, non spectatis præceptis iudicis Ecclesiastici, vt doctè scribit Petrus Auenda. de mand. Regum Hispaniæ prima part. capite.22. numero. 2. solent quidem seculares iudices, intra viginti, & quatuor horarum spacium, clericos infragantibus criminibus repertos,suis Ecclesiasticis iudicibus E

cibus

cibus remittere. Securius tamen est, vt quàm citius possint id faciant. Sed ad secūdas aliquorum iudicium secularium conscientias, notatu dignum est, nullum sacrilegium dictos iudices committere, si vltra viginti, & quatuor horas, clericum captum tenuerint, quando id tempus attētis circunstantijs, personæ, causę temporis, & loci ad præparandā hanc remissionem necessarium est, quod prudentis iudicis arbitrio relictum est. Sicut à sacrilegij labe minimè is excusauitur, qui ante.24.horas potuit remittere, & minimè fecit, nec enim cum signo tubæ ignominiosæ ista clericorum remissio facienda est, aliàs seculares iudices in excōmunicationis laqueum inciderent, ita Domi.in capit.si iudex laicus de senten.excommu. lib.6.Felin.in capit. Ecclesia sanctę Mariæ.n.102.de consti.sequitur Auenda.in tractat.de iniuria numer.15.

Clericus cum seculari iudici remittitur nō ignominio, e remittēdus est.

Ideoque iniqua consuetudo ea iudicāda est, quæ in aliquibus prouincijs inuasit, vt clerici ad suos iudices, cum maxima ipsorum clericorum ignominia (imo cum maximo sacerdotalis ordinis dedecore remittuntur) nam plerumque cum mitra in capite, vel tubis sonantibus remittūtur, quod quandoque seruatum fuisse in ciuitate Perusij refert Ang.in l. Iuli.circa finem. ff. ad leg.Iuli.de vit.pub.solēt etiā aliquando iudices seculares, eos remittere ligatos cūmaxima populi multitudine. Alij verò (quod peius est) faciunt eis radi caput, ne videatur corona clericalis, & eos tanquam laicos impiè suis iudicibus remittunt, vt testatur Pari. de Puteo in tract. sind. fol. 22.num.5.Refertque ipse in eod. tractat.in verbo, *Remissio*.folio. 391.quod quidam Regens qui remisit clericum ad Episcopum, cū catena in collo, priuatus fuit officio, quem refert Carau. super ritu magna curiæ. 235. numer.7. & sequen. In Mediolanensi dominio prædictę remissiones absque dedecore, & ignominia, ipsorum clericorum fiunt, vt scribit Iul.Clar.in prac.crimin.§. fi. quęst.36.versi.quæro quomodo, sic in Hispania eas sæpe fieri sum testis. Sed quoties ea remissio fit à iudice seculari clericus ipse remittendus erit, cum custodibus, expensis ipsiusmet clerici, quemadmodum not. Aufr.in Clemen. 1.de offi.ordi.quęst.2.numer.22. idem in Capell. Tholosa. deciss. 273.Nicol.Boe.decisio.303. columna. penult. D. Episcop. Couarrub.in practic.quęstion. cap. 33.numer. Quòd si clericus pauper sit, remittendus erit expensis ipsius Episco.secundum eosdem. Quando verò ea remissio fit à iudice seculari, cum causę processu, minime Ecclesiasticus iudex ei stare tenetur, est quidē de hoc communis opinio, vt testantur Decius in cap. at si clerici de iudi.Gramma.consil. crim.42.nu. 1.Viuius lib.commu.opin.in verbo, Iudex laicus. Iuli.Clarus. in practi.crimi.quęstio.36.versi. fina. Sunt quidem acta processus, coram incompetenti iudice facta, quæ nullam fidem faciunt.

Ab Ecclesijs, ad quas confugerũt, extrahi.

CAPVT. CXXIII.

1 *Sacerdos an Ecclesiarum sacrorumq; templorum immunitate, gaudeat.*

1 Vod hoc non liceat ecclesiasticis iudicibus, inter alia primum per suadere videtur. Ilerdẽsis Concilij capitulum octauum in hæc verba disponens. *Nullus clericorum seruum aut discipulum suum ad Ecclesiam confugientẽ extrahere audeat, vel flagellare præsumat, quòd fecerit, donec digne pœniteat à loco cui honore non dedit segregetur.* Patet igitur quòd si dominus, vel si magister tenetur Ecclesiã reuereri, & pro dominica aùt magistrali disciplina non licet illis aliquem de Ecclesia extrahere, multo minus licebit iudici Ecclesiastico ad incarcerandum clericos, & imponendã eis pœnã id efficere. Et hoc credit verius Card. in cap. Inter alia de immunita. Ecclesi. vbi respondet ad aliqua fundamenta, quę primo in contrariũ adduxit. Hoc etiã tenet Rom. in consi. 227. Spectabilis domine. Idem in consi. 234. Aduertẽdum quia dico. vbi hoc probat ratione triplici. Prima, quia canones, nõ distingunt laicum à clerico. Secunda, quia est maior ratio in clerico quam in laicone extrahatur, quia Ecclesia est propria domus clerici, iuxta. l. Plerique, de in ius voc. ff. Tertia, quia hoc priuilegium est cõcessum loco ipsius Ecclesiæ, & sic habet locum in quolibet ibi reperto, quod limitat in dict. cõsi. 227. nisi clericus cõmisisset delictum ex enumeratis in dict. ca. Inter alia Abb. tamen pluribus rationibus, & fuudamentis allectus in d. c. Inter alia. in colũ. 4. putat verissimum clericos. Non gaudere immunitate Ecclesiæ. Si iudex Ecclesiasticus causa disciplinę, & non odij velit eos arcere ab Ecclesia, & punire, & extrahere, vt duci faciat ad carcerem. Vide Card. in cleri. 1. de pęnit. & remis. in quæst. 7. vbi refert Laurent. dicentem, quod opinio Innocent. volentis clericum posse extrahi ab Ecclesia, propter homicidium, & deponi, & in monasteriũ detrudi, posset procedere, vbi monasteriũ non esset nimis arctum, nec esset carcer perpetuus, ex cuius opinione videtur dari quædã media via, quod clericus posit extrahi ad pœnas citra detrusionem in arctum monasterium, & carcerem perpetuũ sustinendas. Vide tamen Ioan. de Vischis, in tracta. de immunita. Eccle. in. 2. col. cum duabus seq. vbi refert opin. Abb. de qua supra, & tandem ibi, & in fo. fin. columm. 1. tenet contra illũ, & concludit, in prima, & secũda, & tertia conclusionibus, quas ibi facit, quod iudex Ecclesiasticus nõ potest extrahere clericum subditũ, nec illi pœnã corporalem imponere quoad forũ contentiosum, nec potest etiam causa disciplinę arcere illũ nec pœna corporis afflictiua contentiose punire, licet aliud sit in foro pœnitentiali quando delictum est publicum,

blicum, dum tamen non extrahat de Ecclesia, & ista videtur verior, & communior opin. Abb. tandem vbi supra reliquit cõsuetudini, quę in hoc multum debet attendi secundum eum. Quę quidem iam videtur recepisse, vt clerici à suis iudicibus extrahantur ab Ecclesijs. [a] Quod nempe, & si nullibi hucusque legerim, hoc limitandum censerem, nisi in casibus vbi clericus post degradationem tradendus esset curiæ sæculari, tunc enim aut non extrahẽdum cum crederem, aut si extrahatur, post degradationem, & verbalem in sententia traditionem curiæ seculari ad Ecclesiam reducendum esse iudicarem æquissimum, vbi tandiu solum immunitate gaudebit, quandiu in Ecclesia fuerit moratus, sicut, & alijs contingit facinorosis laicis.

B AB *Ecclesijs*. Adde quod idẽ fatetur D. Cour. lib. 20. variarum resol. c. 20. n. 16. Remig. de Goni. in tract. de immu. Ecclesi. fall. 21. fo. 161. Vbi in fine dicit quod opinio Abb. in distincte seruatur, & sic frequentissima consuetudine receptum est quod clerici minime Ecclesiastica immunitate gaudeant quia se vidisse seruari, & practicari. Iul. Clar. lib. 5. recep. sent. §. fi. quæst. 30. versi. vlterius quęro. Martin. Nauar. in manuali c. 25. n. 22. quo loco dictam consuetudinẽ limitat, quoad iudicem Ecclesiasticũ non quoad secularẽ, quem dicit non posse ab Ecclesia extrahere ob delictum, clericum in minoribus constitutũ, licet post Concilium Tridentinum sess. 23. c. 6. in eum habeat iurisdictionem, non sane is debet esse teterioris conditionis quam alius laicus, & post secundam huius operis editionẽ nos hoc loco allegans idem tenentẽ legimus Ioã. Gut. in pract. q. 4. lib. 3. quæst. 3.

Incarcerari.

CAPVT. CXXIIII.

1 *Clericorum incarceratio non passim nec leuiter facienda est.*
2 *Carcer immundus, neque cũ secularibus personis, clericis constituendus est.*
3 *carcer tormentus est.*
4 *Clericus afflictiuo corporis carcere, detinendus non est, nisi talis præcedat informatio quæ secũdum excessus qualitatẽ quæstionibus sit subijciendus.*
5 *Si clericus si incarceratur solum ad custodiam, sufficit quod de crimine præsumptiue constet.*
6 *Litependente apud iudicem Ecclesiasticum clericus immittatus prima tõsura, detineri debet reclusus incarceribus.*
7 *Carcer, qui non solum ad custodiã, sed ad afflictionẽ corporis ordinatur, secundum delicti mẽsuram, personæq; qualitatem est dandus.*
8 *Carcer, qui in pœnã criminis imponitur, qualis sit cõstituẽdus.*
9 *Pœna carceris quando pro delicti pœna imponitur, absq; plena probatione nemo, in carcere est detinendus.*

Lericorum carceratio sicut nõ passim, nec leuiter facienda est, quia eius prę iudiciũ est irretracta-

retractabile, vt not. Bald. in.l.1. C.in te.resti. postu. & refert Felin.in cap.Cum super.colu. pen. de re iudi.sic nec, dum casus exigit omittenda, eos namque plus solet punire, quam custodire carcer in pluribusque delictis illa cũ pręcipua ac vtilior pœna, quę nulla valet appellatione reparari, quanuis superiores velint delinquentibus fauere, quæ in super iudices illam imponentes nõ auaritiæ nota commaculat, sicut pœnę pecuniariæ efficere solent.
2 Curare tamen debent Ecclesiastici iudices, vt sacerdotum, ac in sacris constitutorum carcer, nõ immundus seu squalidus sit, ne ve eos cum secularibus personis
3 simul detineri cõsentiant. Cum
a insuper carcer sit tormentum, [a] vt placuit Bal.in.l.de custo. reorum, & in l.prima de his qui alli ber.perue.non pos. Et etiã com pedes fortes, vt dixit Bart.in.d.l.
4 1.de custo.reorum. Aduertere debet iudex Ecclesiasticus ne clericos captos (in sacris maximè) afflictiuo corporis carcere deti-
b neat, [b] quando nõ talis præcedit informatio, alijsve est qualitas excessus, & personæ, vt ad torturam deueniri possit, ac debeat.
5 Triplex præterea genus car ceris cõsiderari potest. Aut enim ideò iudex incarcerat, quia solum custodire prætendit captum, dum de delicto tractatur, & tunc sufficit, quod constet saltem præsumptiue de eo: & in tali casu præcipue fidelitas custodum, & securitas loci procurari debent, sine eo quod capto solatia moderata tollantur, ac communicatio amicorum, & aliorũ interdicatur: nisi delicti grauitas, & qualitas aliud suadeat. Si vero aliquis primę tõ surę clericus seculares iudices ti 6
mens (vt quotidie cõtingit) carceri Ecclesiastico se offert, procuraturus inde secularium iudicũ innibitionem, ac suorum scelerum impunitatem, aut leuitaté, pœnæ, tunc caueant Ecclesiastici iudices, ne leuem carcerem, & ad libitum potentis assignent, sed intra palatium Episcopi, & in solitum carcerem illum detrudãt. [c] Aliter enim quando Ecclesias c
pro carceribus illis assignãt, plura inde proueniũt incommoda. Nam quandiu ibidem commorãtur, eas ludis, blasphemijs, & obscœnis actibus polluũt, noctuq; inde exeuntes grauiora sæpius scelera illis à quibus liberari satagunt, perpetrant.

Multotiesq; in Ecclesiarum ianuis positi, vel per cœmeteria deambulantes seculares iudices irrident, ac perfricata fronte contemnunt, ex quo sæpius irritati illi eos ab Ecclesijs extrahunt, & in contemptum ordinis, & cẽsurarum, vinculis grauibus subijciunt, ac quandoq; pro commissis illos laicorum pœna plectuntur. Vt autem hæc omnia, & alia quę referri possint incommoda cessent, debent Ecclesiastici iudices (victis omnibus importunitatibus ac respectib⁹) tales sic oblatos clericos solito carcere mancipare, ac iuxta delicti qualitaté de quo inculpãtur, illis custodiã, & vincula adhibere, quãuis nullus illos accuset, nullaq; ab eis sit de delicto informatio recepta. Hoc nãq; & taliũ clericorũ tẽperabit facinora (quorũ pars magna ob nihil aliud, quã ad impunitaté scelerũ tõsurã recipit) & in secu-

ſecularibus iudicibus Eccleſiæ obedientiam nutriet. Vt autem carcerem, & cuſtodiam criminis qualitati commenſurare valeant iudicibus omnibus conſulerem, vt ſtatim à iudicibus ſecularibus informationem criminis, quam contra ipſos habēt, amicabiliter exigant, quam illi libenter præſtare ſolent, quando zelum iudicis Eccleſiaſtici intelligunt. Aut ſi illam denegauerint, ipſi ex officio eam pro viribus requirant, aliter enim ſi in talium detruſione deſides extiterint, præter ſuperiora incommoda, euenit ſæpius, vt poſtquam eos à iudicum ſecularium manibus inhibitione liberarunt, ſi ipſos iam ſui fori pronunciatos punire voluerint, à leui carcere aufugiſſe, & tanquam ſecuros ab vtriuſq; fori iudicibus (quia à primis cenſura, à reliquis vero fuga liberauit) grauioribus ſe enormitatib' immiſcuiſſe comperient. Aut carcer non ſolum ad cuſtodiam ordinatur, ſed ad afflictionem corporis, vt quia iudex intendit ſola carceris pœna punire delictū, & tunc dari poteſt aſperior, iuxta exceſſus menſuram, perſonæque qualitatem. Vtilis namque vt præmiſimus, in clericis (quos à membrorum mutilatione ſacri canones effecerunt immunes) carceris pœna cenſetur, & qua afflictione præterita purgātur vitia, præſentia impediuntur fieri, futura ſæpius poſt liberationem ſui memoria vitari ſolent.
7
8 Aut in ſuper carcer in pœnam criminis per ſententiam imponitur, & tunc non modo ſecurus, ſed & qui pœnam condignam ingerat applicandus eſt, dū tamen in hoc debitus ſeruetur modus, iuxta ea quæ infra deſcribentur in parte. Ac in perpetuū carcerem. Vnum inſuper aduertant iudices, quod vbi ex conſtitutione, aut conſuetudine pœna carceris eſt ſtatuta delicto, tunc non eſt aliquis in carcere detinēdus ſine plena probatione delicti,[d] aliàs enim contingere poſſet, quod ſola informatione ſummaria, iam ordinaria pœna plecteretur, & ſi iudex tunc poſſit ad ſolam capturam procedere, vt ſatiſdatione fugam perſonæ prouideat. d

S*It tormentum*. Nota quod carcerem Ancus, Martinus Romanorum. 4. Rex primū omnium ædificauit, vt teſtatur Plinius Iunior in ſuo libello de viris illuſtribus, & Lucius ab vrbe condita. Eutropius autem libr. 1. de geſtis Roman. inuentionem carceris ad cuſtodiam, & terrorem Tarquinio ſuperbo Regi aſcribit. Vt cumque ſit, inuentum Regium fuit, & hinc eſt quod ius carceris occupans, in crimen læſæ maieſtatis incidit. Eſt quidem carcer mala manſio, adeò quod morti equiparatur. Ita dicit Bald. in capite. 1. §. denique, quæ fuit prima cauſa benefi. amit. Et eſt inuentus ad cuſtodiendum, non verò ad puniendum. l. aut damnum. §. ſolent. ff. de pœni. l. incredibili. C. eod. titul. capite quamuis ad reorum de pœnis libro. 6. l. 1. C. de cuſto. reo. l. 4. titul. 31. part. 7. & egregia. l. 11. ibi. licet ſecus ſit de iure Pontificio ſecundum Bar. in d. §. ſolent Felin. in capite. qualiter. in. 2. de accuſa. & diuerſitatis A *Carcerem quis prius ædificauit.*

tis rationem scribit Domi. in. d. c. quamuis, & Fulg. consil. 44.

Carceris qualitas iudicis arbitrio relinquitur.

Quod verò attinet, ad qualitatem custodiæ carceratis adhibédæ, à iudicis arbitrio dependet l. 1. vbi Bart. ff. de custo. reorum Bald. in. l. 2. in fine. C. de exhib. reis Ias. in. 27. in fine lib. 3. Rod. Suar. in tract. de fideiuss. in causa crimina. idem diffiniuit Concil. Trident. sess. 25. cap. 6. de reforma. quod iudicibus Ecclesiasticis præcipit, vt in omnibus criminibus, semper ea ratio habeatur, vt iuxta qualitatem delicti, & personarum, delinquentes loco decenti custodiantur. Et ideò si catenis alijsue vinculis, clerici ligari debeant iudicis arbitrio relictum est, vt in specie scribunt Paris. de Puteo in tract. sindi. in verbo, *Carcer.* versic. an si plures, Petrus Foller. in practi. crimi. in verbo, *vel incarcerentur.* n. 8. Tiraquel. in tract. de pœnis legum causa. 31. n. 11. & ante eos Bal. in. l. 2. in fin. C. de exhib. reis. perpendit itaq; iudex personæ códitionem, & criminis qualitatem, & alias circunstantias, & inde percipiet, quid circa hoc fieri magis expediat. Poterit etiam Ecclesiasticus iudex, reos de graui crimine delatos prohibere, nec cum aliquo loquantur, & ita practicari per iudices peritos, & expertos attestatur Anton. Gom. cap. 9. delicto. num. 6. in fine sequitur Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quęstion. 46. in prin.

Reus qui leuiter deliquit, leuiter custodiendus est.

Cum verò reus leuiter deliquit leuiter custodiendus est, & ideo perpensis dictis, qualitatibus possunt iudices iubere nulla fideiussione accepta, vt domum suam, vel aliam, vel ciuitatem, cum suburbijs pro carcere habeant, vt docet Iul. Clar. d. q. 46. versic. in dubio. Quod in sacris tribunalibus Inquisitionis receptum est, Siman. in Catho. insti. tit. 16. n. 5. Fran. Pegñ. in anno. ad Director. Inqui. lib. 3. Scholio. 139.

Clericus sub fideiussoribus relaxari debet quãdo corporali pœna plectendus nõ est, alias sin dex actione iniuriarum tenetur.

Post capturam autem, relaxandus erit clericus à carceribus sub fideiussoribus, quando pro crimine de quo delatus est, pœna solũ pecuniaria in dicta est Hyppo. in Rub. de fideiussori nu. 247. idem in pract. crimin. §. Attingam. nu. 2. 3. asseuerans opinionem istam communem esse Cep. consil. 25. Bosius in tract. causarum crimi. titul. de carcerato fideiussor cómun. nume. 1. & latissimè tradit Iaco. Menoch. de arbi. iud. quæstion. lib. 2. centu. 4. casu. 303. qui commun. esse profitetur. Quod adeò verum est, quod si iudex nolit recipere fideiussores, sed clericum in carcere detinere, committit contra eum crimen iniuriæ, & tenebitur in sindicatu actione iniuriarium Anton. Gome. 3. tomo vari. resolu. cap. 9. n. 8. argumento tex. in. l. si vero pro condemnato. §. 1. ff. qui satis dare cogan.

Clericus qui paupertate oppressus non inuenit fideiussorem, præstita cautione iuratoria debet relaxari.

Quòd si clericus carceribus detentus propter paupertatem, fideiussorem non inueniat, pręstita cautione iuratoria relaxãdus est. Quam opinionem communem esse tradit Hypp. in dicta repeti. rub. de fideiussoribus. num. 166. & seq. Iul. Clarus dicta quæstion. 46. vers. quod agendum. in fine.

Iudices tã ecclesiastici

Solét etiam iudices tam Ecclesiastici quàm seculares in festis Paschatis. Maximè Natiuitatis Domini, reos relaxare. l. 3. C. de Epis-

quem seculares in festis Paschalis captos relaxare solent.

Episcop. audi. vbi delicta exci- piuntur quorum rei non debent relaxari, & quamuis Bar. asseueret in contrarium esse consuetudinē, prout illum refert Marcus decisi. 409. numer. 1. & Practic. Conrad. fol. 276. nume. 14. Sed apud nos in viridi est obseruātia, prout apud Mediolanenses refert Bossi. in pract. crimin. tit. de incarcera. fideiussor. committē. num. 27.

Item si pendente processu appareat reum non esse culpabilē eius delicti, de quo imputatur, quod multoties contingere solet relaxari poterit. l. 1. ff. de custo. & exhibi. reor. ibi, vel pro innocentia personæ tradit Clarus, vbi supra, qui multos refert.

Clericus qui corporali pœna plectendus est nō debet sub fideiussoribus relaxari.

Si autem clericus pœna corporali plectēdus est, non debet sub fideiussoribus relaxari Bald. in l. 2. col. 1. C. de exhib. reis. Hyppo. cons. 16. num. 28. & in pract. §. attingam. nume. 1. Capi. decision. 30. num. 7. Roland. Valle consil. 38. num. 2. lib. 1. Couar. lib. 2. variar. resol. cap. 8. num. 8. & commu. esse testantur Insignis Suarez in tract. de fideiussore in causa crimi. num. 14. & Menoch. dicto casu. 303. num. 15. & est text. egregius in cap. si clericos de sen ten. excommuni. lib. 6.

B *Carcere detineat.* Adde Cardin. in Clemen. 1. de pœni. & remissi. quæst. 7. vbi scribit Prælatos homicidas esse, & irregularitatem contrahere, si clericos retro carcere claudant. Sequitur Petrus Foll. in pract. crimi. in verbo, *vel incarcerentur.* num. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. lib. 2. centur. 4. casu. 305.

C *Detrudāt.* Adde quod hoc iam decretum est, in maximam reipublicæ vtilitatem ab Inuictissimo Carlo Quinto Cæsare Maximo, & Primo, huius nominis Hispaniarum Rege Burgis, ann. Domini. 1523. & rursus Pintiæ ab eius supremo cōsilio anno. 1545. Alioqui si clericus non detineatur reclusus in carceribus, poterit à iudice seculari in carcerem mitti. Idque non tantum fieri debet, lite pendente super clericatu, sed etiam pendente lite, super ipsius delicti punitione. Quamuis multi Ecclesiastici iudices, conentur intelligere Regia decreta lite pēdente, circa clericatum ea tamen finita, liberum sit illis, clericos iā effectos immunes à iurisdictione seculari à carcere dimittere, & hoc verius esse censeo contra Insignē D. Coua. & alios vt multis probaui supra. capite. 62. numer. 20.

Clericus minorum ordinum lite pendente circa clericatū in carceribus publicis debet detineri.

D *Sine plena probatione delicti.* Adde Auenda. hanc opinionem sequentem in cap. Prętor. 2. par. capit. 5. nu. 26. & opinio hæc verissima est, & inforensibus actionibus recepta. Vnde sępissimè cōsului, & obtinui, quod in his casibus, in quibus Regijs nostris cōstitutionibus, pœna carceris pro blasphemię crimine imponenda sit, licet reus contra quem est. solum vnius testis testimonio, incarcerari possit, si tamen negat crimen commisisse, statim sub fideiussoribus relaxandus est, donec integra probatio accusati criminis recepta sit, aliter quidē vnico teste, ordinariam pœnam pateretur, quod maximam indu ceret iniquitatem, quod Auenda. dicto locō verum putat.

In blasphemiæ crimine licet reus vnico teste capi possit, postea tamen sub de fideiussoribus est relaxandus.

Non tamen omittam (candide lector)

Clericus qui carceribus effractis fugit grauissimè puniendus est.

lector.) circa huius capitis argumétú, quod si clerici post in carcerationé, carceres effregerint, & ab ipsis violenter recesserint, postea capti grauissimis pœnis sunt plectendi, quod Abb. scribit in. ca. à nobis. in fine de Apostat. dicens hoc casu procedi posse ad depositioné, & data incorrigibilitate, ad traditionem curiæ seculari.

Illud quidem vidi dubitari, quod in forensibus actionibus est frequentissimum, si clericus pro debito aliquo fuerit in carceratus, præstita cautione de non recedendo, aliàs fugiendo fideiussor remaneret obligatus ad debitú soluendú, tandé fugit, & postea captus, & in carceré missus, vtrú fideiussor teneatur ad debitú soluendú, & eú teneri scribit Salic. in. l. in bonę fidei. C. de reb. credi. Sequitur Petr. Foll. in practic. can. 2. p. c. 12. nu. 9. quod in laicis est censendum, & est not.

Tortura.

CAPVT. CXXV.

1 *Clericus potest torqueri.*
2 *Confeßio extra iudicialis sufficit adhoc, vt laicus quæstionibus subijciatur, secus si fuerit clericus.*
3 *Zabarelæ opinio quædam explo ditur.*
4 *Clericus torturæ exponendus, an debeat prius degradari.*
5 *Tortura adhuc in secunda instãtia peti potest.*
6 *Clericorum tortura non debet esse ita seua, sicut laicorum.*
7 *Clericus per laicum etiã sui prælati iussu, torqueri non potest.*
8 *Confeßio clerici facta coram laico, an sit sufficiens ad torturã.*
9 *Clericus vacillans in testimonio, an poßit torqueri.*
10 *Iudex excedens modum in tortura ad quid teneatur.*

PRemissis prius quę debeant torturam pręcedere, & quæ sint eius species, & præmissis alijs quę in eius materia à Doctoribus varijs locis scribútur, quia illa examinare ad pręsens nec vacat, nec expedit, transcribere vero præter id quod pudet, & piget inutile iudicio, solú enim in hoc opusculo quæ in clericis specialia sunt, & earum personas cócernunt, referre decreui. In primis 1 notandum est, quòd clerici etiã presbyteri si sunt suspecti possunt ex causa torqueri. ita firmat Panormi. esse cómuné opinioné Doctorú, in regula. Cú in conté platione. de regul. iuris. ex cuius verbis videtur colligi, quod ad hoc, quod clerici torqueri possint, duo debent concurrere. Primum quod sint suspecti, & sic ꝙ sint iudicia bene probata, ex quibus reddantur suspecti. Alterum quod subsit causa, quod ego intelligeré, quòd si delictú tale propter ꝙ merito deueniatur ad torturã, & ꝙ clericus torqueri possit propter delictú etiãsi agatur ciuiliter contra eú, notant Abb. & Philip. Francus in ca. Dilectis de appellat. per text. in cap. 1. de depos. In hoc autem summè notandú est, quod voluit Abb. Antiquus in dict. capite. 1. videlicet quod clericus non debet torqueri, nisi sint iudicia, & sit infamatus:

a matus, a cuius sententiam dicit esse communem Card. ibi, vt refert Barb. col. 4. quam etiam decisionem Doctores plures sequũtur, & celebret, quos ego in meis regulis, & fallentijs collegi, in regula incipien. Confessus de crimine, in. 2. fallen. in. 3. sublimitatione, & vltra illos idem sequitur Paris. in tractat. de syndicatu in impressione parua, fol. 287. in cap. incip. Mandauit. Quamuis à prædicta communi sententia voluit nouissimè recedere Alciatus paucis, & leuibus fundamentis, in cap. 1. de offic. ca. ordin. super glo. 1. n. 43. versi. Aduerte tamen. Quod in tantum habet locum quod Bonus de Cur. in tract. nobilitatis. fo. 15. co. 4. in fin. prout supra retuli, dicebat, quod etiam si contra clericum sint mille indicia, nisi sit infamatus non potest torqueri. Quod etiam scripsit Thomasius Grammaticus in voto. 11. incipien. Tremendi Dei, in. n. 15. pro quo allegat Paul. de Eleazar. & Abb. antiquum in. d. c. 1. & Ioan. And. & Panor. in. d. regula. Cum in contemplatione, & Ana. in. c. 1. de cleri. percusso.
2 Qua decisione Abb. Antiqui motus Fel. in. c. De hoc de simo. in col. 1. tenet quod licet aliàs cõfessio extraiudicialis sit sufficiẽs ad hoc vt possit quis poni ad torturam,
b [b] vt per glo. vulgatam in l. Cap. 5. ff ad. l. Iulian. de Adult. tamen fallit hoc in clerico, quod est notabile in proposito, & possent decipi in hoc plures Ecclesiastici iudices, qui moti ex illa conclusione communi torquerent clericum, qui extra iudiciũ confessus est crimen. Quam conclusionem ego latius posui in dicta mea regula, & dist. 3. sublimitatione, & sequitur etiam eam Decius in cap. At si clerici de iudi. col. 10. in princ. versic. Quarto limitatur. Ex quibus enim (salvo meliori iudicio) crederem nõ 3
bene consuluisse Zabarellam in consil. 45. Casus talis est in fin. dũ dicit quòd si clericus legitimè tortus confiteatur delictum pro quo torquebatur, non reputat absonum quod interrogetur de alijs criminibus, de quibus nulla contra eum erant indicia, & sic iudicem Ecclesiasticum ob id nõ esse reum alicuius pœnę, nam si clericus non potest torqueri nisi ex stantibus indicijs, & infamia, quomodo poterit interrogari de delictis, de quibus nõ est infamatus, nec indicia sunt, licet iam fuerit confessus aliud delictum? Pręcipuè quia fundamẽtum suum est satis fragile, videlicet quia pręsumitur criminosus etiam in alijs, ex quo vnum est confessus, per regulam, Defleat. de reg. iur. Vnde iudicem talia faciẽtẽ, & Deum in Cœlis, & superiorẽ suum in terris offendere credo, & sic ab eo punire posse propter id, quia si Zabarella intelligit, quòd potest interrogari de delictis alterius generis, quã illud pro quo fuit tortus, hoc videtur planè esse impiũ, vt cogatur quis prodere se ipsum in delictis occultis. Si vero intelligit ꝙ possit impune interrogari de delictis eiusdẽ generis, hoc nõ potest fieri, vt notat Alber. de Gandin. in tractat. maleficiorum, in Rubri. de quæst. & tormentis in colu. 4. versic. Sed quid de quæstione, vbi tenet, quod de iuris subtilitate tortus & cõfessus aliquod

quod furtum de quo erant indicia, non potest de alijs furtis interrogari, licet de generali consuetudine Italiæ seruetur contrarium, quem refert, & sequitur Franc. de Bruno in tract. de indicijs & tortura, in fol. 10. col. 4. limitando quando esset diffamatio generalis cōtra aliquē, quòd esset magnus latro, quia tunc dicit laudabilem esse talem cōsuetudinem, quòd de alijs furtis interrogetur, alias nō. Si ergo nec latro laicus potest interrogari de alijs furtis, quantò magis clericus? Tradunt præterea Doctores aliqui summistæ aliud speciale in tortura clericorum, videlicet quod clericus torturæ exponendus debet prius degradari: c hoc scripserūt Authores Rosellæ, & Siluestrinæ in verbo, Degradatio, qui referunt Alexand. in additionibus ad Cart. in. l. omnes. C. de Decurionibus. lib. 10. & Rosella refert Roma. in cons. incip. Manifestum est, & allega. text. in. l. Et si excepta. C. de malific. & Matth. ibi, *Præsidio dignitatis exutus.* Sed salua eorum authoritate hoc non credo verum, nā præter id quòd Alex. quē ipsi referūt, hoc nō scripsit, & quòd Rom. cons. non inuenitur, quis sibi persuaderi poterit clericum nondum conuictum, sed solum indicijs, & infamia notatum, esse degradandum, antequam constet de veritate delicti? Item tex. in dict. l. Et si excepta. nō obstat, & verba illius supra relata intelliguntur, id est, non obstante priuilegio dignitatis, & ita intelligit Azo. in summa illius titu. & Bald. & Salic. in ead. l. & Bonifacius in tracta. maleficiorum, tit. de Malefi. & Matth. licet Ang. ibi quem sequitur Ana. in cap. 1. de sortilegijs, col. 3. dicat per illū text. quòd si cōstitutus in dignitate est torquendus, debet exui omnibus insignibus illius dignitatis, & sic degradabitur, sicut fit in sacerdote, quando duci debet ad supplicium. Nec suffragari poterit dictæ opinioni text. in l. proditores. ff. de re militari, cuius verba sunt. *Proditores vel trāsfugæ plerumq; capite puniuntur, & exautorati torquentur, nam pro hoste non pro milite habentur.* Arguēdo de milite ad clericum: quod argumentum bene procedit, vt per Nicolaum Euerardum in suis Topicis iuris, in folio 33. quia illa lex nec in milite hoc disponit: nam verbum, *Torquētur,* ibi positum non debet intelligi de tortura quæ fit ad inuestigandam veritatem, sed quæ datur in pœnam. Et quamuis hoc in milite esset expressè dispositum, non deberet applicari ad personas clericorum, quia in hoc nō esset recipiendum argumentum de milite terrestri ad cœlestem, cum talis similitudo esset odiosa clericis, & in casu notoriè iniusto, & contra iuris principia. Et contrarium senserunt Ang. & Ana. in locis supra relatis, dū æquiparant militem, & clericum non in tortura, sed quod miles debet degradari ad torturam sicut clericus degradatur ad suppliciū. In hoc insuper proposito referendū duxi, quod tradunt Ioan. de Ana. in consil. 1. in fina. verbis. & ibi sequitur Lud. Bol. in addi. ad eundem, quòd si nō fuit petitum in prima instātia quòd clericus torqueretur, potest peti postea in

4

5

causa

causa appellationis tanquã omissum, & respondet ad dictũ Ang. in l. Minime. C. de appel. quod illud est verum, quando non peteretur fieri, sed salua tantorum patrum authoritate, iudicio meo decepti sunt in intellectu doctrinæ Ange. quia ille solum dicit quòd appellatione pendente non debet appellans sustinere pœnam corporis, vel cruciatum, quod aperte intelligendum est respectu iudicis à quo, quia ille siue petatur coram eo, siue non, non potest torquere reum appellantem, quia innouaret, non tamen tollit quin iudex appellationis post deuolutam ad ipsum causam posfit hoc facere, vnde cum doctrina Ang. non aduersaretur illis, superuacaneum fuit velle illi satisfacere.

6 Sed nec mirandum est: sunt enim lapsus scribentium, quos expedit benigne à lectoribus sufferri, non enim semper vacat singula queque scribenda rimari. Item aduertere etiam debent iudices ecclesiastici, quòd tortura clericorum non debet esse ita sæua, sicut

d laicorum d, ita dicit communiter teneri Abb. in dict. regula. Cum in contemplatione. vnde secundũ eũ clerici non debent supponi aculeis, seu fidiculis, sed virgis, seu corrigiatis, pro quo allegat bonum text. in capite. 1. in fin. 23. quæstion. 5 Nec mirandum enim quòd in ipso processu & tortura clericis suspectis de delicto aliquis fauor impendatur, qui laicis non conceditur, cum etiam postquam sunt cõuicti de crimine tã dispari pœna plectantur, & sic mortis pœnam euadant, præsertim cũ in iure videamus milites seculi à tortura immunes effectos, quod etiam de doctoribus & nobilibus in legibus regni nostri disponitur. Quid mirum igitur si cum militiæ cingulum, doctoratus gradus, parentum nobilitas, tot homines à tortura penitus liberet, clericalis ordo promereatur, vt clericorum torturam indicia ac infamia præcedãt?

Nota tamen quòd clericus non potest torqueri per laicum e etiã iussu Prælati sui, ita tenent Anto. & Ancha. in c. vt famæ. de sẽt. excommu. vt refert Abb. ibi in fi. & sequitur Dec. in ca. Dilectis de appel. in prin. licet contrariũ & male secundum Abb. vbi supra, habeat communis obseruantia. Hoc etiam concludit idẽ Ab. in cap. vniuersitatis. in. 3. not. eo. tit. vbi dicit hoc de iure fieri non posse, & quod hoc ideò fit fit, quia hodie clerici torquentur vt laici, & talis modus torquendi non posset fieri per clericos, quia fere nemò in huiusmodi obtemperaret, nec sunt edocti in arte ista torquendi, sicut & laici. Et vide Barb. in c. decernimus. de iud. colu. antep. vbi refert Bald. tenentem ibi quod Episcopus potest cõmittere laico vt clericum torquere posfit, ipse tamen Barba miratur Bald. ista sic intellexisse, & allegat Anto. vbi supra tenentem contrarium. Vide tamen Feli. in d. c. Vniuersitati. de sent. excommu. vbi dicit quod ista est cõclusio vera & verissima, quòd laici torquentes clericum præcepto episcopi, vel vicarij non excusantur, imo facientes clericos per laicos torqueri sunt excommunicati. & dicit ita tenere Arch. & Ioann. de Fantu. in cap. Presbyteri. el. 1. 5. quæst. 6. & addit

7 e

vlterius quod si clerici nesciunt torquere, quod tunc poterit vocari officialis laicus, qui ligauit clericum torquendum, & postea clerici possunt torquere. Quod non videtur satisfacere, quia peritia torturæ ita & magis consistit in actibus ipsis torquendi, quam ligandi. An autem clericus possit ad torturam poni ex confessione delicti facta per eum coram iudice laico, Barba. in capite. At si clerici. de Iudi. colu. 14. versi. Capio nunc motus, septem fundamentis concludit, quicquid alij dixerint, quòd nullo modo potest torqueri, licet Cardin. in capitulo. Per inquisitionem de electione,
8 tenuerit quod sic. Bene tamen fatetur Barba. quo si clericus confiteatur crimen coram iudice ecclesiastico, alias non suo, quòd tunc compellitur vel excusare illam confessionem, vel perseuerare in ea per tormenta, & quod isto modo potest saluari opinio cótraria, & vide eundem Barba. prius in dict. capi. At si clerici. in colu. 4. dicentem quod per illum tex. confunditur doctrina Bal. in l. vnica. de confes. pen. colu. dum cripsit quod ex confessione facta per clericum coram laico, nó est torquendus clericus per Episcopum dum modo illam confessionem reuocet vt erroneã, nam cum tex ibi dicat, quod talis confessio nó tenet, non est reuocanda, quia quod nullum est, reuoca
9 ri nó debet. Atque asserit in hoc somniasse tantum doctorem. An autem clericus vacillans in testimonio, possit torqueri? Bal. in
f sua margarita, in verbo Clericus tenet ꝙ sic & refert. Inno. in cap. Cóqueſtus. de re iudi. hoc tenentem. Sed clare patet quod allegat corrupte Innocen. quia non est talis text. in illo titulo. Ideò ob solam Bald. authoritatem hoc nó crederem practicandum, cum, vt supra scripsimus, clerici non sunt torquendi ad eruendam veritaté delicti, etiam extantibus indicijs nisi adsit infamia, quanto magis non poterit torqueri, propter solam vacillationem inferendo testimonium, cum sufficiat quod si de falsitate testimonij fuerit conuictus poterit ob id puniri. Si vero solum vacillauerit, tunc poterit de vacillatione puniri iudicis arbitrio, ad cuius etiam officium spectauit quanta sit illi fides adhibenda discernere. Neque suffragatur opinioni Bald. lex. presbyteri. la 1. C. de episco. & cleri. dum probat quod presbyteri, licet vacillent in testimonio, non sút torquendi. Alij vero clerici inferiores sic secundum glos. & summarium. Sali. ibi. Nám illa. l. non potuit hoc disponere circa personas clericorú, quod fatetur glos. in capit. Quia iusta. §. Presbyteri. lo. 2. §. q. 6. vbi ad literam est inserta illa. l. per Gratianum, & ideò dicit quod illa. l. instruit iudicem ecclesiasticum quid facere debeat. Sed ego credo etiam salua gloss. authoritate, quod hodie iudex ecclesiasticus firma manente communi opinione de qua supra, & cum contrarium non reperiatur de iure cano. non poterit sequendo instructionem illius legis, clericos inferiores propter vacillationem torquere, & licet d. l. presbyteri fuerit per Gratianum admixta canonibus, nihil sibi per hoc authoritatis accessit. Nec curare debent iudices ecclesiastici ꝙ

notat

notat Alberi.in dict.l.Presbyteri dum putat ipse quòd clericus etiam si vacillet, & dicat se interfuisse facto coram iudice seculari torqueri non potest per eum, sed per suum iudicem ecclesiasticum, quia fundamenta, quæ allegat, non probant, neque sufficiunt, & sua opinio adhuc habet intollerabilius inconueniens, dum firmat quòd propter vacillationem factam coram seculari possit clericus torqueri per ecclesiasticum iudicem. In torquendis præterea reis, si in ciuilibus magistratibus crudelitas ab esse debet, quanto magis ab ecclesiasticis iudicibus fugienda est? præcipue quia sepius tortura cogit innocentes ipsos dolore cruciatos fateri delicta, quæ non perpetrarunt, quia vt dicit Ambrosius in epistolis: *Nimia seueritas extorquet plerumque crudelitate mendacium.* prout etiam apertissimè legitur in admirabili illo miraculo per Hieronymum descripto ad Innocentium
10 de muliere sæpius icta. Aduertant etiam ecclesiastici Iudices, quod sic delinquentes torquere præcipiant, vt veritatem inuestigare satagant, sine vitæ discrimine, aut membrorum periculo, taliter vt ipse torquendus saluus sit innocentia, vel suplicio, vt sunt verba tex.in l.quæstionis modum.ff.de quæst. Si verò contigerit, quod tortus maneat debilitatus in membro aliquo, adeò vt quasi inutile reddatur, non per hoc existimet se irregularitatem incurrisse, vt notat Abb.post Gasp.in capite.1. nu.9.qui cle. vel vou. Crederem tamen in hoc dicendum, quòd si hoc damnũ passus est tortus propter excessum torturæ cõmissum à Iudice poterit propter hoc à superiori puniri, & damnari vt clerico debilitato resartiat incommodum. Ad quod moueor ex no. per Hyp.in di.l.quæstionis modũ colu.penul. nu.72. cum seq. vbi tenet, quòd excedens modum cõsuetum, & qui debet adhiberi, secundum qualitatem personæ tortæ, tenetur in Syndicatu, vbi etiam distinguit inter excessum factum in tortura dolo, culpa, vel casu, qué videre poteris post Sal. in.l.Grachus.C.de adul. & Ana. in capite.1. columna.4. &.5. de cler.percuss.quos ipse cum alijs refert.

SI *t infamatus.* Adde Alexand. ad Bar.in.l.1.ff.de pœnis eundem in eiusdem additionibus in.l.milites.C.de quæstioni. Anto.de Butrio.in capite.grauis numero.14.de deposi.Felin.in capite.vniuersitatis numero.2.de senten.excommu. & in capite.veniens in.1.numero.4.de testib. & in capite.cum oporteat. numer.7 de accusation.Ang.Aret.in tract. malefi.in verbo, *Fama publica.* Andr.Berba.in capite.si constiterit. colum.3.de accusation. Hyppol. in practi.cri.§. nunc. videndum. numer.51.& in.§.ex prædicta.nume.40.& in.l.æditum nume.9.& in.l. quæstionis habendæ.nu.76. ff.de quæstion.& in repet.rub.ff. de fideiussor.num.126.& in sing. 55. Ias.in.l.magistratibus.nume.7. ff.de iurisdi.omn.iudi.Deci.in capite.At si clerici. numero.126.de iu.Steph.Aufr.in tractat. de potest.Secula.super Eccles. person. regu.3.numero.17.Ioann. Const. in glos.ad constit. Regi. Galliæ. articul.163.foli.294.colu.1. Boeri.De-

A Clericus non si sit infamatus, torqueri non debet.

ri.Decisio. 163. Cassan. in consuet.Burg.rubr.1.§.5.nu.6.& hãc opinionem communem esse testantur.Ioann.Imo.in cap.1.col.2 de depos.Iacob.Septim.in ca. 10. insti.tit.65.nu.47.& noster Gregorius.in.l.2.titu.30.par.7.in verbo.*Cauallero*. Padilla.in.l. quãuis nume.9.C.de iuris & facti ignoran.Bossi.in tract.delictor.tit. de indicijs.num.15. Didac. Perez in l.1.titul.3.lib.1.ordin.l.Hiero. Gigan.in tract.de crimi.Lęsæ Maiestat.Rubr.quomodo & per quos crimen.quęst.28.numer.3. pagin. 266 Iul. Clar.libr.5.recep.senten. §.fina.quęstion.64.versic. Sed an clericus,& nouissimè Ioan.Gracian.regulis,& fallen.reg.226. numer.91.Et stante ista opinione nõ sufficeret, vt clericus possit torqueri, vnus testis, qui de delicto deponeret,nisi ad esset diffamatio

Author a communi sentẽtia recedit. Et licet opinio hæc communis sit,& plena æquitate.contrariam tamen tenet Abb. Panor. quem sequitur male sibi constans Feli. in capit.olim.colum.3. versi. tertius casus.de rescrip.Alcia.in ca. 1.num. 43.de offi.ord.Iacob.Septima.dict.titu.65.nu.48.Quę quidem opinio in puncto iuris verior est. Tum quia opinio communis nullo iure nec ratione fulcitur.Tum quia nullibi legimus, quòd clerici circa hoc, aliquo sint priuilegio muniti, igitur iuris regulis, & receptissimis nostrorum traditionibus standum est, quibus decretum stat, quod semiplena probatio sufficiens est, vt quis quæstionibus, & tormentis subijciatur. Tum quia si infamia ad clericum torquendum necessaria est, hæc sanè sufficienter oritur, ex semiplena probatione, ex alijsque indicijs, quę eum suspectum & infamatum reddunt. Præsertim quia ista indicia efficiunt notorium iudici. capit. cum olim.vbi Abb. de verb. signi.quod notorium succedit loco diffamationis. Tum quia regulariter plus operantur indicia, quã diffamatio.l.1.§.2.&.3. &.l.fin.ff. de quęstio.& ea ratione diffamatio simpliciter non operatur indicium ad torturam, vt traditur à nostris in capite. venies de testi. & alijs multis in locis.Tum quia sicut respectu pœnæ ordinariæ, vt ea imponatur, sufficiat quòd crimen legitimè probetur, nec necessarium est, quod clericus suspectus, vel infamatus sit pari ratione, nec circa torturam imponendam hoc desideratur nullum quidem discrimen in hoc cõstitui potest, & ideò communis opinio in practica non seruatur, prout nec in ciuitate Mediolanensi seruari scribit Bossi. in practi.crimi.titul.de indicijs nu.103. Non tamen inficior iure defendi posse,quod scribit Abb.in capit. licet.primo not. de testib.clariora esse debere indicia contra clericum ad torturam imponendam, quam contra laicum sequitur Simon.de prætis.consil.36. numer. 4.volum.1.

B *Poni ad torturam*. Adde Bar.in l.vlt.co.2.ff.de quæst.& in.l.quoniam.ff.de his qui not.infam.vbi Bal.1.lecti.co.pen.Bar.Ang. Pau. & Fulg.in l.ictus fustium.eo tit. Bal.in.l.vni.numer.20.C.de con fess.& in.l.milites C.de quæs. Abb.in capit.at si clerici.de iudi.nu. 16.vbi Felin. numer.6. Deci. numer.9.Abb.in capit.quam sit graue excessi. præla. & in capite. si quis

quis de gradu.de purg. canon. & in cap.de hoc de simo.& in capi. olim col.pen.de rescrip.Hyppol. in.l.de minore.nu.50. ff.de quæstio.Lud.Carr.in pract.crim.fo.56 Ant.Gom.de delict.capi.13.nu.8. Fran.Bru. in tract. de indicijs.3. quæst.cui communi sententiæ suffragatur Regia.l.7.titul.13.part.3. vbi Gregor.Lup.in verbo, *Como quier.*

C *Degradari.* Vide Lud. Car.in. d.pract.fol.85. nume.30. nouissime editionis.

D *Sicut laicorum.* Adde Boer. decisi.163.nu.6.Hypp.sing.55.& in l.maritus.col.fi.ff.de quæst. Bossi. in practi.crimin.titul. de tortura testium. num.6.Sim.de Pretis cōsi.36.numero.7.vol.1.D. Episcop. Septi.in insti.catho.capite.65.nu. 49.qui nullum ex superioribus allegat,& opinio hæc communis est,& contradictorem nō habet, ideò in forensibus exercitationibus ,seruanda est. Tum propter excommunicationis periculum, si forte debitus modus torturæ transgrediatur. Tum propter sūmam sacerdocij dignitatem, cui maxima reuerentia debetur,vt latè docet Diuus Chrysostomus in libris de sacerdotio.

Tortura Clericorū nō deberet se tā saeua sicut laicorum.

E *Torqueri per laicū.* Vide Siluest. in sūma in verbo, excommunicatio.6.§.11.Hie.Gigā.vbi paulò ante allegaui.q.26.n.6.pag.267.Ludo.Carr.in pract.cri.fo.85.n,25.vbi scribit laicis licere absq; excōmunicationis metu clericos ad torquendū ligare, vt possint per clericos torqueri.Hæc tn̄ authoris,& aliorū opinio nō procedit in assassino, qui secūdū illum à laico torqueri poterit,vbi allegat Capi.decis.155. Nec etiā procedit quādo clerici nō reperiūtur, qui clericos torquere sciāt, tūc sanè tortura à ministris laicis infligenda est,nam aliter frusta iudex clericum torquendum esse pronuntiasset,si non esset qui exequeretur, & hoc vsu receptum est, vt alios allegans fatetur Iacob. Septiman.dicto.ca.65.num. 49. Idem fatetur auferri.in rep. Clem.1.de offici.ordi.reg.3.Fall.2.dicens totam Galliam obseruare in curijs Episcopalibus,vt clerici torqueātur, & fustigentur per laicos, & Roman.curia idem obseruat teste Naua.cōsi.42.ti.defen.excōm.

Clericus non potest per laicum torqueri, præter quā in duobus casibus.

F *Tenet quod sic.* Adde Ludo.Car. in dict.practi. fol.85. numer.31.& hanc opinionem communem esse testatur Bossi.in practi. de tortura testium. numer.7.& opinionem istam Baldi.contra authorē dicit esse commun. Canonistarū Folleri.in practi. cano.2.pag.8. num.47.

Iuramēto de præmissis interrogari

CAPVT. CXXVI.

1 *Iuramētum à clerico de crimine à parte accusato exigi nō debet, secus si ex officio iudicis procedatur.*

2 *Purgatio non nisi prius præstita, copia infamato est indicenda.*

3 *Iuramentum à clerico exigendū non est,nisi informationis copia prius præstita.*

4 *Reus non potest sub iuramēti religione,de delicto interrogari sine semiplena probatione,aut expressis indicijs,aut infamia præcedente.*

5 *Indicia processus reo ante confessionem sunt manifestanda.*

6 *Sola indicia sine infamia, neque ad purgationem inducendā, neque ad iuramentum exigendū sufficiunt.*

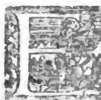

1 ET si ad partiū petitioné à clericis de criminib' accusatis iuramētū exigi nō posſit, nec debeat, ex officio tamen procedenti iudici hoc conceditur à doctoribus
a ea potiſsimum ratione. Nam cū liceat eccleſiaſtico iudici, clerico infamato purgationem indicere, & tunc de veritate delicti iurare teneatur, ſic ei licet illum ſub iuramento interrogare, vt placuit Panor. in ca. Cum ſuper quaſi. ad fin. de confeſ. In quo tamen ego aduertendum crederem, quod cū ex dicta ratione purgationis id permiſſum videatur, inferri poſſunt duę notandę concluſiones
2 in materia. Prima eſt quod cū purgatio non ſit indicēda, niſi prius præſtita copia infamato de infamia, vt circa illam ſe defendat, & an à maleuolis, ſeu inimicis habuerit ortū examinetur. Sic nec
3 iudex à clerico poterit iuramentum exigere ſtatim poſt capturā, ante quam illi præſtet copiam inquiſitionis contra eum formatæ: ex quo videtur quod practica huius regni ſumpta ex. l. 4. parte. 7. titulo. 29. in qua diſponitur quod reus ſub iuramento interrogetur ſtatim poſt capturam, non habe-
4 b bit locum in clericis.[b] Quinimo opinor ꝙ in laicis captis nō liceat ad in diſtinctè fieri, ſalua iudicis cōſciētia, niſi iudex habeat cōtra reū ſemiplenā probationē delicto, aut expreſſa indicia aut infamiā. Cū ex mēte Sancti. Thomæ in. 2. 2. q. 96. ar. 2. Prædictis caſibus ſolum liceat iudici interrogare delinquentē, & delinquēs teneatur veritatem dicere. Et vide ibi Caie. qui declarando illam doctrinam Sācti Thomæ addit vnū notabile (iudicio meo) videlicet, ꝙ in caſu quo pręcedunt indicia debent manifeſtari reo, vt ſciat ſe eſſe in tali articulo conſtitutū, ꝙ tenetur obedire iudici præcipienti, & extorquenti veritatem ac etiam vt poſsit ſe purgare, & contra illa opponere. ex quo videtur quod ſicut ante torturam debet dari copia indiciorum.[c] ſic c ante interrogationem, vt Iudex iuſtè interroget, & reus teneatur fateri veritatē. Vnde quando aliquid ex prædictis tribus capturam non pręceſsit, tunc videtur ꝙ iudex conſcientia recta nō poterit vti practica dict. l. Partit. Cum enim captus qui delictum commiſit, non tenetur ſe prodere, niſi præcedat aliquid de prædictis. bene ſequitur quòd aliter nō bene interrogat iudex eum, cum cogat captum reuelare ſeipſum in caſu vbi non tenetur, & peccaret ſeipſum diffamando, ſicut alium quemcunque. Et præter id quod eſt iuſtum rationique conſonum, hoc eſt iuxta mentem illius legis Regni, ſi bene conſideratur hoc enim vt fiat, dicta lex pręcipit in hominibus malæ famæ,[d] à quibus ſtatim poſt capturam vult iuramentum exigi. Er d rant ergo apertiſsimè temerarij quidam iudices (& qui crocodili more humano ſanguine delectātur) qui ſtatim poſt capturam, nullo facto perſonarum diſcrimine

mine à capitis omnibus de veritate delicti iuramentum exigunt, cum sępius leuia quędam indicia causam prędliterint capturæ. Satis est enim Christiano Iudici si more Christiano iustitiam exerceat. Secunda conclusio, quod sicut sola indicia sine infamia non sufficiunt ad indicendam clericis purgationem, eodem modo, nec sufficit ad hoc vt iudex posſit ab eis iuramentum exigere super delicto.

A

Traditur egregius modus à iudicibus obseruandus interrogādi reos in casibus criminalibus

Hoc conceditur à doctoribus. Nota quòd in his quæ ad praxim, & interrogandi reos modum, nihil iure diffinitum est, sed prudentiæ iudicis relinquitur. Ideoque nulla certa regula in hoc constitui potest, nihilominus aliqua consideratione digna erunt animaduertenda. Et in primis monendi sunt iudices, vt reos captos dum de criminibus interrogant, humanè, & benignè tractent, quod sæpe numero ad veritatem patefaciendam mirè conducit, ne illos seuero vultu, & proteruis oculis perterrere faciant, neue iniuriosis verbis, aut contumelijs in eos irrumpant. Est quidem hoc à Christiana religione alienum, meminerint ipsos homines esse, & similia crimina, vel forte maiora committere posse, nisi Dei omnipotentis gratia & auxilio iubarentur. Nec aliquando erit indecorum, si qualitas causæ permittit vt reus præsertim clericus, vel is qui in dignitate sit constitutus, in humiliori sede, quam iudex sedeat, vt magis quietus sit eius animus, ad confitendum de quo in causis fidei est egregia constitutio decreta Mantuæ Carpentanorum anno. 1561. ca. 14. & 15.

Benignæ etiam admonendi sunt, & subindè exortandi, vt simpliciter, plane ac verè fateantur, & quòd longè caueant, ne contra ipsos, vel alios, falsum testimoniū proferant.

Deinde caueāt ne in interrogationibus faciendis, molesti sint ea interrogantes. Quæ inutilia sunt, sed ea dumtaxat quæ ad rem faciunt, sed si reus confiteri cępe rit, minime illum interrumpant, sed libenter & atente audiant nisi inutilia confiteatur.

Rursus multa simul interrogandanō sunt, ne reus cum Sycophāta Plautino dicere posſit. *Multa simul rogitas, nescio quid expediam potisſimum, sim vnū quicquid sigillatim, & placide percantabere, & meum nomen, & mea facta, & itinera ego faxo sciás.*

Hęc Plautus in Trinum.

Rei verò ante omnia interrogandi erunt qui sint, de ętate, de origine, & quibus parentibus orti, de patria, & de alijs circunstantijs, debet fieri diligens interrogatio, quia vt optimè Oratores admoneant, suspitionum argumēta, non leuia summuntur, ex genere, natione, patria, educatione, disciplina, bonitate, prauitate pręteriti temporis, societate, amicitia, moribus, verbis, & alijs huiusmodi, vt docet Cicero libr. 2. Rhetori. ad Herennium. quinti. libr. 5. capite. 10. Orator. inst. tradit ex nostris Gand. in tract. crimin. titul. de præsumpti. & egregie Frā. Casonus in tract. 1. de indi. & pręsump. cap. 1.

Id etiam cauere debent iudices, vt ne ita reos interrogent, vt magis

gis fugiendi modos præscribere, quam veritatem indagare videantur, & vt hoc suggestionis periculum euitetur, in genere sunt interrogandi, & deinde paulatim ad speciem descendendum est, nullam singularem delicti circunstãtiam exprimendo Franc. Caso. in tract. de tormen. cap. 15. Cętera verò iudicis integerrimi arbitrio cõmittuntur. Nam aliquando expedit ad minima, & particularia descendere, vt reus conuincatur, & crimen, quod perpetrauit, detectum esse intelligat, & illum ordinem præscribere videtur Iure consultus in l. 1. §. in causa. ff. de quæst in hæc verba. *Qui quæstionem habiturus est, non debet specialiter interrogare, an Lucius Titius homicidium fecerit, sed generaliter quis id fecerit, alterum enim magis suggerentis, quam requirentis videtur.* Hactenus iure consultus.

Quibus sic pręmissis animaduertendum est, quòd ita iuris interpretes circa huius capitis argumẽtum confusè loquuti sunt, vt prolixa eorum lectione non intelligas, quid tenendum, iudicandúque sit. Authorq; noster (quod cum bona eius venia dicam) super tortuosam incudem tortuosius fabricauit. Quidquid alij dixerint, bimembrem ipse distinctionem constituo. Aut enim iudex præcedente infamia, præhabitisque indicijs, in causa procedit. Aut de occulto crimine contra iuris præcepta iudicare contẽdit.

Iudex insterpre ipit reo vt delictũ fateatur. Primo quidem casu, asseuerãdum est, iudicem reum interrogare iure optimo posse, ipsumque teneri veritatem confiteri debere, nec curandum est, quæ pœna imponenda sit spiritualis, vel temporalis, vel quòd procedatur ex officio, vel ad partis instantiam, vel quòd crimen sit notorium, famosum, vel ne, nullum certe discrimen inter hos casus constitui potest, sed solum perpendẽdum est, an iudex recte procedat. Ita intelligenda & interpretanda est Bar. doctrina in l. inter omnes. §. recte. in fine. ff. de fur. quam communiter receptam esse fatetur Aug. Ari. ad Angelũ in tract. malefi. in verbo, *Comparuerunt, & cõfitentur totum.* nume. 13. Bertran. consi. 321. num. 3. in fine. li. 3. idem testatur Hyppo. in l. quæstionis habendę numer. 27. ff. de quæstio. Pratict. Conrr. folio. 280. in prin. Ant. Gom. 3. tomo. cap. 1. numer. 65. Iuli. Clar. in pract. crimi. §. fin. quæstion. 45. versic. sed quæro. & eam obseruat communis Stylus Italię vt scribit Bar. in l. 1. nume. 6. C. de iura calumn. vbi Bal. num. 8. dicit quòd ita consuetudo obseruat. Marian. in cap. qualiter & quando. numer. 227. quęstion. 84. in fine de accusat. Sanct. Thom. & Caietan. 2. 2. quæstion. 69. arti. 1. Domi. Soto in tract. de ratione tegendi & detegen. secret. membro 2. quæstion. 7. conclu. 1. Martin. Nauarr. in capit. inter verba conclus. 6. Corro. 65. 1. quæstio. Greg. Lopez qui rem Christianè tracta. in l. 4. titul. 29. par. 7. in verbo. *Iura.* D. Couarr. in practi. quęstio. 23. num. 5. Rosel. in summ. in verbo. 5 accusatus. §. 1. Rod. Suar. in l. 4. titu. *De las juras.* libr. 2. foro legum Ant, Gom. 3. tho. va. resolu. capit. 12. numer. 15. Bartho. à Medina in sum libr. 1. cap. 14. num. 35. Anto. Cord. libr. 1. quęs. 43. dub. 3.

Quamuis opinionem contrariã reum

reum posse negare delictum, si ex confessione timeat pœnam corporalé, siue iudex ex officio procedad, siue ad instantiam partis. Si verò pœna spiritualis esset infligenda, veluti excommunicatio, tenetur reus sub mortali crimine delictum confiteri, quam opinionem amplectitur Abb. in capit. 2. de confess. colu. penult. Syluest. in verbo, *Confessio*. delicti. Alcocer in summ. capitul. 26. §. *El reo.* Soletque pro hac sententia allegari glo. in cap. 2. de confess. lib. 6 Sed primam opinionem tãquam veriorem amplectimur, quam esse communem apud Theologos testatur Petrus à Nauarra (quem post hæc scripta legi) in tractat. de resti. libr. 2. capit. 4. numer. 138. Quæ communis & receptissima sententia, multis iuribus & rationibus fulcitur. Tum quia publica vtilitas in eo versatur, vt crimina & scelera diris pœnis puniantur, vt improbi homines, iustas luant pœnas, & alij earum timore, a cómittendis sceleribus longè repellantur. vt in. l. congruit. ff. de offici. Presi. cap. 1. de offici. ord. quod fieri nullo modo posset, nisi iudex comperta veritate, ex ipsius rei confessione, sententiam ad puniendа scelera proferat. Tũ quia subditus vtroque foro iusto superioris præcepto obtemperare tenetur, iudex autem casu supra cóstituto, vt sibi veritas patefaciatur, legitimè procedit, ei verò nó obtemperare inobedientiæ peccatum est, & in re graui contractum, quod mortalem culpam cótinet. Tum suffragatur tex. in. l. obseruari. C. de quor. appella. nó recipi. cuius legis decisio seruari non posset, si reus legitimè interrogatus, eadem lege veritaté dicere non teneretur. Tum conducit tex. in l. vlti. ff. de crimine expila. hæredit. capitu. cum delicti. de accusatio. Tum quia in causis criminalibus iuratur de calumnia. l. 1. vbi. glo. Sali. & doctores: C. de iura. calumn. tex. in capite. 1 vbi. glos. Inno. Abb. & omnes doctores eod. titu. l. 1. tit. 11. parte. 3 quod iuramentum inter alia, quæ continet, illud potissimum est, quòd reus interrogatus veritaté patefaciat. l. 2. & in authe. Principalis. C. de iure iurand. propter calum. dan. & in auth. vt litigantes iura colla. 9. Tum quia apud Hispanos Regia constitutione id diffinitum est. l. 4. tit. 29. par. 7. cũ dicit. *E estonce el Rey, ò el juzgador deuele facer jurar, que diga la verdad de aquel fecho sobre, que lo recaudaron.* Et ibi eã notãt Greg. & etiam eam perpendit magnus ille apud Hispanos Roder. Suarez in. l. 4. tit. *De las juras.* lib. 2. fo. ll. num. 14. Tum quia tale iuramentum in causis fidei præstandum esse, præcipit concilium Bitterrense capit. 4. in hęc verba. *Ab illis qui sic citati coram vobis, infra tempus comparuerunt assignatum, recipiatis iuraméta de mera, & plena super facto libidinis hæretice tã de se, quã de alijs viuis, & mortuis dicendam, quam nouerint veritaté.* Idé fáciuit Martinus Quintus in Bulla. incip. *Inter cunctas.* in cóci. Constantien. Sessio. 45. quæ cótinetur in literis Apost. pro sancto Officio pagina. 4. cuius iuramenti formula talis est. Roder. Suar.

Iuro per Deũ & crucé, & sacrosancta quatuor Euangelia, manibus proprij facta, me dicturum veritaté, quod si fecero Deus me adiuuet; sin

autem contra, Deus me condẽnet. Circa quod aliqua sũmè necessaria, & in practica vtilissima animaduertenda censeo.

Reum teneri crimen sub pœna peccati mortalis confiteri.

Primo, teneri reum in proposita specie, iudici interroganti, sub mortalis criminis pœna, crimen confiteri. Hæc sane cõmunis est & Theologorum, & Canonistarum opinio, vt colliges ex Diuo Thom. Caieta. Domin. Soto Nauar. in locis nouissime allegatis.

Reus à sacerdote absolui nõ potest, nisi animo cõceperit iudici veritatem patefacere

Secundo quod vsque adeò reus tenetur, veritatem confiteri, vt non possit à confessario absolui, nisi proponat eam patefacere. Nam talis reus in non confitendo peccat, neque eum peccati pœnitet, imo perseuerat, & ea ratione nec peccati veniam, nec absolutionem meretur. capite. peccati venia. de regul. iur. lib. 6. ita scribit Domin. Soto. dict. tract. mẽb. 2. q. 7. quod singulare, & quotidianum est teste Mar. Nauarr. in manuali. ca. 25. nume. 36.

Reus si semel veritatẽ negat aut cum ad suppliciũ ducitur ea fateri nõ tenetur.

Tertio, est consideratione dignissimum, quòd si reus iuste interrogatus delictum semel negauerit, licet mortaliter peccet, nihilominus iuste damnatus ducitur ad supplicium, minime tenetur ad confitendum illud, nisi notabile aliquod damnum inde probabiliter sequeretur. Cum eius spirituali saluti suficiat iusta confessio cum sacramentali absolutione, vt doctissimè scribit Nauarr. dict. capit. 25. numer. 38. Nec inter secundam, & tertiam illationem aliqua inest repugnantia. Nam ob id in secunda, reus mortalem culpam contrahit, nec absolui potest in animæ iudicio, quia cõfessio ad crimen reuelandum vel ad alios iuris effectus necessaria est. Non sic in tertia, quia cum crimen legitimis probationibus comprobatum est, ita vt ducatur ad supplicium reus, ideò eius confessio non est necessaria, nisi alicui graue damnum sequatur, ita bene declarat contra F. Mag. Bart. à Medin. & Cord. D. Segur. in suo direct. 2. parte. capit. 17. numer. 36.

Si reus nõ respõdit iudici interroganti, quid ab eo faciendũ sit.

Quarto, quòd si reus à iudice interrogatus, respondere nollit, iuste ei præcipi potest, quòd respondeat, alias habeatur pro confesso, ita in quadam causa grauissima Illustrissimi Comitis *de Vreña* iudicatũ fuit in Hispania, vt memoriæ protulit Rodericus in dict. l. 4. numer. 15. Vel condemnari poterit ad torturam, si confiteri nollit, vel si dubiè confiteatur, (puta) non scio, non recordor, Bald. in. l. accusationem nume. 11. C. de accusatio. & opinio ista approbata fuit in Regio Neapoli. Prætorio teste Cap. decissi. 145. eam sequitur Foll. in practic. fol. 308. & in practica sępissime receptam fuisse scribit Iul. Clar. libr. 5. recep. sen. §. finali. quæstio. 45. versic. sed pone.

Reus statim & sine mora veritatem fateri tenetur.

Quinto, asseuerandum est, reum accusatum statim, cum à iudice interrogatur, ita astringi ad veritatem confitendam, vt nullo modo possit, à iudice petere, vt sibi dilatio aliqua, vel tempus ad deliberandum conferatur, cum de facto proprio interrogetur Bald. in. l. cum falsum. numero. 2. ff. de acquir. hæredi, quam opinionem communem esse fatetur August. ad Ang. in tract. malefi. in verbo, *Comparuerunt dicti inquisiti & confitentur.* nume. 6. Practi. Conrad. fol. 280. numero. 2. & eam

&c eam totius orbis consuetudo recepit, vt fatetur Sali. in auth. offeratur. num. 6. C. de litis contes. vbi Paul. de Castro. nume. 5. &. 11. Amad. de sindi. numer. 184 quidquid in contrarium tenuerint. Alexand. in. l. 1. in prin. num. 6. ff. de æden.

Reus conuictus licet iniuste torqueatur, veritatem fateri debet.

Sexto, illud certissimi iuris est, reum legitime conuictũ sub mortalis culpæ reatu, si à iudice interrogatur, etiam in tormẽtis, vtrum crimen commisserit, teneri veritatem patefacere, nam licet inique torqueatur, cum testibus conuictus sit ex Angeli sententia in l. & si certus. ff. ad Syllanianum vbi Ioan. Igneus Augu. Arim. in addi. ad Ang. in tract. malefi. in verbo, *Fama publica*. Quæ opinio communis est teste Hyp. in l. 1. ff. de quæst. numero. 11. & in practi. crimin. §. nunc videndum num. 25. Carre. in practic. crimin. in princi. nume. 188. & licet contraria opinio assertorem habeat Bald. in. l. obseruare. numer. 9. C. quorum appella. non reci. & in l. 1. numer. 9. C. de iura. columna. Thom. Gram. voto. 1. columna. 1 stãte igitur communi opinione, nihil refert, quòd reus iniuste torqueatur, cum saltim iuste á iudice interrogetur, quam ob causam veritatem confiteri tenetur. ita egregie scribit insignis D. Couar. in practic. quæstio. capite. 23. numer. 5.

Iuramẽtũ veritatis a reo præstãdũ esse secundũ mẽtem iudicis interrogãtis non rei captiose respõdentis.

Septimo est circa hoc mire obseruandum, quòd qui iuramentum præstat, iurare debet iuxta mentem iudicis interrogantis, non secundum propositum aliud iurare debet, aliàs dolosum emitteret iuramẽtum, & grauiter peccaret. San. Thom. 2. 2. quæstio. 89. artic. 7. in responsi. ad. 4. & ibi Caieta. Soto. libro. 8. de iusti. & iure quæstio. 1. artic. 7. hinc illud Isidori. *Quacunque arte verborũ quis iuret, Deus tamen, qui conscientiæ testis est, ita accipit sicut cui iuratur intelligit.* Hæc ille. Idem iudicium habendum est de æquiuoco iuramento, quod simulatis verbis artificiose, concipitur, ita vt duplicem sensum recipere possit, nam si licite exigitur, nõ licet tali amphibologia vti, ob maximã iniuriam, quæ iudici, qui habet ius exigendi, fit. ita Soto dicto articulo. 7.

Reus qui exemptus est à iurisdictione iudicis veritatẽ criminis cõfiteri non tenetur.

Septimo, quòd tunc locum obtinent quæ supra scripsimus, quãdo is qui interrogat, legitimus, & competens iudex est, vnde si is, qui interrogatur, exemptus est ab illius iurisdictione, quia clericus est, vel Scholaris, aut si reus indebite ab Ecclesia extractus fuerit, iuste poterit veritatem absque mendacio celare, & quamuis neget, officiosum est mẽdacium, & veniale peccatum tantum, nisi iuramentum interuenerit. Sic tradit eleganter Domi. Soto dicto tract. 2. membro quæst. 7. concl. 3. Marti. Nauar. in dict. cap. inter verba. Corr. 65. num. 244. vbi dicit idem esse quando iurisdictio iudicis per appellationem, vel recusationem suspensa est.

Quando iudex legitime ad exigendam rei cõfessionẽ procedat.

Octauo, quòd dicetur iudex ad confessionem exigendam recte procedere, quando cõtrà reũ accusatum est, vnus testis oculatus, & omni exceptione maior, aut vnum iudicium, vel plura illi æquipollentia. Vt videtur sentire Bar. in. l. fi. num. 7. ff. de quæstio. vel quod re' infamia laboret vt infra scribo, ver. quod autem

Nec

Nec non desideratur, quod ea probatio in processu contineatur, de eaque reus certior factus sit, vt sciat iudici tunc esse obtemperaturum, vt scribit Sanct. Thom. & ibi Caietan. 2. 2. quæst. 69. artic. 1. & 2. Mart. Nauar. dict. cap. 25. num. 36.

Reus in causis capitalibus an possit à confitēdo crimine excusari.

Nono, illud perpetuę memoriæ commendandum cēseo, quod licet præfacta magis communis opinio in causis ciuilibus, & criminalibus procedat, in quibus pœna sanguinis non timetur, nec non in omnibus spiritualibus cōtrouersijs. At verò in causis capitalibus, & vbi de graui dedecore agitur, naturali æquitate distante, asseuerandum censeo, posse reum salua conscientia, veritaté ipsam, absque mendacio, verborum inuolucro contegere. Innatum quidem est hominibus à natura ipsa, vt se defendāt, & à mortis faucibus incolumem vitā reddāt. Hinc leges oriuntur, quibus inuassorem cum moderamine inculpatæ tutelę occidere licet: Ab hac naturali æquitate proficiscitur ius aliena subripiendi, extrema famæ necessitate ad id impellente. Similiter proficiscitur illa enim potestas, qua seruo vitandæ seruitutis gratia, (quæ mors naturalis est) qua permittitur à domino fugere, fortior igitur ratio iure naturali eradicata suadet, vt reus absque criminis nota veritatem, quę probari non potest, vt vitam tueatur, celare possit. Deinde neruosa, & vrgentissima ratione, pręcedens doctrina fulcitur. Nam si consanguineus ad testimonium ferendum contra consanguineū compelli non potest, quando ingens aliquod dispendium timetur. vt in. l. 4. ff. de testi. cum similibus, nullus quidem absque insania negare potest, hoc non magis licere ei, qui mortem, vel infamię labem est passurus.

Nec hijs reffragatur, quod iudex iuste interroget, nam similiter reus iuste veritatem celat, & vterque suo iure vtitur, sic iure compertum est, licitum esse iudici præcipere damnato ad pœnam vltimi supplicij, ne fugiat à carcere, ipse verò obtemperare non tenetur. Dominus similiter iuste iubet seruo, ne fugiat, ipse autem fugiendo se à seruitute liberare potest, & ita in terminis huius propositę disputationis tenet Petrus à Nauar. de resti. lib. 2. ca. 4. num. 142. quo casu. Abb. & aliorū opinio posset procedere.

De occulto crimine iudex nō potest interrogare.

Secūdo autem distinctionis mēbro, quando crimen occultū est, non licet iudici de eo interrogare, nec reus tenetur crimen detegere, nec in hoc iudici, vel Prælato obtemperandum est, quia contra Christianam charitatem est, de his interrogare, occulta quidem scelera reuelanda non sunt, sed Deo soli relinquenda: capite. si omnia. capit. si oues. capi. ex merito. 6. quæsti. 1. tex. egregius in cap. erubescant. 32. distin. ibi. *De manifestis quidē loquimur, secretorum autē, & cognitor Deus, & iudex est.* tex. in cap. si quis aliquando. §. non tibi dico. de pœniten. distinct. 1. ibi, *Non tibi dico vt te prodas.* iugum quidem Domini suaue est. Religio sanè Christiana pijssima est, quæ nollit quēpiam cum tanta sui honoris & famæ iactura obligare. Imo hoc esset contra ius naturale, nam par esset vt si obligaret aliquem, vt se interficiat,

ciat, vt late probat Diuus Thomas.2.2.quęsti.69.& ibi Caietan. articu.2. Henr.de Gand.quodlibe.1.quęst.33.latissime Abb.in capi.2.de confes. & est communis Theologorũ & canonistarũ sententia, vt colliges ex Domini. Soto & Nauarr.iam allegatis. Et verò latissime Nauarr.in Rub.de iudicijs.§.incip.duodecimum fo.27.

Reus nec in causis fidei de omnino occultis interrogatur.

Nec in causis fidei reus interrogandus est de delicto occulto, de quo delatus infamatus non est.Directorium inquisitorum.3.par.de modis interrogandi reum numer.74.nisi ipsi rei, dum confitentur, ansam pręstiterint ad alia interroganda, quod frequenter contingere solet, tunc si ad causam, de qua tractatur, conducunt, interroganda sunt, sic decretum stat instructione Madriliana ann.1561.capite.15.§.*Y deuẽ siẽpre.* cuius verba latinati donata hæc sunt.*Habeãt etiã Inquisitores magnam curam, ne interrogent extra indicia, nisi reus per suam confessionẽ occasionem præbuerit.*

Crimen occultũ quod dicatur.

Quod autem dicatur crimé occultum vide Abb.in cap.ex literarum.de tempo.ordin.& in c. vestra. de cohabita. cleri. & mulier.Domin.& Alexand.in capit. erubescant.32.dist. asseuerantes, illud crimé occultum dici, quod probari non potest, idem tenet author noster infra.numero.4. sequitur Gregor.Lup.in dicta.l.4. ti.29.part.7.vbi scribit, quòd quádo non adest semiplena probatio, vel indicia, ex quibus imponi possit tortura, vel saltem incuti terror ipsius, etiam si ad esset infamia, reus interrogari nó potest, ideò iudices admonet, ne reos de occultis criminibus interrogét, nam cum eos cótra iuris ordiné pœnis afficere intendũt proprias animas damnant. Deumque Optimum Maximũ offendunt. Nec Iudices contrarium facientes Zelus iustitiæ excusaret, quia vt scribit Abb.post Hostien.in ca.cum in iuentute de purga.canoni. nó permittitur aliquid fieri iudici, ex solo Zelo iustitiæ, nisi subsit iudicium rationis. Tunc verò sola infamia sufficeret, absque alia probatione, vt reus iuste interrogari possit, quando casus esset, in quo haberet locum purgatio canonica ex Abb.sententia in dict. capi.2.de confess. Præpo.Alex.in capi.ex pœnitentibus.50. distin. Mihi tamen (vt verum fatear hęc opinio Gregorij numquam placuit, nam si iudex cum reus infamia laborat, vel contra ipsum obiecti criminis indicia vrgent iuste procedit.ca. qualiter & quando in.1.&.2.& in capit. super his. de accusa. Ergo reus seclusa morte, tenetur respondere, nec semiplena probatio, nec illa vrgentissima indicia, quæ requirit Grego.desiderantur, vt ad id compelli possit. Quando verò crimé occultum foret, piaculum esset, & longe à pietate Christiana alienum, reum interrogare. Quod sũmè notandum est, quia vidi imperitissimos & impios iudices, in hoc passim errare, qui in criminalibus, grauissimisque causis, simplicibus tabellionibus (auaritia tamen plenis) reorum confessiones committunt. Qui iuris ordine prętermisso, de occultis criminibus interrogant, datur etenim ex hoc apertissima ansa periurijs, & innumeris alijs malis, in maximum damnum reipublicæ,

dabunt

dabunt qui talia faciunt, in die timendi iudicij, strictissimam rationem.

Curia Archiepiscopalis Complutensis, cõsuetudo quedã reprobatur.

Vnde meritò exterminanda, & releganda est consuetudo quædam, quę potius corruptela est appellanda, quæ in aliquibus tribunalibus ecclesiasticis recepta est, & quod vehemẽter doleo in hoc Complutensi celeberrimo, nempe quòd in matrimonialibus dispensationibus, qui contrahere volunt folicitè interrogantur, an se carnalitercognouerint, de quo contrahentes ipsi infamati minime sunt, nec aliter de hoc constat, est sane consuetudo hæc supradicta verissimæ, & communi conclusioni contraria. Nec contrahentes tenentur iudici commissario dispensationis interroganti respondere, cum factum occultum sit, & cũ interrogatur ad substantiam dispensationis necessaria non est, ita post quendam Thomam correctorem sacræ pęnitẽtiariæ tenet Mar. Nauarr. cõsi. 2. tit. de sponsali.

Reus iudici defacto inter rogãti, respõdere minime tenetur.

Si autem iudex de facto reum interrogat, quãdo ius interrogandi nõ habet, minime respondere tenetur, & iuste absq; labe alicuius criminis potest ipsum iudicẽ verbis cõmuni significatione ambiguis fallere, mentiri tamen nullo modo absque peccato potest, vt docet Augustinus lib. de cõflictu vitiorum. ca. si quis. c. primum. 22 quæst. 2. Sanct. Thom. 2. 2. q. 69. artic. 1. & Caieta. quæst. 89. articu. 1. Adria. Summus Ecclesię Præsul. in materia confessi. dubio. 10. & quodlibe. 11. litera. capite. Domi. Soto in tractat. de ratione tegen. & detegen. secre. membr. 3. q. 3. cõclus. 5. & libro. 5. de iusti. & iure. quęstio. 6. artic. 2. Martin. Nauar. in capite. inter verba. 11. quæsti. 3. Corro. 64. Genesi. à Sepulue. in dialogo de ratione dicendi testimonium capit. 5. quod etiã supra scripsimus.

Idẽ in teste obseruãdum est.

Idemque pari ratione in teste asseuerandum censeo, qui non tenetur ad testificandum, potest iudici interroganti dicere, se nõ teneri ei respondere, quamuis sciret id, de quo interrogatur, & si illum cogere velit, appellare potest præterquam si iuste timet, iudicem in eum sæuiturum, quod si timet, respondere potest se nihil scire (intra se tamen intelligẽdo) quod dicere teneatur, ita scribit Martin. Nauarr. in manu. confesso. capi. 25. nume. 43. cuius opinio verissima est, & amplectenda, licet contrariam tenuerit Genesi. à Sepul. de ratione redendi testimonium. cap. 13.

Reus in casu dubij an iudici interrogãti obtemperare teneatur.

Illud verò sciri oportet quod à nostris prætermittitur, vtrum in casu dubij, reus teneatur iudici interroganti respondere, cùm sibi non constat, an iudex legitimè procedat, vel ne, & iustam dubitandi causam habeat, potissimum hodie, cum ante confessionẽ non detur sibi copia indiciorum, vt sequenti annotatione scribam, & in proposita specie Domin. Soto dict. tracta. memb. 2. quæstio. 7 cõclu. 3. asseuerat in fauorem rei declinandum esse, maxime in capitali iudicio, quia peius est in tali casu hominem occidere, quam iudici non parere, idque latius ipse probat eod. tract. memb. 3. quæstio. 2. quod verissimum puto. Nã quod reo ante confessionem copia indiciorũ detur, naturalis defensio est, quæ sibi ad proprium hono-

honorem tuendum,& vitam cõseruandam competit, non quidem contraria consuetudo, in hoc detrimentum inferre potuit, nec pro iudice in hoc præsumendum est, cum iuris sanctiones nõ obseruet, vide quæ scripsi supra versiculo. Octauo quod dicitur.

B *In clericis.* Nota quòd hoc in ecclesiasticis tribunalibus minime seruatur, forensis namque vsus nullam differentiam inter clericos, vel laicos, constituit.

C *Copiam indiciorum.* Adde quod istam opinionem sequitur practi. Capien.in forma Inquisitionis in verbo, *Fama publica.* Vbi dicit quod male hoc in practica seruatur. De iure quidem quod supra scripsimus verissimum est. Consuetudo tamen, quę sœpè numero integerrima iura destruit, opinionem contrariam recepit, quo silicet reus interrogetur, & examinetur ante datas defensiones, & indiciorum copiam, ita quotidie practicatur, vt fatetur Foller. in practi. crimi. Cano. fol. 165. nu. 9. Practica. Iodo. fol. 24. nume. 18. Practi. Conra. folio. 255. limita. 6 Iuli. Clarus lib. 5. recep. senten. §. fin. quæst. 45. versic. sed quid, vbi dicit quòd stãte ista consuetudine generali, malę faceret iudex qui aliter obseruaret. Quę forensis consuetudo iuuari potest, apud Hispanos ex Regia. l. 4. titu. 29. parti. 7. vbi eam ad hoc notat Greg. in glo. magna in finalibus ver. dicens sub dubio tamen forte, quod stante Regia illa constitutione, iudex iuste interrogare potest, non data reo copia Inquisitionis. Semper tamen mihi sum me p lacuit, ea forensis practica, qua Ecclesiastici, & seculares iudices, Deum timentes vti solent, vt ante confessionem receptam minime præcipiãt informationis copia dari, sed tantum tabellioni, vel notario præcipiunt quod testium depositiones, absque eorum nominibus coram reo legat, vt inde compertum habeat quid contra ipsum probatum sit, & veritatem fateatur.

Cõsuetudine receptũ est, quod nulla indiciorũ copia data rei cõfessio exigatur.

Post confessionem vero receptam accusationemque oblatam, non solum testium depositiones, sed ipsorum nomina reo manifestari debent, vt melius seipsum defendat. tex. ellegans in capite. veniens. in. 2. de accusati. Regia. l. 11. tit. 17. par. 3. l. 4. ti. 1. lib. 8. ordi. noui numquam quidem defensionis facultas deneganda est. l. defẽsionis facultas. C. de iure fis. libr. 10. tradit optime Bonifa. in tracta. malefi. in rub. de inquisi. & de earum form. num. 15. fol. 267. Fulgo. Paul. de Castro & nouissimi in. l. 2. C. de æden. vbi optime Socin. prædictam communem sententiam declarat procedere, in his indicijs, & probationibus quæ recipiuntur, post inquisitionem & negationem parte citata, secus vero iudicandum est, in illis, quæ fiunt ante inquisitio. pro informatione curiæ quod est de mente Angeli in. l. quæstionis. ff. de quæstio. & Bart. in. l. fin. eo titul. idque Socin. ea ratione probat, quia tales testes parte non citata examinati, nullum ei prędiudicium inferunt, nisi repetantur vt in. l. final. ff. de quęst. & hoc sequitur Gregor. noster. in dict. l. 11. in verbo, *Testigos.* vbi dicit, quod per hanc practicam cessa-

Testiũ, nomina & depositiones, quando reis manifestari debeãt.

cessauit timor subornationis testium qui in plenario iudicio sũt repetendi. Quæ ratio potissima fuit Hosti. hoc tenentis in dict.c. qualiter & quando.

Testiũ nomina non debẽt ante publicationem reo manifestari.

Ex quo manifeste sequitur, quod illorum testium nomina, reo manifestanda sunt, qui plenario iudicio fuerunt reproducti, vel de nouo testimonium in eo protulerunt, & hoc facta publicatione, non vero illorum qui summario iudicio deposuerunt, cum illi nullum præiudicium quo ad condemnationem inferant, ante sui testimonij ratificationem, aliàs quidem apertissima ansa daretur reo, vt precibus, donis, testes corrumperet, eosue longe repelleret, ne primis depositionibus starent, & crimen maximum partis offensæ, & reipublicæ damnum, impunitum remaneret, & summè laudo iudices, qui in criminalibus causis, præsertim grauissimis, ita faciunt, licet practicam hanc increpet diligens & doctus Ioan. Gutierr. allega. 13. numer. 2. Sed ab ea recedendum nõ est, quod summe nota, quia nullus ex nostris, ita declarat & in actionibus forensibus est frequentissimum.

Nomina & testiũ depositiones reis publicare debent.

Sunt quidem nomina & testimonia testium eo modo, vt dictũ est, publicanda, vt locum obtineat, etiam si per modum inquisitionis procedatur. Vt scribit Cæpol. consi. crim. 65. & 66. Petrus Paul. Parisi. consil. 2. numero. 255. volum. 4. Iul. Clar. libro. 5. recep. senten. §. fin. quæstio. 49. siue ea inquisitio generalis, siue specialis sit nihil ad rem facit, & hoc expresse probatur in. l. 1. & . 4. tit. 1. lib. 8. ordi. noui.

In causis summarijs idem locũ habet.

Ex qua sententia, & dictarũ Regiarum legum Sanctione, colligendum est, non esse etiam in causis, in quibus summariè, & de plano proceditur, publicationem testium denegandam probat dicta lex. 1. ibi. *Y oya a la parte y le de copia y traslade de la pesquisa, y sumariamente proceda porque los delictos no queden sin pena.* Et dicta lex 4. ibi. *aquel, ò a aquellos cõtra quiẽ fuere hecha la pesquisa, ayan poder de demandar los nombres de los testigos, y los dichos de las pesquisas porque se puedan defender.*

Licet cõsuetudo inuaserit quod in causis summarijs vno cõtextu processus fit cũ honere publicationis & cõclusionis debet tamen vere pulicatiõ testiũ fieri & non sub vmbra.

Vnde manifeste deducitur, ꝙ licet consuetudo iam inuasit, non solum in secularibus sed in ecclesiasticis tribunalibus quod in criminibus, in quibus de plano & sine strepitu, & figura iudicij procedendũ est, vt in criminibus prouenientibus ex incontinentia ex Concil. Trid. Ses. 25. ca. 14. de refor. & in alijs, processus vno contextu fieri soleat. Nẽpe quia datur reo ad se defendẽdum copia accusationis capitulorum, cum peremptorio termino, cũ honore publicationis, nec non cũ conclusione, & citatione ad audiendam sententiam diffinitiuam, nihilominus tamen, cum debito effectu, & non sub vmbra testium publicatio fieri debet, ita vt detur reo integra copia vt se defendat, quod regiæ constitutiones iam allegatæ probant. Nec forensis, si contraria esset quanuis longeua consuetudo defendi potest, sed tanquam iniqua diuino, & naturali contraria releganda esset. Et hac ratione, si testium publicatio omittatur processus esset ipso iure nullus, hoc sine dubio in causis criminalibus, ita Iul. Clarus lib.

libr.5.recep.sent.§.fina. q.84. in princ.D.Segura in directo. iudi. Ecclesi.2 part.c.14.n.8. quid autẽ sit in causis ciuilibus vide quę scripsit ad Ioan. Ber.in reg.708.

D *Malæ famæ.* Adde quòd forẽsis practica minime hanc Auctoris interpretationem recepit, nã generaliter in omnibus,nulla cõstituta differentia, an sint bonæ vel malæ famæ,dicta Regia.l.Partitarũ procedit, vt scribit Greg. ibi in glo.magna in fine,nã quod lex illa de bona, vel mala fama loquitur,est sane alia ratione, an reus deferendus sit per domũ,ad res suas cõponendas, cum capitur, vel statim ad carceres deferẽdus sit, vnde Gregor.ab Autore nostro ibi recedit,cõmunem practicã defendens, vt nulla copia indiciorũ reo data,iudici de crimine interrogare liceat.

Ioan. Ber. opinio de qua hic mentibus recepta non

Confessionibus proprijs.

CAPVT. CXXVII.

1 *Traduntur multa,quæ à iudicibus Ecclesiasticis,in clericorum confessionibus, præ oculis sunt habenda.*

2 *Confessio clericorum non verificata,quando nocet.*

3 *Clericus,qui delictum confitetur sine accusatione punitur.*

4 *Pœna mitior imponitur per viã Inquisitionis, quã per viam accusationis, nisi de crimine per partis confessionem constet.*

1 IN confessionibus clericorum illa meritò obseruari debent, quæ in alijs reis à iure disposita ac à Doctoribus interpretata leguntur, cũ in hoc non debeãt esse deterioris conditionis quã laici. Ex quo debent aduertere Iudices,an tales confessiones clericorũ fuerint extra iudiciales, vel coram non suo iudice,aut verisimilia in se cõtinentes,aut incidenter,& non principaliter factę,curatoris authoritate non interueniente, si clerici minores sint viginti quinque annorum, aut in tortura non seruata forma,quam in talibus confessionibus iura exigunt, & si quid tale in illis repererint, obseruent illa,quæ iura in hoc tradunt,& doctores scribunt,quæ quidẽ transcribere nolo. Vnum tamen fortasse attentari possit in ista materia, quòd cum clerici pro criminibus,non infligatur pœna mortis,aut mutilationis membrorũ, quod in criminibus quibus veniunt puniendi circa traditionẽ curiæ seculari,præiudicaret illis confessio facta delicti, sine eo quod iudici necessario constet delictum fuisse in veritate perpetratum.a Nam quòd hoc in seculari iudicio requiratur, ex eo introductum est, quia cum nemo sit dominus membrorum, suorũ non potest aliquis in periculum vitæ suæ,aut membrorum quicquam fateri cõmisisse,nisi in veritate cõstet delictum fuisse,perpetratum. Attamen quod sua cõfessione sola possit sibi clericus in ordinibus,ac beneficijs suis,facere sibi pręiudiciũ, non reperitur prohibitũ,cũ possit excõuẽtione ad illorũ amissionẽ obligari. Vt de ordinibus probat tex.in c.quotiens.1.q.7.& de beneficijs probatur in.c.cum dilecto,& cũ

a

KK glos.

gloss.in verbo,obligauit. de electione,& in.c.fi.de crim fal. vbi hoc not. Abb.in.3.nota. Quamuis omnibus iudicibus consulo, vt si fieri potest, semper satagant quod illis cōstet de delicto à clericis sibi confesso.Est & alia specialitas in clericis confitentibus delictum, videlicet quòd sine accusatione puniantur, hoc tradit in eis speciale fore Hostien. in cap.2.de confess.sic intelligēdo tex.ibi,quod refert.ibi Card. licet quod ad illius tex.literā, & intellectum illum non admittat.

4 Est præterea,& alia tertia specialitas in ista materia, quod licet sit verū quod quādo agitur per viam Inquisitionis nō possit imponi pœna ordinaria [b] delicti,vt in capitu.Inquisitionis de accusat.fallit hoc, si de crimine constat per confessionem,ita limitat Innoc.in.c.Qualiter el.2. de accusat.& sequuntur ibi scribens, vt refert ibi Fel.in.§.licet autem in princip. qui hoc reputat singulare.Ponit etiam præpo.in.c. de accusa.2.q.8.columm.38. probat. text. quem ibi commendat Abb.in cap.fin.de celebra. missarum.Item aduerte in ista materia quod sola confessio criminis facta in causa ciuiliter acta, quando ageretur criminaliter non sufficeret ad condemnationem, sed potest compelli reus vt perseueret in ea.ita concludit Abb.in capitul. Qualiter.el.2.fina. verbis de accusa. sic intelligens Innocen.in cap.Per Inquisitionem de elect.

A Fuisse perpetratū. Adde Bald. in autent. sed nouo iure. C. de ser. fug. vbi Cep. colū.15. Angel.in.l.1.col.2.ff.de confess. & in.l.certū in prin.eo tit.Ang. Aret.vbi late Augusti.Arim. in tract.malefi.in verbo, etiam vestem.n.25. Hyppol. de Marsi. in l.1.n.32.ff.de quæstio.Eudo.Car. in pract.crim.fol.237.secundum nouissimam impressioné Ioan. Ber.in regu.124.Felin.in.c. auditis col.16.de præscri.Pari.de Puteo in tract.sindi.in verbo, *Confessio*,circa medium Tho.Gram. decisi.Neap.2.num.38.

In crimine vero hæresis ex sola confessione procedi potest ad condemnationem, quia cum hęresis crimen mente concipiatur, & in animo lateat, plerumque non potest aliter probari quàm per propriam reorum confessionem,Bald.in.l.si quis non dicam rapere.C.de Episcop.& cleri. Nicol.Arelatanus in tract.de hęre. not.2.Franc.Ponzin. de lamijs. num.52.& 70. *In Hæresis crimine ex sola confessione, absque alia probatione, quis condemnari potest.*

Et quamuis hæc vera sunt,nihil ominus tamé cum defensiones sint de iure naturali, vt in. l. vt vim.ff.de iur.& iur.non obstāte propria confessione offerri debét reo defensiones, & si quid aduersus eam opponere voluerit, audiendus erit,ne iniustè se damnatum conqueratur, nam contra propriam confessioné multa opponi possunt,vt scribit Iul. Clar.in prac.crim.§.fin.q.55.ver sic.sin autem reus.

Pœna ordinaria. Adde omnino Andre.Tiraq. in tract. de pœnis causa.53. numer.1. cum seq. Anton.Gom.3.tomo. delictorum.c.1. num.51.

Testi-

Testibus cõuictorum.

CAPVT. CXXVII.

1 *Laicus in criminali causa contra clericum non admittitur.*
2 *Laicus an sit legitimus testis cõtra clericum in criminali causa, si veritas aliter haberi non potest.*
3 *Laicus legitimus est testis cõtra clericũ in notorio crimine, nec non in criminibus symoniæ, hæresis, & Læsæ Maiestatis.*
4 *Corpore vitiatus, non potest in criminali causa contra clericũ testificari.*
5 *Clericus de crimine ciuiliter conuictus, an possit beneficio priuari vigore illius sententiæ nouâ Inquisitione formata.*
6 *Fama an probetur per laicos cõtra clericos.*
7 *Confessus, & conuictus quoad omnia non parificantur.*
8 *Clericus de delicto an duobus testibus conuinci possit.*

1 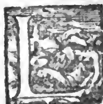Icet circa numerũ, & integritatẽ testiũ nihil sit in causis criminalibus clericorũ specialius requisitũ, quàm in alijs, quia tamẽ laici clericis oppidò sunt infesti, prouisum est quòd laici in causa criminali non possunt esse testes contra eos,[a] vt in capitul. De cætero. de testibus. Quod procedit etiã contra clericũ in minoribus, vt tenet Domi. in cap. Sicut sacerdotes. 2. q.
2 7. refert Fel. in d. c. De cætero. in prin. Quod tñ limita nisi delictũ de quo clericus accusatur, esset cõmissum in loco, in quo nõ essent clerici secũdũ Abb. ibi, motũ his de quibus per eum. Fel. tñ ibi credit, quod difficile ista limitatio obtineret, quia non valet simpliciter consequentia. Veritas haberi non potest, ergo testis inhabilis efficitur habilis, quia illud solũ est in his, quę de sui natura ab alijs sciri nequeunt, vt not. Inno. & Ant. in cap. 3. loco. de proba. Vbi etiam dicit, ꝙ lex Canonica in criminali adeò resistit, ne laici testificentur contra clericos, quod non videtur iste casus posse de nouo induci ex sola authoritate Abb. Et respondet ad fundamenta eius. Vide tñ Ias. in l. fin. in fi. C. de his qui vt indig. vbi sequitur limitationẽ Abb. dicendo ꝙ quãdo essemus in vna Villa, in qua non reperitur nisi vnus clericus, tunc quia nec habitu nec actu delictũ posset probari per alios clericos, laici sunt idonei testes in subsidiũ.
[b] Posset tñ considerari pro Fel. contra Abb. & Iass. ꝙ iste casus nõ est ex illis, in quibus habitu non possunt tales testes haberi, quia hoc videtur procedere, quãdo ex qualitate delicti, hoc est, in cõiuratione vel alijs, quia Doctores in hac materia loquentes non ponunt exẽplũ, nisi in coniuratione, & similibus delictis, quæ ex cõmuni sua natura solẽt clanculũ perpetrari, nõ verò in his, quib' ex natura loci, in quo cõmittitur delictũ, non possunt alij testes inuenire. Alioquin in omnibus delictis cõmissis in desertis admitterentur testes inhabiles, quia ex natura loci non solent ibi homines nisi casualiter

adesse. Sed quia, si opinio Abb. non seruaretur, esset dare ansam presbyteris, qui soli habitant in opidis rusticanis, vt secure & impune plura cómitterent delicta, etiã præsentibus laicis, ideò crederem quod eius opinio seruari posset, habita prudenti consideratione per iudicẽ qualitatis personæ clerici delinquẽtis, & testiũ, & delicti perpetrati. Et an ille clericus, aliàs sit inuisus aut gratus oppidanis illius loci. Et prędictã sententiã Abb. simpliciter referendo sequitur. Hyppoli. in. l. Diuu. col. 2. ad fin. n. 9. ff. de quæst. vbi multa ponit in proposito, scilicet quòd vt veritas inueniatur quãdo ipsa aliter haberi non potest, cóceditur illud, ꝙ aliter non concederetur, & propter hoc receditur à regulis iuris cómunis.
3 Quod etiã fallit in crimine notorio, probat text. quẽ dicit ad hoc Abba. optimũ in cap. pen. de purg. canon. Itẽ etiã fallit in criminibus exceptis, scilicet symonia, Hęresis, & Lęsæ Maiestatis. ita notat gl.
4 in capi. Cũ P. de accusat. in verbo, laicus. Itẽ mutilati membris, vel corpore viciati non possunt testificari contra clericũ in cau-
c sa criminali, c notat Abb. Antiquus in capit. 1. de except. refert Bald. in sua Margarita, in verbo, mutilati, dicit perpetua mẽte tenendũ. Hypolit. in sua pract. criminali, in. §. Nunc videndum. in col. pen. n. 52. Aduerte tñ in ista materia quòd conuicto clerico de crimine cũ ageretur ciuiliter lata sententia potest suus superior priuare illũ beneficijs, vigore illius sentẽtiæ, formata de nouo Inquisitione, & assumpta illa sententia, tanquã inducente notoriũ, ita voluit Innoc. in capit. Qualiter. el. 2. de accus. vt refert Abb. in fin. qui dicit cũ hac sua sententia transire doct. cómuniter, qui tñ dicit aduertendum quia hoc dictũ est periculosum, & refert Innoc. sensisse oppositũ in. c. per Inquisitionẽ. de elect. Fama verò an probetur per laicos cótra clericos, vide per Ant. in cap. In literis. col. vlt. de test. Et pro intellectu materię huius c. & præcedẽtis, nota quod licet conuictus, & confessus parificẽtur, vt notatur in. c. At si clerici. de iudi. in princ. hoc intelligẽdũ est quantũ ad hoc vt perueniatur ad sententiã, non quoad omnia. ita tradidit Cardi. ibi. & de differentia constat ex his quę notantur in. c. 2. de confess. & in c. 1. de test. loquendo in teste qui conuincitur de crimine tangente causam, aut qui illud confitetur. Nũquid autẽ clericus possit cóuinci de delicto duobus testibus tantũ? Si credimus Paul. de Castro. in. l. iudices. C. de iudic. in fin. verbis videtur dicendũ ꝙ non, scripsit enim ibi, ꝙ in criminali nóvidentur sufficere duo testes, sine alijs præsump. sed cótrariũ credo verius sequẽdo Card. in Clem. 1. §. Verũ in. 1. q. de hæret. vbi concludit quòd etiã in causa hęresis sufficiũt duo testes d propter ius generaliter dispo- d
nẽs, ꝙ in ore duorũ, &c. Cuius opinionẽ dicit verã repertoriũ Inquisitor. in verbo, testes in. §. Per quos testes vbi allegat pro ea gl. no. in. c. Præsul. 2. q. 5. quæ tenet ꝙ cótra Papã sufficiũt duo te-
stes: e de qua etiã gl. meminit Fel. e
in. c. Quotiẽs de testib. in. 1. col.

Contra

A *Laicus contra clericũ an esse possit testis.*

Contra eos. Vide text. in cap. laicos.2.q.7.& in c.veniens in.1.de testi.Spe. in tit.de teste.§.1. versi.Item quod est laicus Ioan.And. in capit. Prælatis. de hom.lib.6.Quę sane opinio,quo ad plenam aduersus clericũ probationem,intelligenda est, testimonium laici indicium facere contra clericum Abb.in.c.de cætero.n.5.vbi Felin.de testi.Alex. in.l.maritus.ff. de quæst. Hypp. sing.98.& in pract.§. diligenter. num.132.Folleri.d. pra. cri. pag. 539.Hypp.consi.41.num.5.vol.2 Caro.Ruin.consi.158.col.4. volum.5.Roland. Valle consil.24. num.15.vol.1.quæ opinio an vera sit differit diligentissimus noster Didacus Perez in.l.1.tit.3. li. 1.ord.in gloss. magn. verissi. laïcus præterea. Quam opinionem sequitur Ioan.Crotus in tract.de testi.3.part.n.6.Camp.eod.tract. Reg.98.fall.3. quam opinionem communem esse testantur Rebuff.in tract.de reproba. testi.n. 328. Mascar.in tractat.de prob.3. part.conclusi.1359 num.51. Item non habet locum in laicis, integrę,& bonę famæ,in quibus cessaret sinistra suspitio, ita tenet Andreas Siculus in cap. cũ non ab homine de iudi. quem sequitur Andr. Alciat.ibi num.92.dicens esse diligenter notandum. Nec procedit communis sententia quando de crimine agitur ciuiliter, quia tunc potest laicus contra clericum testificari. hæc est communi. opinio vt fatetur Ferr.consi.183.numer.5.versicul. vltim.confirmatur.& Iulius Clarus.in pract.criminal.§.fin.quæstio.24.versiculo. Præterea quæro.In quibus sane casibus, & in cæteris ad tribunalia Ecclesiastica spectantia, Iudices Ecclesiastici censuris laicos ad ferenda testimonia, iustè compellere possunt text.in capite ad nostram in 2.& ibi not.Imo.num.5. de iure iuran.post Anton.ibi num.6. & alios.

B

In subsidium. Adde omnino Alex.de Imo.consi. 64.num.5.volum.1.Iaso.in.l.cunctos populos in.2.lectione nu.50.C.de Summ. Trin.Anton.in capit. tertio loco.de proba.Dec.consi.133.colũ. vltim. Hyppo. sing. 73. Thom. Gram.consil.58.nume.4. Hypp. consi. 41.num.5.volum.2. Bossi. in tract. delict.titul. de indicijs, & consider.170.

C

In causa criminali. Vide text. optim. in capit. ipsi Apostoli. 2. quæst.7 gloss.in summ.4. quæst. 3.Abb.Fel.& Docto.in cap.1. de excep.Hyppo.sing.98.Dida. Perez.in.l.1.titul.3.libr. 1.ordin. & hanc opinionem communem esse fatetur D. Episcopus Couarr. in pract.quæstion.capit.18.num. 2. Quam tamen dicit non omnino veram esse, vel non ita intelligendam, vt ex aliquo corporis vitio, absque vlla animi labe. fidem cuipiam detrahamus, nihilominus tamen in practica, difficile esset contra communem obtinere, vt scribit Clarus vbi paulò ante allegaui.

D *In Hæresis crimine an duo testes fidem faciant.*

Duo testes. Adde quòd hãc opinionem communem esse fatentur Mari.Soci.& Felin. in capit. excommunicamus.in.1. numer. 27.de hæret.vbi Ioann. de Ana. numer.2.Boer.decissio.341.Car. in tract.de hær.num.126. Villadi.de hęret.q.13.numer.9.Siluest. in sũma in verbo, Hęresis. 2.q.4.

Conr.Bru.li.4.de hæret.c.9. Albert.de agnoſcendi.aſſertioni.q.34.in prin. & in repeti. cap.1. de hæreti.lib.6.q.19.n.4. Alphonſ. Gerr.in theſauro religi. Chriſti. tit.de hęre.nu.20.D.Epiſc. Iaco. Septi.in Catho.inſt.c.50. num.3. & in Enchirid.tit.34.n.4. Palac. Rub. in allega. Hæreſis.§.13.Iul. Clar.in pract.crim.§.hęreſis.verſi. habet etiam Ant. Gab. in ſuis co.opin.in verbo,teſtes duo.pa.395. Boſsi.in tit. de hæret. nu. 4. Ant.Gom.lib.3.var.reſolu.c.12. n.9.Ioan.Rojas in ſing.fidei.165. n.8.& ſeq. Quæ communis opinio ea innititur ratione, quia caſus hic de condemnandis hęreticis duorũ teſtiũ teſtimonio, nõ inuenitur, exceptus ab illa vulgari regula, in ore duorum, vel triũ ſtat omne verbũ. Fatentur tamẽ omnes quod ad hoc, vt per duos teſtes hæreſis probari poſsit, debent eſſe integri, & omni exceptione maiores. cap. licet de teſti. tradit Dec.conſi.429.Pala.Rub. in allega.de Hæreſi.§.13.Nec cõquæri poteſt reus cum hæc probatio ligitima iudicanda ſit, & in nulla defenſionis facultas denegetur. Imo eius cauſa diligenter tractetur & ante eius cõdẽnationẽ accuratè omnia expẽdantur.

Sing. opinio quædã Hoſt. interpretatur.

Hoſtienſis autem in Summ.de hęr.§.qualiter deprehendatur.n.4.ſcribit crimen hæreſis minime duobus teſtibus probari, ſed tres vel plures requiri, quia nimis durũ videtur, probũ virũ duobus tantum teſtibus de tanto crimine condemnari, quam opinionẽ aduerſus cõmunem ſequitur Arch.Flo.in.3.par.ſuæ ſummę titu.18.c.2.§.5.Conr.Brun.d.lib.4.de hæreti.c.9.Nicol.Aymer. in director.Inqui. part.3. quæſtio.71. Ioan.Tabi. in ſumma in verbo, Inquiſitor.num.37. qui dicit Hoſtiẽ. opinionẽ procedere de ęquitate, cõmu.vero de rigore Albertin.de agnoſci.aſſer. quęſt.34.n.5.ſcribens opinionem Hoſtienſ. ſeruari in practi. & ea communiter Inquiſitores fidei vti, nõ verò communi opinione.Idẽ Alb. in.d.rep.cap.1.quæſt.16.num.12. affirmat opinionem communẽ ſibi non placere, & opinionem iſtam tanquam æquiorem nouiſſime ſequitur.Ioan.Rojas Valentinus Inquiſitor in tracta. de hæret.2.part.4.aſſer. num.103. quã declarat procedere, pręter quam ſi reus accuſatus eſſet improbæ famę, & opinionis, vel alia adminicula contra eum vrgerẽt, quo caſu cõmunis opinio erit ſeruãda. Cum quidem in hæreſis crimine teſtium depoſitiones non publicẽtur, vt capit.fin.de hęreti.libr.6. quod Innocentij Sexti Pontificis Maximi conſtitutione decretum eſt, quę incipit, cum negocium, ibi. *Sane volumus, vt nomina, tam accuſantium prauitatem hæreticam, quam teſtificantium ſuper ea, nullatenus publicentur, propter ſcandalum, vel periculum, quod ex publicatione huiuſmodi ſequi poſsit.* Sunt tamen qui cenſeant, (vt obiter hoc dicam) decretum illud non eſſe Innocentij Sexti, eo quòd is Pontifex decem tantum modo annos vixit, & in dicta conſtitutione annus vndecimus ſui Pontificatus refertur, nec minus fuit Innocentij Quinti, qui ſeptem annos vixit, vnde ea conſtitutio neceſſario tribuenda eſt Innocent. Quarto, qui per vndecim

Teſtes in hæreſis crimine minime publicantur.

cim annos in sedi Petri præfuit, vt nouissime refert Franc. Pegn. in director. Inqui. 3. par. Sch. 129. quàm extrauagantem referunt Reper. Inquisitorum in verbo, nomina versic. nunc videndum est Petrus Paul. Pari. consi. 2. volum. 4. Nicol. Aymer. indirectorio Inquisitor. 1. par. in fine Iac. Septim. in Enchirid. Inquisi. tit. 35. num. 15.

Quod etiã diffinitum est Apostolica constitutione Pij Quarti Pontificis Maximi incip. cum sicut. quæ continetur in literis Apostolicis pro officio Sanctæ Inquisitionis pag. 105. Hoc quidẽ antiquitus Biterrensi, & Narbonensi concilijs fuit stabilitũ, in quorum procemio ita scriptũ est. *Illud autem caueatis secũdum prouidam Sedis Apostolicæ volũtatem, ne testium nomina signo, vel verbo aliquo publicentur*. Ex quo affirmandum videtur, quòd non solum testium nomina manifestari non debent, sed nec circunstãtiæ ex quibus reus percipere posit, qui testes contra eum deposuerint, vel qui eum denunciauerint, idq; cẽseo vocari, *Signũ*, ibi. Et quãuis Bonifacius Octauus in cap. fin. §. cessante de hæreti. in. 6. asseuerat testium, & accusatorum nomina. in hoc crimine, sicut in alijs publicari, dummodo fiat sine metu alicuius periculi, hodie verò semper tale periculum iuste timetur, vt ea publicatio nõ fiat. Quòd si accusatus hoc petierit audiẽdus nõ est, vt iurisconsulti Auinionenses, in facti cõtingentia interrogati responsum prǽstiterunt, in quibusdã dubitationibus, in causa fiden. q. 3. Fateor tamẽ quòd dicta testium reo ædenda sunt, vt se defendat, nomina verò, vt prædiximus sunt suprimenda, & ita receptum est, fuit etiam hoc statutũ in instruct. Hisp. ann. 1484. & in alia Mantuæ Carpentan. vulgo, *Madrid*. Anno. 1561. cap. 13.

Sed silentio prætermittẽdum non est, vtrum ex causa eiusdem periculi in quo dicta iura innitũtur, in alijs criminibus prçter quã in hæresis possint iudices Ecclesiastici denegare accusatis testiũ nomina, & videtur asseuerãdũ quod si, quia cum eadem vrgeat ratio, eadem esse debet iuris dispositio. l. illud. ff. ad legem Aqui. l. à Titio. ff. de verb. obliga. & in terminis ita scribit noster Greg. in. l. 1. tit. 17. p. 3. in verbo, *Conducho tomado*. Sed decipitur in hoc vir egregius, nam nulla ratio ita vrgens, nec aliquis fauor ita vrgere potest ad denegãdam hanc publicationem, sicut in dicto hçreseos crimine, vt scribit Dom. & Doctores in dict. ca. fin. §. iuuemus, & Abb. in cap. præterea. num. 7. de sponsali. Roma. in sing. 364. Hyo. in. l. de vno quoque num. 61. ff. de re iudi. Carr. in tract. de hæret. num. 121. D. Redin. de maiest. Princip. in verb. *Sed etiam per legitimos tramit*. n. 113. licet Gregor. in dict. leg. part. pro opinio. contraria fallò allegat. *Cõtra Gregor. Lopez.*

Videtur igitur (vt ad institutũ redeam) asseuerãdum testes, quorum nomina non publicantur, non esse respectu rei omni exceptione maiores, cum non possit accusatus aduersus eos aliquid obijcere, cum eorũ nomina ignoret. Non tamen me prçterit ꝙ superioribus non vulgariter *Testes non publicati in crimine hæresis plenè probãt.*

reffragatur dicta. Extrauagans Innoc. Sexti, vel potius Quarti, quæ, dictis testis non publicatis, plenam fidem adhibendam esse præcipit, ibi. *Et adhibeatur dictis huiusmodi testiũ nihilominus plena fides.* Quod ex eo contingit, quia ipsi Inquisitores ex proprio eorũ munere, vitam, & mores testium diligenter inquirere debent, vt tradit Ioan. Rojas in singula. fidei sing. 208. Ideo sapietissimis, & integerrimis hæreticæ prauitatis Inquisitoribus, quibus cura huius rei demãdata est, iudicandum relinquo, pium tamen esset nisi sinistra suspitio accusati aliud suaderet, ab Hostiensis opinione nõ recedere, & post hæc scripta legi idem tenentem Fran. Pegñ. virum bene eruditũ in directorio Inquisit. 3. part. Schol. 126. pa. 244.

F *Sufficiunt duo testes.* Adde Abb. in cap. quoties in prin. & in cap. super eo. in 2 num. 2. & in c. alicet vniuersis in prin. de testi. & in cap. 3. loco. num. 6. de probationibus. & in ca. at si cleri. i. n. 3. de iudi. & in cap. cum esses numer. 16. de testam. & in cap. per tuas. vbi Felin. de maior. & obedi. & in capit. 1. numer. 5. de procu. Ant. Corse. in sing. incip. Papa potest. Dec. consil 100. Villal. de hæreti. quæstio. 13. num. 9. Albet. in dict. capit. 1. quæst. 16. numer. 8. de hęre. lib. 6. Bossi. in practi. tit. de hæreti. num. 5. & tit. de confess. in prin. Anton. Gabr. in loco iam allegato. Requiritur tamen quod dicti testes, sint integræ fidei, & cõditionis, hoc quidem necessarium est in testibus, qui in criminali causa cõtra Episcopum producuntur cap. accusatio Episcoporum. cap. testes. 2. quæst. 7. cap. vltim. 2. quæstion. 5. Con. 1. Trid. Sess. 13. cap. 7. de reform. statuens quòd sit odio, vel temeritate, aliquid deposuerint, grauissimo pœnarum supplicio sunt plectendi.

Et antequam ab huius capitis Scholijs recedam, illud non prætermittam quod iudices Ecclesiastici diligenter cauere debent, ne in criminalibus causis, ex summaria informatione, ad proferẽdam sententiã diffinitiuam procedant, etiãsi accusatus consensum præstiterit, vt detur tanta fides testibus, sicut si in plenario iudicio fuissent producti. Et potissima ratio est, quia in his causis non potest, in probatorio termino suis defensionibus renunciare glos. celebris in l. pactũ inter hæredem in verbo, cũ liceat ff. de pact. hæc sane renunciatio, cũ tendat in præiudicium personę, vel status, non potest firmitatem obtinere. arg. tex. in l. liber homo. ff. ad legem Aqui. & ita in terminis opinionem istam tenet D. Redin. de maiesta. Princip. in parte. *Sed per legitimos calumni. limites.* num. 114. Petrus Auend. resp. 11. nu. 5. Rojas in sing. 203. Petrus Dueñ. in reg. 23. limit. 1. quam opinionem communẽ esse fatentur Anto. Gom. 3. to. vari. resolu. cap. 13. num. 33. & nouissimè D. Paz in pract. 1. to. 5. partis. §. 9. n. 4. Quæ communis opinio verissima est; & procedit quando ex crimine esset infligenda pœna corporalis, vel infamiæ. At si non esset infligenda, nisi pœna pecuniaria, vel alia quæ non induceret infamiã, non esset locus communi opinioni

In criminalib⁹ causis ad sententiã deueniẽdum non est, nisi testes plenarii iudicio fuerint reproducti nec rei cõsensus in contrariũ valet, qui nec probatorio termino aut suis exceptionibus potest renunciare.

Imol.

Imola.in.l. custodias de pub. iudi.& Doctores supra allegati.

Ab ingressu Ecclesiæ interdici.

CAPVT. CXXIX.

1 *Is, cui Ecclesię ingressus est interdictus, celebrans quando irregularis efficiatur.*

POEna ista minor est pœna suspensionis ab officio, quippe cũ solum in Ecclesia prohibeat eum, qui patitur illũ, in officio suo agere. Et is, cui sic est Ecclesię interdictus ingressus, cum sibi censeatur in ipsa celebratio diuinorum interdicta, irregularis efficitur si contra huiusmodi interdictũ diuinis in ea se ingerat, in suo agens officio sicut prius vt sunt verba text. in cap. Is cui de sent. excommu. libr. 6. Quod procedit in tãtum, quòd etiamsi celebret in Ecclesia non consecrata, quæ propriè dicitur basilica, est irregularis, vt notat Domi. ibi referendo Calder. & idem tenet Syluest. in verbo interdictũ lib.6.§.5. in sua summa. Si autẽ celebrat non in Ecclesia, sed in oratorio strictè sumpto, ita quod non sit Ecclesia, tunc non est irregularis. vt no. Dom. ibi referendo eundem Calde. Interdictus tamen ab ingressu Ecclesię vnius, poterit in alia celebrare, vt tenet gloss. in cap. Is cui verbo, in ea. de senten. excõmuni lib.6. & suspensus ab ingressu Ecclesiæ, si celebrat extra Ecclesiã non est irregularis, a notabile est dictũ Innoc. in cap. Sacro. de sentent. excomm. super glo. verbo, mensem quem sequũtur plures Doctores, quo modo ibi refert Fel. colum.2.n.7. Item nota quòd si is, cui est interdictus ingressus Ecclesiæ, administrat sacerdoti in missa intra Ecclesiam, puta vt Diaconus offerendo calicem in altari, vel vt Subdiaconus porrigendo diacono hostiã, & calicem in ordine, incurrit etiam irregularitatem secundũ Domi. ibi. Quę omnia etiam ibi refert, & sequitur Philip. licet breuioribus verbis. An autem liceat ei cui est interdictus ingressus Ecclesię intra re illã audiendi diuina officia, b vel orandi, seu transeũdi gratia: vide per eos ibidem, quorũ dicta referre non curo. Statuit præterea tex. in. d. ca. Is cui. quod si talis clericus dicto interdicto durante decedat, non debet in Ecclesia vel cœmeterio Ecclesiastico sepelleri, nisi pœnituerit. Ex quo mihi visum est semper quod in hoc vltimo tex. loquitur, quando clerico imposita est talis pœna propter cõtumaciã, vel quandiu satisfactionẽ, quam pręstare potest, impendit, quando verò in pœnã criminis, cum iam pœna morte finita sit, crederem tunc eum sepulturæ tradendum Ecclesiasticæ.

NOn est irregularis. Adde gl. not. istã opinionẽ tenentẽ in.c. is cui. de sent. excommu. lib.6. & in capit. vlt. de offic. ordi. eod. libr. quam opinionem communẽ esse testatur insignis Couarr. in capit. Alma mater. 2. part. relecti.§.1. numer.3. de sen-

Is cui ingressus Ecclesia interdictus est iurisdictionem Ecclesiasticā potest exercere.

tent.excomm.lib.6. quę probatur in.ca.præsenti.5.q.2. Poterit etiam is,cui Ecclesię ingressus interdictus est, iurisdictionem Ecclesiasticam exercere, etenim ea suspensus non est glo. memorabilis in cap.sacro.in verbo,interdictum,de senten. excōmunica. quam Doctores, ibi sequuntur Abb.in cap.ab excomm.colum. 4.de rescript. Miles in reper.in verbo,suspensus.

B *Cui interdictus est ingressus Ecclesiæ ingredi potest quādo diuina munera nō celebrantur.*

Diuina officia. Non quidē,cui Ecclesię ingressus interdictus est ingredi Ecclesiā eo tempore quo sacra munera celebrantur poterit,sed alio tempore, licet orandi causa,ita tenet Calder.in trac. de Ecclesi.interdict. membro.2. versi.nunc quæritur. Archidia. Dom.& Doctores in.d.c.15.cui. Non tamen irregularis iudicandus est,licet audiat diuina solemnia.c.is qui de sent.excōm.in.6.

Sepulturæ tradendū Ecclesiasticæ. Vide egregie Dom.Couar.in dict.§. 1. qui quomodo hæc authoris nostri opinio intelligēda sit optimè declarat.

Suspendi.

CAPVT. CXXX.

1 *Suspensio, si imponitur propter crimen monitio necessaria non est, secus si pro contumacia.*
2 *Differentia elegans inter suspēsionem quæ infligitur propter contumaciam.*
3 *Suspensus ab officio, an ab beneficio suspensus intelligatur.*
4 *Suspensus à iudice de facto celebrans irregularis efficitur.*
5 *Suspensio alia temporalis, alia perpetua.*
6 *Quæ crimina digna sint suspēsione, iudicis arbitrio relinquitur.*
7 *Iudex suspēdens illū, qui est suspensus à iure in dubio ab homine suspensus non præsumitur.*

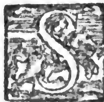

Vspēsio est vna de Ecclesiasticis cēsuris,vt probatur in cap. Quærenti.de verb.sign.per quā interdicitur officiū, vel exercitiū cōpetens alicui personæ Ecclesiasticæ, quæ interdictio aliquando à iure,aliquando à iudice fit,de qua vltima suspensione (hominis videlicet) nobis ad pręsens est sermo. In qua quidem in ferenda iudex aduertere debet, 1
ꝙ si imponit eam in pęnā delicti monitio non est necessaria, licet alias quando fertur pro cōtumacia, non debeat ferri sine monitione,sicut neq; excōmunicatio secundū Abb.in cap. Reprehensibilis,de appella. post Innoc. in c.1.de excess.b. Prælat. Et idē notat Cardin.in Clem.fin. de pęnis versic.Quòd si,& idē tenet Syluest.in summa, in verbo suspensio.§.4. Et quòd propter delictū posit inferri suspensio probant iura in cap. Tam literis de testibus,& in cap.In loco.5.q.4.secūdum Abb.vbi supra, & vide aliā notabilem differentiam, in hoc quod suspensio fiat propter crimen,aut propter contumaciam: 2
nam primo casu prouidendum est, suspensus à beneficio ne cogatur mendicare. Secundo verò non,cum ipse posit sibiprouidere satisfaciendo. Ita notat Abb. in cap. Pastoralis in.§.Verum columna penultim. de appellat. sic intel-

intelligend. glos. in capit. Cum Vintoniensis. de elect. Debet prçterea iudex aduertere, quòd aliquando oportebit suspẽdere delinquentem ab omni ordine, vel ab vno tãtum, aliquando etiam ab ordine, & beneficio simul, aut à beneficio tantum considerata delicti qualitate, & ordinis, in quo excessit. Si autem suspensio fiet simpliciter ab ordine, illa intelligitur ab omni ordine, & si sit suspensus ab ordine Subdiaconi, intelligitur suspẽsus ab omnibus ordinibus superioribus. Secus autem è contrario: quia suspensus ab ordine sacerdotali potest exercere officia inferiorum.
3 An autem suspensus ab officio intelligatur suspensus à beneficio, vide glo. nota in dict. Clem. fin. de pœnis. in verbo, Suspensi. & ibi Cardin. in eundem in Clementin. 1. de priuileg. in versic. Cçterum in. 7. quæstion. cũ duabus sequent. Imol. in capite. Cũ dilectus. de consuet. 8. column: aliqua notanda per Præposi. in cap. Presbyterum. 28. distinct. in 2. & 3. colum. Et vide bonam distinctionem per Syluest. in verbo, Suspensio. in. §. 5. versi. Si quis est suspensus, quam transcribere nolo. In hac in super materia semper consulo iudicibus, vt in sententia vel præcepto suspensionis aperte declarent à quibus ordinibus, vel actibus, vel beneficijs, intendant suspendere clericum, quia cum constat de voluntate iudicis, illa seruanda est. Vnde concludit Abb. post. Anto. in dict. c. Pastoralis. §. Verum. col. fi. de appell. ꝙ si Iudex quando suspendit aliquẽ à beneficio, intendebat inhabilitare eum ad omnia beneficia, tunc sententia porrigit effectũ suum extra territorium iudicis, licet executio debeat fieri per iudicem territorij. Si verò simpliciter intendebat suspendere à beneficijs, quæ habeat in suo territorio, tũc procedit glos. in dict. §. Verum. quia taliter suspensus potest alibi habere beneficium. Effectus autem suspensionis factę à iudice est, 4
quòd celebrans durante illa in ordine à quo fuit suspensus est irregularis, vt not. Ioan. And. & Doct. in capit. Si celebrat. de cleri. excommu. minist. & Domi. & Philip. in. c. 1. §. fin. in fin. de re iu. lib. 6. Ideò monendi sunt clerici dum suspenduntur, ne celebrare audeant suspẽsione durante. Tãta est enim plurium imperitia, vt credant solum iudicis præceptũ violare, si celebrent, nõ verò pęnã irregularitatis incurrere. Sũs 5
pensio præterea aut est temporalis, aut perpetua. Temporalis nõ operatur vltra tempus præfinitum, & eo lapso tollitur sine alia absolutione. Perpetua verò ęquiparatur depositioni, vt notatur in cap. Si quis. 83. distin. vbi Domi. quem ad hoc refert Decius in cap. Apostolicę col. penul. versicul. 2. Abb. de exceptio. & vide Immo. in cap. Cum dilectus. de consue. 8. col. qui referendo Gaspare Calde. dicit quod suspensio perpetua ab officio habet vim priuationis & tunc taliter suspẽsus censetur priuatus beneficio secundum eum. Ex quo videtur dicendum quod per talem suspensionem ab officio, videatur beneficium vacare, vt possit fieri prouisio de eodem. Et sic suspensio perpetua nõ debet imponi

ni nisi pro graui crimine, sicut de depositione dicitur in.c. Tuæ de pœnis. Quæ autem crimina
6 sint suspẽsione digna, licet Ant. in cap. At si clerici de iudi. ausus fuerit dare regulam Abb. tamen ibi in colum. 11. dicit quod non potest dari certa regula, sed iudex informauit motũ animi sui ex casibus à iure expressis, vt in illis,& similibus imponat pœnã suspensionis,& sic secundũ eum cõmittitur hoc arbitrio superioris: quod ibi sequitur And. Sicu. col. 28. in fin. De suspensione vero iuris nihil referre libet, sufficiat videre Syluest. in dict. verbo Suspẽsio. in. §. 6. vbi colligit. 40. casus in quibus quis incurrit suspensionẽ à iure. Vnum in super
7 nota in hac materia, quòd si iudex suspendat illum, qui est suspensus à iure, nõ præsumitur in dubio suspensus ab homine, qui præsumitur quòd Iudex voluit in dubio exequi pęnam iuris, nõ vero nouam suspensionem infligere, vt notat Didacus de Villadiego in tracta. de irregularitate in capit. de suspensione, in colũ. 1. referendo Abb. in cap. Tuarũ de Priuileg.

A *Suspensio.* Vide latissimè pro amplissima huius capitis materia vltra ordinarios interpretes Pa. Borga. de irregula. sexta par. c. de sent. suspensionis Simo. Maio. eodẽ tract. lib. 3. c. 19. Mart. Nauar. in manuali onfess. c. 17. n. 151. cũ multis sequen. D. Episcop. Couar. in Clemen. si furiosus. 1. p. §. 1. num. 1.

B *Excommunicatio.* Adde tex. in c. sacro. & in c. cõtingit. in. 2. de sen. excommu. cap. consuluit. de offic. delega. cap. de illicita. 24. quæst. 3. ca. inter quatuor de maiorita. & obedi. Quæ monitio personalis esse debet eo qui mi. in poss. sicuti responderunt Inn. Coll. Abb. & Doct. in ca. vlt. de Præposi. in cap. caueant. 3. quęst. 9. Fel. in cap. cum sit Romana. n. 13. de appella. Rota in nouis decisi. 271. & 367. & latissime An. Tiraquell. lib. 1. de retractu. §. 9. glos. 2. n. 4. Dom. Couarr. in cap. Alma mater. 1. part. relect. §. 9. n. 4. de sent. excomm. in. 6. tradidi ipse ad Ioan. Bernard. in regulis, & fallen. reg. 265. & reg. 554. vbi quatuor limitationes constitui.

A beneficio. Vide latè Boni. de Bitali in Clem. cupientes de pœnis Nicol. Boeri. consil. 21. & latissime nostrum Gregor. in. l. 17. tit. 9. Part. in ver. *El derecho.* C

Est irregularis. Adde quòd ad hoc vt suspensus efficiatur irregularis per actionem à qua suspẽditur, non est satis sufficiens suspẽsio illa, quæ fit à solo Deo propter peccatum mortale. c. vltim. de vita & honest. cleri. Nec item sufficit suspensio, quæ fit à sacerdote confessario, in animæ iudicio, vt tenuit Inno. in. ca. si celebrat. de cler. excomm. minist. Gõsal. à Villadiego de irregula. col. 8. Sed est omnino necessarium, quod suspensio fuerit à iure, vel ab homine iudice, in exteriori foro, propter delictum, quoad se, & quoad alios inflicta, sicut tradiderunt Inno. Ioan. Andr. Abb. & omnes in dict. cap. si celebrat. de cleri. excommun. minist. Deci. consil. 141. ad finem. D

Suspensus propter peccatum celebrans non efficitur irregularis.

Beneficijs priuari.

Caput

CAPVT. CXXXI.

1 *Clericus non nisi propter crimen graue, suo est priuandus beneficio.*
2 *Pœna priuationis à beneficio nõ potest imponi nisi á iure exprimatur.*
3 *Per sententiã latam super crimine, non censetur quis priuatus beneficio, nisi hoc in sententia exprimatur.*
4 *Iudex delicti potest priuare delinquentem beneficio, quod alibi habeat.*
5 *Clericus, qui beneficio priuatur an ad fructuũ restitutionem teneatur.*
6 *Clericus ad restitutionem fructuum cõdemnatus: perceptos tantũ non vero qui percipi potuerint, restituere tenetur.*
7 *Inferior à Papa, vt legatus vel Episcopus, cum causa potest inhabilitare aliquem, ad beneficia etiam in perpetuum.*

Vm enim beneficia Ecclesiastica stipẽdia sint ministrorum Ecclesię, & hos deceat honestos ac mundos esse, meritò quidem canonica iura sanxerũt facinorosos, ac improbos clericos
2 beneficijs priuandos fore, a vt probis viris cõcedãtur, qui qua decet vitę puritate ministrent.
1 Vnũ tñ aduertere debent Iudices quòd beneficio nõ debet priuari clericus, nisi crimen sit graue tex. est in cap. Inuentum. 16. q. 7. quẽ dicit notabilẽ Abb. in cap. Tuæ de pœnis, & esse bonũ
2 text. in c. 1. n. 2. de iudi. Pęna insuper priuationis à beneficio nõ potest imponi à iudice nisi exprimatur à iure per glos. quã ibi reputat singula Abb. in cap. fin. de iure patro. & in cap. Cũ vos. de offi ordi. Et in. §. Cum igitur in auth. de non eligen. secun. nuben. vbi est text. singul. secund. Bal. in auth. ex testamento. C. de collatio. & ita tenet Bar. per prędicta. in ca. Nouit de iudi. in col. 45. vers. Tu pondera. Et vide etiã Domin. in. c. Quo iure. 8. distin. col. vlt. vbi dicit quod nullũ crimen inducit priuationẽ ipso iure, nisi sit iure cautum. Quod refert Fel. in cap. Querelam. de iureiuran. in col. 2. & in cap. ex parte. lo. 1. col. 1. de rescript. vbi etiã plura allegat in proposito præcedẽtis conclusionis. Plura etiã cumulauit Tiraquellus in repet. l. Si vnquam. C. de reuocandis donationibus. in glos. in verbo, reuertatur, in nu. 206. & in dub. sequẽt. Item nota quòd per sententiam latam super crimine nõ 3
est quis priuatus beneficio, nisi hoc sentẽtia exprimat, notat Innocen. in cap. Qualiter, & quando el. 2. in glo. super verbo, diminutionem. de accusa. vt refert Rota in collectis per Bernardi. de Bisgneto, in tit. de sent. & re iudi. in decis. fin. in fin. verbis. faciat etiam quod Bal. in. l. Cũ fratrem. C. de his quib. vt in dignis, voluit sentire, quòd si fuit sentẽtia lata super homicidio, & de beneficio nihil fuit dictũ, quod non possit impetrari tanquã vacans, quem ad hoc refert Ioann. de Anan. in capit. fina. colum. 1. de homic. Vide tamen Abb. in. c. Inter dilectos, del excess. præla. prope fin. vbi ex verbis Inn. ibi notat, quòd condemnatus de aliquo delicto per sententiam, censetur

fetur priuatus ipso facto beneficio suo intelligendum secundũ eum, quando crimen erat tale, ꝙ inducebat priuationem beneficij, vel quando irrogabat infamiã ipso facto, nã sufficit quòd condemnetur, licet pœna nõ exprimatur in sententia, quia illa intelligitur posita authoritate iuris pro quo allegat. l. 1. ad Turpilia. & alia iura. facit ad hoc ꝙ vbicunque quis incurrit ipso facto pęnam priuationis beneficij, potest absque alia sententia beneficium conferri alteri, proba. text. in. c. 1. & not. ibi Dom. ex eo, in col. 4. in. §. Sacri. de homi. in. 6. qui generalius ibi tenet in col. 6. versi. quæro quare, quod omnia iura canonica, & ciuilia quæ dicunt ipso iure, vel ipso facto aliquem puniri confiscatione bonorum, vel alia pœna quacunque debent intelligi, vt sufficiat declarare, vel pronunciare illũ talis criminis esse culpabilé, & locus erit dictis pœnis iuris, etiamsi in sententia non exprimantur, idem tenet Abb. in. ca. peruenit. el. 1. de appel. quem refert. & sequitur Felin. vbi alia dicit in proposito. in. c. 1. col. 12. n. 6. de consti. Et illud dictũ Domi. commendat idem Felin. in. c. 2. col. 1. num. 2. de sponsa.
4 Et aduerte quod iudex delicti non solũ potest pronũciare super delicto, sed potest priuare delinquẽtem beneficio, quod habet alibi.
b [b] ita notat Car. in Clemen. Pastoralis versi. Denique in. 2. quęst. in fin. de re iudi. Si tamẽ clericus in terra Ecclesiæ suę inculta, industria sua, & laboribus siue expẽsis plãtauit vineam seu reduxit ad culturam causa suę sustentationis, licet priuetur postmodum beneficio propter delictum, relinquitur sibi illa terra vsque ad vitam suam, notat Abb. post Innoc. in c. fin. de pecun. cleri. & ibi Barba. colum. 3.
An autem clericus 5 qui priuatur beneficio teneatur ad restitutionem fructuum, vide Paul. de Castro. in. l. 1. C. de his qui. vt indig. vbi per text. ibi referendo Guli. de Cuno. dicit quod si clericus committit delictum, propter quod possit priuari beneficio, licet habeat ius in re quousque sit priuatus, postquam tamen est priuandus, tenetur restituere fructus quos percipit à die commissi delicti, vel percipere potuit, siue extent siue sint consumpti, & siue sit effectus locupletior, siue non. Sed Guliel. ibi non loquitur in clerico, sed in vassallo committente felloniã. Et hanc opinioné Pauli sequũtur Salic. Alexan. & Ias. ibi, quam etiam conclusionem inter sua singularia annumerauit Hyppo. singul. 525. Clericus qui commisit, pro ea tamẽ nihil aliud, allegat nisi aliquos ex dictis Doctoribus in dict. l. 1. Idem etiã tenent Bald. Angel. & idem Paul. in. l. prædonis. ff. de petit. hæred. & Roma. in. l. Diuortio. ff. solut. matrimo. Henr. in. c. Cũ nostris. de conces. pręb. Et prędictam sententiam Angeli in. d. l. prędonis celebrat pro notabili Hyppol. in singula. 268. Verus possessor, nihil aliud nisi Angelum referendo. Et hanc etiã conclusionem videtur sequi Decius consi. 118. Viso instrumento col. 1. referendo Doctor. in dicta. l. 1. & Angel. in dict. l. prædonis. Contrariam tamen sententiam tenet

tenet Cardi.in Clemen. Constitutionem.§. Cæterum,in fin. de elect. Philip. Corneus in.d.l. 1.C. de his qui vt indignis.1. colum. & Felin.in cap.De quarta.In columna.10.de præscrip.vbi per septem fundamenta hoc putat esse verius,& respondet ad fundamẽta in contrarium adducta. Nouissime autem vide egregiũ doctorem nostrum Hispanum Anton. de Burgos. in cap. Ad nostram.de emp.& vendit. in colũna.11. ver. Venio modo. vbi dicit quòd licet aliàs solebat comprobare illam sententiam Felin. tamen quod tunc diligentius cõsiderando tenet contra eum, & sustinet opinionem contrariam & satisfacit ad fundamenta Felin. & dicit quod nullo modo concludunt eius dicta, nisi dum allegat quandam decisionẽ Rotæ,cui ipse respondet parui pendendo eam. Et quia videtur esse cõmunior opinio cum Paulo,& suis sequacibus in dict.l.1. ideo illam tenendam censeo, quãuis in clerico, qui post commissum delictũ propter quod priuatur, semper perseuerauit seruiẽdo in Ecclesia,vbi beneficium habebat crederem ipse benigniorem,& ęquiorem opinionem Felin. & aliorum, quod tunc solum talis damnaretur ad restitutionẽ fructuum à die propositæ contra eum accusationis, vel formatæ Inquisitionis, nisi quando delictum induceret priuationem ipso iure,vt in crimine hæresis, & symoniæ, vt supra dictũ est suo loco,&in alijs quinque casibus, videlicet in cap.Felicis de pœn: lib.6 & in Clement. Multorum de pęn.&in cap.Eum qui.de pręben.lib.6.&in cap.1.de hom.lib. 6.& in cap. Ad falsariorũ de cri. fal. Quia tunc clericus in distincte posset condemnari ad restitutionem fructũ à die cõmissi delicti: [c] & isto modo potest intelligi doctrina Bald.in tit.de pace iura.firman.in vsi.fæu.in.§.In iniuria.versic.Quæro an cõmittat furtum. dum tenet quòd recipiẽs fructus beneficij, qui priuatus est iure cõmittit furtum. Crederẽ præterea in hoc proposito posse dici (saluo meliori iudicio) quòd quãdo clericus propter crimẽ dãnatur ad restitutionẽ fructuum, quòd damnabitur solũ ex quadã æquitate ad restitutionẽ perceptorum,non autẽ eorum, qui percipi potuerunt, satis est enim,si Ecclesiæ cui applicandi sunt, clericus restituat fructus,quos percepit, quãuis illos consumpserit, sine eo quod tam stricta exactio fiat ab eo, sicut si spoliasset aliquẽ illo beneficio, & essent restituẽdi fructus spoliato in simul cum beneficio. Itẽ nota in materia huius capit. ꝙ inferior à Papa vt Legatus, vel Episcopus potest cum causa inhabilitare aliquem ad beneficia,etiã in perpetuũ per statutũ, vel sententiã,vt notat glos. quã ad hoc ibi dicit singularẽ Ioan. de Immo. in Clementi. 2. de vita,& hones.cle. in verbo,inhabilis.qui etiam refert Anton. dicẽtem quod tunc ipse Inferior posset cum tali irregularitate ad beneficia dispensare. Vide tamen Felin.capit. Postulasti. columna. 2.versicul.Et adde.de foro compet. vbi intelligit prædictã glossa li modo ꝙ Legatus vel Episcopus nõ potest inhabilitari,ita vt

opere-

operetur alibi, ex quo videtur quod illa inhabilitas non nocebit clerico extra prouinciam legati, vel diœcesim Episcopi, quod sub intelligit idem Felin. vbi inhabilitas fuit posita in materia arbitraria vltra ius, secus si iuris authoritate, quod non habet in se dubium, qui tunc nó est Legatus, vel Episcopus qui inhabilitat, sed declarat illum incurrisse inhabilitatem iuris, & tunc sicut ius ligat vbique, ita declaratio nocebit vbique.

A *Beneficijs priuandos fore.* Adde omnium latisſimè Petrũ Rebuff. in pract. 3. par. de modis amittendi benefi. vbi late differit totam huius capitis materiam, scribitque eos casus, in quibus quis ipso iure sit beneficijs priuatus, vel per sententiam priuandus sit.

B *Quod habet alibi.* Adde quæ tradit Bosſi. in tract. delictorum. ti. de bonorum publi. num. 64.

C *A die cõmiſsi delicti.* Omnino D. Episcopum Couarr. in. 4. li. Decretali. 2. part. cap. 6. § 8. num. 7. & quæ scripsi supra in verbo homicidæ.

Bonorum publicatio puniri.

CAPVT. CXXXII.

1 *Bonorum publicatio duplex est.*
2 *Pœna priuationis bonorũ, rarisſimè in iure Pontificio contra clericos reperitur statuta.*
3 *In lex Ecclesiasticus, an poſsit cõtra clericos amiſsionis bonorũ pœnam infligere pro delicto, pro quo laicus ea pœna esset puniendus.*
4 *In generali bonorum confiscatione, an omnia bona generaliter sint publicanda.*
5 *Publicatis bonis alicuius clerici, an in confiscatione veniat ius patronatus.*
6 *In publicatione generali bonorũ peculiũ castrense, aut aduentitium, vel profectitium; an sit publicandum.*
7 *Bona clericorum confiscata, cui debeant applicari.*

Ræmiſſo prius quod bonorũ publicatio est duplex, vt placet Oldra. in consi. 17. incip. Thema tale est, quidam clericus sub tit. de for. comp. in col. 3. Nã quædam est extraordinaria, idest in casu non expreſſo in iure, sed ex iudicis poteſtate, & iſta cõceditur. Illuſtribus in summa poteſtate positis, & de hac loquitur lex. C. ne sine iuſſu prin. liceat cõsil. l. 1. Alia est ordinaria, idest in casu à lege permiſſo, vel ex Regni consuetudine generaliter, & iſta fit per quemcunq; iudicẽ habentem merum Imperium ratione territorij, & non per aliũ: qua ratione confiscatio iurisdictioni, & iurisdictio territorio adhęret. vt. C. vbi, & apud quẽ. l. fin. 1
Pœna publicationis bonorũ rarisſime legitur statuta in sacris canonibus contra clericos, quia forsam conditores canonum cupientes magis emendare clericorum personas, quam in eorũ bona sæuire, habebant præ oculis verba illa Iuſtiniani, quę ad Tribonianum scripsit in Auct. de mãdatis 2

datis Principium, dicens: Oportet autem te in hoc omnem ponere prouidentiam, cum aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, at res eius non contingere, sed sine res eas generi, & legi, secundum illum ordinem. Non enim res sunt quæ delinquunt, sed qui res possident. Posset pręterea alia ratio ad hoc assignari: quia cum considerarēt antiqui illi Patres bona clericorum intuitu ecclesiæ acquisitorum ad easdem ecclesias pertinere, adeò quod de illis testari non licebat clericis, superfluum existimabant bona clericorum propter scelera proscribere, cum essent applicanda ecclesijs, ad quas iam prædicta ratione pertinebāt. Nunc autem postquam inualuit
a consuetudo a testandi. creuitquè clericorum insolentia simul cum diuitijs & copia bonorum, adeò vt non satis videatur solis canonicis pœnis corrigere eos, meritò possit in dubio referri, an iudices ecclesiastici imitando leges ciuiles possint clericos punire pœna amissionis bonorum pro delicto, pro quo laicus esset puniendus eadem. Et in hoc Anton. in capite. Quia diuersitatem de
3 concess. præbend. ex gloss. notat, quod vbicunque ex aliquo delicto laici veniunt confiscanda bona ipsius, videtur quod ex delicto clerici tunc fiet confiscatio cameræ Diœcessani, non autem ad cameram fiscalem laicorum, quam refert Imo. ibi in columna. 4. dicens quod in hoc videtur considerandum, an ius ciuile astringat clericum, vel eius dispositio generalis extendatur ad eum, de quo dicit recurrendum ad ea, quæ consueuerunt dici in capite. ecclesiæ sanctæ Mariæ de constit. & in capite. quod clericus. de for. comp. quem Feli. refert in capite. Irrefragabili. §. Cæterum de offic. ordin. Quod si solum considerandum est, videretur dicendum aliquibus, quod cum leges priuantes aliquos hæreditate sibi delata, comprehendant clericos, in aliquibus casibus: vt supra probauimus in verbo, Instituti hęredes. Sic etiam leges priuantes delinquentes suis bonis comprehendant eosdem, cum non videatur ratio diuersa in vtroque casu. Sed in hac quæstione ego aliter dicendum crederem, imo quod leges inferentes pœnam publicationis bonorum, clericos non comprehendant, quia non sequitur, lex quæ priuat accommodantem tacitam fidem, vel non adimplentem volūtatem defuncti, vel non petentē tutorem pupillo hęreditate, vel successione comprehendit clericos: ergo eodem modo ligabit lex inducens publicationem bonorum. Nam in primo casu leges illæ sicuti clericis detulerūt hæreditatem aliorum, ita potuerunt imponere eis conditiones, & solennitates ad quas tenerentur, & quibus per eos non seruatis, hęreditatibus à legibus sibi delatis priuarentur. In nostro vero casu cum leges disponant, puniendo, & earum censura non comprehendat, nisi sibi subditos, meritò, videtur quod clericorum bona non sint comprehensa, sicuti sunt exemptę dominorum personę. Et quanuis articulus iste egere videatur declaratione Pontificia, posset tamen dici (saluo

meliori iudicio) quod licet iudicibus ecclesiasticis, ad imitationem legum punire clericos publicatione bonorum, in casibus in quibus laici puniendi essent: quia sicut leges non dedignantur sacros canones imitari, ita & sacrorum statuta canonum Principum constitutionibus adiuuantur, vt sunt verba text. in capi. 1. de no. ope. nunc. Vbi etiam glos. dicit, quod legibus vtendum est in causis ecclesiasticis, nisi canonibus contradicant. & licet non inueniamus in iure decisum, quod clerici puniantur pœna amissionis bonorum in eisdem casibus in quibus & laici sufficere posset quò canones hoc non reprobant neque fieri prohibent: Et sicut quotidie in curijs ecclesiasticis bona ecclesiarum & patrimonialia clericorum, quantuncunque sint virtutibus prædita, subsunt censuris legum, & virtute earum in defectum canonum auferuntur ab vno, & ad iudicantur alteri etiam laico: quid mirum erit si sic bona clericorum flagitia committentium, imitatione legum seruata ab ipsis auferantur & ecclesijs seu alijs pijs operibus applicentur? Quando verò alicui iudici longiori examinatione præmissa, & vrgentioribus fundamentis persuaso, visum fuerit in aliquo casu, hanc esse sequendam opinionem, si clericus damnatus filios legitimos habuerit, vt in eorum præiudicium eam non seruet consulo: Vt quid enim ecclesia ditanda est, vel alij vsus pij quærendi sunt, esurientibus filijs, etiam parentis iniqui, quando non dispositione canonica, sed imitatione legali, paterna bona publicanda videntur? Posset etiam secundo quæri in hoc proposito, an in casibus in quibus bona clericorum confiscanda sunt, veniant omnia pariformiter, & sine aliqua distinctione publicanda? In quo videtur dicendum, quod bona clericorum siue sint mobilia, vel immobilia publicari possunt, quia in hoc nullum solet adhiberi discrimen, vt per Hier. Paulum, in libro prouinciali omnium ecclesiarum fol. 44. versic. quid si presbyter. Si verò clericus damnatus haberet vsum fructum alicuius rei, tunc ius talis vsus fructus non confiscantur b etiam naturaliter viuente vsufructuario, ex sententia Bald. at Salice. in l. 1. C. de bon. libert. quos refert Alexādr. in. 1. volum. consi. 23. inci. prima consideratione. Bona præterea & iura, quæ non transeunt in extraneum hæredem non potuerunt publicari, confiscatis bonis clerici damnati: quia fiscus habetur loco extranei successoris, vt probatur in. l. iura. libertorum. & ibi no. Bart. ff. de iure patron. & notat etiam Bald. in dict. l. 1. & Alex. in. l. in insulam. ff. solu. matrim. in princip. & in. l. Si finita. §. si de vectigalibus. in column. 11. ff. de dāno infecto, ex quo venit quod si clericus damnatus haberet emphyteosim ecclesiasticam vel fœudum Ecclesiæ, tunc non venirent in confiscationem, c per ea quæ notant Bald. in dict. l. 1. & Alexand. in dict. consi. per tex. in Auth. de aliena. & emphyt. §. illo & in capit. Felicis. §. Si qua vero. de pœn. in. 6. & per alia relata per Alexandr. ibi, quem etiam vide asserentem, quod concluditur b c

com-

communiter, quod emphyteosis concessa à priuato ea conditione & lege, quòd non transeat ad hæredem extraneum non confiscatur, d dato quod sint confiscata bona emphyteotæ, quod dicit teneri communiter per Bar. Docto. in dict. §. Si de vectigalibus, & alios quos ipse refert, & not. etiam Ioann. de Imo. in capi. 2. de fœud. in. 5. columna. versic. Sed aduerte. Si verò clericus habet emphyteosim à priuato, quæ posset ad extraneos hæredes transire, tunc bene veniret in confiscationem bonorum clerici, & sine præiudicio domini: quia erit sibi obnoxia quo ad hoc, quòd ei debeatur sua pensio: ita notat Card. qui sic videri meo est intelligendus in Clemet. Nolentes. de hære. in versic. *Inquisitoribus*. in penul. columna quem primo vide in hac materia volentem column. præcedenti, quod quando non posset emphyteosis confiscari, túc ius meliorationum posset confiscari, pro quo refet Spec. & Ioann. Andr. quod est vtile ad declarationem supradictæ conclusionis de emphyteosi ecclesiastica, & priuati in casu in quo non potest confiscari. An autem si clericus habere fœudum non ecclesiasticum veniet in confiscationem vide Alexandr. in dict. consi. 23. in 2. columna. versic. Idem videmus vbi concludit, quod fęudú, quod non transi ad hæredes extraneos non confiscatur, & vide etiam Paul. de Castro. in. l. in insulam. ff. solu. matrim. vbi notat, quod in fiscum non transit fœudum vel emphyteosis, quæ post mortem confiscati deuentura sunt ad filios, vt filios: Ex quo sequitur, quod si clericus habet tale fœudum, quod potest transire ad suos extraneos hæredes, confiscabitur simul cum alijs bonis. Pro quo vide quod not. Alexandr. in dict. §. Si de vectigalibus, in 12. columna. versicul. Item addit, seruato tamen indemni domino fœudi, cui post confiscationem soluetur pensio, & exhibebuntur alia obsequia, quæ per possessorem fœudi præstari debent. Quod videtur tenere Cardin. in dicto. versicul. Inquisitoribus vbi æquiparat in hac materia res fœudales, & res emphyteoticas, dicens, quod quando crimen non est tale, quod puniatur per leges fœudales, quod nihil speciale inuenit in fœudis: & quod generaliter dici potest, quod res fœudales, & emphyteoticæ confiscabuntur illi fisco, cui confiscantur alia bona damnati, semper tamen sine præiudicio domini: quod etiam not. Bald. in. l. Si quis presbyter. C. de Episcop. & cler. Aduertendum tamen esset in hoc, quòd licet fœudum, vel emphyteosis ex lege inuestitutæ, vel contractus, posset transire ad extraneos hæredes, si prohibitum esset quod ad Ecclesiam deueniret, tunc seruanda erit lex inuestitutæ, vel contractus, & non applicabitur Ecclesiæ, cui alia bona Clerici damnati applicantur. Si autem clericus sic damnatus haberet bona subiecta restitutioni, tunc dicendum est, quod, confiscabuntur bona illa cum sua causa, scilicet, quòd adueniente conditione fidei commissi, fiet restitutio per Fiscum. ita decidit Angelus. in lege Papinianus. §. Meminisse. ff. de in of. testam. per. l. ex

facto. ff.ad Treb. & per alia de quibus ibi: quod etiam probat textu. in.l. Statius Florus. in.§. Cornelio Felicia.ff.de iud. Fis. quod tamen intelligit Alexandr. in dicto.consil.in penultim.columna. in casu in quo simpliciter sunt bona subiecta restitutioni, secus autem dicit quando expresse esset prohibita alienatio à testatore: quia tunc etiam pendente conditione, non possũt transire in Fiscum: ex quo videtur quod in casu nostro bona, quæ clericus damnatus tenetur restituere simpliciter post mortem, manerent in confiscatione eius vita durante, secus si fuit in eis prohibita alienatio à testatore, quia tunc non confiscabuntur.

5 Potest præterea, & non impertinenter dubitari, an publicatis bonis alicuius clerici veniat in confiscatione patronatus [e]? Et

e omissis quæ á doctoribus in varijs locis, & cum varijs opinionibus trahuntur in hoc dubio, quãdo iudex laicus est, qui condemnat patronum, vt per doctor.vbi gloss.in ClementIn. Pastoralis. de re iudic.& in capite. filius. vbi etiam glossa, quam dicunt præcedenti fore contrariam. 16. quæstion.7. & in Clementi.2.de iure patron.& in capite.quanto de iudi.& per Imo.& alios in.l.insulã. ff.solu.mat.& per.Flori.in.l.Via. §.si fundus.ff.de serui. rusti.prædio. in casu nostro non est aliqua controuersia inter doctor. quanuis nullus eorum, quos ipse vidi, quæstionem mouerit in specie, videlicet quando clerici patroni publicantur bona: sed ex his quæ Doctor. aliqui tradunt facile quæstio deciditur. Primò ex his quæ notat Firmianus in tractatu de Episcopo, in.4 libro.in.4. parte, in.3. quæstion. in fin.primæ columna. versicul. Sed quæro vtrum vbi tenet iuspatronatus non transire in confiscationem iudicis secularis, sed iudicis ecclesiastici sic. Secundò ex conclusione quam facit Cæsar Lambertinus in elegantissimo suo tractatu.de iurepatronatus, in tertio libro articulo.8.octauæ quęstionis principalis, in columna.6.vbi tenet, quod si iudex ecclesiasticus procederet propter aliquod delictum casu, quo posset ad publicationem bonorum, alicuius patroni, sine dubio includeretur iuspatronatus, vt in Clement. Pastoralis à contrario.§.Rursus.de re iudic. quia non dicerentur mittere falcem in messem alienam: & quod tunc non erit considerandum, an veniat principaliter, vel accessorie, vel an exprimatur in tali publicatione, vel non iuspatronatus, cum simus in casu in quo iudex habet iurisdictionem cognoscendi de ipso iure patronatur, etiam principaliter, in quo dicit concordare omnes doctores, Si igitur nullus doctorum dubitat, quod in publicatione bonorum contra laicum patronum facta per Iudicem ecclesiasticum venit iuspatronatus, non dinstinguendo, an sit facta publicatio simpliciter omnium bonorum, an alicuius castri, in cuius vniuersitatem transeat, meritò ergo firmare audebimus, quod publicatis bonis clerici, comprehendetur iuspatronatus. Nec in hoc curandum existimo an ille habeat filios legi-

legitimos, vel non, ex conclusione Cæsaris Lambertini in fin. verbis dicti octaui articuli, dum tenet quòd in casu confiscationis bonorum patroni iuspatronatus nullo modo transit ad filios, sed vel ad ecclesiam, vel ad fiscum, sicut potest transire ad extraneos. Ex quibus vltimis suis verbis, & ex his, quæ supra etiam diximus venit hæc mea sententia moderāda, nisi ex constitutione iurispatronatus authoritate illius ad quē spectat, dispositum esset quòd ius illud patronatus non posset transire nisi ad agnatos, vel ad aliquos homines habentes certas qualitates, vel conditiones: quia tūc nō comprehenderetur iuspatronatus in publicatione bonorum clerici, sed seruaretur dispositio concessionis, vel institutionis illius. Sed hac fit quæstione sine aliqua difficultate decisa, restat nunc aliud dubium eneruandum: cum enim ex infra dicendas appareat, quod bona clerici publicata applicari debeant Ecclesiæ à qua recipiebat stipendia, vel Episcopo, vt in pios vsus distribuat, meritò dubitari poterit, quid tunc faciēdum est de iurepatronatus, quod perdidit clericus. Et in hoc crederem (saluo meliori iudicio) posse dici quod cum Ecclesia cui applicantur bona ratione beneficij, vel stipendij, non indigeat iurepatronatus, neque illud possit facere eam ditiorem, quod iustius erit, quod Episcopus decernat ecclesiam esse liberam in qua erat constitutum iuspatronatus, & quod idem faciat & fortiori ratione, quando bona debent distribui in pios vsus cum non debeat vendi iuspatronatus, vt pretium distribuatur in eis, nec deceat, nec liceat quòd ipsi sibi retineat, nisi in casu quo tale iuspatronatus clerici esset annexum alicui casui, vel rei vniuersali: quia tunc iustum est, vt sequatur castri vel rei possessorem. Quare etiam potest, an publicatis bonis clerici filij familias, veniat peculium. *Castrese*, aut aduentitium, vel profectitium publicandum f? Et in hoc dubio si sequamur iura ciuilia, & doctrinam doctorum loquentium generaliter, dicendum est quantum ad peculium, *Castrense*, quod non casus est in.l. Si filius. C. de bonis damnat, & notat glossa quam ibi sequitur Bart. in l.1.ff. de bonis damn. & idem tenet Bartulus. in.l. si finita. §. si de vectigalibus. versiculo sexto quæro. penultima columna. ff. de damno infec. Idem videtur velle Bald. in.l. filius. ff. de his qui sunt sui vel alieni iuris per. dicta.l. si filius. C. de bonis damnatorum. Vbi etiam dicit, quod aliqui dixerunt quòd illa lex erat correcta, sed non recte considerauerunt. & vide eundem Bald. in di. l. Si filius. vbi dicit, quod hoc est in solatium filij amissi, vt damnato filio pater retineat peculium castrense, & quasi castrense, qui preterea intelligit.l. illam in filio in potestate, & quod secus esset in emancipato cum non habeat peculium, vt.l. fin. in fine C. de in officio. testament. & hanc etiam opinionem videlicet, quod peculium castrense non publicatur, sequuntur Imol. & Paulus de Castro in dicto. §. Si de vectigalibus, prout refert vbi

Alexander. in column. 21. 22. vbi defendit hanc opinionem Ange. tenentem contrarium. Quantum vero ad aduentitium, idem concludit Bart. in dict. §. Si de vectigalibus, allegato versicul. Sexto quæro, & seq. videlicet, quod etiam proprietas aduentitiorum bonorum, quæ est filij, non publicatur ea ratione: quia filio est interdicta omnis alienatio sine patris consensu, vt C. de bon. quæ lib. l. Cum non solum. §. filius autem ergo delinquendo nõ alienabit: mouetur etiam per text. in. l. 3 §. Sed vtrum. ff. de mino. Idem tenet. Bal. in. l. 2. §. Si filius. ff. quod quisque iuris. & in. l. Exsecutoré in princ. in vltima charta. C. de executione rei iudic. & in dicto. §. Sed vtrum & Angel. & Imol. in l. si filius. ff. de dam. in fect. quos refert Alexand. in dict. §. Si de vectigalibus. 19. columm. versic. Ad de primo. Præterea quantum ad peculium profectitium idem dicendum est, videlicet quòd non veniat in publicatione bonorum filij, etiam si habuisset filius à patre expresse potestatem donandi, & dissipandi, quia non ex potestate donandi: quia hæc non est donatio, nec ex potestate dissipandi: quia non intelligitur cogitatum de delicto. ita concludit Alexand. vbi supra in. 23. colum. versic. Item adde. & dicit ita decidere eleganter Angel. in. l. Si filius. ff. de damn. infect. & cum eo transire ibi simpliciter Imol. & idem videtur colligere Bart. ex gloss. in. di. l. 1. ff. de bon. damnat. notando verba, glossę. ibi dum dicit, *Etiam castrense*. ex quibus verbis innuit gloss. quod nec aduentitium, nec profectitium. Cum ergo in iure canonico, & ciuili non sit aliter in hac materia dispositum circa hæc peculia in clericis, meritò videtur concludendum, quod publicatis bonis clerici filij familias, nullum prædictorum peculiorum publicabitur: cum sacri ordines etiam presbyteratus non liberent filium à potestate patris, vt est text. & ibi Abbas. in capite. Constitutus. de in integ. restit. & in capite. Si annum. de iudic. in 6. & in authent. Presbyteros. C. de Episcop. & cleric. & per Doct. reprobata glossa. ibi in capite. Cum voluntate de sentet. excommunic. Nec in hoc aliquid immutat conclusio Doctorum, quæ habet, quod in bonis aduentitijs clericorum, etiam primæ tonsuræ acquisitorum eis, post clericatum, non quæritur patris vsus fructus, 6 quia reputantur bona quasi castrensia, vt probatur in capite. Quia nos. de testam. & ibi notant Abbas Hostien. & Barba. & ponit latius Doctor noster Hispanus Rodericus Suarez in quæst. Vtrum in bonis maioratus pater habeat vsumfructum, in fol. penultim. columna. 4. vsque ad finem: quia licet per hoc videatur quod talia aduentitia clericorum non habebant naturam aliorum aduentitiorum laicorum, satis est, quod assimilentur bonis quasi castrensibus, quæ etiam, vt supradictum est, non publicantur. Vltimò autem pro pleniori examinatione huius capitis operæ pretium est, quærere in casibus in quibus dispositione canonica, aut imitatione 7

tatione legali bona clerici publicari possint, cui tandem applicari debeant, & in hoc dicendum videtur, quòd seruanda sit dispositio text. in capite. excommunicamus el. 1. de hær. §. 1. in quacaue tur. Quod bona clericorum damnatorum de hæresi applicantur ecclesijs à quibus stipendia receperunt. Et si clericus recepit stipendia à pluribus ecclesijs, tunc inter eas diuidentur bona pro rata, vt per gloss. ibi, in verbo, Stipendia. Vnde hęc videtur practica seruanda in omnibus casibus, in quibus bona clerici habentis beneficium, vel plura beneficia publicantur. Erit ergo curæ Iudici qui bona clerici publicari mandauit, diuidere ea iuste inter ecclesias, in quibus beneficia habuit, & si aliqua ecclesiarum sita fuerit extra suam diœcesim, & omnia bona clerici fuerint in eius potestate, tunc debebit mittere illi portionem sibi contingentē. At si in loco beneficij extra diœcesim constituti fuerint aliqua bona clerici, quæ pertineant ad ecclesiam, tunc eius erit officij. intima re iudici illius diœcesis sententiam à se latam, vt illam in prædictis bonis exequatur casibus in quibus sententia lata super confiscatione bonorum extenditur ad bona sita extra iurisdictionem pronunciatis, de quo per Domi. in capite Cum secundum, ad fin. de hæretici. in. 6. & per Ancharr. in capite. Postulasti. 8. quæstione de foro competent. & per bonam additionem Felin. in dicto capite. Postulasti. in. 3. columna. Et quia textu non distinguit an bona damnati clerici recipientis stipendium ab ecclesijs fuerint patrimonialia vel nē, acquisita intuitu ecclesiæ vel nō, videtur velle quòd omnia bona indistincte clerici habentis beneficium, applicentur ecclesiæ in qua illud habebat, quod videtur magni effectus: nam posset contingere, quod ratione alicuius tenuis beneficij possessi à clerico posset ecclesia patrimonium pingue clerici, vel alia plura bona eius industria seu arte quæsita sibi acquirere. In casu vero in quo clericus damnatus non haberet beneficium, & sic non esset aliqua ecclesia cui applicanda essent eius bona, tunc credit Abbas in dicto capitulo. excommunicamus in. 1. columna deberi ea applicari Episcopo loci qui distribuat in pios vsus: cuius opinioni adhæret ibi Ana. in 2. columna. Nec curandum est in hoc de eo, quod scripsit Oldrald. in consilio supra allegato, videlicet, quòd episcopus non habet confiscationem bonorum, cum non habeat territorium: nam vt inferius latius scribimus, in verbo, pęnisue alijs pecuniarijs, verior opinio est, & consuetudine roborata, quod episcopus habet fiscum. h Episcopum autem loci in hoc casu eum esse credo, qui est episcopus diœcesis, in qua fertur sententia publicationis bonorū, dum tamen alias sit Iudex competens, in cuius curia de delicto clerici tractari poterat. Caueat præterea episcopus cui prædicta bona applicantur, ne ea conuertat in vsus, quia præter id, quod sacri canones nullibi bona sic confiscata Episcopis applicant, Doctores, qui ea illis applicanda scripserunt, tali tamē one- H

re hoc describunt, vt illa in pios vsus consumant. De quo scripsit Felin. in capite. irrefragabili.§. Cæterum, de offic.ordina. Crederem præterea in hoc iudicandum esse non solum pium, sed debitum vsum, in quo dicta bona expendi possint, & deberent, in alimentis videlicet clerici damnati, dum viueret, ne aliàs fame mori cogeretur, aut esset aliunde mendicandum pro eius sustentatione.

A *Clericis ab intestato morientibus cōsanguinei propinquiores succedunt.*

Consuetudo testandi. Adde Martin. Nauarr.in manuali confessor.capite.25.numero.128.quo loco scribit, consuetudine iam obtentum esse clericos abintestato morientes habere successores fratres, vel alios consanguineos. Et vide eundem in tractat. de reditibus ecclesiastic.super capite.fin.16.quæstio.1. quæstio. 2.folio.74.& in apologia quæstio.1.monit.50.&.3.quæstio. moni. 4. & eruditissimum D.Franc.Sarmient. de reddi. Ecclesi.2.part. capit. 6.cum aliquibus sequen.D.Couarrub.in capi. cum in officijs.numer.9.de testa. Didac. Perez in.l.1.titul.3.libr.1. ordi.in fine gloss.mognæ Petrus Dueñas regul.366.vndecima limi.Gregor. Lup.in.l.53. versicul. *Que los ganen con derecho*.titul.6. par.1.vbi dicit Regij Hispaniæ cōstitutionibus cautem esse, in clericorum successionibus, consuetudines seruandas esse, quem vide.

Non confiscatur. Adde quod cōtrariam opinionem tenet Alberic.in.l.corruptione.in fine C.de vsufructu,& in auth.si vero domus temporalis.C.de hæreti. Ange.in.l.si postulauerit.§.iub.ff.de adulter.vbi Alex.in addi.ad Bart. & plenius in.l.si finita.§. si de vectigalibus. column.25.ff.de dan. infect. Bart. Cassa. in consuetudin. Burgen.rubr.2.§.2 numero. 17.

C *In confiscationem.* Adde Philipp. Deci.& multos doctores, quos ipse allegat in cap.in præsentia.num.48.de proba. Gozadin. consi.39.Cassa.in consuetud. Burgun.rubr.2.in gloss.*Et est à entendre*.nu.10.Aegi.Bossi.in tract. delict.titu.de bonorū publi.numer. 60.& hanc esse commun.opinionem fatetur Iacob. Septiman. in Catho.institu.num.98.licet contrariam opinionem post plures iuris interpretes veriorem asserit Felin.in cap.in præsentia.num.27 de proba.& eādem ait communiter probatam Corne.consil.13.libr.3.Simancas.tamen in dict. capit.opiniones has cōcordes facit quem vide omnino.

D *Non confiscatur.* Adde eundē Alexand.Imo.& Rema.in.l.si finita.§.si de vectigalibus.ff.de damni infect.Curt.consil.4.post feudorum. tractat. column.7. Bossi. in dict.titul.de bono publi.num. 19.

E *Ius patronatus.* Adde gloss. in capi.filijs.16.quæstio. 7.Abbas & docto.in capit.nobis de iure patro.Deci.in cap.quanto.nume.7. de iud. Ioan. Lup.in rep.rubr. de dona.inter vir.& vxor.§.39.num. 7.Aug.Ari.in tract. malifi.in addi.ad Ang.in verbo, *Et eius bona* nu.17.Eman.à Costain ca.Si pater de testam.li.6.in.2.par. Trebelli. num.7.Molin.de primogen. Hispan.lib.1.capi.24.nume.26.libr.1. cap.24.numer.26.Iul.Clar.libr.5.

recep.

recep. setent.§.fin.quæstio.78.Didac. Perez in.l.1.titulo.6.lib.1.ordin.in gloss. *Si el que fuere*.ver.o-
F ctauo.*Publicandum*. Adde Barth. Cass.in consuetud.Burgen.rub.2. §.numer.20.Bossi.in di.tit.de bonorũ public.nu.71.& doctissimũ Osan.in decisi. Pedamon. decis. 94.Iul.Cla.dict.quęst.78.

G *Vsusfructus*. Adde Ioan. Lup. in rep. rub.de dona. inter vir.& vxor.§.42.num.6.D.Couarru.in cap.quia nos de test.num.2.

Pater vsũfructũ retinet in bonis filij ante clericatũ quæsitis

Quam tamen opinionem verã esse existimo, quantum ad bona quæsita per filium, post sacrum susceptum ordinem, vt hic aperte sentit Author, quam opinionem professus fuit Io.Fab.in auth. ingressi.C.de Sacr.Ecclesi. Deci. in capite.præsentia de proba.numero.62.Ioan.Lup. dict.§.42.nu. 12. Didac.Perez.in.l.1.titu.3.lib.1.ordin.in glos. *Los sacerdotes*.versi.est etiam quidquid Abb. senserit in dict.cap.in præsentia.num.56.dicens opinionem hanc esse veram, etiam quo ad bona ante clericatum quæsita, in quibus vsusfructus patriam quęsitus erat. Qui manifeste labitur, quia in bonis acquisitis à filio ante clericatum, pater non amittit vsumfructum, licet postea filius clericus efficiatur, ita contra multos resoluit Pinel.in.l.1.par.1.numero.42.& 43. C.de bon.Mat.Mol.ad Dec. in capite.in præsentia. num.64.litera O de proba.Mol.de prim. Hispaniæ.lib.1.cap.19.n.28. Rod. Suar. in q.maior.num.37.Telli.Fer.in l. 5.Taur.nume.4.& opinionem istam veriorem & receptiorem esse testatur post huius operis æditionem Cald.Pereyra. Lusitanus (vir sanè subtilis & accuti ingenij) in.l.si curatorem habens in verb.Læsis nume.105. C.de in res mi.

Cald. Pereyra Lusitanus laudatur.

Habet fiscum. Vide authorem infra capi.140.& quæ ibi annotaui. G

Verberari.

CAPVT. CXXXIII.

1 *Pœna verberum in clericorũ personis qua causa sacris canonibus fuit instituta.*

2 *Presbyteri non nisi pro grauibus criminibus verberantur.*

3 *Clericus etiam cum mãdato Ecclesiastici iudicis, non potest per laicum verberari.*

4 *Ecclesiastici Iudices nulla irregularitatis lebe afficiuntur, etiam si ex verberibus sanguinis effusio interueniat.*

POEna verberum in clericorũ personis à sacris canonibus recepta est. 1 a Et hoc forsam quod cũ dolore & citra vitæ ac membrorum periculum corrigant, de ea que mentio fit in capite.5.q.1.& in capit.nullus clericus.11.quæst. & in cap.Cum beatus.45. distin. quod est concilium Bracarense tertium in cano.6.& in capi.1.fi. 35.distin.quod est concilium Agathense, & in capite.1.fin. verbis, de calumnia. Ex quo ibi notat Abb.in vltim.nota quod ecclesia potest clericos publice verberare.Cumque cessent in illis cęteræ pœnæ mortis, ac membrorum mutilationes, nimirum si hãc tanquam paternam correctionẽ antiqui illi patres sacrorum Canonum conditores admiserint. Vide tamen in hoc distinctionem

quam facit tex. & gloss. in dicto. capite: Cum beatus, videlicet, quòd presbyteri, Abbates, & leuitæ, nullis debent verberibus subiacere, exceptis grauibus, & mortalibus culpis, minores tamē clerici verberantur pro minoribus culpis, & idem notat Præpo. in dict. capite. fina. 35. distin. In
3 qua tamen imponenda pœna iudices ecclesiastici aduertere debent semper, quod in casu, quo clericus venit verberandus, non potest nec debet verberari per lai
b cum etiam demandato suo,[b] vt in capitul. Vniuersitatis. de excommuni. & per gloss. in capite. Si clericos, eod. titul. lib. 6. & ita etiam disponitur in. l. 56. tit. 5. par. 1. vbi dicit lex, quod tam prẹlatus mandans, quam laicus obtemperans in hoc excommunicatus est, sed debet per ministrum Ecclesiæ verberari, vt not. Card. de Turrecremata post Hugo. in capite. illi qui 5. quæstion. 5. & secundum eos constitutus in minori ordine poterit etiam presbyterum verberare. Imo plus voluit Abb. in capite. inter alia, in column. 4. de immu. eccle. quod pro honestate ecclesiæ clericus debet verberari in ecclesia, & per clericum & non per laicum allegando dict. capitulo. Vniuersitatis. Quando vero clericus est incorrigibilis, potest per laicū verberari, vt not. glossa. in summa. 45. distinctio. allegando text. in capite. vt famæ de sent. excommun. Tu tamen lector aduerte an textus ille probet hanc conclusionem, cum nihil de verberibus disponat, sed de captura facienda per laicum, & inter hos duos actus, non paruum videtur esse discrimen. Nam difficilius capitur clericus nisi per laicos. Captum tamen clericum verberare per alium clericū in minoribus saltem non sic difficile est. præmaxime quia in quauis respublica ministri deputati ad capturam delinquentium laici sunt, ideò videndum est, an sola authoritas gloss. sufficeret ad veritatem huius conclusionis, quam tamen simpliciter sequutus fuit Bartachi in tract. de episcopo. 3. part. 4. libr. de potestate & authoritate episcopi in temporalibus circa personas, versicul. quarto, quæro an episcopus. Et aduerte, 4
quòd iudex ecclesiasticus habuit iurisdictionem fustigandi & verberandi, & sententiam suam potest super his mandare executioni absque scrupulo irregularitatis, licet in fustigatione, vt in plurimum interueniat aliqualis effusio sanguinis: quia illa, qualis effusio non consideratur, cum non veniat principaliter ex sententia, sed accidat ex post facto, & satis est, quod in sententia clerici non infertur pœna, ex qua principaliter, & immediate veniet sanguis, ita Paul. Grillan. in tractat. de relaxatione carceratorū, in. 5. quęstio. & licet huic conclusioni videatur refragari tex. in capite. Archiepiscopatu. de rapto. & gloss. ibi in capit. his à quibus. 23 quęst. vltima, tamen credere saluari posse dictum huius Doctoris, quādo illa sanguinis effusio esset, vt ipse dicit aliqualis: nam tex. in dict. capite. in Archiepiscopatu, non reprobat, si aliquis sanguis ex flagellis prosiliat, sed quod flagella in vindictam sanguinis transire videantur: vnde prohibet vindictam sanguinis, non verò accidentalem

dentalem effusionem. Vnde nec existimo necessarium vt audiui, facere aliquos iudices, quod flagellandos induunt lineis vestibus in tinctis cæra, vt desuper flagellentur, dum enim scrupulis consulunt, correctionem inutilé & parum timendam efficiút. Vel verius in hoc dici posset, quod etiam si iudex prætenderet in pęna verberum vel fustigationis effusionem sanguinis, & vere succederet, & in magna quantitate, non propter hoc incurreret irregularitatem, cum hæc non contrahatur nisi sola morte, vel membri mutilatione, vt notat Abb. in capite.1. numero.8. qui clerici. vel vouen: & Cardin. Clemen. si furiosus. per text. ibi, de homic. columna vltima quæstio.31. & per text. in capit. in Archiepiscopat. de rapto. quem pro hac conclusione ponderat, & respondet ad text. in capit. cum illorum. de sent. excommunic. Et vide Sylu. qui refert Abb. vbi supra in sua summa, verbo, homicidium.3.§. Tertio quæritur.

A *Pœna verberũ cõtra clericos licet antiquitus recepta hodie vero minime.*

R *Recepta est.* Vide Gregor. Lup. in.l.48. titulo.6. in versicul. *En lo temporal.* part.1. & in.l.56. titulo.5. in verbo, *Descomulgados.* Eadem part. Petr. Gregor.3. part. Syntag. iuris libr.31. capite. 11. per totum. Nota tamen quòd hæc fustigationis pœna clericorum in Mediolanensi dominio non seruatur, vt memoriæ protulit Iul. Clar. libro.5. recep. senten.§. fin. quæstio. 70. versi. Et etiam. Prout nec illam esse in vsu Regno Franciæ testatur. Practic. Mileij folio.148. numero.53. Nec ego sane imponi vidi ab hinc.27. annis in hac celeberrima Complutensi curia. Non tamen me præterit, quod pœna ictus fustium olim iudices Ecclesiasticos aduersus clericos vsos fuisse, vt author est, Diuus Augustinus. qui Marcelo scribens, ait, *Confessionem verberibus eruisti.* B

De mandato suo. Adde Gregor. Lup. in dict.l.56. Petrum Plaça, in epi. delicto. capite.11. numero. 19.

In exilium mitti.

CAPVT. CXXXIIII.

1 *Pœna exilij per Ecclesiasticos iudices infligi potest.*

2 *Episcopus vel alius ecclesiasticus iudex non poterit clericum exilio damnatum rebannire.*

3 *Clericus de facto in exilium missus potest per eundem iudicem vocari.*

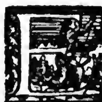

ECCLESIASTICI Iudices possunt imponere pœnam exilij, vt probatur in capite.1. de calumn. & in capite. penultimo de pœnitentia, & in capite. Hi qui.3. quæstion.4. & in capite. Cum beatus. 45. distinctione. Et notat doct. in capite. Cum non ab homine. de iudic. licet ibi Anton. nitatur colligere argumento ex illo textu, quod Ecclesia non habet pœnam exilij, cui in hoc aduersatur Barba. ibi. in columna. 6. versic. Et dicit, hoc. Vbi namque pœna certa non est imposita à iure, 1

à iure,& delictum,quod venit puniendum in clerico,videtur quodammodo cohærere alicui loco, prudenter se habent Iudices ecclesiastici, si delinquentibus clericis pœnam inferant exilij. Sicut enim occasio delinquendi facile præcipitat etiam eos,qui aliquam virtutis curam habere solent, sic eadem occasione sublata facilius est à difficili,& asperrima vitiorũ semita,ad amœnissimam virtutis viam reuocari. Quòd bene comprobant verba illa singularia sanctissimi Hispaniæ nostræ doctoris clarissimi Isidori, insignisque vrbis Hispalen. Præsulis præfulgidi, quæ Gratianus intexuit in cap. Valet.81. distinct. Valet (inquit ille) interdum conuersis pro salute animę suæ mutatio loci. Plerunque enim dum mutatur locus mutatur mentis affectus. Cõgruum est ergo & inde etiam corporaliter euelli, vbi quisque illecebris deseruiuit. Nam locus vbi quisque prauè vixerit,in aspectu mentis apponit,quod sæpe ibi cogitauit vel gessit. Aduertat tamen in hac materia Episcopus vel eius vicarius, quod postquam clericus propter crimen est damnatus ad pœnam exilij legitima causa, & probatione subsistente, non potest ab exilio reuocari, & sic non poterit clericum exilio damnatum rebannire, ita notat Præpo.argum.tex.ibi in capit. in primis.2 quæst.1. Ratio est secundum eum, quia ex quo legitimè est missus in exilium, inferior nõ potest super istis gratiam facere: [a] vt habetur in capit. Cum titu.de re iudi. Facit etiam text.in.l. Releti.ff.de pœnit. Ex quo ibi not. Bar. quod misso in exilium solus princeps, & non alius potest dare licentiam veniendi, & quod reuertatur, quem vide vlterius etiam dicentem quod quilibet iudex potest dare licentiam exuli reuertendi ex iusta causa: quod est notandum in nostro proposito,qui per hoc videtur, quod Episcopus, vel eius vicarius posset idem facere ex causa iusta. Si tamen clericus esset de facto in exilium missus,tunc bene potest per eundem iudicem reuocari [b] secundũ Præpo. vbi supra argum. tex. & quæ ibi notat Bald.in capi. Ab excommunicato de rescip. idem Bald.& Ias.in.l.Si pacto quo pœnam.C.dict.pact. de quo ego latius scripsi in meis doctrinis magistratibus,in doctrina incipienti,factum de facto.

A G*Ratiam facere*. Vide Regia. l.2.titu.32.par.7.vbi Greg. Lup.in gloss.*El Rey*.Ias. in l.1.§.& post operis.ff. de noui.oper. nun. Ioann. Fab. in.l. pœnam.C.de pœnis Iacob.in.l.Imperium.ff.de iur.omn.iudi. Doctor. Auen.libr.1.de mand.Reg. Hispan.cap.7.num.13:

B *Reuocari*. Adde quod huc spectat,quod voluit gloss.not.in capite. Prima ses.2.quæsti.1.quod depositus de facto etiam de facto restituitur quam in id expẽdit Bal. in capi. accidens.1.in fine vt lite con. Et quod factum de facto possit per eundem iudicem reuocari probat tex. optimus in.l.1.§.hoc ędictum. ff.si mulier ven. nomi. gloss.in.l.minor in princ.in verb. *Secus*.ff.de euicti.Innoc.in capite. quę rellam.colum.3,vbi Bald.col. vlt.de elect. idem Bald.in.l.1. ad finem.C.de prohi.se quęst.pecun. & in

& in.l.2.C.de seruituti. Specul.in titul.de primo & secund.decre.§. iam de effectu versi, quid si iudex. Anton. Abb. & Deci. in capite. cum cessante de appella. Petrus de Anchar.consil.6.columna.penultim.Felin.in capit.qualiter & quando.1.column.versi.tertio limita.de accusa. cum multis allegatis ab Andræ. Tiraquell. post leges connu.glos.5.num.15.Sebas. Van.in tract. de nulli. in parte, *Quid sit nullitas*,num.16.

Deponi.

CAPVT. CXXXV.

1 *Depositionis diffinitio.*
2 *Clericus pro nullo crimine potest deponi, nisi in iure exprimatur, præter quam in grauibus, enormibusque criminibus.*
3 *Quę crimina digna sũt depositione iudicis arbitrio relinquitur.*
4 *Clericus depositus ab officio, celebrans qualiter puniatur,*

1
Epositio est perpetua remotio ab altaris ministerio, notat, Abb.in cap.At si cleri.de iudi.col. 1.& refert ibi Decius, col.4. versi. quinto nota. Et depositus simpliciter intelligitur depositus perpetuò licet non exprimitur, vt per glo.not.in ca.1.in glo in fin.50
2 dist. vbi Domi.& tenet Decius vbi supra, & vide glo.not.quę probat istam conclusionem in ca.accedẽs.50.dist. vbi tamẽ vide sing. distinct.prep.in hoc artic.& nota quòd regulariter pro nullo crimine potest deponi clericus, nisi de iure aliud exprimatur, notat Dom.in.§.de his.l.distin.& in capite.1.35.distinct.nisi.in grauibus vt ibi per eum: quod refert Decius in dict.capit.At si clerici. in prin.in column.penultim.de iud. 2
Item pro delicto enormi potest fieri depositio, ita dicit Abb, in capite.final.de celeb.miss. allegat text.in capit.Tuæ de pœnis, qui tex.dicit, *Magnis sceleribus*.quod verbum: *Magnis*, plura delicta comprehendere videtur, quam verbum, *Enorme*, & vide Anton. in capit.cum dilectus de purg.cano.column.6.uersic. Caue quia illud, qui ex verbis Innoc.ibi colligit vnam theoricam, quam dicit tenendam pro vera, quod vbicunque pro aliquo delicto venit imponenda pœna mortis, tunc de iure Canonico in locum ipsius intelligitur subrogata pœna depositionis, quod refert & sequitur Felin.in ca.qualiter, el.2.§.ad corrigendos.4.column.de accus. tanquam ordinaria imponatur. Aduerte tamen in ista materia, quod Decius in capite. At si clerici.in colum.20.de iudi. versi. De secundo colligit duas conclusiones ex Abb.ibi. Prima quod pœna depositionis non imponitur, nisi pro graui crimine. Secunda, quòd, quę dicantur crimina grauia relinquitur arbitrio iudicis, ex quo postea, in eadem colum. versic. Secunda conclusio, dicit quod erit in arbitrio iudicis, quæ crimina dicantur requirere depositionem. Et vide etiam quod notat Abb in cap. Latores de cleri.excomm.minist. de quo supra memini in parte suspensionis, ex communicationi, &c. Item not. quod ad depositionem presbyteri 3

teri non semper requiritur dolus sed supina ignorantia æquiparatur dolo, quo ad hoc. ita notat Abb. ex text. ibi, quem dicit vald. de notabilem in capite. fin. de celebra. missa. Et aduerte, quod si depositus ab officio celebrat. priuatur participatione corporis, & sanguinis Domini, & permanet in hac excommunicatione, vsque ad diem vltimum, ita vt viaticum tantum modo exitus sui tempore percipiat: vt habetur in capite. Accidens. 50. distinct. ibi notat Præpo. & in ista materia depositionis vide Archi. in capite. presbyteri. el. 2. 5. quæstio. 6. vbi tradit nimis generalem & dubiam doctrinam (videri meo) videlicet quod si clericus deponitur pro aliquo crimine potest à iudice seculari ad huc puniri pro eodem: sicut enim accidit quem diuersis legibus teneri pro eodem crimine, sic eodem modo lege & Canone. Nam clericus depositus non efficitur de foro iudicis secularis propter solam depositionem, quo modo ergo poterit per ipsum puniri? Præterea non sequitur: potest quis teneri diuersis legibus pro eodem crimine, ergo clericus potest puniri pœna canonica per Episcopum, & ligari per iudicem secularem, non præmissa degradatione, & traditione. An autem cleri us depositus posit restitui per episcopum, vide Gondi. Villa. in tract. de legato, part. 1. quæstio. 14. numer. 63. tomo. 2. tract. diuersorum Doctor. fol. 292. Et vide in Pontificali. folio. 204. columna. 1.

ANNOTATIO.

ADde quod cum in præcedentibus capitibus, multa de huius capitis argumento scripta sunt, repetenda non duxi, vide tamen vltra ea Iacob Menoch. de arbi. iudi quæstion. libr. 2. cent. 5. casu. 415. Iul. Clar. in pract. crimi. §. fin. quęst. 74.

In arctum monasterium detrudi.

CAPVT. CXXXVI.

1 *Clericus depositus, in monasterium antiquo iure detrudendus erat licet hoc hodie ab aula recesserit.*

2 *Alimenta quo modo ijs ministrāda sunt, qui in monasterio ad pœnitentiam deputātur.*

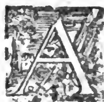

Antiquis illis ac venerãdis patrib', qui futuro vniuersalis ecclesię statui nedū claritate, ac sãctimonia vitæ suæ, sed pijs sãctionibus cōsuluerūt, nō minus fuit curę delinquentium pœnas decernere, quam eorum futuræ emendæ prouidere, non satis suo animarum zelo mirabili esse censentes, si facinorosis inflicta pœna (quæ alijs similia perpetrandi metum ingessit) ipsismet admissa deplorandi non præstaret oportuniatem. Ac ideò post depositionis pęnam statutam, vel depositi ad agendam pęnitentiam in monasterium aliquod detruderentur, ordinarunt, vt sic eos monachorum integritas ac venustas confunderent, & vitæ austeritas ad amplectendum volūtariæ pro suis 1

suis excessibus pœnitentiam sua deret, æquitas (quæ dum verior est in vitijs prolapsos magis sublevat quam, improperat) ad agnitionem culpæ, & spem veniæ commoneret. Vnde regulare est, quod episcopus debet assignare clerico, quem deponit, monasterium vbi peccata lugeat, & illa vlterius non committat, vt in capite. Sacerdos. 81. distinct. Sed hoc vt videmus, recessit ab vsu,[a] quod forsam euenit ex eo, quod iudices ecclesiastici adeo segniter laborãt crimina punire, vt rarissimè videamus eos delinquentibus depositionis pœnam inferre. Item & ex alio capite, quia omnia monasteria iam sunt ab episcoporum iurisdictione exempta, & ideo non sic iudicibus datur facultas assignandi monasterium, vnde Alexand. Tertius reputans hanc detrusionem non ita facilem, dum illam fieri præcipit in capite. Sicut dignum in. §. Clericos, de homin. addit conditionem, *Si fieri potest*, forsam de possibilitate dubitans, non tam propter penuriam monasteriorum, quàm propter voluntatem recipiendi detrudendos in eis. Aduerte tamen quod Præpos. in capit. Si euangelica. 55. distinc. notat ex text. ibi, quod clericus qui non est sufficienter punitus pro grauitate delicti cum sola depositione, potest detrudi in monasterium: ex quo videtur, quòd non indifferenter post depositionem debet succedere inclusio. Quomodo autem alimenta ministranda sunt ijs, qui in monasterio ad pœnitentiam deputantur, vide bonum tex. Greg. in capite. de lapsis. 16. quęst. 6. vbi vide Archid. dicentem, quod pauperes clerici ponẽdi sunt in monasterijs à diuitibus, aut alendi ab Episcopo. Et de materia huius capit. vide quod scribitur in sequen.

A — R*Ecessit ab vsu.* Adde doctissimum virum Iulium Clar. in pract. crimin. §. fina. quæstion. 70. versicul. sunt etiam.

Ac in perpetuum carcerem damnari.

CAPVT CXXXVII.

1 *Pœna perpetui carceris quando ab ecclesiasticis iudicibus sit imponenda.*

2 *Episcopus irregularitatis labe afficitur, qui arctum locum alicui constituit, si in eo ex defectu aeris vel cibi moriatur.*

3 *Testamentum clerici ad perpetuum carcerem damnati, an valeat.*

4 *Episcopus, qui condemnat clericum ad perpetui carceris pœnã an possit minuendi pœnam suo arbitrio potestatem seruare.*

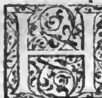

HVius pœnæ fit mentio in capit. penul. de hęret. & in cap. Nouimus. de verborum. singu. & in Extrauag. Diuinis exẽplis. quę est sub tit. de pęnis in Extrauagantib⁹ cõmunibus, dicitur autem hęc perpetui carceris capitalis secundum Baldum in leg. reos in principio column. 1. de accusat. quem refert Felin. in capit. Qualiter, el 2. §.

1 2.§.ad corrigendos.in column.4 de accusat. Quæ quidem pœna si ab ecclesiasticis iudicibus imponeretur, vbi delictorum qualitas exigit, custodia tali, vt re vera perpetua esset, longè leuius censerentur punita laicorum delicta naturali morte, quam clericorum perpetuo carcere. Nam vt Card.scripsit in capite.Cum non ab homine de indic.longè minor pœna est statim mori, quam diu affligi sine salutis spe. Quando autem ista pœna, vel præcedens imponi debeat.Inno.in capite.qualiter el.2.de accusat.in colum.penultim. versi. & sunt videtur velle quòd hæc pœna carceris æquiparatur pœnæ damnationis in metallum iuris ciuilis. Vnde secundum videretur imponenda in casibus quibus iure ciuili quis punitur pœna tali, & ad hoc refert eundem Innocen. Ioann. de Anr.in consi.1.in colum.2. Abb. tamen in capit.tuæ de pœnis,tradit talem doctrinam, quod vbi pro delicto imponitur pœna mortis de iure ciuili, tunc depositus detruditur in carcerem perpetuũ quando verò imponitur pœna alia citrà mortem, tunc detruditur in monasterium. Contra quem instat Philip.Decius, in capite.Cum non ab homine, in columna.6.versicul.Sed ista doctrina, de iudic. dicendo quod hoc non est verum, quia in casu capite.Clerici.de excess. Prælat. & in cap.Tuæ de pœnis,fit detrusio licet de iure ciuili imponatur pœna mortis, & refert Aretin. latè scribentem in hoc,in col.9. qui concludit secundum eum, quòd debet quis detrudi in monasteriũ, ad agendam pœnitentiam: & si nõ velit agere, ponitur in perpetuis carceribus,allegat.dict.capite.Vt famę,de senten.excommun.& capite.à nobis de Aposta. Sed contra hoc arguit Deci.de text.in capite.Nouimus, de verb. signifi.& in cap.penul.de hære.Vnde videtur sibi quod in carcerem detrudatur quis, quando insurgit maior suspitio fugæ pro maiori securitate. Sed ista distinctio. Decij non placet: quia pœna perpetui carceris, tunc non ratione pœnæ,sed securitatis daretur: vnde non consideraretur delicti qualitas, sed fugæ timor.Vnde melior est sententia Aretin. vbi supra, quam ipse Decius non integre refert, nam concludit ipse Aret. quod quanuis pœna mortis imponatur de iure ciuili, non tamen debet imponi de iure Canonico pœna perpetui carceris, quod ipse limitat dupliciter. Primò in casibus exceptis, in quibus expressè cauetur de pœna carceris, vt in capite. pen. & fin. de hæret. Secundò vbi propter immanitatem delicti non esset imponenda laico simpliciter pœna mortis, sed cum aliqua qualitate atroci,vt puta ignis, traditionis ad bestias, lacerationis membrorum,& huiusmodi tunc enim videtur sibi imponenda pęna perpetui carceris:b Quod intelligit verum,siue illa pęna sit naturalis criminis,siue iudex illam imponat, augendo illam propter aliquã qualitatem animo inhærentem,& sic dicit intelligendum capit. Nouimus, supra alleg. de quo arguit contra illum Dec. Et aduerte quod Bald.in.l.penultim. C.ad.l. Aquil.dicit, quod si Episcopi imponerent aliquem in ita arcto loco quod b

co,quod non haberet aerem sufficientem, vel darent sic parum comedere, quod de facili moreretur, quod essent irregulares.[c] Vnde prouidere deberet Ecclesiastici iudices, quando alicui carcerem perpetuum assignant, ne ex defectu aeris vel cibi moriatur. Idem notat Abb. in ca. A nobis de Aposta. referendo Ioann. Andræ. Et vide Ioann. de Anan. in cap. 1. de collu. detegen. & in capit. qualiter, & quando. el. 2. §. fin. versi. Nunquid autem Episcopus. de accusa. & Matth. de Afflictis in. 1. lib. Constit. Siciliæ, in fol. 129. colum. 3. & Mari. in repet. capit. Ad audientiam. de homi. in colum. 31. versic. quinquagesimo octauo quæro. vbi referunt Bald. vbi supra, & alios idẽ tenentes. Et vide etiam Card. in Clement. 1. de pęnit. & remiss. in quæst. 7. vbi referendo Laurent. dicit, quòd ponentes aliquem in tali carcere, in quo propter eius arctionem incarcerati non viuunt vltra sex, vel octo dies, reputãt homicidas irregulares: quia illa pœna est magis afflictiua, quam si ponerentur in patibulo. Aliàs autẽ si damnatus ad perpetuum carcerem moriatur, dicitur naturaliter mori, vt notat Bald. in. l. 1. C. de his qui ad liber. peruen. non poss. quem refert Ioann. de Anan. in cap. fin. de homici. num. 8. vide. Felin. in capi. Qualiter. el. 2. de accus. §. Ad corrigendos column. 5. in princ. Et nota quod licet aliàs damnato ad perpetuum carcerem ex forma statuti, vel de iure communi non possit aliquid relinqui vltra alimenta, dicit Mari. in cap. Veniens de accus. in column. 28. in versi. Vndecimo quæro, quo de iure canonico videtur posse attentari quòd taliter damnato non possent relinqui alimenta, cum sibi deputetur panis angustiæ, & aqua doloris. De quo tamen articulo vide latius Corsetum in repertorio Abb. in verbo, carcere. in versi. An valeat, & Fel. in ca. Qualiter. el. 2. in. §. Ad corrigendos col. 4. in fin. de accusa. Pręterea in hac materia poterit meritò dubitari, an valeat testamentum clerici damnati ad perpetuum carcerem, qui ibi finaliter decessit? Quod examinat Bal. in. 1. volum. consi. 448. quæritur in primis, vbi tandem concludit quod non, & quod talis nec actiuè, nec passiuè sit testabilis. Et quia principale fundamentum suum est, quia tali pœna damnatus continetur sub cõdemnatis ad mortem: quia licet non sit condemnatus ad mortẽ subitaneam, est condemnatus ad breuitatem vitę. Posses tu Regnorum Castellæ, & Legionis incola nõ immeritò inferre, quod hodie attento iure eorum secus esset, cum per. l. 4. in legibus Tauri ęditis, disponatur quod damnatus ad mortem ciuilem, siue naturalem possit testari,[d] nisi dãnetur propter crimen inducens confiscationem bonorũ. An autem Episcopus qui condemnat clericum ad perpetuum carcerem possit in sententiam reseruare sibi potestatem minuendi pœnã suo arbitrio, vide Bald. in auct. Inter dicimus. C. de Episcop. & cleri. referẽtem Guilielm. disputasse hoc, & finaliter tenuisse quod si. Sed dicit Bal. contra naturam pœnę decla

Mm randæ

Margin: c (line "retur"), 2 (line "tenentes"), 3 (line "Fel. in ca."), d (line "naturalem"), 4 (line "tem Episcopus").

rãdæ in sentẽtia non potest fieri reseruatio: quia esset implicare cõtraria, sed asserit tandẽ quod forte fallit in sentẽtia Epis. quia mitius debet agi cũ eo, quã cum alio, arg. d. Auctẽt. interdicimus secũdum vnum intellectum, cuius verba ferè ad literam refert Fel. in c. Qualiter. el. 2. §. Ad corrigendos in col. 6. de accusat.

A *Carceris perpetui antiquitas eiusq; grauitas explicatur.*

Capitales. Adde quod diuersarum gẽtium moribus olim receptum fuit, vt loco capitalis pœnæ in teterrimum carcerem reus cõijceretur, vt in illo animã ageret: sic apud Persas, apud Syracusanos, apud Messianos, & apud Romanos obseruatum fuisse scriptum reliquit Alex. ab Alex. lib. 3. dierum genialium cap. 5. Cœlius Rodig. li. 17. lectionum antiquarum. c. 8. qui circa hoc argumentum multa memoriæ commendarunt. Sic Iulius Cęsar censuit, eos qui cũ Catilina, contra Romanam rem publicã cõiurationẽ fecerant, nõ esse occidẽdos, sed publicatis eorum pecunijs, ipsos in vinculis per municipia perpetuò habẽdos vt testatur Sallustius in cõiuratione Catilinę. Meminit etiã Cicero in eundẽ Catilinã, orat. 4. sic loquẽs. *Intelligit Cæsar mortem à Dijs immortalibus non esse supplicij caussa constitutã, sed aut necessitate naturæ, aut laborũ, & miseriarũ quietẽ esse: itaq; eã sapientes nũquã inuiti, fortes etiã sæpe libẽter appetierũt, vincula verò & ea sempiterna, certè ac singularẽ pœnã nefarij sceleris inuenta sunt.* Et paulò post. *Bona præterea publicari iubet, vitã solã relinquit, nefarijs hominibus, quã si ademisset, multas, vno dolore, & animi, & corporis, & omnes scelerũ pœnas ademisset.* Et illum carcerem idem Cicer. 3. Catili appellauit. *Vindicẽ manifestorũ, & nefariorũ scelerũ.* De carcere perpetuo meminit etiã Valer. Maxi. lib. 6. cap. 3. Asseuerans quendam. C. Vaticinium, quod sinistrę manus digitos sibi, ne militaret bello Italico amputasset, publicatis omnibus bonis à Senatu ęternis vinculis adiudicatũ fuisse. Tempore quoq; Amulij Latinorum Regis, qui præcessit Romulum, carcerem perpetuum in pœnam fuisse statutum, colligitur ex Dionysio Halicarnisi eo, qui de Italia scribens, ait: *Sunt qui confestim eam necatam puellam tradãt, nec desunt qui malint coniectam in occultum carcerẽ eumque perpetuum: vnde necatam esse vulgo traditum est.* Meminit item de perpetuo carcere. Valer. Max. lib. 6. c. 8. dum agit de quodã seruo Caij Marij, & Phylost. lib. de vita Apollonij.

Carceris perpetui pœna in aliquib⁹ prouincijs obseruatur.

Nec hęc perpetui carceris pœna prorsus antiquata est, nam receptam esse in ciuitate Venetiarum fatetur Mantua obseruati. lib. c. 96. col. 6. & vt scribit Cali. in marg. Fisci. fol. 93. in fine Reges Hispaniarũ multũ ea vtũtur.

Pœnæ triremiũ, vel exillij perpetui ad aliquam insulam, quæ in Hispania receptæ sunt, quibus pœnis assimilentur.

Sic quidem apud nos in his regnis receptum est maximę insuper rioribus tribunalibus, delinquẽtes puniri, vt Regiæ Maiestati seruiant perpetuo in regionibus Africæ finitimis, vel condemnãtur ad Regias triremes, non sane pœna hæc differre videtur, à pœna perpetui carceris nisi nomine tantum, vt multi arbitrãtur. Sed verius censeo pœnas has assimilari, dãnationi in metallum, vel

in

in opus publicum, quibus & alijs similibus pęnis reus condemnari potest.l.aut damnum.l.capitalium.ff.de poen.l.relegatorum §.sicut.ff.de interdi.& relega.l.illicitas.§.qui vniuersas.ff.de offici Præ.relegan.ff. de offici. Præfect.l.4.tit.31.part.7.notat in terminis Abb.in capit.quod sedes. de offic.ordin.Ioannes de Platea in.l.nemo carcerem.col.4.C. de ex actori.tribu.libr.10. Greg.in dict.l.4.in gloss.*ò labrando.* & in gloss.verb.*à ome libre.*& his non allegatis idē scribit Doctor Th. *Talleda*.in tract.incarceratorum cap.4.num.10.

Pœna perpetui carceris morti æquiparatur.

Hæc quidem perpetui carceris pœna,de qua à nobis sermo. institut' est, morti ęquiparatur, vt sentit Inno.in.ca. qualiter in 2.de accus.Abb.in.c.1.col.vlt.de collu.detegen.quia similis seruituti perpetuę esse videtur.l.2.ff. de liber.homi.exhi.seruitus autē mortis pœnę ferè cōparatur. l.seruitutem.ff.de reg.iur. & vide Ioan.And.in.d.c.1. n.22. asseuerantem grauiorē esse perpetuum carcerē,quā abscisionem vnius digiti, vel fustigationem.

Pœna perpetui carceris à iure ciuili aliena est.

Et pœna hæc legibus ciuilibus fuit aliena, imo incredibilis.l. aut facta.§.solent.ff.de pęn.l.mādatis.ibidem.l.incredibile. C. de pęnis.d.l.4.Par. Ideoque hac ratione secularis iudex hanc pœnam non imponit.Bal. in dict.l. incredibile.Ang.in.l. si à milite. §.ædictum.ff.de milit. testamen. Bal.consil.443.in fine. lib.3. vbi scribit, quod ita tenent cōmu. Doctores Alex.consil.55.n. vol. 7.Mari.Socin.Senen.in cap. veniens col.26.de accusat. Aymō. consi.224.n.3.Purpu.in.l.Imperiū.n.231. vbi Valascus. n.161.ff. de iurisd.omni.iudi. Auiles in.ca. Prætor.c.18.in verbo,*Carcel.* Didac.Perez.in.l.2.tit.4.lib.4.ord. in verb. *Todos los dias de su vida.* Et est cōmunis, & verissima opinio,vt asseuerat Iul.Cla.in pract. crim.§.fi.q.70.pœna.Quòd si de facto eā imposuerit sentētia nulla est Bal.in dict.l. incredibile licet gl.Cin.& Sali. ibi dissentiāt, & Valas .in dict.l. Imperium.

Pœnā carceris perpetui secularis iudex infligere non potest quod si de facto fecerit, nulla esset sentētia.

Limitationes quatuor ad dict. reg. constituuntur.

Hęc tn̄ cōmunis sentētia, quā modo asseuerauimus, minime procedit in seruo, qui ad perpetuū carcerē dānari potest.l. seruus.C.de pęnis.Nō quidem quo ad ipsū grauis pęna ista indicāda est,cū iā seruituti adstrictus sit. Secūdo,nec locū obtinet,quādo delictū est atrox, pro quo iudex arbitrari potest mortis pœnam imponendam esse.ita Bald.in.d. l.incredibile. Sed ex supra traditis hæc Bal. opinio vera non videtur,& meritò de ea dubitat insignis Iacob.Menoch.de arbi. iudi.quæstioni lib.1.q.89.nume. 9. dicitq; cogitandam esse propter magnam Bald. authoritatem.

Tertio fallit,in casu auth. sed hodie.C.de adult.1.&.l.pen. tit. 17.part.7. quas leges not.ad hoc Greg.in dict.l.4.tit.31.part.7. in in verbo,*à ome libre.*

Quarto fallit in casu dictę Regi.2.tit.4.lib.4.ord.ibi.*Todos los dias de su vida este preso en la carcel.*

Carcer de iure canonico, nō solum ad custodiā, sed ad pœnam imponitur.

Cæterū iure Pontificio carcer nō solū ad custodiam, sed ad pęnā imponitur.c.quāuis de pęnis in.6.c.si.quis clericus. 81.dist.c. de lapsis.42.ca. cōmissa.de hære. lib.6.Clement.1.eo.tit.c pen.de hær.c.nouimus de verbo. signifi

 ca.

ca. Et potissima ratio est nam cũ Sacri Canones pijssima, & materna benignitate, mortis pœnam non infligant, necessarium fuit, ne crimina impunita remanerét, pro grauioribus criminibus pœnam hanc statuere. Quam Ecclesiastici iudices solũ aduersus clericos imponere possunt, non vero contra laicos, nisi in crimine hęresis, vt scribit Iul. Cla. in dict. pract. §. fin. quæst. 70.

Alimenta denegari nõ debent illis qui perpetuis carceribus detinẽtur, quod si inedia moriãtur, iudices Ecclesiastici irregularitatem contrahant.

Nec debent alimenta denegari his, qui in huiusmodi carceribus detinentur, quia si fame, & inedia moriantur, iudices Ecclesiastici, qui morti causam præstiterunt, irregularitatis labe illaqueantur, ex Bal. sententia in. l. de precibus. C. ad. l. Aqui. Quod quidam intelligunt procedere, nisi in casibus atrocioribus, in quibus clericis incarceratis minui solent alimenta (quod vulgo dici solet, *Comer por onças*,) si mors inde sequatur nulla irregularitatis labe, iudices Ecclesiastici afficiuntur, cum iure Pontificio hoc sit permissum. Ita tenet licet fluctuans Anto. Quesada, vir non vulgaris eruditionis. in lib. diuc. iuris quæstio. c. 17. n. 28. Ego tñ in ea fuit, & sum opinione, vt existimem, nunquã licuisse, ita tenuissima alimenta clericis suppeditari, vt famę pereãt, quod tex. insinuat in. c. nouimus §. 1. de verbo. sign. quod contrariæ opinionis assertores adducere pro se solẽt, ibi. *Ad agẽdũ pœnitentiã ipsum inducas in pœna doloris, & aqua angustiæ sustentandũ.* Quæ quidé pœna nõ ad morté, sed ad penitentiam agendam tendit, vt ibi, quia semper Ecclesia Dei omnipotentis exemplo, sperat conuersioné, & pœnitentiã delinquentium, nec vult mortem peccatoris, sed vt magis cõuertatur, & viuat Ezech. c. 18. & in. ca. hi qui. 3. q. 4. & hæc pœna ęquitate, & prudentia prælatorũ solet temporari, maxime pręcipuis festis quibus solent in carceratos visitare, & pinguius nutrire. vt scribit Ioann. And. in. c. quãuis de pęnis libr. 6. in. 2. not. super text. Absit sane ab omniũ mente credere, sacratissimas leges Põtificias, alioqui pijssimas, in suos clericos, quos impense diligunt, tam diram mortis pœnã infligere. Nihil sane interest necare, vel alimenta denegare. Vt inquit Consultus, in. l. necare. ff. de liberat. agnoscend.

Pœna famis apud omnes gentes cæteris seueriorem ni seculo indicata fuit.

Vnde Liuius. lib. 2. belli Punici asseuerat. *Famẽ vltimum humanorum supplicium,* Aegesipus lib. 5. *famem carnificem appellat.* & Hieremias Threnorũ cap. 4. scribit. *Melius est occidi gladio, quàm fame extabescere.* Cui consentiens Vegetius. *Ferro* (inquit,) *Multo seuerior fames est.* Dauid equidẽ pestilentiam eligere maluit, quã famem, cum vtriusq; ei esset data optio, vt habetur lib. 2. Regũ capitul. 24. Et teterrimũ mortis genus famem esse scripsit Homerus, qui lib. 12. Odyssæ ita facit Euriloch. loquentem. *Omnes quidem terribiles mortes miseris mortalibus, Fame autem miserrimũ mori.* Cuius meminit Plato libro 3. de republic. & Columela libro secundo rei rusticæ capitulo secundo. Tullius autem ad Atticum libro. 5. Epistolarum famæ nihil miserius pronuntiauit. Iosephus lib. 6. belli Iudaici asseuerat, *Famẽ rerum omniũ acerbitates*

tes superare. Idem lib.7. Historiæ Ecclesiasticæ cap.11.tradit, *Omne pereundi genus, fame leuius videri.* Quintilianus verò de dira fame his verbis scribit. *Felix* (ait) *pestilentia, felix præliorum strages, denique omnis mors facilis, fames aspera vitalia haurit, præcordia carpit, animi tormentũ, corporis tabes, magistra peccandi, dirissima necessitatum, deformissima malorum. Hæc ad humile corpus nobiles manus mittit, hæc alienis pedibus mendicãtes prosternit, hæc sæpe sociorum fidẽ frangit, hæc venena populis publice dedit, hęc in parricidium pios egit.* Quæ refert Lucas de Pena. in.l.2.col.2.C.de quib. munerib. vel prest.lib.10. & Andr. Tiraq. in lib 1.de retra.§.26.glo.1. n.22. Nec omittẽdum est, quod ex nostris scribit Bald.in.l. pactũ. col. vlt.C.de pact.tradens prouerbiũ vulgo celebratũ, *fames* (inquit) *Est accutissimus ensis,* & idem cõsilio.458.col.2.lib.3.scribit nihil tristius esse quam fame necari, nihilque fame comparari.

Haeretici qui ad fidẽ redeũt, ad carceres perpetuos debent cõdemnari, quãuis hac pœna sancti offi clementia sit limitata.

Quibus addendum est quod antiqui prodiderunt, quia ferunt pro grauissima pœna. Tãtalum apud inferos, siti, & fame cruciari, vt refert Cicer.1. Tusc. Et Amian. Marcelli. lib. 17. Historiæ Roma, his verbis scribit. *Mortis ignauissimum est genus, fame perire.* Et idẽ lib.19. dicit esse vltimũ malorum omnium. Sed vt Ethnicos relinquamus, Sacrę literæ nobis de hoc suppeditant, nõ vulgaria testimonia, quia ad grauissimorum scelerum vindictam, famẽ, tanquã cæterarũ pęnarũ culmen, comminantur. In peccato sanè primi parentis dictum fuit. *Maledicta terra in opere tuo, in labore vultus tui, vesceris pane tuo.* Vt habetur Genes.3. Et Psal.104. *Deus vocauit famem super terrã* &c. Et Ezech.5. *Famem congregabo super vos, & conteram vobis vaculũ panis.* Et Ezech.14. versic.12. & 13.ibi. *Factus est sermo Domini ad me dicẽs, fili hominis terra cum peccauerit mihi, vt pręuaricetur pręuaricans, extendã manum meã super eam, & conterã virgã panis eius, & immittam in eam famem, & interficiam de ea hominem, & iumentũ.* Et ideò viri iusti fame, neq; inedia minime oprimũtur iuxta illud Dauid Psal.36. *Nõ vidi iustum derelictũ, nec semen eius quærẽs panem, & nouit Dominus dies immaculatorum, & hæreditas in æternum erit, non confundetur in tẽpore malo, & in diebus famis saturabuntur, quia peccatores peribunt.* Et Prou.10. *Non affliget Dominus fame animam iusti; & insidias impiorum subuertet.*

Et licet in crimine hæresis (vt ad institutum sermonem redeamus, nec tamen extra Chorum saltauimus) laici post deprehensionem, ab hæresi ad fidem Catholicam redeunt, ad perpetuũ carcerem debeant condemnari. Vt in c.pen.§.1.de hęret. Quibusdã tamen nouissimis cõstitutionibus, rigor ille æquitate temperatus est, nam qui sponte ante propositam accusationem, ad Sacrosanctæ Ecclesiæ gremium redeũt, non debent perpetuis carceribus mancipari. Nec illi qui post capturam de seipsis, necnon de alijs, quos hæreticos esse sciũt integrè, pia mente veritatem fatentur. Potest etiam pro arbitrio Inquisitorum prædicta pœna condonari illis, qui priusquã

dicta testium publicata fuerint, redierint, si vero post testium publicationem redeunt, & tunc cõfitentur, cum se conuictos esse intelligũt, perpetuis carceribus sunt recludẽdi. Ita sancitum est in prima Instr. Hisp. cap. 8. & 11. refert Iacob. Septi. in Catho. inst. tit. 16. num. 17.

Qui verò iam eo quod tarde nimis ad fidem reuertitur, ad perpetuum carcerem fuerit condẽnatus ab eo fugere nõlicet quod si temerè fecerit, eo ipso relapsus iudicandus est, quia censendum est, quod fictè conuersus fuerit, ideò vlterius audiendus non est, ita Archi. Domi. Ioan. And. Anchar. in c. vt commissi. §. nec nõ de hæret. libr. 6. Arelatan. de hæret. not. 5. Squillacen. de fide catholo. capit. 27. Ioann. de Anani. & Felin. in capitul. penultimo de hæretici. Quæ opinio licet communis sit, mea tamẽ sententia falsa. Tum quia nullo iure probatur, & inhumanum est absque expresso iure quem tam graui pęna plecti. Tum quia qui à carcere fugit in pristinam hæresim nullomodo labitur, ne fuga ipsa hæresim committit: ideoque relapsus nomen minime ei competit, solum quidem is si forte redierit, vel fuerit comprehẽsus duriori carcere recludendus erit, & impœnitens iudicandus, & ob fugam grauiori pœnitentia dignus, quam si subire voluerit benigne recipiendus est, ita nouissime tenet Iacobus Septim. in dicto titulo. 16. dicens opinionem contrariam falsam, & crudelem esse.

Pœna perpetui carceris hodie ab Inquisitor. generali relaxatur, qui solus publicæ pœnitẽtiæ habitũ remittit.

Est tamen Inquisitoribus à iure concessa facultas, vt simul cũ Episcopo, possint minuere, vel commutare pœnã perpetui carceris: cum viderint id expedire. Vt in capitul. vt commissi. §. necnon de hæretic. lib. 6. Hodie tamen ad solum generalem Inquisitorem potestas hęc pertinet, quia solus is potest habitum publicæ pœnitentiæ tollere, quanuis delinquens in perpetuum damnatus sit, vt eo vtatur, vt decretum est quinta inst. Hispan. capit. & quarta Toletana. capit. 9.

Quotẽpore lapso fiat d. pœna remissio.

Quæ pœnę remissio fieri solet octo annis transactis, à die incarcerationis, hoc ex benignitate, & clementia, non verò ex iuris rigore, quo stante, decennium desideratur, vt scribit D. Episcopus Simanc. dict. titul. 16. num. 22. quo loco numer. 21. testatur, quandoque eam pœnã lapso triennio remitti, si eo tempore in carceribus detenti maximæ veræque pœnitentiæ præstiterint testimonium. De consuetudine tamen Sacri tribunalis generalis Romanæ Inquisitionis receptum est, vt post paucũ tempus dispensatio indulgeatur vt testatur F. Pegña ad Dir. Inqui. 3. p. Scho. 142. Et vt addas his quę supra versic. nec debẽt omissum fuit ad fin.

Pœna perpetui carceris. Adde Gregor. Lup. in. dict. l. 4. titulo. 31. parti. 7. in verbo, *à ome libre.* vbi Authorẽ nostrum allegans eius opinionem amplectitur. Et an clericus perpetuo carceri mãcipandus, prius sit degradandus vide Abb. in capit. excommunicamus. in 2. de hæretic. Gundi. à Villadiego in tractat. de hęretic. quæstion. 19. numer. 2. authorem

rem nostrum supra capit.

Clericus vel regularis perpetuo carceri mãcipatus an absque peccato fugere possit.

Sed vtrùm clericus, vel regularis possit absque peccati labe à carcere perpetuo fugere, existimo asseuerãdum ei nullo modo licere, nec à peccato excusari, quod ex eo manifestè apparet. Nam licet ante iudicis condemnationem nemo teneatur pœnam soluere, vel illã subire, iuxta gloss. sententiam in capit. fraternitas. 12. quæstion. 2. quę communis est, & multis à nobis ornata supra capit. 66. post condẽnationem vero absque dubio tenetur, vt tradit S. Thom. 2. 2. quæstion. 69. artic. 2. & ferè omnes quos in dict. capit. allegauimus. Rursus quia iste qui à carceribus fugit, iudici resistit. quod omni iure prohibitum est capit. resistit. 2. quæst. 3. gloss. in capit. præsentium. 7. quæst. 1. l. additos C. de Episcop. audi. tradit noster Autor in regula, & fallen. regula 382. vbi post eum multa scripsi. Deinde hanc rem comprobat, nam licet ex multorũ sententia, captus, & ad mortem condemnatus. possit à carceribus fugere. vt colligitur ex Ancharran. & Imo. in Clemen. Pastoralis de re iudica. Archi. in capit. cum homo. 23. quæst. 5. Diuo Thom. & Caiet. dict. quæst. 69. Dried. de liber. Christi. pag. 226. licet dissentiat Bar. in. l. relegati. ff. de pœnit. Abb. in capit. 1. de test. cogend. & in capit. Sicut in 3. de iureiurand. sed tenendo opinionẽ Diui Thom. prout tenendam esse affirmat D. Episcop. Couarru. lib. 1. vari. resolu. cap. 2. num. 14. Non tamen procedit, quando quis ad pœnam carceris temporalem, vel perpetuam, cõdemnatus est, nam hæc pœna eam conditionem habet, vt alterius quã puniti exsecutionem, minime indigeat, & ideo is damnatus cẽsetur ad eam propria cooperatione subeundam, qua propter in animę iudicio, eam subire debet, sicuti in pœna exilij, & alijs similibus pœnis docet Caietanus. dict. quæstio. 64. articul. 4. Drie. dict. fol. 226. & opinionem nostram in terminis tenet. Martin. Nauarr. in capitulo statuimus. 19. quæstion. 3. numer. 63. D. Episcop. Couarrub. dict. capit. 2. numero. 4. testaturque Nauarr. in dict. lo. sic respondisse cuidam sacerdoti, qui à lõginquo in Vrbẽ venerat, qui fuerat condemnatus ad seruiendum perpetuo cuidam Hospitali, sed regressus fuit nulla à Summo Præside sibi indulgentia criminis concessa. Idemque se responsurum affirmat cuidam religioso, qui similiter ad Vrbem venerat, qui ad perpetuum carcerem, à suo Prælato fuerat condemnatus, dicitque se illi consulturum, vt statim redeat, quod multum notãdum est, quia vidi aliquos in hoc allucinari.

Religiosus non potest à carceribus fugere.

Imo circa carcerem, qui religioso ob crimen imponitur, me moratu dignum est, quòd licet aliàs clericus secularis, nulla violentia custodibus facta ante condemnationem possit à carcere fugere, religiosus verò à suo Prę lato in carcere sui monasterij cõiectus, nõ potest etiam ante cõdemnationem, ab eo fugere, cũ is in ea monasterij parte manere debeat, in qua Prælatus ei manere præceperit. arg. tex. in cap. quorundam. & in capit. si religiosus.

fus de electi. lib. 6. Quod aperte insinuat Caiet. 2.2. quæstion. 69. art. 4. in respon. ad secundam cõclusioně his verbis. *Religiosi qui liberalitate sui moti, progressu extra claustra se pribauerunt, supponětes se per tria Vota Prælatis suis quacunque ex causa à suis Prælatis iustè detineantur, non possunt licitè extra præfixos sibi terminos fugiendo exire.* Hactenus Caietan.

Religiosus qui iniuste in carceribus detinetur fugere potest.

Est tamen superior opinio intelligenda, quando iusta est carceris pœna, & legitimo iuris ordine seruato fuit imposita, secus si ea pœna iniusta fuerit, quam in foro conscientiæ nullus subire tenetur, vt colligitur ex Innoc. in cap. plerumque de immu. Ecclesiar. Diuo Thom. 2.2. quæst. 62. art. 3. quam dicit esse communiter approbatam Nauarr. vbi paulò ante allegaui. Et in hoc casu intelligenda est Angeli opinio in l. in eos. ff. de custo. reor. quě refert, & sequitur Parif. de Puteo in tract. Syndicatus. c. qualiter autem probabitur. fol. 31. dicěs damnatum ad carcerem, pro pœna criminis, posse absque metu pœnæ à iudice sibi indictæ si à carceribus discesserit, à carcere fugere. Est equidem hoc intelligendum, quando iniusta fuit condemnatio, sic interpretatur D. Episcopus dict. capit. 2. num. 14.

Religiosus in carceratus etiā iuste à carceribus fugere potest si seuere tractatur.

Secundò nec locum habet præcedens sententia cum pœna carceris iusta est, sed modus exequědi iniustus, & charitate Christiana longè alienus, vt cum quis iuste damnatur ad carcerem perpetuum, vel temporarium, sed impius carceris custos cibum, vestitum, vel ignem subtrahit, vel in loco subterraneo, humidissimo, & obsceno inclusum detinet, vel alia facit ex quibus mors iustè timeri possit. Tunc quidem is fugere poterit, vt scribit insignis Nauarr. in dict. cap. statuimus. n. 63.

C

Clericum subterraneis, & horridis carceribus incarcerādi nō sunt

Essent irregulares. Adde Guil. à Monte Laud. in Clem. 1. de pœn. & remissi. Abb. in cap. ad audiětiam de crimin. fal. Anan. in cap. de cætero. de homi. column. vlt. Archiepis. Flor. in 3. part. tit. 28. cap. 2. §. 6. D. Couarr. in Clemen. Si furiosus. 2. part. relect. §. 5. nu. 7. de homi. Fran. Auiles in capit. Prætorum cap. 18. in verbo, *Carcer.* num. 1. Folle. in pract. crimin. in verbo, *vel carcerentur.* num. 2. Iacob. Menoch. de arbi. iud. q. li. 2. Centu. 4. casu. 305. num. 3. quā esse communem sententiam testatur Nauar. in dict. capit. statuimus, num. 65. Idem consil. 1. tit. de pœnis. Debent equidem Iudices Ecclesiastici prorsus cauere, ne recludāt clericos in subterraneis, & horridis carceribus, ne irregularitatis labem incurrant. Vnde nunquam verum iudicaui quod maiores nostri memoriæ mandarunt, assicuerantes, puteū horridum & profundum, qui est intra Archiepiscopalem domuū loci vulgò nūcupati, *de Santorcaz*, huius Toletani Archiepiscopatus destinātum fuisse ad detrudědos clericos irretitos magnis sceleribus, ibique aliquando fuisse eiectos, sed testimonio grauissimorum, & antiquorū hominum, falsum esse comperimus quòd si aliquādo factum fuit, meliori seculo ab aula recessit. Nec locus ille, quem proprijs vidimus oculis, carcerem vllo tempore

Puteus populi vulgariter dicti Sāctorcaz an olim fuit carcer clericorum huius diœcesis Toleta.

D

Clericus ad perpetuos carceres con-

demnistis de iure crimin. ante leg. Tau te stari poterat contra Ioan Ber. & Greg Lop.

porte fuisse demonstrat. Est quidem populus ille iuxta municipium vulgò de *Corpa*, nuncupatum (quo bona pars patrimonij nostri continetur) magis diligentia, & solicitudine D. Prętolinę Ordoñez Dilectissimæ vxoris nostræ, quā proprio labore quęsito.

Posit testari. Adde quod cum hac opinione authoris nostri trāsit. Greg. Lup. in l. 4 titul. 31. partit. 7. in gloss. 1. Sed verior est cōtraria opinio, quod ante Taurinam constitutionem, quam author noster hoc loco allegat, permissum erat clericis ad perpetuos carceres damnatis testamētum facere, probat D. Couarru. in Rub. delt. 3. par. num. 27. Iaco. Septima in catho. instit. titul. 16. num. 31. Quia non ex hoc serui pœnę efficiebantur, sed ad pœnitentiam agendam carceribus detinebantur.

Clericus ad perpetuos carceres cōdemnatus, an eo ipso censeatur priuatus beneficio.

Et vtrum lata sententia contra clericum perpetui carceris, eo ipso censetur beneficio priuatus, si nihil circa hoc in ea exprimatur, vide Rotam deciss. 5. de sentent. & re iud. in antiquioribus, vbi multa circa hoc argumentū adducuntur, tandem post longā disputationem testatur, non censeri ipso iure beneficio priuatū quod non mediocris vtilitatis est, vt ibi scribit.

Exigētibus culpis.

CAPVT. CXXXVII.

1 *Clericus propter quæ crimina seculari curię sit tradendus.*

Quæ sint culpæ propter quas quis debeat tradi curię seculari, ex his, quę supra tradidimus, facilè quis dignoscere potest. Causa autem facilioris inuētionis volo hic saltem summariè referre: habes enim hoc examinatum supra in verbo, Sortilegi, & in verbo, falsarij, & in verbo, cōspiratores, & in verbo, & per assasinos, & in verbo, Lęsæ Maiestatis. Et an propter delictum grauissimum perpetratum à clericis tradi debeant curię seculari, vltra casus expressos in iure, habes plenè supra in verbo, parricidæ. 1

ANNOTATIO.

Adde quod huius capitis argumentum longè lateque in præcedentibus capit. ab authore hic allegatis declaratū est in annotationib' nostris ideoque quæ ibi scripta sunt, repetēda non duxi.

Data incorrigibilitate.

CAPVT. CXXXIX.

1 *Clericus incorrigibilis qualiter puniatur.*

2 *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*

3 *Clericus depositus est de ecclesiæ iurisdictione.*

4 *clericus incorrigibilis qui nō potest ab Ecclesia puniri, potest ipso iure à iudice seculari comprimi.*

5 *clericus, qui propter incorrigibilitatem effectus fuit de foro seculari*

 culari

culari, ad voluntatem Ecclesiæ puniendus non est.

1 CVm Ecclesia nūquam intenderit priuilegijs suis clericos fouere proteruos atq; incorrigibiles, statuit Celestinus Tertius, in cap. Cum nō ab homine. de iudic. clericum ab Ecclesiastico iudice depositum, si adhuc in
a corrigibilis [a] fuerit, excommunicari debere, deinde cōtumacia crescente anathematis mucrone feriri. Tandem si in profundum malorum veniens contēpserit, cū Ecclesia non habeat vltra quid faciat, per secularem potestatem esse comprimēdum, ita quòd ei deputetur exilium, vel alia legitima pęna inferatur. Noluit tamen quòd sola incorrigibilitas sufficeret, vt comprimeretur clericus depositus à seculari iudice: nisi excommunicatio, & anathema subsequerentur: & insuper vtriusque contemptus, vt patet ex verbis illius text. Dicitur autem clericus depositus incorrigibilis secundū Abb. ibi col. penul. versi. quæro qualiter post Ant. si reuertitur ad priora delicta, vel in illis perseuerat. & idē est secūdum eum (licet aliud voluerit Anton.) si committat alia delicta etiam si non sint similia, vel si sint minora ex rationibus de quibus per eum quē sequitur Decius ibi columnn. fin.
2 Dicitur etiam incorrigibilis, si cum detruderetur in monasteriū ad pęnitentiā peragendam, ea nō peracta. cap. fugam. & occultat se, vel aliter de facto impedit, vt non possit eum iudex arctare, licet non reperiatur in nouo delicto, quia tunc post excommunicationē, & anathema comprimēdus est per iudicem secularē, vt in tex. secundum Abbat. vbi supra, in colum. fin. sequitur Decius vbi supra. Itē aduerte quòd Decius ibi ponit alium casum incorrigibilitatis, tāquā diuersum ab alijs, quem dicit ex Abbate colligere, videlicet quando clericus termonitus nō desistit, qui iudicio meo sub primo comprehenditur: nā si non desistit, ergo perseuerat in crimine, & tūc sola perseuerantia sine monitione reddit eum incorrigibilem, nisi dicamus, quod sentiat Decius quando monetur, vt desistat à nouis criminibus, quibus inuoluitur post depositionem.

Quod adhuc etiam non videtur iuuare opinionē suam, quia tunc etiam commissio nouorū criminum etiam minorum redderet eum incorrigibilē sine monitione, per supra dicta. Addit etiam quartum casum incorrigibilitatis Decius allegando Domini. videlicet quando semel correctus verbis, non se emendat, qui etiam in proposito nostro videtur impertinens: nam si post depositionem non se emendat, etiā correctione verbali non præmissa, dicetur incorrigibilis, vt excommunicari valeat. Sit autē in hac materia vera resolutio, quòd nullus casus datur à Doctoribus qui succedat post depositionem, qui solus sufficiat vt tradatur curiæ seculari, [b] nisi præcedat contemptus excōmunicationis, vel anathematis. Et cum clericus depositus sit de iurisdictione Ecclesiæ, vt per Abb. in cap. Ioannes. & in cap. ex parte. de cler. cōiug. b

Iudex

Iudex Ecclesiasticus debet declarare eum incorrigibilem, ipso tamen non citato, ne fugiat, vt per Abb. Post Card. in d. c. Cum non ab homine, & Inno. in c. 1. de homic. lib. 6. quos refert Areti. d. c. Cum non ab homine. col. 5. & vide Fel. ibi. 4. co. qui dicit, quod ex omnibus dictis Doctorum cõmuniter ibi colligitur, quòd potestas, quæ datur iudici seculari super deposito incorrigibili, nõ exercetur, nisi declaretur qualitas incorrigibilitatis ipsam con-
4 ferens. Et not. quod clericus incorrigibilis, qui non potest puniri ab Ecclesia, potest ipso iure cõprimi à iudice seculari absque
c alia degradatione. c Hæc est cõmunis opinio modernorũ post Ioann. Andr. & Anto. vt firmat Aret. in dict. capit. Cum non ab homine column. 5. versic. Tertia fuit opinio, & vide Domi. in ca. Nec licuit. 17. distin. qui not. ibi glos. pro isto dicto Ioann. Andr. Clericus autem sic propter incorrigibilitatem effectus de foro seculari puniri debet, non ad voluntatem Ecclesiæ, sed prout iudici seculari videbitur. ita notat. Abb. in dict. cap. Cum nõ ab homine in vlt. not. qui illũ puniet pœna imposita per leges ciuiles laicis pro illo delicto à clerico perpetrato, vt probat text. in c. Ad falsariorum. de crimen. fal. Prętereain ista materia vide notabilia verba Card. in quodam consilio, quæ refert Felin. in ca. Rodulphus. de rescrip. in colum. 36. quæ dicit nõ legisse alibi, dũ scripsit, quòd in modo confitẽdi delictum potest reus talia verba dicere, quod ex illa appareat reũ esse incorrigibilem: quia ostendit non solum non pœnitere de delicto commisso, sed dolere quod delictum nõ fuerit ita plenè perpetratum, & consummatum, sicut ipse attentabat, & intendebat committere, vt patet in facti contingentia super quo Car. scripserat consilium, de quo meminit Felin.

A *Clericus incorrigibilis quis dicatur.*

I*Ncorrigibilis.* Adde Bossi. in titul. de foro competent. nume. 131. vbi scribit, quod clericus, qui not. incidit in habitu dicitur incorrigibilis si pręcessit trina monitio, ille verò qui in habitu incidit incorrigibilis dicitur quando. Primo est depositus. Secundo excommunicatus. Tertio anathematizatus, & adhuc in contumacia perseuerat. Quæ forma si ad vnguem seruata fuerit, dicit ipse, quod absque aliqua declaratione, efficitur de foro seculari, & asseuerat quòd ita amplectuntur communiter Doctores, licet postea dicat, quod forma ista raro in vsu videatur. Sed Bartho. Cassan. in consuetudin. Burgun. fo. 51. numer. 66. scribit, quod curia Pari. obseruat, quod post binam remissionem de illis criminibus, pro quibus mortis pœna imponitur, clericus habetur pro incorrigibili, tam in odium incorrigibilitatis, quam in odium iudicis Ecclesiastici negligentis eum corrigere. Idemque in Parisiensi Parlamento seruari in criminibus, in quibus pęna mortis non iniungitur, testatur Pap. l. 1. tit. 6. Arest. 5. quæ quidem doctrina sibi placere affirmat Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quęst. 36. versi. sed quæritur.

Vltra-

B *Clericus qui se immiscuit criminũ enormitatibus an possit à seculari iudice puniri non expectata degradatione, & traditione ab Ecclesiastico.*

Vt tradatur curiæ seculari. Nota sing. circa ea quę autor hoc loco scribit, quòd si clericus in profundum malorum lapsus fuerit, qui dimissa tonsura, & vestibus clericalibus, multis sceleribus, sui prorsus oblitus, se immiscuit, ipso iure est priuilegio clericali, etiam fori priuatus, & ea ratione, poterit absque degradatione, & traditione puniri à iudice seculari, ita tenet gloss. in capitu. ex parte. de priuileg. Hostien. Ioann. Andr. & Anton. in capit. perpendimus de sentent. excommun. illius text. authoritate ducti. Henr. in cap. ex literis column. penultim. de vita & honest. cleric. Ancharra. in reg. eaque quæstion. 12. de reg. iur. lib. 6. quam opinionem communem esse fatentur Aufer. in Clement. de officio ordinar. reg. 1. fallen. 19. D. Episc. Couarrub. in pract. quæst. cap. 32. num. 2. Quæ consuetudine recepta est, vt fatetur Barthol. Cassa. in consuetudin. Burg. rub. 1. §. 5. versic. Archidiacono num. 55. Eandem opinionem receptam esse dicit Alexād. de nouo consil. 59. num. 20. circa quam multa refert Anton. Capi. decisśion. 161. licet minimè scribat, quid in casu illius decisśionis à Senatu fuerit iudicatum, & nouissimè eam sequitur Iul. Cla. in dicta quæstio. 36. versic. quęro modo, vbi affirmat magis communem esse, & consuetudine fulcitam, & ideo in iudicando, & consulendo, non esse ab ea recedendum refert Boeri. decisśio. 69. n. 16. Et licet quamplures cũ hac opinione pertranseant, nempe, quod casu supra constituto, nulla monitio desideratur, adducunt tamen, quod non solũ necessarium est, quod clericus se immiscuerit enormitatibus, & sæuis criminibus, sed requiritur, quod duro cũtumaciq; animo illis perseuerauerit, & hanc opinionem tanquam magis communẽ obseruari, & suo tempore obseruatam vidisse commemorat Aufer. in repe. dict. Clemen. 1. de offici. ordi. reg. 1. fallen. 27. Bossi. in practica crimin. tit. de foro cõp. numer. 139. Pract. Conr. fol. 247. limit. 19. Grammaticus super cõsti. Regni. fol. 29. Supradictæ autem communi sententiæ suffragatur text. in cap. vnico. de vita, & honest. cleric. in. 6. quo traditur casus in quo clericus in sacris, absque vlla degradatione, amittit priuilegium clericale ipso iure, etiã quoad forum secundum text. illius receptam interpretationẽ, eandemq; sententiã probare videtur text. in capitul. 1. de Apost. Multis tamẽ, & summæ authoritatis viris (nec iniuria sane) communis sententia displicet, quia nimis durum iuriq; contrarium videtur, clericũ nulla monitione præmissa, priuilegio fori priuari, ex eo, quod dimissa tonsura, & vestibus, enormibus criminibus operam dederit, quam opinionem communẽ esse fatetur Rolan. consi. 4. num. 31. lib. 1. referens id testari Alex. consi. 8. lib. 1. Viuius qui alios refert in lib. commun. opin. in verbo, clerici potestate. Ferdin. Menoch. lib. 3. de testam. §. 22. num. 63. tradit Alberic. in. 2. parte statu. quæstion. 42. Vbi dicit se vidisse communiter seruari, quòd exigatur monitio, & si post monitionem clericus se non corre-xerit

xerit, perdat tunc priuilegium clericale, sequitur Cępola consi. crimi. 11. versi. quintum etiam re quiritur, quæ opinio communis eſt.

Author primariā iuris Pontificij Cathedrā in Cōplutēsi Academia obtinuit.

Quam nos amplexi sumus, in noſtra primaria iuris Pontificij Cathedra, cum numerosissimo auditorio interpretaremur text. in dict. capit. cum non ab homine, à quo publica noſtra functio exordium suscepit, obtinui equidem dictam Cathedram in Complutensi Academia toto orbe celebratissima, cū incredibili eius lætitia anno. 1586. die vero. 6. Mēſis Marci. Ideoq́ue Ancharra. in dict. c. 1. de Apoſt. ſcribit decisſionem illam minime seruādam esse, nisi in quo loquitur casu, Abb. vero, & Car. in dict. ca. perpendimus, affirmant. responsum illud intelligendum esse quo ad priuilegium canonis, nō quo ad forum, idem etiam tenuerūt, Socin. consil. 12. lib. 1. Alex. consi. 8. n. 2. volum. 1. Syluest. in verbo, clericus. 3. §. 9. Ange. eod. verbo. 10. quæſt. 10. Neque suffragatur text. in dict. cap. 1. de vita, & honeſt. cleric. 6. quia decisio illa, cum pœnalis, & odiosa sit, in proprio casu in quo loquitur intelligenda eſt, & ad alium extendi non debet. Ideoq́ue prima communis opinio omni iure deſtituta eſt, quæ ea ratione non placet insigni D. Couarruu. dict. capit. 32. nisi eo casu, quo crimen aliquod in maximam perniciē reipublicæ fuerit perpetratum, præsertim quando si degradatio esset expectanda, maximū impunitatis subesset periculum. Vnde scribit Iul. Clar. in dict. §. fina. q. 36. versi. cæterum, quod quando clericus eſt seditiosus, & publicam quietem reipublicæ perturbat solet Mediolanensis (qui maximæ authoritatis eſt Senatus) ad tēpus ab illa ciuitate quā perturbat expellere, prout factū fuisse refert, in quodam Archi. presbytero. Quod ex eo defendi poteſt, quia non tantum incommodum reipublicæ id fieri videtur, quam in vtilitatē ipsius clerici, ne ab alijs iniuria afficiatur, quod mihi summè placet, quādo inſtans periculum imminet, & non adeſt Iudex Ecclesiaſticus, qui eminenti malo obiare possit, & hanc vltimam opinionem tanquam communiorem, & magis veritati, & ęquitati consonā sequendam duxi.

Contra impium Caro. Moli.

Ex quibus longe repellēda eſt Impij [redacted] opinio ad Alex. consilio. 8. numer. 2. litera B volum. primo asseuerantis, clericum propter delictum atrocissimum, non præmissa aliqua monitione, posse à iudice seculari cap. & vltimi supplicij pęna affici, loquitur sane cōtra Sacra Canonica decreta, necnon contra receptissimas opiniones.

Clericus prima tonsura innitiatus qui ea, & vestib⁹ dimissis se immiscet magnis sceleribus statim à seculari iudice puniri poteſt.

Non vero prætermittendum eſt, primam communem sententiam minime receptam esse, in clericis prima tonsura innitiatis, nam quamuis de iure quibusdā solemnitatibus, & seruatis, & nonnullis cęremonijs, vt habetur in libro Pontificali degradari debeant. Vsus tamen forensis frequentissimus iam pridem obtinuit, quòd si dicti clerici primæ tonsuræ, dimissis veſtibus, absque tonsura, enormia crimina frequenter commisserint, absque vlla degradatione, à iudice seculari

seculari punitos fuisse.

In clericis minorũ ordinum an idẽ sit seruandum. Pari etiam ratione, admitti potest dicta communis opinio, vt priuilegium fori amittatur ipso iure à clericis in minoribus ordinibus cõstitutis, vt scribit egregius Couarru. in dict. capit.32. Imo si clericus dicta prima tonsura innitiatus, ea non dimissa, nec similiter dimissis vestibus clericalibus, aliquod crimẽ atrocissimum commisserit, propter quod, in sacris ordinibus constitutus, curiæ sæculari præmissa degradatione tradendus foret, idem esset iudicandum. Ita colligitur ex Auferi. dict. Clement.1. fal.19. Boer. decisio.69. num.17. Guil. Bened. in cap. Rainunt. de testam. in verbo, & vxorem in.2. num.440. Cassan. in consuetudi. Burgun. sub §. versic. Archidiaconum. 66. Petrus Auen. de exequen. mand.1. par. c. 22. n. 4. D. Couarr. dict. cap.32. num.3. Est tamen necessarium, vt iudex secularis contra dictos clericos iuste procedat eo modo vt supra traditum est, quod crimen vere & certissime probatum sit, ita vt nulla tergiuersatione celari possit, nam cum qualitas ista, nempe grauitas sceleris perpetrati, iurisdictionem tribuat, ante omnia probanda est. Nec sufficeret quidem quod præsumptiue de grauitate criminis constaret, vt multis probat Auendan. dict. capit.22.

C *Degradatione.* Adde Iul. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæstio. 36. ver. successiue quęro. qui hãc opinionem communem esse fatetur, testaturque aliquando in Mediolanensi Senatu seruatam fuisse.

Degradari.

CAPVT. CXL.

1 *Clericus pro nullo crimine est degradandus nisi in iure expressum inueniatur.*

2 *Sine accusatione nemo est degradandus.*

3 *Clericus etiam in minoribus ordinibus constitutus capax est sententiæ degradationis.*

4 *Vbi in canone aliquo dicitur, ꝙ clericus degradetur, & in monasteriũ detrudatur, de verbali degradatione intelligitur.*

5 *Forma actualis degradationis traditur remissiue.*

DE hac pęna degra- 1
dationis [a] mētio a
fit in. ca. qualiter el.2. de accus. & in cap. Tuę de pœn. In cuius impositione notandum est, ꝙ voluit Ana. in c.1. de cleri. pugnã. in duel. quasi in fin. post. Anto. quem ibi refert, quod pro nullo crimine, quantũcunq; graui imponitur clerico pœna degradationis, nisi reperiatur iure expressum. Ex quo sunt restringẽda iura in d. c. qualiter, & cap.
Tuæ ꝙ est notandũ secundũ. Et 2
aduertendũ est etiã quòd sine accusatione nemo degradãdus est, licet aliàs sit puniẽdus, vt in ca. Dilectus filius. de simo. secundũ Hostien. summ. tit. de accus. in. §. quis sit effectus accusationis, versic. Ergo sine accusatore. Itẽ etiã 3
notandum quod clericus sit constitutus in minoribus, nihilominus est capax sententiæ deposi-
tionis, seu degradationis, [b] not. b
Ant. in capit. Atsi cleric. de iud.

Quod

Quod dicit ibi pulchrum Barb. in cap. Cũ nõ ab homine. 2. col. de iud. & respondet ad text. in cap. Clericus. lo. 2. de vi. & hone. cleric. Et ad id ꝙ not. ibi Anton. qua sibi contrarius, & adducit in confirmationem huius text. in capit. Si quis Episcopus. 27. quęstio. 1. & vide Arnal. Alb. in rep. c. quoniam. de hær. in. 6. fol. 3. co. 2. versic. Nota quinto. vbi tenet dictam conclusionem, quod etiã clericus in minoribus constitutus, vel simplex tonsuratus degradatur, & neminem ex prædictis Doctoribus allegat, sed Pontificalem librum modernum, fol. 165. & alia fundaméta, quæ per
4 te vide. Et in ista materia degradationis videtur colligi doctrina notabilis ex dictis per Abb. in cap. At si cler. in prin. in col. 3. de iud. quod vbi in aliquo canone dicitur, quod clericus degradetur, & detrudatur in monasterium, intelligitur de degradatione verbali, quia si fieret actualis, statim fieret de foro seculari, vt in cap. 2. de pœn. lib. 6. Quam dicit esse elegantem determinationem Felin. in capit. qualiter. el
5 2 in fin. de accusatio. Formã vero actualis degradationis hic nõ libuit inserere, quia facile est videre eam volentibus in libro Põtificali. fol. 205. cum duabus sequentibus. Describitur etiam prout actualiter facta fuit in persona cuiusdam presbyteri, propter homicidium qualificatum in 3. parte repetitionis cap. Raynũtius de test. factæ per Guliel. Benedict. fol. 41. in processu præuétionali ibidem inserto.

POena degradationis. Adde ꝙ cum huius capitis materia latissimè pateat, nec breuibus possim ea concludere, legendus est latissim Carre. in practica criminal. fol. 240. nouissimæ æditionis. Iul. Clar. in pract. crimina. §. fin. quęst. 36. versi. Scias auté: & quæst. 74. Tabi. Ang. & Syluest. in summis in verbo degradatio. Locatus in opere iudi. in verbo degradatio, & eleganter Conradus Brunus. libr. 4. de hæreti. capit. 13. Iac. Septim. in cath. instit. tit. 46. n. 69. & 70. Ioann. Rojas in sing. fidei sing. 48. Alb. Troti. de vero, & perfecto cler. lib. 1. capit. 5. numer. 3. Didac. Perez in. l. 3. titul. 4. lib. 8. Ord. versi. cum ergo pęna. Petrus Greg. 3. par. syntag. iuris vniuersi libr. 31. cap. 30. per totum. Hanc vero degradationem Diuus Hieron. in Epistola ad Pammachium regradationem appellat, idem libr. 2. ad Iouinianum, & in Ioannem Hierosolimitanum regradationem vbique appellans, vbi quis ab altiori gradu suo vicio, ad infereoré deuoluitur.

Non tamen me præterit, quod Frã. Duarenus, vir satis eruditus, sed parũ pius lib. 1. de Sacris Ecclesiæ ministerijs. c. 3. vix sibi persuadet morem iustum tradendi clericos exauthoratos curiæ seculari veteribus notum fuisse, quasi recés inuentum existimat, sed eius opinio meritò relegãda, & exterminanda est. Nos vero qui nihil in Dei Ecclesia temere cõstitutũ cõfitemur, vel in moribus cõponédis, vel in delictis coercendis vetustũ esse credimus, de quo multi sunt antiqui canones in. c. Si quis tumidus. c. felix. 15. q. 7. Sed clarius Concil. Toletan. quartũ cap. 18. Cócilium Triburiens.

Frãc. Duaren. vir doctus sed parũ pius.

riense cap.10.cap.2.de tran. Præla.cap. degradatio, de pœnis lib. 6.quibus in locis ad exauthorã dum Episcopum duodecim Episcopi, ad presbyterum sex Episcopi, ad diaconũ tres Episcopi desiderabantur.

Verum quia summa difficultate tot Episcopi poterant cógregari, idcirco Gregorius Nonus in cap.1.de hæreti.libr.6. diffiniuit, vt solus Episcopus clericũ in quibuscunq; sacris ordinibus có stitutum degradare posset, cóuocatis Abbatibus, alijsq; Prælatis, & religiosis personis. Nouissimè vero Concilium Tridentinum Sesion.13.cap.4. de reformatione præscripsit formã quæ in degradatione seruari debet.

B *Seu degradationis.* Adde D. Episcop. Couarr. in cap. quia nos.n. 4.de testam. vbi scribit, hanc actualem degradationem, minime moribus receptam esse in his qui minoribus ordinibus sunt insigniti, scripsi supra capit. 137. versic. Non vero.

Seculari curiæ tradi.

CAPVT. CXLI.

1 *Clericus qua ratione ex Sacrorũ Canonum institutis, membrorũ mutilatione, aut vltimo supplicio puniri non debet.*

2 *Iudex secularis an sententiã Ecclesiastici iudicis, in clericos sibi traditos sine qua causæ cognitione exequi teneatur.*

3 *Appellationi clerici traditi curiæ seculari à sententia iudicis secularis, quando sit deferendũ.*

4 *Extraneus an possit pro clerico inuito appellationẽ proponere.*

Acrorum canonũ censura mirabilis ideo forsam noluit clericos membrorũ mutilatione, aut vltimo puniri supplicio, quia cũ eos bonis imbutos moribus eligendos præceperit, si deliquissent minori castigatione eos emendari posse, at cæteros ab illorum imitatione prohiberi cófidit. Si tamen pietate hac canonica abutentes incorrigibiles efficiantur, statuit tradi eos seculari curiæ legali animaduersione puniendos, vt supra dictum est. In casibus autem certis qui ex supradictis colligi valét, amplius incorrigibilitate spectata, vt statim eidem curiæ traderétur clerici, in eis delinquentes ordinauit. Quos sic sibi traditos iudex secularis punire potest pœna laicis imposita per leges ciuiles, vt supra notauimus in verbo, data. 1

Possunt etiam tunc, nisi in crimine hæresis, [a] iudices seculares petere, vt sibi fiat fides de processu facto contra tales clericos, cum enim illos punire debeant tanquam subditos, iustum est vt cóstet sibi illos deliquisse, vt notãt Docto. in cap.1.de offi.ordi.& in cap. At si clerici.de iudi. Vt auté ipsam degradationem actualem, & traditionem curiæ sequatur realis pœnæ executio, solent seculares iudices ante actum illum degradationis habere iam notitiam processus, & incontinenti degradandum clericum sibi traditum ad pœnam ordinariã damnare, & statim executionem faciendam præcipere: quod ideo intro- 2 a

introductum est, vt cum maiori exemplo ab omni populo, qui ad actum degradationis accessit pœna infligi videatur. Crederem tamen quod si depositus sic traditus appellaret à sententia iudicis secularis eum tanquam laicum condemnatis, & esset in casu in quo secundum ius, appellationi esset deferendum, quòd iudex deberet deferre, aliàs nec diuinam nec humanam pœnam euaderet: non enim debet esse ille deterioris conditionis, quam quilibet alius laicus pro simili delicto damnatus, & hoc præcipuè quando Iudex Ecclesiasticus fecit traditionem denegata etiam appella. condemnato. Bene tamen credo, quòd quando iudex secularis parat executionem faciendum in persona clerici sibi tradédi, quod cum ipse viderit processum, iam certus fuerit effectus, quod potest denegare ei appellationem, sicut denegaret in illo casu cuicunque laico. præterea quamuis in omnibus supra scriptis pœnis dici possit operari consensum clerici condemnati, ne aliquis eo inuite pro eo appellato posit: in hac tamen sententia traditionis curiæ, cum ex ea solet mors regulariter sequi, crederem quemlibet etiam extraneum hoc facere posse, [b] iuxta, l. Non tantum. ff. de appel. licet quis dicat quod cum sententia traditionis non est illa, quæ mortem infert, sed iudicis secularis quæ postea prononciatur. Nam sufficit quod illa est, quæ causam præstat sententiæ, quæ subsequitur, & cuius consensus & executio damnationem sequentem operatur. Pro quo facit quod notat Innoc. in capite. qualiter el. 2. de accus. in pen. column. dum dicit, quod secundum canones nunquam imponitur pœna corporalis mortis, sed quod est quædam quæ quasi similis ei habetur, scilicet quod relinquitur seculari iudici puniendus. Facit etiam in confirmationem huius, quod notat Felin. in capite. Cum super, de re iudic. in columna. 2. vbi ampliando dicta. l. non tantum dicit eam procedere, etiamsi agatur de morte ciuili, vt de portatione motus per ea, quæ notat Bart. in. l. Stichus. ff. de pecu. leg. Et Bald. in. l. fin. C. de neg. gest. ex quibus doctrinis Innoc. & Felin. posset etiam dici, vt eodem modo habeat locum dispositio dict. l. Non tantum quando clericus damnatur ad pœnam perpetui carceris: quia talis pœna satis videtur esse similis pœnæ mortis, & posset meritò iudicari mors ciuilis: quamuis ego soleo dubitare de prædicta ampliatione Felin. quia dict. l. Non tantum. multum considerat, quod ibi ille pro quo permittitur extraneo appellare, dicitur ad supplicium, & tunc etiam si resistat, nec velit admitti appellationem perire festinans, lex illa disponit appellationem admittendam. Quando autem quis solummodo deportatur cum non ammittat vitam, vel mébrum, nimirum si acquiescendo sententiæ impediat appellationem extranei in eius fauorem volentis appellare, præcipue quia doctores quos allegat Felin. in eo quod suæ opinioni fauere videntur, nihil tractat. de materia dict. l. Non tantum, sed de actione negotiorum gestorum, quam tribuunt soluenti pro aliquo inuito, quia

to, quia erat in periculo perdendi personam in quo casu loquitur Bald. & sententia Bar. quæ videtur magis vrgere, solum loquitur in eo qui soluit pro eo, qui aliàs erat passurus damnum in persona libertate, vel ciuitate, vt possit repetere, licet alter dicat, quod ipse mallet pati illud damnum quam quod tanta pecunia solueretur, non tamen facit mentionem, quod eo inuito hoc esset solutum. Et quanuis ita posset intelligi doctrina Bar. longe diuersum est posse repetere pecuniam solutam pro eo, qui aliàs perditurus erat ciuitatem, quàm posse appellare pro eo qui deportatur, si ipse acquieuit sententiæ.

A *Iudices seculares nõ viso processu Inquisitorũ illorũ sententiã exequi tenentur.*

NISI *in crimine hæresis.* Adde Bald. in authen. clericus. C. de Episcop. & Cleric. Angel. in leg. Diuus. 2. ff. de custo. reor. Ias. in l. magistratibus. ff. de iud. omni. iudic. vbi Deci. & Purpur. quam opinionem cõmunem esse testantur Alci. in capite. pernitiosam numero. 100. de offic. ordin. Bero. in capite. at si clerici, numero. 79. de iudic. Bossi. in titul. de hæretic. numero. 35. Iacob. Septiman. in catholi. instit. titul. 36. numero. 5. Iul. Clar. in practic. crimin. §. fin. quæstion. 99. versic. quæro etiam. eamque sequitur Alfons. à Castro. libr. 1. de iusta hæretic. puni. capite. 23. Villadie. in tractat. de hæretic. quæstio. 19. Bern. Comensi. in lucerna, in verbo Exsecutio. 4. versicul. sed quæritur. Ioann. Rojas sing. fidei. 107. & in tractat. de hæretic. 2. part. quæstio. 50. Campegi. ad Zanchin. in tractat. de hæretici capitul. 8.

Contrariam tamen opinionem tenet Bart. in dicta. l. magistratibus, numero. 4. asseuerans, iudicem secularem noua Inquisitione instituta tam de processu & sententia Inquisitoris, quàm de crimine cognoscere posse, & ea ratione non prius teneri ad inquisitoris sententiam exequendam quam ei de iustitia processus causa cognita plena fides facta fuerit. quam opinionem communem esse legistarum fatentur Imo. in capite. 1. numero. 16. de offic. ordin. Felin. in capite. ad abolendam. de hæreti. Ferdinand. Menoch. in prima parte de testam. §. 6. numero. 16. Iul. Clar. libro. 5. recep. senten. §. fin. quæstio. 96. versic. quæro etiam. Practic. Contrà. folio. 597. numero. 63. Iacob. Septiman. in Cathol. instit. titul. 36. numer. 4. Iodo. in practi. crimin. capite. 61. numero. 54. qui scribit Bar. doctrinam vsu receptam esse, & refert Igneum in l. 1. §. cum dominus. numero. 41. ff. ad Silla. quod vidit eam suo tempore seruari per Senatum Mediolan. quod fuerunt absolutæ quædam mulierculæ quæ antea condemnatæ fuerant de hæresi ab episcopo Parmenensi & inquisitore, quas compertum fuit recte de fide sensisse, refert in Gallia idem contigisse. Sed verior & communior est prima opinio, quæ manifeste probatur in capite. inquisitionis. §. prohibemus. de hæretic. libro. 6. quam seruari per iudices Magnæ Curiæ Vicariæ asseuerat Matthæus de Afflict. in procem. Constit. Siciliæ in gl. inci. *Gladij* quæ in Hispania seruatur teste Iacob. Septim. vbi supra allega-

allegaui, impius sane apud Hispanos, nec à pœna esset immunis qui contrarium pertinaci animo asseueraret. Maxime cum apud nos semper constituantur inquisitores, qui viri sunt integerrimi eruditi, & omni laude dignissimi, qui maturo semper consilio, causas ad fidem spectantes æqua lance iudicant, cuius rei non vulgare testimonium nobis præstat, D. Antonius Morejon (vir & gentilitia nobilitate, & literis insignis) qui post magnos in vtroque iure progressus. Post publicam interpretandi iura Pontificia in Salmanticensi Academia functionem, post senatoriam dignitatem consilij Reuerendiss. Toletani Archiepiscop. Post Vicarij generalis Complutensis Curiæ celeberrimæ, per sex annos magno consilio, munus amplissimum administratum, ad Sanctę inquisitionis prætorium insignis Ciuitatis Cæsaraugustanæ meritissimè nunc fuit promotus. magna hæc sed maiora a tanto viro speramus, ad rem igitur rediens. Hæc etiam opinio in dominio Mediolanensi iam seruari affirmat Clar. in dicta. quęstion.96. scribit quòd regnãte Philippo huius nominis secundo Hispaniarum Rege Catholico & inuictissimo (qui nunc fœliciter regnat) semper vidit seruari, quod lata sententia per Ecclesiasticos iudices de hęresi contra aliquem, statim quod remittitur iudici seculari absque aliqua causę cognitione traditur flammis, & comburitur, dicitque ita in illius dominij Senatu decretum fuisse.

D. Ant. Morejō Inquisitor Cæsaraugustanus laudatur.

Est quidem questio hęc diffinita Bonif. Octaui constitutione quæ incipit, *Dilectus filius*, qua continetur inter Bullas Apostolicas pro Officio Sanctæ Inquisitionis. pagin.57. Itaque Inquisitor nullo modo ostendere debet processum à se factum, sed secularis magistratus sententiam Inquisitoris sine mora exequi tenetur, quod si id facere sine legitima causa differat, ecclesiastica censura compelli potest, ita cautum asserit Ber. Com. in dicta. lucerna iuris in verbo. *Executio.* §.7. verbo. *Imo Inquisitor.* vbi refert ad hoc Vrbani Quarti rescriptum incip. *Cum sicut.* Idem ferè sancitum est Alexand. Quarti Pontificis Maximi constitutione quadam, circa hanc rem ædita, quæ incipit. *Ad audientiam*, quam refert Franciscus Pegñ. ad directorium inquisitorum.3. parte Scholi.99. folio.208. columna. 2. qua amplissima potestas tribuitur inquisitoribus, aduersus seculares magistratus negligentes, seu differentes exequi sententias contra hæreticos prolatas, quæ ex iuris communis sanctionibus, statim exequendæ sunt capite. vt inquisitionis. §. prohibemus de hæretic. libr.6. Quod Hispania nostra piè obseruat, quia quam primum in publica actione Sacrosanctæ Inquisitionis sententia relapsorum, seu impenitentium, aut aliorum, qui traduntur curiæ seculari legitur statim iudex secularis in suum forum eos recipit, & ad supplicij locum pronuntiata sententia mortis, seu conbustionis, rei deducuntur. In Italia autem in multis eius partib. iudices seculares, non statim reos ad supplicium ferunt sed per tres, vel quatuor dies suis carceribus

Apostolicis decretis stabilitum est quod inquisitores secularib. magistrati b. acta processus ostendere nō tenentur.

In Hispania cū in publicis fidei actionibus haeretici secularibus iudicibus remittūtur statim puniūtur, quod in Italia

bus detinent, deinde illos morti tradunt. Nec hoc à sacris constitutionibus alienum videtur nam Innocentius Quartus bulla quadam incipi. *Ad stirpanda*. Relata in bullis, seu literis Apostolicis pro sanctæ Inquisitionis officio pagin. 6. permittit, vbi ita scriptum est. *Damnatos verò de hæresi per diœcessanum, vel eius Vicarium, seu per inquisitores prædictos potestas, vel rector, vel eius nuntius specialis, eos sibi relictos recipiat statim, vel infra quinque dies ad minus, circa eos constitutiones contra tales æditas seruaturos.* Hactenus Innocent. summus Ecclesię Præsul. Ex qua constitutione, facilè intellegimus non esse negligentes seculares magistratus, nec velut hæreticorum fautores plectendos, qui per quinque dies hæreticorum supplicium differunt, sed quia forte ex ea dilatione, ali quod inopinatum malum oriri posset, salubrius est, quod in Hispania seruatur à qua consuetudine non licet recedere.

Sententia inquisitorũ, si iniustissimo sit an sit à seculari iudice exequẽda.

Sunt tamen qui censent. nõ esse locum supra allegatis Pontificijs constitutionibus, nec prædictæ communi opinioni, quando iudici seculari manifestissimè constaret, inquisitorum sententiam iniustissimam esse, quo casu illa exequi non tenetur, quia non debet eum flammis tradere, quem compertum habet innocentem esse, & ideo aiunt causam referendam esse ad eosdem in[q]uisitores, vt diligentius eam examinent. Ita tenuerunt Alcia. in dicto. capite. 1. offici. ordi. numer. 110. Brun. libr. 4. de hæretic. capite. 15. Villadiego. de hæretic. quæstio. 19. Sed opinio hæc longè repellenda est, nam secularis iudex nullo modo potest s[c]ire illum innocentem esse, quem hæreticum esse inquisitores pronuntiant. Cum tanquam iudex ex actis causæ sibi sit interdictum, est quidem iudex incompetens cum hæresis crimen mere Ecclesiasticum sit. Cum hac conclusione omnes transeunt. ita dicit Alcia. in dict. capite. 1. numero. 73. & eam dicit, communem. Iul. Clar. in practic. crimin. §. hæresis versicu. hoc crimen. & quam plures sequuntur quos refert Siman. dicto titulo. 36. numer. 4. Dicit tamen Practica. Mileij. foli. 75. numer. 38. quòd hodie iudex secularis cognoscit de crimine hæresis. & quod ipse plures vidit cõburi propter hoc crimen iudicatos à Præposito Parisiensi ex indulto Summi Pontificis, de iure autem supradicta communis opinio amplectenda est. Si verò vt priuatus iudex secularis scit hæreticum sibi traditum, non deliquisse, scientia hęc prorsus inanis est. Cum secundum propriam conscientiam iudicare non debeat l. illicitas. §. veritas. ff. de offici. Præsi. capite. pastoralis. §. quia vero de officio de lega. gloss. in capite. 1. de offici. ordi. quam opinionem communem esse testantur Barba. in dicto. §. quia vero numer. 36. & ibi Felin. Alci. in dict capit. 1 de offici. ordi. numer. 83. Couarr. in libr. 1. vari. resol. cap. 1. num. 6. & ex Theologis Domin. Soto. lib. 5. de iust. & iure quæst. 4. art. 2.

Iudex secularis, vtrũ de nullitate sententia inquisitorũ cognoscat.

Nec dessunt qui existiment, iudicem seculaŕe cognoscere posse de nullitate illius sẽtetiæ, quæ ab inquisitorib' lata est. In eo casu in quo iurisdictionẽ nõ habẽt, quia

cum

eum ea sententia nulla sit, exequenda non est. Tūc quidem iudex secularis non iudicat de hæresi, sed de sententia nulla, ita tenuerunt Villadiego & Brun. in locis nouissime allegatis, sed horum opinionem iuste increpat Iacob. Septi. dicto. capit. 36. num. 7. Quia iudex secularis merus est executor, nec vllam hæresis cognitionem habet. vt in dict. capit. inquisitionis. §. prohibemus. de hæreti. lib. 6. Ita vt nec possit pœnā pro hæresis crimine impositā commutare. de quo est communis opinio teste Bossi. in practi. crimin. titu. de hæreti. numer. 37. idem scribit Iulius Clar. di. §. fin. quæst. 96. dicens semper vidisse ita obseruari. Et opinionem istam, non semel publicè docuimus præsertim cum hoc anno. 1594. interpretaremur amplissimo Gymnasio nostro tex. in cap. cum sit generale de foro competenti.

B *Clericus pro reo cōdemnato an appellare possit.*

Hoc facere posse. Adde tex. in l. additos. C. de appella. Ange. in l. 2. C. quorum appella. non recipiant. Felin. in capit. cum super. de re iudi. Ang. Aret. in tract. malefi. in parte præsente dicto Caio. num. 8. Hyppo. sing. 201. Anton. Gome. lib. 3. capite. 13. num. 31. Et vtrum clericus possit pro reo condemnato appellare, sunt qui dicunt, non esse permissum Specula. tit. de aduocato. §. 1. nu. 8. Contrariam tamē sententiam amplectitur gloss. in l. addictos in verbo, quibus C. de Episcop: audi. quam doctores sequuntur vt testatur Aug. ad Angelum in tractat. malefi. in verbo. *Presente Cayo.* numero. 5. & opinionem istam veriorem esse testatur Iulius Clar. in practic. criminali. quæstion. 94. versic. Sed etiam. dicens quòd cum appellatio tendat ad rei defensionem, meritò clericis est permissa, sed apud Hispanos tam in laicis quàm in clericis cum contrarium iure canonico expressum non sit Regia Partitarum lex seruari debet. l. in quam. 6. titulo. 13. part. 3. quæ corrigit ius commune quatenus diffiniuit, quod si condemnatus acquiescat sententię, extraneus nō possit appellare, sed eius consanguineus. cuius non meminit in signis D. Couarru. libr. 1. var. resolut. capite. 1. numero. 10. Est etiam apud nos aliud specialissimum in causis criminalibus in supremis Hispanię tribunalibus in quibus cognoscitur de appellatione dictis causis interposita, etiam post dies appellandum cōstitutos, vt testatur Couarru. in dict. cap. in fine.

Pœnisvè alijs pecuniarijs.

CAPVT. CXLII.

1 *Iudex Ecclesiasticus potest pro corrigendis criminibus, pecuniarias pęnas imponere.*
2 *Episcopus an fiscum habeat.*
3 *Iudex Ecclesiasticus, qui per statutum pecuniariam pœnam imponit, iuste eam poterit retinere.*
4 *Clericus, qui non habet in bonis corporali pœna puniendus nō est.*

ECVNIARIAS pœnas inferre subditis ex cap. Dilectus de offic. ordina. videtur licere ecclesiasticis iudicibus.a Pro corrigendis autem excessibus & puniendis criminibus exigere illas prohibet text. in capit. licet de pœnis. Et quia in hoc iura aliqua inuicem aduersari videntur, Cardina. post Hostien. in capitulo. Vt clericorum de vi. & honesta. clerico. sic inter ea pacem componere nititur, quod delinquentes non sunt in pecunia puniendi, quando fit ad imbursandum, quia tunc illud præsumitur emanare ex fonte auaritiæ: secus si causa correctionis fiat & ex fonte charitatis procedat, ꝙ præsumitur iuste fieri dũ Iudex non imbursat, sed pauperibus erogat. Facit etiam quod notat Bald. in auct. bona damnatorum. C. de bonis damna. videlicet, quod episcopi de iure deberent condemnare ad pœnam criminalem soluendam cameræ Romanæ, non suæ, licet de consuetudine contrarium seruẽt, quod refert & sequitur Anani. in cap. excommunicamus. el. 1. in prin. fin. col. in fin. de hæreti. & idem Bald. in rubric. C. de priuil. fisc. dum firmat, quod Episcopus nõ habet fiscum, & quod Angel. notat in auct. vt nulli iudicum. §. quoniam. in fin. colla. 9. dum dicit quod videtur ibi casu, quod Episcopus qui punit aliquem clericum, non potest in sententia dicere, quod pœna sibi detur, faciunt etiam nota. per Barba. in consi. 21. A Ioue principium, in. 3 vol. in fin. vbi post. alia dicit, quod glo. nec text. nec doct. dicant, quod episcopus habeat fiscum. licet aliter loquantur Ant. & Abb. in capit. quia diuersitatẽ de concessio. præbend. de quo tamen vide latius per Felin. in capit. irrefragabili. §. cæterum. versicul. quarta conclusio. de offic. ordina. vbi refert plura ex prædictis. & tandem concludit, quod verior opinio videtur, ꝙ episcopus habet fiscum, b & inter alia allegat Fran. de Pauinis dicentem, quod quicquid sit de iure hodie de consuetudine generali Episcopus habet fiscum. Et vide doctorem nostrum Hispanum Ioann. Lupum in repetitio. Rub. de donat. inter vir. & vxor. fol. 22. column. 2. versicul. Secundum dictum. vbi in hoc articulo cogitat ipse dicendum, quod Episcopus non habet fiscũ propriè, impropriè tamen sic. & quod bona confiscanda clerici non beneficiati applicentur episcopo, beneficiati vero ecclesiæ in qua habuit beneficium. Quando verò per statutum imponit iudex ecclesiasticus pœnam pecuniariam, tunc potest illam sibi retinere. ita tenent Hostien. Abb. & Archid. in locis per Felin. relatis in dicto. §. cæterum. columna. penultim. versic. Secunda conclusio. Si autem ipsemet iudex ecclesiasticus vellet per sententiam pœnam pecuniariam sibi retinere, licet id facere possit: honestius tamen aget, si in pium vsum pœnam deputauerit secundum Felin. ibi versicul. Tertia conclusio. Quando vero Episcopus indigeret euidenter, posset retinere, etiam in casu quo per sententiam imponeretur pœna, vt ibi per eum. de quo

de quo nota. per Hēricū Botteū, in tractat. de Synod. Episcopi. 3. parte. decimatertia conclusione. numero. 123. Carta. 326. To. 2. tractat. diuersor. doctor. Vnum insuper propter clericorum dignitatē existimo debere fieri, quod licet aliàs damnati propter crimen ad pecuniariam pœnam, si non habent in bonis, luere debent in corpore, vt in l. fina. ff. de in ius vocand. vbi Bald. & in l. 1. in fin. ff. de pœnis. clerici tamen in sacris constituti, si inopes sint in defectum pecuniæ non punietur corporaliter,[d] tūc propter personarum dignitatem tum etiam quia leuia sunt delicta propter quæ clericis inferant constitutiones synodales, vel consuetudo pecuniariam tā tum pœnam, fateor tamen quòd tunc licebit iudici, in aliam suspensionis, exilij, vel aliàs pro arbitrio consideratis circunstantijs debitis commutare, aut in aliqua spiritualia opera celebrationis officiorum, aut orationis, seu ieiuniorum conuertere.

4

d

A *Iudex ecclesiasticus pecuniariā pœnā imponit.*

E*cclesiasticis iudicibus.* Adde Abb. in cap. vt clericorū. n. 10. de vita, & honest. cleric. vbi hanc opinionem communem esse fatetur, idem testatur Iuli. Clar. in practica crimina. §. fin. quæstion. 80. versic. in hac autem, circa quam vide late Petrum Rebuff. in rubric. de publi. concubin. §. quia vero. Cauere tamen debent Ecclesiastici iudices, ne in imponendis his pœnis pecuniarijs modum excedant, sed peccati qualitatem, & personarum conditionem attendere debent, & potissimum animaduertere debent, ne quis auaritiæ vitiō possit illos insimulare. Est equidem in omnibus iudicibus auaritia vehementer reprehendenda, sed maxime in iudicibus Ecclesiasticis.

Circa quod egregia sanctio statuta fuit in Concilio prouin. Toleta. anno. 1565. acti. 2. capite. 14. quæ sic loquitur. *Pœnæ pecuniariæ, si quando à iudicibus ordinarijs iuxta rationem delicti vel delinquentis qualitatem eas imponi contigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporū vtilitate expendātur arbitrio Episcopi, vel eius vicarij.*

Inquisitores hæretica prauitatis pecuniarias pœnas imponunt.

Hanc etiam facultatem imponendi pecuniarias pœnas, vel multas (de qua in hoc capite) habent Inquisitores hæreticæ prauitatis, hoc sanè omni difficultate caret, quia omnes antiqui & nouissimi vno ore fatentur Reper. Inquisition. in verbo, *Sententiam. §. Item circa formam*, & verbo. *Extorquere.* §. 1. Villadiego, in tractat. de hæreticor. quęstione. 8. numero. 6. Carr. in tractat. de hæreticor. numero. 79. Francisc. Peña in anno ab directo. inqui. libro. 3. Scholi. 147. & ita decretum est Alexandr. Quarti Pontific. Maxim. constitutione incipi, *Stirpatione.* ædita anno Domini. 1258. quæ habetur in libro literarum Apostol. pro Sancto Officio. Inquisitio. folio. 134. quam vide.

Pecuniaria pœna siue multa quan-

Quæ quidem pœna seu multa, tunc temporis ab Inquisitoribus erit imponenda, quando rę i delati ad gremium Ecclesiæ re-

 uertentur,

do ab inquisitorib⁹ imponatur

uertuntur, non vero quando sunt pertinaces, vel relapsi, quia tunc omnia illorum bona sunt cōfiscata. Tum quia pecuniaria multa ad correctionem & emendationē imponitur, tradit Carr. in dict. tractat. numero. 79. Zanchinus de hære. capite. 19. num. 1 quæ ratio hoc casu cessat. Imponitur potissime pecuniaria pœna contra diuites, qui ad fidem Catholicam redeunt, cum hi nō vulgariter dolere solent, his pœnis condemnari. Et pęna illa semper est iniungenda, quæ magis timetur, ita scribit Zanchinus dicto capit. 19. num. 3.

Pœna corporalis iniuste ponitur ab ecclesiasticis iudicibus quādo alternatiue cōcipitur si pecuniaria intra statutū tēp⁹ non soluitur.

Quod si reus inopia laborat vt non possit pecuniarias pęnas soluere, punitur alijs salutaribus pęnis inquisitorū arbitrio. Quo fit vt nunquam mihi placuerit quod scribit Repertoriū Inqui. in verbo, *Sententiam. §. Itē circa.* Asseuerans, quod sæpe solet contingere, vt ille cui imponitur pecuniaria mulcta, eam soluere nō possit, & hac ratione caute facturum inquisitorem, si hoc casu vimembrem sententiam proferat, hoc modo. Condemno te in tanta pecuniæ quantita. si solueris intra tantum tēpus, quod si non feceris talem corporalem pœnam subeas, sed labitur mea sententia. Quia ante quam quis damnetur pecuniaria mulcta, inuestigandum est, an possit eā soluere. Et quanuis in secularibus tribunalibus, hoc liceret, nō vero in Ecclesiasticis, in quibus fugiēda est auaritiæ suspitio. Quod in primis obseruandum est in clericis, qui quando pecuniam soluere non possunt, corporali pœna plectendi non sunt. Vt docet Episcopus Calagurri. hoc capite. num. 4. Fran. Pegñ. in anno. ad Director. Inqui. 3. part. Scholi. 147.

Pœna pecuniaria est cōtra proferentes verba hæreticalia imponēda pœna pecuniaria imposita ab inquisitorib⁹ pijs vsibus sūt applicāda

Deinde Inquisitores pro suo arbitrio, pœnas pecuniarias imponunt contra illos qui verba hęretica proferunt ludendo, aut ira incensi. vel ex fatua simplicitate, & ignorātia quę excusatione imponenda caret Villadiego de hæreti. cap. 8. num. 6.

Pœnę vero applicandæ sunt vsibus pijs, & Sanctæ Inquisitionis officio, quia nulla causa magis pia & fauorabilis esse potest quàm causa inquisitionis, cuius maximo & singulari beneficio hæreses ex stirpantur, & illa summa ratio est quæ pro religione facit. l. sunt personæ. ff. de relig. & sum. funer. Nec amplectenda est Ludo. Carrerij opinio asseuerantis, non alias pœnas pecuniarias Sancto officio applicandas esse, quam si necessitas vrgeat, quia seclusa necessitate id fieri potest quia vtilissimum est (ne dicam necessarium) Sanctum Inquisitionis officiū pecunijs abundare vt quoties oportuerit sine familiarium, & ministrorum incommodo fiat hæreticorum inquisitio, captura, & alia multa quæ fieri contingunt.

B *Habet fiscum.* Adde glo. in capite. quia diuersitatem. de concessi. prębend. Cardin. in Clementin. 2. §. 1. de hæreti. Barba. in capit. 1. de probation. nu. 61. Abb. in cap. 2. de successio. abintesta. licet ipse in capit. tuę. de pœnis dicat opinionem hanc iure non probari, sic prædictam opinionē sequutus asserit Auferi. in Capella. Tholos. quæstio. 274. posse nominari

minari publicum fiscalem procuratorem ipsius tribunalis, & iurisdictionis Episcopalis, quanuis asseuerat non id facile admitti à Regijs & secularibus magistratibus, & hanc opinionem cõmunem esse, & vsu comprobatam fatetur D. Couarr. in libr. 2. varia. resolu. capit. 9. num. 11. eam sequitur Fran. Marti. decisiõn. 339. numero. 12. Gom. Ari. in. l. 7. Tau. nume. 75. & hanc opinionẽ omnes tenent. vt scribit Petrus Foll. in practi. crimi. can. fol. 68. num. 14. & moribus in Hispan. recepta est.

C *Retinere.* Adde Ioann. Lup. in repeti. rubr. de dona. inter vir. & vxor. §. 39. colum. penultim. Couarr. dict. capite. 9. numero. 9. & vide Concilium Coloni. titulo. de iurisd. ecclesi. conten. capite. 8. & concil. Tolet. celebratum anno. 1565. actio. 2. capite. 14. sic dispon̄ẽs. *Pœnæ pecuniariæ si quãdo à iudicibus ordinarijs, iuxta rationem delicti, vel delinquentis qualitatem, eas imponi cõtigerit, in pios tantum vsus, & pro executione iustitiæ, non pro priuata Episcoporum vtilitate expendãtur arbitrio Episcopi, vel eius Vicarij. Deputeturq; ab eodem Episcopo, qui easdem pœnas recipere debeat, earũque rationem reddere teneatur.*

D *Nõ punitur corporaliter.* Adde Iacob. Menoch. de arbit. iudic. quæstion. libr. 2. casu. 447. num. 7. qui alios allegans contrariam opinionem profitetur, idem sequitur Gaspar. Bae. de inope debitore capite. 11. numer. 3. Sed in forensibus controuersijs authoris nostri opinio recepta est. Potest tamen contraria opinio intelligi, de commutatione pœnæ corporalis, quæ non est corporis afflictiua, nempe suspensionis vel exilij, vel similis quæ perpensis circunstantijs criminis, in defectum pecuniariæ condemnationis infligi iure optimo potest vt hic considerat author.

Corporalibus.

CAPVT. CXLIII.

1 *Pœna corporalis rarissime clericis est imponenda.*

2 *Iudices Ecclesiastici in puniẽdis clericorum flagitijs mythrationis pœna, vti solent.*

3 *Clericus an ad triremes damnari possit.*

CVM priscis illis venerandis patribus (quorum loco tempestate hac infelici nati sunt, ecclesiæ filij moribus & meritis satis dispares) qui Ecclesiæ regimini tantum insudarunt, summa fuerit cura, vt tales essent in suis moribus clerici, quod vitæ suæ splendor ad eos honorandos alliceret, elegerunt potius etiam propter leuia delicta eos statim ab ecclesiastico gradu repellere, quam in suo gradu manentes (pœnis corporalibus inflictis) infames ac parui pendendos efficere. Hinc etenim experimur quod in cunctis antiquis Canonibus, ac sacris concilijs rarissime corporalis pœna clericis imposita est. Vnde prudentiam eorum non zelo vacuã imitantes debent ecclesiastici iudices, sacerdotium saltem crimina, pœnis corporalibus publicis ra-

cis rarissime cohibere. laudo tamen(quia plures vilissimi homines moribusque perniciosissimi ad sacerdotium admissi sunt nõ sine magna dignitatis sacerdotalis deformatione, animarumque iactura) quod ecclesiastici iudices tales de criminibus conuictos priuatim alicuius clerici manu, aut propria(parétum more) verberibus affligant. Quid enim frænare valebit pluriũ clericorum sæpius iterata flagitia, qui carceres cóténétes, ac de pęna mortis securi, non nisi vitijs delectantur? Cum eos passim deponere, aut dehonestare nec liceat, nec expediat: illi insuperqui ab exercitibus, stabulis, scortis ad sacros ordines ascenderunt ab ipsis in cunabulis prauissimis imbuti moribus, quo pacto à tã inueterata nequitiæ consuetudine auerti possunt? nisi in chamo & fræno maxillæ eorum cóstringantur, virgaque regantur ferrea? Inter alias autem pœnas corporales, quæ clericis inferri solent, pœna mytrationis annumeraturqua etiam aliquando vtuntur ecclesiastici Iudices: hãc quidé corporalé esse dicit Card. consil. 94. incip. hæc est quædam inquisitio. quia continet corporis coertionem, asseritque ad illam incurrendam dolum requiri, sicut in alijs corporalibus pœnis. Et vide Ioan. de Ana. in capi. Inquisitionis. column. 2. de accu-
2 sat. vbi dicit, quod isti qui fustigantur, mytrantur, vel ponuntur ad catenam, vel quid simile, sunt infames. Venit insuper
3 in vsum(in Italia præcipue alia quædam corporalis pœna, qua solent puniri clerici, videlicet dãnationis ad triremes, cuius pęnæ impositio forsam fundari cępit ex his, quæ notat Innoc. in capite. Qualiter el. 2. de accusat. in penultim. column. versicu. & sunt, vbi scripsit, quod pœna damnationis in metallum non inuenitur sæpe in canonibus posita, sed si imponeretur non retractaretur. Cuius forsam doctrinã sequentes Iudices ecclesiastici, illam pœnam damnationis in metallum imitantes imponunt, ea pręcipue ducti ratione quia certi sunt quod triremium duces traditos sibi ad earum ministerium non patiuntur fugere. Potest præterea & hæc pœna fũdari in verbis Augustini, quę ad Marcellianum Comitem scripsit, de quibus in capi. 1. & 23. quęstio. 5. vbi intercedendo pro quibusdam clericis qui presbyteros interfecerant, & alia grauia commiserant, ne eos mortis suppli cio puniret, inquit, hoc magis sufficere volumus, vt viui & nulla parte corporis truncati, vel ab inquietudine insana ad sanitatis otium legum coertione dirigantur, vel à malignis operibus alicui vtili operi deputétur. Quam equidem in clericis, non sacerdotibus practicandam admitterem, dum excessus grauitas postulasset, post quam numerum, & temeritatem clericorum tantum creuisse constat, & detrusionis in monasterio pœna (quæ ad eorum emendationem saiubrior esset, ac dignitati ordinis honestior) imponi nõ potest propter monasteriorum exemptiones. In sacerdotibus autem, nec faciendum approbo: & quod fa-
ctũ fuerit, aliquando reprobare a

me-

meritò nō iudicabit indecēs sacerdotes Dei (quibus maior dignitas est collata quàm Angelis) quantuncumque facinorosos, tā perpetuo ac infami punitionis generi tradi? vbi tanta est scceleratorum hominum copia, tantus squalor, tantus denique omnium ærumnarum, ac immundiciarum acceruus, vbi insuper passim damnatos homines, & nudari, & flagella laicorum manibus pati quotidianum est: nisi in casu quo post degradationem sacerdos tradendus esset ad vltimum supplicium subeundum seculari curiæ. Et tunc etiam tolerabilius crederem sacerdotem quemquam post traditionem curiæ turpissimo quouis mortis genere (dum tamen momentaneo) vitam finire, quam ipsum longo vitæ interuallo cum tot facinorosis hominibus, ac infidelibus sæpius tali quotidiana pęna torqueri: quod forsan illius animęsalubrius esset, quia in breui illo vltimo suplicio de commissis dolens deuotius (atque ob id securius) moreretur. In triremibus autem vitam agendo nō solum de præteritis non est sperandus dolor, sed deteriores mores eos ibidem acquisituros, & cum illis morituros verisimilius timeri potest.

A NEc faciendū approbo. Adde Martin. Nauarr. in capite. nullam. 18. quæstion. 2. numero. 52. quo loco disputat, an liceat iudicibus ecclesiasticis, prælatisuè regularibus cō demnare subditos ad Regias triremes. Tandem de iure videtur asserere non licere, quanuis dicat consuetudinem valere, qua hoc permissum sit. Author tamē hoc capite hanc consuetudinem increpat in sacerdotibus cuius opinio summè placet Iulio Claro in practic. crimin. §. fin. quæstio. 70. versic. frequens est, præterquam si tantum cleric. eorum crimina creuissent, eorum improbitas aliter non possit coerceri, dicitque in illo Ducatu Mediolanensi dicta pœna passim solita est imponi. Et in Hispania sępissime imponi pro grauissimis criminibus, non obstante istius Domini Episcopi opinione ipsesum testis. Et nouissimè contra clericos tertio blasphemantes pœna triremiū statuta fuit à Pio quinto Potifice Roman. apud sanctum Petrum anno incarnationis Domi. 1566. Kalend. Apri. quæ cōtinetur inter motus propri. fol. 36.

In Regnō Franciæ clerici tantū pœnis iuris Pōtificij condemnātur.

In regno tamen Fran. seculares magistratus, minime patiuntur, clericos alijs pœnis quam sacris Pontificum cōstitutioni. puniri, ob idque pœna hæc aduersus clericos minime imponitur, vt asseuerat Franc. Duar. li. 1 de Sacri. Eccles. min. capit. 3. referens damnatū fuisse iudicio Curiæ Centunuiralis Archiepiscopum Biturigū, qui clericos quosdam præfecto triremium tradiderat.

Clericus perpetuo ad triremes cōdemnatus, an prius sit degradandus

Sed vtrum clericus ad triremes perpetuò dānatus, sit prius actualiter degradandus, mihi sane videtur asseuerandum degradandum esse cum idem sit, quando perpetuo carceri emancipatur, vt alibi cum authore scripsi, igitur idem statuendum est. l. illud. ff. ad leg. Aquil. & ita interminis

minis scribit Campegius apud Zanchinum in tracta.de hæreti. capitu.20.ad finem,versiculo.obserua denique.Quod licet de iure verum sit,nihilominus tamen cum soleat cum illis aliquando dispensari,præsertim in iudicio inquisitionis,ideò non solet clericus ad istas pœnas condemnatus,actualiter sed verbaliter tantum degradari,vt refert Francis. Pegñ.ad Director. inquisi.libr.3. Schol.65.fol.185.

Canonicis, vel synodalibus.

CAPVT. CXLIIII.

1 *Iudex,legitima causa subsistēte, potest legis pœnam minuere.*

2 *Si iudex à pœnis in iure statutis recedit, causa in sententia est exprimenda.*

3 *Pœna delicti si in iure scripta nō reperiatur,qua pœna tunc sit clericus puniendus.*

4 *Episcopi per statutum possunt easdem pœnas clericis imponere,quas leges laicis imponunt, dummodo iure pontificio cōtrariæ non sint.*

INcorrigendis enim excessibus clericorum debent Ecclesiastici iudices Episcopi maxime, aduertere,quid sacrorum canonum censura disponat,pœnasque iuxta illorum irrogare decreta.Iurant namque Episcopi seruare canones,& periuri sūt si eos ex contemptu non seruāt, vt tradit Panor. in cap.Cum nō liceat col.1.de præscr.& ibi Feli. in capite.Ego. de iureiur. Quando autem aliqua iusta subest ex his quas docto.scribunt propter quas pœnæ de iure ciuili etiam ordinariæ moderari possūt,a nó dubitandum est iudicem ecclesiasticum posse etiam canonicas pœnas moderari, dum tamē hoc faciant in ipsa sententia, propter id quod notanter scripsit Inno.in c.Qualiter el.2.in col. fin. de accus.versi.item nota, quòd quando iudex non exprimit pœnam in sententia,sed tantum cōdemnat de crimine(puta)cōdem note de adulterio,tunc non est illius iam pœnam moderari,sed pęna in lege expressa infligitur, vt 2.quæst.3.§.Notandum,licet ante moderari posset,vt in c. Omnis.45.distin.Et per gl.in.l.quid ergo.§.pęna grauior.ff.de hisqui not.infa.in verbo,onerasset. Aduertat etiam in hoc iudex,q̄ quā do ex causa recesserit à pœnis in iure statutis,debet causam exprimere,b propter magistralem doctrinam doctorum quam scripsi in meis doctrinis. nu.41.in doctrina inci.causa exprimenda est in impresśione illarū parua Lugdunensi, quæ secūda & plenior fuit. Si verò occurrenti delicto nulla reperitur à iure pœna descripta ad statuta synodalia propriæ diœcesis recurrēdū est.Solēt namque boni Præsules aut ius cōmune supplendo delictis pluribus specialem pœnam imponere statutis suis synodalibus, aut idē ius adiuuando (quando sic expedit pœnā à iure impositam aggrauare)quod possunt facere licite, vt latissime per Henricū de Bottis in tractat.de synodo episcopi.in 3.par.art.1.in conclusione

Margin notes (right): 1 (beside "in capite.Ego."), a (beside "ordinariæ moderari"), 2 (beside "uertat etiam"), b (beside "mere, propter"), 3 (beside "dunensi").

ſione.13. Deficientibus prętérea propriæ diœceſis ſynodalibus ſtatutis, ad ſtatuta prouincialia recurrendum eſt. Quando verò & illa deeſſent, aliarum diœceſum imitari ſtatuta æquiſsimum iudico, potius quam proprio duci ſenſu, vel arbitrio, niſi qualitas temporis, locorum, vel perſonarum aliud ſuadeat. Si enim alicu-
4 ius doctoris (quantumuis remotis partibus ſcribentis) opinionem ſequi laudabile iudicatur, quanto magis ſynodalem imitari ſententiā, vbi tot ſana ſolent intereſſe conſilia? At verò vbi canonica, vel Synodalis cenſura non adeſt, ad ciuilium legum imitationem deſcendere cenſeo laudabile: quando tamen legalis diſpoſitio clericorum ſtatui, perſonis ac rebus, proportionalibus eſt. Illud prætérea conſiderare debent Hiſpaniæ noſtræ eccleſiaſtici iudices, vt primum leges Regias, quanuis ciuile imitentur. Quando quidem in Regnis Romanorum Imperatorum antiquæ ſanctiones rationis ſolū, nō verò legum ſibi vendicant authoritatem. c Vnde meritò ab ipſis e-
c tiam eccleſiæ iudicibus legibus patriæ poſtponēdæ ſunt, vt fuit ſententia Doctoris de Villadiego in capite. Cōſtitutus de reſti. in integrum, quem refert Ioan. Lupus in repetitio. rubric. de dona. inter vir. & vxor. fol. 2. columna. 1. in fin. licet contrarium teneat Petrus de Rauena in Alphabeto aureo, in allegationibus, in materia conſuetudinum, in colum. 5. verſic. Deficiente verò motus ſolum per gloſſ. in cap. Conſuetudo. 2. diſtinct. quæ quidem hoc nō probat: aſſerit enim gloſſ. illa præferendas leges in defectū c. nonum generali vel particulari conſuetudini, non verò Imperiales præferri legibus Regni nō recognoſcentis Imperatorē. Nec vero quòd iudex eccleſiaſticus imitetur pœnas legales in defectum canonum iuri canonico aduerſari videtur, cum liceat Epiſcopis imponere per ſtatutum ſuum eaſdem pœnas clericis, quas leges vel principum ſeu populorum ſtatuta imponunt laicis tale delictum committentibus, dummodo tales pœnæ non ſint contra ius canonicum, vt placuit Ancharra. conſi. 18. in q. colum. 1. & fin. Geminia. & Alexand. in capi. Synodum. §. Neque vlla. per illū tex. 17. diſtinct. idem Alexandr. in capite. Dignum. 3. quęſtio. 9. & in capite. Quia iuſta. 5. quęſtio. 6. Card. dict. Turrecremata in dicto. capite. Dignum per illum tex. Felin. in capite. Eccleſia ſanctæ Marię in colum. 46. Et hoc nota. de conſtit. Henric. vbi ſupra in dict. decima tertia concluſione, verſic. Amplia ſeptimo.

Moderari poſſunt. Adde glo. not. in. §. notandum in verbo, voluntati. 2. quæſtio. 3. Archi. in capite. qui bona. column. 6. 17. quęſtion. 1. latiſsimè Andr. Tiraquell. in tract. de pœnit. in prefati. numer. 16. Iuli. Clar. libr. 5. recep. ſentent. §. fina. quæſtio. 85. verſi. vlterius quæro Menoch. de arbitr. iud. libr. 1. quæſtio. 96. A

Quam ſane moderationem, inferiores iudices facere poſſunt, licet nonnulli hoc ſuperioribus tātum permittant, quaſi ſoli ſuperioris æquitate vti liceat, aut quaſi infe- *Iudex inferior eſt cauſa pœ-*

nam potest moderari.

si inferiores superiorum recta iudicia imitari non debeāt, aut qua si inferior vulnus infligere debeat, vt sit quod à superiori possit sanari, sed quorsum circuitus quorsum vulnera vt medico indigeas, huiusmodi sanè moderationis æquitas non est contra leges, nec sacras constitutiones, sed illis conformis, vnde nulla ratio excogitari potest, propter quam inferioribus iudicibus sit interdicta.

B

Iudex quādo à iure cōmuni recedit ex causa an illā in sententia teneatur exprimere,

Causam exprimere. Adde quòd nec in hoc casu solum, sed semper alias, cum ex causa iudex a iure communi recedit debet eam causam adscribere per text.not.in.l. sciendum.ff de appella. quem ad hoc allegat Lucas de Pen. in.l.1. columna.1. in fine. C.de his qui non imple.stip.Sac.Sol.sunt libr. 10.Abb.in capite.sicut columna. 2.vbi Felin. column.9.de re iudi. tradit ante eos Ioann.Andr.in ad di.ad Specul.titulo de sentent. & quæ ipsam sequen.§. qualiter, ver sicul.verum per text.in capite. ca lumniam de pœnis & in.§.oportet.in authen.de iudi. Quod autē intelligendum est procedere, ad ipsius iudicis excusationem, non autem ad sententiæ firmitatem, nam si sine causa facit lex supplet, id quod deest.l.4.§.Si quis con demnatus.ff.de re iudic.ita dicit Bald.in.l. quid ergo.§. pœna grauior.ff de his qui notan.infa.Sali. in.l. properandum.§.illo procul dubio.C.de iudi. vbi Alexandr. & quòd ipsa causa non sit hoc ca su ad validitatem sententiæ expri menda asserit Bar. in.l. relegato rum.§.ad tempus,in fine.ff.de interdi.& relega.& in dict.§.pœna grauior columna.2. vbi Alberi. Bar.in.l.quod ad statum.ff.de pœ na.Felin.late in dicto capitu.sicut columna.10.est tamen notandum quod etiam casu supra constituto sufficit si iudex in ipsa sententia asseueret, ex iustis & rationabilibus causis, animum suum mo uentibus id fecisse, absque eo quòd in sententia causam ipsam exprimat, quam sententiam com munem esse testatur Iul.Clar. in dic.versiculo vlterius quæro, Mē cha.de controuer.illust. capit.14. num.5.

C

Cæsarū leges in Hispania legū authoritate carent.

Authoritatem. Adde.Bald.in capite.1.§.iniuria alias furtum.co lumn.5.de pace iuramen.fir.in v-sib.feud.Pari.de Puteo.intra Sind. in ver.estis capite.2.incip.fui rogatus ad finem.Bald.in.l.nemo in princ.C.de Siccar. Vnde Oldral. consil.69.scribit Hispanos olim constituisse quod quicunque leges Cæsareas in iudicio allegaret capite puniretur, idem commemorant.Vicen.& Ioann. Andræ. in capite.super.Specul.de magist. Ob quā causam Policrates lib.8. ca.22.ad fin.testatur temporibus Regis Stephani expulsas omnino fuisse leges Romanas a regno, cō stitutumque fuisse, ne quis libros legesue Cæsares retineret.

Apud Gallos idem obseruatum vidimus, vt iudicent, non quòd lex sic dicit, sed quia ratio qua lex innititur, sic vult, meminit Butri.& Bal. in.l.iudices.C.de senten. Cumanus consi.14.Deci. in.l.senium.C.qui testa.facere pos sunt.

Ius horum Regnorum cōmune appellatur.

Ius autem regni dicitur ius commune, vt Asserit Didac.Segura in repeti.l.cohęred.§.cum filię numero.19.ff.de vulgar.& pupi.l. 5.tit.4.libr.1.ordi.l.4.titu.12.eod. lib.ibi

lib.ibi.*De los derechos comunes de nuestros Reynos*.l.2. & ibi doctor *del Castillo*,in legibus Tauri.

Iudicis Ecclesiastici in Regnis iuris Canonici deficiente ad ius Regni, & nō ciuile confugere debent.

Meritò igitur iure Pontificio deficienti ad Regias leges recurrendum est,item deficiente iure Regio ad ius canonicum in subsidium,nòn ad ius ciuile deuiniédum est, vt tenet Gundi à Villa diego,& Ioann. Lup.in locis ab authore hic allegatis, & Castillo in dict.l.1.Tauri in verbo,*Primeramente*. Mich.*de Cifuentes*,in.l.3. quæstio.1.in eiusdem Taurinis cō stitutionibus Didac:Perez in pro ęmi.ordin.quæst.3.

Cōsuetudinarijs.

CAPVT. CLXV.

1 *Iudex inferendis pœnis delinquentibus consuetudines debet obseruare.*

1 CVM iuris appellatione,consuetudines etiam legitimas comprehendi a nemo ambigat,facile
a erit ecclesiasticis iudicibus persuadere, quod in ferendis pœnis delinquentibus non modo iura, verum etiam consuetudines debeat obseruare.b Quæ quidem e-
b tiam in pœnalibus considerandæ sunt, vbi non est pœna decreta, sed arbitrio iudicis relicta,vt placuit gloss.in.l.quid ergo.§.pœna grauior.§.de his qui not.infam. Vnde dicit Bald.in.l. quicunque C.de ser.fugit.quod est in pœnis consuetum, dicitur necessarium & in arbitrium. Et vide Felin. in capite.de causis de offic.delega.1. columna.allegantem text.in.l. Si quis reus.ff.de cust. reor. ad hoc, quod consuetudo tollit pœnam arbitrariam,vbi per ipsam est limitata pęna,& refert Anton. & Abbat.idem tenentes,& allegat glossa.in.l. Si Barsatoram.C. de fide iuss. Per hoc tamen non est iudicibus indulgendum, vt neglectis ordinarijs pœnis , & à iure statutis , quibusdam prauis consuetudinibus (á negligentibus, & iustitiæ zelo carentibus iudicibus introductis) adhæreant, quibus quidem quæ grauia sunt delicta, leuiter puniri solet, quasi iam sacrorum canonum disciplina, quauis consuetudine abrogata sit. Quomodo enim tepiditas aut remissio modernorum,& sæpius imperitorum iudicum sanctum illum antiquorum Patrum zelum(quo plura statuerunt ad frænandos clericorum excessus, & eorum mores reformandos)abrogabitur?Facile enim totius Ecclesię diuinitus inspiratus ordo confunderetur , si Prælatorum, aut iudicum ignauia seu negligentia posset Ecclesiæ gladium hebetare. Assurgat potius ecclesiasticorum iudicum animus (si pius est) ad considerandum quid sacri canones iubeant, quid verè recti ac boni iudices illos exequendo , seruauerant , quam quod ignaui, & imperiti iudices faciunt muneribus , aut precibus excæcati, seu tepiditate corrupti in dispendium ecclesiasticę censuræ.

Compre-

A *Iuris appellatione cōsuetudo cōprehēdetur, quod multis probatur.*

COmprehendi, Adde glossa. iuncto textu in.l.præscriptione in verbo, iuris, vbi doctores omnes C. si contra ius vel vtili. public. Inno.in. capite. certificari de sepultu.vbi in ea est sententia, quod qui petit quartam quę ad eum spectat, intelligitur, non solum de iure communi, sed etiam statutario vel consuetudinario. Sequitur Ias.l.de quibus.numero.82.ff.de legibus. Consuetudo quidem ius dicitur capite.consuetudo.1.distinct.Adde etiam Bald.in titulo. de pace Constan. columnn.9.vbi scribit, quod consuetudines locales quoad ipsum locum,dicuntur ius cōmune. Vnde eleganter dicit Paul. de Castro in dict.l.pręscriptione columnn.4.Quod si partes fecerūt compromissum in arbitros, vel arbitratores, data eis potestate procedendi, de iure, & de facto, sed pronunciandi de iure tantum intelligitur non solum de iure cōmuni,sed etiam de statuatario. Et sicut iudex debet reijcere libellū qui continet errorem iuris, ita debet spernere libellum, qui est conceptus,contra consuetudinē gloss.in dicta.l.de quibus in ver. diuturna,vbi Ang.& Ias. sequuti sunt idem ipsi tradiderunt.in.l.1. ff.de offic. assess. sic iuris appellatio verificatur in iure municipali Soci. cons.81. volum.1.Cur.Seni. consi.46. numero. 16.Caro. Rui. consi.51.nume.20.volum.1.quam esse communem sententiam fatetur Gerar.Marzo.consilio.53.numero.32.

B *In pœnis imponēdis cōsuetudo obseruāda est.*

Debeant obseruare. Adde gloss. not.in.l hodie.ff.de pœn.& in.l. & si Seuerior,& ibi Bald. colum. 2.ex quib.causi.infam.irroge.vbi dicit,quod in pœna arbitraria cōsiderare debemus consuetudinem quam qui transgreditur, dicitur transgredi modum Bar.in.l.pen. §.ad crimen. columna.1.versicul. quęro dicitur hic.ff.de public.iudi.vbi Imo.colu.11.affirmat,quod quando consuetum est imponi aliquam pœnam pro delicto, & Iudex eam excesserit potest peti sententiam reduci ad arbitrium boni viri.Bar.in l.vlti.post prin.versic.in crimini.ff.de priua. delict. vbi asserit quod in actione iniuriarum, & in alijs in quibus non est certa pœna statuta illa censetur ordinaria, quam consuetudo taxauit. Huc quoque vergit, quod scribit Bald.in rubr.de offici.delega. quod si iudex excedit modum in puniendo,vltra quam sit consuetum, vel aliàs non seruet consuetudinem, potest ab eo appellari.Nec longe abest, quod ab eodem Bald.memorię proditū est in l.quicunque column.penultim.versic.scias autem C.de ser.fugiti.nempe non esse arbitrarium, quod est consuetum, & quia res hęc latius patet.vide late Anton. Imo.Abb.& Decis.& omnes in capit.de causis de offici. deleg. And. Tiraquell.in tractat.de pœnis in præfati.num.4.

Arbitrarijs puniri.

CAPVT. CXLVII.

1 *Vbi pœna à iure statuta non est, arbitrio iudicis imponitur.*

2 *Traduntur multa quę in arbitrarijs pœnis infligendis à iudicibus sunt obseruanda.*

3 *Aestimatio dāni illati ictu, vel vulnere.*

nere, qualiter per iudicem sit faciendi.

4 *Iudex, an arbitrium suum ad mortẽ vsque extendere possit:*

1 CVm generaliter vbi pœna à iure statuta nõ est Iudex possit illã ex arbitrio im-
a ponere: [a] hoc præcipue in pœnis inferendis clericis sibi vendicare debebit: cum non tã specifice omnibus clericorum excessibus statutæ pœnæ legantur. Vnde tunc dicit Innocen. in c. Qualiter el. 2. in colum. fin. vers. Itẽ not. de accusatio. quod est procedendũ de similibus ad similia, vel quod imponeretur
2 minor pœna. In arbitrandis tamen huiusmodi pœnis discretus iudex plura debet considerare,
b [b] videlicet delinquentis conditionem, & an soleat delicta sæpius perpetrare, an casu ceciderit, vilis, an honesta persona sit, doctus an indoctus, sacerdos an alterius ordinis, lubens an coactus, lacessitus vel non deliquerit. Et an fuerit scandalum ortũ ex delicto vel ne. Attendere præterea debebit qualitatem loci delicti, grauius ne iudicetur delictum in regno, vel loco illo, quã alibi, in foro, Ecclesia, aut loco deserto, priuata via siue domo. Delicti insuper diuturnitatem seu grauitatem, ac irrogatæ iniuriæ modum, & atrocitatem, aut damni dati magnitudinem examinare conueniet, nocte, aut die armis aut sine eis, præcedentibus insidijs, aut aperto marte commissum fuerit delictum, per solum clericum, aut cum complicibus. Personæ insuper offensæ qualitates nimium ponderandæ sunt, quæ augere vel minuere soleant quodcunque facinus: videlicet, an vilis fuerit offensus, vel dignitate præditus, æqualis conditionis an potestate, & authoritate superior laicus an clericus: siue religiosos, senex an iuuenis. amicus aut inimicus, necessarius an extraneus vir aut fœmina. Nec indecens præterea erit, temporis commissi criminis habere rationem sacris videlicet an festis diebus, an alijs, indicijs stantibus aut nõ scelus fuerit admissum. Quoties præterea per ecclesiasticum 3
iudicem taxandum venerit damnum illatum alicui ictu, vel vulnere per clericum, vt debita satisfactio fiat. In memoriam iudicis obsecro veniant verba notã da Iurisconsulti in. l. fin. ff. de his qui deiece. vel effude. quæ quidem tanquam in proposito satis vtilia trascribere libuit. *Cum liberi hominis corpus læsum fuerit iudex cõputat mercedes medicis præstitas, cæteraq; impediæ, quæ in curatione facta sunt. Præterea operarum quibus caruit, aut cariturus est ob id quod inutilis factus est. Cicatricum autem aut deformitatis nulla fit æstimatio, quia liberũ corpus nullam recipit æstimationem.* Quanuis hoc de cicatricibus lex statuit limitandum crederem, nisi in facie vulnerati remaneant: quia tunc de illis consideratione existimo maximam habendam esse. Quis enim dubitat maiorem iniuriam intulisse clericum, læso, si ex vulnere cicatrix magna in facie remaneat, quã si leuis aut nulla? meritoq; ob id ad pleniorẽ satisfactionẽ, vulne

c rantem cõpellendum. c Neque aliud arbitror sensisse Iurisconsultum in dict. l. cum illa æstimationem cicatricum aut deformitatis faciendam prohibere videtur, quia si membrum est saluum cicatrices damnum non inferũt non vero vetat quin ex hoc iniuria possit atrocior iudicari, & maior iniungi satisfactio delinquenti. Quibus omnibus liberrimo animo per iudicem circũspectis, quantum doli seu malitiæ fuerit in crimine facile erit intelligere, & sic condigna pœna punire nocentes debet, vt nec ipsi rei qui iustitiæ seueritatem experiuntur, de eius excessu possint iuste conqueri, nec alij qui zelo æstuant, ac iustitiam esuriunt, tenuitatem pœnæ reprehendant eiusque timorem neminem à similibus criminibus arceri audeant proclamare.
4 Vnum insuper in hac materia inferri posse, (& non temerariè) censerem, videlicet, quod cum Ciuilis Magistratus in casu quo pœna cõmittitur arbitrio suo posset mortis
d etiã pœnam infligere: d vt vult gloss. singularis in. . in summa inst. de iniur. quam dicit singu. Abb. in cap. cum T. de re iud. in 1. colum. & quam sequitur Bald. in cap. 1. §. iniuria. de pa. iura. firman. & in. l. 1. C. de his qui latro. occul. & Ioann. de Anan. in cap. Inquisitionis. in fin. de accusat. quod pari modo & Ecclesiæ Censores poterunt præmissis consideratis ad depositionis, & carceris perpetui pœnam procedere ex arbitrio.

IMponere. Adde tex. in. l. hodie. ff. de pœnis tex. in. l. 1. §. expillatores. versi. id circo. ff. de effractori. & expilla. & in. l. lex Iulia. §. hodie. ff. ad leg. Iuli. repe. & in. l. 2. de crimin. Stelli.

Considerare. Adde multa quæ in his arbitrarijs pænis infligendis à iudicibus sunt considaranda quæ pie, & docte scribit Anton. Gom. lib. 3. variar. cap. 6. num. 7. B
Quæ vero attendere debeãt Prælati in suorum subditorum correctione explicãtur in sacro Cõcilio Trident. Sessio. 13. cap. 1. de reform. Vbi miro compendio, norma, quæ in his seruari debeat ita scribitur. *Admonendos esse iudices* (inquit) *vt se pastores non percussores esse meminerint, atque ita præesse sibi subditis oportere, vt non eis dominentur, sed illos tanquam filios, & fratres diligant, elaborentque, vt hortando & monẽdo ab illicitis deterrent, nec vbi delinquerint, debitis pœnis eos coercere cogantur. Quos tamen si quid per humanã fragilitatem peccare cõtigerit, illa Apostoli est ab eis seruãda præceptio, vt illos arguant, obsecrẽt increpẽt, in omni bonitate, & paciẽtiæ, cũ sæpe plus erga corrigẽdos agat beneuolentia, quã austeritas: plus exhortatio quã cõminatio plus charitas, quã potestas. Sin autẽ ob delicti grauitatẽ, virga opus fuerit tunc cũ mansuetudine, rigor cũ misericordia iudiciũ cũ benignitate seueritas adhibẽda est.* Hactenus sacrũ Cõciliũ. Et licet in imponẽdis his pœnis arbitrarijs sit æquitas à iudicibus amplectẽda ea non à capite vel imaginaria esse debet, sed à iure regulanda vt elegãter scribit Bald. in rubr. C. de eos tit. pecu. Rom. conf. 149. Carol. Moli. in cõsuetud. Parisi. tit. 1. §. 41. num. 86. & ad id conducit

ducit text. expressus in l. bona fides. ff. deposit.

C *Compellendum.* Adde eundem Antonius Gomez. dict. capite. 6. qui opinionem istius authoris secutus fuit eo tamen non allegato.

D *Inflingere.* Adde Ange. & Plate. in. §. in Summa. institu. de iniur. & multos quos allegat Boer. decisione. 254. & latissime Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstion. libro. 1. quæstion. 86. & opinionem istam communem esse testatur Barba. consil. 32. in fine. volum. 2. & consil. 11. numero. 1. volumin. 1. Decius in capit. ex literis. numer. 14. de constit. communem etiam esse testatur Maran. de ordin. iudi. 4. part. 1. diuisi. iudi. numer. 52. Iacob. Boul. in l. capitalium. §. fomosos. ff. de pœn. Alciat. consil. 472. in fine, eandem communiorem, & veriorẽ esse fatetur nouissime. Ioann. Gracian. (vir bene heruditus) regul. & fallen. regu. 44. in prin. & secundum eam iudicatum fuisse in parlamento Parisiensi testatur Papo. libro. 24. titu. 10. Arresto. 2. & pro hac opinione solet allegari text. in. leg. sacrilegij in prin. ff. de leg. Iuli. pecul. & in. l. secularij. §. sunt quædam. ff. de extraordin. crim. & in. l. qui cũ natu. maior. §. si tamen quis. ff. de bon. libe. l. Iulia. §. hodie. ff. ad leg. Iuli. repeti. Quanuis quibusdam hæc opinio displicuerit qui non ita censent indulgendum esse iudicis arbitrio, vt ad mortem extendi patiantur, ita videtur significasse (subobscure tamen) glo. in capite Inquisitionis de accusationi, & hanc opinionem sequuti sunt Iass. numer. 4. Decius. numero. 9. in l. qui iurisdictioni. ff. de iurisdiction. omni. iudi. & dicunt contrariam communiter reprobari, atque idem asserũt Thom. Gramm. consi. crimi. 48. num. 2. Matth. de Afflict. decis. Neopolit. 276. num. 6. Carre. in. l. 2. in parte homicidij numer. 108. quorũ appellat. nõ recipi Chassa. in consuetudi. Burg. rubr. 1. § 5. in verb. *Albitrage.* Petrus de Soci. inter consi. crim. diuer. Doctor. consi. 98. num 13. libr. 1. Carauita super. 41. ritu Magnę Curię nu. 15. Villapando in l. 22. capit. 9. numer. 4. opinio hæc est magis tutior, & ea ratione asseuerat, non esse ab ea recedendum in iudicãdo, & consulendo. testatur Iulius Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fin. quæstion 83. versic. sed quęro vbi eam dicit communem: eamque sequitur Alphonsus à Castro li. 1 de lege pœna. capite. 6. pro qua solet adduci text. in l. 1. ff. de fur. bal. Sed primam opinionem magis communẽ esse scribit Robr. Maran. in dispu. 3. nume. 4. quam sequẽdam censent cum nonnullis limitationibus, quas ibi scribit: licet ipse dicat, quod cum hæc questio sit multum dubia Cæsara decisione opus erat: & vide Anton. Gom. libr. 3. vari. resolu. capit. 6. numer. 8. Ego autem opinionem vltimam magis verã & magis communem esse censeo. Et quãuis prima opinio, glo. vera foret, esset intelligenda, vt locum haberet, modo qualitas delicti, & circunstantiarum sit talis, quod de iure communi, vel consuetudine esset pro eo delicto pœna mortis imponenda alias secus ita gloss. illam declarat dicens, sic communiter

In pœnis arbitrariis vtrum iudex pœna mortis possit inflingere.

limitari Afflict.super secúda parte consti.Scili. rub. 10.nu. 22. & opinionem hanc dicit communé Alex.consil.121.in fin.libr.7. qué refert Aymon cons.220. nu. 14. & cons.224.n.Dec.in d.c.ex literis.Gramm.cons.39.post num.8. & cum hac gloss. declarationem trásit Ioan.Gracian. vbi supra allegaui qué post hæc scripta legi.

Aliquo lapsu temporis non obstante.

CAPVT. CXLVII.

1 *Delicta an iure canonico præscribantur.*

1 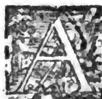
AN clericorum delicta præscribátur terminis in legib⁹ præfixis, vt lapsis illis nó possint accusari,vel puniri? Dicendum est, quod secundú canones,tempore non tolluntur crimina,vt probatur ex gloss.in c. Admonere.33. q.2.in verbo,pœnitétia. not.Specu.in tit.de senten.§.quoniá colum.4.vers.& nota secundú canones,qui declarat hoc procedere matrimonio.& alijs spiritualibus,in quibus periculum animæ vertitur,& præscriptio locú habere non potest: a quod dictum pro singula.ponit Roma. singul. 182. Tuscis. vbi hoc simpliciter sequitur.Idem notat Bald. in.l.1. in 17.colum.versic. Nota tamen C.qui accusa. vbi dicit, quod in pœnis spiritualibus nulla cadit pręscriptio.Idem Angel. in.l. Diuus.ff. de re iud. & secundum Abb. post Anton. in capite licet.de probationi.Illud procedit generaliter in foro pęnitentiali. Idem dicit Abb.in capitul.Cum haberet colum.1. de eo qui duxit in matrimonium vide tamen distinctionem.Abb. in capit.fin.in princip.de purgatio.canonic.videlicet quod quoad indicendam purgationem, vel quoad procedendum contra infamatum per Inquisitionem,non habetur respectus ad tempora pręfixa de iure ciuili. Accusatio vero directa quæ instituitur ad pœnam infligendam restringitur ad terminos iuris ciuilis,cum contrarium non reperiatur de iure Canonico,cuius distinctionem videtur sequi Decius in dicto capitulo, licet in columbn.15.versic. postremo notandum dum simpliciter se remittit ad suam distinctioné. Aduerte tamen quod aliter distinguit, idem Abb. in capit. licet.de probatio.in columna. 10. versi.Quod ad secundum videlicet,quod in criminibus impedié tibus ordinis exsecutionem, vel recétionem beneficij etiam post peractam pœnitentiam non obstat pręscriptio temporis: quia in accusationibus talium delictorú deuiamus à regulis. iuris. In alijs vero non sic impedientibus,tolletur directa accusatio té pore pręfixo à iure ciuili, b quod sequitur ibi Felin.colum.19.versic. Et aduerte. referendo etiam Anton.& Imo. Quam etiam distinctioné refert & sequitur Stephan. Aufre. in additionibus ad Decisiones Cappellæ Tholosanę,in quæst.188.incip. Item fuit quæsitum,qui solum refert Siculum

lum in dict. capit. licet, eam facientem.

A NOn potest. Adde. Nic. Boeri. decisi. 26. Fran. Bal. in tract. præscrip. 4. par. prin. q. 2. lim. Aug. Bero. in cap. licet causam. de probat. Feli. in cap. cũ à nobis, circa finem. de præscrip. Aymon. Sauil. in tract. de antiqui. tempor. 4. par. fol. 170. n. 88. Martin. Nauarr. in cap. consideret. n. 127. de pœni. distinct. 5. Aegi. Bossi. in tract. delictor. tit. de accusat. nu. 30. pag. 100.

B *Iure ciuili.* Adde Iul. Clar. in pract. crim. §. fin. quæst. 51.

Deficiente verò legitima probatione, ob vulgatam infamiã graue scãdalum, vehementem suspitionẽ, ex testium dictis obortam: purgationem indici.

CAPVT. CXLVIII.

1 *Purgatio accusatore apparentẽ indi non debet.*

2 *Purgatio canonica iudicis arbitrio relicta est.*

3 *Compurgatores, qui sint fide catholici, & vita probi, sunt adhibendi.*

4 *Compurgatores iurare tenẽtur.*

5 *Quando illi, qui sunt eiusdem ordinis, fuerint inimici, vel infamati, non admittuntur ad purgationem sed alij.*

6 *Si purgandus est pauper, vel extraneus, & compurgatores clerici desunt, an laici, & fœminæ admittantur.*

7 *Infamatus ille iudicandus nõ est, quem dicta paucorum infamat, si opinio eius apud bonos viros læsa non est.*

8 *Infamia si orta sit à maleuolis, hoc nõ procurãtib', an indici possit*

9 *Quando quis est soli Episcopo suspectus, vel alteri superiori, an purgatio indi possit.*

10 *Accusari an possit quis, de eodẽ crimine, de quo fuit purgatus.*

11 *Diffamatio de delicto, propter aliquos actus extrinsecos, non inducitur purgatio.*

12 *Traduntur multa, quæ in hac purgationis materia à iudicibus sunt præcauenda.*

IN priscis illis Ecclesiæ Catholicę temporibus tanta erat sãnctis patribus honestatis cura, vt nedũ in clericis aperta crimina nõ tolerabãt, sed neq; suspicionem seu infamię crimẽ sustinere volebãt. Vnde sicut sacris sanctionibus, delinquẽtibus (quorum crimina probari poterãt) pœnas statuerunt sic illis, cõtra quos de crimine infamia, aut graue scãdalũ seu vehemens suspicio surgebat, purgationẽ canonicã indicẽdam decreuerũt. Cuius quidem diffinitiones varias, Hostien. scribit in sua summa, de purgatio. canon. in. §. 1. inde illas transcribere nolo. In qua quidẽ aduertendũ est, quod licet verũ sit, quod accusatore apparẽte nõ

bus se fundat Aret. Postea tamen pro opinione Aret. allegat text. in cap. Accedes. de purg. cano. & respondet ad capit. Qualiter, & quando. el. 2. qui text. allegat contra Areti. & tandem dicit concludēdo, quod hoc est in facultate superioris. Aduerte præterea vltra eos, quod licet sit orta à maleuolis, si est scandalosa, & potest sedari per purgationē, tunc indicenda est purgatio. ita concludit Abba. sic intelligendo gloss. ibi. in cap. Qualiter, & quando. el. 2. de accusat. in pe-
10 nult. colum. Quando vero quis esset suspectus soli episcopo, vel alteri superiori suo, & suspicio est probabilis, poterit indici purgatio: & idem est, si est suspectus alijs, & suspicio est probabilis, & tanta, vt inducat scandalum, vt per Abb. ibi. An autem posit, quis accusari de eodem crimine, de quo fuit purgatus, vide Host. vbi supra. §. An purgādus. singularlus per Abb. in cap. ex tuarū. in fi. de purga. can. vbi facit notabi. dist. capiendo veriores opi-
11 niones. Item nota in isto proposito, quod ibi aliquis est diffamatus de delicto propter aliquos actus extrinsecos, quod tali non indicitur purgatio canonica, sed monetur, vt ab alijs actibus desistat quando pro diffamato est aliqua præsumptio, quod non versatur in delicto propter fœdus naturale. probat istam conclusionem text. in cap. quorundam 34. dist. quem ibi ad hoc notat Præpo. ad limitationem text. in cap.
12 presbyter. 2. quæst. & cap. Si malæ famæ. In ista tamen materia infamiæ summe debent aduertere Iudices: nam infamia sæpe fallax est, vt iniquit Panor. in cap. Cum super. in fin. de confes. Cum iuxta sententiam diui Bernardi in Epistola de perfectione vitę. *Sæpe fallitur humana suspicio.* Accidit nāque sępissimè, quod temerarij quidam homines, ac ab omni pietate, & religione Christiana alieni, ex leuibus coniecturis seu signis, grauia quidem, & enormia scelera suspicari, ac asseuerare audent in magnum, suarum animarum, ac alieni honoris, & famę dispendium. Est prætetea aliud sceleratissimorum hominum genus, quorum (ad virtutis exterminium) Sathan ipse vtitur ministerio, qui virtuti inuident, ac insidiantur, quando in claris viris illam intuentur, & quasi eius splendore excæcati, dū suis noctuarū oculis mederi deberent, virtutis lucem potius obnubilam, falsorum criminum puluerem ac nebulam spargendo, dūque bonorum hominum splendorem obtenebrant, illos suę veræ ac apertę nequitię quasi iam pares fecisse lętantur. Vulgus autem reliquū ignobile, rumorū auditor lubens, ac suscitator, & cōseruator strenus, nō modo similia credit, sed multiplicat. vnde sæpius quos imitari deberet, ac venerari ne dum cōtēnit, sed persequitur: ipsiq; insensati vitā illorū existimāt insaniam, & finē illorum sine honore. Hac igitur dęmonum, & prauorū hominū intellecta versutia (quam sępius experiri cōtingit) curare debēt semper prudentes Iudices, vt deprauatę alicuius (in reliquis maxime rebus probi viri) famę originem quęrant, ac inuestigāt: nē

veluti infelix ille præfectus Pilatus populi clamoribus permoti innocentem virum carceribus affligant, aut pœnis afficiant. Si enim innocentis viri sanguis à priuato homine quodammodo prouocato effusus clamare solet adDeum, quid num etiam innocentis hominis honor (ipso sanguine preciosior) contra in cautum, & temerarium iudicem, qui potestate diuina abutens, quos tueri debebat, viros innicuos lædit, omnibus horis clamauit. Vnum insuper non omittēdum est in proposito, quod licet iudex quando ex officio procedit, & crimen non probatur, si infamia remanet posit indicere purgationem, hoc tamen non tenetur facere ad petitionem promotoris inquisitionis. ita notat Prępo. in capit. De accusatione. 2. q. 8. col. 39. versi. Sexta differentia quod ego intelligerem in promotore qui se obtulit sponte, non vero in promotore dato ab ipso iudice, qualis est fundator huius nostræ denuntiationis: & hæc differentia probatur optime ex his quæ supra dixi in parte promotor seu fiscalis.

ANNOTATIO.

Purgatio Canonica apud antiquos in sūma vtilitate, & honore fuit constituta.

Adde, quod antiquitus canonica purgatio in suma vtilitate, & honore fuit constituta ita; vt multi Summi Pontifices de grauioribus criminibus diffamati, quanuis à nemine iudicari possent, ad remouendum tamen subditorum scandalum, solemniter se purgare dedignati non sunt. Sic Damasius, Paschalis primus Simmachus publicè purgati sunt sic Gregorius Septimus corā Henrico quarto Pelagius Primus coram Narsete expurgati publice fuerunt, quod in annnalibus Romanorum Pontificum videre licet apud Platinam, & apud Campensem lib. 6. Hierar. Eccle. cap. 17. Brunum lib. 4. de hæreti. cap. 11. Et pro totius capitis materia vide quæ eleganter, & doctissime scribit Iacob. Septi. in illis eruditissimis Catho. instit. capit. 54. & nouissime Hieron. Gabr. consil. 160. volum. 1. Syluestr. in summa. in verbo. purgatio. Cāpegius ad Zananachinum. ca. 11. Villadie. de hæret. quæst. 15. n. 11. Directo. inquisi. 3. part. in 2. modo processum fidei terminan. Fran. Peñ. in Scho. Director. 2. p. Scho. 11. qui diligenter materiā canonicæ purgationis tractāt.

Canonica purgatione raro lo de vtendum est.

Illud vero circa caput hoc notabis, quod non facile per iudices ecclesiasticos Canonica purgatio inducenda est, cum fragilis, fallax, & incerta sit eo, quod ab hominum iudicio dependeat. Quod in causis fidei Madrialiana instructione capit. 17. his verbis diffinitum est. *Ob malitiam humanam purgati canonica, periculosissimum est remedium, præsertim his temporibus. Ideoque non multum est in vsu, quare illa vtendum raro, & cum magna causa.*

In qua si defecerint vti couictos puniri.

CAPVT. CXLIX.

1 *Deficiens in purgatione, punitur vt conuictus.*

2 *Absens*

2 *Absens de crimine infamatus, citatus peremptorio præfixo ad se purgandum, si purgationem intraillum terminum non præstitit habetur, pro conuicto.*
3 *Traditur germana ratio, propter quam in purgatione deficiens, vt conuictus punitur.*
4 *Clericus propter purgationis defectum degradatus, & traditus curiæ seculari, ordinaria criminis pœna puniri non potest.*
5 *Purgatio canonica hodie raro inducitur.*

1 T autem curę sic clericis prouidere bona coram Deo, & hominibus, & habere bonum testimoniũ ab his quæ foris sunt, statuerunt canonica iura hac lege indicendam purgationẽ, quod si quis in illa defecerit, puniatur vt cõuictus: a vt probatur in ca. De hoc. de simo. quod intellige secundũ modum agẽdi qui præcessit, probat textus. & ibi notat Abb. in 3. not. in capit. Accedens de accusatio. cuius bonam distinctionẽ vide ad intellectũ huius conclusionis, licet sic deficiens dicatur interpretatiue nõ vere cõuictus, vt est glossa, notabilis in cap. Inter solicitudines de purga. cano. Nota insuper in hoc proposito quod si infamatus nõ potest habere cõpurgatores quia testes nõ cõfidũt de eo, seu quia fides nõ in alijs de eo, quod habetur pro cõuicto, & deficiẽte in purgatione, notat Abba. referẽdo Hostiensis, 2 in dict. capitulo. Inter. quasi in fine de purgat. cano. Et adde aliũ singularem casum, in quo quis habetur pro conuicto, propter non præstitam purgationẽ, videlicet quando aliquis absens est infamatus de crimine, vehementer suspectus, & citatur peremptorio præfixò ad se purgandum, quia non pręstiterit purgationẽ intra illum terminum, habetur pro cõuicto, notat Abba. in cap. Cum. P. versic. & ex hoc. de purgat. canon. Rationẽ autem quare deficiens in purgatione puniatur vt cõuictus colligit Abb. ex glossa ibi in capit. Insinuatũ de simon. quam etiam allegat. in dict. cap. Accedens, de accusat. in col. 2. videlicet quod præsũptio probabilis orta ex infamia trãsit in violẽtiam, cum reus deficit in se purgando, & violenta sufficit ad cõdemnationem, vt in c. Afferte: de præsumptio. & in l. Indicia. de rei vendic. C. Sed salua tãti patris pace hæc ratio non videtur bona, quia violẽta præsumptio nõ sufficit ad imponendam pœnã ordinariã delicti, nec hoc probant iura per eũ adducta. Vnde crederem quod ratio vera est quia cõditores canonum voluerunt hunc rigorẽ seruare, vt clerici non minus studerent in vitãda infamia, & suspicione vehementi quam culpa, propter salutem Christiani populi, qui nimis inficitur ex pernicioso exemplo à clericis habito, considerantes quod cũ pœna ordinaria canonis contra conuictum legitima probatione, non fit pœna mortis, vel mutilationis membri, nõ erat tanti rigoris, clericum deficientem in purgatione, haberi pro conuicto, & æquali pœna puniri. Ex qua ratione pro vera recepta, crederem vnum singu-

lare,& non paruipendendũ posse inferri, quod in delictis quibus clericus venit degradandus, & curię seculari tradendus si iudex secularis videat clericum fuisse degradatam,& sibi traditũ propter defectum in purgatione quod non potest punire pœna ordinaria,qua laicus cõuictus de illo delicto puniretur,cum sit verum quod sibi traditur nõ vere, sed interpretatiue conuictus de delicto, & non liceat iure ciuili, vel regio aliquem pœna ordinaria punire,nisi claris probationibus, seu confessione propria cõuincatur, nisi in casu hæresis, in quo non licet iudici seculari examinare processum inquisitorum,b vt in c.Vt inquisitionis, in.§. prohibemus de hæret.in 6.& ibi per Doct.& in c.1. de offic.ordin.reprobata opinione Bart. in l. Diuus. ff. de custo. reo.vbi contrarium tenuit:licet Legistæ communiter teneãt suã opinionem, vt testatur. Imo in c.1.de offi. ordi. & refert Præp. in capit. Statuimus. 11. quęst. 1. quam etiam opinionem Bart. nititur defendere Barb.in dict.c.1. in col.17. non pertinaciter, sed subijciendo se ecclesię. Et licet posit aliquis dicere quod etiam hoc procedere in crimine hęresis, ex ratione, quia licet iudici seculari non liceat examinare processum inquisitorum, quia non potest cognoscere, an traditus suæ curiæ commiserit, vel non crimen hæresis, non tamen negatur sibi,quin inspiciat tenorem sententiæ inquisitorum, & si constat ex ea quod aliquis sibi traditur non vere conuictus,sed interpretatiue, quia deficit in purgatione temperet pœnam; cum nulla lex ciuilis, nec Regia dicat quod deficiens in ea puniatur pœna mortis,tanquam hæreticus,nec videatur sequi necessario,relaxatur ab inquisitoribus, ergo damnandus est pœna ignis per secularem iudicem, cum vtrique iudices, tam inquisitores, quam seculares debeant iura sui fori attendere,& illa seruare. Sed hoc argumentum facile soluitur ex communi stylo inquisitorum,qui, vt intellexi,talis est quod ex tenore sententiæ suę colligi non potest quod aliquis damnatur eo quod in purgatione defecerit, quia sententia fertur contra deficientem,sicut contra conuictum,&solum remanet in actis processus, qualiter in purgatione defecerit quẽ cum videre non posit secularis iudex,merito excipi debet materia hæresis ab hac mea noua inuestigatione,quam in alijs criminibus veram existimo. Hodie tamen sicut raro indicitur ab ecclesiasticis iudicibus purgatio canonica, sic raro accidit quod iuxta rigorem canonicum deficiens,vt cõuictus damnetur. At quod iudices temporibus istis rarisime purgationẽ indicẽt, quãuis partim hoc referri posit ad eorum tepiditatem(quibus minima cura est purgare clericos ab infamijs,& suspicionibus vehementibus,& satagere,vt Christi bonus odor sint)non nihil tñ prudẽtis cõsiderationis habere videtur,si perpẽdũt facilitatẽ qua vulgus hodie infamiã suscitat, & sustinet, & quã difficile hodiernis tẽporibus cõpurgatores inueniãtur,hac vt existimo ratione,quia si nomi-

b 5

nominati ad alios cõpurgãdum peccatores & fragiles sunt, facili ter credunt infamatos commisiſſe crimina quorum inculpantur eadem fragilitate qua ipsi solent in alia vel similia labi crimina. Si vero probi viri sunt cum videãt corruptionem morum huius tẽpestatis, & clericalis status defor mationem (eo quod sine delectu ad illam vndecunq; solent veniẽtes admitti) nisi bene notam habeant vitã purgandi clerici, com purgatorum onus refugiunt. Vnde ne antiquus ille, & pius patrũ zelus omnino pereat aut si his tẽporibus seruetur ad vnguem, innocentes lędat consulerem omnibus prælatis, eorum vicarijs, quod synodali constitutione, siue publicis edictis moneant clericos suæ diœcesis, vt non solum puritatis curę vacarent, sed in quantum vires sufficiant, infamiæ aut suspicioni vehemẽti an sam nõ pręberent, scituri pro cer to, quod post monitionis tempora, in omnibus de nouo emergentibus casibus, iuris ordo, & rigor seruari debebit: post quam monitionẽ à iuris dispositione non debent iudices recedere, dum tamẽ semper adsit Epicheia virtus, qua qualitatem personæ purgandæ, & schandali, aut suspicionis, & defectus in purgatione, & alia cõsiderantes, rigorem antiquorum canonum temperent.

A VT conuictus. Adde Hostien. Henricum Abb. & Doctores in cap. inter solicitudines de purgatione cano. Goffre. Hostien. Abb. Anan. Feli. in cap. accedens de accusat. Ang. & Syl uest. in summus in verbo, purgatio, & hanc opinionem communẽ esse fatetur Iac. Sept. in Cath. inst. cap. 54. num. 7.

B *Processum inquisitorum.* Vide auctorem, & quę ipse scripsi supra cap. 141. litera. A.

Si vero Capi non potuerint, absentes eos pœnis dãnari condignis.

CAPVT. CXLVIII.

1 *Clericus delinquens absens, quali ter condemnari posit.*

2 *Traditur singularissimus modus conuincẽdi clericum lite adhuc contestata.*

3 *Laicus absens, licet ex legibus Regni pœna ordinaria damnari posit, si fuerint contra eum indicia, quæ sufficerent ad torturam: non tamen clericus.*

QVãdo clericus delinquẽs est absens, & remissio de ea petita per iudicẽ diœcesis est, nõ fit, vel alias latet, tũc videtur ꝙ positis ędictis [a] in Ecclesia Cathed. aut suę parochię vel beneficij, cũ assignatione cõpetentis termini ad cõparendũ procedi posſit ad ferẽdam sententiã diffinitiuã, si cõstat de delicto per eum commisso. Quod probatur ex his quæ notat Ioann. Andr. in capit. Degradatio. de pœnis. vbi scripsit, quod contra clericũ absentẽ cõ tumaciter potest ferri sẽtẽtia ver balis depositionis, qui allegat ci. a

Veritatis de do.& contu. & quę ibi notantur,& 3.quæst.9.in summa, quod ibi refert Dominic. in princ. qui dicit bene notandum ex dictis per eundē Ioann. Andr. Quod in causa degradationis actualis non possit procedi in absentem etiam procuratore præsente, per regulam de qua in cap. veniens.de accusa. quod vbi pœna non potest imponi absenti, nō potest procedi per procuratorē, facit etiam ad probandum quod contra absentem clericum possit procedi, quod expresse voluit, Ioann. Lupus Doctor Hispanus, in tract.de liber. Eccle.in 9.quęs. vbi tradit quod in quocunq; delicto propter quod clericus degradari meruisset si absens citatur,& non comparet condemnatur in absentia, si testibus conuincitur, & datur facultas ab ecclesiastico iudici seculari capiendi eum,& secundum suas leges iudicandi, ita quod sola sententia sine alia actuali degradatione, talis clericus habetur pro realiter degradato adhoc vt non gaudeat priuilegio clericali, allegat ad hoc tex.in cap. Cum nō ab homine. de iudic.quē bene inducit, & dicit quod est necesse quod intelligamus dictum tex.in casu absentiæ, & hanc degradationem vocat ipse fictam à iure & ab homine. Aduerte tamen,[b] quod huic sententię multum refragatur doctrina Inno.in cap.qualiter el.2. de accusa.in colum.penul. versi. Item ad prædictas, vbi postquam refert aliquas pœnas canonicas, dicit, quod ad prædictas pœnas præter quam ad depositionē procedit contra absentem etiam contumacem, sed ad depositionē & alias pœnas quæ sunt vsq; ad relegationem non proceditur cōtra absentem, allegat.l. Absentē. ff.de pœnis.& tex.in cap. Decernimus 3.quæstion.9. Potest etiam dari alius singularissimus modus conuincendi clericum absentem de crimine lite non contestata, secundum Abb.in cap. Cum P.in fin.de purg.cano. videlicet quod si est infamatus, vel vehementer suspectus de crimine, citetur peremptorio præfixo ad se purgandum intra illum terminum, non autem ad comparēdum tantum, & tunc si non præstiterit purgationem intra terminum præfixū habebitur pro conuicto, quod dicit perpetua menti tenendum, quia limitat tex.in cap. Veritatis de do.& contu. & quod est modus nō exquisitus de iure ciuili.

Datur præterea alius modus conuincendi absentem clericum, per eundem Abb.ibi, videlicet quod contumax excommunicetur, & si steterit in excommunicatione per annum, tunc habetur pro cōuicto super illo crimine,& potest puniri, ac si vere fuisset conuictus, vt in c.Rursus.& in c.quicūque 11.q.3 quę sic debent intelligi, vt plenissime tangit in cap.1. de iudi. 2

Vnum tamen crederem in ista materia, iudicem ecclesiasticum non posse imitari legem. 3

Stylum huius regni, dū disponitur,& practicatur quod stātibus indicijs contra reum absentem sufficientibus ad torturam potest iudex eum damnare de delicto, hoc enim ad clericorum personas non liceret extendere, cum lex Regia hoc disponens eos nō comprehendat, nec imitatione digna sit. Quis enim iustum decernat c

nat solis indicijs probatis damnari quenquam vti reum criminis etiamsi executioni non sit demãdanda sententia. Id namque solũ iuste pronunciari videtur quod iuste potest executioni mandari.

A Citatio per aeditũ vt legitime fiat quæ debẽt præcedere.

Positis æditis. Aduerte, quod ad hoc, vt citatio per æditum legitime fiat aliqua desiderantur. Primo quod summaria informatio procedat, qua cõstet quod reus latitat, alias nulla est citatio ita scribit. Bart. in extrauagant. ad reprimendum in verbo: *Per ædictum*, Dec. consi. 460. numero. 26. Socin. in tracta. de citatione art. 23. numer. 5. Quamuis sufficeret relatio nuntij hoc asseuerantis, vt scribit Petrus Rebuff. in tract. de citatione numer. 96. Thomo. 3. consti. Franc. Secundo quod æditum publice in Ecclesia legatur intermissarum solemnia gloss. celebris in Clemẽt. causa. de electione in verbo, solemniter Cassan. in decissione. 1. titulo. de appellatio. Octauian. Vest. de introductione in Romanæ Aulæ. action. libr. 4. cap. 3. numer. 5.

Tertio quod postquam ædictum publice lectum fuerit, affigatur in valuis Ecclesiæ, vel vbi de consuetudine affigi solet. Vantius in tract. de nullitate ex defectu citationis. num. 133. Milles in verbo. *Citatio quando cõmittatur*. Quarto quod affigatur ædictum originale, nec sufficeret eius copia tex. in Clem 2. de iudi. tradit Rota in tit. de dilationi. decissio. 223. Cassa. decis. 4 in tit. de dolo, & contu. And. Tira. de vtroque retract. tit. 1. §. 9. gloss. 2 num. 8.

C

Aduerte tamen. Ex quibus verbis manifeste apparet. Dominum Episcopum recedere ab opinione Ioann. Lup. hic allegata à qua etiam recedit Fran. Pegña in anno, ad Direct. inqui. 3. lib. Scho. 69. fol. 191. qui cum immemor huius authoris fuerit, asseuerat, quęstionem istam nullibi tractatam reperisse. Et mea quidem sententia verissima hæc opinio est aduersus Ioann. Lup. nam quando degradatio est tantummodo verbalis, iudex laicus nullam in clericum iurisdictionem habet, sed si actualiter degradatus est, poterit eum absque aliqua traditione punire, quam opinionem communẽ esse fatentur Alcia. in c. cum non ab homine. n. 108. de iud. Villalo. in sua collecta. comm. opi. litera. C. nu. 71. Iul. Clar. in pract. crim. §. fi. q. 36. versi. suas autem.

Io. Lupi: opinio quædam confutatur.

Imitari legẽ. Adde quod de hoc stat Regia lex ab inuictissimis Catholicisque Regibus condita Cõpluti an. Domini. 1503. quæ habetur in prag. Regũ Catholicorũ, & hodie est lex. 3. ti. 10. li. 4. or. nou.

D

Etsi opus fuerit ad dictarum pœnarum executionẽ seculare brachiũ imploretis.

CAPVT. CLX.

Quod noue ęditum est, eoq; latissime materia inuocationis vtriusque auxilij Ecclesiastici, & secularis, in forẽsibus actionibus frequentissima miro ordine elucidatur.

Index

1 *Iudex Ecclesiasticus seculare auxilium implorare potest.*

2 *Auxilium brachij secularis multis nominibus vtilissimum est.*

3 *Auxilium brachij secularis, in subsidium peti debet.*

4 *Auxilium brachij secularis peti potest quando opus fuerit, nõ præmissa ex communicatione, contra Ioan. Lup. D. Couarr. & alios.*

5 *Concilium Trident. Sessi. 24. ca. 8. de reforma. & Sessi. 25. cap 3. interpretatur.*

6 *Iudices ecclesiastici laicos minime possunt propria authoritate in carcerem mittere.*

7 *Iudices Ecclesiastici an in ciuilibus possint contra laicos, sententias capiendo pignora exequi.*

8 *Iudex delegatus vtrum possit auxilium seculare implorare.*

9 *Iudices seculares superiores, impendere debent suum auxiliũ iudicibus ecclesiasticis patentibus.*

10 *Iudex secularis potest ab ecclesiastico auxilium petere.*

11 *Iudex secularis antequam præstet auxilium an possit petere, vt sibi detur copia processus.*

12 *Exsecutor an teneatur eam sententiam exequi, quæ manifestã iniquitatem habet.*

13 *Quando sententia iudicis ecclesiastici transiuit in rem iudicatam, auxilium seculare præstandum est, quamuis non constet de iustitia sententiæ prolatæ.*

14 *Quid autem iudicandum est, si de nullitate sententiæ coram seculari iudice allegatur.*

15 *Iudex secularis fidẽ adhiberi debet literis denuntiatorijs, contra excommunicatum prolatis quamuis illi non constet an iuste contra illum sententiam excommunicationis esse latam.*

16 *Text. in cap. 1. de exceptionibus 6 interpretatur.*

17 *Iudex secularis solis literis denũtiatorijs non tenetur capere laicum excommunicatum, nec in carcerẽ mittere aut aliqua pœna eum punire, nisi excommunicatio ex actis processus sibi ostensis iustificetur.*

18 *Auxilium brachij secularis minime debet impartiri si iudici seculari constet à sententia ecclesiastici esse appellatum.*

19 *Auxilium brachij secularis nõ debet elargiri, quando iudex ecclesiasticus extraiudicialiter processit.*

20 *Iudex secularis, si iniuste negat suum auxilium iudici ecclesiastico legitime petenti, ex cõmunicari ab eo potest, & alijs spiritualibus pœnis puniri.*

21 *Iudex siue ecclesiasticus, vel secularis, qui auxilium præstat: non debet durioribus remedijs vti quam ipse inter sibi subditos.*

22 *Auxilium siue ecclesiasticum siue seculare cum impartitur, an aduersa pars debeat prius citari.*

23 *Episcopus vel alius iudex ecclesiasticus, an possit familiam habere armatam, ad exsecutionẽ, & ministerium iustitiæ ministrandæ.*

24 *Inquisitores hæreticæ prauitatis habere possunt officiales quos vocãt vel familiã armatã ad suã defensionem, vel adhæreticos*

ticos capiendos.

25 *Ministri S. officij (quos Hispani familiares appellant) Itali Cruce signatos quocunque tempore arma deferre possunt, cõsuetudine in contrarium non obstante.*

26 *Consultores S. officij, aduocati, notarij custodes, & cęteri alij ministri arma omni tempore impune deferunt.*

27 *Familiares S. officij quibus animi dotibus, & qualitatibus debent esse ornati.*

28 *Inquisitores quando sui familiares, vel ministri non sufficiunt ad sententiæ exsecutionẽ auxilium brachij secularis iuste implorant.*

29 *Iudices seculares suum auxiliũ Inquisitoribus denegantes grauissimis pœnis plectendi sunt.*

1 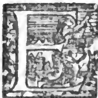St quidem iure expeditissimum Iudicẽ Ecclesiasticum, ad suę sentẽtiæ exsecutionem, posse brachium seculare implorare, vt quod iuste cõtra clericos laicos ue iudicauerit, debita exsecutione minime frustretur cap. Princeps c. administratores. 26. quęst. 5. c. 1. de offic. ordin. c. dilecto. de sentent. excómu. lib. 6. c. postulasti. de homi. c. vt officium. §. cõpescendi. de hæret. lib. 6. Et sunt apud nos Regiæ constitutiones hoc ita diffinientes. l. 14. & sequẽti. tit. 1. lib. 4. ordina. noui tradit Innoc. & omnes in dict. cap. 1. de offi. ordin. Hostien. in cap. 1. de offi. delegati Cardin. in Clemen. 1. quæst. 10. eo. tit. Alberi. in l. Episcopale. C. de Episcop. & cler., Abb. in capit. si quis contra clericum. columnn. penultim. de foro competen. Deci. in capit. significasti numer. 4. de offic. delega. Ioann. Lup. in repet. cap. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. 2. not. §. Sed pulchra dubitatio. número. 17. quam opinionem communem esse testatur insignis D. Episcopus Couarruu. in practic. quæstio. capit. 10. numero. 1. circa quam solent nõ leues concertationes inter iudices ecclesiasticos, & seculares oriri, & ea ratione est in forensibus exercitationibus frequentissima de qua solent Magnates Iuristæ interrogari, vt scribit Matth. de Afflictis in proęmi. Consti. Neapolit. numer. 63. nec (quod aliorũ salua authoritate dicam) pro eius dignitate explicatam legimus eius libenter, & non sine summa legentiũ, vt spero vtilitate disputationem suscepimus, est quidem eius argumentum nostrę practicæ accommodatissimum qua ratione nonnulla, & ea quę selectiora sunt, notare constitui.

Primum etenim constat remediũ, hoc brachij secularis vtilissimum esse iudicibus Ecclesiasticis cõtra clericos, cum propter ipsorum criminum enormitatẽ traduntur curiæ seculari: in his casibus, in quibus præcedentibus capitibus longa manu disertum est, vel quando ad eorum coertionem non sufficit potestas ecclesiastica, vt ipsi comprimantur, & debitas patiãtur pœnas iustissime dictum auxilium impenditur, & in hoc omnes cõueniunt. 2 *Remediũ brachij secularis vtilissimũ est iudicibus ecclesiasticis.*

Secundo, quod brachij secularis auxilium nec petendum, nec impar- 3

crimina impunita remanerēt, nā interim quod iudex censuris vtitur, cū non statim, sed dilationibus concessis, sint proferendæ, reus facilimè posit bona occultare, & se fuga incolumen reddere. & alia deinde innumerabilia mala sequerentur. Vnde opinio ista tanquā verior iam in forensibus actionib' recepta est, prout refert bene Doctor Ioann. Segura in directori. iudi. Ecclesiast. 2. part. cap. 13. nume. 37. quem post hæc scripta legi.

Contra Felin. & Couarrub. Nec aliquid in cōtrarium vrget tex. male à Felin. & à Couarrub. & ab alijs allegatus in. d. ca. dilecto. quia non loquitur de auxilio brachij secularis, sed de propria defensione qua iudex si vim patiatur vltra censuram, vti potest, tanquam priuatus, vt gloss. vltim. ibi notat.

6 *Iudex ecclesiasticus an posit propria authoritate laicos capere.* Tertio, non minorem vtilitatem habet, quando ad capiēdos laicos iuris ordine obseruato postulatur. Nam licet iudices Ecclesiastici in criminibus, & causis ad forum Ecclesiasticum spectātibus, posint reos punire, excōmunicare, & alijs spiritualibus remedijs vti, non tamen possunt illos personaliter capere, nec in carcerem mittere, ideoque iudicis secularis authoritate faciendum est. Nisi in crimine hæresis in quo hoc erit speciale, & in alijs huic similib' criminibus, ita respondit C Idrald. consil. 86. sequitur Petrus de Anchar. in capit. cum Episcopus, de offic. ordin. lib. 6. & in reg. ea quæ de regu. iur. eo lib. quæst. 11. quam opinionem communem esse fatentur Ioann. Andr. in addi. ad Specul. tit. de offi. ord. Felin. in dict. capit. significasti. Auffer. in rep. Clem. 1. de offi. ordin. quæst. 5. & in tract. de potestate Ecclesiastica super laicos in prin. num. 1. D. Couarr. in dict. cap. 10. Foller. in pract. crimi. Cano. fol. 97. nume. 52. & sequent. Ferd. Mench. de testament. §. 22. num. 17. licet dicat, quòd verè tantus est numerus eorum qui tenent contrarium Iul. Clar. lib. 5. recept. sent. §. fin. questio. 37. ver. vnum tamen, & hanc communem sententiam latisimè defendit Ioann. Lup. in d. §. sed pulchra dubitatio num. 18. Petrus Auendan. lib. 1. demanda. Reg. c. 1. num. 22. Franc. Auiles in cap. prætor. d. capit. 20. in verbo, *vsurpan.* nume. 14. dixi in reg. & fallen. reg. 397. versic. septimo non procedit, & supra cap. 122.

Contraria tamen sentētia placuit Domi. & Fran. in. d. cap. cū Episcopus, quæ multis in locis iuris Canonici probari videtur, quibus cautum est, posse iudicē Ecclesiasticū qui de crimine cognitionem habet, laicum reū capere, & in carcerem mittere. ca. attendendum. 17. q. 4. capit. contra Idolorum. 26. q. 5. cuius meminit ad hoc Roman. sing 660. Felin. in. d. cap. cum sit generale num. 20. & in. d. cap. significasti. col. vltim. Auffer. in locis nouissime allegatis, & hanc opinionē approbare videtur D. Couarrub. d. c. 10. num. 2. Quæ opinio quā in puncto iuris veriorem cēseo nouissimè fulcitur ex concilio Triden. sessio. 75. ca. de reforma. supra allegato. Sed quidquid sit de iure prima opinio moribus recepta est, & Regijs constitutionibus apud Hispanos probatur

tur. l. 14. & 15. tit. 1. lib. 4. ordi. noui. qua lege. 15. grauissimę pœnæ imponuntur, contra Iudices Ecclesiasticos, & corũ ministros. qui eius sanctioné violauerint.

Sunt tamen multi (& non penitendæ authoritatis viri asseuerantes) quod vltima opinio locũ habeat, quando Ecclesiasticus iudex aduersus laycos in criminali iudicio legitime processit, & cognitionem, & examen culpæ ad punitioné instituerit, vel sententiam protulerit, tunc iure poterit laicum capere, & in carcerem mittere, intelliguntque Regias constitutiones tantum procedere, quando iudex Ecclesiasticus cognoscit, inter laycos de causa ciuili, vel criminali ciuiliter intentata. Ita colligo ex D. Couarr. d. c. 10. num. 2. versic. secundo quoties, & nouissime opinionem istam amplectitur D. Suarez de Paz sua pract. 2. tomo prælud. 2. nu. 55. & 56. dicens ita seruari in tribunali Episcopali Salmantino. Sed mea quidé sententia decretum sacrosancti Cócilij supra allegatum, quod tam in causa ciuili, quam in criminali loquitur, restrictionem hanc non patitur ideo maturius cogitandum est.

7

Illud vero fatendum est, quod licet stantibus Regis constitutionibus, iudices Ecclesiastici non possint laycos capere, propria authoritate, absque auxilio brachij secularis, post capturam vero in carcerem Ecclesiasticũ non in secularem mittendi sunt. Et ita apud Hispanos consuetudine receptum est, nec iure contrarium defendi potest. Quamuis audio Seculares Iudices molestẽ hoc pati.

Quarto, prǽmissa dicta Regia constitutione non tantum dictum auxilium necessarium est, in dictis criminalibus causis, cótra laycos verum in ciuilibus actionibus, & controuersijs, in quibus si iudices Ecclesiastici eos condenauerint ad aliquam quantitatem soluendam, non tamen poterunt in his regnis ad rei iudicatæ exsecutionem bona ipsorum capere, sed ministerio iudicis secularis exsecutio personarum, & bonorum faciéda est. vt in dicta Regia. l. decimaquinta cautum est.

Quinto, illud erit omnino notandum non solum iudicem Ecclesiasticum ordinarium, posse implorare auxilium brachij secularis, verum & iudicé delegatum, ita tenet Inno. in dict. cap. Significasti numero. 3. vbi Abb. Imol. Felin. & Deci. Domi. post Lap. in dicto capit. vt officium §. denique versicul. an delegatus de hæretic. libro sexto Oldrald. consil. 89 circa finali. Feder. de Seui. consil. 163. dubio. 1. Alber. & Paulo in dict. l. Episcopal. Bal. & Sal in. l. in crimina. C. de iure. omni. iudici. Innocenc. Abb. & Felinus in dict. capite. postulasti, Cardinal. in dict. Clement. 1. quæstion. 10. quam opinionem communem esse testantur Deci. in dict. capit. postulasti Roland. Vall. consilio. 37. numer. 1. volumin. 1. Martin. Nauarr. in capit. cum contingat. primo remedio de rescription. Bermon. in tractat. de publi. concubin. in verbo, *Curent à suis subditis, &c.* numer. 8. fol. 301. Franc. Pegña. in Direct. Inqui. lib. 3. Scho. 115. fol.

8 *Iudex delegatus implorare potest auxiliũ brachij secularis.*

315.fol.220.colum.2.licet ipse ab ea recedat, quæ procedit secundum eosdem, etiam si in commissione non contineatur ea facultas, vt possit eo vti remedio, quã uis ab hac vltima opinione dissentiat Arch. in dict.§. compescẽdi.& Fed. consi.251. Calcan. cons. 119. Sed hæc Archi. opinio falsa est,& nullo modo defendi potest. Nam nihil speciale in hoc auxilio implorando cautum est in dict. capite compescendi, vt recte considerat Deci. in dict. capite. Significasti. si enim iudici ordinario hoc iure licet, à fortiori permissum erit delegato, qui in causa delegata illo maior est capite. sane in.2.de offic. delega. Et quanuis in literis delegatorijs soleat imponi clausula, *Inuocato ad hoc auxilio brachij secularis si opus fuerit.* Illud est ad superabundantem cautelam,& stylo curiæ non tamen ex eo, quod necessarium sit quòd exprimantur, ita dicit Imo. in dict. cap. Significasti & nouissime hanc opinionem amplectitur Franc. Auiles dict. capit.26.num.27.

Iudex delegatus auxiliũ brachij secularis implorare nõ potest, nisi de sua delegatione fidẽ faciat. Est tamen necessarium, vt præceptum iudicis delegati petentis dictum auxilium adimpleatur, vt iudici seculari fidem faciat de sua delegatione. ita tenuerunt Bald.& Salicet in dict. l. in criminali. colum.1. C. de iurisd. omni. iudic. asseuerantes ꝙ cautus debet esse iudex secularis à quo per iudicem delegatum imploratur brachium seculare, vt diligenter perpendat, an ille sit iudex competens vel ne quia si est incompetens non debet sibi præbere ministerium alicuius obedientiæ. idem tenet Feder. consi.251 col.2. Calcan. dict. consil. 119. Marcus Anton. Nattæ. cons.519.num.37. vol.3. redditur igitur ex defectu in competẽtiæ ineficax dict. auxilij imploratio

Iudex delegatus minime auxiliũ seculare implorare potest nisi prius ordinariũ ecclesiastici iudicis (?) ... Nec debet iudex delegatus ad hoc remedium cõfugere, nisi iudex ordinarius Ecclesiasticus, ab eo fuerit prius interpellatus, vt suum ei impendat auxilium, quod sufficiens non fuerit, poterit ad hoc auxilium, seculare peruenire, non vero aliàs ita sing. tenet Cardi. in dict. Clemen.1. decima quæstione sequitur Dec. in dict. capit. postulasti. num.4. vbi Felin. col.2. Roland. Valle. dicto. consi.37. numer.6. Sed opinionẽ contrariam multis rationibus veriorem esse probat Federic. consil.163. columna.2. dicens posse Delegatum Papæ si vult ad ecclesiasticum ordinarium confugere, prius quam ad secularem iudicem, non tamen præcise ad hoc teneri, & opinionem istam contra Cardinalem veriorem esse fatetur Franc. Marcus deciss. 72. numer.4. in prima parte. quẽ sequitur Martin. Nauarr. in dict. capite, cum contingat. dict. secũdo remedio scribens in Coimbricensi Academia, cum tertio legeret text. in dict. capite. Significasti. hanc opinionem tenuisse, licet cum primum Tholosæ, & secundo Salmanticæ legisset, nõ satis perpensis rationibus Federici contrariam opinionem fuerit Amplexus.

9 *Auxilium brachij secularis à summis* Sexto, non solum auxilium brachij secularis peti, & implorari potest ab Episcopis, ab alijsque ordinarijs, vel delegatis ecclesiasticis iudicibus, ab inferioribus secularibus iudicibus,

Senatoribus peti potest.

verum à supremis Regis Senatoribus, vel Regalium Cancellariarũ auditoribus. Quia iura quę de hac inuocatione loquuntur nullum secularem magistratum à præstatione istius auxilij immunem faciunt. Imo si recte rem hanc perpendamus maioris obligationis nexu Regij Clarissimi Senatores ad id astricti sunt, quã inferiores, cum illis potissimum incumbat quod iustitia ministretur & ad vnguem hoc obseruetur. Maxime quia in summo Regis, & Domini nostri Philippi Secundi, Christianissimi (qui nunc fæliciter regnat) Senatu assistunt Consiliarij integerrimi, qui pro ipsorum summa pietate & religione Ecclesiæ Sacrosancta præcepta, & eius iurisdictionem venerantur, inter quos meritò numerandus est D. Ioann. Fernandez Cogollos, vir sanè maiorum nobilitate præclarus, & animi dotibus ornatissimus, & integritate vitę laudatissimus & iuris prudẽtia insignis, à quo labores nostri, vt in publicũ prodirent, Regiarum legum instituto & de more supremi Senatus fuerunt approbati ꝙ in non vulgari nostræ fœlicitatis parte reponendum duximus. Et vt ad rẽ redeam opinio hæc ex eo fulciri docett, quia in spiritualibus Principes Seculares Episcopis suis obtemperare tenentur capi. omnes de maior & obedi. Et Princeps ab Episcopo iudicari debet, non è contra capit. sacer dotibus. 11. quæstio. 1. cap. Imperator. 96. dist.

D. Ioann. Fernãdez Cogollos Regius supremus Cõsiliarius laudatur.

In hac tamen auxilij imploratione minime congruum est, nec vnquam expedire iudicaui, quod contra dictos Supremos Iudicis censuris, vel per modum iussionis procedatur. Sed quod pie & benigne, & honorificis precibus, ad impendendum suũ auxilium exhortentur, & hoc in Hispania nostra receptum est & aliquando fecisse refert Segura in directorio. 2. part. capite. 13. numer. 53.

10 Septimo ex eadem ratione sequitur, quod iudex secularis, si ei eadem necessitas superueniat poterit auxilium Iudicis ecclesiastici implorare pro exequenda eius sententia aduersus eos in quos ipse iurisdictionem non habet text. in auth. sed hodie. C. de adulter. not. Mari. Socin. in capite. cum sit generale. numero. 24. de foro competen. In hoc tamen hoc discrimen versatur, quod iudex ecclesiasticus poterit censuris, & alijs pœnis spiritualibus, compellere secularem iudicem, ad hoc auxilium exhibendum. text. in dicto capite. 2. de maledi. Iudex vero secularis non potest Ecclesiasticum cogere, sed coram Metropolitano comparere debet, abeo que postulare, vt inferiorem iudicem ecclesiasticum cogat, vt auxilium à se iustè pretitum præstet. ita tenuerunt Innoc. Abb. & Doctores in dicto. capite. 1. de offic. ordin. Ias. in. l. à Diuo Pio. §. sententiam numero. 16. ff. de re iudi. quam opinionem communem esse testatur Alciat. dicto. capite. 1. numer. 26. & 123. Couarr. in dict. capite. 10. num. 1. Hoc. vero auxiliumab Ecclesiastico iudice præstandum est seculari non obediendo, sed patrocinando, vt tenet Innoc. & Bald. colum. 3. in cap. 1.

Iudex secularis Ecclesiastico auxilium suum implorare potest.

cap.1.de offic.ordinat. Sequitur Franc. Auiles in cap.prætorium in verbo, *Vsurpan*.num.17.

11 *Iudex secularis ante quā præstet auxiliū an possit petere vt acta processus sibi ostēdātur*

Octauo, illud etiam in disputationem adduci potest, an in criminibus merè Ecclesiasticis, ante quā iudex secularis suū accōmodet auxilium, ei facienda sit fides de processu, nec nō de actis causæ quibus intelligat an iuste, vel ne iudex Ecclesiasticus in causa processerit, qua quæstione Andr. Alciat. in dict. capit.1. de offic.ordinar.num.10. scribit secularem iudicem in his criminibus teneri iuuare Ecclesiasticū non ostensa iustitia causæ, dicitque, hanc esse receptam sententiam, quam appellat etiam esse communem Nauarr. in dict. remedio.2. Bosii.in pract.crimina. titul. de foro compet. num. 87. D.Paez (quem post hæc scripta legi) in pract.2.tomo in procemi.num.10. D.Redi.de Maiestat. Prin.in verbo, *Non armis solum*. 2.part.num. 150. Sed communis hæc sententia mihi omnino displicet, contrariam veriorem credo, quam amplexus fuit Abb. in dict.capit.1.de offic.ordin.num. 12. Scribens quòd si iudex Ecclesiasticus tradat clericum, vel laicum iudici seculari, vt ab eo puniatur, non tenetur stare processui ab ipso facto, sequitur Autor noster supra cap. 133. Non quidē judex sæcularis tenetur auxiliū suum impendere, nisi iuste ab eo inuocetur, & summatin de hoc ipse cognitionem habeat, sic tenuit Inno.in cap.1. de statu monach.lib.6.Oldr.consi.89.col.2. Petrus de Ancharran.consi.382. colum.2.Federic. consi.251. col. fin.Paul.de Castro.in.d.l. Episcopal.Rolan. Valle dict. consil.77. num.7.Calcan.consi.119. Franc. Auil.in dict.cap.20. prætor. nu. 20. Didac. Perez in.l.4.tit.1. libr. 3.ordin.in gloss.3. Matth. de Afflict.decis.Neapoli.220.num.9. Vbi asseuerat decissum fuisse in Regio Neapolitano prętorio secularem iudicem non teneri obtemperare Ecclesiastico, quando. processit ordine iuris non seruato. Ex quo ipse dicit, iud icem secularem posse cognoscere de subreptione, quę coram ipso opponitur, contra absolutionem à iuramento ad effectum agendi, vel excipiendi impetratam, à iudice Ecclesiastico, testaturque in illo prętorio ita fuisse pluries decissum, quod non vulgariter est notandum.

Poterit tamen communis opinio defendi, quando iudex secularis vult cognoscere, de effectu sententiæ, vel præcepti iudicis Ecclesiastici, ad effectum reuocādi, quod ab eo iudicatum est, quod prorsus est prohibitum. Secus vero si id faciat, vt intelligat an ei obtemperandū sit ita sing. tenet Imo.in dict.cap.1.num.16. Martin.Nauarr.in dicto. capite. cum contingat. ver.ex prædictis.

Erit etiam recepta sententia admittenda, quando Episcopus vel iudex ecclesiasticus, vult suā exequi sententiam, quam secundum iuris Pontificij legitimas Sāctiones protulit, & simpliciter à seculari iudice postulat, vt sibi tribuat familiam & ministros, ad illius sententiæ executionem. Tunc quidem secularis iudex in nullo dicitur exsecutor, sed solum accommodat familiam.

Vnde non potest aliqualiter de viribus sententiæ cognoscere, ita tenet Abb. sic declarans Innoc. ibi in dict. capit. 1. de offic. ordin. vbi Andr. Alciat. nume. 120.

Vera item est communis opinio in crimine hæresis, in quo iudex secularis merum est executor, & absque aliqua causæ cognitione, inquisitorum sententias nulla fide de processu ei facta exequi tenetur. vt scripsi post Authorem supra. cap. 139.

In criminibus mixti fori nō est auxilium prestādum sine causa cognitione

Nono, est quidem in hoc obseruandum, quod in criminibus mixti fori iudex secularis minime tenetur prꝑstare auxilium ecclesiastico nisi causæ processus sibi ostensus fuerit text. optimus in auth. de Sanct. Episcop. § qui ver. tenet. Anto. Abu. vbi Alciat. numer. 119. in dict. capite. 1. de offic. ordin. dicit opinionem istam esse communem, idem profitetur Iul. Clar. in pratic. crimin. §. fin. quæstion. 96. versic. quęro etiam. Ex quo fit, quod si iudex secularis ex processu sibi constat sententiam latam in capitali, & criminali iudicio ab ecclesiastico iniustam & iniquam esse, licet ab ea non fuerit appellatum exequi non tenetur, ita alios allegans scribit optime Matt. de Affiict. in procemi. const. Neapol. num. 60.

12 *Exsecutor an teneatur eā sententiā exsequi, que notoriā iniustitiam, vel intollerabilē errore cōtinet.*

Decimo, non est circa hoc argumentum obliuioni tradendū, quòd non solum secularis iudex qui causæ cognitionem habet, cognita iniusta sententiæ ecclesiastici, in dictis causis latæ exequi non tenetur, verum etiam si is fuerit executor, non posset iustè, nec tenetur eandem exequi, quoties notoriam iniquitatem, aut intollerabilem errorem habeat. Innoc. in capite. cum in iure. de offic. delega. Ancharra. cons. 382. colum. pen. tradūt omnes in ca. Pastoralis. §. quia vero de offic. delega. Felin. in cap. at si clerici. col. 4. de iudi. Cur. Iuni. & Purpu. col. fin. in. l. magistratibus. ff. de iuris omni. iudi. & est text. egregius in capite. inter cæteras, de re iudi. Si tamen sententiæ iniquitas ex scientia particulari executori priuatim nota sit tenetur sententiam executioni tradere, ita tenet Caiet. 2. 2. quæstio. 67. artic. 2. quanuis Abb. & Felin. in dict. §. quia vero. & idē Abb. col. penul. & Alcia. in dict. cap. 1. num. 110. de offic. ordi. cōtrariam opinionem sequuti fuerunt, quę Abb. sentētia forte defendi potest in eo casu, quo exequutor sententiam iniustam esse ex actis cognouerit, sed verius est etiā in hac specie opinio hæc defendi non potest, cum hic exsequutor iudex non sit, ad publicam scientiam intelligendam, ex processu causę. Nec iudex ipse qui sententiam protulit tenetur exsecutori acta ex quibus sentētiam dixit patefacere, vt communiter receptum est in dict. §. quia vero, & in capi. 1. de offic. ordin. vbi Andr. Alcia. super gloss. in verbo, *Publicum*. & in c. 2. de excep. lib. 6. tradūt Alex. & nouissimi in di. l. magistratibus. ff. de iuris. omni. iudi. D. Episcopus Couarr. in lib. 1. vari. resol. ca. 1. num. 10. & ea ratione cū hic exsequutor acta legens, & examinans, priuata, & non publica authoritate vtatur, nihil ad rē facit. Nec executio sentētię retardāda est, quāuis ipse ex eis intelligat sententiam

tentiam iniustam esse quod verissimum esse, & ita tenendum censeo, quidquid alij tenuerint.

Verum tamen est, quod si sententia notorie nulla esset, nō teneretur nec iuste eam exequi possent, ita tenet gloss. celeberrima in dict. §. quia vero, quam sequitur ibi Abb. colu. 2. vbi Ioan. Imo. numer. 4. dicit ab omnibus approbatam, eandem communē appellat Martin. Nauarr. in dict. capite. cum contingat. versic. nō obstat, & eam sequitur Felin. in capit. de cætero. column. 1. de re iudica.

13 *Auxiliū seculare nō viso processu præstandū est quādo sententia in causa ciuili prolata trāsiuit in rem iudicatam.*

Vndecimo, hoc eodem tractatu memoria repetendum est, quòd si in causa ciuili Episcopus vel alius iudex ecclesiasticus sententiam protulit, à qua minime fuit appellatum, vel si forte appellatio interposita fuit, ea deserta remansit. Si primo dictus iudex fecit id quod potuit, vt eius sententia debitæ exsecutioni traderetur (puta) excommunicādo, & alijs spiritualibus pœnis vtendo, si his sic factis auxilium brachij secularis postulet, pro eius sententiæ executione præstandum est, absque eo quod iudici seculari de iustitia illius sentētiæ obstet. imputandum quidem parti quare ab ea sententia non appelauit, vel quod appellationem non fuerit prosecuta, aliàs verò si in ea exsecutione nō adhibuit eam quam potuit diligentiam, iudex secularis non debet suum auxilium impartire. ita Oldral. cōs. 89. Bald. in l. 1. C. de his qui latro. text. in capite. 2. de maledi. ibi, *Si necesse fuerit*, quam opinionē asseuerat esse communiter receptam Matth. de Afflict. in consti. Neapol. in procem. numer. 54.

Si autem tunc opponeretur coram eodem iudice seculari de nullitate dictæ sententię, in dicta causa ab ecclesiastico latæ an præstari debeat brachium seculare, & affirmandū videtur quod si de nullitate allegata in promptu appareat exequenda non est, quia constat iniustam esse postquam nullam esse apparet, & in iusto iudicis mandato obtemperandum non est cap. qui resistit, & capite. Iulianus, & in capite. is qui præest. 11. quæstion. 3. cap. de cætero. 1. quæst. 5. capit. 1. de offi. ordin. cap. Si quando de rescrip. si autem ea nullitas non constaret in promptu, non debet iudex secularis suum brachiū pro exsecutione dictæ sententiæ differre, ita singulariter tenet Andr. de Iser. in procemi. constit. Neapol. & ibi eum sequitur Matt. de Afflict. numer. 55. Et iste est casus notatu dignus, in quo iudex secularis tenetur suum impartire auxilium non ostensa iustitia causæ. 14 *Auxiliū seculare præstandū nō est quādo defectus nullitatis opponitur.*

Duodecimo, ad idem subijcitur alius casus, in quo idem prorsus est asseuerandum, nempe quando literis denuntiatorijs, Episcopus, vel iudex ecclesiasticus, aliquem excommunicatione maiori innodatum esse profert. tūc iudex secularis dictis literis stare tenetur absque eo, ꝙ sibi aliter iuste illum fuisse excommunicatum constet. Nam literis dictis denunciatorijs ipsique denuntiationi excommunicationis, plurimum tribuendum esse constat, ex Basiliensi Concilio Sessio. 20. vndecimo 15 *Iudex secularis excōmunicatū ostēsis literis denunciatorijs repellere.*

Kalendas Februarij, anno Domini millesſimo quadrageſsimo trigeſsimo quinto, cuius meminit Floren.in.3.part.titulo.25.capit. 3.Pragmat.Sanctio Gallicana titu.de non euitan.excommu. in prin. Nicolaus in ſupplemento Piſanellæ in verbo clericus.3.in fine Felin.in cap.ad probandum columni. penult.de re iudica. & opinionem hanc, quod excommunicatio eo modo probetur tenet gloſ. ſingul.in capi.licet. de ſenten.excommuni.lib.6. quam ſequitur Deci.in capit. paſtoralis.§. verum de appella. Quanuis aperte opinionem contrariam teneat idem Deci.in capit.prudẽtiam.§.Sexta.colum.de offic. de lega.& ibi Barba.Roman.in.l.1. ff.de noui.oper. nun. aſſeuerantes per denunciationem, nuſquã excommunicationem probari, præſertim quo ad excludendum aliquem à iudicio, & à ſimilibus. Quæ opinio non vulgariter corroboratur ex pontificia deciſſione text.in cap.1.de excepti. libro.6.vbi decretum eſt excommunicationem, vt quis ab agendo repellatur, apertiſsimis documentis probandam eſſe. Sed vt opiniones iſtæ contrariæ, diſtinctionis federe componantur, ita aſſeuerandum cenſeo, quòd ſi excommunicationis excepto alicui obijciatur, vi exceptionis peremptoriæ; vt graue inde damnum patiatur, minime ea probatur per denunciationem, ſi verò in vim dilatoriæ opponatur, vt quis a iudicio excludetur, tunc per denunciationem probatur. Ita tenuit Rota in nouis deciſs. 252.Abb.& omnes in dict. capit. prudentiam. §. Sexta de offici. iudi.delega. Roman. conſil.349. Fran.in dict. cap. licet Domi.in capi.1.§.2.de excep.lib.6.Choſm. in prag.ſancti.tit.de excommu. non euitan.in verbo denunciata & opinionem iſtam communẽ eſſe aſſeuerat Deci.in dicto.§.ſexta.& Dom.Epiſcopus Couar. in capit.Alma mater.1.part. relecti. §.3. de ſent. excomm. libro.6. Non ſane ſecundum inueteratã conſuetudinem totius Chriſtiani orbis cõſuetum eſt, neminem denunciari excommunicatum, niſi prius ſolenniter excommunicatus ſit, & licet aliquãdo hoc interuerti poſsit id rariſsimum eſſet, nec ex hoc tolleretur præſumptio, quæ ex frequentiſsimo contrario vſu orta eſt.

16 *Tex. in ca. 1. de except. li. 6. interpretatur.*

Ex quo fit, quo ad intellectũ text.in dict.capit.1.de except.libro.6.ſecundum communem interpretationem ad repellendum excommunicatum, a iudicio ſufficienter excommunicationem probari per ipſam denunciationem, & ea ratione iudex ſecularis repellere debet ſtatim actorem excommunicatum ab agendo, nec poteſt petere, vt aliter ſibi fiat fides de ipſa excommunicatione. Secus vt dictum eſt ſi de grauiori præiudicio tractetur.

17 *Literis denunciatorijs oſtẽſis iudex ſecularis nõ tenetur excõmunicatum capere nec in carcerem mittere.*

Hinc cõfeſtim ſequitur quod ſi iudex eccleſiaſticus excõmunicatum iam denuntiatũ præcipiat iudici ſeculari, vt eũ capiat & in carcerem mittat, tunc cum de graui incommodo agatur, nõ ſufficerent literę denuntiatoriæ nec ipſa denunciatio, ſed oportet, quod acta oſtendantur, per quæ apareat de culpa, propter quã lata fuit excommunicatio.

Non

Non quidem iudex fecularis adhibere debet fidem literis Episcopi circa culpam illius cõtra quẽ prolata fuit excõmunicatio, nisi de ea per legitimas probationes sibi constet. Sic tradiderunt Andr. de Isern. & ibi Matth. de Afflict. in procem. consti. Neap. num. 26.

18 *Auxilium præstãdum nõ est quãdo à iudice qui implorat appellatum est.* Decimo tertio, vt casibus supra constitutis, in quibus vel denegatur, vel non statim auxiliũ brachij secularis impartitur, alios addamus, illud firmissimi iuris est, illud minime esse accõmodandũ quando à sententia iudicis ecclesiastici appellatum est ex Alberi. sententia in d. l. episcopale, ver. sed circa hoc quęro, vbi Paul. de Castro in fine. C. de Episc. & cleri. Oldr. d. consi. 89. Deci. in dict. capit. significati. de offi. delegati Rolãd. Valle. d. consil. 37. n. 1. Mart. Nauarr. in dict. c. cum lari contingat primo remedio. Stephan. Aufreri in tract. de potestate seculari. 4. regul. num. 32. Thomo quinto tracta. diuerso. doct. Fran. Auiles in cap. Prætor. dict. capit. 20. in verbo, *Vsurpan*, n. 25. Et potissima ratio est, quia cum per appellationem suspensa sit iurisdictio iudicis secularis, l. 1. in fine. ff. ad Turp. quidquid agitur appellatione pendente nullum est cap. nõ solum de appella. in. 6 tanquam factum à iudice incompetenti. l. fin. C. si à nõ competẽ. iudi. & impune ei non paretur. l. fin. ff. de iurisdict. omni. iudi. quia quantum adhoc priuatus iudicãdus est. l. 3. ff. de offic. Præsi. Imo quod plus est Ioann. Andre. Anton. Cardi. Abb. Imo. in dict. ca. 1. de offic. ordin. scribunt, nõ teneri iudicem seculerẽ, ad impartiendum suum brachium seculare ecclesiastico iudici, contra illum, qui prætendens se exemptum esse, appellauit ab Episcopi visitatione, ex causa probabili, qui casus eo fortior est, quod ius commune resistat, huic appellationi, adeò vt is exemptus absolui non debeat ad cautelam, nisi saltem summariè aliqualiter eius exemptio probata prius fuerit. ita not. Innoc. in cap. Solet. de sẽten. excommun. libr. 6. vbi eũ sequuntur Domin. & Perusi. Rota decissio. 234. incipi. Si rector. & decisi. 308. incip. Si quis. Nec minus est circa hoc notãdum quod scribit Matth. de Afflict. in proęmi. consti. Neap. num. 48. quod si iudex secularis compertum haberet fuisse appellatum à sententia iudicis Ecclesiastici, & appellationem ab eo non fuisse admissam, quæ aliàs de iure admittenda erat, iuxta not. in cap. sæpe de appella. & à tali denegatione appellationis appellatũ fuerit prout iure requiritur secũdum Cardi. in cap. Pastoralis de offici. deleg. & in Clemẽtin. 1. de dolo, & contum. quod etiã hoc casu brachium seculare tribuendum nõ est. sequitur Roland. Valle dicto consil. 37. dicens ita fuisse decissum in sacro consilio status Mõtisferrati cõtra agentes pro Episcopo Albæ.

Hæc tamen cõmunis & verissima sententia intelligẽda est, vt locum obtineat quando appellatio interposita fuit à sentẽtia diffinitiua, vel interlocutoria, cum causa probabili, & tempore, & forma debita, secus verò si per processũ, vel saltem aliũde ostendatur causam appellationis ab in

terlocutoria sententia, esse falsam, & ideo non esse recipiendam. Sic egregie de more declarat insignis Martin. Nauarr. in d. capit. cum contingat. 1. remedio in fine, & secundo remedio fol. 157. versic. Non obstat, & versic. Quinto respondeo, quamobrem eo casu non obstante appellatione ab interlocutoria sentētia interposita, nō potest auxilium seculari brachij iudici ecclesiastico petenti denegari.

Auxiliū præstādum nō est, quādo iudex extraiudicialiter processit.

Decimo quarto, illud etiam est iuris exploratissimi, non esse auxilium seculare accommodādum Iudici Ecclesiastico, quando extraiudicialiter processit, & eo modo dictum remediū implorat, tunc sane iudex secularis minime tenetur ei parere, quia in extraiudicialibus præceptis Ecclesiasticus non est maior Seculari sed par. Vnde non potest ei mandare capit cum ad verum. 96. distinct. Et quia iudici procedenti extraiudicialiter impunè potest non pareri. l. prohibitum. C. de iure Fisci libr. 10. ita tenuit Inno. quem ibi cæteri sequuntur in dict. capite. 1. de offi. ordi. vbi Andr. Alci. numero. 117.

20 *Iudex secularis, qui auxiliū negat, excōmunicari potest, & spiritualibus pœnis puniri.*

Decimo quinto, non est prætermittendum, quo si extra casus supra á nobis constitutos, iudex secularis iniuste denegat suum auxilium, vltra id quod, iudex ecclesiasticus excommunicatione, & alijs pœnis spiritualibus, contra eum procedere potest, vt iam versi. Quinto dictum est, poterit etiam & arbitrariam pęnam pro modo culpæ ei imponere, est quidem de hoc egregia Sali. sentē tia in. l. vltim. C. de his qui latro. occul. sequitur Iacob. Menoch. de arbi. iudi. quæstio. lib. Centu. 5. casu. 452. num. 3. quod singulariter notandum censeo.

21 *Iudex qui auxiliū præstat nō debet alijs remedijs vti, quàm in suo foro inter subditos vteretur.*

Decimosexto, in hac auxilij tam ecclesiastici, quam secularis concessione, diligenter attendere debent Iudices, quod cum implorationem dicti auxilij videatur causa fieri de foro iudicis adiuuantis, non debet adiuuans fortiori, & duriori remedio vti, quam ipse in suo foro contra sibi subditos esset vsurus. Quapropter Episcopus à quo postulatur auxilium non statim excōmunicabit, nisi prius sibi constiterit de rei innobedientia, & cōtumacia, sine qua in suo foro excommunicationis sententia proferenda non est. Eodem modo nec ad excommunicationem nō procedet, nisi trina monitione præmissa capit. contingit in. 2. c. Sacro de sentent. excommunic. cap. consuluit de offic. Delega. cap. inter quatuor. de maior. & obed. capit. de illicita. 24. quæst. 3. Idem etiam asseuerandum est ex parte iudicis secularis, nam si aliquis laicus aduersus Episcopi iussa contumax est, non propterea etiam si Episcopus implorato auxilio petierit, relegandus est, sed alijs remedijs vtendū est quibus in forensibus tribunalibus vti consuetum est. vt scribit Andr. Alci. dict. ca. 1. de offic. ordi. num. 125.

22 *Citatio an necessaria sit antequā auxilium.*

Decimoseptimo, ad commodiorem supra dictorum interpretationem, egregia seoffert disputatio, an viso processu, per iudicem ecclesiasticum, vel secularem, antequam alteri iudici petenti,

delegati-cū, vel se culare præstetur.

petenti suum auxilium tribuat, pars aduersa debeat citari, & videtur sane nullam citationē necessariam esse, nā satis est, quod iudex ipse de meritis causæ per inspectionem actorum se informet, nec ex eo, quod aliqualis causæ cognitio desideratur, inde sequitur, quod pars citari debeat quia ipse iudex à se ipso ex actis cognoscere potest. l. sed si lege. §. Prætor ait. ff. de in ius vocan. ibi. *Et totum causa cognita debet facere*. Vbi Bald. inquit quod quāuis text. ille dicat, *causa cognita*, non tamen pars citanda est. Ad idem conducit text. in. l. cum hi in prin. ibi, *Prętoris notio*, & in §. si Prętor. ibi, *Prętori res quęrenda est*. ff. de transacti. Suffragatur quę text. insignis. in. l. 3. §. si causa cognitā. ff. de bono. posse. iuncta gloss. in verbo, *Pro tribunali*. vbi scribit Bar. quod licet dicatur ibi, *De causa cognosci* (id est) ad effectum, vt iudex se informet non vero quod pars citari debeat. Facit item optimus text. in. l. magis puto. §. nō passim. ibi, *Hoc excutere*, & ibi, *Item requirit*. Et ibi, *Idem prętor ęstimare debebit*. ff. de reb. eor. Et plurimum ad eam hanc conducit text. in. l. 1. ff. nihil nouar. appella. penden. ibi, *Quo ad deliberandum*. cuius text. authoritate innixus Ioann. Andr. in capit. Pastoralis colu. 3. versic. Illud autem notandum, de offic. deleg. affirmat, quòd vtrum appellatio sit amittenda vel ne, id parte absente potest diffiniri. Item non vulgariter opinionem istā corroborat, quod à Bald. scriptum est in. l. neque natales. colum. fin. versi. Sed nunquid in ista. C. de probationi. quod executor Apostolicus datus ad prouidendum beneficium aliquod alicui, cum clausula si est idoneus, licet propter conditionem illam appositam in rescripto teneatur habere causæ cognitionem circa idoneitatem non tamen in examinatione aliquis citandus est. Idem igitur in casu præsenti de quo controuertitur asseuerandum est, nam licet in eo aliqua causæ cognitio requiratur, non tamen ita exacta, vt pars citari debeat, nam quanuis aliquod grauamen inferatur iudex primus est qui grauauit, non is qui rem sibi mandatam exequitur.

Contraria tamen sententia ex eo verior videri potest, quia quando ex aliquo actu pars lædi potest, & pręsens contradicēdo actum impediret, citari debet. l. de vno quoque. ff. de re iudic. l. nam ita Diuus. ff. de adopti. l. in concedendo. de aqua plu. arcen. l. fin. C. si per vim, vel alio modo capit. 1. de causa possesio. & pro. Quod locum obtinet etiā in notorijs, modo aliqua tergiuersatione celari, & defendi possint gloss. celebris. in capit. 1. in verbo, conseruatores. de offic. deleg. in. 6. gloss. & doctores in cāpi. ad nostram in. 2. de iure iurand. sic igitur videtur asseuerādū. quod ante huius auxilij cōcesionem, pars citari debeat quia forte ostendet nullitatem, vel euidentem iniustitiam, vel alias iustas causas, propter quas vt iam diximus hoc auxilium iuste posse denegari, & opinionē istam de stylo curiæ seruari affirmat Marcus decisio. 269. numero. 2. in prima parte. B

Sed

Sed vt opiniones has componamus, affirmando censeo quòd si per primum iudicem ordine iuris seruato, cognitũ est de omnibus exceptionibus, quæ possent impedire sententiæ executionem, & hoc ex actis constat, ita vt nihil agendum supersit. citatio necessaria nó est, & ita procedunt, quæ pro prima adduximus opinione, si vero sufficienter de his exceptionibus cognitum non est, sed verisimiliter creditur, quod facta citatione, aliqua defensio competeret ei, contra quem imploratur auxilium, tunc citatio præmittenda erit, & ita intelligenda sunt, quæ pro secunda opinione aducta fuerũt quam distinctionem colligo ex Abb. in capi. prudentiam. §. quia vero. colum. 4. vbi Imo. column. 3. versi. Interdum autem, quam verissimam credo licet non placeat Marco Ant. Natte. consili. 528. nume. 31. volum. 3. qui indistinctè citationem necessariam esse censet.

23 *Episcopus an possit habere familiã armatam.*

Decimo octauo, & vltimo solet in disputationé adduci, an Episcopus possit habere familiã armatam, ad executionem, & ministerium iustitiæ, qua proposita quæstione Abb. in cap. significasti. de offic. de lega. multis rationibus infirmis, tamen probare contendit nó licere, sed quid quid ille sentiat vera est, & communis contraria opinio, quod hoc de iure Episcopis competat Bald. in l. non salutem. §. fin. ff. de offic. Præfecti vigi. tradit Deci. latissime in dict. capite. Significasti. numero. 5. Villadie. in tract. de irregul. quæstion. 11. numer. 16 & sequen. Reper. Inquisitorum in verbo, *Arma. §. sed nunc quæritur.* Et opinionem istam communem esse fatetur eam sequutus Franc. Peñ. ad Directori. inqui. Scholi. 116. pag. 220. secundæ partis.

Illud autem omni difficultate caret quod hæreticæ prauitatis inquisitores, multis & iustissimis causis habere possunt officiales, vel familias armatas, ad suam defensionem, vel ad hæreticos capiendos, vt eorum sæuitia comprimatur. Stat quidem de hoc priuilegium Clementis Quinti, in Concilio Viennensi circa annos Domini. 1310. quod innouauit Ioann. Duodecimus quadam Pontificia constitutione incipi. *Exigit ordinis nostri.* Quæ habetur in literis Apostolicis pro Sancto officio pagin. 39 de quo priuilegio meminit Reper. inquisitorum in verbo, *Arma. §. Sed vtrum inquisitores.* Villadiego, in tract. de hęreti. quæst. 11. numer. 15. Simanc. de instit. Catho. tit. 14. numer. 15. Bernar. Comẽsis in lucerna verb. *Inquisitor.* 24 *Inquisitores firmiliã armatã habere possunt.*

Et hoc priuilegium quod officiales, vel ministri Sanctæ Inquisitiones (quos in Hispania, *Familiares*, appellant, in Italia vero *Cruce signatos.*) Obtinent fauore fidei ius portandi arma quocunque tempore die aut nocte procedit, non obstante quacunque lege in contrarium ędita. Imo is qui legem conderet, qua prohiberet officiales inquisitorum arma deferre, velut impeditor sacri officij puniri posset. gloss. in cap. statutum. in primo de hæret. lib. 6. tradit Director. Inquisitor. 2. par. quęstio. 54. Fran. Pegñ. in anno. ad dictũ Direct. Scholi. 60. & 25 *Officiales, & cæteri ministri Sancti officij arma deferre possunt.*

60.& libr.3.Scholi.114.folio.222 vbi dictam gloss. communem esse fatetur.

26 Nec solum dicti ministri arma gestare possunt, sed etiam cæteri ministri qui quanuis alia ratione Sancto officio inseruiunt, veluti consultores aduocati, notarij, custodes, & alij nam hi omnes ratione officij infesti sunt hæreticis, & impijs hominibus, vt optimè tradit Francisc. Pegñ.di. Schol.114.

Ministrũ fingẽs sese sancti officij qua pœna sit coercendus.

27 Quis vero familiaris ab Inquisitoribus creãdus sit, vt arma deferre possit egregiè diffiniuit Io. vigesimus secundus Pótifex Maxi. dicta cóstitutione his verbis. *Quare volumus, & discretioni vestræ per Apostolica scripta districte præcipiendo mandamus quatenus neminem familiarem, nisi eiusdẽ ecclesiæ fidelem ac deuotum, & laudabilis conuersationis, & vitæ habere quomodolibet præsumatis.* Hactenus Pontifex. Sunt sanè eligendi qui generis notã minime patiuntur, qui probis sunt moribus instituti. Nec armorum vsus illis cócedatur, qui sub fidei prætextu, facinora committẽtes priuilegio abutantur.

Familiares Sãcti officij qui sunt eligẽdi.

☞ Qua vero pœna sit coercendus qui se ministrum Sanctę Inquisitionis finxit, vt aliquem opprimeret, spoliaret, vel eluderet tradit D. Iacob. Septi. In inquirid.tit.67.n.16.dicens cũ flagellis cędẽdũ esse, & ad remos códenandum vel alia iusta cũ coercitione puniendum.

☞ 28 Quod si familia armata nó sufficit, pro Sãcti officij executione possũt Inquisitores auxiliũ secularium Magistratuũ implorare. Vt peculiari costitutione decreuit, Vrbanus Quartus rescripto quodam incip. *Liceat omnibus.* §. deniq; & refertur in literis Aposto. pro Sãcto officio. fol.27. de quo rescripto meminit Reperto. inquisit. in verbo, *Brachium.* Abb. in cap.1. de offic. ordin. Locatus in opere iud. in verbo. *Inquisitor* nu.30. Zanchi. hæreticorum potẽtia esse potest, vt vires inquisitorum non sufficerẽt, ideo oportet inuocare auxilium seculare. l. si quis. C. de Episcop. & cleric. Si verò seculares Magistratus auxiliũ denegauerint, & cõtumaces fuerint, possũt Ecclesiasticis censuris coerceri, & honore priuari, & alijs pœnis puniri, vt in dict. cõstitutione Vrba. c. ad abolendam. §. penult. capit. excommun. §. moneantur de hæret.

Inquisitores auxilium seculare implorare possũt.

Pro quibus omnibus ac necessarijs eorũ, vestrum imploro officium.

CAPVT. CLI.

1 *Iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, post testiũ apperturam, etiam ad offensã rei potest testes recipere.*

2 *Iudex ex officio rationẽ damnorum partis læsæ habere potest*

3 *Testes ad defensam rei ex iudicis officio publicatis attestationibus, recipi possunt.*

4 *Iudex, etiam eius officio non implorato, pœnã minuere potest.*

5 *Iudex de veritate pro absente inquirit.*

6 *Iudex ex officio accusatorẽ criminosum repellere potest.*

SI-

1 SI enim officiũ iudicis amplissimũ est, multaq; operari potest in omnibus iudicijs. quãto magis vires habebit in his criminalibus causis à suis officialibus motis, quos in eius locũ succedere superius declarauimus? Meritò ergo in simili denuntiatione quicunq; Promotor, seu Fiscalis, iudicis officiũ implorare debebit, exuberat enim plurimũ in his causis. Potest nãque iudex ex officio suo in qualibet causa criminali, etiã post aperturã testiũ, testes de nouo recipere, etiã
a ad offensam rei,[a] vt not. Bar. in leg. 1. §. Si publico, in col. 5. ff. ad le. Iul. de adulte. versicu. Vlterius quęro, quẽ refert Præpo. in c. de accusatio. 2. q. 8. in col. 39. versic. quarta differentia, & notat Maria. in c. fraternitatis, de testi. col. 35. versi. Trigessimus tertius, ex quo sequi posset notabilis effectus, quod licet ipse Fiscalis in dilationibus sibi datis non probauisset dilectũ, facta esse publicatione testium, si iudex reperirit testes cõtra reũ, poterit eos examinare, prius tñ citato reo ad vidẽdũ illos iurare: debebit etiã sibi dari postea attestationũ copia & noua dilatio ad opponẽdũ cõtra illas. Aduerte tñ ne in hoc decipiaris, quia illa doctrina Bart. declaratur notabiliter per Salic. in l. fin. in fi. col. C. de q. videlicet ꝙ tunc possint testes recipi ad offensam post publicationẽ, quãdo illa receptio fieret super nouo. c.
b non autẽ super antiquo, [b] cuius sententiã sequitur Fel. in c. Cum clamor. fin. col. de testibus, post Aret. in c. fraternitatis in 8. cartha. eo. tit. ꝙ etiã sequitur Hyppol. in l. 1. §. Si quis vltro. ff. de q. & dicit esse mente tenẽdũ. Item etiã aduerte ꝙ ex officio suo iudex poterit in his causis habere rationẽ damnorũ, & partis lęsæ, per ea, quæ notat Pręp. in c. libellorũ, in secũda col. 1. q. 8. vbi referẽdo plures Doctores in varijs locis cõcludit, ꝙ cõmuniter firmatur per eos ibi, ꝙ siue iudex procedat per accusationem, siue per Inquisitionẽ, poterit habere rationẽ dãnorũ, & interesse partis lęsæ laudabiliter ergo, & iustẽ facit iudex Ecclesiasticus, cui magis incũbit exonerare consciẽtias suorũ clericorũ, sicõstito de dãno partis per processũ, reũ clericum cogat ad satisfaciẽdũ, etiã illud nõ petẽte, per maximè quia sæpissimè lęsi, & offensi à clericis nõ audẽt eos accusare corã suis iudicibus, tũ quia desperãt nõ posse iustitiã sibi plenè satisfaciẽtẽ cõsequi, propter leuitatẽ pęnarũ, quas inferũt Ecclesiastici iudices, tũ propter tardã expeditionẽ negotiorũ in curijs Ecclesiasticis, & sumptus, qui in illis prosequẽdis fiũt, maximè in Romana Curia, tũ etiã ob illatas sibi minas ab eisdẽ clericis facinorosis, aut suis famulis vel amicis. Vnde meritoriè, & magna cũ vtilitate Reipublicę faciũt Ecclesiastici iudices, qui ex officio descẽdũt ad satisfactionẽ partiũ læsarũ à clericis, etiã illis nõ instantibus. Sed si, ut annotabimus, ea quæ contra reos potest iudex ex officio facere iustũ est, vt eorum quæ in suũ fauorẽ potest nõ obliuiscamur. Et primo ad eorũ defen- 2
sam poterit recipere testes publicatis attestationibus, [c] vt notat 2
etiam Bart. in dict. §. Si publico. quod dicit Hyppolit. in dicto. §. Si quis vltro. posse fieri etiam super

super eisdem capitulis: & allegat Salic. vbi supra licet, ipse hoc nō dicat, sed solum quod ad defensam quocunq; tempore ante sententiā produci possunt testes, allegando text. in l. Vinius. §. Cognitorum. ff. de quæst. ex quo ibi hoc notat Bart. Secundo potest iudex minuere pœnam etiam si non sit imploratū eius officium, vt not. Barto. in l. quid ergo. §. pœna grauior. ff. de his qui not. infa. col. 3. vers. quęro vtrū per l. Si nō defendatur. ff. de pœnis & per l. 1. in fin. ff. de. q. Tertio ꝙ
5 iudex inquirit veritatē pro absente d si potest suo officio, vt notat Bar. in l. Secuū. §. Publicæ. 2.
d col. ff. de procur. latius. 4. §. hoc autē iudiciū, in col. 4. ff. de dam. infec. vbi dicit ꝙ quādo reus est absens, in delictis in quibus imponitur pęna vsq; ad relegationē (quia tunc potest procedi cōtra absentē vsq; ad diffinitiuam sentētiā) potest iudex pro absente probationes inducere. Quarto iudex ex officio potest repellere accusatorē criminosum, & qui aliàs non est legitimus. Notat Inn. in c. Nulli de accusat. ꝙ procedit, etiāsi accusatus velit illum admitti. vt notat Archi. in cap. Quærendum. 2. quæst. 7.

A AD defensam rei. Adde quod opinio hæc procedit tantū in eo casu quo loquitur. Auctor nēpe quando ex iudicis officio proceditur, secus si parte instante procederetur, sic tradiderunt Bald. in l. presbyteri col. 1. C. de Episc. & cleric. & in consil. 276. colum. penul. vol. 1. Aret. in c. cum clamor. col. 2. vbi Feli. col pen. de testi. quam esse cōmunem opinionem fatetur Aegi. Bossi in tract. delict. tit. de publ. proce. n. 3. circa quam vide elegātissime Iul. Clar. li. 5. recep. sent. §. fi. ver. sed quæro nunquid cū sequen. Ant. Gab. lib. 1. communi opin. conclusi. 21. num. 96.

Super antiquo. Adde Hyppo. in pract. crim. §. sequens num. 8. Ludo. Carr. in pract. crim. fol. 76. receptioris impressionis nu. 1. B

Publicatis attestationibus. Adde Bart. in l. Diui fratres. ff. de pęn. & quæst. 14. incip. *Iudex maleficiorum.* Abb. in cap. suborta, col. vltim. de re iudi. Ang. Areti. vbi Aug. Arim. in tract. malefici in parte: *Comparuerunt dicti inquisiti coram dicto iudice.* nū. 19. Hyppo. consilio. 39. & consil. 37. vol. 2. & in pract. in §. sequens Capitius Neapoli. decis. 81. numer. 4. Robert. Maran. in Spec. aduo. 6. part. §. Tertius actus pag. 433. numer. 3. Ludo. Carr. in pract. criminal. fol. 76. Iul. Clarus vbi supra allegaui. C

Pro absente. Adde tex. in l. si nō defendātur. ff. de pęn. & Regiam l. 2. Catholicis Regibus in hocce leberrimo Complutensi populo conditā anno Domini. 1503. ibi. *Informādose ansi mismo el juez de su officio, por quātas partes pudiere, de la innocencia del tal acusado.* Quę hodie lex est. 3. tit. 10. lib. 4. ordi. noui, & vide Hypp. in prac. crim §. oportune. n. 14. & cōsi. 73. n. 20. vol. 2. Ferra. in pract. in formali belli in actione reali versic. quatenus ex officio num. 12. D

Eadem igitur ratione videtur, vt ꝙ iudex potest proprio officio facere, idē facere licebit aliquo excusatore, ꝓ absente interueniēte aut quolibet alio subministrāte testes, & ꝓbationes, ex quib⁹ rei innocen-

Excusator pro reo absente an in criminalibus causis admittatur.

nocentia detegatur Bart. & ibi Doctores in. l. seruum quoq; .§. publice. ff. de procurato. quòd si excusator non audiatur processus est ipso iure nullus, tenet idē Bart, in extrauag. ad reprimen. in verbo, *Neglexerit*. quam opinionem communem esse testantur Grāma. voto. 37. Car. in. l. obseruare. n. 76. C. quorum appell. nō recipi. Petrus Auend. responso. 15. n. 6. qui Regijs constitutionibus contrariū dicit esse asseuerādū, candē cōmunem opinionem esse testatur Hieronym. Gratus consi. 98. n. 8. lib. 1. Et hoc modo reus faciet suas defensiones, absque eo, quòd personaliter cōpareat, quā cautelā scripsit Cepol. caute. 68. quā sequitur Blācus in pract. crim. fol. 22. nu. 58. & fol. 158. caute. 11. dicens quod ita practicatur, & practicare potest. Sed certè hæc cōmunis sententia mihi nunquā placuit, est quidem in maximam reipublicæ perniciē, cui plurimū interest, ne crimina impunita remaneant, nullus quidē de crimine accusatus cōpareret personaliter, sed vel ex officio, vel per huiusmodi excusatorē faceret testes in suum fauorē examinari absq; aliquo suo periculo, cū ipse in tuto esset cōstitutus. Tolleretur hoc modo mediū aptissimū ad veritatē detegēdā, quod ex confessione iudiciali procedit, necnō ex alijs actibus solitis fieri, præsente reo, & in carceribus detento. Ideoque in practica dicta opinio recipiēda nō est, nec ipse vnquā receptā vidi. Et postquam hæc scripsi legi Iuliū Clarū cōmunē sententiam reprobantē in pract. crim. §. fin. q. 33. versic. sed nunquid. & vide eundem dict. §. fin. q. 61. versi. sed hæc quidem. qui etiam scribit, quod iudex qui Bar. opinionem sequeretur grauiter erraret, & in Sindicatu posset molestia affici.

Veruntamē est, quod licet procurator nō possit pro reo absente cōparere, ad allegandas eas defensiones, quæ concernunt crimen, de quo reus est accusatus; bene tamē erit admittendus ad allegandum iustas absentiæ causas, & legitima impedimenta iuris, vel facti. tex. qui sic est intelligēdus in. c. venie ns. vbi Abb. & Doctor. de accusationi. l. pen. §. ad crimē. vbi Bart. Ang. de Imo. ff. de publ. iud. l. ser. uū. §. publice ff. de proc. Regia. l. 12. tit. 5. par. 3.

Quod procedit, & locum obtinet etiam in causis fidei, vt rectè docent Carrerius in tract. de hæret. n. 113. Siman. in Catho. inst. ti. 52. n. 4. Ioann. Rojas 1 sing. fidei in sing. 170. Fran. Pegña in anno. ad Director. Inquisi. lib. 3. Scho. 48. quod verum est secundum eos quando absens solū in fide suspectus est, secus vero si vere hæreticus esset, tunc nullus pro eo excusatur aut defensores audiēdus text. in. c. Si aduersus de hæreti. quo omne hæreticis patrociniū denegatur. Imo etiā sine mādato admittēdus quilibet est ad allegāda iusta facti impedimenta, quæ necessaria sunt, nēpe captiuitatē & similes causas secūdum Bar. & communem sententiā in dict. §. ad crimen. Quod si absentiæ causæ nō sint necessariæ, sed probabiles, nēpe locus non tutus, inimicitiæ, & similes: nullus sine mādato admittendus est ad earum allegationē quia forte absēs nollet illas causas allegare. Ita nc tāt Bar. & Ang.

& Ang.in dict.§.ad crimē. Ant. & Abb.in.d.ca. Sed opinio hæc nullo iure defendi potest, nam si causæ probabiles sunt, præsumē dum est absentem eas allegaturū fuisse, & eas allegari velle, vnde meritò Bar. doctrina impugnat Imo.in dict.§. ad crimen. nu.25. Anani.& Socin.n.47.& Aret.n. 48.in.d.c.veniens. Nec refragatur, quod scribit Inn.cōmuniter receptus in.d.ca.veniens, qui in ea est sententia, vt existimet, non esse quemquam absque mādato admittendum, ad allegandas voluntarias, absentis excusationes, ex causa iuris, nā ea opinio non agit de excusationibus in facto consistentibus, sed de his allegationibus, quę de iure deducūtur adhoc vt nō teneatur absens etiā non impeditus respondere.

Ac expensas protestor, & peto.

CAPVT. CLII.

1 *Victus victori etiam in criminalibus in expensis est condemnādus.*

2 *Expensæ illæ soluēdæ sunt, quæ verè consumptæ fuerunt.*

3 *Clerici an possint damnari in aliquo pro soluendo salario, fiscali aduocato, vel notariis curiæ.*

4 *Promotor seu fiscalis, qui calumniosam accusationem instituerit, in expensis est damnandus.*

Vanuis Episcoporum redditus pro sustentādis oneribus Ecclesiæ suæ assignati cēseatur inter quæ non minimū reputandū est, vt diœcesim suā malis purgent hominibus, & clericos facinorosos emendent: non tamen iniustum reputo quod dānatus reus si bona habeat, expensas soluat Promotori seu Fiscali (vt vulgus appellat.) Cū etiā in criminalibus victus victori condēnari debeat in expensis, a vt probat tex.secundū vnā lecturā in.l.fin. C.de fruct.& lit.expē. voluit gl. in c.finē litibus de dol. & cont. Bart.in.l.1. in prin.ff. ad Turpil. & in.l. Si postulauerit. in prin. & in.§.fin.ff.de Adul. Abb. post alios in.d.c. finem litibus. Canonist.in.c.calumniam.de pęni. & hæc est communior opinio secūdū Hyppolitū in.l.patre vel merito.ff.de quęst.in col.3.in fin.licet Fel.in.c.accedēs, in col. pen. de accus.quē ipse non refert propter varietatēopinionū huius articuli, sed remittit ad alios doct. Hoc tamē adhibito moderamine, vt illę solū soluātur, quas verè expendisse constiterit, in substituendis procuratoribus loco sui, in euocandis testibus, & ministrādis illis pro itinere sumptibus, ac in solutione tabellionū, & similiū rerū, in quibus certū erit eum aliquid consumpsisse. Pro soluendo autē salario, quod illi Episcopus assignauerit, aut suo aduocato, seu satisfactioni notariorum curiæ Episcopalis, qui ex more gratis debent ac solēt facere omnia, quæ Promotoris concernunt officium: & si bona damnatorum suppetāt, posse eos dānari in aliquo (meliori iudicio saluo) non crederem, cum ad salaria ipsius, & aduocati teneatur Episcopus, & ad alia gra-

Qq tis

1 (right margin, at "uat Promotori")
a (right margin, at "ri debeat")
2 (right margin, at "Hoc tamē")

tis faciẽda sui videãtur obnoxij notarij. Quamuis non iudicarẽ indecens quod Episcopus ex cõmuni bursa pęnarũ camerę posset prædicta salaria soluere, & ipsis notarijs (si laboris magnitudo exegerit) aliquid præstare, dũ tñ ex hoc nõ detur occasio. Promotori vexandi reos, notarijsq; lõgos describẽdi processus sine vlla necessitate. Hortor autẽ sub obtestatione extremi iudicij Pręsules omnes, vt officialibus suis ad insequẽdos malefactores sumptus necessarios pręstent, ne ob eorũ defectũ in Romana, & Metropolitanis curijs, prosecutio criminalium litiũ deseratur, ex quo malefactores insolentiores reddãtur, solaque ab ipsis appellatione interposita, ac ostenta inhibitione per diœcesim sicuti cęteri probi, & innocui homines liberè discurrant vidẽtibus superioribus, & contẽptis. Quod nẽpe audicius, & liberius faciunt delinquentes, quãdo perpendũt tantã esse suorũ superiorũ auaritiã, quod appellantes ab eis solẽt negligere, ne quicquam sibi ex hoc sumptus accrescat. Debent pręterea aduertere iudices, quòd si promotor calũniosam institue
b rit accusationẽ, in expensis damnari debet:[b] vt cauetur in decissione Capellæ Tholosanæ, in q. 6. vbi etiam videnda est bona additio Stephani, quæ dicit, quòd quando accusauit nulla infamia vel indicijs præcedentibus, dicitur iniuste accusasse, & meritò quidẽ in expensis damnandus est tunc. Nam qui positus est, vt sua diligentia sceleratos clericos insequatur (vt boni manifesti fiãt, & ab alijs discernantur) non debet insontes, & bonos clericos infamare, neque vexare.

I*N expensis*. Adde, quòd hanc opinionem communem esse fatentur Nicellus in cõcord. gloss. cap. 47. Apostil. ad Ange. in tractat. malefi. in parte; & ad querelam. n. 73. Hiero. Grattus consil. 97. num. 1. lib. 1. D. Episcopus Couarr. in pract. quæst. capit. 27. num. 2. Viuius in lib. comm. opini. in verbo, Iudex tenetur condemnare. Iuli. Clar. lib. 5. recept. sentent. §. fin. q. 62. versi. Sed nũquid D. Anton. Padilla in l. transigere. num. 4. C. de transa. Est tamen opinio hæc intelligenda si expensę fuerint petitæ, non autẽ aliàs tradit Bart. in l. 4. §. hoc autem iudicium. ff. de damno infecto, & in l. properãdũ. §. Sin autem alterutra col. vlt. C. de iudi. vbi Bald. Ferra. in forma libelli in actione reali. versic. & expensis, num 7. Marata in Specu. aduo. 6. part. 3. membro, num. 12. pag. 397. latè Ias. in. §. omnium num. 145. Insti. de actioni, & est opinio cõmuniter recepta secundum Rip. in d. §. hoc iudicium. n. 83. versic. secunda conclusio. A

Quòd si clericus accusatus absoluitur à crimine nullo modo in expensis debet condẽnari, iuri quidem, & rationi contrariũ est, quod eadem sententia, qua absoluitur etiam condẽnetur. Præsertim quòd si crimen leue sit pęnã eius ordinariam expensæ longè aliquando superant. Si vero sit graue non prorsus clericus liber remanet ab aliqua nota obiecti criminis, cũ talis cõdẽnatio culpam aliquã præseferat, à qua qui absoluitur immunis debet remanere.

Clericus qui absoluitur à crimine, an expẽsis possit condemnari.

nere, & ideo vel in totum est cõdemnãdus, vel absoluẽdus, quia interfactum, & non factum, nõ est dare medium, nec media pęna imponi potest, vt eleganter, scribit eruditissimus D. Franc. Sarmiento Gienensis Præsu. integerrimus lib. 1. selectarũ interpre. c. 1. quo loco asserit ad nostrum institutum accommodatissimè, ꝙ licet pœna ratione culpæ temperetur, nõ vero ratione probationis, quia ex probatione nec crescit, nec minuitur culpa, & ideò expensarum condemnatio, nec pro pęna imponi potest, quando delictum non fuit probatũ, & istam opinionem nouissimè amplectitur Doctor Segura in directorio iudi. Eccles. 2. part. c. 12. n. 5. probans iuri communem esse consentaneã, & in Concilio Prouin. Toletano ędito anno. 1566. actione 2. c. 12 hoc ita fuit decretum, cuius verba retuli supra. c. 5. litera. C. vbi.

Sed iam audio nõnullos iudices Ecclesiasticos conquerẽtes, nec nõ notarios, Fiscales, & alios officiales. Curiarum Ecclesiasticarũ latrãtes, quòd si opinio ista in dictis tribunalib' reciperetur, nullus esset qui denuntiationẽ proponeret, nec qui in inquirendis criminibus intẽderet, omnesque à suis muneribus destiterint, cũ post lõgũ laborẽ debita sibi mercede carerent. Quæ iusta esset querela, nisi iure statutũ esset, ꝙ in his casibus expẽsę, quæ pro iustitiæ excutione fiunt, ex bursa pęnarum camerę debent persolui, vt noster Episcopus hoc capite scribit, quòd si pœnę pecuniariæ Fiscales defecerint, Episcopi ex iniuncto munere eas expẽsas suppeditare tenẽtur, & si hoc adunguẽ seruaretur tribunalia Ecclesiastica iustitia, & equitate essent cõposita, nec daretur locus iniustissimis denũtiationib', quę cum maxima infamiæ labe innocentiũ clericorum, & quandoq; laicorũ fiunt, sed ea tantũ crimina denuntiarentur, quæ probari possent, vt bene, & cum iudicio scribit D. Segura in loco præcitato. Sed fortè velent dicti curiarũ ministri clauã potius de manu Herculis eripere, quã ab aliquibus Præsulibus, sui laboris salaria exigere, sed qui iuste merentibus denegant, strictam rationem dabunt in die tremendi iudicij.

Damnari debet. Adde late Ang. Aret. vbi Aug. Arim. in trac. male. in parte, & ad querelã. nu. 71. Aeg. Bossi. in tract. delict. tit. de accus. num. 27. Nota tamẽ singulariter quod quidquid sit de iure communi, hodie de cõsuetudine Sindici, siue Promotores Fiscales non puniuntur propter calũniã, nam ex quo officij necessitate cõpulsi denuntiant, cessat pręsumptio calumniæ, ita seruari testatur Albe. in. l. ea quidem. n. 9. C. de accusa. Amad. de Sind. n. 85. Quod quidẽ intelligendum est, quantum ad hoc vt excusentur à præsumpta calumnia, quæ oritur ex eo quòd delictum nõ fuit probatum. Sed si de vera calumnia apparet, tunc procedit cõmunis sententia, vt debeãt Fiscales curiæ in expensis cõdemnari, & forte grauius arbitrio iudicis puniri, de quo lege Iul. Clar. in loco nouissimè allegato, & vide Conc. Tolet. acti. 2. c. 12. cuius decisionem allegaui supra cap. 6. B

LAVS DEO.

HABES CANDIDE Lector Practicam hanc criminalem Canonicam celeberrimam, quam quondã, veluti embryonem edidit D. Ioann. Bernard. Diaz de Luco Calagurritanus Episcopus integerrimus (vir alioqui doctissimus) nostris tamen Scholijs, & capitibus additis, sic vides locuplectatã, vt iam ad virilem, & consummatã ætatẽ peruenisse, facilè iudicabis, boni consulas obsecro. Hisque studijs nostris faueto, vt maioribus operam impendere festinemus.

COMPLVTI.

EX OFFICINA IVSTI SANchez Crespo, Anno Domini. M.DC.IIII.

INDEX OMNIVM Capitulorum in hoc volumine contentorum Alphabetario ordine descriptus.

Hu-

Index omnium Capitulorum.

 signit

INDEX COPIOSISSIMUS rerum, quæ in hoc opere continentur.

A

Index Materiarum.

Index Materiarum.

B

sicut

& si

Cleri-

Index Materiarum.

 risdi-

Defen-

Hęre-

In be-

Merum

M

P

à iure

vers.

Q

mul-

quoad

FINIS.